

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 9 ฉบับที่ 8 (สิงหาคม 2568)

E-ISSN: 2730-1362 Vol.9 No.8 (August 2025)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู โดยเน้นสาขาวิชาในด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารการศึกษา การศึกษาการสอนเชิงประยุกต์ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐมิติ และการเงิน บริหารธุรกิจ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

บรรณาธิการบริหาร

ดร.ปญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระวัชรพุทธิบัณฑิต, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระสาโรจน์ ธมมสโร, ดร.

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.เรีนฤทัย รอดสุวรรณ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ดร.วงศ์สิริ เรืองศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

นางอำภาพันธ์ พรหมรา

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช

นายเอกพร เอียดจ้อย

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตรัง

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายศักดิ์ดา ทารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภินันท์ คำหารพล

โรงเรียนนาจานชัยสมบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายบุญญฤทธิ์ ชูราศี

 ฝ่ายกฎหมาย

อาจารย์ จรวัยพร เหมรังสี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

 ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

 จัดรูปเล่ม

นางสาวศุภิสรา ณ สุวรรณ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

 พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 8 ประจำปีพุทธศักราช 2568 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 30 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 30 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 9 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index - TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการ เชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

จุฬาลงกรณ์

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด
บรรณาธิการ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยาของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย: ในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม	1
CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS AND PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF THE THAI VERSION OF THE WORLD HEALTH ORGANIZATION QUALITY OF LIFE ASSESSMENT FOR OLDER ADULTS (WHOQOL-OLD): EVIDENCE FROM OLDER ADULTS IN AGRICULTURAL COMMUNITIES	
หยดฟ้า ราชนนี และจิตติมา ดำรงวัฒนะ	
การจัดการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์	17
STRATEGIC MANAGEMENT OF DORMITORY BUSINESSES IN SURIN PROVINCE	
ภัทรียา วาหมงคล และชุดิกร ปรงเกียรติ	
การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์: กรณีศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	34
BEHAVIORAL SHIFTS IN COMPUTER PROCUREMENT: A CASE STUDY OF THE FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY	
วิญญู โอชโร	
การศึกษาแนวทางกฎหมายเพื่อบังคับใช้อุปกรณ์ ALCOHOL INTERLOCK เพื่อลดการดื่มแล้วขับในประเทศไทย	48
A STUDY OF GUIDELINES OF LEGAL APPROACH IN ORDER TO ENFORCE ALCOHOL INTERLOCK DEVICES FOR THE PURPOSE OF REDUCE DRIVING UNDER THE INFLUENCE (DUI) IN THAILAND	
ณัฐพล ลิทธิไพเราะ และชนินทร์ จักรภพโยธิน	
พฤติกรรม ทักษะการค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย	61
INFORMATION-SEEKING BEHAVIOR AND ATTITUDE, AND INFLUENTIAL PEOPLE AFFECTING FASHION CLOTHING PURCHASES ON GOOGLE SEARCH IN THAILAND	
นภาพร วงษ์วิชิต, รัชดาพร อินทรพันธ์, กนกวรรณ ศรีบุญเรือง, วีระพงษ์ โฉมงาม, เบญจวรรณ แจ่มใส และ ปณัฏดา ปรากฏหาญ	

สารบัญ (ต่อ)

อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	74
THE INFLUENCE OF SUPPLY CHAIN MANAGEMENT AND COMPETITIVE CAPABILITY ON THE EXPORT READINESS OF 'HOM THONG' BANANA FARMERS IN SURAT THANI PROVINCE	
รัตติยาภรณ์ รอดสีเสน, ปลื้มใจ ไพจิตร, มโนลี ศรีเปารยะ เพ็ญพงษ์ และอนุรักษ์ บิลนุ้ย	
ธรรมชาติของความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	89
THE NATURE OF LOWER SECONDARY STUDENTS' PROOF COMPREHENSION IN GEOMETRY	
จักรพงษ์ ตรียุทธ์, สุกัญญา หะยีสานและ, ขวัญ เพียซ้าย และเอนก จันทจรูญ	
การจัดการการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อยกระดับเทศกาลประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือของประเทศไทยสู่ระดับชาติและนานาชาติ	100
COMMUNICATION MANAGEMENT OF PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION FOR ENHANCING LOCAL FESTIVALS IN NORTHERN THAILAND TO NATIONAL AND INTERNATIONAL LEVELS	
แว่นแก้ว ชัยอาราม, วิทยาธร ท่อแก้ว, กรกช ชันธบุญ และพรภัสสร ปริญาญกุล	
การพัฒนาแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2	117
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTION MANAGEMENT MODELS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE RATCHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
พรทิวา หาญวัฒนะพาณิษฐ์, สัณญา สดประเสริฐ และสุรัตน์ พักน้อย	
การพัฒนาแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย	132
THE DEVELOPMENT OF TOURISM BUSINESS MODELS FOR ELDERLY FOREIGN TOURISTS TO ENHANCE SERVICE EXCELLENCE IN THAILAND'S TOURISM INDUSTRY	
ประทีปชัย ระมาศ และรุ่งโรจน์ สุบรรณจัย	
การเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแสดงความเสียใจในภาษาไทยกับภาษาจีน: กรณีศึกษาการเสียชีวิตของสุนัขในเครือข่ายสังคมออนไลน์ไทยกับจีน	144
A COMPARATIVE STUDY OF LINGUISTIC STRATEGIES USED FOR CONDOLENCING SPEECH ACTS IN THAI AND CHINESE: A CASE STUDY OF DOG DEATHS ON THAI AND CHINESE SOCIAL NETWORKS	
เจียชิน จาง และสุริย์รัตน์ บำรุงสุข	

สารบัญ (ต่อ)

- การพัฒนาแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ร่วมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล** 158
- DEVELOPMENT OF A MANAGEMENT MODEL INTEGRATING PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY WITH STRATEGIC MANAGEMENT TO ENHANCE ACTIVE LEARNING CAPACITY OF TEACHERS AT ANUBANMUANGSATUN SCHOOL, SATUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
- วารุทธิ์ ช่างเหล็ก
- เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิถีชีวิตมอญรามัญนครเขื่อนขันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว** 174
- TOURIST ROUTES FOLLOWING THE SACRED THINGS AND THE WAY OF LIFE OF MON RAMAN NAKHON KHUEAN KHAN TO PROMOTE TOURISM
- พลชนันท์ บุญช่วย และวันวิสาข์ พรหมจีน
- คุณภาพความสัมพันธ์ในซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ และสมรรถนะ โลจิสติกส์ พาณิชยนาวิ ที่ส่งผลต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน ของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ** 188
- SUPPLY CHAIN RELATIONSHIP QUALITY, LOGISTICS FLEXIBILITY AND MARITIME LOGISTICS PERFORMANCE THAT AFFECTS SUSTAINABLE SUPPLY CHAIN PERFORMANCE OF WATER TRANSPORTATION SERVICE PROVIDERS
- ศิริอร สมองค์ และวิศวะ อนุยะวงษ์
- การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมหลักสูตรวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคต** 208
- THE DEVELOPMENT OF ETHICAL AND MORAL INDICATORS FOR FUTURE TEACHER EDUCATION CURRICULA OF RAJABHAT UNIVERSITIES
- พูนพชร ทศนะ, จิตรา ดุษฎีเมธา และกัมปนาท บริบูรณ์
- การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** 220
- THE STRATEGIC DEVELOPMENT FOR THE ADMINISTRATION STUDENT CARE AND SUPPORT OPERATIONAL SYSTEM FOR PRIMARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION IN THE NORTHEAST
- สุริณี วัฒนศรีทานัง, ชิณพงศ์ ศรีจันทร์ และพิมพ์อร สดเอี่ยม
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่** 234
- FACTORS AFFECTING THE KEY COMPETENCIES OF TEACHERS IN PILOT SCHOOLS WITHIN THE EDUCATION SANDBOX AREA OF CHIANG MAI PROVINCE
- ชัชชนันท์ เนตรวีระ และเกียรติสุดา ศรีสุข

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการบริหารจัดการกีฬาโยยิตสูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร	245
THE MANAGEMENT GUIDELINES OF JUJITSU FOR SCHOOL UNDER THE CONTROL OF BANGKOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE	
ภูมิรี ม่วงเจริญ, วราภรณ์ ไทยมา และสิรินธร สิ้นจินดาวงศ์	
การสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน	254
COMMUNICATION OF MUNICIPALITY PARTNERSHIP NETWORKS FOR SUSTAINABLE CITY DEVELOPMENT	
นาถยา ชัยกิจ, วิทยาธร ท่อแก้ว, กมลรัฐ อินทรทัศน์ และพรภัสสร ปริญญาญกุล	
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	267
THE DEVELOPMENT OF THE ACTIVE LEARNING MANAGEMENT MODEL USING BCM TECHNIQUE IN ORDER TO ENCOURAGE THAI READING COMPREHENSION SKILLS FOR GRADE 6 STUDENTS	
กนกพร เรืองศรี และเมตตา มาเวียง	
การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงปัญญาสร้างสรรค์โมเดลและเกม กลอนกลบทเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองและความตระหนักรู้การเขียนเชิง อภิปัญญาของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย	284
THE DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT USING THE INTELLECTUAL WRITING MODEL, CREATING METAPHORS, AND UTILIZING KONLABOT POETRY GAMES TO DEVELOP THE POETRY WRITING ABILITIES AND METACOGNITIVE WRITING AWARENESS OF STUDENT TEACHERS IN THE THAI LANGUAGE PROGRAM	
ศีกษา เป็ญจุล	
ความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาในยุคหลังโควิด: ข้อมูลจากงานสหกิจศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	298
CURRICULUM-INTERNSHIP ALIGNMENT IN THE POST-COVID ERA: A CASE STUDY OF THE FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY	
จงรักษ์ ศรีจันทร์งาม	
การศึกษาความยินดีจ่ายของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์ สีเขียวบนเกาะสมุย	313
STUDY OF TOURISTS' WILLINGNESS TO PAY FOR THE DEVELOPMENT OF GREEN LOGISTICS PUBLIC TRANSPORT SYSTEM ON KOH SAMUI	
มโนลี ศรีเปารยะ เพ็ญพงษ์, รัตติยาภรณ์ รอดสีเสน และพิจิตรา แก้วพิชัย	

สารบัญ (ต่อ)

ผลการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ THE RESULTS OF USING THE TEACHING PRACTICUM MODEL FOR 'KRURAKTHIN' SCHOLARSHIP RECIPIENTS IN THE BACHELOR OF EDUCATION PROGRAM, KALASIN UNIVERSITY สุกานดา ภูจิระ, ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิสัน และนรินทร์ พัฒนชัย	328
การพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เพื่อการค้าเชิงพาณิชย์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ ประดับบ้านทับคริสต์ DEVELOPMENT AND INCREASE THE VALUE FOR COMMERCIAL TRADE PRODUCTS OF THE COMMUNITY ENTERPRISE OF BAAN THAP CHRIST FLOWER GROUP พงศ์พัฒน์ มากช่วย, พิจิตรา แก้วพิชัย, ชลิดา เลื่อมใสสุข และอริสรา ชูมี	345
การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ กรณีศึกษาเครือข่ายสำนักสักยันต์ อาจารย์พันธ์ พุฒยอต อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี PRESERVING THE WISDOM OF TATTOOING IN TERMS OF RITUALS AND BELIEFS: A CASE STUDY OF THE NETWORK OF SAK YAN AJARN PHAN PHUT YOT, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE อ้อมใจ วงษ์มณฑา, ประสิทธิ์ รัตนมณี และอารีย์ ธรรมไคร่ง	357
ปัจจัยการส่งออกทุเรียนไทยภายใต้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน: การวิเคราะห์ถดถอยเชิง เส้นด้วย OLS DETERMINANTS OF THAI DURIAN EXPORTS UNDER THE THAILAND-CHINA ECONOMIC RELATIONSHIP: AN OLS ANALYSIS อติมานันท์ ดำรงค์ศักดิ์เมธี	375
การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อดำเนินการสู่ปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ DEVELOPMENT OF A COMMUNITY ENTERPRISE FOR SAEW FABRIC PRODUCTS IN SISAKET PROVINCE TOWARD OPERATIONAL SUCCESS อุพารินทร์ ธนัฐกิตติกุล และทักษิญา สง่าโยธิน	392
การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช THE DEVELOPMENT OF TOURISM ACTIVITIES BASED ON THE CONCEPT OF CONTINUOUS MOBILITY TOURISM PHROM LOK SUBDISTRICT, PHROM KHIRI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE พรฟ้า สุทธิคุณ, ลัญจกร นิลกาญจน์ และปัญญา เลิศไกร	407
ทักษะความเป็นครูมืออาชีพที่จำเป็นของนักศึกษาครูปฐมวัย THE ESSENTIAL PROFESSIONAL TEACHING SKILLS OF PRESCHOOL TEACHER STUDENTS วิราณี สุขทรัพย์ และดุจดเดือน ไชยพิชิต	421
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	429

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยา
ของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD)
ฉบับภาษาไทย: ในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม*
CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS AND PSYCHOMETRIC PROPERTIES
OF THE THAI VERSION OF THE WORLD HEALTH ORGANIZATION
QUALITY OF LIFE ASSESSMENT FOR OLDER ADULTS (WHOQOL-OLD):
EVIDENCE FROM OLDER ADULTS IN AGRICULTURAL COMMUNITIES

หยดฟ้า ราชมณี¹, จิตติมา ดำรงวัฒนะ^{2*}

Yodfah Ratmanee¹, Jittima Damrongwattana^{2*}

¹คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

¹Faculty of Science and Technology, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: jittima_dam@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุเป็นปรากฏการณ์ระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และระบบสุขภาพ โดยเฉพาะในประเทศไทยที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม เช่น อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เผชิญกับความท้าทายเฉพาะทางด้านสุขภาพและสังคมที่ขาดข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อสนับสนุนการพัฒนานโยบายและบริการสุขภาพที่เหมาะสมและตรงตามบริบทของพื้นที่ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและประเมินคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยาของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย ในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม การวิจัยเป็นการศึกษาเชิงปริมาณแบบภาคตัดขวาง เก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุ 381 คน ในอำเภอลานสกา โดยใช้แบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย ซึ่งประกอบด้วย 24 ข้อ ครอบคลุม 6 มิติหลัก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โดยใช้วิธี Diagonal Weighted Least Squares (DWLS) ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2/df = 2.43$, RMSEA = 0.058, CFI = 0.97) และแบบประเมินมีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง (Cronbach's alpha = 0.91) ครอบคลุมทุกมิติที่สัมพันธ์กันในเชิงบวกและสอดคล้องกับโครงสร้างทางทฤษฎี ผลการศึกษานี้ชี้ว่า แบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก

(WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ เหมาะสม และเชื่อถือได้ สำหรับใช้ประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายและพัฒนาระบบบริการสุขภาพได้อย่างตรงจุด อีกทั้งสามารถใช้เป็นแนวทางติดตามผลลัพธ์ด้านสุขภาพในระดับพื้นที่ และเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในแต่ละมิติอย่างครอบคลุม

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, ชุมชนเกษตรกรรม, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Abstract

The growing number of elderly people is a global phenomenon that affects social, economic, and healthcare systems. Thailand, in particular, is rapidly transitioning into an aging society. Older adults living in agricultural areas-such as Lan Saka District in Nakhon Si Thammarat Province-face specific health and social challenges, yet there is a lack of empirical data to support the development of appropriate health policies and services tailored to local contexts. This study aimed to conduct a confirmatory factor analysis and evaluate the psychometric properties of the Thai version of the World Health Organization Quality of Life Instrument for Older Adults (WHOQOL-OLD) among older adults living in agricultural areas. A cross-sectional quantitative study was conducted, collecting data from 381 older adults in Lan Saka District using the WHOQOL-OLD Thai version, which consists of 24 items covering six key dimensions. Data were analyzed using Confirmatory Factor Analysis (CFA) with the Diagonal Weighted Least Squares (DWLS) estimation method. The results showed that the model had a good fit with the empirical data ($\chi^2/df = 2.43$, RMSEA = 0.058, CFI = 0.97), and the instrument demonstrated high internal consistency (Cronbach's alpha = 0.91), with all dimensions positively correlated and aligned with the theoretical structure. The findings indicate that the Thai version of WHOQOL-OLD is a high-quality, appropriate, and reliable tool for assessing the quality of life of older adults in agricultural communities. The results can inform policy formulation and targeted health service development. Additionally, the instrument can be used to monitor local health outcomes and support future research on the determinants of quality of life in older adults.

Keywords: Quality of Life, Older Adults, Agricultural Community, Confirmatory Factor Analysis

บทนำ

การเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุถือเป็นปรากฏการณ์ระดับโลกที่ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2016) ประเมินว่าจำนวนผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั่วโลกจะเพิ่มจาก 900 ล้านคนในปี พ.ศ. 2558 เป็นกว่า 2 พันล้านคนภายในปี พ.ศ. 2593 หรือคิดเป็นร้อยละ 22 ของประชากรโลก เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12 ในปัจจุบัน แนวโน้มนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในประเทศที่มีรายได้ปานกลาง

รวมถึงประเทศไทยด้วยที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มจากร้อยละ 17.6 ในปี พ.ศ. 2558 เป็นร้อยละ 20.9 ในปี พ.ศ. 2566 และคาดว่าจะเกินร้อยละ 30 ภายในปี พ.ศ. 2583 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ประชากรผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทของภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนเกษตรกรรม อำเภอละนสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นตัวอย่างที่สะท้อนแนวโน้มนี้ได้อย่างชัดเจน ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรมต้องเผชิญกับความท้าทายเฉพาะทาง เช่น การเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่จำกัด สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต่ำ ตลอดจนภาระงานทางกายที่หนักและความเสี่ยงจากสิ่งแวดล้อมซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในบริบทเกษตรกรรม (Keanjoom, R. et al., 2024) ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาแผนดูแลสุขภาพที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะพร้อมกับการวางนโยบายสาธารณสุขที่มีฐานข้อมูลเชิงประจักษ์รองรับ (Chaiklieng, S. et al., 2021)

แบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พัฒนาโดยองค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทยเป็นเครื่องมือที่ออกแบบมาเพื่อประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยครอบคลุมหลายมิติสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ (Sensory Abilities) ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) ความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต (Past, Present and Future Activities) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Participation) การเผชิญหน้ากับความตาย (Death and Dying) และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด (Intimacy) (World Health Organization, 2006) เครื่องมือนี้ได้รับการพิสูจน์ถึงความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงในหลากหลายบริบททางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาที่ดำเนินการในประเทศไทย ซึ่งพบว่า มีความเหมาะสมในการประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (Kangwanrattanakul, K., 2025) การวิจัยในประชากรยุโรปที่ยืนยันโครงสร้างองค์ประกอบของเครื่องมือ (Eser, E. et al., 2022) หรือการศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุชาวจีนในประเทศสิงคโปร์ที่สนับสนุนความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือดังกล่าว (Lee, R. Z. Y. et al., 2024) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังขาดแคลนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยาของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พัฒนาโดยองค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทยในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีลักษณะเฉพาะทั้งด้านสภาพแวดล้อม การดำรงชีวิต รูปแบบการทำงาน และบริบททางสังคมและสุขภาพที่แตกต่างจากผู้สูงอายุทั่วไป โดยเฉพาะในชุมชนเกษตรกรรมของประเทศไทยที่ยังมีความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงบริการสุขภาพและคุณภาพชีวิต

ที่ผ่านมามีงานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษาผู้สูงอายุในบริบทของชุมชนเมือง ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์สุขภาพของผู้สูงอายุในเขตเมือง (แสน กิรินวนันท์ และสิริยา รัตน์ช่วย, 2567) การสำรวจคุณภาพชีวิตในพื้นที่ที่มีระบบสาธารณสุขป้อนต่อการใช้ชีวิต (ศิริรัตน์ จำปีเรือง และคณะ, 2565) หรือการศึกษาบทบาทของบริการสุขภาพในเมืองที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ (เชนทร์ณฤทธิ สุวรรณรัตน์ และคณะ, 2567) อย่างไรก็ตามบริบทของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม โดยเฉพาะในชุมชนชนบทของภาคใต้กลับยังไม่ได้ได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ ทั้งที่กลุ่มประชากรนี้ต้องเผชิญกับภาระทางกายภาพสูง ความเสี่ยงจากสารเคมีทางการเกษตร และข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการสุขภาพ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ความท้าทายเหล่านี้สะท้อนถึงช่องว่างขององค์ความรู้ด้านการประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในบริบทเฉพาะทางเช่นนี้ โดยเฉพาะการขาดเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นอย่างเหมาะสมกับบริบท

ประเทศไทย งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นการประยุกต์ใช้เครื่องมือที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล (WHOQOL-OLD ฉบับภาษาไทย) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งยังช่วยสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้สนับสนุนนโยบายด้านสุขภาพที่เข้าใจ “ชีวิตจริง” ของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรมได้ดียิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดบริการสุขภาพเชิงรุก การออกแบบกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชนบท หรือการสนับสนุนสิ่งแวดล้อมและอาชีพที่ปลอดภัยในช่วงวัยปลายของชีวิต ยิ่งไปกว่านั้นผลลัพธ์จากงานวิจัยนี้ยังสามารถต่อยอดเป็นข้อมูลอ้างอิงสำหรับการพัฒนาเครื่องมือประเมินคุณภาพชีวิตในกลุ่มเฉพาะอื่น ๆ ได้ในอนาคต และช่วยส่งเสริมให้เกิดการประเมินสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงยิ่งขึ้นในระดับประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย ในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม
2. เพื่อประเมินคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยาของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย ในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้รูปแบบการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปซึ่งอาศัยอยู่ในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ครอบคลุมทั้ง 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลลานสกา ตำบลกำโลน ตำบลขุนทะเล ตำบลเขาแก้ว และตำบลท่าดี ซึ่งเป็นชุมชนชนบทที่มีวิถีชีวิตเกษตรกรรมเป็นหลัก มีจำนวนผู้สูงอายุ รวมทั้งสิ้นประมาณ 7,804 คน (ข้อมูลจากศูนย์อนามัยที่ 11 นครศรีธรรมราช ณ วันที่ 4 ตุลาคม 2567) ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ 381 คน ซึ่งคำนวณจากสูตรของยามานะ (Yamane, T., 1967) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และค่าคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ $\pm 5\%$ การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดตำบลทั้ง 5 แห่งเป็นชั้น (Strata) เพื่อให้มั่นใจว่าตัวอย่างที่ได้มีความเป็นตัวแทนของผู้สูงอายุจากทุกตำบลอย่างเหมาะสม จากนั้นสุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยกำหนดสัดส่วนของตัวอย่างในแต่ละตำบลให้สอดคล้องกับจำนวนประชากรผู้สูงอายุของพื้นที่นั้น ๆ สำหรับหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 2) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในพื้นที่ตำบลนั้น ๆ 3) สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ และ 4) ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยอย่างสมัครใจ ทั้งนี้ผู้ที่มีปัญหาทางการรับรู้หรือภาวะสมองเสื่อมที่รุนแรง (เช่น ได้รับการวินิจฉัยแล้วว่าไม่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง) จะไม่ถูกรวมอยู่ในการศึกษานี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

แบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย เป็นเครื่องมือสำหรับประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย คำถาม 24 ข้อ ครอบคลุม 6 มิติ ได้แก่ 1) ความสามารถ

ในการรับรู้ (Sensory Abilities) 2) ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) 3) ความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต (Past, Present, and Future Activities) 4) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Participation) 5) การเผชิญหน้ากับความตาย (Death and Dying) และ 6) การมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด (Intimacy) แต่ละข้อ ใช้มาตราวัดประเมินค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ โดยคะแนนที่สูงกว่าสะท้อนถึงคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า อย่างไรก็ตามมีคำถาม 7 ข้อ (ข้อที่ 1, 2, 6, 7, 8, 9 และ 10) ที่เป็นข้อความเชิงลบ ซึ่งต้องแปลงคะแนนกลับก่อนการวิเคราะห์

มีการศึกษานำร่องกับผู้สูงอายุ จำนวน 30 คน เพื่อประเมินความชัดเจน ความเข้าใจ และความเหมาะสมเชิงวัฒนธรรมของแบบสอบถามในบริบทชุมชนเกษตรกรรม ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.87 ซึ่งอยู่ในระดับน่าพอใจ สะท้อนถึงความสอดคล้องภายในของเครื่องมือในเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับการใช้เก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการระหว่างเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2568 โดยผู้วิจัยและทีมวิจัยภาคสนาม โดยใช้แบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้โครงการวิจัยได้รับการอนุมัติด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (เลขที่รับรอง 042/2568)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย ทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยในขั้นต้นได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและข้อมูลในแต่ละมิติของแบบประเมิน โดยใช้ค่าร้อยละ มัธยฐาน (Median) พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range: IQR) ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ผลการตรวจสอบเบื้องต้น พบว่า ค่าความเบ้และค่าความโด่งของข้อมูลในทั้ง 6 มิติอยู่ในช่วงระหว่าง -0.51 ถึง 0.23 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แสดงถึงการกระจายของข้อมูลที่ใกล้เคียงกับการแจกแจงแบบปกติ

ในขั้นตอนการวิเคราะห์เชิงอนุมาน ได้ดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อประเมินความสอดคล้องของโครงสร้างโมเดล 6 มิติของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย โดยอิงตามโครงสร้างโมเดลตามแนวคิดดั้งเดิมของ WHO ซึ่งประกอบด้วย มิติ 1) ความสามารถในการรับรู้ (Sensory Abilities) 2) ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) 3) ความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต (Past, Present and Future Activities) 4) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Participation) 5) การเผชิญหน้ากับความตาย (Death and Dying) และ 6) การมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด (Intimacy) อย่างไรก็ตามเนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นแบบมาตราส่วนลำดับ (Ordinal scale) และมีความเป็นไปได้ที่จะละเมิดข้อสมมติของการแจกแจงแบบปกติ จึงเลือกใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โดยใช้วิธีการประมาณค่าแบบ Diagonal Weighted Least Squares (DWLS) ซึ่งเหมาะสมสำหรับข้อมูลลำดับมากกว่าวิธี Maximum Likelihood (Li, L. & Hu, Y., 2016)

เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาความพอดีของโมเดล (Model Fit Indices) ได้แก่ อัตราส่วนค่าไคสแควร์ต่อองศาอิสระ (χ^2/df) ที่ควรมีค่าน้อยกว่า 3 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) ที่ควรมีน้อยกว่า 0.08 และดัชนีความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) ที่ควรมีค่ามากกว่า 0.90 (Hu, L. T. & Bentler, P. M., 1999)

การวิเคราะห์ทั้งหมดดำเนินการโดยใช้โปรแกรม R เวอร์ชัน 4.3.0 และโปรแกรม LISREL เวอร์ชัน 8.80

ผลการวิจัย

สถิติเชิงพรรณนา

คะแนนของแต่ละมิติในแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย ได้รับการแปลงให้อยู่ในช่วงระหว่าง 0 ถึง 100 เพื่อความสะดวกในการเปรียบเทียบ โดยผลการวิเคราะห์จากผู้สูงอายุ 381 ราย สรุปในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัธยฐาน (Median) พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ของคะแนนในแต่ละมิติของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย

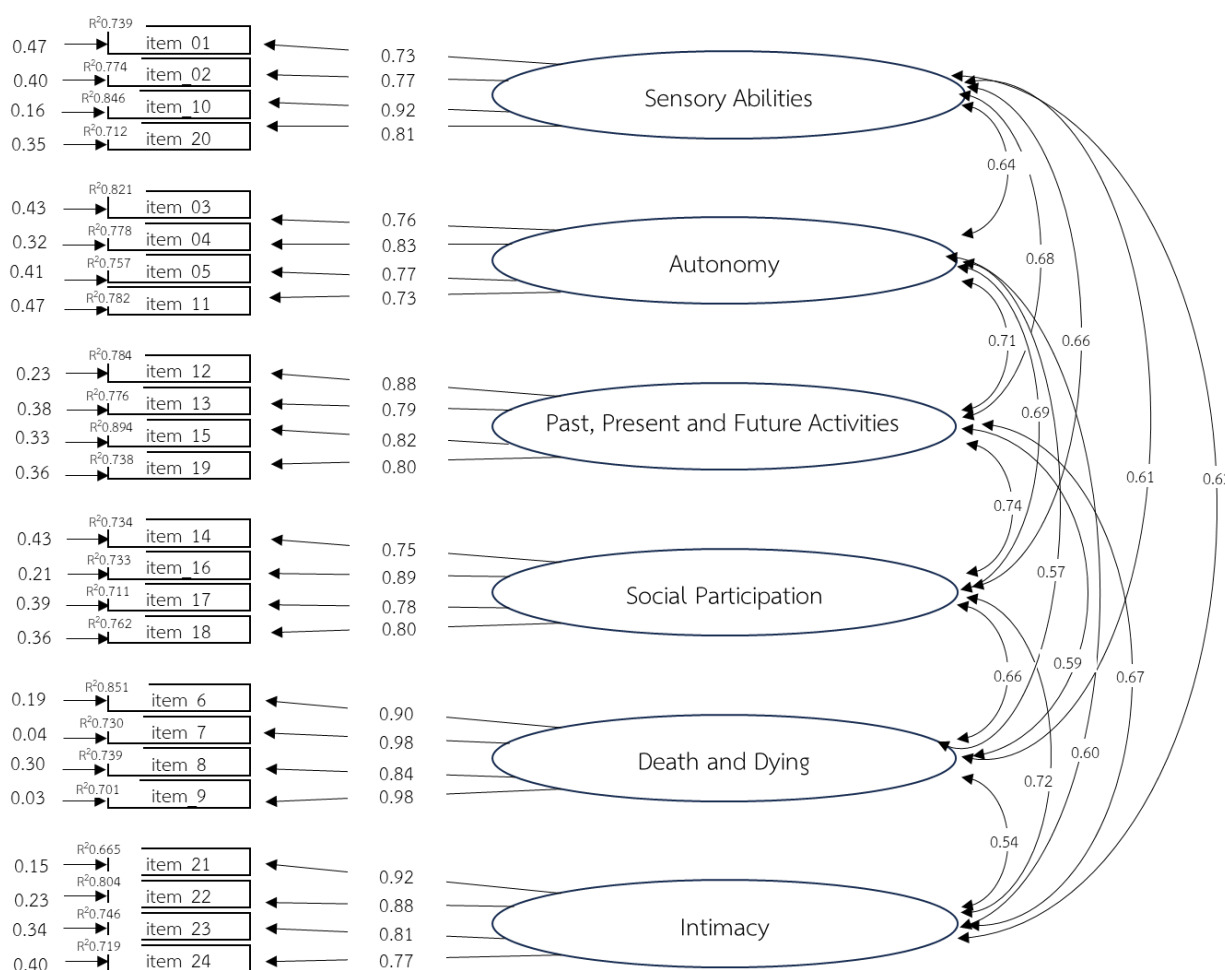
มิติ	No. of Items	Valid Cases	Median	IQR	Min	Max	Skewness	Kurtosis
ความสามารถในการรับรู้	4	381	66.00	14.00	30	95	-0.38	-0.22
ความเป็นตัวของตัวเอง	4	381	68.50	13.50	35	98	-0.25	-0.44
ความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	4	381	72.50	15.00	40	100	-0.18	-0.37
การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	4	381	64.00	16.00	28	94	0.08	-0.51
การเผชิญหน้ากับความตาย	4	381	61.00	20.00	20	96	0.23	-0.15
การมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด	4	381	70.00	12.00	34	93	-0.31	-0.19

จากตารางที่ 1 พบว่า มิติที่ผู้สูงอายุมีคะแนนมัธยฐาน (Median) สูงที่สุด คือ มิติความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งอยู่ที่ 72.50 ขณะที่มิติที่มีคะแนนต่ำที่สุด คือ มิติการเผชิญหน้ากับความตาย ที่มีมัธยฐานเพียง 61.00 ในด้านของความแปรปรวนของข้อมูล เมื่อพิจารณาพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) พบว่า มิติการเผชิญหน้ากับความตาย มี IQR เท่ากับ 20.00 ซึ่งสูงที่สุดในบรรดาทุกมิติ ขณะที่มิติการมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด มี IQR ต่ำที่สุดที่ 12.00 ทั้งนี้ ค่าความเบ้ (Skewness) ของคะแนนในแต่ละมิติอยู่ในช่วงระหว่าง -0.38 ถึง 0.23 ซึ่งบ่งชี้ว่าการแจกแจงของข้อมูลมีความสมมาตรอย่างเหมาะสม ส่วนค่าความโด่ง (Kurtosis) อยู่ในช่วง -0.51 ถึง -0.15 แสดงถึงการแจกแจงที่มีลักษณะค่อนข้างแบนราบใกล้เคียงกับการแจกแจงปกติ ทั้งค่าความเบ้และความโด่งอยู่ในช่วงเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (-2 ถึง +2) จึงสรุปได้ว่าข้อมูลมีลักษณะการแจกแจงที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติเชิงอนุมานในขั้นตอนถัดไป

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันดำเนินการเพื่อประเมินความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) โดยระบุโมเดลที่มีองค์ประกอบแฝง (Latent Factors) จำนวน 6 มิติ ได้แก่ 1) ความสามารถในการรับรู้ (Sensory Abilities) 2) ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) 3) ความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต (Past, Present and Future Activities) 4) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Participation) 5) การเผชิญหน้ากับความตาย (Death and Dying) และ 6) การมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด (Intimacy)

การประมาณค่าสมการในโมเดลใช้วิธี Diagonal Weighted Least Squares (DWLS) ซึ่งเหมาะสมกับข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบมาตราส่วนลำดับ (Ordinal Scale) และกรณีที่ข้อมูลมีการละเมิดสมมติฐานการแจกแจงแบบปกติพหุคูณ (Multivariate Normality) โดยวิธี DWLS จะให้ค่าประมาณพารามิเตอร์ที่มีความแม่นยำกว่าวิธี Maximum Likelihood ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว ทั้งนี้ โครงสร้างของโมเดล แสดงไว้ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย ในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Standardized Factor Loadings) ของแต่ละข้อคำถามในแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย อยู่ในระดับปานกลางถึงสูง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ีระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับโครงสร้างแฝงที่ตั้งสมมุติฐานไว้ โดยในมิติความสามารถในการรับรู้ทางประสาทสัมผัส มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.73 - 0.92 มิติความเป็นตัวของตัวเอง อยู่ระหว่าง 0.73 - 0.83 มิติความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต อยู่ระหว่าง 0.79 - 0.88 มิติการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม อยู่ระหว่าง 0.75 - 0.89 มิติการเผชิญหน้ากับความตาย อยู่ระหว่าง 0.84 - 0.98 และมิติการมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด อยู่ระหว่าง 0.77 - 0.92 ค่าดังกล่าวสะท้อนถึงความสอดคล้องภายในระหว่างข้อคำถามและองค์ประกอบแฝงในแต่ละมิติอย่างชัดเจน สนับสนุนความเหมาะสมของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย ในการใช้ประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในบริบทชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพและสังคมที่แตกต่างจากกลุ่มประชากรสูงวัยในเขตเมือง

ดัชนีวัดความเหมาะสมของโมเดล (Model Fit Indices)

ผลการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างแฝงแสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความพอดีในระดับที่น่าพึงพอใจกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากดัชนีวัดความเหมาะสมของโมเดล (Model Fit Indices) ได้แก่ อัตราส่วนค่าไคสแควร์ต่อองศาเสรี (χ^2/df) เท่ากับ 2.43 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม (น้อยกว่า 3) ค่า SRMR เท่ากับ 0.065 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.058 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (น้อยกว่า 0.08 และ 0.06 ตามลำดับ) ค่า CFI เท่ากับ 0.97 ค่า GFI เท่ากับ 0.96 และ ค่า AGFI เท่ากับ 0.94 ซึ่งอยู่ในระดับดี (มากกว่า 0.90) และค่า PGFI เท่ากับ 0.80 แสดงถึงความกระชับของโมเดล โดยสรุปโมเดลแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย มีความสอดคล้องกับข้อมูลจริง และสามารถใช้อธิบายโครงสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างมิติต่าง ๆ ของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย

มิติ	SA	AUT	PPF	SOC	DD	INT
ความสามารถในการรับรู้ (SA)	1.00	0.64	0.68	0.66	0.61	0.63
ความเป็นตัวของตัวเอง (AUT)		1.00	0.71	0.69	0.57	0.60
ความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต (PPF)			1.00	0.74	0.59	0.67
การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (SOC)				1.00	0.66	0.72
การเผชิญหน้ากับความตาย (DD)					1.00	0.54
การมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด (INT)						1.00

จากตารางที่ 2 พบว่า การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างมิติต่าง ๆ ของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางถึงสูง

ในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าความสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.54 ถึง 0.74 แสดงถึงความสอดคล้องเชิงแนวคิดระหว่างมิติต่าง ๆ ตามกรอบทฤษฎีของแบบประเมินดังกล่าว ผลการวิเคราะห์ยืนยันว่าแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย มีโครงสร้างแบบพหุมิติที่สอดคล้องกันภายใน และสามารถประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้อย่างเหมาะสมและเชื่อถือได้

ตารางที่ 3 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวม (Corrected Item-Total Correlation) ของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย

มิติ	ข้อคำถาม	Corrected Item-Total Correlation
ความสามารถในการรับรู้ทางประสาทสัมผัส (Sensory Abilities)		
	ท่านรู้สึกว่าการที่ประสาทสัมผัสของท่าน (การได้ยิน การมองเห็น การลิ้มรส การดมกลิ่น การสัมผัส) เสื่อมลงมีผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของท่านมากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 1)	0.62
	ท่านคิดว่าการสูญเสียประสาทสัมผัส (การได้ยิน การมองเห็น การลิ้มรส การดมกลิ่น การสัมผัส) ของท่านมีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มากน้อยแค่ไหน (ข้อที่ 2)	0.59
	ปัญหาที่เกี่ยวกับระบบการรับรู้ของท่าน (เช่น การได้ยิน/การมองเห็น/การลิ้มรส/การดมกลิ่น/การสัมผัส) มีผลกระทบต่อนความสามารถในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 10)	0.55
	ท่านให้คะแนนระดับความสามารถในการรับรู้ประสาทสัมผัส (การได้ยิน การมองเห็น การลิ้มรส การดมกลิ่น การสัมผัส) ของท่านมากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 20)	0.57
ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy)		
	ท่านมีอิสระในการตัดสินใจเรื่องราต่าง ๆ ในชีวิตของตัวเองมากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 3)	0.60
	ท่านมีความสามารถในการกำหนดอนาคตของท่านเองมากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 4)	0.71
	ท่านคิดว่าผู้คนรอบตัวยอมรับและให้อิสระในการตัดสินใจของท่านมากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 5)	0.70
	ท่านสามารถทำในสิ่งที่ท่านอยากทำ มากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 11)	0.65
ความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต (Past, Present and Future Activities)		
	ท่านพอใจกับโอกาสที่คาดว่าจะประสบความสำเร็จในชีวิต มากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 12)	0.48
	ท่านรู้สึกว่าได้รับการยอมรับและความชื่นชมตามที่สมควรได้รับ มากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 13)	0.72
	ท่านพึงพอใจกับความสำเร็จในชีวิตที่ผ่านมา มากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 15)	0.75
	ท่านรู้สึกมีความสุขมากน้อยเพียงใดกับสิ่งที่ท่านหวังว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต (ข้อที่ 19)	0.55
การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Participation)		
	ท่านรู้สึกว่าคุณได้ทำงานในแต่ละวันอย่างเพียงพอ มากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 14)	0.63
	ท่านพึงพอใจกับการได้ใช้เวลาที่ผ่านมาอย่างคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 16)	0.60
	ท่านพึงพอใจกับการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของท่านมากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 17)	0.45
	ท่านพึงพอใจกับโอกาสในการมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 18)	0.50
การเผชิญหน้ากับความตาย (Death and Dying)		
	ท่านมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับสาเหตุที่จะทำให้ท่านเสียชีวิตมากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 6)	0.55
	ท่านรู้สึกกลัวมากแค่ไหน ที่อาจไม่สามารถควบคุมการเสียชีวิตของตัวเองได้ (ข้อที่ 7)	0.53

ตารางที่ 3 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวม (Corrected Item-Total Correlation) ของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย (ต่อ)

มิติ	ข้อคำถาม	Corrected Item-Total Correlation
	ท่านกลัวการเสียชีวิตมากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 8)	0.38
	ท่านกลัวการเจ็บปวดก่อนการเสียชีวิตของตัวเอง มากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 9)	0.62
การมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด (Intimacy)		
	ท่านมีคนใกล้ชิดคอยเป็นห่วงเป็นใยท่านมากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 21)	0.57
	ท่านรู้สึกที่ท่านเคยได้รับความรักและการเอาใจใส่ดูแลจากคนใกล้ชิดมากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 22)	0.60
	ในชีวิตของท่าน ท่านได้ให้ความรักแก่คนอื่นมากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 23)	0.39
	ในชีวิตของท่าน ท่านได้รับความรักจากคนอื่นมากน้อยเพียงใด (ข้อที่ 24)	0.61

จากตารางที่ 3 พบว่า การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Internal Consistency) ของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย พบว่า เครื่องมือนี้มีความเชื่อมั่นในระดับสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) สำหรับแบบสอบถามทั้ง 24 ข้อ เท่ากับ 0.91 ซึ่งจัดอยู่ในเกณฑ์ดีมาก เมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับผลรวมคะแนนของมิติที่ข้อคำถามนั้นอยู่ (Corrected Item-Total Correlation) พบว่า อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ โดยมีค่าระหว่าง 0.38 ถึง 0.75 ข้อคำถามที่แสดงความสัมพันธ์สูงที่สุด ได้แก่ ท่านพึงพอใจกับความสำเร็จในชีวิตที่ผ่านมาเล็กน้อยเพียงใด (0.75) ส่วนข้อที่มีค่าความสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ท่านกลัวการเสียชีวิตมากน้อยเพียงใด (0.38) ในระดับรายมิติ พบว่า ค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมของแต่ละมิติอยู่ในระดับที่เหมาะสม ได้แก่ ความสามารถในการรับรู้ (0.55 - 0.62) มิติความเป็นตัวของตัวเอง (0.60 - 0.71) มิติความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต (0.48 - 0.75) มิติการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (0.45 - 0.63) มิติการเผชิญหน้ากับความตาย (0.38 - 0.62) และมิติการมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด (0.39 - 0.61)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha) รายมิติของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย

มิติ	Cronbach's Alpha (α)
ความสามารถในการรับรู้	0.72
ความเป็นตัวของตัวเอง	0.80
ความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	0.82
การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	0.81
การเผชิญหน้ากับความตาย	0.70
การมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด	0.73
รวมทั้งฉบับ (24 ข้อ)	0.91

จากตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นและความสอดคล้องภายในของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย พบว่า แบบประเมินมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับน่าพึงพอใจในทุกมิติ โดยค่าความเชื่อมั่นของครอนบาคแอลฟา (Cronbach's alpha) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.70 ถึง 0.82 โดยมีมิติความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต มีค่าความเชื่อมั่นสูงสุด ($\alpha = 0.82$) รองลงมา คือ มิติการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ($\alpha = 0.81$) มิติความเป็นตัวของตัวเอง ($\alpha = 0.80$) มิติการมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด ($\alpha = 0.73$) มิติความสามารถในการรับรู้ ($\alpha = 0.72$) มิติการเผชิญหน้ากับความตาย ($\alpha = 0.70$) ตามลำดับ ทั้งนี้ทุกมิติต่างก็มีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ นอกจากนี้ ยังพบว่า โครงสร้างแนวคิดของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย ได้รับการสนับสนุนด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โดยใช้วิธี DWLS ซึ่งเป็นวิธีการประมาณค่าที่เหมาะสมกับข้อมูลรูปแบบมาตราส่วนลำดับ (Ordinal Scale) และให้ค่าความคลาดเคลื่อนและค่าสัมประสิทธิ์แบบถ่วงน้ำหนักอย่างเหมาะสม สะท้อนให้เห็นว่าแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย มีความสอดคล้องภายในที่ดีและเหมาะสมสำหรับใช้ประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพและวิถีชีวิตเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มประชากรสูงวัยในเขตเมือง

อภิปรายผล

ผลการศึกษาทำให้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนว่าโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) และคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยาของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โมเดลดังกล่าวมีค่าดัชนีความเหมาะสม (Model fit indices) อยู่ในระดับดีเยี่ยม ได้แก่ อัตราส่วน $\chi^2/df = 2.43$ RMSEA = 0.058 และ CFI = 0.97 สะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้าง 6 มิติของแบบประเมินสะท้อนความสัมพันธ์เชิงแนวคิดของแต่ละมิติได้อย่างมั่นคงและน่าเชื่อถือ โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (standardized factor loadings) อยู่ในช่วง 0.73 - 0.98 ซึ่งยืนยันถึงความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างข้อคำถามกับโครงสร้างเชิงแนวคิดของแต่ละมิติ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศ เช่น จีน (Cheng, G. H. L. et al., 2023) เกาหลี (Kim, H. Y. et al., 2021) เม็กซิโก (Díaz de León Castañeda, C. et al., 2024) และอิหร่าน (Rezaeipandari, H. et al., 2020) ที่พบว่า แบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) เป็นเครื่องมือที่มีความเหมาะสมทางโครงสร้างและสามารถนำไปใช้ประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในบริบทวัฒนธรรมหลากหลายได้อย่างน่าเชื่อถือ

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมิติ ยังพบว่า มิติความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงกับมิติการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่รับรู้ถึงความสำเร็จในชีวิตและมีความคาดหวังหรือเป้าหมายในอนาคต มีแนวโน้มที่จะมีการมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเข้มแข็งมากขึ้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษาที่ระบุว่า ความหวังและเป้าหมายชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตและลดความโดดเดี่ยวทางสังคมในผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ

ในบริบทของประเทศไทยที่ผู้สูงอายุยังถูกยอมรับในฐานะ “ผู้รู้” และ “ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น” (กนกภรณ์ ทองคัม และคณะ, 2564) ซึ่งเป็นบทบาทที่แตกต่างจากผู้สูงอายุในเขตเมืองที่มีแนวโน้มลดลง (อุบลทิพย์ ไชยแสง และคณะ, 2566) นอกจากนี้ ยังพบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและพิธีกรรมทางศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความรู้สึกของการมีคุณค่าและความเป็นเจ้าของในผู้สูงอายุชนบทภาคใต้ของไทย (สุนีย์ เครานวล และคณะ, 2567)

ด้านความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทยอยู่ในเกณฑ์ดีมาก (Cronbach's alpha = 0.91) โดยรายมิติอยู่ในช่วง 0.70 - 0.82 อย่างไรก็ตาม มิติการเผชิญหน้ากับความตาย มีค่าความเชื่อมั่นต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับมิติอื่น ๆ ซึ่งอาจสะท้อนความยากลำบากหรือความไม่สบายใจของผู้สูงอายุในการตอบคำถามเกี่ยวกับความตาย โดยเฉพาะในชุมชนชนบทของประเทศไทยที่ยังมีความเชื่อทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่นเข้มแข็ง ความตายถูกมองว่าเป็นเรื่องของ “กรรม” หรือ “วาระสุดท้ายที่ไม่อาจล่วงรู้ได้” การแสดงความเห็นเกี่ยวกับความตายจึงอาจถูกมองว่าเป็นการทำลายต่อความเชื่อหรือเป็นางไม่ดี ส่งผลให้ผู้ตอบบางรายเลือกไม่ตอบ หลีกเลียง หรือให้คำตอบแบบไม่ชัดเจน ซึ่งอาจส่งผลต่อค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือในมิตินี้ (ละเอียด แจ่มจันทร์, 2566) ความเชื่อทางศาสนา ความคาดหวังต่อชีวิตหลังความตาย ตลอดจนประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกันล้วนส่งผลให้การรับรู้เรื่องความตายมีความซับซ้อนและหลากหลาย (พระมหาสุพร รุกขิตธมโม และเบญจมาศ สุวรรณวงศ์, 2563)

ผลการศึกษายังสนับสนุนทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของ Erikson, E. H. โดยเฉพาะในระยะ “Ego Integrity vs Despair” ซึ่งอธิบายว่าผู้สูงอายุที่สามารถยอมรับความหมายของชีวิตและความตายได้อย่างสงบ มักจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า (Erikson, E. H., 1963) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่ความสัมพันธ์เชิงจิตวิญญาณ และวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่เน้นผลเชิงบวกของการยอมรับความตายต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในมิติทางวัฒนธรรม (Yahya, F. B. et al., 2024) ผลการศึกษานี้ยังสะท้อนแนวคิด “Active Ageing” ขององค์การอนามัยโลก (WHO) ซึ่งเน้นบทบาทของผู้สูงอายุในฐานะทรัพยากรที่มีคุณค่าไม่ใช่เป็นเพียงภาระของสังคม สำหรับบริบทของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญทั้งในการผลิตภาคเกษตร การดูแลหลาน และการสืบทอดประเพณีและพิธีกรรมท้องถิ่น ซึ่งล้วนส่งผลให้แบบประเมินคุณภาพชีวิตสามารถสะท้อนภาพรวมในมิติที่ลึกซึ้งและสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

ในแง่ของนโยบายผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาเครื่องมือประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม (Culturally Sensitive) และเหมาะสมกับบริบทของชุมชนเกษตรกรรม เช่น กลุ่มผู้สูงอายุอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ยังคงรักษาโครงสร้างทางสังคมแบบแนวนอน บทบาทของครอบครัวขยาย และอัตลักษณ์ทางศาสนาไว้อย่างเหนียวแน่น ดังนั้นนโยบายและแผนงานด้านสุขภาพและสังคมในระดับพื้นที่จึงควรสะท้อนมิติเหล่านี้ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุในบริบทชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้มีคุณค่าเชิงวิชาการโดยเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยาของแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย ในกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีความเปราะบางสูงและยังได้รับความสนใจจากงานวิจัยน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ ต่างจากการศึกษาก่อนหน้านี้ที่มักเน้นกลุ่มผู้สูงอายุในเมืองหรือกลุ่มผู้สูงอายุทั่วไป ซึ่งเปิดโอกาสให้หน่วยงานสาธารณสุขและเครือข่ายในพื้นที่สามารถประเมินและเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเกษตรกรรมได้อย่างเป็นระบบในระดับภูมิภาคและบริบทอาชีพต่าง ๆ

ผลการวิจัยยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบโครงการส่งเสริมสุขภาพและกิจกรรมชุมชนที่ตรงกับความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม อาสาสมัครสาธารณสุขท้องถิ่น หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยบริการปฐมภูมิ สามารถใช้เครื่องมือนี้ในการคัดกรองปัญหาทางจิตสังคมและสุขภาพ ช่วยส่งเสริมการตรวจพบปัญหาได้ตั้งแต่ระยะแรกและวางแผนการดูแลได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ที่สำคัญงานวิจัยนี้สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติของประเทศไทยด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วมและการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน (Active Aging and Aging in Place) โดยเสริมสร้างเป้าหมายยุทธศาสตร์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์แห่งชาติด้านผู้สูงอายุฉบับที่ 3 (ปี 2566 - 2583) ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี การมีส่วนร่วมทางสังคมและความมั่นคงในวัยสูงอายุ

จากผลการวิจัยนี้ได้เสนอกรอบแนวคิดภายใต้ชื่อ “โมเดลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม” (Agricultural Community-based Quality of Life Model for Older Adults: Agri-OldQOL Model) ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. การตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเครื่องมือประเมินให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของผู้สูงอายุในชุมชนเกษตรกรรม
2. การถอดบทเรียนจากข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำไปสู่การวางแผนเชิงนโยบายและการพัฒนากิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชน
3. การนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมในการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับพื้นที่อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดนี้เชื่อมโยงข้อมูลเชิงประจักษ์เข้ากับการปฏิบัติในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรมให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะทางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการส่งเสริมความเสมอภาคและความยั่งยืนในการดูแลผู้สูงอายุ โดยเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และผู้บริหารท้องถิ่น สามารถนำกรอบแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

Agri-OldQOL Model

ภาพที่ 2 โมเดลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม (Agri-OldQOL Model)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ยืนยันว่าแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL-OLD) ฉบับภาษาไทย มีความเหมาะสมทั้งในด้านโครงสร้างและความเชื่อมั่นทางจิตวิทยา เมื่อใช้กับกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรม โดยแบบประเมินสามารถสะท้อนคุณภาพชีวิตในมิติต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วนและเชื่อถือได้ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแสดงให้เห็นว่าโครงสร้าง 6 มิติของแบบประเมินมีความสอดคล้องกับข้อมูลจริงอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha) อยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสนับสนุนการใช้แบบประเมินนี้ในการประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนเกษตรกรรมที่มีบริบทและความต้องการเฉพาะทาง ข้อค้นพบสำคัญอีกประการ คือ มิติความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต มีความสัมพันธ์สูงกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการที่ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จและมีความหวังในชีวิต จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีแรงจูงใจและโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมากขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุดีขึ้นด้วย เพราะการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความเหงา เพิ่มความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง และสนับสนุนสุขภาพจิตที่ดีในวัยสูงอายุ สำหรับข้อเสนอแนะควรมีการขยายการศึกษาไปยังพื้นที่อื่นที่มีลักษณะประชากรและบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นสากลของแบบประเมินในบริบทที่หลากหลาย อันจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและการประยุกต์ใช้ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรดำเนินการศึกษาที่ครอบคลุมกลุ่มผู้สูงอายุในช่วงวัยและอาชีพที่แตกต่างกัน รวมถึงการสำรวจความเชื่อมโยงระหว่างคุณภาพชีวิตกับปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ พฤติกรรมการดำเนินชีวิต และสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม เพื่อเสริมสร้างฐานข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ประกอบการจัดทำนโยบาย และออกแบบแนวทางการดูแลผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนในระดับชุมชนและประเทศต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ตลอดจนสถาบันวิจัยและพัฒนาที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กนกภรณ์ ทองคุ้ม และคณะ. (2564). พลังสุขภาพจิตในผู้สูงอายุ: แนวคิดและแนวทางการเสริมสร้างพลังสุขภาพจิต. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 29(1), 105-116.
- เชนทร์ณฤทธิ์ สุวรรณรัตน์ และคณะ. (2567). แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการปรับตัวของผู้สูงอายุในตำบลกระโสม อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี. Journal for Developing the Social and Community, 11(3), 263-276.
- พระมหาสุพร รกขิตธมโม และเบญจมาศ สุวรรณวงศ์. (2563). รูปแบบการพัฒนาจิตของผู้สูงอายุตามแนววิถีพุทธเพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญความตายอย่างสงบของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา. Journal of Buddhist Anthropology, 5(12), 272-291.
- ละอียัต แฉ่มจันทร์. (2566). จินตนาการต่อความตายและการออกแบบชีวิตของผู้สูงวัยที่พำนักในเมืองใหญ่. วารสารพุทธจิตวิทยา, 8(3), 522-531.
- ศิริรัตน์ จำปีเรือง และคณะ. (2565). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์. Journal of Buddhist Anthropology, 7(8), 489-503.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). รายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 - 2583 (ฉบับปรับปรุง). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุนีย์ เครานวล และคณะ. (2567). รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมในชุมชนภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมเทศบาลตำบลยุโป อำเภอมือง จังหวัดยะลา. Health Science Journal of Thailand, 6(2), 24-32.
- แสน กิรินวนันท์ และสิริยา รัตนช่วย. (2567). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเมือง มิติสุขภาพ ที่อยู่อาศัย และนันทนาการ ที่สอดคล้องกับการพัฒนากรุงเทพมหานครอย่างยั่งยืน. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(12), 426-439.
- อุบลทิพย์ ไชยแสง และคณะ. (2566). สุขภาวะทางจิต: แนวคิดและแนวทางการสร้างเสริมในผู้สูงอายุตามบริบทชายแดนใต้. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน, 9(3), 9-18.
- Chaiklieng, S. et al. (2021). Work-related diseases among agriculturists in Thailand: A systematic review. Songklanakarin J. Sci. Technol, 43(3), 638-647.
- Cheng, G. H. L. et al. (2023). Examining the factor structure and validity of the WHOQOL-AGE among the oldest-old Chinese in Singapore. Frontiers in Public Health, 11, 1119893. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1119893>.

- Díaz de León Castañeda, C. et al. (2024). Psychometric Properties of the World Health Organization Quality of Life Scale for Older Adults (WHO-QoL-Old) in a Mexican Population. *Geriatrics*, 9(5), 1-10.
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. (2nd ed.). New York: W. W. Norton & Company.
- Eser, E. et al. (2022). Normative and psychometric properties of the WHOQOL older adults module (WHOQOL-OLD) in the national repository. *Türk Geriatri Dergisi*, 25(4), 476-494.
- Hu, L. T. & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: a multidisciplinary journal*, 6(1), 1-55.
- Kangwanrattanakul, K. (2025). Validation of the Thai World Health Organization Quality of Life- OLD (WHOQOL-OLD) among Thai older adults: Rasch analysis. *Scientific Reports*, 15(1), 12978. <https://doi.org/10.1038/s41598-025-97824-4>.
- Keanjoom, R. et al. (2024). Geographical variation, demographic and socioeconomic disparities in Active Ageing: The situation in Thailand. *Public Health in Practice*, 7, 100509. <https://doi.org/10.1016/j.puhip.2024.100509>.
- Kim, H. Y. et al. (2021). Validity and reliability of the Korean version of the world health organization quality of life instrument-older adults module. *Geriatric nursing*, 42(2), 548-554.
- Lee, R. Z. Y. et al. (2024). Psychometric properties of the World Health Organization WHOQOL-AGE Scale in Singapore. *European Journal of Ageing*, 21(1), 1-11.
- Li, L. & Hu, Y. (2016). Nonlinear bending and free vibration analyses of nonlocal strain gradient beams made of functionally graded material. *International Journal of Engineering Science*, 107, 77-97. <https://doi.org/10.1016/j.ijengsci.2016.07.011>.
- Rezaeipandari, H. et al. (2020). Cross-cultural adaptation and psychometric validation of the World Health Organization quality of life-old module (WHOQOL-OLD) for Persian-speaking populations. *Health and quality of life outcomes*, 18(1), 1-7.
- World Health Organization. (2006). WHOQOL-OLD: Measuring Quality of Life in Older Adults. Retrieved July 20, 2025, from <https://www.who.int/tools/whoqol/whoqol-old>
- World Health Organization. (2016). *World report on ageing and health*. Geneva: WHO.
- Yahya, F. B. et al. (2024). The effect of religious spiritual education and care on the quality of life among the elderly: a review. *Al-Rafidain Journal of Medical Sciences (ISSN 2789-3219)*, 6(1), 69-75.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. (2nd ed.). New York: Harper and Row.

การจัดการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์*

STRATEGIC MANAGEMENT OF DORMITORY BUSINESSES IN SURIN PROVINCE

ภัทริยา วาหมงคล, ชุติกพร ปรุงเกียรติ*

Pattariya Wahamongkhon, Chutikorn Prungkiat*

คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ สุรินทร์ ประเทศไทย

Faculty of Management Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Surin Campus, Surin, Thailand

*Corresponding author E-mail: Chutikorn.pr@rmuti.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ 2) ศึกษารูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ และ 3) เสนอกลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ การวิจัยนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับเจ้าของกิจการ ผู้จัดการ และหัวหน้างาน ในธุรกิจหอพัก 33 ราย โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงควบคู่กับการสุ่มลูกโซ่ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ประกอบด้วย จุดแข็ง คือ ทำเลดีและตั้งราคาต่ำที่แข่งขันได้ จุดอ่อน คือ สิ่งอำนวยความสะดวกล้ำสมัยและจำนวนห้องพักจำกัด โอกาสมาจากการขยายตัวของสถานศึกษาและการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้เช่าอุปสรรค ได้แก่ เศรษฐกิจชะลอตัวและการแข่งขันจากหอพักใหม่ 2) รูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ที่มุ่งเติบโตอย่างยั่งยืนและบริการคุณภาพ พันธกิจเน้นบริการปลอดภัย ราคาสมเหตุสมผล และดูแลเหมือนครอบครัว ตั้งเป้าหมายระยะสั้นเพื่อพัฒนาบริการ ส่วนระยะยาวเพื่อขยายสาขา กลยุทธ์ระดับองค์กร คือ การตั้งราคาที่เหมาะสม สร้างสัมพันธ์ลูกค้าและทำตลาดเชิงรุก ระดับธุรกิจเน้นความแตกต่างและเจาะตลาดเฉพาะ ส่วนระดับหน้าที่มุ่งใช้โซเชียลมีเดีย บริการใกล้ชิด และควบคุมต้นทุนด้วยแรงงานครอบครัว พร้อมประเมินผลและปรับปรุงกลยุทธ์ตามจำนวนผู้เช่า ความพึงพอใจ และอัตราต่อสัญญา และ 3) กลยุทธ์การปรับตัว ประกอบด้วย การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การบริหารแบบยืดหยุ่น สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ควบคุมต้นทุนเอง ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก และเจาะตลาดเฉพาะกลุ่ม หากธุรกิจนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปใช้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร และเติบโตได้อย่างมั่นคง

คำสำคัญ: กลยุทธ์การปรับตัว, การจัดการเชิงกลยุทธ์, จังหวัดสุรินทร์, ธุรกิจหอพัก

Abstract

This qualitative study aims to 1) Examine the internal and external environments, 2) Analyze strategic management approaches, and 3) Propose adaptive strategies for dormitory businesses in

Surin Province. Data were collected through semi-structured in-depth interviews with 33 key informants, including business owners, managers, and supervisors, using purposive and snowball sampling. Content analysis was used to analyze the data. The findings reveal that 1) The internal and external environments include strengths such as strategic location and competitive rental pricing, weaknesses such as outdated facilities and limited room capacity, opportunities stemming from the expansion of educational institutions and tenants' increasing use of online platforms, and threats such as economic slowdown, intensified competition from new dormitories; 2) The strategic management framework features a vision focused on sustainable growth and service quality, and a mission emphasizing safety, reasonable pricing, and familial care. Short-term goals target service enhancement, while long-term objectives aim at branch expansion and revenue stability. Corporate-level strategies involve competitive pricing, customer relationship management, and proactive marketing; business-level strategies emphasize differentiation and niche market penetration; functional-level strategies include social media utilization, personalized service, and cost control through family labor. Strategy evaluation and refinement are based on tenant numbers, satisfaction, and contract renewal rates; and 3) Adaptive strategies are identified: leveraging social media, implementing flexible management, fostering long-term customer relationships, exercising cost control through self-management, upgrading facilities, and targeting niche markets. Implementation is expected to improve efficiency, adaptability, and sustainable growth.

Keywords: Adaptive Strategy, Strategic Management, Surin Province, Dormitory Business

บทนำ

ในปัจจุบัน ธุรกิจหอพักเป็นส่วนสำคัญรองรับการขยายตัวของประชากรเมือง โดยเฉพาะกลุ่มแรงงาน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่ต้องการที่อยู่อาศัยชั่วคราวในราคาที่เหมาะสมและเข้าถึงง่าย ความต้องการหอพักเติบโตควบคู่กับการพัฒนาเมืองและการขยายตัวของสถานศึกษาและแหล่งงาน ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่าผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นวัยแรงงานที่ย้ายจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อทำงาน ทำให้ความหนาแน่นของประชากรเพิ่มขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) และนำไปสู่ความต้องการหอพักเพิ่มขึ้นทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ธุรกิจหอพักยังต้องเผชิญการแข่งขันสูงจากผู้ประกอบการรายใหม่ และพฤติกรรมผู้บริโภคที่เน้นความสะดวกสบาย ความปลอดภัย และการบริหารจัดการที่เป็นระบบ (Bhonsle, P. & Gumaste, R., 2024) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ธุรกิจหอพักเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจังหวัดที่มีสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ เช่น นครราชสีมา ขอนแก่น และอุบลราชธานี จังหวัดสุรินทร์ซึ่งมีประชากรมากกว่า 1.3 ล้านคน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุรินทร์, 2566) มีมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยหลายแห่ง ทำให้เกิดความต้องการหอพักอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเขตเมืองสุรินทร์และอำเภอใกล้เคียง อย่างไรก็ตาม ธุรกิจหอพักต้องเผชิญปัญหาเพิ่มขึ้น เช่น ผลกระทบจากโควิด-19 ที่ลดจำนวนผู้เช่า ช่วงชะงักของรายได้ และการแข่งขันจากหอพักใหม่ที่ทันสมัย โดยธุรกิจหอพักยังขาด

การจัดการที่เป็นระบบและกลยุทธ์เชิงรุก ส่งผลต่อขีดความสามารถแข่งขันและการอยู่รอดระยะยาว (ธวัชชัย บุญมี และจิรวรรณ บุญมี, 2566)

ดังนั้น เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและความยั่งยืน ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องประยุกต์ใช้แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ ซึ่งหมายถึง กระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ พร้อมดำเนินงานและควบคุมเพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (David, F. R. & David, F. R., 2017) แนวคิดนี้มุ่งเน้นการวางแผนระยะยาว เลือกกลยุทธ์สอดคล้องกับทรัพยากรและโอกาสทางการตลาด พร้อมประเมินผลและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสำหรับธุรกิจขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร อย่างเช่น ธุรกิจหอพัก ซึ่งจำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสม เช่น พัฒนาบริการให้ตอบโจทย์ผู้เช่า การกำหนดราคาอย่างเหมาะสม การบริหารต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้ช่องทางการตลาดออนไลน์ (Wheelen, T. L. et al., 2018); (Porter, M. E., 1985)สำหรับผู้ประกอบการหอพักในจังหวัดสุรินทร์ การมีแผนกลยุทธ์ชัดเจนจะช่วยให้สามารถระบุโอกาส ภัยคุกคาม ประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน และตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ด้านนี้ และมักใช้ประสบการณ์ส่วนตัวเป็นหลัก จึงขาดความสามารถในการปรับตัวต่อพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Mintzberg, H. et al., 1998)

จากประเด็นที่กล่าวมาสะท้อนถึงความจำเป็นที่ธุรกิจหอพัก โดยเฉพาะในจังหวัดสุรินทร์ซึ่งเป็นพื้นที่ชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีลักษณะเฉพาะทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างการศึกษา ต้องเผชิญข้อจำกัดหลายด้าน ทั้งทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค ทำให้จังหวัดสุรินทร์เป็นตัวแทนที่เหมาะสมในการศึกษาการจัดการเชิงกลยุทธ์ การทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมถึงการเรียนรู้จากแนวทางบริหารจัดการที่มีอยู่จริง จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถปรับตัวและดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นไม่เพียงเพิ่มโอกาสให้ธุรกิจอยู่รอดและเติบโตในระยะยาว แต่ยังส่งเสริมความเข้มแข็งของเศรษฐกิจระดับชุมชน ผลจากการศึกษายังสามารถสร้างกรอบแนวคิดที่นำไปปรับใช้กับธุรกิจหอพักในพื้นที่ชนบทอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันได้ นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างองค์ความรู้เชิงลึกเพื่อนำไปประยุกต์ใช้จริง เพิ่มศักยภาพการแข่งขันของผู้ประกอบการ และสนับสนุนการพัฒนาที่พักอาศัยอย่างยั่งยืน (Kaplan, R. S. & Norton, D. P., 2001); (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2565) ปัจจุบันยังไม่มีงานวิจัยเชิงลึกที่ศึกษาการจัดการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจหอพักในพื้นที่ชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย งานวิจัยนี้จึงตั้งใจเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวและมุ่งศึกษาประเด็น “การจัดการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์” เพื่อค้นหาแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้จริงภายใต้บริบทธุรกิจขนาดเล็กในระดับภูมิภาค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อเสนอกลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งรวมถึงเจ้าของกิจการ ผู้จัดการ และหัวหน้างานที่มีบทบาทด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากไม่สามารถระบุจำนวนประชากรได้อย่างชัดเจน จึงใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ร่วมกับการสุ่มแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informant) ไม่น้อยกว่า 15 ราย หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว (Data Saturation) (Creswell, J. W., 2014); (Guest, G. et al., 2006) การคัดเลือกเริ่มจากหอพัก 5 แห่ง ที่มีคะแนนรีวิวมากกว่า 4.5 ดาวในกูเกิลแมปส์ (Google Maps) เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการแนะนำแบบลูกโซ่ โดยขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลหลักรายแรกในการแนะนำรายอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งแนวทางนี้เหมาะสมกับธุรกิจขนาดย่อมที่มีความเชื่อมโยงกันในลักษณะเครือข่ายทางสังคม (Noy, C., 2008)

เครื่องมือและคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ออกแบบโดยอิงจากแนวคิดทางกลยุทธ์ ได้แก่ SWOT (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016) Five Forces (Porter, M. E., 1985) Resource-Based View (Barney, J. B., 1991) และกลยุทธ์การปรับตัว (Miles, R. E. & Snow, C. C., 1978) รวมถึงงานวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจขนาดย่อม (Chan, E. S. W. & Hawkins, R., 2010) แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 4 ตอน รวม 30 ข้อ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป (1 ข้อ) สภาพแวดล้อมของธุรกิจหอพัก (4 ข้อ) รูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ (19 ข้อ) และกลยุทธ์การปรับตัวของหอพัก (6 ข้อ) ขั้นตอนพัฒนาเริ่มจากสังเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดทำร่างให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยดัชนี IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 สูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ 0.60 (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977); (Waltz, C. F. et al., 2010) หลังปรับตามข้อเสนอแนะ ได้ทดลองใช้กับผู้ประกอบการธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ 3 ราย (ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) พบไม่มีปัญหาด้านความเข้าใจคำถาม ในการเก็บข้อมูลจึงใช้เทคนิคเพิ่มความน่าเชื่อถือ ได้แก่ การทวนสอบกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) การใช้ผู้ประเมินหลายคน (Investigator Triangulation) และการเปรียบเทียบจากหลายแหล่ง (Source Triangulation) (Lincoln, Y. S. & Guba, E. G., 1985)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลถูกรวบรวมผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 33 ราย ในเดือนกรกฎาคม 2568 โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ในสถานที่จริง หอพักละประมาณ 40 นาที ภายใต้บรรยากาศเป็นกันเอง พร้อมขอความยินยอมก่อนให้ข้อมูล (Informed Consent) บันทึกเสียง จดบันทึกภาคสนามและรักษาความลับด้วยการเข้ารหัสข้อมูลและจัดเก็บตามมาตรฐานวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดำเนินการจนข้อมูลอิ่มตัว (Creswell, J. W. & Creswell, J. D., 2018) ถอดความอย่างละเอียด พร้อมตรวจสอบความถูกต้อง (Member Checking) และใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อความน่าเชื่อถือก่อนวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยประเมินความถูกต้องของข้อมูลผ่านการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ 1) เปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์หลายบทบาท และ 2) ใช้นักวิจัย

มากกว่าหนึ่งคนเพื่อลดอคติ เพื่อเพิ่มความแม่นยำ ผู้วิจัยยังวัดความสอดคล้องระหว่างผู้วิเคราะห์ด้วยค่า Cohen's Kappa ซึ่งได้ค่า 0.82 อยู่ในระดับ “สูงมาก” (Excellent Agreement) (Landis, J. R. & Koch, G. G., 1977) และยืนยันความน่าเชื่อถือในการตีความ (Miles, M. B. & Huberman, A. M., 1994)

ผลการวิจัย

ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ 33 ราย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการโดยตรง (ร้อยละ 78.8) ซึ่งรับผิดชอบบริหารการเงิน การบริการลูกค้า และวางแผนเชิงกลยุทธ์ รองลงมา คือ ผู้ดูแลหอพักหรือผู้จัดการทั่วไป (ร้อยละ 15.2) ที่ทำงานเชิงปฏิบัติการ และพนักงานระดับปฏิบัติการ เช่น แม่บ้าน (ร้อยละ 6.0) ผู้ประกอบการมีประสบการณ์บริหารน้อยกว่า 5 ปี (ร้อยละ 18.2) 5 - 10 ปี (ร้อยละ 33.3) และมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 48.5) ธุรกิจแบ่งตามขนาดห้องพักเป็นเล็กไม่เกิน 20 ห้อง (ร้อยละ 33.3) ขนาดกลาง 21 - 40 ห้อง (ร้อยละ 39.4) และขนาดใหญ่เกิน 40 ห้อง (ร้อยละ 27.3) เงินลงทุนเริ่มต้นต่ำกว่า 1 ล้านบาท (ร้อยละ 12.1) 1 - 5 ล้านบาท (ร้อยละ 45.5) 5 - 10 ล้านบาท (ร้อยละ 27.3) และเกิน 10 ล้านบาท (ร้อยละ 15.2) ด้านการจ้างงาน พบว่า ไม่จ้างพนักงาน (ร้อยละ 33.3) จ้าง 1 - 2 คน (ร้อยละ 45.5) เช่น แม่บ้านหรือช่าง และจ้าง 3 คนขึ้นไป (ร้อยละ 21.2)

ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย
ข้อ 1

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 33 ราย เกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านตามกรอบแนวคิด SWOT ดังแสดงในภาพที่ 1

สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment)	จุดแข็ง (Strengths)	สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment)	โอกาส (Opportunities)
	จุดอ่อน (Weaknesses)		อุปสรรค (Threats)
สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment)	S1 ทำเลดี ใกล้สถานศึกษา/แหล่งงาน (18 ราย)	สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment)	O1 การขยายตัวของสถานศึกษา/หน่วยงานรัฐ (15 ราย)
	S2 ตั้งราคาเช่าแข่งขันได้ โดยไม่มีต้นทุนที่ดิน (11 ราย)		O2 ผู้เช่าใช้แพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้น (10 ราย)
	S3 มีมาตรฐานความสะอาดต่อเนื่อง (10 ราย)		O3 ความต้องการหอพักราคาประหยัดยังสูง (7 ราย)
	S4 บริการเป็นมิตร สร้างความภักดี (8 ราย)		O4 ค่าครองชีพต่ำ ดึงดูดผู้มีรายได้น้อย (3 ราย)
	S5 มีระบบรักษาความปลอดภัย (7 ราย)		O5 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในเขตเมือง (3 ราย)
สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment)	W1 สิ่งอำนวยความสะดวกไม่ทันสมัย (8 ราย)	สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment)	T1 เศรษฐกิจซบเซา กระทบรายได้ (26 ราย)
	W2 ห้องพักราคาแพง รองรับไม่พอช่วงต้องการสูง (7 ราย)		T2 แข่งขันสูงกับหอพักใหม่ทันสมัยกว่า (17 ราย)
	W3 ขาดกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ (6 ราย)		T3 ผู้เช่าค้างชำระ/ไม่รักษาความสะอาด (17 ราย)
	W4 อาคารเก่า ต้องซ่อมบำรุงบ่อย (5 ราย)		T4 กฎหมาย/ข้อบังคับกระทบการดำเนินงาน (13 ราย)
	W5 ระบบบริหารจัดการไม่เป็นระบบ (4 ราย)		T5 อาคารทรุดโทรม แข่งขันได้น้อยลง (5 ราย)

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์

จากภาพที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ตามกรอบแนวคิด SWOT มากที่สุด 3 อันดับแรก ดังนี้

1. จุดแข็ง ได้แก่ 1) ทำเลที่ตั้งเหมาะสม (18 ราย) โดยเฉพาะใกล้สถานศึกษา แหล่งงาน หรือชุมชน ซึ่งเอื้อต่อการตัดสินใจของผู้เช่า เช่น “หอพักอยู่ติดกับมหาวิทยาลัย เดินได้ ไม่ต้องเสียค่าเดินทาง” (รายที่ 3) 2) ความสามารถในการตั้งราคาค่าเช่าที่แข่งขันได้ (11 ราย) โดยเฉพาะเมื่อไม่มีต้นทุนที่ดิน เช่น “เราเก็บไม่แพง เพราะเป็นพื้นที่ของตัวเอง เลยไม่ต้องบวกเพิ่มมาก” (รายที่ 9) และ 3) การบริหารจัดการด้าน ความสะอาดที่มีมาตรฐาน (10 ราย) เช่น มีแม่บ้านประจำ หรือเจ้าของดูแลเอง เช่น “เราทำความสะอาด ทุกวัน ดูแลเหมือนบ้านตัวเอง” (รายที่ 2) โดยจุดแข็งนี้สะท้อนความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ ทั้งในด้านทำเล ความสามารถในการควบคุมต้นทุน และการดูแลรักษาความสะอาดซึ่งช่วยดึงดูดและความพึงพอใจแก่ผู้เช่าได้

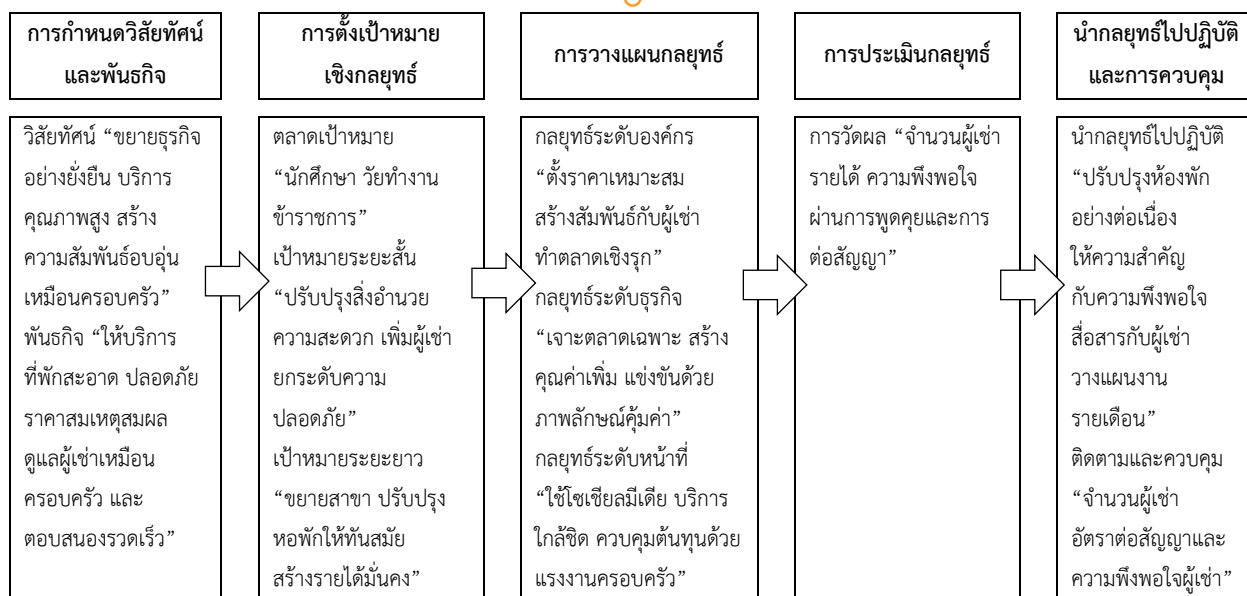
2. จุดอ่อน ได้แก่ 1) สิ่งอำนวยความสะดวกไม่ทันสมัยและขาดบริการพื้นฐาน (8 ราย) เช่น “ไม่มีระบบไวไฟ (Wi-Fi) ทำให้ลูกค้าไม่สะดวก” (รายที่ 15) และ “ต้องออกไปซักผ้านอกหอ” (รายที่ 28) 2) จำนวนห้องพักจำกัด (7 ราย) ส่งผลให้ไม่สามารถรองรับความต้องการในช่วงเปิดเทอมหรือฤดูย้ายเข้า เช่น “ห้องพักไม่พอในช่วงเปิดเทอม” (รายที่ 25) และ 3) ขาดกลยุทธ์ด้านการตลาดออนไลน์ (6 ราย) เช่น “ไม่มีการโปรโมทในโซเชียลมีเดีย ทำให้คนไม่รู้จักรอเรา” (รายที่ 7) โดยจุดอ่อนสะท้อนถึงการขาดการลงทุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การบริหารพื้นที่ที่จำกัด การตลาดออนไลน์ที่ไม่ตอบโจทย์ ทำให้เสียโอกาสในการดึงดูดลูกค้าและขยายธุรกิจในยุคดิจิทัล

3. โอกาส ได้แก่ 1) การขยายตัวของสถานศึกษาและหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ (15 ราย) ส่งผลให้ความต้องการหอพักเพิ่มขึ้น เช่น “เด็กมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้หอไม่เคยว่าง” (รายที่ 4) 2) พฤติกรรมผู้เช่าที่เปลี่ยนไปใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการค้นหาและจองที่พัก (10 ราย) เช่น “เมื่อก่อนเด็กนักศึกษาจะมาเดินหาหอเอง แต่เดี๋ยวนี้จะหาผ่านเพจเฟซบุ๊ก (Facebook) หรือกูเกิลแมปส์ แล้วติดต่อมาถามในแชท” (รายที่ 16) และ 3) ความต้องการหอพักราคาประหยัดในกลุ่มนักศึกษาและผู้มีรายได้ปานกลางยังคงสูง (7 ราย) เช่น “เด็กฝึกงานจากต่างจังหวัดมาหาหอเช่าราคาถูก ๆ เยอะขึ้น” (รายที่ 20) โดยโอกาสสะท้อนถึงศักยภาพ การเติบโตจากการขยายตัวของสถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ พฤติกรรมผู้เช่าที่หันมาใช้ช่องทางออนไลน์ และความต้องการหอพักราคาประหยัดที่ยังคงสูง ซึ่งเปิดโอกาสในการขยายตลาดและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้

4. อุปสรรค ได้แก่ 1) สภาพเศรษฐกิจที่ชะลอตัว (26 ราย) ส่งผลให้ผู้เช่าย้ายกลับบ้านหรือเช่าร่วมกัน เช่น “แต่ก่อนอยู่คนเดียว เดี๋ยวนี้เขาอยู่กันสองคน แบ่งค่าเช่า” (รายที่ 19) 2) การแข่งขันจากหอพักใหม่ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกทันสมัย (17 ราย) เช่น “เด็กสมัยนี้เลือกหอที่มีคีย์การ์ด กล้องวงจรปิดครบ” (รายที่ 18) และ 3) ปัญหาพฤติกรรมผู้เช่า เช่น ค้างค่าเช่า ไม่รักษาความสะอาด หรือรบกวนผู้อื่น (17 ราย) เช่น “ตอนนี้ค่าน้ำค่าไฟแพงขึ้น แต่ยังเก็บเท่าเดิมอยู่” (รายที่ 23) โดยธุรกิจต้องเผชิญกับผลกระทบจากเศรษฐกิจที่ ชะลอตัว การแข่งขันที่รุนแรง และพฤติกรรมผู้เช่าที่ไม่แน่นอน ซึ่งส่งผลต่อรายได้และความมั่นคงของกิจการ

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 33 ราย เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจหอพัก ในจังหวัดสุรินทร์ ตามกรอบแนวคิดกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ 5 ขั้นตอน ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจห้องพักในจังหวัดสุรินทร์

จากภาพที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวถึงรูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจห้องพักในจังหวัดสุรินทร์ มากที่สุด 3 อันดับแรก ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ (Vision and Mission)

1.1 เป้าหมายและวิสัยทัศน์ ได้แก่ 1) การขยายกิจการหรือเพิ่มจำนวนห้องพัก เช่น “ขยายห้องพักเพิ่มอีก 1 - 2 แห่งภายใน 5 ปีข้างหน้า” (รายได้ 18) 2) การพัฒนาคุณภาพและบริการ เพื่อยกระดับประสบการณ์ของผู้เช่า เช่น “อยากให้ห้องพักเป็นเหมือนบ้านหลังที่สอง โดยเน้นความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย” (รายได้ 9) และ 3) การรักษาความสัมพันธ์กับผู้เช่า เช่น “ให้บริการเหมือนคนในครอบครัว เพื่อให้ผู้เช่าอยู่แล้วสบายใจ” (รายได้ 22) สรุป ธุรกิจห้องพักในจังหวัดสุรินทร์มีวิสัยทัศน์ว่า “มุ่งมั่นเป็นผู้นำธุรกิจห้องพักที่ขยายตัวอย่างยั่งยืน ด้วยการให้บริการคุณภาพสูง พร้อมสร้างความสัมพันธ์อบอุ่นเหมือนครอบครัว เพื่อมอบประสบการณ์ที่ปลอดภัยและสะดวกสบายแก่ผู้เช่าทุกคน”

1.2 พันธกิจหรือหน้าที่หลัก ได้แก่ 1) ให้บริการที่พักรักษาความปลอดภัย และราคาสมเหตุสมผล เช่น “ให้บริการที่พักรักษาความปลอดภัย และสะดวกสบายในราคาที่เหมาะสม” (รายได้ 1) 2) ดูแลผู้เช่าเหมือนครอบครัว เช่น “ดูแลลูกค้าเหมือนคนในครอบครัว” (รายได้ 9) และ 3) ซ่อมแซมปัญหาและตอบสนองอย่างรวดเร็วเพื่อรักษาความพึงพอใจ (รายได้ 5) พร้อมเน้นความสะดวกและความปลอดภัย เช่น ที่จอดรถและปลอดภัย (รายได้ 26) สรุป ธุรกิจห้องพักในจังหวัดสุรินทร์มีพันธกิจว่า “มุ่งมั่นให้บริการที่พักรักษาความปลอดภัยเพื่อสร้างความปลอดภัยและความพึงพอใจแก่ผู้เช่าในจังหวัดสุรินทร์”

2. การตั้งเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Strategic Objectives)

2.1 การกำหนดเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวของธุรกิจห้องพักในจังหวัดสุรินทร์

2.1.1 ตลาดเป้าหมายของธุรกิจห้องพักในจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ 1) นักศึกษา (31 ราย) ซึ่งเป็นกลุ่มหลัก เพราะห้องพักตั้งอยู่ใกล้สถานศึกษา เช่น “ตลาดเป้าหมายหลัก คือ นักศึกษาโดยเฉพาะเด็กปี 1 - 4

ที่อยากหาที่พักใกล้มหาวิทยาลัย ราคาไม่แพง มีงบจำกัด” (รายที่ 4) 2) วิทยุทำงานหรือพนักงานทั่วไป (22 ราย) ที่ต้องการความสะดวกและพักอาศัยระยะยาว เช่น “เน้นไปทางวิทยุทำงานคะ อยากให้ลูกค้าอยู่หลาย ๆ ปี จะได้มีรายได้ต่อเนื่อง” (รายที่ 8) และ 3) ข้าราชการ ครู หรือกลุ่มเฉพาะทาง (5 ราย) ซึ่งเน้นความมั่นคง เช่น “วิทยุทำงานส่วนมากที่นี่จะเป็นข้าราชการ เพราะเขามีการเบิกได้ สามารถสู้ราคาได้ และอยู่ในระยะยาว” (รายที่ 21) สรุป ตลาดเป้าหมายของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย กลุ่มนักศึกษา วิทยุทำงาน และข้าราชการ ซึ่งมีลักษณะความต้องการเฉพาะแต่ล้วนให้ความสำคัญกับความสะดวก ความปลอดภัยและ ความคุ้มค่าในการพักอาศัย

2.2.2 การกำหนดเป้าหมายระยะสั้น ได้แก่ 1) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและซ่อมแซมอาคาร (15 ราย) เจ้าของหอพักเน้นปรับปรุงสภาพห้องและอุปกรณ์พื้นฐานเพื่อความพึงพอใจ ผู้เช่า เช่น ซ่อมห้องน้ำ ปรับปรุงระบบไฟฟ้า ติดตั้งเครื่องใช้ไฟฟ้าเพิ่มเติม โดยมีตัวอย่างว่า “ช่วงนี้กำลังทยอยซ่อมห้องน้ำที่ชั้นสาม เพราะมีน้ำรั่ว แล้วก็เปลี่ยนพัดลมเพดานด้วยคะ” (รายที่ 1) 2) เพิ่มจำนวนผู้เช่า (12 ราย) โดยเร่งอัตราการเข้าพักเพื่อสร้างรายได้ เช่น “ช่วงเปิดเทอมต้องรับหาผู้เช่าให้เต็ม เพราะถ้าเลยแล้วจะไม่มีใครย้ายเข้าอีก” (รายที่ 4) และ 3) ปรับปรุงความสะอาดและความปลอดภัย (9 ราย) โดยเฉพาะในหอพักที่เน้นกลุ่มนักศึกษาและผู้หญิง เช่น “มีแผนจะจ้างแม่บ้านเพิ่มช่วงเปิดเทอม และจะติดไฟเพิ่มเติมตรงลานจอดรถให้สว่าง” (รายที่ 6) สรุป ธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์มุ่งเป้าหมายระยะสั้นในการยกระดับสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย เพิ่มอัตราการเข้าพักภายใน 6 เดือน และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เช่า เพื่อรักษาลูกค้า

2.2.3 การกำหนดเป้าหมายระยะยาว ได้แก่ 1) ขยายจำนวนหอพักหรือเปิดสาขาเพิ่ม (15 ราย) ทั้งสร้างอาคารเพิ่มในที่เดิม หรือเปิดใหม่ในทำเลที่มีศักยภาพ เช่น ใกล้สถานศึกษา หรือเขตเมือง เช่น “อยากขยายอีกสาขาในย่านมหาวิทยาลัย เพราะตอนนี้เต็มทุกปี” (รายที่ 5) 2) ปรับปรุงหอพักให้ทันสมัย (13 ราย) ปรับภาพลักษณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ตอบโจทย์ผู้เช่ารุ่นใหม่ เช่น กล้องวงจรปิด ระบบคีย์การ์ด หรือห้องที่เหมือนคอนโด เช่น “อนาคตอยากติดกล้องวงจรปิดกับใช้ระบบเข้า - ออกด้วยคีย์การ์ด” (รายที่ 4) และ 3) สร้างรายได้ระยะยาวหรือเพื่อเกษียณ (9 ราย) มองหอพักเป็น “ทรัพย์สินเพื่ออนาคต” หรือ “รายได้คู่ขนาน (Passive Income)” เช่น “มองว่าหอพักจะเป็นรายได้ตอนเกษียณ ไม่ต้องทำงานหนักแล้ว” (รายที่ 6) สรุป ธุรกิจหอพักสุรินทร์มีเป้าหมายระยะยาว คือ ขยายกิจการอย่างน้อย 1 แห่งภายใน 5 ปีในทำเลศักยภาพ เช่น ใกล้สถานศึกษา ปรับภาพลักษณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ทันสมัย เพื่อสร้างรายได้มั่นคงและต่อเนื่องสำหรับเกษียณหรือส่งต่อธุรกิจ

3. การวางแผนกลยุทธ์ (Strategy Formulation)

3.1 แผนหลักของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ 1) การตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ (18 ราย) เจ้าของหอพักนำเครื่องมือดิจิทัล เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์โอเอ (Line OA) และติ๊กต็อก (TikTok) มาใช้ประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดนักศึกษาและผู้เช่ารุ่นใหม่ เช่น “ลงโฆษณาออนไลน์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ไลน์โอเอ และเว็บไซต์หอพัก ร่วมมือกับร้านค้าใกล้เคียง เช่น ร้านอาหาร ส่งส่วนลดให้ผู้เช่า” (รายที่ 28) 2) ขยายจำนวนห้องพัก (15 ราย) หลายรายมีเป้าหมายเพิ่มห้องเช่าเพื่อตอบสนองความต้องการโดยเฉพาะช่วงเปิดเทอม เช่น “เพิ่มห้องเช่าอีก 10 ห้องภายในปีหน้า พร้อมขยายฐานลูกค้าด้วยการทำโฆษณาผ่านเฟซบุ๊ก และช่องทางออนไลน์อื่น ๆ” (รายที่ 29) และ 3) ปรับปรุงหอพักและเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก (13 ราย) เน้นพัฒนาคุณภาพสภาพแวดล้อมให้ทันสมัยและสะดวก เช่น “มีแผนจะปรับปรุงห้องเก่าให้ดูน่าอยู่ขึ้น เช่น ทาสีใหม่ เปลี่ยนเฟอร์นิเจอร์บางส่วน แล้วก็เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครบ

เช่น ไวไฟ (Wi-Fi) ให้แรงขึ้น” (รายที่ 16) สรุป แผนหลักสะท้อนการปรับตัวสู่ยุคดิจิทัลโดยใช้ช่องทางออนไลน์เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายใหม่ พร้อมขยายห้องพักและลงทุนด้านการตลาด ต่อยอดการพัฒนาเพื่อรักษาลูกค้าในระยะยาว

3.2 กลยุทธ์ทางธุรกิจห้องพักในจังหวัดสุรินทร์

3.2.1 กลยุทธ์ระดับองค์กร ได้แก่ 1) กลยุทธ์การตั้งราคาตามกลุ่มลูกค้าและระดับคุณค่า (28 ราย) โดยพิจารณาทำเล ความสามารถง่าย และสิ่งอำนวยความสะดวก ออกแบบราคายืดหยุ่นดึงดูดกลุ่มต่าง ๆ เช่น “ตั้งราคาให้สอดคล้องกับทำเลและกลุ่มเป้าหมาย เช่น ห้องพัสดุ 2,500 ห้องแอร์ 2,800” (รายที่ 8) 2) กลยุทธ์สร้างสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของกับผู้เช่าเพื่อความผูกพันระยะยาว (27 ราย) เน้นบริการเป็นมิตร รวดเร็ว และเคารพความเป็นส่วนตัว เช่น “เราให้เกียรติซึ่งกันและกัน การบริการ เป็นกันเอง ไม่ก้าวก่ายชีวิตลูกค้ามาก” (รายที่ 5) และ 3) กลยุทธ์การตลาดเชิงรุกผ่านสื่อออนไลน์ (20 ราย) ใช้ช่องทางเฟซบุ๊ก ไลน์ เว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์และจัดโปรโมชั่น เช่น “ใช้ช่องทางออนไลน์ประชาสัมพันธ์หรือจัดโปรโมชั่นช่วงเปิดภาคเรียน” (รายที่ 17) โดยกลยุทธ์ระดับองค์กรดังกล่าวจะช่วยขยายฐานลูกค้า

3.2.2 กลยุทธ์ระดับธุรกิจ ได้แก่ 1) เจาะตลาดเฉพาะกลุ่มอย่างชัดเจน (26 ราย) เช่น นักศึกษา พนักงานออฟฟิศ หรือผู้เช่าระยะยาว โดยออกแบบบริการตามทำเลและพฤติกรรมผู้เช่า เช่น “กลุ่มเป้าหมายชัดเจน คือ เน้นนักศึกษาเป็นหลักค่ะ เพราะอยู่ใกล้มหาวิทยาลัย” (รายที่ 16) 2) สร้างคุณค่าเพิ่มผ่านบริการตอบโจทย์ผู้เช่า (21 ราย) เจ้าของหอเน้นสร้างความแตกต่างด้วยบริการเฉพาะ เช่น อนุญาตเลี้ยงสัตว์ ตอบแชทไว เช่น “เรายืดหยุ่นเรื่องสัตว์เลี้ยง และตอบแชทไว คนเลยเลือกหอเราเยอะครับ” (รายที่ 32) และ 3) แข่งขันด้วยภาพลักษณ์ความคุ้มค่ามากกว่าราคาถูก (15 ราย) เน้นให้ลูกค้ารู้สึกคุ้มค่า เช่น “ไม่ต้องถูกสุดแต่ให้ลูกค้ารู้สึกว่าคุ้มค่า ได้มากกว่าที่จ่าย” (รายที่ 22) โดยกลยุทธ์ระดับธุรกิจจะช่วยเพิ่มมูลค่าการตัดสินใจเช่าในตลาดที่ไวต่อราคา

3.2.3 กลยุทธ์ระดับหน้าที่ ได้แก่ 1) ใช้โซเชียลมีเดียและช่องทางออนไลน์ ในการตลาด (20 ราย) เจ้าของหอพักนิยมใช้เฟซบุ๊ก ไลน์โอเอ หรือเว็บไซต์โพสต์ห้องว่าง โปรโมท เช่น “การตลาดจะใช้เฟซบุ๊กเป็นหลักค่ะ โพสต์ห้องว่างกับโปรโมทหอให้คนเห็น” (รายที่ 16) 2) บริการลูกค้าใกล้ชิด ตอบสนองรวดเร็ว (18 ราย) เน้นการเข้าถึงง่ายและซ่อมแซมเร็ว เช่น “บริการลูกค้า ซ่อมด่วนเหมือนฟาสต์ฟู้ด! แจ้งปั๊บ ซ่อมปั๊บ” (รายที่ 9) และ 3) บริหารทรัพยากรควบคุมต้นทุนด้วยแรงงานครอบครัวและระบบหลังบ้าน (10 ราย) ใช้แรงงานครอบครัว ไม่จ้างภายนอก ทำบัญชีด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เช่น “เราและครอบครัวเป็นทีมดูแลเอง ประหยัดเงิน ไม่จ้างเยอะ” (รายที่ 9) โดยกลยุทธ์ระดับหน้าที่จะช่วยสร้างความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจและมั่นคงในระยะยาว

4. การประเมินกลยุทธ์ (Strategy Evaluation) ได้แก่ 1) จำนวนผู้เช่าหรืออัตราการเข้าพัก (24 ราย) เช่น “ถ้าห้องเต็มหรือมีคนจองรอ แปลว่ากลยุทธ์ใช้ได้ผล” (รายที่ 16) 2) เกณฑ์รายได้และกำไร (14 ราย) ใช้รายได้รวมเทียบค่าใช้จ่าย เช่น “ดูรายได้รวมแต่ละเดือน เทียบกับรายจ่าย ว่าคุ้มทุนไหม” (รายที่ 1) และ 3) ประเมินผ่านสนทนา เช่น “เราก็มีการสอบถามลูกค้าที่เช่าห้อง บางคนก็อยู่จนจบ” (รายที่ 12) และดู การต่อสัญญา (รายที่ 17, 28, 29) โดยการประเมินกลยุทธ์ต้องเน้นผลลัพธ์ที่วัดได้จริง ส่งผลให้สามารถตอบสนองความต้องการลูกค้าและความคุ้มค่าทางธุรกิจระยะยาว

5. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและการควบคุม (Implementation and Control)

5.1 การนำกลยุทธ์ที่วางไว้ไปปฏิบัติ ได้แก่ 1) การปรับปรุงห้องพักและบริการ อย่างต่อเนื่อง (15 ราย) เน้นการบำรุงรักษาและตกแต่งให้น่าอยู่ เช่น “ก็คิดว่าจะดำเนินธุรกิจแบบนี้ไปเรื่อย ๆ แล้วก็มีการพัฒนาปรับปรุงซ่อมบำรุงอุปกรณ์ที่มันชำรุดทรุดโทรม ทาสีใหม่เพื่อไม่ให้ห้องดูทรุดโทรมเกินไป” (รายที่ 5) 2) ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจของผู้เช่าและสื่อสารอย่างใกล้ชิด (10 ราย) เพื่อสร้างความเชื่อมั่น เช่น “สื่อสารกับลูกค้าแบบเปิดใจดูแลเขาเหมือนเพื่อนเหมือนพี่” (รายที่ 22) และ 3) วางแผนปฏิบัติงานรายเดือนและการวางระบบการทำงาน (7 ราย) โดยจัดทำแผนงานและประชุมทีม เช่น “จัดทำ แผนปฏิบัติงานรายเดือน แจกแจงหน้าที่แก่ทีมงาน และประชุมสรุปความคืบหน้าเป็นรายสัปดาห์” (รายที่ 28) โดยแนวทางเหล่านี้สะท้อนความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพบริการ รักษาความสัมพันธ์กับลูกค้า และวางแผนระบบงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อความมั่นคงและความพึงพอใจในธุรกิจหอพัก

5.2 การติดตามและควบคุม ได้แก่ 1) ดูจำนวนผู้เช่า เป็นหลักในการติดตามผลของแผนงาน (22 ราย) เช่น ดูจำนวนผู้เช่า (รายที่ 3) หรืออีกที่กล่าวชัดว่า “ถ้าห้องเต็มตลอดถือว่าแผนได้ผลดี” (รายที่ 4) และ 2) การเข้าซ้ำหรืออัตราการต่อสัญญา เป็นตัวชี้วัด เช่น “ติดตามโดยสอบถามความพอใจของผู้เช่าพัก และการสอบถามผู้ที่เข้ามาพักใหม่ ว่ารู้จักหอพักนี้ได้ยัง” (รายที่ 10) โดยการติดตามเน้นผลลัพธ์เชิงปริมาณและคุณภาพ ทั้งจำนวนผู้เช่าและความพึงพอใจ ซึ่งช่วยประเมินความสำเร็จของกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการเสนอกลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 33 ราย พบว่า ธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ใช้ 6 กลยุทธ์หลักในการปรับตัวเพื่อรับมือกับสภาพแวดล้อมธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนี้

1. ใช้โซเชียลมีเดียเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและประชาสัมพันธ์ (23 ราย) เจ้าของหอพักส่วนใหญ่ใช้เฟสบุ๊ก ไลน์โอเอ และติ๊กต็อกเป็นช่องทางหลักในการประชาสัมพันธ์และติดต่อกับลูกค้า เพราะเป็นเครื่องมือที่ต้นทุนต่ำแต่สร้างการรับรู้และความสัมพันธ์ได้ดี เช่น “ทุกวันนี้ถ้าไม่ใช้โซเชียลมีเดียก็แทบไม่มีใครเห็นหอพักเราเลยล่ะ” (รายที่ 15) ช่วยอำนวยความสะดวกในการจองและตอบข้อสงสัยอย่างรวดเร็ว

2. บริหารจัดการที่ยืดหยุ่นและไม่ยึดติดรูปแบบเดิม (19 ราย) หลายรายปรับตัวตามสถานการณ์ เช่น ลดราคาในช่วงไม่มีนักศึกษา อนุโลมการจ่ายค่าเช่า หรือเปิดให้เช่าระยะสั้นในช่วงโควิด “ตอนโควิดก็ต้องลดราคาให้น้อง ๆ อยู่ได้ ไม่งั้นไม่มีใครอยู่เลย” (รายที่ 9) สะท้อนความเข้าใจและบริหารความเสี่ยงได้ดี

3. ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้า (15 ราย) เน้นดูแลลูกค้าเหมือนคนในครอบครัวช่วยเหลือยามจำเป็น และสื่อสารอย่างเป็นกันเอง “เราไม่ได้มองเขาแค่ลูกค้า แต่เหมือนลูกหลาน” (รายที่ 25) สร้างความภักดีและลดอัตราการเปลี่ยนผู้เช่า

4. ควบคุมต้นทุนและบริหารงานด้วยตนเอง (12 ราย) หลายรายเลือกดูแลเอง ไม่จ้างพนักงานเพิ่ม เพื่อควบคุมค่าใช้จ่ายและรักษาคุณภาพ “เราทำเองทุกอย่าง ตั้งแต่รับลูกค้า ซ่อมของ ยันเก็บค่าเช่า” (รายที่ 3) เหมาะกับธุรกิจขนาดเล็กที่เน้นใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

5. ปรับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกทันสมัย (14 ราย) เจ้าของหอพักลงทุนติดกล้องวงจรปิด อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และทำห้องสะอาดปลอดภัย “เด็กสมัยนี้ดูหอจากในไลน์ในเฟสก่อน ถ้าไม่สวยหรือไม่ปลอดภัยก็ไม่มาดู” (รายที่ 8) สิ่งนี้ช่วยดึงดูดลูกค้าได้มาก

6. เลือกกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเพื่อตำแหน่งตลาด (11 ราย) บางรายเน้นกลุ่มเฉพาะ เช่น หอหญิงล้วน หอครู หรือราคาประหยัด “หอเรามีแต่ผู้หญิง อยู่กันสบายใจ ผู้ปกครองก็สบายใจ” (รายที่ 14) ช่วยตอบโจทย์และสร้างความแตกต่างในตลาด

สรุป ธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์มีการปรับตัวอย่างยืดหยุ่น ใช้โซเชี่ยลมีเดียเป็นเครื่องมือหลัก พร้อมเน้นสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทันสมัย เพื่อตอบสนองความต้องการกลุ่มเป้าหมาย และเสริมความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ SWOT ของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า 1) จุดแข็ง ได้แก่ ทำเลใกล้สถานศึกษา และแหล่งงานซึ่งสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Porter, M. E., 1985) ความสามารถในการตั้งราคาที่แข่งขันที่มักขึ้นอยู่กับโครงสร้างต้นทุนของธุรกิจ เช่น กรณีที่ไม่มีต้นทุนที่ดิน ย่อมทำให้สามารถกำหนดราคาได้อย่างยืดหยุ่น และดึงดูดลูกค้าได้มากขึ้น (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016) และการบริหารความสะอาดที่มีมาตรฐาน ซึ่งส่งเสริมความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า (Parasuraman, A. et al., 1988) 2) จุดอ่อน ได้แก่ การขาดสิ่งอำนวยความสะดวกทันสมัย และการตลาดออนไลน์ที่ยังไม่ครบถ้วน (Kotler, P. & Armstrong, G., 2023) รวมถึงข้อจำกัดด้านจำนวนห้องพักที่ส่งผลต่อโอกาสเติบโตในช่วง ความต้องการสูง (Grant, R. M., 2016) 3) โอกาส ได้แก่ การเติบโตของสถานศึกษาและหน่วยงานรัฐในพื้นที่ รวมถึงการยอมรับแพลตฟอร์มออนไลน์ในการค้นหาหอพัก (Rogers, E. M., 2003) และ ความต้องการหอพักราคาประหยัดในกลุ่มนักศึกษาและผู้มีรายได้ปานกลาง (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016) และ 4) อุปสรรค ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจซบเซา พฤติกรรมผู้เช่าที่เปลี่ยนไป และการแข่งขันจากหอพักใหม่ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกดีกว่า (Porter, M. E., 1980) รวมถึงปัญหาค้างชำระและความสะอาดที่เพิ่มภาระต้นทุน (Porter, M. E., 1980) โดยสรุป ธุรกิจหอพักมีข้อได้เปรียบด้านทำเลและต้นทุน แต่ควรเร่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การตลาดดิจิทัล พร้อมวางแผนรับมือความเสี่ยงเชิงพฤติกรรมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยล่าสุด พบว่า ทำเลที่ตั้ง ถือเป็นกลยุทธ์การแข่งขันที่สำคัญที่สุดของธุรกิจหอพักในจังหวัดปทุมธานี (ธีรวัช นุกุลกิจ และมาลีรัชต์ ฉานสูงเนิน, 2566)

2. ผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์มีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจน มุ่งตอบสนองความต้องการกลุ่มลูกค้าหลัก เช่น นักศึกษา และวัยทำงาน เพื่อกำหนดทิศทางและเป้าหมายธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดว่าการมีวิสัยทัศน์และพันธกิจเป็นกรอบกำหนดเป้าหมายและสร้างแรงจูงใจ (Kaplan, R. S. & Norton, D. P., 1996) และส่งผลต่อความสำเร็จระยะยาว (Pearce, J. A. & David, F., 1987) 2) การตั้งเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ทั้งระยะสั้นและระยะยาวที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เช่น ขยายจำนวนห้องเช่าและฐานลูกค้า โดยวางแผนตามหลัก SMART Goals เพื่อความชัดเจนและวัดผลได้ (Doran, G. T., 1981); (Locke, E. A. & Latham, G. P., 2002) 3) การวางแผนกลยุทธ์หลากหลาย เช่น การตั้งราคาที่เหมาะสม บริการลูกค้าอย่างเป็นมิตร และประชาสัมพันธ์ออนไลน์ เพื่อแข่งขันในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกลยุทธ์การแข่งขันและการใช้ทรัพยากรภายในสร้างความได้เปรียบ (Porter, M. E., 1980); (Barney, J. B., 1991) 4) การประเมินกลยุทธ์โดยใช้เกณฑ์จำนวนผู้เช่า รายได้ และความพึงพอใจลูกค้า พร้อมปรับปรุงตามข้อมูล

ย้อนกลับ โดยใช้ Balanced Scorecard เป็นกรอบประเมิน (Kaplan, R. S. & Norton, D. P., 2001) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดว่าการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญ (Simons, R., 1995) และ 5) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและควบคุมด้วยความยืดหยุ่น เน้นบำรุงรักษาห้องพัก วางแผนระบบงานให้มีประสิทธิภาพ และใช้ช่องทางออนไลน์สื่อสารกับลูกค้า สะท้อนแนวคิดความสำเร็จในการปฏิบัติต้องอาศัยการจัดการทรัพยากรและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ (Hrebiniak, L. G., 2005) รวมถึงการสื่อสารและมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ (Kotter, J. P., 1996) สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์ของผู้ประกอบการห้องพัก ในจังหวัดสุรินทร์ควรมีความชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและความสำเร็จในระยะยาว

3. ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจห้องพักในจังหวัดสุรินทร์ 6 กลยุทธ์ ที่หลากหลายเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดด้านการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ที่เน้นความยืดหยุ่นและการตอบสนองต่อสถานการณ์ (Teece, D. J. et al., 2016) ได้แก่ 1) การใช้โซเชียลมีเดียช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารกับลูกค้าซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในธุรกิจขนาดเล็ก (Kaplan, A. M. & Haenlein, M., 2010) และสนับสนุนโดยโมเดลการยอมรับเทคโนโลยีที่เน้นความง่ายและประโยชน์ในการใช้งาน (Davis, F. D., 1989) โดยงานวิจัยล่าสุด พบว่า การนำระบบแจ้งซ่อมออนไลน์มาใช้ทำให้ผู้เช่าสามารถแจ้งซ่อมได้ทันที ลดขั้นตอนการประสานงาน และเพิ่มความพึงพอใจต่อการใช้บริการ (วินัย แสนยามูล และกฤติกา สังขวดี, 2566) 2) การบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น สะท้อนแนวคิดความยืดหยุ่นเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง รวมถึงการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ (Mintzberg, H., 1979); (Hill, C. W. L. & Jones, G. R., 2012) 3) การสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้า โดยใช้หลักการ CRM ที่เน้นการสื่อสารต่อเนื่องและดูแลลูกค้าเพื่อสร้างความภักดี ช่วยลดอัตราการเปลี่ยนผู้เช่าและเพิ่มความมั่นคงของธุรกิจ (Payne, A. & Frow, P., 2005); (Reinartz, W. et al., 2004) 4) การควบคุมต้นทุนและบริหารกิจการด้วยตนเอง สนับสนุนแนวคิดธุรกิจขนาดเล็กที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และรักษาคุณภาพบริการ (Brush, C. G. et al., 2009) 5) การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก สะท้อนแนวคิดประสบการณ์ลูกค้าที่ให้ความสำคัญกับความสะอาด ปลอดภัย และสร้างความประทับใจ มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ (Pine, B. J. & Gilmore, J. H., 1998) และ 6) การวางตำแหน่งตลาดเฉพาะกลุ่ม เน้นการกำหนดตำแหน่งอย่างชัดเจน เพื่อสร้างความแตกต่างและตอบสนองความต้องการกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแม่นยำ (Ries, A. & Trout, J., 1981) สรุปได้ว่า กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจห้องพักเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และการวางตำแหน่งทางการตลาดที่ชัดเจน ช่วยเสริมความได้เปรียบในการแข่งขันและความยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยในจังหวัดอุดรดิตถ์ที่ชี้ว่าความได้เปรียบทางการแข่งขันมีผลต่อการตัดสินใจเช่าห้องพักอย่างมีนัยสำคัญ (สุพจน์ โรจนธัญชัย และคณะ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
จุดแข็ง (Strengths)	กลยุทธ์ SO SO1 พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ควบคู่บริการเป็นมิตร เพื่อเข้าถึงผู้เช่ารุ่นใหม่ (S4 + O2) SO2 ใช้ทำเลที่ดีและราคาประหยัดเจาะตลาดนักศึกษา/ รายได้น้อย (S1 + S2 + O1 + O4) SO3 สร้างแบรนด์ “หอพักสะอาด ปลอดภัย ใกล้สถานศึกษา” เพื่อดึงดูดตลาด (S3 + S5 + O1 + O3) SO4 ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ/สถานศึกษาในพื้นที่เพื่อรับผู้เช่าระยะยาว (S1 + O1)	กลยุทธ์ ST ST1 เน้นจุดแข็งเรื่องความปลอดภัยและความสะอาดเพื่อแข่งขันกับหอพักใหม่ (S3 + S5 + T2) ST2 พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เช่าเพื่อลดปัญหาค้างชำระและรักษาความสะอาด (S4 + T3) ST3 ใช้ต้นทุนต่ำ (ไม่มีต้นทุนที่ดิน) เพื่อคงราคาที่แข่งขันได้แม้เศรษฐกิจชะลอ (S2 + T1) ST4 วางระบบตรวจสอบอาคารเชิงป้องกัน เพื่อยืดอายุการใช้งาน (S5 + T5)
จุดอ่อน (Weaknesses)	กลยุทธ์ WO WO1 ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และโซเชียลมีเดียเพื่อขดเซยการตลาดออนไลน์ (W3 + O2) WO2 ดึงดูดนักลงทุน/พันธมิตรร่วมทุน พัฒนาอาคารหรือเพิ่มจำนวนห้องพักร่วมพัก (W1 + W2 + O1 + O3) WO3 ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพื่อรองรับผู้เช่ารุ่นใหม่ที่ต้องการหอพักราคาประหยัดแต่คุณภาพดี (W1 + O3) WO4 ร่วมโครงการส่งเสริมอสังหาริมทรัพย์ของรัฐเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (W4 + O5)	กลยุทธ์ WT WT1 จัดทำระบบบริหารจัดการที่มีมาตรฐานเพื่อควบคุมต้นทุนและคุณภาพบริการ (W5 + T1 + T2) WT2 ปรับปรุงอาคารเก่าอย่างเป็นขั้นตอน ลดความเสี่ยงอาคารทรุดโทรม (W4 + T5) WT3 สร้างกฎระเบียบ/ข้อตกลงที่ชัดเจนกับผู้เช่าเพื่อลดปัญหาความสะอาด/ค้างชำระ (W5 + T3) WT4 ติดตามความเคลื่อนไหวด้านกฎหมายและปรับตัวให้สอดคล้อง เช่น การขอใบอนุญาต หรือการปรับปรุงตามข้อกำหนด (W5 + T4)

ภาพที่ 3 TOWS Matrix ของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์

จากภาพที่ 3 เมื่อนำกลยุทธ์การปรับตัว 6 กลยุทธ์จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 เปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์ที่ใช้ TOWS Matrix จากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ตามผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 พบว่า ยังมีกลยุทธ์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจหอพักในจังหวัดสุรินทร์ยังไม่ได้ดำเนินการ ได้แก่ การวางระบบตรวจสอบอาคารเชิงป้องกันเพื่อยืดอายุการใช้งาน (ST4) การดึงดูดนักลงทุนหรือพันธมิตรร่วมทุนพัฒนาอาคารและเพิ่มจำนวนห้องพัก (WO2) การร่วมโครงการส่งเสริมอสังหาริมทรัพย์ของรัฐเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (WO4) การปรับปรุงอาคารเก่าเพื่อลดความเสี่ยงทรุดโทรม (WT2) การสร้างกฎระเบียบกับผู้เช่าเพื่อลดปัญหาความสะอาดและค้างชำระ (WT3) และการติดตามกฎหมายเพื่อนำมาปรับใช้ (WT4) หากนำกลยุทธ์เหล่านี้ไปใช้ จะช่วยเสริมความยั่งยืนและความได้เปรียบในการแข่งขัน ธุรกิจหอพักจึงมีการปรับตัวที่เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน แต่ยังมีโอกาสพัฒนาด้านระบบและการบริหารจัดการเพื่อรองรับการเติบโตในอนาคต

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ศึกษากลยุทธ์การจัดการและการปรับตัวของธุรกิจหอพักในสุรินทร์ พบว่า เจ้าของธุรกิจมีวิสัยทัศน์ชัดเจน มุ่งขยายกิจการพร้อมยกระดับบริการและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้เช่า มีเป้าหมายระยะสั้น เช่น ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก เพิ่มอัตราเข้าพัก และระยะยาว เช่น ขยายสาขาและสร้างรายได้มั่นคง ธุรกิจใช้โซเชียลมีเดียเข้าถึงลูกค้าและบริหารจัดการยืดหยุ่น รองรับสถานการณ์เปลี่ยนแปลง เช่น ลดราคาในวิกฤต ดูแลลูกค้าเหมือนครอบครัว ควบคุมต้นทุนเอง และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก กลยุทธ์เหล่านี้ช่วยสร้างความได้เปรียบแข่งขันและความยั่งยืนในตลาดท้องถิ่น เชิงวิชาการ งานวิจัยเสริมความรู้การบริหารกลยุทธ์ธุรกิจขนาดย่อมในพื้นที่จังหวัด ช่วยเติมเต็มการศึกษากลยุทธ์เฉพาะด้าน เช่น การสร้างสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้าและบริหารต้นทุนเหมาะสมเชิงบริหาร ให้แนวทางแก่ผู้ประกอบการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพบริหาร วางแผนกลยุทธ์และปรับตัวตามตลาดและพฤติกรรมลูกค้า พร้อมใช้เทคโนโลยีดิจิทัลส่งเสริมตลาดและบริการ เพิ่มความได้เปรียบแข่งขันและความพึงพอใจเชิงสังคม งานวิจัยช่วยสร้างความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างเจ้าของหอพักและผู้เช่า ส่งเสริมชุมชนอบอุ่น มีความไว้วางใจ และช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตในท้องถิ่น ภาครัฐควรสนับสนุนธุรกิจพัฒนาการจัดการและใช้เทคโนโลยี ผ่านอบรม คำปรึกษา และช่วยเข้าถึงทุน ส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็ก กระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างงานในชุมชน โดยการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายพื้นที่ศึกษาและใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มความแม่นยำของผลลัพธ์รวมถึงศึกษาผลของนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐต่อความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืนของธุรกิจหอพัก

เอกสารอ้างอิง

- ธวัชชัย บุญมี และจิรวรรณ บุญมี. (2566). การจัดการธุรกิจโอสเทลในจังหวัดเชียงใหม่ตามการท่องเที่ยววิถีใหม่ ในสถานการณ์โควิด-19. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 40(2), 31-60.
- ธีรวัช นุกุลกิจ และมาลีรัตน์ ฉานสูงเนิน. (2566). กลยุทธ์การแข่งขันธุรกิจหอพักในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 17(1), 146-158.
- วินัย แสนยามูล และกฤติกา สังขวดี. (2566). การพัฒนาเว็บไซต์ระบบแจ้งซ่อมปรับปรุงหอพักวินัย. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 5(3), 82-99.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุรินทร์. (2566). รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดสุรินทร์ ประจำปี 2566. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/Evqig>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2565). รายงานประจำปี 2565 สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/XWZUj>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). รายงานผลการสำรวจการย้ายถิ่นของประชากร พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/8gMdW>
- สุพจน์ ไรจนธัญย์ และคณะ. (2565). ความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเช่าหอพักในจังหวัดอุตรดิตถ์. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 4(3), 30-43.
- Barney, J. B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.

- Bhonsle, P. & Gumaste, R. (2024). The role of hostels in enhancing traveler experience: A comprehensive analysis. *International Research Journal of Modernization in Engineering, Technology and Science*, 6(11), 45-52.
- Brush, C. G. et al. (2009). Pathways to Entrepreneurial Growth: The Influence of Management, Marketing, and Money. *Business Horizons*, 52(5), 481-491.
- Chan, E. S. W. & Hawkins, R. (2010). Attitude towards EMSs in an international hotel: An exploratory case study. *International Journal of Hospitality Management*, 29(4), 641-651.
- Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. (5th ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. (4th ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- David, F. R. & David, F. R. (2017). *Strategic Management: A Competitive Advantage Approach, Concepts and Cases*. (16th ed.). England: Pearson Education Limited.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-340.
- Doran, G. T. (1981). There's a S.M.A.R.T. way to write management's goals and objectives. *Management Review*, 70(11), 35-36.
- Grant, R. M. (2016). *Contemporary strategy analysis*. (9th ed.). Hoboken: John Wiley & Sons.
- Guest, G. et al. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82.
- Hill, C. W. L. & Jones, G. R. (2012). *Strategic management theory: An integrated approach*. (10th ed.). Mason: South-Western Cengage Learning.
- Hrebiniak, L. G. (2005). *Making strategy work: Leading effective execution and change*. Upper Saddle River: Wharton School Publishing.
- Kaplan, A. M. & Haenlein, M. (2010). Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68.
- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (1996). *The balanced scorecard: Translating strategy into action*. Boston: Harvard Business Press.
- _____. (2001). *The strategy-focused organization: How balanced scorecard companies thrive in the new business environment*. Boston: Harvard Business Press.
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2023). *Principles of marketing*. (19th ed.). Hoboken: Pearson.
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2016). *Marketing management*. (15th ed.). Hoboken: Pearson.
- Kotter, J. P. (1996). *Leading change*. Boston: Harvard Business Press.

- Landis, J. R. & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33(1), 159-174.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Locke, E. A. & Latham, G. P. (2002). Building a practically useful theory of goal setting and task motivation: A 35-year odyssey. *American Psychologist*, 57(9), 705-717.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Miles, R. E. & Snow, C. C. (1978). *Organizational strategy, structure, and process*. New York: McGraw-Hill.
- Mintzberg, H. (1979). *The structuring of organizations: A synthesis of the research*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Mintzberg, H. et al. (1998). *Strategy Safari: A Guided Tour through the Wilds of Strategic Management*. New York: Free Press.
- Noy, C. (2008). Sampling knowledge: The hermeneutics of snowball sampling in qualitative research. *International Journal of Social Research Methodology*, 11(4), 327-344.
- Parasuraman, A. et al. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Payne, A. & Frow, P. (2005). A strategic framework for customer relationship management. *Journal of Marketing*, 69(4), 167-176.
- Pearce, J. A. & David, F. (1987). Corporate mission statements: The bottom line. *Academy of Management Executive*, 1(2), 109-116.
- Pine, B. J. & Gilmore, J. H. (1998). Welcome to the experience economy. *Harvard Business Review*, 76(4), 97-105.
- Porter, M. E. (1980). *Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competitors*. New York: Free Press.
- _____. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. New York: Free Press.
- Reinartz, W. et al. (2004). The customer relationship management process: Its measurement and impact on performance. *Journal of Marketing Research*, 41(3), 293-305.
- Ries, A. & Trout, J. (1981). *Positioning: The battle for your mind*. New York: McGraw-Hill.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations*. (5th ed.). New York: Free Press.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. *Tijdschrift Voor Onderwijs Research*, 2(2), 49-60.

- Simons, R. (1995). Levers of control: How managers use innovative control systems to drive strategic renewal. Boston: Harvard Business School Press.
- Teece, D. J. et al. (2016). Dynamic capabilities and organizational agility: Risk, uncertainty, and strategy in the innovation economy. *California Management Review*, 58(4), 13-35.
- Waltz, C. F. et al. (2010). *Measurement in nursing and health research*. (4th ed.). New York: Springer Publishing Company.
- Wheelen, T. L. et al. (2018). *Strategic Management and Business Policy: Globalization, Innovation, and sustainability*. (15th ed.). New York: Pearson Education.

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์: กรณีศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*

BEHAVIORAL SHIFTS IN COMPUTER PROCUREMENT: A CASE STUDY OF THE FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY

วิญญู โอชโร

Vinyu Aocharo

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani, Thailand

Corresponding author E-mail: winyu.o@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวโน้มการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ของบุคลากรสายวิชาการและสายอำนวยการ ระหว่างปีงบประมาณ 2559 - 2568 และ 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเลือกใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในบริบทของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) รวม 257 รายการ จากประชากร 431 รายการ โดยเน้นเฉพาะเครื่องคอมพิวเตอร์ที่จัดซื้อเพื่อใช้งานสำนักงานทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และเปรียบเทียบแนวโน้มเชิงพฤติกรรมตลอดช่วงเวลา 10 ปี ผลการศึกษาพบว่า เครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพา (NB) มีแนวโน้มการจัดซื้อเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงปีงบประมาณ 2566 - 2568 คิดเป็นร้อยละ 51.02 ร้อยละ 52.94 และร้อยละ 42.86 ตามลำดับ ขณะที่การจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ (PC) ลดลงอย่างชัดเจน โดยไม่มีการจัดซื้อในช่วง 5 ปีหลัง ส่วนเครื่องคอมพิวเตอร์แบบรวมจอ (AIO) ได้รับความนิยมและมีการจัดซื้ออย่างต่อเนื่องในกลุ่มสายวิชาการ โดยเฉพาะช่วงปี 2566 - 2567 นอกจากนี้ ยังพบว่า แม้เครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพา (NB) จะมีราคาเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ปัจจัยด้านราคาไม่ได้มีผลโดยตรงต่อการเลือกใช้เทคโนโลยี แต่สะท้อนถึงความต้องการความยืดหยุ่นและคล่องตัวในการทำงานที่มากกว่า จากผลการศึกษา ผู้วิจัยเสนอให้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พิจารณาปรับนโยบายจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ให้ตอบสนองพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของบุคลากร โดยสนับสนุนการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพา (NB) ในสัดส่วนที่มากขึ้น พร้อมทั้งเตรียมโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนที่เหมาะสมกับการใช้งานแบบเคลื่อนที่และยืดหยุ่น ทั้งนี้เพื่อรองรับรูปแบบการทำงานยุคใหม่ เช่น การทำงานระยะไกล การประชุมออนไลน์ และการเข้าถึงงานจากหลากหลายสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของ Digital Workplace และการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน

* Received 23 July 2025; Revised 20 August 2025; Accepted 22 August 2025

คำสำคัญ: การจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์, พฤติกรรมการเลือกใช้เทคโนโลยี, เครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพา, การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการซื้อ

Abstract

This research aims to 1) Study the patterns and trends in the procurement of computers by academic and administrative personnel during the fiscal years 2016 - 2025, and 2) Examine changes in computer technology usage behavior within the Faculty of Humanities and Social Sciences through secondary data analysis. The sample was purposively selected, comprising 257 items from a population of 431, focusing on computers purchased for general office use. Data were analyzed using descriptive statistics and behavioral trend comparisons over a 10-year period. The findings indicate a continuous increase in the procurement of notebook computers (NB), particularly during fiscal years 2023 - 2025, accounting for 51.02%, 52.94%, and 42.86% respectively. In contrast, desktop computers (PC) procurement significantly declined, with no purchases recorded in the last five years. All-in-one computers (AIO) remained popular and were consistently purchased by academic personnel, especially during 2023 - 2024. Despite notebooks having the lowest average price, price was not a direct factor influencing technology choice; rather, it reflected the demand for greater flexibility and mobility in work. Based on the results, the researcher recommends that the faculty consider adjusting procurement policies to better align with the evolving behavior of personnel, by increasing the proportion of notebook computer purchases and preparing appropriate infrastructure and support systems to facilitate mobile and flexible work. This adjustment aims to support new work models such as remote work, online meetings, and multi-location access, aligning with the Digital Workplace context and current global changes.

Keywords: Computer Procurement, Technology Adoption Behavior, Notebook Computers (NB), Purchasing Behavior Changes

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน สังคมไทยกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงจากอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างกว้างขวาง ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา โดยเฉพาะในภาครัฐและสถาบันการศึกษาที่ต้องปรับรูปแบบการทำงาน ให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ในเรื่อง “รัฐบาลดิจิทัล” (Digital Government) ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความคล่องตัวในการบริหารจัดการ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2561) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ใช้ในหน่วยงาน เนื่องจากบุคลากรต้องการเครื่องมือที่ตอบสนองการทำงานที่ยืดหยุ่น เคลื่อนที่ได้ และรองรับการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ เช่น การประชุมออนไลน์ การ

ทำงานแบบผสมผสาน (Hybrid Work) และการเรียนการสอนในระบบดิจิทัล ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาในเชิงพฤติกรรมและแนวโน้มการเลือกใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ในสถาบันการศึกษา

ที่ผ่านมา มีการศึกษาในประเด็นนี้อยู่บ้างแล้ว ซึ่งช่วยสะท้อนความสำคัญและยืนยันแนวโน้มของการเปลี่ยนผ่านสู่การทำงานดิจิทัล เช่น จากการศึกษาของ สุภาภรณ์ สีสุพรรณ และคณะ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความพยายามในการเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล (สุภาภรณ์ สีสุพรรณ และคณะ, 2565) ขณะที่ ชนกนันท์ ลิ้มประเสริฐ และคณะ ระบุว่า บุคลากรต้องปรับตัวสู่การทำงานที่ยืดหยุ่น เช่น Work from Home การประชุมออนไลน์ และการเข้าถึงข้อมูลได้จากหลายอุปกรณ์ (ชนกนันท์ ลิ้มประเสริฐ และคณะ, 2566) วิจิต สุรดิษฐ์กุล ยังชี้ให้เห็นอีกว่า ความต้องการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ในสำนักงานมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น เพื่อตอบสนองการทำงานที่สะดวก รวดเร็ว และเคลื่อนที่ได้ (วิจิต สุรดิษฐ์กุล, 2565)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวยังเน้นบริบทในภาพรวมขององค์กรภาครัฐหรือหน่วยงานทั่วไป ขณะที่ในด้านการศึกษา โดยเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษา ยังมีการศึกษาในประเด็นนี้ค่อนข้างน้อย และในระดับคณะ เช่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ แม้ว่าจะมีการจัดสรรงบประมาณประจำปีเพื่อจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง แต่ข้อมูลจากงานเทคโนโลยีดิจิทัล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ระบุว่า ยังไม่เคยมีการศึกษาแนวโน้มหรือรูปแบบการเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ (งานเทคโนโลยีดิจิทัล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2568) ส่งผลให้การจัดซื้อในบางกรณีไม่สอดคล้องกับลักษณะการใช้งานจริง เช่น การจัดซื้อ PC ที่ซ่อมแซมง่าย แต่อาจไม่ตอบโจทย์การทำงานนอกสถานที่ หรือในบางกรณีขาดระบบสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมกับอุปกรณ์เคลื่อนที่ หรือการขาดระบบสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมกับอุปกรณ์แบบเคลื่อนที่ ประเด็นเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดการวิเคราะห์เชิงลึกในระดับคณะ ที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการเลือกใช้เทคโนโลยีของบุคลากรซึ่งมีลักษณะเฉพาะมากกว่าในระดับมหาวิทยาลัยโดยรวม

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการนำข้อมูลการจัดซื้อย้อนหลังมาวิเคราะห์ เพื่อระบุรูปแบบและแนวโน้มการเลือกใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ในระดับคณะ อันจะช่วยเติมเต็มช่องว่างงานวิจัยในประเด็นดังกล่าว อีกทั้งยังสร้างคุณูปการเชิงปฏิบัติในการกำหนดกลยุทธ์ด้านการจัดสรรงบประมาณ การจัดซื้ออุปกรณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการจริง ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้รองรับรูปแบบการทำงานในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวโน้มการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ของบุคลากรสายวิชาการและสายอำนวยการ ระหว่างปีงบประมาณ 2559 - 2568
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเลือกใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในบริบทของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Analysis) เพื่อศึกษารูปแบบและแนวโน้มการจัดซื้อ รวมถึงพฤติกรรมการเลือกใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ผ่านข้อมูลจัดซื้อย้อนหลังของคณะฯ

ประชากรที่ศึกษา

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รายการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในช่วงปีงบประมาณ 2559 - 2568 รวมทั้งสิ้น 431 เครื่อง (งานพัสดุ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2568) ครอบคลุม 3 ประเภท ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ (PC) แบบรวมจอ (AIO) และแบบพกพา (NB) โดยมีจำนวน การจัดซื้อแตกต่างกันในแต่ละปี ตั้งแต่ 3 ถึง 89 เครื่อง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ รายการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ จำนวน 257 เครื่อง ถูกกำหนดจากประชากรทั้งหมด 431 คน เครื่องที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งจัดซื้อให้กับบุคลากรสายวิชาการและสายอำนวยการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในช่วงปีงบประมาณ 2559 - 2568 โดยใช้การคัดเลือกด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์การใช้งานสำนักงานทั่วไป (Office Use) เช่น งานเอกสารและธุรการ ไม่รวมเครื่องที่ใช้เพื่อการประมวลผลขั้นสูงหรือสำหรับนักศึกษา เพราะสามารถศึกษาแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการจัดซื้อของบุคลากรสายวิชาการและสายอำนวยการได้อย่างเหมาะสมและแม่นยำ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบและคัดกรองข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมถึงประเมินความเชื่อมั่นและความถูกต้องของข้อมูล (Data Reliability and Accuracy) โดยใช้เกณฑ์ชัดเจน ได้แก่ การตรวจสอบความครบถ้วนของปีงบประมาณ การตรวจสอบรายการซ้ำ และการเปรียบเทียบข้อมูลการจัดซื้อจากหลายแหล่ง เช่น ทะเบียนพัสดุและเอกสารจัดซื้อ (Cross-check) เพื่อลดความผิดพลาดและเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผลการคัดกรอง พบว่า เครื่องที่เข้าเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 59.63 ของประชากรทั้งหมด โดยมีเครื่องที่ไม่เข้าเกณฑ์ร้อยละ 40.37 ไม่พบรายการซ้ำซ้อน และข้อมูลปีงบประมาณครบถ้วนทุกปีในช่วงที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์ 3 ประเภท ได้แก่ แบบตั้งโต๊ะ (PC) จำนวน 35 เครื่อง แบบรวมจอ (AIO) จำนวน 130 เครื่อง และแบบพกพา (NB) จำนวน 92 เครื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instrument)

ผู้วิจัยใช้ แบบบันทึกข้อมูล (Data Recording Form) ที่ออกแบบขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลจากระบบจัดซื้อของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ครอบคลุมปีงบประมาณ 2559 - 2568 โดยเก็บข้อมูล เช่น ปีงบประมาณ ประเภทและจำนวนเครื่อง ราคาซื้อ และกลุ่มผู้ใช้งาน การวิจัยอยู่ภายใต้ กรอบการวิจัยเชิงพฤติกรรมและแนวโน้มการเลือกใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และมีขอบเขตจำกัดอยู่ที่เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้งานสำนักงานทั่วไป (Office Use) ของบุคลากรสายวิชาการและสายอำนวยการ ข้อมูลทุติยภูมิได้รับการตรวจสอบและคัดกรองตามเกณฑ์ ได้แก่ ความครบถ้วนของปีงบประมาณ การตรวจสอบรายการซ้ำ และการ cross-check ข้อมูลระหว่างทะเบียนพัสดุและเอกสารจัดซื้อ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของข้อมูล ผู้วิจัยเข้าถึงข้อมูลโดยตรงจากระบบจัดซื้อจัดจ้างของคณะ หลังจากคัดกรองข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วย สถิติเชิงพรรณนา เช่น ความถี่ ร้อยละ และ

ค่าเฉลี่ย โดยใช้ Microsoft Excel พร้อมจัดทำตารางและกราฟเพื่อแสดงแนวโน้มการจัดซื้อและพฤติกรรมการเลือกใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์อย่างชัดเจน

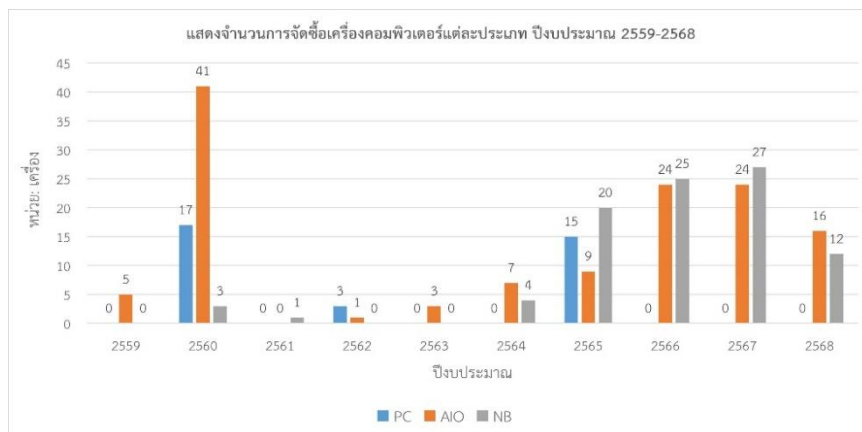
การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อสรุปแนวโน้มและพฤติกรรมการเลือกใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ของคณะ ในช่วงปีงบประมาณ 2559 - 2568 โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่ผ่านการตรวจสอบและคัดกรองแล้ว การวิเคราะห์ ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่และจำนวนร้อยละของเครื่องคอมพิวเตอร์แต่ละประเภทในแต่ละปี เพื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการจัดซื้อระหว่างประเภทเครื่อง การคำนวณค่าเฉลี่ยราคาซื้อของแต่ละประเภทในแต่ละปีเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านต้นทุน และการวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend Analysis) โดยเปรียบเทียบสัดส่วนการจัดซื้อและค่าเฉลี่ยราคาตลอดช่วง 10 ปี เพื่อตรวจสอบรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการเลือกใช้เทคโนโลยี ผลการวิเคราะห์นำเสนอด้วยกราฟแท่ง (Bar Chart) กราฟเส้น (Line Chart) และกราฟวงกลม (Pie Chart) โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel เป็นเครื่องมือหลักในการจัดการข้อมูล สรุปผล และสร้างกราฟประกอบการนำเสนอ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวโน้มการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ของบุคลากรสายวิชาการและสายอำนวยการระหว่างปีงบประมาณ 2559 - 2568

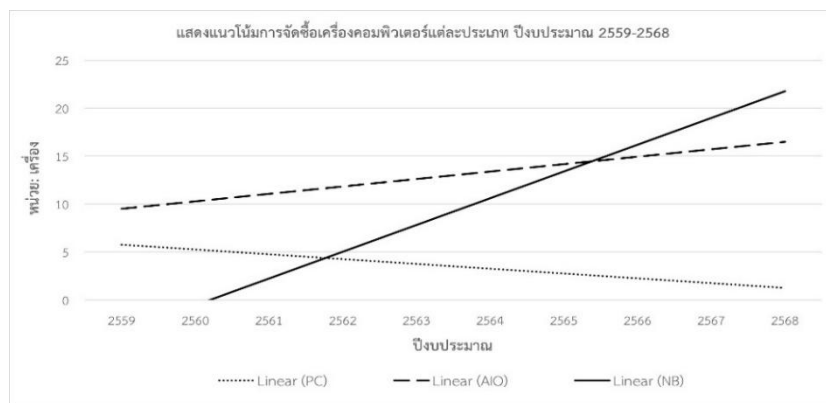

ภาพที่ 1 แสดงจำนวนการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์แต่ละประเภท ปีงบประมาณ 2559 - 2568

จากภาพที่ 1 พบว่า มีการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ (PC) เครื่องคอมพิวเตอร์แบบรวมจอ (AIO) และเครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพา (NB) การจัดซื้อ PC ในช่วงปีงบประมาณ 2559 - 2568 พบว่า มีการจัดซื้อทั้งหมดใน 3 ปี คือ ปีงบประมาณ 2560 2562 และ 2565 โดยปีงบประมาณ 2560 มีการจัดซื้อสูงสุดจำนวน 17 เครื่อง เป็นปีที่มีการจัดซื้อ PC มากที่สุดในรอบ 10 ปี ขณะที่ปีงบประมาณ 2562 มีจำนวน 3 เครื่อง และปีงบประมาณ 2565 มีจำนวน 15 เครื่อง ส่วนในปีอื่น ๆ ไม่มีการจัดซื้อ PC แสดงให้เห็นว่าการใช้งานคอมพิวเตอร์ประเภทนี้มีจำนวนลดลงในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ

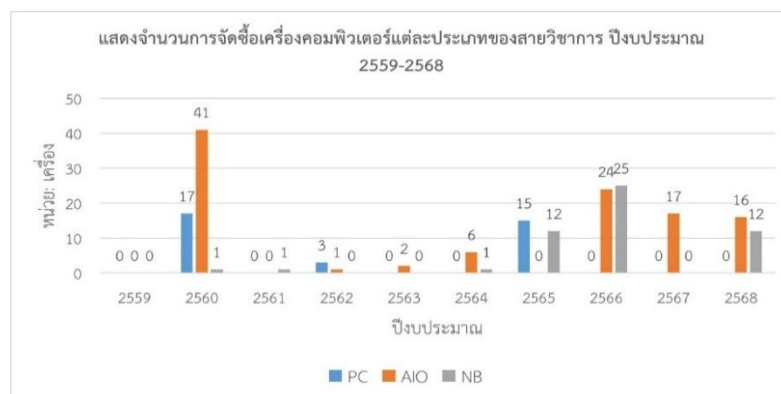
สำหรับการจัดซื้อ AIO พบว่า เป็นประเภทที่มีการจัดซื้ออย่างต่อเนื่องเกือบทุกปี โดยปีที่มีการจัดซื้อสูงสุด คือ ปีงบประมาณ 2560 จำนวน 41 เครื่อง รองลงมา คือ ปีงบประมาณ 2566 และ 2567 ที่มีจำนวนเท่ากัน คือ 24 เครื่อง ในขณะที่ปีงบประมาณ 2561 ไม่มีการจัดซื้อ AIO ส่วนปีอื่น ๆ มีการจัดซื้ออยู่ในช่วง 1 - 16 เครื่อง แสดงให้เห็นว่า AIO มีการใช้งานในองค์กรอย่างต่อเนื่อง และได้รับความนิยมอย่างคงที่

ในส่วนของ NB พบว่า เริ่มมีการจัดซื้อในปี 2560 เป็นต้นมา โดยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในช่วงปีงบประมาณ 2565 - 2567 ซึ่งในปีงบประมาณ 2567 มีจำนวนสูงสุดถึง 27 เครื่อง ตามด้วยปีงบประมาณ 2566 จำนวน 25 เครื่อง และปีงบประมาณ 2565 จำนวน 20 เครื่อง ขณะที่ปีแรกที่มีการจัดซื้อ คือ ปีงบประมาณ 2560 มีเพียง 3 เครื่อง และไม่มีการจัดซื้อเลยในปีงบประมาณ 2559 2562 และ 2563 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของการเลือกใช้ NB สำหรับใช้งานด้านสำนักงานทั่วไป (Office Use) โดยเฉพาะในช่วง 4 ปีหลังสุดของช่วงเวลาการศึกษานี้

ภาพที่ 2 แสดงแนวโน้มการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์แต่ละประเภท ปีงบประมาณ 2559 - 2568

จากภาพที่ 2 พบว่า NB มีแนวโน้มการจัดซื้อเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงปีงบประมาณ 2559 - 2568 โดยเป็นประเภทที่มีอัตราการเติบโตชัดเจนที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเภทอื่น ในขณะที่ AIO มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย โดยยังคงอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสม่ำเสมอตลอดช่วงเวลาการศึกษา ส่วน PC กลับมีแนวโน้มลดลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปตลอดช่วงที่ศึกษา

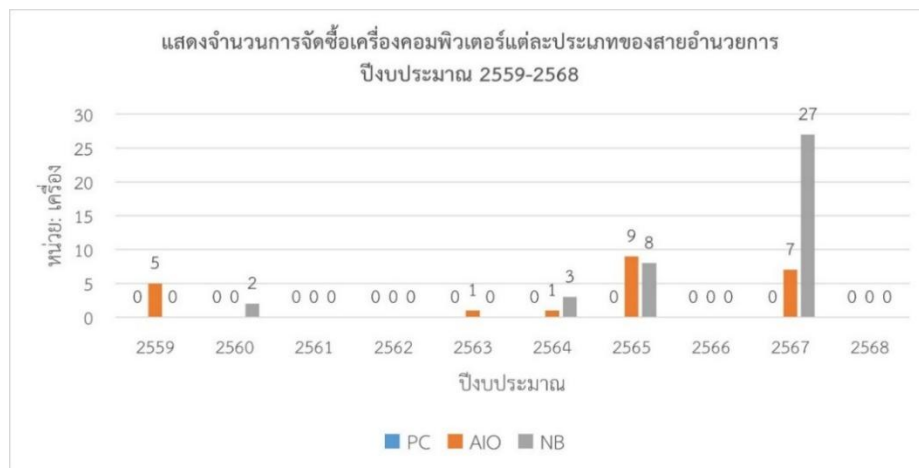

ภาพที่ 3 แสดงจำนวนการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์แต่ละประเภทของสายวิชาการ ปีงบประมาณ 2559 - 2568

จากภาพที่ 3 พบว่า การจัดซื้อ PC ของบุคลากรสายวิชาการมีแนวโน้มที่ไม่สม่ำเสมอ โดยมีการจัดซื้อสูงสุดในปีงบประมาณ 2560 จำนวน 17 เครื่อง และมีอีกหนึ่งช่วงที่มีการจัดซื้อ คือ ปีงบประมาณ 2565 จำนวน 15 เครื่อง ส่วนในปีอื่น ๆ ไม่มีการจัดซื้อ สะท้อนให้เห็นว่าแม้สายวิชาการจะมีการใช้งาน PC ในบางช่วงเวลา แต่โดยรวมแล้วไม่ใช่ตัวเลือกหลักในการจัดซื้ออย่างต่อเนื่อง

สำหรับ AIO มีการจัดซื้อในทุกปีงบประมาณ (ยกเว้นปีงบประมาณ 2559 2561 และ 2565) โดยมีจำนวนสูงสุดในปีงบประมาณ 2560 จำนวน 41 เครื่อง รองลงมา คือ ปีงบประมาณ 2566 และ 2567 ที่มีจำนวน 24 และ 17 เครื่อง ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า AIO เป็นรูปแบบเครื่องที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในกลุ่มบุคลากรสายวิชาการ โดยเฉพาะในช่วงครึ่งหลังของช่วงเวลาการศึกษา

ขณะที่ NB มีการจัดซื้ออย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยเริ่มมีการจัดซื้อในปีงบประมาณ 2560 และเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในปีงบประมาณ 2565 และ 2566 ที่มีการจัดซื้อ จำนวน 12 และ 25 เครื่อง ตามลำดับ

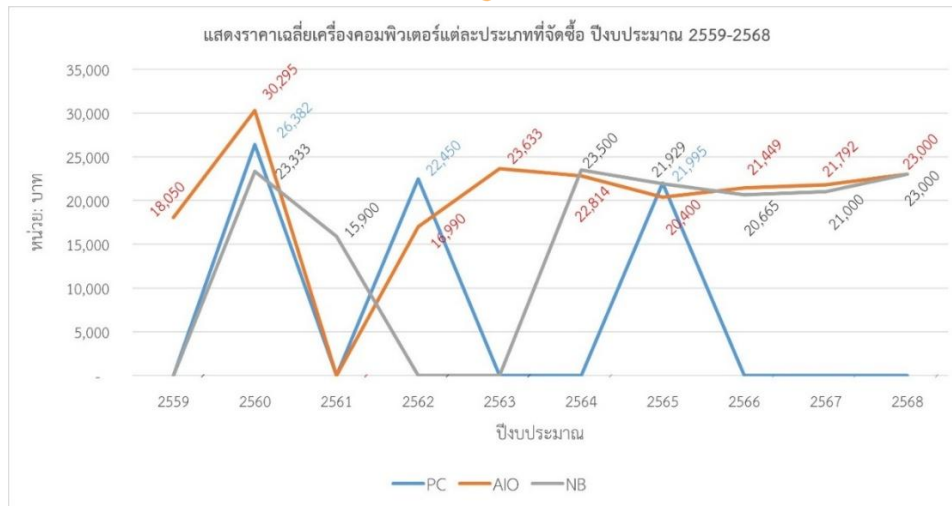

ภาพที่ 4 แสดงจำนวนการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์แต่ละประเภทของสายอำนวยการ ปีงบประมาณ 2559 – 2568

จากภาพที่ 4 พบว่า บุคลากรสายอำนวยการไม่มีการจัดซื้อ PC ตลอดช่วงเวลาการศึกษา สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมที่ลดลงอย่างชัดเจนในกลุ่มผู้ใช้งานสายอำนวยการ

เครื่องคอมพิวเตอร์ AIO เป็นประเภทที่มีการจัดซื้อในหลายปี โดยเฉพาะในช่วงปีงบประมาณ 2559 2563 2564 2565 และ 2567 ซึ่งมีจำนวนสูงสุดในปี 2565 จำนวน 9 เครื่อง โดยภาพรวม AIO ยังคงได้รับความนิยมในระดับหนึ่งของกลุ่มสายอำนวยการ

ในขณะที่ NB มีแนวโน้มการจัดซื้อเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในปีงบประมาณ 2567 ที่มีการจัดซื้อสูงจำนวน 27 เครื่อง มากที่สุดเมื่อเทียบกับทุกปีและทุกประเภทของสายอำนวยการ แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของบุคลากรสายอำนวยการที่เริ่มหันมาใช้เครื่องแบบพกพามากขึ้น

ภาพที่ 5 แสดงราคาเฉลี่ยเครื่องคอมพิวเตอร์แต่ละประเภทที่จัดซื้อ ปีงบประมาณ 2559 - 2568

จากภาพที่ 5 พบว่า PC มีการจัดซื้อเฉพาะในบางปี ได้แก่ ปีงบประมาณ 2560 2562 และ 2565 โดยมีราคาเฉลี่ยอยู่ที่ 26,382 บาท 22,450 บาท และ 21,995 บาท ตามลำดับ ภาพรวมพบว่า ราคามีแนวโน้มลดลง กล่าวคือ จากราคาเฉลี่ย 26,382 บาท ในปีงบประมาณ 2560 เหลือ 21,995 บาท ในปีงบประมาณ 2565 หรือราคาลดลงคิดเป็นร้อยละ 16.6 เมื่อเทียบกับราคาเริ่มต้น อย่างไรก็ตาม ราคาเฉลี่ยของ PC ในช่วงปีงบประมาณ 2559 - 2568 เท่ากับ 23,609 บาท

สำหรับ AIO มีการจัดซื้อในเกือบทุกปี ยกเว้นปีงบประมาณ 2561 มีราคาเฉลี่ยในช่วง 10 ปีอยู่ระหว่าง 16,990 - 30,295 บาท ราคาเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในปีงบประมาณ 2560 และลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วง 3 ปีหลังสุด (2566 - 2568) โดยมีราคาคงที่เท่ากับ 21,449 - 23,000 บาท และเมื่อเปรียบเทียบราคาเฉลี่ยระหว่างปีที่สูงสุดกับปีต่ำสุด พบว่า ราคาลดลงร้อยละ 24.1 สำหรับราคาเฉลี่ยของ AIO ในช่วงปีงบประมาณ 2559 - 2568 เท่ากับ 22,047 บาท

สำหรับ NB มีการจัดซื้อหลายปี โดยเฉพาะช่วงปีงบประมาณ 2564 - 2568 ที่มีการจัดซื้ออย่างต่อเนื่อง โดยมีราคาเฉลี่ยระหว่าง 15,900 - 23,500 บาท ราคาในปีแรกที่มีการจัดซื้อ คือ 23,333 บาท (ปี 2560) และในปีล่าสุด คือ 23,000 บาท (ปี 2568) ลดลงเล็กน้อยประมาณร้อยละ 1.4 สำหรับราคาเฉลี่ยของ NB ในช่วงปีงบประมาณ 2559 - 2568 เท่ากับ 21,332 บาท

2. ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเลือกใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในบริบทของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

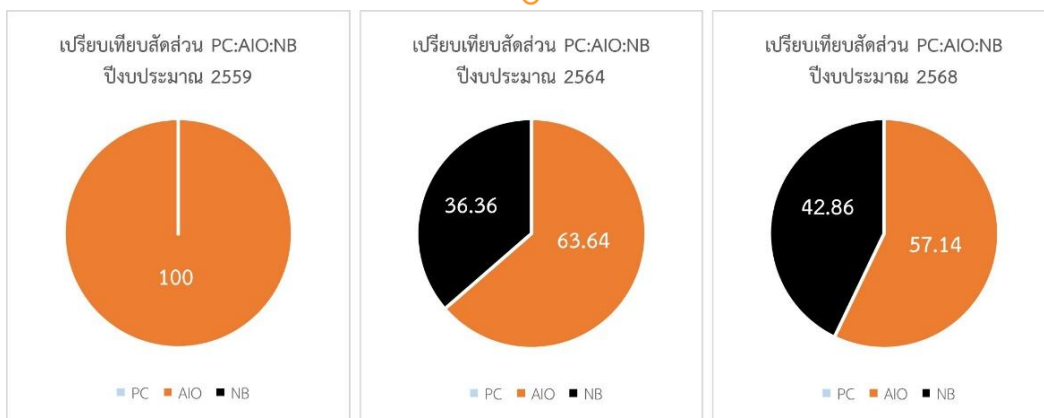
ภาพที่ 6 แสดงการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการเลือกคอมพิวเตอร์แต่ละประเภท ปีงบประมาณ 2559 - 2568

จากภาพที่ 6 พบว่า ปีงบประมาณ 2559 มีการเลือกซื้อเฉพาะ AIO หรือคิดเป็นร้อยละ 100 โดยไม่มีการเลือกใช้ PC และ NB ขณะที่ในปีงบประมาณ 2560 สัดส่วนของ AIO ยังคงสูงที่สุดที่ประมาณร้อยละ 67.21 รองลงมา คือ PC ที่ร้อยละ 27.87 และ NB เพียงร้อยละ 4.92 สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมใน AIO ในช่วงต้น และการเริ่มมีบทบาทของ PC และ NB ในระดับที่ยังไม่เด่นชัด

ต่อมาในปีงบประมาณ 2561 มีการเลือกซื้อเพียง NB คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วน AIO และ PC ไม่มีการจัดซื้อ ขณะที่ปีงบประมาณ 2562 สัดส่วนกลับพลิกผัน โดย PC มีสัดส่วนร้อยละ 75 และ AIO อยู่ที่ร้อยละ 25 โดยไม่มีการจัดซื้อ NB และในปีงบประมาณ 2563 กลับมาเลือกซื้อ AIO ทั้งหมดอีกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 100 โดยไม่มีการจัดซื้อ PC หรือ NB

ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2564 เป็นต้นไป พบแนวโน้มที่น่าสนใจมากขึ้น กล่าวคือ NB เริ่มมีสัดส่วนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปีงบประมาณ 2564 มีสัดส่วนร้อยละ 36.36 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 45.45 ในปีงบประมาณ 2565 และเพิ่มเป็นร้อยละ 51.02 ในปีงบประมาณ 2566 และปีงบประมาณ 2567 ร้อยละ 52.94 แม้ในปีงบประมาณ 2568 จะลดลงเล็กน้อยเหลือร้อยละ 42.86 แต่ยังคงถือว่าเป็นประเภทที่มีการเลือกใช้เป็นอันดับหนึ่งในช่วงท้ายของช่วงเวลา ทั้งนี้ PC ไม่มีการจัดซื้อในช่วง 5 ปีหลัง ขณะที่ AIO แม้จะมีสัดส่วนที่แปรผัน แต่ก็ยังคงมีบทบาทอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในปีงบประมาณ 2568 ที่มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 57.14 ซึ่งเป็นปีที่ AIO กลับมามีสัดส่วนสูงกว่าประเภทอื่นอีกครั้ง

เพื่อให้เห็นภาพเปรียบเทียบเชิงลึกใน 3 ช่วงเวลา คือ ปีงบประมาณ 2559 (ปีฐาน), ปีงบประมาณ 2564 (ปีเปลี่ยนผ่าน) และปีงบประมาณ 2568 (ปีปัจจุบัน) จึงได้นำเสนอการเปรียบเทียบสัดส่วนการเลือกใช้เครื่องคอมพิวเตอร์แต่ละประเภทในทั้งสามปีดังกล่าว เพื่อเน้นให้เห็นจุดเปลี่ยนสำคัญในพฤติกรรมในการเลือกใช้เทคโนโลยีของบุคลากรภายในคณะฯ ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 เปรียบเทียบสัดส่วนคอมพิวเตอร์แต่ละประเภท
ปี 2559 (ปีฐาน) : 2564 (ปีเปลี่ยนผ่าน) : 2568 (ปีปัจจุบัน)

จากภาพที่ 7 พบว่า ในปีงบประมาณ 2559 มีการจัดซื้อเพียง AIO คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 100 ขณะที่ PC และ NB ไม่มีการจัดซื้อ ต่อมาในปีงบประมาณ 2564 ซึ่งถือเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่าน พบว่า มีการเลือกซื้อ NB เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 36.36 ขณะที่ AIO ยังคงมีสัดส่วนสูงที่ร้อยละ 63.64 ส่วน PC ไม่มีการจัดซื้อ แสดงถึงการเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้งานของบุคลากรบางกลุ่มที่ต้องการความคล่องตัวมากขึ้นในการทำงาน อาจสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงาน เช่น การทำงานจากที่บ้านหรือการประชุมออนไลน์

ในปีงบประมาณ 2568 ซึ่งเป็นปีปัจจุบัน พบว่า สัดส่วนการเลือกใช้ NB เพิ่มขึ้นมาเป็นร้อยละ 42.86 ขณะที่ AIO มีสัดส่วนร้อยละ 57.14 และยังคงไม่มีการจัดซื้อ PC เช่นเดิม สะท้อนถึงแนวโน้มการเลือก NB ที่เพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกัน AIO ยังคงรักษาสัดส่วนที่สูงไว้ได้เช่นกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาข้อมูลการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ของบุคลากรสายวิชาการและสายอำนวยการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในช่วงปีงบประมาณ 2559 - 2568 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวโน้มของการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์

ผลการศึกษาพบว่า การซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ NB มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยปีงบประมาณ 2567 มีการจัดซื้อ NB สูงสุดถึง 27 เครื่อง ตามด้วยปีงบประมาณ 2566 จำนวน 25 เครื่อง และปีงบประมาณ 2565 จำนวน 20 เครื่อง แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของบุคลากรที่เริ่มหันมาใช้เครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพามากขึ้น ขณะที่ PC ไม่มีการจัดซื้อเลยในช่วง 5 ปีหลังสุด ส่วนเครื่องคอมพิวเตอร์ AIO มีการจัดซื้ออย่างต่อเนื่องเกือบทุกปี โดยมีจำนวนสูงสุด 41 เครื่อง ในปี 2560 และ 24 เครื่อง ในปี 2566 - 2567 แสดงถึงความนิยมและการใช้งานที่คงที่ แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดาวรุ่ง ใจงาม ที่พบว่า พฤติกรรมการเลือกซื้อคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก (Notebook) ส่วนใหญ่จะเลือกพิจารณาความเร็วในการทำงาน รูปทรงกะทัดรัด น้ำหนักเบา (ดาวรุ่ง ใจงาม, 2562)

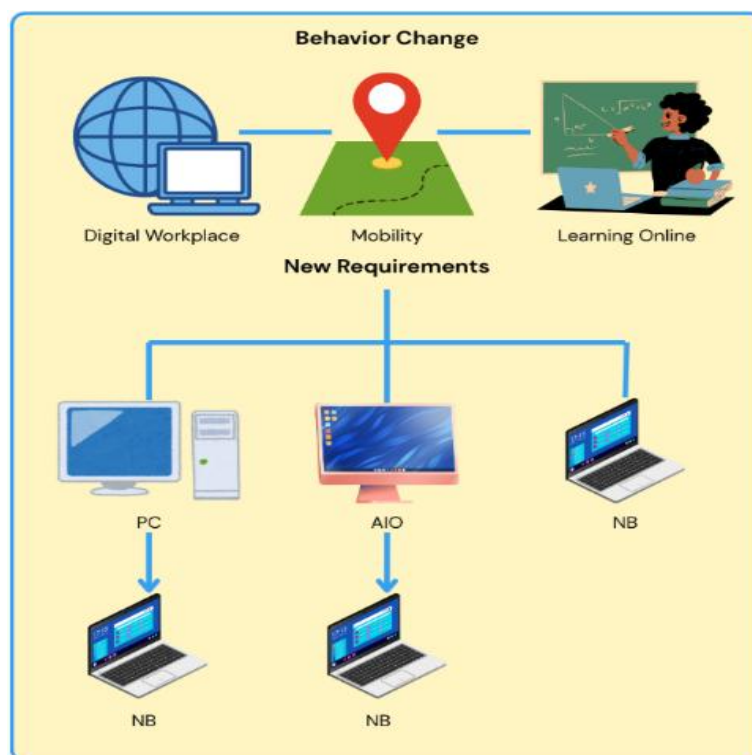
และงานวิจัยของ ชูรกิจ อินทรบุตร ที่พบว่า ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อคอมพิวเตอร์แบบพกพาขนาดเล็กจากประสิทธิภาพที่เหมาะสมกับการใช้งาน ขนาด น้ำหนัก และสะดวกในการพกพา (ชูรกิจ อินทรบุตร, 2553) รวมทั้งงานวิจัยของ Wichapa, N. et al. ที่กล่าวว่า for educational purposes, the decision criteria identified are hard disk capacity, RAM capacity, CPU speed, screen size, brand reliability, warranty, weight, and price (Wichapa, N. et al., 2018) ดังนั้น ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการเลือกซื้อคอมพิวเตอร์ของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เริ่มเปลี่ยนไปในทิศทางที่เน้นการใช้งานแบบเคลื่อนที่ พกพาง่าย น้ำหนักเบา แต่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับการทำงาน

สำหรับความแตกต่างด้านราคาของเครื่องแต่ละประเภทที่พบเพียงเล็กน้อย แต่ผลการศึกษาพบว่า “ราคาไม่ได้เป็นปัจจัยหลัก” ที่ส่งผลต่อการเลือก เนื่องจากราคาเฉลี่ยของ NB ตลอดช่วง 10 ปี อยู่ที่ราคา 21,332 บาท ซึ่งอยู่ในระดับใกล้เคียงกับ AIO ที่ราคาเฉลี่ย 22,047 บาท และต่ำกว่า PC ที่ราคาเฉลี่ย 23,609 บาท เพียงเล็กน้อย การที่ NB ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นจึงสะท้อนถึงความสำคัญของปัจจัยด้านการใช้งานที่คล่องตัวมากกว่าราคา

2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเลือกใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

พฤติกรรมการเลือกใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ของบุคลากรเปลี่ยนแปลงชัดเจน โดยเฉพาะหลังปีงบประมาณ 2564 พบว่า สัดส่วนการจัดซื้อ NB เพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 36.36 ในปี 2564 เป็นร้อยละ 52.94 ในปี 2567 ขณะที่ PC ลดลงเหลือร้อยละ 0 แม้เครื่องคอมพิวเตอร์ AIO จะยังคงมีบทบาทอยู่ แต่แนวโน้มโดยรวมแสดงถึงการเปลี่ยนผ่านจากเครื่องที่ต้องใช้งานประจำที่ ไปสู่เครื่องที่สามารถรองรับการทำงานแบบเคลื่อนที่และยืดหยุ่นมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลง เช่น การแพร่ระบาดของ COVID-19 และการเกิดขึ้นของ Digital Workplace, Hybrid Work, Remote Learning ที่ทำให้บุคลากรจำเป็นต้องเลือกเทคโนโลยีที่ปรับตัวได้กับสถานการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุระเทพ สุระสัจจะ และคณะ ที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกซื้อคอมพิวเตอร์แบบพกพาตามลักษณะการใช้งาน (สุระเทพ สุระสัจจะ และคณะ, 2553) และงานวิจัยของ Srimuang, W. et al. ได้กล่าวว่า The purchasing decision process for notebook computers was rated at a high level, with the decision stage scoring the highest, followed by evaluation of alternatives, information search, need recognition, and post-purchase behavior (Srimuang, W. et al., 2022) ดังนั้น ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า การเลือกซื้อคอมพิวเตอร์ของบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มิได้เป็นเพียงการตอบสนองต่อความต้องการใช้งานเฉพาะบุคคลเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมการทำงานและบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังตอกย้ำว่า NB ได้กลายเป็นเครื่องมือหลักที่ตอบโจทย์ทั้งในด้านประสิทธิภาพ ความคล่องตัว และความยืดหยุ่น

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 8 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเลือกใช้คอมพิวเตอร์ของบุคลากร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีงบประมาณ 2559 - 2568

จากผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมในการเลือกใช้คอมพิวเตอร์ของบุคลากรในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โดยในช่วงปีงบประมาณ 2564 บุคลากรยังคงเลือกใช้คอมพิวเตอร์แบบ PC และ AIO อยู่พอสมควร โดยสัดส่วนการเลือกใช้ NB มีเพียงร้อยละ 36.36 แต่เมื่อเวลาผ่านไปจนถึงปี 2567 ตัวเลขดังกล่าวกลับเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 52.94 สะท้อนให้เห็นถึงการขยายตัวของพฤติกรรมในการเลือกใช้คอมพิวเตอร์แบบพกพาอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การจัดซื้อ PC ลดลงเหลือร้อยละ 0 และ AIO แม้ยังคงมีการใช้งานอยู่ แต่ก็แสดงให้เห็นถึงบทบาทที่ลดลงเมื่อเทียบกับอดีต แนวโน้มดังกล่าวแสดงถึง “การเปลี่ยนผ่าน (Transition)” ของบุคลากรจากการพึ่งพาเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ต้องใช้งานประจำที่ ไปสู่การใช้เครื่องที่เน้นความคล่องตัวและตอบสนองต่อการทำงานในบริบทที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัล การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ทำให้รูปแบบการทำงานจากที่บ้าน (Work from Home) หรือการเรียนรู้ระยะไกล (Remote Learning) กลายเป็นสิ่งปกติ ตลอดจนการเกิดขึ้นของแนวคิด Digital Workplace และ Hybrid Work ที่ต้องการความยืดหยุ่นสูงกว่าเดิม

สรุปและข้อเสนอแนะ

แนวโน้มการจัดซื้อและการเลือกใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ของบุคลากรสายวิชาการและสายอำนวยการในช่วงปีงบประมาณ 2559 - 2568 พบว่า เครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพา (NB) มีการใช้งานเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยเฉพาะปี 2565 - 2567 ที่มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 51.02 - 52.94 สวนทางกับเครื่องคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (PC) ที่ลดลงจนไม่มีการจัดซื้อในช่วง 5 ปีหลังสุด ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ ได้แก่ ความคล่องตัว ความยืดหยุ่น และความเหมาะสมกับรูปแบบการทำงานแบบ “Digital Workplace” โดยเฉพาะภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ที่ทำให้การทำงานจากที่บ้านและหลายพื้นที่กลายเป็นความจำเป็น แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนถึงการปรับตัวของบุคลากรต่อบริบทการทำงานยุคใหม่ที่มีความสำคัญกับเทคโนโลยีที่รองรับการทำงานได้ทุกที่ทุกเวลาอย่างชัดเจน จากผลการศึกษานี้มีข้อเสนอแนะ 3 ประการ ได้แก่ 1) ผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ควรนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบการกำหนดแนวทางจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดซื้ออุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของบุคลากร โดยให้ความสำคัญกับอุปกรณ์ที่รองรับการทำงานแบบยืดหยุ่น โดยเฉพาะเครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพา 2) หน่วยงานด้าน IT หรือพัสดุควรเตรียมระบบสนับสนุนการใช้งาน Notebook เช่น ระบบเครือข่ายไร้สาย เครื่องเชื่อมต่อเพิ่มเติม (Docking Station) และระบบสำรองข้อมูล เพื่อเสริมประสิทธิภาพการทำงานนอกสถานที่และลดข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของอุปกรณ์ และ 3) มหาวิทยาลัยควรพัฒนานโยบายการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้งานจริงของบุคลากร เช่น การสนับสนุนการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพาที่มีความหลากหลาย เช่น 2 in 1 Laptop หรือ Convertible Laptop การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ออนไลน์ประสงค์ภายในมหาวิทยาลัย การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสมกับลักษณะงานของตนเองมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- งานเทคโนโลยีดิจิทัล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2568). ข้อมูลการวางแผนการจัดซื้อภายในหน่วยงาน. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- งานพัสดุ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2568). ข้อมูลการจัดซื้อปีงบประมาณ 2559 - 2568. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชนกันท์ ลิ้มประเสริฐ และคณะ. (2566). ความพึงพอใจในการทำงานที่บ้านในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ของบุคลากรภายในสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กรมเสมียนตรา สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา, 12(1), 251-260.
- ดาวรุ่ง ใจงาม. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก (Notebook) ของกลุ่มคนวัยทำงาน. ใน เขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศุภกิจ อินทรบุตร. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อคอมพิวเตอร์แบบพกพาขนาดเล็กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิจิต สุรดิษฐ์. (2565). การบริหารงานองค์การสมัยใหม่ของสำนักงานบัญชีเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่องค์กรดิจิทัล. วารสารรัชต์ภาคย์, 16(46), 576-593.

- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2561). มาตรฐานสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ว่าด้วยแนวปฏิบัติกระบวนการทางดิจิทัลภาครัฐ (มสพร. 6). สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2568 จาก <https://standard.dga.or.th/standard/dga-std/7956/>
- สุภาภรณ์ สีสุพรรณ และคณะ. (2565). การปรับตัวเพื่อเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นองค์กรดิจิทัลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารรอยแก่นสารวิชาการ, 7(8), 246-264.
- สุระเทพ สุระสัจจะ และคณะ. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อคอมพิวเตอร์แบบพกพาในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Srimuang, W. et al. (2022). Social media usage patterns and consumer purchasing decision-making processes of notebook computer in Nonthaburi province. Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University, 8(2), 281-295.
- Wichapa, N. et al. (2018). Selection of the best laptop for educational purposes using hybrid decision-making technique. Rajamangala University of Technology Srivijaya Research Journal, 10(3), 368-384.

การศึกษาแนวทางกฎหมายเพื่อบังคับใช้อุปกรณ์ ALCOHOL INTERLOCK เพื่อลดการดื่มแล้วขับในประเทศไทย*

A STUDY OF GUIDELINES OF LEGAL APPROACH IN ORDER TO ENFORCE ALCOHOL INTERLOCK DEVICES FOR THE PURPOSE OF REDUCE DRIVING UNDER THE INFLUENCE (DUI) IN THAILAND

ณัฐพล สิทธิพรหมณ์^{1*}, ชนินทร์ จักรภพโยธิน²

Natthaphon Sitthiphram^{1*}, Chanin Chakkrapopyodhin²

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี ประเทศไทย

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Walailak Rajabhat University Under the Royal Patronage,
Pathumthani, Thailand

²คณะพยาบาลศาสตร์อัครราชกุมารี ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Princess Ajarajakumari Faculty of Nursing, Chulabhorn Royal Academy, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: natthaphon@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ศึกษาแนวทางกฎหมายเพื่อบังคับใช้อุปกรณ์ ALCOHOL INTERLOCK เพื่อลดการดื่มแล้วขับในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษามาตรการการบังคับใช้อุปกรณ์ตรวจจับแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และประเทศในกลุ่มยุโรป เพื่อลดพฤติกรรมการดื่มแล้วขับ และ 2) วิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางมาตรการทางกฎหมายในการบังคับใช้อุปกรณ์ตรวจจับแอลกอฮอล์ในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และประเทศในกลุ่มยุโรปซึ่งเป็นสามภูมิภาคที่มีการใช้อุปกรณ์นี้อย่างแพร่หลาย โดยใช้กรอบเชิงเปรียบเทียบแบบ Comparative Law Matrix รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย หรือการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้องและตรวจสอบได้พบว่า การบังคับใช้กฎหมายเมาแล้วขับของประเทศไทยยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุได้ เพราะเป็นช่วงการตรวจเมื่อขับผ่านด่าน ในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐจะใช้อุปกรณ์นี้เมื่อผู้กระทำผิดมีปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายเกินที่กฎหมายกำหนด หรือถูกตัดสินกำหนดเป็นเงื่อนไขของการคุมประพฤติ หรือเป็นมาตรการทางเลือกให้แก่ผู้กระทำความผิดที่ถูกศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ที่สามารถเลือกติดตั้งแทนการถูกพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ซึ่งเป็นมาตรการป้องกันตั้งแต่ยังไม่ขับขี่ จึงเป็นช่องว่างทางกฎหมายของไทยที่ควรแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 รวมถึงการออกกฎกระทรวงเพื่อให้มีการบังคับใช้กฎหมายอุปกรณ์ตรวจจับแอลกอฮอล์ติดรถกับผู้กระทำความผิด

ฐานขับรถในขณะเมาสุรา ผู้กระทำความผิดซ้ำในรูปแบบมาตรการแทนการลงโทษ และกับคนขับรถขนส่งสาธารณะ
รถรับส่งนักเรียนเป็นอุปกรณ์ประจำรถเพื่อแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจากการเมาแล้วขับในประเทศไทย

คำสำคัญ: อุปกรณ์แอลกอฮอล์อินเตอร์ล๊อค, ความปลอดภัยทางถนน, เมาแล้วขับ, การแก้กฎหมาย

Abstract

This research explores the guidelines of legal approach in order to enforce ALCOHOL INTERLOCK devices for the purpose of reduce driving under the influence (DUI) in Thailand. The study was conducted with the objectives for 1) To study enforcement measures of alcohol interlock devices in other countries, especially the United States, Australia, and a group of European nations in order to reduce driving under the influence (DUI) behavior. and 2) To analyze and recommend a course of action to legal measures so as to enforces alcohol interlock devices in Thailand. This is qualitative research, in order to study legislation comparison on three regions where alcohol interlocks are commonly employed by using Comparative Law Matrix. Compiling data from books, researches, academic research, and electronic media to ensure accuracy and verifiability. The findings indicate that Thailand's driving under the influence (DUI) legislation is not possible to solve traffic accident, which rely mainly on random roadside checkpoints, are insufficient in addressing the problem. In foreign countries, such as the United States, this device is used when an offender's blood alcohol concentration exceeds the legal limit, as a condition of probation, or as an alternative measure granted to offenders whose driving licenses have been suspended, this device serves as a preventive measure before the act of driving occurs. This situation highlights a legislative gap in Thailand that warrants prompt rectification through amendments to pertinent laws, including the laws, including the Land Traffic Act B.E. 1979, the Criminal Code, and the Probation Act B.E. 2016. Furthermore, it is imperative to promulgate ministerial regulations mandating the installation and use alcohol detection devices for individuals convicted of driving under the influence (DUI), habitual offenders as part of alternative sentencing measures, and drivers of public transportation and School transportation vehicle. Such measures are essential to effectively mitigate alcohol-related traffic accidents within Thailand.

Keywords: Alcohol Interlock, Roadsafety, Drunk Driving, Amendment

บทนำ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 - 2567 มีผู้เสียชีวิตจากการดื่มแล้วขับ 284,253 ราย เฉลี่ยปีละ 56,850 ราย มีมูลค่าความสูญเสีย 370,000,000,000 บาท (ไทยพับลิก้า, 2567) ซึ่งบุคคลมีเสรีภาพในร่างกายที่จะเลือกบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม และสุราได้ รวมถึงมีเสรีภาพในการเดินทางและการขับขี่ยานพาหนะได้ แต่การที่บุคคลจะขับรถในขณะเมาสุรานั้นเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43(2) ซึ่งมีอัตราโทษตาม

มาตรา 160 ตรี จากระดับผลการกระทำ ถ้าไม่มีผู้กรณีต้องระวางจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับตั้งแต่ห้าพันบาท ถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่าหกเดือน หรือ เพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ แต่ถ้ามีผู้กรณีจะแยกอัตราโทษออกเป็นกรณีได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจต้องระวาง โทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของ ผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่าหนึ่งปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ กรณีมีผู้กรณีที่ได้รับอันตรายสาหัสต้องระวาง โทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงหกปี และปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสองหมื่นบาท และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่าสองปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ และถ้าผู้กรณีถึงแก่ความตายต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่สามปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนใบอนุญาต (พระราชบัญญัติ จราจรทางบก พ.ศ. 2522, 2522) กรณีผู้ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ขับขี่ประจำรถที่ใช้ในการขนส่ง พระราชบัญญัติ การขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 40 ทวิ วรรคหนึ่งห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบการขนส่งใช้หรือยินยอม ให้ผู้ใดปฏิบัติหน้าที่ขับรถที่ใช้ในการขนส่งหากปรากฏว่าขณะใช้หรือขณะยินยอมให้ปฏิบัติหน้าที่ขับรถผู้นั้นมีอาการ เมาสุรา และมาตรา 40 ทวิ วรรคสองกำหนดหน้าที่ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบการขนส่งต้องคอยดูแลและป้องกัน ไม่ให้ผู้ขับรถในขณะมีอาการเมาสุรา โดยมีบทกำหนดโทษของการฝ่าฝืนมาตรา 40 ทวิ วรรคหนึ่งไว้ในมาตรา 138 ทวิ วรรคหนึ่งให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และมาตรา 138 ทวิ วรรคสองได้มีบทกำหนดโทษของการฝ่าฝืนมาตรา 40 ทวิ วรรคสองให้ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท (พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก, 2522) กฎหมายที่บังคับใช้กับผู้ขับขี่รถยนต์สาธารณะหรือรถจักรยานยนต์ สาธารณะ คือ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 57 ฉ ผู้ขับขี่รถยนต์สาธารณะหรือรถจักรยานยนต์ สาธารณะต้องไม่เสพหรือเมาสุราในขณะที่ขับรถ หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับตั้งแต่ สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 66/3 (พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522, 2522)

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติมีหลายประการ เช่น ปัญหาการมีเฉพาะกฎหมายที่กำหนด รายละเอียดและวิธีการทดสอบว่าเมาสุราหรือไม่ตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2537) เท่านั้น แต่ไม่มีกฎหมาย ที่กำหนดรายละเอียดและวิธีการทดสอบว่าเมาอย่างอื่นด้วย หรือปัญหาการมีเฉพาะกำหนดข้อสันนิษฐานเป็นโทษ แก่ผู้ปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 142 วรรคสี่ เท่านั้น แต่ไม่ได้มีการบัญญัติข้อสันนิษฐานเป็นโทษแก่ผู้ปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในพระราชบัญญัติ การขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ด้วย มีผลทำให้ผู้ขับขี่รถตามพระราชบัญญัติ การขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ที่ปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ จะไม่ถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าขับรถในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น หรือปัญหาคดีเมาแล้วขับโดยไม่มีผู้กรณี ได้รับอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกาย ซึ่งมีอัตราโทษอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลแขวงตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคriminalในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ทำให้พนักงานอัยการต้อง ดำเนินการฟ้องคดีภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับ (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณา ความอาญาในศาลแขวง, 2499) ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนไม่สามารถที่จะรวบรวมข้อมูลประวัติอาชญากร เพื่อขอเพิ่มโทษในกรณีกระทำความผิดซ้ำได้ทัน เพราะการเก็บข้อมูลประวัติอาชญากรรมไม่เชื่อมโยงกันระหว่าง หน่วยงาน ส่งผลให้ศาลพิพากษาเพิ่มโทษจำเลยที่กระทำความผิดมาแล้วซ้ำซ้ำได้ยาก (มารีญา เทพลีธา, 2559)

จากสภาพปัญหาต่าง ๆ ข้างต้น จึงควรทบทวนกฎหมายมาแล้วซ้ำตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 เพื่อหาแนวทางบังคับใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในต่างประเทศนำเทคโนโลยีมาช่วยในการป้องกันปัญหาการดื่มแล้วขับ โดยใช้อุปกรณ์ในการตรวจจับแอลกอฮอล์ (Alcohol Interlock) เช่น ประเทศสหรัฐมีการกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำผิดครั้งที่ 2 ต้องติดตั้งอุปกรณ์เครื่องป้องกันผู้ขับขี่รถในขณะที่เมาสุราควบคู่กับการดำเนินคดีอื่น ๆ ด้วย (ไวพจน์ กุลาชัย, 2555) วิจัยเก็บข้อมูลในรัฐแมรีแลนด์ พบว่า การใช้เครื่องตรวจจับแอลกอฮอล์กับผู้ดื่มแล้วขับแสดงให้เห็นว่าภายในปีแรกของเข้าร่วมโครงการสามารถลดการกระทำผิดซ้ำได้มากขึ้นร้อยละ 65 (Bax, C. et. al., 2001) ประเทศออสเตรเลียเริ่มนำเครื่องตรวจจับแอลกอฮอล์มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการดื่มแล้วขับโดยกำหนดมาตรฐานเครื่องมือและกำหนดรูปแบบในการนำไปใช้นำร่องที่มัลรัฐควีนแลนด์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 (Schonfeld, C. & Sheehan, M., 2004) ประเทศออสเตรียเริ่มใช้ในช่วงปี ค.ศ. 2012 - 2013 ประเทศเบลเยียมออกกฎหมายตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010 แต่เริ่มบังคับใช้ปี ค.ศ. 2013 ประเทศเดนมาร์กเริ่มมีการบังคับใช้เมื่อ ค.ศ. 2015 ประเทศฟินแลนด์เริ่มนำร่องตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 และเริ่มมีการบังคับใช้อย่างจริงจังในปี ค.ศ. 2008 ประเทศฝรั่งเศสเริ่มใช้ใน 7 แคว้นในปี ค.ศ. 2018 และขยายผลไปทั่วประเทศเมื่อ ค.ศ. 2019 และ พงศ์ปิยะ ยอดสุรางค์ เสนอวิจัยมาตรการบังคับทางกฎหมายกรณีผู้ขับขี่ขับรถในขณะที่เมาสุราตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ว่าควรบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมให้ผู้ขับขี่ติดตั้งอุปกรณ์เครื่องป้องกันผู้ขับขี่รถในขณะที่เมาสุรากับผู้ที่เคยกระทำความผิดในข้อหาขับขีรถในขณะที่เมาสุรามาแล้วครั้งหนึ่งเพื่อควบคุมการสตาร์ทรถเพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้กับตนเองและผู้อื่น (พงศ์ปิยะ ยอดสุรางค์, 2560) วิจัยของ อรทัย วลีวงศ์ และคณะ รายงานทบทวนข้อมูลวิชาการข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการป้องกันและจัดการปัญหาการดื่มแล้วขับ: มาตรการตั้งจุดตรวจลมหายใจวัดระดับแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่แบบสุ่ม (Random breath testing: RBT) ได้เสนอให้ใช้เครื่องวัดระดับแอลกอฮอล์ล้อคสตาร์ทเครื่องยนต์ (Ignition interlock) เพื่อแก้ปัญหการดื่มแล้วขับในบริบทที่เหมาะสม (อรทัย วลีวงศ์ และคณะ, 2563) ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาแนวทางการบังคับใช้อุปกรณ์ตรวจจับแอลกอฮอล์ (Alcohol Interlock) ในต่างประเทศมาเป็นแนวทางการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในประเทศไทยเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวมในการใช้รถใช้ถนนสัญจรอย่างปลอดภัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 3 วรรคสองกำหนดให้องค์กรทั้งหลายในรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงหลักการนี้ (กิตติพงศ์ กมลธรรมวงศ์, 2565)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการการบังคับใช้อุปกรณ์ตรวจจับแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และประเทศในกลุ่มยุโรป เพื่อลดพฤติกรรมการดื่มแล้วขับ
2. เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางมาตรการทางกฎหมายในการบังคับใช้อุปกรณ์ตรวจจับแอลกอฮอล์ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีเก็บข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) เท่านั้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาของกฎหมาย และศึกษาเปรียบเทียบ

กฎหมายใช้กรอบเชิงเปรียบเทียบแบบ Comparative Law Matrix มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการดื่มแล้วขับของประเทศไทยเพื่อวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap) ของกฎหมายและมาตรการการแก้ไขปัญหาดื่มแล้วขับในปัจจุบัน และศึกษามาตรการบังคับใช้เครื่องตรวจจับแอลกอฮอล์ในต่างประเทศเพื่อกำหนดวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรากฎหมาย งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ เอกสารทางวิชาการ หรือการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศโดยเลือกแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลได้ โดยมุ่งหมายให้สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการสร้างมาตรการทางกฎหมายในการบังคับใช้อุปกรณ์ควบคุมการสตาร์ทด้วยปริมาณแอลกอฮอล์ (Alcohol Interlock) เพื่อลดพฤติกรรมกรดื่มแล้วขับในประเทศไทย มีขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 โดยก่อนดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์กับคณะกรรมการจริยธรรมในคน ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ และได้รับรองโครงการเลขที่ EC 027/2566 มีขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาตั้งแต่วันที่ 10 มีนาคม ถึงวันที่ 9 มิถุนายน 2567 โดยทำการศึกษารอบคลุมทั้งประเทศ

ผลการวิจัย

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาตรการการบังคับใช้อุปกรณ์ตรวจจับแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และประเทศในกลุ่มยุโรป เพื่อลดพฤติกรรมกรดื่มแล้วขับ พบว่า

ตารางที่ 1 ข้อมูลมาตรการการบังคับใช้ Alcohol Interlocks ประเทศสหรัฐอเมริกา

มลรัฐ	กลุ่มเป้าหมายการบังคับใช้	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ระยะเวลาติดตั้ง	ค่าใช้จ่ายและความรับผิดชอบ
อลาบามา (Alabama)	ผู้กระทำความผิดขับรถในขณะที่มึนเมาจากแอลกอฮอล์ (DUI)	The Alabama Department of Forensic Sciences และ The Alabama Law Enforcement Agency (ALEA)	ตั้งแต่ 90 วัน เป็นต้นไป	ผู้เข้าร่วมเป็นผู้รับผิดชอบสำหรับค่าใช้จ่ายทั้งหมด โดยมีค่าธรรมเนียมประมาณ \$150 - \$200 สำหรับการติดตั้งอุปกรณ์ และค่าเช่ารายเดือนสำหรับอุปกรณ์ จำนวน \$75/เดือน สำหรับระยะเวลาทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดเลือกที่จะใช้อุปกรณ์
อาร์แคนซอส (Arkansas)	ผู้กระทำความผิดขับรถในขณะที่มึนเมาจากแอลกอฮอล์ (DUI) หรือผู้ที่ก่ออาชญากรรม	The Arkansas Department of Finance and Administration (DFA)	ตั้งแต่ 6 เดือน เป็นต้นไป	ผู้กระทำความผิดเป็นผู้รับผิดชอบสำหรับค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์ โดยค่าใช้จ่ายขึ้นอยู่กับประเภทของอุปกรณ์ ซึ่งมีให้เลือกหลายชนิด เช่น อุปกรณ์ของ Alcohol interlock มีค่าติดตั้งระหว่าง \$100 - \$150 และ \$2.50 - \$ 3.50 ต่อวันสำหรับการเช่า

ตารางที่ 1 ข้อมูลมาตรการการบังคับใช้ Alcohol Interlocks ประเทศสหรัฐอเมริกา (ต่อ)

มลรัฐ	กลุ่มเป้าหมาย การบังคับใช้	หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง	ระยะเวลา ติดตั้ง	ค่าใช้จ่ายและความรับผิดชอบ
	ซึ่งเกี่ยวข้องกับ แอลกอฮอล์			Intoxalock หรือการติดตั้งอุปกรณ์ของ LifeSafer Ignition Interlock ราคาประมาณ \$70 - \$170 และค่าใช้จ่ายรายเดือนในการเช่า อุปกรณ์ประมาณ \$50 - \$120 ต่อเดือน
แคลิฟอร์เนีย (California)	ผู้กระทำความผิดขับรถ ในขณะที่มีเมามา จากแอลกอฮอล์ (DUI)	The Superior Court of California และ California Department of Motor Vehicles	ตั้งแต่ 6 เดือน - 3 ปี	ผู้กระทำความผิดเป็นผู้รับผิดชอบสำหรับค่าใช้จ่าย ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์ โดยค่าใช้จ่าย ขึ้นอยู่กับประเภทของอุปกรณ์ซึ่งมีให้เลือก หลากหลาย โดยบริษัทที่ติดตั้งต้องได้รับการ อนุมัติโดยศาล
แมสซาชูเซตส์ (Massachusetts)	ผู้ที่ถูกพักใช้ ใบอนุญาตขับขี่ จากกรณีการขับ รถขณะมีเมามา (OUI)	Registry of Motor Vehicles (RMV)	ประมาณ 2 ปี	ผู้เข้าร่วมเป็นผู้รับผิดชอบสำหรับค่าใช้จ่าย ทั้งหมด โดยอุปกรณ์มีค่าใช้จ่ายประมาณ \$ 200 ในการติดตั้งและค่าบริการบำรุงรักษารายเดือน คือ \$85 ต่อเดือน และต้องกลับไปยังผู้ขาย ภายใน 30 วัน สำหรับการบำรุงรักษามันตาม กำหนดและอัปโหลดข้อมูล
โรดไอส์แลนด์ (Rhode Island)	ผู้กระทำความผิดขับรถ ในขณะที่มีเมามา จากแอลกอฮอล์ (DUI) และ ปฏิเสธการ ทดสอบ BAC	Rhode Island DMV	3 เดือน - 10 ปี	ราคาแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการในการ ตรวจสอบและอุปกรณ์ที่ต้องการโดยค่าใช้จ่ายใน การติดตั้งและบำรุงรักษา IID ใน โรดไอส์แลนด์ ได้แก่ - ค่าธรรมเนียม \$100 ที่จ่ายให้กับ Rhode Island DMV สำหรับ IID - ค่าธรรมเนียม \$27.50 ที่จ่ายให้กับ Rhode Island DMV สำหรับการอัปเดตใบขับขี่ของคุณ - ระหว่าง \$70 - \$150 สำหรับค่าใช้จ่ายในการ ติดตั้ง ระหว่าง \$60 - \$ 100 ต่อเดือนสำหรับค่าใช้จ่าย ในการบำรุงรักษา

จากตารางที่ 1 มลรัฐอลาบามาจะบังคับใช้การติดตั้งอุปกรณ์ alcohol interlock กับผู้กระทำความผิดขับรถในขณะที่เมามา แต่ในบางมลรัฐ เช่น อาร์แคนซอสส์จะเพิ่มเติมมาใช้กับทั้งผู้กระทำความผิดขับรถในขณะที่เมามา และผู้ที่ก่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ ส่วนในโรดไอส์แลนด์จะบังคับใช้การติดตั้งอุปกรณ์ alcohol interlock กับผู้กระทำความผิดดังกล่าวและผู้ปฏิเสธการทดสอบหาค่า BAC ในร่างกาย ส่วนวิสคอนซินจะบังคับใช้

การติดตั้งอุปกรณ์ alcohol interlock กับผู้กระทำความผิดดังกล่าวเฉพาะที่มีระดับความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ในเลือด (BAC) 0.15 หรือมากกว่านั้นซึ่งมีความคล้ายคลึงกับในไวโอมิงแต่ในไวโอมิงจะเพิ่มกรณีของผู้กระทำความผิดซ้ำด้วย ส่วนแมสซาชูเซตส์จะใช้บังคับกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้กระทำความผิดมาแล้วขับเฉพาะที่โดนสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับรถเท่านั้น เห็นได้ว่าสหรัฐอเมริกาใช้ alcohol interlock เป็นมาตรการที่แตกต่างกันไปกับผู้มาแล้วขับที่มีแอลกอฮอล์ตั้งแต่ 20 mg/dL ขึ้นไป ผู้ปฏิเสธการตรวจลมหายใจ และผู้สมัครใจ บทลงโทษจะรุนแรงขึ้นตามปริมาณแอลกอฮอล์และจำนวนครั้งที่กระทำความผิด ซึ่งการใช้อุปกรณ์นี้กับผู้ดื่มแล้วขับแสดงให้เห็นว่าภายในปีแรกของเข้าร่วมโครงการสามารถลดการกระทำความผิดซ้ำได้มากขึ้นร้อยละ 65

ประเทศออสเตรเลียมีการบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดขับรถในขณะมีเมามาจากแอลกอฮอล์เท่านั้น โดยแบ่งเป็นกรณีของผู้กระทำความผิดครั้งแรกโดยติดตั้งจาก BAC ในร่างกายเกินกว่าปริมาณที่กฎหมายกำหนดของแต่ละมลรัฐ และระยะเวลาการติดตั้งแตกต่างกันไประยะเวลาการติดตั้งอุปกรณ์ alcohol interlock ขึ้นต่ำตั้งแต่ 12 เดือน สำหรับการกระทำผิดซึ่งจัดอยู่ในระดับต่ำและเพ่งกระทำความผิด ส่วนกรณีผู้กระทำความผิดซ้ำถ้าผู้นั้นได้การกระทำผิดซ้ำภายในระยะเวลา 5 ปี จะต้องติดตั้งอุปกรณ์สูงสุด 48 เดือน สำหรับการลงโทษในระดับสูง และมาตรการของบางรัฐ เช่น แทสเมเนีย และควีนส์แลนด์ อีกทั้ง ยังพบว่า จะมีการแบ่งช่วงเวลาของมาตรการการติดตั้งอุปกรณ์ alcohol interlock เป็นช่วงเวลาเรียนรู้ และช่วงเวลาปฏิบัติ บทลงโทษจะรุนแรงเพิ่มขึ้นตามจำนวนครั้งที่กระทำความผิด นอกจากนี้ ยังมีการใช้กับผู้สมัครใจติดตั้งด้วย

ประเทศกลุ่มยุโรป ได้แก่ ออสเตรีย เบลเยียม เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส โปแลนด์ และสวีเดน นั้น ล้วนแต่เป็นการบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดมาแล้วขับทั้งสิ้นในเรื่องระยะเวลาการติดตั้ง ในบางประเทศมีตั้งแต่ระยะสูงสุดไม่เกิน 1 ปี หรือบางประเทศได้ตั้งแต่ 1 ปีถึงสูงสุด 2 ปี หรือ 3 ปี แต่มีความน่าสนใจที่ประเทศฟินแลนด์ใช้กับผู้มาแล้วขับที่มีแอลกอฮอล์ตั้งแต่ 20 mg/dL ถึง 180 mg/dL ขึ้นไป ผู้สมัครใจ รถรับส่งนักเรียนได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาล รถรับส่งเด็ก รถโดยสารสาธารณะ และรถขนส่ง บทลงโทษรุนแรงขึ้นตามปริมาณแอลกอฮอล์ และตามจำนวนครั้งที่กระทำความผิด

แนวทางมาตรการทางกฎหมายในการบังคับใช้อุปกรณ์ตรวจจับแอลกอฮอล์ในประเทศไทยนั้นเมื่อได้ทำการศึกษามาตรการของประเทศต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว เห็นว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้สอดคล้องกับแนวทางของต่างประเทศที่ใช้อุปกรณ์แอลกอฮอล์อินเทอร์ล็อกเป็นมาตรการอื่นแทนการลงโทษผู้กระทำความผิดมาแล้วขับโดยควรใช้ควบคู่เป็นเงื่อนไขในการคุมประพฤติ หรือในกรณีของรถสาธารณะควรที่จะมีการบัญญัติกฎหมายให้เป็นอุปกรณ์ประจำรถ

อภิปรายผล

การขับรถในขณะเมาสุราเป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งในการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนซึ่งมีความพยายามแก้ไขปัญหามาแล้วขับอันเป็นประเด็นที่ทั่วโลกให้ความสำคัญเพื่อร่วมมือกันยุติปัญหานี้ โดยมีคณะกรรมการศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) ดำเนินงานความปลอดภัยทางถนนให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมกับนานาชาติในการประกาศเจตนารมณ์และได้มีการปรับปรุงกฎหมายให้มีอัตราโทษรุนแรงมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 โดยแก้ไขพระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 มาตรา 160 ตรี วรรคหนึ่ง

ให้เพิ่มอัตราโทษผู้ที่กระทำความผิดมาแล้วซ้ำที่ไม่มีคู่กรณีเป็นจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ไม่น้อยกว่าหกเดือนหรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ (อุษา ปักกิ่งส์, 2556) เพิ่มกรณีของการกระทำความผิดมาแล้วซ้ำเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ มาตรา 160 ตรี วรรคสอง ให้ได้รับโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ไม่น้อยกว่าหนึ่งปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ และเพิ่มกรณีของการกระทำความผิดมาแล้วซ้ำเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัสตามมาตรา 160 ตรี วรรคสาม ให้ได้รับโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงหกปี และปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสองหมื่นบาท และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ไม่น้อยกว่าสองปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ รวมทั้งเพิ่มเติมกรณีของการกระทำความผิดมาแล้วซ้ำเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 160 ตรี วรรคท้าย ให้ได้รับโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ (ไทยรัฐออนไลน์, 2564)

ประเทศไทยจะมีความพยายามทั้งในเชิงนโยบายและการบังคับใช้กฎหมายเพื่อลดปัญหาการดื่มแล้วขับแต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะผู้ที่กระทำความผิดไม่ได้มีความเกรงกลัวต่อบทลงโทษ โดยผู้ที่ถูกจับกุมร้อยละ 90 ยอมรับได้กับการรอลงโทษ (ไวพจน์ กุลชัย, 2555) และผู้ขับขี่ยังอาศัยช่องว่างของกฎหมายในการปฏิเสธการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ รวมถึงการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลกรณีถูกพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ การขาดฐานข้อมูลของผู้กระทำความผิดส่งผลให้มีการกระทำความผิดซ้ำอยู่เป็นประจำ เนื่องจากคดีมาแล้วซ้ำโดยไม่มีคู่กรณีได้รับอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายมีอัตราโทษทางอาญาอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง ซึ่งตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 นั้นจะกำหนดให้พนักงานอัยการต้องดำเนินการฟ้องคดีภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับ ระยะเวลาที่จำกัดทำให้พนักงานสอบสวนไม่สามารถรวบรวมข้อมูลประวัติอาชญากรผู้ต้องหาเพื่อขอเพิ่มโทษกรณีกระทำความผิดซ้ำตามประมวลกฎหมายอาญาได้ เพราะการเก็บข้อมูลประวัติอาชญากรรมไม่เชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงาน การดำเนินคดีส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการสืบประวัติอาชญากร ทำให้ยากที่จะให้ศาลพิพากษาเพิ่มโทษจำเลยที่กระทำความผิดมาแล้วซ้ำซ้ำได้ (มาริยา เทพลีธา, 2559) ดังนั้น แม้ว่าจะมีการบัญญัติเพิ่มโทษมาแล้วซ้ำแต่ในการบังคับใช้กฎหมายนั้น การตั้งด่านตรวจยังไม่สามารถแก้ปัญหาที่ต้นทางของการขับรถในขณะเมาสุราได้

ในสหรัฐอเมริกามีการนำเอาอุปกรณ์ Alcohol Interlock มาใช้แก้ไขปัญหามาแล้วซ้ำโดยบังคับติดตั้งเมื่อผู้กระทำความผิดมีปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายเกินที่กฎหมายกำหนด หรือเมื่อผู้กระทำความผิดถูกตัดสินลงโทษโดยศาลแล้วอาจถูกกำหนดเป็นเงื่อนไขของการคุมประพฤติ หรือเป็นมาตรการทางเลือกให้แก่ผู้กระทำความผิดที่ถูกศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่สามารถเลือกติดตั้งแทนการถูกพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ หรือใช้เป็นเงื่อนไขในการคืนสถานะใบอนุญาตขับรถของผู้กระทำความผิดหลังจากการถูกพักใช้ใบอนุญาต ซึ่งกลุ่มเป้าหมายของการบังคับใช้จะเป็นผู้กระทำความผิดขับรถในขณะเมาสุราเป็นหลัก บางรัฐใช้กับผู้ที่ปฏิเสธการตรวจค่า BAC ในร่างกายด้วย บางมลรัฐได้บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดติดตั้งอุปกรณ์ alcohol interlock โดยไม่มีการแบ่งแยกว่าเป็นการลงโทษครั้งแรกหรือการลงโทษผู้กระทำความผิดซ้ำ แต่ในหลาย ๆ มลรัฐได้แบ่งแยกระดับผู้กระทำความผิดซ้ำที่กำหนดระยะเวลาไว้สูงมากขึ้นกว่าผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษในครั้งแรกด้วย โดยในส่วนของค่าใช้จ่ายในการติดตั้งค่าบำรุงรักษา หรือค่าเช่าซึ่งอาจเป็นรายวันหรือรายเดือนให้ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

เดิมการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาเป็นไปตามทฤษฎีว่าด้วยจุดประสงค์ของการลงโทษเพื่อให้สาสม (Retributive Theory) เน้นแก้แค้นให้สาสม แต่ปัจจุบันเป็นการลงโทษเพื่อป้องกันการกระทำความผิดตามทฤษฎี ช่มช้อยบั้ง โดยลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นตัวอย่างให้สังคมเกรงกลัวโทษจากการกระทำความผิดไม่คิดที่จะกระทำความผิด ขึ้นอีกเป็นการป้องกันโดยทั่วไป (General Prevention) (ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, 2555) และทฤษฎีว่าด้วยจุดประสงค์ของการลงโทษเพื่อการดัดแปลง (Reformative Theory) เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และการป้องกันสังคม ให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม (อรรถพร ชูบำรุง, 2527) ดังนั้น การกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความผิดและตัวผู้กระทำความผิดจึงมีความสำคัญในการป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดกลับไปกระทำความผิดซ้ำ การสืบเสาะของพนักงานคุมประพฤติและฐานความผิดที่กระทำ เช่น การกระทำโดยประมาทหากมีพฤติการณ์เยี่ยงยา ชดใช้ค่าเสียหายจนเป็นที่พอใจไม่ตั้งใจเอาความ ศาลย่อมมีพิจารณาให้มีการรอการลงโทษได้ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ, 2565) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการใช้อุปกรณ์แอลกอฮอล์อินเตอร์ล็อกจะเป็นแนวทางการใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษที่มีความเหมาะสมในการป้องกันมิให้ผู้กระทำกลับไปกระทำความผิดซ้ำได้

ผู้วิจัยเห็นว่าควรให้ผู้กระทำความผิดขับรถในขณะเมาสุราติดตั้งติดตั้งอุปกรณ์ Alcohol Interlock ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดควรได้รอการลงโทษจำคุกโดยให้การติดตั้งอุปกรณ์นี้เป็นเงื่อนไขในการคุมประพฤติอันเป็นการให้โอกาสในการทดลองพิสูจน์ว่าตัวผู้กระทำความผิดสามารถแก้ไขกลับตัวได้ในระยะเวลาที่ศาลกำหนด (อจรรย์า ชูตินันท์, 2566) หรือกรณีที่ศาลจะสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่หรือสั่งเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ของผู้กระทำความผิด ศาลจะกำหนดให้มีการติดตั้งติดตั้งอุปกรณ์ Alcohol Interlock เป็นมาตรการทางเลือกให้ผู้กระทำความผิดแทนการพักใช้ใบอนุญาตขับขี่หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ก็ได้ และควรเพิ่มเติมความผิดฐานขับรถในขณะเมาสุราเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นได้รับความเสียหายด้วย จึงควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 160 ตรีประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรคสาม พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 มาตรา 14 อันเป็นการลงโทษเพื่อป้องกันการกระทำความผิดตามทฤษฎีช่มช้อยบั้งให้ประชาชนทั่วไปไม่ขับรถในขณะเมาสุรา และเป็นการฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำความผิดทฤษฎีว่าด้วยจุดประสงค์ของการลงโทษเพื่อการดัดแปลง เพราะแก้ไขปัญหการขับรถในขณะเมาสุราไปที่ต้นทางแห่งการกระทำความผิด โดยการไม่ให้ผู้มีปริมาณแอลกอฮอล์เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดสามารถขับรถได้ ผู้กระทำความผิดเมาแล้วขับหรือประชาชนทั่วไปที่จะขับรถเมื่อทราบถึงมาตรการติดตั้งอุปกรณ์ Alcohol Interlock ที่รถยนต์ของผู้กระทำความผิดขับรถในขณะเมาสุราแล้วย่อมมีผลให้คิดก่อนการตัดสินใจที่จะดื่มสุราเมื่อต้องขับรถ เพราะผู้คิดที่จะกระทำความผิดย่อมพิจารณาบทลงโทษที่ผู้กระทำจะได้รับตามทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) (ธงไทย ไพเราะ, 2561) ซึ่งจะเลือกและตัดสินใจอย่างมีตรรกะและเป็นไปตามเหตุตามผล (ภูมินทร์ บุตรอินทร์, 2562)

กรณีของรถสาธารณะ รถรับจ้างบรรทุกทุกคนโดยสารไม่เกินเจ็ดคนนั้น ผู้ขับขี่หรือผู้ได้รับใบอนุญาตปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถในการขนส่งผู้โดยสารจะต้องขับรถด้วยความระมัดระวังกว่าวิญญูชนทั่วไป จึงควรมีมาตรการติดตั้งอุปกรณ์ alcohol interlock กับรถสาธารณะด้วย ดังเช่น ที่ประเทศฟินแลนด์ได้มีการใช้กับรถโดยสารสาธารณะ รถรับส่งนักเรียนที่ได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาล และรถรับส่งเด็ก

ในประเด็นถัดไปการออกกฎหมายมาจำกัดเสรีภาพของบุคคลนั้นต้องออกเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นผู้แทนประชาชนเพื่อเป็นหลักประกันว่าการจำกัดเสรีภาพนั้นไม่เกินสมควรแก่เหตุ แต่ในกรณี

ที่ไม่มีกฎหมายออกมาจำกัด บุคคลย่อมมีเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้เสมอและได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่ไม่กระทบกระเทือนความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น (สมยศ เชื้อไทย, 2566) ดังนั้น กฎหมายที่ผู้วิจัยเสนอแก้ไขเพิ่มเติมจึงเป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ และ กฎกระทรวง

สรุปและข้อเสนอแนะ

สหรัฐอเมริกาใช้ alcohol interlock เป็นมาตรการที่แตกต่างกันไปกับผู้เมาแล้วขับที่มีแอลกอฮอล์ตั้งแต่ 20 mg/dL ขึ้นไป ผู้ปฏิเสธการตรวจลมหายใจ และผู้สมัครใจ บทลงโทษจะรุนแรงขึ้นตามปริมาณแอลกอฮอล์และ จำนวนครั้งที่กระทำความผิด ซึ่งการใช้อุปกรณ์นี้กับผู้ดื่มแล้วขับแสดงให้เห็นว่าภายในปีแรกของเข้าร่วมโครงการ สามารถลดการกระทำความผิดซ้ำได้มากขึ้นร้อยละ 65 ออสเตรเลียใช้กับผู้เมาแล้วขับที่มีระดับแอลกอฮอล์แตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ บทลงโทษจะรุนแรงเพิ่มขึ้นตามจำนวนครั้งที่กระทำความผิดแบ่งเป็นระยะการใช้งานเป็นช่วงเรียนรู้ และช่วงปฏิบัติและมีการใช้กับผู้สมัครใจด้วย ประเทศฟินแลนด์ใช้กับผู้เมาแล้วขับที่มีแอลกอฮอล์ตั้งแต่ 20 mg/dL ถึง 180 mg/dL ขึ้นไป ผู้สมัครใจ รถรับส่งนักเรียน รถโดยสารสาธารณะ รถขนส่ง บทลงโทษรุนแรงขึ้นตามปริมาณ แอลกอฮอล์ และตามจำนวนครั้งที่กระทำความผิด ผู้วิจัยเห็นว่าประเทศไทยควรใช้เครื่องอุปกรณ์ alcohol interlock กับผู้ขับซึ่งรถยนต์สาธารณะ รถแท็กซี่ รถรับส่งนักเรียน และผู้กระทำความผิดขับรถขณะเมาสุรา จึงควรปรับปรุง กฎหมาย ดังนี้ ข้อ 1 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 160 ตรี ให้ใช้อุปกรณ์ alcohol interlock เป็นมาตรการแทนการลงโทษตามเงื่อนไขการคุมประพฤติควบคู่กับการรื้อการลงโทษจำคุกในกรณีที่ศาล จะสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาตว่า โดยบัญญัติวรรคหนึ่งว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 43(2) ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่าหกเดือน หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี หรือศาลจะสั่งกำหนดมาตรการทางเลือกให้ ผู้กระทำความผิดเลือกใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถตรวจสอบปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกาย ติดรถและจำกัดการใช้รถเมื่อมีปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายเกินระดับที่กำหนดโดยให้ผู้นั้นต้องเป็นผู้รับผิดชอบ ค่าใช้จ่ายในการใช้อุปกรณ์ดังกล่าวแทนการถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี” บัญญัติวรรคสอง ว่า “ถ้าการ กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน สองปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขีของผู้นั้น มีกำหนดไม่น้อยกว่าหนึ่งปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี หรือศาลจะสั่งกำหนดมาตรการทางเลือกให้ผู้กระทำความผิด เลือกใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถตรวจสอบปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายติดรถและ จำกัดการใช้รถเมื่อมีปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายเกินระดับที่กำหนดโดยให้ผู้นั้นต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายใน การใช้อุปกรณ์ดังกล่าวแทนการถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี” และบัญญัติวรรคสามว่า “ถ้าการกระทำ ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจหรือผู้กระทำความผิดมีปริมาณแอลกอฮอล์ ในร่างกายที่ตรวจพบเกินแปดสิบมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่ สองหมื่นถึงหนึ่งแสนบาท และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขีของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่าสองปี หรือเพิกถอน ใบอนุญาตขับขี หรือศาลจะสั่งกำหนดมาตรการทางเลือกให้ผู้กระทำความผิดเลือกใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือ

อุปกรณ์อื่นใดที่สามารถตรวจสอบปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายติดรถและจำกัดการใช้รถเมื่อมีปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายเกินระดับที่กำหนดโดยให้ผู้นั้นต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการใช้อุปกรณ์ดังกล่าวแทนการถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่” และบัญญัติวรรคสี่ว่า “ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส หรือผู้กระทำความผิดมีปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายที่ตรวจพบเกินหนึ่งร้อยมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงหกปี และปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสองหมื่นบาท และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ หรือศาลจะสั่งกำหนดมาตรการทางเลือกให้ผู้กระทำความผิดใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถตรวจสอบปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายติดรถและจำกัดการใช้รถเมื่อมีปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายเกินระดับที่กำหนดโดยให้ผู้นั้นต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการใช้อุปกรณ์ดังกล่าวแทนการถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่” และบัญญัติวรรคห้าว่า “ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย หรือผู้กระทำความผิดมีปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายที่ตรวจพบเกินหนึ่งร้อยห้าสิบมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่” และบัญญัติวรรคท้ายว่า “ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ หรือวรรคห้า เป็นการขับขี่ยานยนต์สาธารณะหรือรถจักรยานยนต์สาธารณะตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ หรือเป็นการขับขี่ยานยนต์ที่ใช้ในการขนส่งผู้โดยสารเพื่อสินค้าตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษสูงกว่าที่กำหนดอีกหนึ่งในสาม” ข้อ 2 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2559 มาตรา 14 ใช้อุปกรณ์ alcohol interlock เป็นมาตรการแทนการลงโทษอันเป็นเงื่อนไขการคุ้มครองผู้บริโภคควบคู่กับการรื้อถอนโทษจำคุก โดยการเพิ่มมาตรา 14 (7/1) ว่า “(7/1) ให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถตรวจสอบปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายติดรถและจำกัดการใช้รถเมื่อมีปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายเกินระดับที่กำหนด ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการใช้อุปกรณ์ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” ข้อ 3 แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 วรรคสาม โดยเพิ่มเติม (6/1) มีข้อความว่า “(6/1) ให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถตรวจสอบปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายติดรถและจำกัดการใช้รถเมื่อมีปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายเกินระดับที่กำหนด” ข้อ 4 ออกกฎกระทรวงว่าด้วยการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถตรวจสอบปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายติดรถ หรือจำกัดการใช้รถเมื่อมีปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายเกินระดับที่กำหนดตามเงื่อนไขที่ศาลสั่ง พ.ศ... โดยกระทรวงยุติธรรมเพื่อรองรับความตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2559 มาตรา 14 (7/1) ข้อ 5 ในกรณีของรถขนส่งสาธารณะตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมควรออกกฎกระทรวงว่าด้วยกฎกระทรวงว่าด้วยความปลอดภัยในการขนส่ง พ.ศ... ฉบับใหม่โดยให้ alcohol interlock เป็นข้อกำหนดว่าด้วยความปลอดภัยในการขนส่ง และ ข้อ 6 กรณีรถแท็กซี่ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 5(2) ได้ให้อำนาจดำเนินการออกกฎกระทรวง ผู้วิจัยเห็นว่าควรออกกฎกระทรวงว่าด้วยรถยนต์รับจ้างบรรทุกคนโดยสารไม่เกินเจ็ดคน (ฉบับที่ 3) พ.ศ... โดยให้ alcohol interlock เป็นอุปกรณ์ที่รถยนต์รับจ้างต้องมีและใช้ นอกจากนี้ เห็นว่าควรมีเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ การวิจัยเพื่อการผลิตและการดูแลระบบปฏิบัติการของอุปกรณ์ควบคุมการสตาร์ทด้วยปริมาณแอลกอฮอล์ (Alcohol Interlock) เพื่อสามารถที่จะผลิตเองได้ในประเทศไทยเป็นประโยชน์ในการลดต้นทุนการนำเข้าจากต่างประเทศที่มีราคาสูง และควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาความเห็นต่อร่างกฎหมายที่ผู้วิจัยได้เสนอแนะ

จากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียและผู้ได้รับผลกระทบจากมาตรการที่ผู้วิจัยได้เสนอแนะโดยการเปิดรับฟังเป็นเวทีสาธารณะ โดยผู้วิจัยนี้ผู้วิจัยมีข้อจำกัดที่เป็นการวิจัยยังขาดการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสียจึงไม่อาจได้มุมมองจากผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับอุปกรณ์นี้ในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “การศึกษาแนวทางกำหนดนโยบายสาธารณะในการบังคับใช้อุปกรณ์ควบคุมการสตาร์ทด้วยปริมาณแอลกอฮอล์เพื่อลดพฤติกรรมการดื่มแล้วขับในประเทศไทย” ได้รับทุนสนับสนุนวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงศ์ กมลธรรมวงศ์. (2565). หลักการใหม่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2555). ทฤษฎีการลงโทษ. เอกสารการสอนชุด กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง หน่วยที่ 1 - 6. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- ไทยพับลิก้า. (2567). สถิติ 5 ปี “ดื่มแล้วขับ” ไทยสูญ 3.7 แสนล้าน เสนอเพิ่มโทษ - บังคับใช้เข้มข้น เหตุคนไม่กลัว กฎหมายทำผิดซ้ำพุ่ง. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/n7XAL>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). เช็กโทษ “เมาแล้วขับ” เดือนคนหัวหมอไม่ยอมเป่า ระวังโดนหนัก. เรียกใช้เมื่อ 9 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2064889>
- ธงไทย ไพเราะ. (2561). การแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทด้วยทฤษฎีอาชญาวิทยา: กรณีศึกษาสถานประกอบการ บนถนนข้าวสาร. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบริหารงาน ยุติธรรม. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พงศ์ปิยะ ยอดสุรางค์. (2560). มาตรการบังคับทางกฎหมาย กรณีผู้ขับขี่ขับรถในขณะเมาสุรา ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522. วารสารราชภัฏพระนคร, 7(2), 49-63.
- พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก. (2522). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 38 หน้า 1 (21 มีนาคม 2522).
- พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522. (2522). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนที่ 28 ก หน้า 5-22 (6 พฤษภาคม 2522).
- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง. (2499). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 78 หน้า 1039 (2 ตุลาคม 2499).
- พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522. (2522). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 77 หน้า 22 (12 พฤษภาคม 2522).
- ภูมิทร์ บุตรอินทร์. (2562). การใช้เหตุผลทางนิติศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มารีญา เทพลีธา. (2559). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้ขับขี่รถที่บริโภคสุรา. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2567 จาก <https://repository.nida.ac.th/handle/662723737/5485>

- ไวพจน์ กุลาชัย. (2555). การบังคับใช้กฎหมายมาแล้วห้าปีในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ เวียดนาม สิงคโปร์และไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ.
- สมยศ เชื้อไทย. (2566). ความรู้กฎหมายทั่วไป introduction to law คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป ความรู้กฎหมายและระบบกฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ. (2565). Philosophy of Law ปรัชญากฎหมาย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัทธนาเพรศ จำกัด.
- อรทัย วลีวงศ์ และคณะ. (2563). รายงานทบทวนข้อมูลวิชาการข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการป้องกันและจัดการ ปัญหาดื่มแล้วขับ: มาตรการตั้งจุดตรวจลมหายใจวัดระดับแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่แบบสุ่ม (Random breath testing: RBT). เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2567 จาก http://www.roadsafetythai.org/edoc/doc_20201123175332.pdf
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2566). อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- อรรถพร ชูบำรุง. (2527). ทฤษฎีอาชญวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- อุษา บิ๊กกินส์. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเมาแล้วขับและการเปิดรับสื่อของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ในเขต กรุงเทพมหานคร. วารสารสุทธิปริทัศน์, 27(82), 41-53.
- Bax, C. et. al. (2001). Alcohol Interlock Implementation in the European Union; Feasibility study. Leidschendam: The Netherlands, SWOV.
- Schonfeld, C. & Sheehan, M. (2004). Critical Overview of Alcohol Ignition Interlock Programs in Australia. Retrieved January 25, 2024, from https://eprints.qut.edu.au/591/1/schonfeld_critical.PDF

**พฤติกรรม ทักษะการค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มีอิทธิพลส่งผลต่อ
การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย***
**INFORMATION-SEEKING BEHAVIOR AND ATTITUDE, AND INFLUENTIAL PEOPLE
AFFECTING FASHION CLOTHING PURCHASES ON
GOOGLE SEARCH IN THAILAND**

นภาพร วงษ์วิจิต*, รัชดาพร อินทรพันธ์, กนกวรรณ ศรีบุญเรือง, วีระพงษ์ โฉมงาม,
เบญจภรณ์ แจ่มใส, ปณิดา ปรากฏหาญ

Napaporn Wongwichit*, Ratchadaporn Intharapun, Kanokwan Sribunrung, Weerapong Chomngam,
Benchaphon Jamsai, Panadda Prakodhan

คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ สุรินทร์ ประเทศไทย
Faculty of Management Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Surin Campus, Surin, Thailand

*Corresponding author E-mail: napaporn.wo@rmu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม ทักษะการค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มีอิทธิพลและการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย และ 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรม ทักษะในการค้นหาข้อมูล และบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้ค้นหาข้อมูลเพื่อซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย จำนวน 385 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมและทักษะในการค้นหาข้อมูลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่าน Google Search ในประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า 1) พฤติกรรม ทักษะในการค้นหาข้อมูล และบุคคลที่มีอิทธิพลมีความสัมพันธ์กับการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่าน Google Search ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 2) พฤติกรรม ทักษะในการค้นหาข้อมูล และบุคคลที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการเลือกซื้อผ่าน Google Search ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่ซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่าน Google Search ในประเทศไทยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงลูกค้าและยกระดับยอดขายในตลาดออนไลน์ของประเทศไทย

คำสำคัญ: พฤติกรรมการค้นหาข้อมูล, ทักษะการค้นหาข้อมูล, บุคคลที่มีอิทธิพล, เสื้อผ้าแฟชั่น, กูเกิล เซิร์ช

Abstract

This study aims to: 1) To explore the relationship between information-seeking behavior, attitudes, and influential people and the purchase of fashion clothing via Google Search in Thailand, and 2) To investigate the information-seeking behavior, attitudes, and the influential people on the purchase of fashion clothing. The study employed quantitative research methods. The sample consisted of 385 individuals who had purchased fashion clothing via Google Search in Thailand, selected using purposive sampling method. The research instrument was a structured questionnaire, and data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple correlation analysis, and multiple regression analysis. The findings revealed that both information-seeking behavior and attitudes had high average score, whereas the influential people of other people showed a moderate average score. The purchase of fashion clothing through Google Search in Thailand also demonstrated a high mean score. Hypothesis testing indicated that 1) Information-seeking behavior, attitudes, and influential people were significantly correlated with fashion clothing purchases via Google Search in Thailand at the 0.01 level of significance, and 2) Information-seeking behavior, attitudes and influential people significantly influenced fashion clothing purchases via Google Search in Thailand at a 0.01 level. These findings can be applied to develop marketing strategies aligned with consumer behaviors and preferences of the target audience purchasing fashion clothing through Google Search in Thailand, thereby enhancing customer reach and boosting online market sales in Thailand.

Keywords: Information-Seeking Behavior, Information-Seeking Attitude, Influential People, Fashion Clothes, Google Search

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในทุกมิติ และเป็นปัจจัยเร่งให้เกิดการปรับตัวเข้าสู่ “วิถีชีวิตใหม่” (New Normal) อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านพฤติกรรมผู้บริโภคที่ปรับตัวมาสู่การใช้ช่องทางออนไลน์ในการสื่อสาร ค้นหาข้อมูลและตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในตลาดอีคอมเมิร์ซของไทยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ย 6% ต่อปี และพบว่า 50.80% ของผู้บริโภคชาวไทยมีการค้นหาข้อมูลผลิตภัณฑ์ก่อนตัดสินใจซื้อและนิยมใช้แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซในการซื้อสินค้าหรือบริการผ่านช่องทางออนไลน์ (กองข้อมูลธุรกิจ, 2567) และพบว่า ส่วนแบ่งตลาดของ Google Search มากกว่า 97% ของตลาดเสิร์ชเอนจินในประเทศไทย (Statcounter, 2025) ซึ่งคนไทยมีการค้นหาข้อมูลผ่าน Google Search ถึง 86.60% คิดเป็น 52.30 ล้านคน ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้บริโภคใช้

ในการแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่ตนสนใจได้อย่างรวดเร็ว (แบรนด์เอจ ออนไลน์, 2567) ถือได้ว่าเป็นช่องทางหลักในการเข้าถึงลูกค้าของประเทศไทย ที่มีความสำคัญต่อธุรกิจและการตลาดออนไลน์ที่มีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมแฟชั่นในประเทศไทยที่เป็นที่น่าสนใจในปี 2566 ธุรกิจค้าปลีกและค้าส่งเสื้อผ้ามีอัตราการเติบโตถึง 10.6% ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการขยายตัวของช่องทางการจำหน่ายออนไลน์ (ธนาคารแลนด์ แอนด์ เฮาส์ จำกัด (มหาชน), 2567) ภายใต้บริบทนี้การวางกลยุทธ์ด้านการตลาดออนไลน์ โดยเฉพาะการใช้ Google Search อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ธุรกิจเสื้อผ้าแฟชั่นไม่อาจมองข้าม โดยเฉพาะเสื้อผ้าแฟชั่นที่มีลักษณะเฉพาะตัวทั้งในแง่ของการเปลี่ยนแปลงตามกระแสนิยมอย่างรวดเร็ว ความหลากหลายของสินค้าและความเกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ส่วนบุคคล ทำให้ผู้บริโภคมักพึ่งพาผลการค้นหาจาก Google เพื่อเปรียบเทียบราคา ตรวจสอบรีวิว ดูเทรนด์แฟชั่น ศึกษาข้อมูลสินค้าอย่างละเอียดและศึกษาความน่าเชื่อถือของแบรนด์ก่อนตัดสินใจซื้อ ซึ่งผลการค้นหาที่ปรากฏเป็นอันดับต้น ๆ มักกลายเป็นข้อมูลสำคัญที่ผู้บริโภคใช้ในการวิเคราะห์และประเมินทางเลือกอย่างรวดเร็วภายใต้ภาวะที่มีตัวเลือกจำนวนมากในตลาดออนไลน์ (แบรนด์ อินไซด์, 2566) ดังนั้น การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นจึงมักไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของข้อมูลเชิงเหตุผลเท่านั้น แต่ผสมผสานระหว่างอารมณ์ ความรู้สึกและแรงจูงใจภายในต่างจากสินค้าอุปโภคบริโภคหรือสินค้าทั่วไปที่เน้นฟังก์ชันการใช้งานเป็นหลัก เสื้อผ้าแฟชั่นออนไลน์ต้องแข่งขันกันด้วยความน่าสนใจของแบรนด์ ความสวยงามในการนำเสนอสินค้า (Visual Presentation) และประสบการณ์ที่ผู้บริโภคได้รับระหว่างการค้นหาและเลือกซื้อสินค้า (สิทธิพัทธ์ เลิศศรีชัยนันท และนภัสสร แสงนิล, 2567)

เนื่องจากสินค้าแฟชั่นมีการเปลี่ยนแปลงตามความนิยม ทำให้การแข่งขันในตลาดนี้ต้องอาศัยความรวดเร็วและความสามารถในการเข้าถึงผู้บริโภคก่อนคู่แข่ง เครื่องมืออย่าง Google Search จึงไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูล แต่ยังเป็นประตูสำคัญที่เชื่อมโยงผู้บริโภคเข้ากับภาพลักษณ์ของแบรนด์ บทความแฟชั่น และความคิดเห็นของผู้ใช้งานรายอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อผู้บริโภคไม่สามารถทดลองสินค้าได้โดยตรงเหมือนในร้านค้าจริง ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ปรากฏในผลการค้นหา จึงกลายเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อในที่สุด (Wilson, T. D., 2000) ดังนั้น การตัดสินใจเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search จึงมิได้เกิดขึ้นโดยฉับพลัน ซึ่งสามารถอธิบายในบริบทของพฤติกรรมผู้บริโภคซึ่งระบุว่าผู้บริโภค มีขั้นตอนในการตัดสินใจ ได้แก่ การรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การซื้อ และการประเมินผลหลังการใช้สินค้า เช่นเดียวกับโมเดลพฤติกรรมผู้บริโภค ที่กล่าวถึงปัจจัยภายในและภายนอก ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อ เช่น แรงจูงใจ ความเชื่อ เจตคติ ทัศนคติ และบทบาทของบุคคลที่มีอิทธิพล (Belch, G. E. & Belch, M. A., 2021); (Armstrong, G. & Kotler, P., 2003) โดยผลลัพธ์ของพฤติกรรม การค้นหาข้อมูลจากช่องทางออนไลน์ เช่น การเปรียบเทียบสินค้า ราคาที่จูงใจ การพิจารณารูปแบบที่มี การออกแบบทันสมัย ข้อมูลคุณภาพสินค้าและข้อมูลรีวิวจากผู้ใช้งานจริง (ศุภวิชญ์ เหลืองจากรู และนิติพล ภูตะโชติ, 2566) รวมถึงทัศนคติการค้นหาข้อมูล ที่มีความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และไว้วางใจที่มีต่อโปรแกรมที่ช่วยในการสืบค้นหาข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตที่ค้นหาว่ามีข้อมูลที่เป็นจริงตรวจสอบได้ (Kim, J. & Yum, K., 2024) หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ใด ที่ทำให้สามารถเข้าถึงง่ายตอบกลับเร็ว มีความน่าเชื่อถือ ข้อมูลเป็นปัจจุบันและใช้ภาพสินค้าจริงทำให้มีความรู้สึกประทับใจ ทำให้มีการสืบค้นหาข้อมูลเดิมเป็นประจำและมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ (กนกวรรณ คชอาจ, 2564) นอกจากนี้ มีแรงกระตุ้นจากบุคคลที่มีอิทธิพลและเนื้อหาบนแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น บทรีวิว ภาพถ่าย หรือวิดีโอที่เกี่ยวกับการแต่งกาย ซึ่งส่งผล

ต่อการรับรู้ แบนด์และการตัดสินใจของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ (Arunchoknumlap, P., 2023) ซึ่งการกำหนดกลยุทธ์การตลาดผ่านช่องทางของ Google Search ได้ตรงกับการความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะเสื้อผ้าแฟชั่นที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากสินค้าประเภทอื่นในหลายมิติ ทั้งในด้านพฤติกรรมผู้บริโภค รูปแบบการตัดสินใจซื้อ และการสร้างประสบการณ์ทางอารมณ์ให้กับผู้ซื้อ ดังนั้น การเข้าใจในถึงบริบทของพฤติกรรมทัศนคติการค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มีอิทธิพล จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงทิศทางและความสำคัญของภาพรวมที่น่าสนใจเกี่ยวกับธุรกิจเสื้อผ้าแฟชั่นและการให้บริการผ่านช่องทางของ Google Search ที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาถึงพฤติกรรม ทัศนคติ การค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มีอิทธิพลส่งต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทยอย่างไร เพื่อให้ผู้ประกอบการที่สนใจจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์โดยเฉพาะช่องทางของ Google Search ที่กำลังเป็นกระแสนิยมของผู้บริโภค สามารถนำไปสู่ การวางแผนกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่ซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่าน Google Search ในประเทศไทย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงลูกค้าและยกระดับยอดขายในตลาดออนไลน์ของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม ทัศนคติการค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มีอิทธิพลและการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรม ทัศนคติการค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม (Questionnaire)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ได้มุ่งศึกษากลุ่มผู้ที่ค้นหาข้อมูลเพื่อซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย และกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ค้นหาข้อมูลเพื่อซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย เนื่องจากผลการสำรวจมีผู้ใช้ Google Search เป็นประจำประมาณ 86.60% ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในไทย คิดเป็น 52.30 ล้านคน (แบนด์เอง ออนไลน์, 2567) ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนที่ได้มีการค้นหาข้อมูลเพื่อซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย จึงใช้สูตร การหาขนาดตัวอย่างกรณีของไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน (Cochran, W. G., 1977) ที่ระดับ ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 385 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลและแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. นำผลการศึกษาจากข้อ 1 มาสร้างแบบสอบถามโดยแบ่งแบบสอบถาม ออกเป็น 3 ตอน โดย

พิจารณาเนื้อหาให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประเภทของเสื้อผ้าแฟชั่นที่เลือกซื้อและราคาเสื้อผ้าที่เลือกซื้อ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรม ทักษะการค้นหาข้อมูลและบุคคล ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มีเกณฑ์ในการกำหนดน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 16 ข้อ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google search ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มีเกณฑ์ในการกำหนดน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 6 ข้อ

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) การใช้ภาษาและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (ประสพชัย พสุนนท์, 2558)

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) และค่าความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้ค้นหาข้อมูลเพื่อซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา จำนวน 30 คน จากวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.84 - 0.92 สูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (≥ 0.70) (Sekaran, U. & Bougie, R., 2016) และการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) จำแนกเป็นรายข้อโดยค่า Factor Loading พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.41 - 0.89 สูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (≥ 0.40) (Hair, J. F. et al., 2010)

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว มาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรในการศึกษา คือ กลุ่มผู้ที่ค้นหาข้อมูลเพื่อซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย ซึ่งเป็นประชากรที่มีจำนวนไม่จำกัด การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ได้มีการเลือกวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling Method) เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสามารถตอบคำถามวิจัยได้อย่างเหมาะสม โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ค้นหาข้อมูลเพื่อซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย ก่อนการตอบแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยได้มีข้อคำถามในการคัดกรองในการเป็นผู้ค้นหาข้อมูลเพื่อซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ก่อนการตอบแบบสอบถามในตอนต่อไปและมีความยินดีในการตอบแบบสอบถาม โดยกระจายแบบสอบถามผ่านทางออนไลน์ ได้มีการขอวางลิงก์แบบสอบถามกับเพจขายซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นที่ให้ผ่านบริการ Google search ซึ่งมีระยะเวลาในการดำเนินการเก็บ

รวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ 2567 มีการตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ซึ่งสถิติเชิงพรรณนาใช้ในการสรุปลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้ได้ใช้สถิติเชิงอนุมาน ในการตรวจสอบอคติที่จะเกิดขึ้นในการไม่ตอบกลับ (Non-response Bias) โดยการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกลุ่มที่ตอบกลับแบบสอบถามเร็วและกลุ่มที่ตอบกลับล่าช้า โดยพิจารณาจากคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ผลการทดสอบ พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างสองกลุ่มดังกล่าว จึงไม่มีอคติจากการไม่ตอบกลับ (Armstrong, G. & Kotler, P., 2009) จากนั้นได้มีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity จึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยค่า VIFs ระหว่างตัวแปรอิสระ มีค่าตั้งแต่ 1.75 - 2.91 ตามตารางที่ 1 ซึ่งมีค่า VIFs น้อยกว่า 10 ถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ไม่ทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Hair, J. F. et al., 2010) และสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย คือ วิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณและการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 244 คน (ร้อยละ 63.37) มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 173 คน (ร้อยละ 44.94) ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 188 คน (ร้อยละ 48.83) มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 265 คน (ร้อยละ 68.83) มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 241 คน (ร้อยละ 62.60) ประเภทของเสื้อผ้าแฟชั่น ที่เลือกซื้อ คือ เสื้อ จำนวน 212 คน (ร้อยละ 55.06) ราคาเสื้อผ้าที่เลือกซื้อมีราคาน้อยกว่า 500 บาท จำนวน 249 คน (ร้อยละ 64.68)

พฤติกรรม ทศนคติการค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น พบว่า ในภาพรวมมีพฤติกรรมและทัศนคติการค้นหาข้อมูล โดยรวมมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลโดยรวมมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง และการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search โดยรวม มีค่าเฉลี่ยระดับมาก มีรายละเอียดผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมการค้นหาข้อมูลการซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google search ในประเทศไทย

พฤติกรรมการค้นหาข้อมูล	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google search เป็นประจำ	4.15	0.92	มาก
2. ค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google search มีความสะดวกไม่จำกัดสถานที่	4.04	0.85	มาก
3. ค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google search เพราะสามารถเปรียบเทียบราคาในการซื้อได้	4.03	0.87	มาก
4. เมื่อค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่าน Google search เว็บไซต์น่าเชื่อถือ	3.97	0.65	มาก
5. ค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นแหล่งเว็บไซต์ประจำที่ค้นพบจาก Google search	4.00	0.79	มาก
รวม	4.04	0.80	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการค้นหาข้อมูลในการเลือกเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) เมื่อวิเคราะห์รายละเอียดเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับ มาก สามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับเสื้อผ้าแฟชั่น ผ่านบริการ Google search เป็นประจำ ($\bar{X} = 4.15$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search มีความสะดวก เพราะการค้นหาที่ไหนก็ได้โดยไม่จำกัดสถานที่ ($\bar{X} = 4.04$) และค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่น ผ่านบริการ Google Search เพราะสามารถเปรียบเทียบราคา ในการซื้อได้ ($\bar{X} = 4.03$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับทัศนคติการค้นหาข้อมูลซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น ผ่านบริการ Google search ในประเทศไทย

ทัศนคติการค้นหาข้อมูล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. Google search ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเสื้อผ้าแฟชั่นที่น่าเชื่อถือ	3.93	0.67	มาก
2. Google search มีข้อมูลเสื้อผ้าแฟชั่นที่หลากหลายรูปแบบ	4.14	0.90	มาก
3. Google search สามารถค้นหาข้อมูลแบบเจาะลึกได้ เช่น รูปภาพ สินค้า ข่าว รีวิว แปรนต์ และอื่น ๆ	4.14	0.92	มาก
4. เชื่อว่าผลการค้นหาจาก Google search สามารถตรวจสอบความถูกต้องของ แหล่งข้อมูลได้	4.10	0.87	มาก
5. มีความพึงพอใจต่อประสบการณ์การค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่าน Google search	4.00	0.85	มาก
รวม	4.07	0.85	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ทัศนคติการค้นหาข้อมูลการเลือกเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อวิเคราะห์รายละเอียดเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ สามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ Google Search สามารถค้นหาข้อมูลแบบเจาะลึกได้ เช่น รูปภาพ สินค้า ข่าว รีวิว แปรนต์ และอื่น ๆ ($\bar{X} = 4.14$) และ Google Search มีข้อมูลเสื้อผ้าแฟชั่นที่หลากหลาย รูปแบบ ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมา เชื่อว่าผลการค้นหาจาก Google search สามารถตรวจสอบความถูกต้องของ แหล่งข้อมูลได้ ($\bar{X} = 4.10$) และมีความพึงพอใจต่อประสบการณ์การค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่าน Google search ($\bar{X} = 4.00$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับบุคคลที่มีอิทธิพลในการค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่น ผ่าน บริการ Google search ในประเทศไทย

บุคคลที่มีอิทธิพลในการค้นหา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google search ด้วยตัวเอง	4.06	0.87	มาก
2. ค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google search ตามเพื่อน	3.29	0.65	ปานกลาง
3. ค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google search ตามคนในครอบครัว	3.17	0.67	ปานกลาง
4. ค้นหารีวิวเสื้อผ้าแฟชั่นจากผู้เชี่ยวชาญหรืออินฟลูเอนเซอร์ผ่าน Google search	3.36	0.78	ปานกลาง
5. ค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ตามผู้มีอิทธิพลบน social media	3.57	0.65	มาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับบุคคลที่มีอิทธิพลในการค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่น ผ่านบริการ Google search ในประเทศไทย (ต่อ)

บุคคลที่มีอิทธิพลในการค้นหา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
6. ค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ตามพรินเซเตอร์ที่ชื่นชอบของแบรนด์เสื้อผ้าแฟชั่น	3.38	0.75	ปานกลาง
รวม	3.47	0.78	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า บุคคลที่มีอิทธิพลการเลือกเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$) เมื่อวิเคราะห์รายละเอียดเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและปานกลาง สามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ด้วยตัวเอง ($\bar{X} = 4.06$) รองลงมาค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ตามผู้มีอิทธิพลบน Social Media ($\bar{X} = 3.57$) และค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ตามพรินเซเตอร์ที่ชื่นชอบของแบรนด์เสื้อผ้าแฟชั่น ($\bar{X} = 3.38$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น ผ่านบริการ Google search ในประเทศไทย

การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ใช้ Google Search เพื่อค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นก่อนตัดสินใจซื้อ	4.01	0.87	มาก
2. Google Search ช่วยให้ตัดสินใจเลือกเสื้อผ้าแฟชั่นที่ตรงตามความต้องการมากขึ้น	4.21	0.84	มาก
3. ข้อมูลจาก Google Search ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น	4.05	0.94	มาก
4. Google Search ทำให้เลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นตามสไตล์การแต่งตัวของตัวเองมากขึ้น	4.32	0.79	มาก
5. เลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นที่สามารถชำระผ่านได้หลายช่องทาง เช่น โอนผ่านธนาคาร บัตรเครดิต	4.24	0.75	มาก
6. แนะนำให้ผู้อื่นค้นหาเสื้อผ้าแฟชั่นผ่าน Google Search ก่อนตัดสินใจซื้อ	3.89	0.78	มาก
รวม	4.12	0.65	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น ผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทยโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) เมื่อวิเคราะห์รายละเอียดเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย จากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ Google Search ทำให้เลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นตามสไตล์การแต่งตัวของตัวเองมากขึ้น ($\bar{X} = 4.32$) รองลงมาเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น ที่สามารถชำระผ่านได้หลายช่องทาง เช่น โอนผ่านธนาคาร บัตรเครดิต ($\bar{X} = 4.24$) และ Google Search ช่วยให้ตัดสินใจเลือกเสื้อผ้าแฟชั่นที่ตรงตามความต้องการมากขึ้น ($\bar{X} = 4.21$) ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม ทักษะการค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มีอิทธิพลและการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปร	พฤติกรรม การค้นหา ข้อมูล	ทัศนคติ การค้นหาข้อมูล	บุคคลที่มีอิทธิพล	การเลือกซื้อ เสื้อผ้าแฟชั่น	VIFs
พฤติกรรมการค้นหาข้อมูล	-	0.69**	0.73**	0.59**	2.91
ทัศนคติการค้นหาข้อมูล		-	0.55**	0.57**	2.40
บุคคลที่มีอิทธิพล			-	0.51**	1.75
การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น				-	

**มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ พฤติกรรมการค้นหาข้อมูล ทัศนคติการค้นหาข้อมูลซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นและบุคคลที่มีอิทธิพล มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับตัวแปรตาม คือ การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดย พฤติกรรมการค้นหาข้อมูล มีความสัมพันธ์กับการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นมากที่สุด ($r = 0.59$) รองลงมา คือ ทัศนคติการค้นหาข้อมูลซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น ($r = 0.57$) และบุคคลที่มีอิทธิพล ($r = 0.51$) ตามลำดับ

พฤติกรรม ทัศนคติการค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์การถดถอยพฤติกรรมการค้นหาข้อมูล ทัศนคติการค้นหาข้อมูล และบุคคลที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย

ตัวแปรอิสระ	การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search				t	p-value
	สัมประสิทธิ์	ค่าความ	สัมประสิทธิ์ การถดถอย	แบบปรับมาตรฐาน (Beta)		
	การถดถอย	คลาดเคลื่อน				
	ไม่ปรับมาตรฐาน (B)	มาตรฐาน (S.E.)				
ค่าคงที่ (CONSTANT)	1.80	0.13			13.46	0.00**
พฤติกรรมการค้นหาข้อมูล	0.33	0.06	0.39		6.02	0.00**
ทัศนคติการค้นหาข้อมูล	0.16	0.05	0.20		3.47	0.00**
บุคคลที่มีอิทธิพล	0.10	0.03	0.13		2.67	0.01**
F = 99.32 P = 0.00 ^b Adjusted R ² = 0.43						

**มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธี Enter พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมด ได้แก่ พฤติกรรมการค้นหาข้อมูล (ISB) ทัศนคติการค้นหาข้อมูล (ISA) และ บุคคลที่มีอิทธิพล (INP) มีความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ

Google Search ในประเทศไทย (DMF) ได้ร้อยละ 43 (Adjusted $R^2 = 0.43$) ผลการวิเคราะห์พบว่า พฤติกรรมการค้นหาข้อมูล ทักษะการค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่าน Google Search อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากผลการวิเคราะห์ สามารถกำหนดสมการถดถอยเชิงเส้นเพื่อใช้ในการพยากรณ์ ได้ดังนี้

$$DMF = 1.80 + 0.33ISB + 0.16ISA + 0.10INP$$

หมายเหตุ พฤติกรรมการค้นหาข้อมูล (ISB) ทักษะการค้นหาข้อมูล (ISA) บุคคลที่มีอิทธิพล (INP) และการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น (DMF)

อภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ พฤติกรรมการค้นหาข้อมูล ทักษะการค้นหาข้อมูลซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นและบุคคลที่มีอิทธิพล มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับตัวแปรตาม คือ การเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลลัพธ์ดังกล่าวได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ คชอาจ พบว่า การแสวงหาข้อมูลจากแพลตฟอร์มออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงง่าย ตอบกลับเร็ว มีความน่าเชื่อถือ มีการอัปเดตข้อมูลและใช้ภาพสินค้าจริงอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้มีความรู้สึกประทับใจและมีการสืบค้นหาข้อมูลเดิมเป็นประจำมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อ (กนกวรรณ คชอาจ, 2564) ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang, C. et al. พบว่า ผู้บริโภคที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการค้นหาข้อมูลผ่านทางออนไลน์จะมีแนวโน้มเลือกซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มากกว่า เห็นได้ว่าทัศนคติของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับซื้อของผู้บริโภค (Wang, C. et al., 2023) และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Madhura, K. et al. ที่ได้ค้นพบว่า บริษัทแฟชั่นสามารถใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ให้เกิดขึ้นกับลูกค้ากลุ่มเป้าหมายยังสามารถใช้กลยุทธ์การตลาดของผู้ที่มีอิทธิพลเพื่อสร้างเนื้อหาที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมในผลิตภัณฑ์แฟชั่นหรือตราสินค้าของบริษัทได้ (Madhura, K. et al., 2023) ได้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริโภคในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับการค้นหาข้อมูลออนไลน์ การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและการค้นหาข้อมูลจากผู้มีอิทธิพลมาเป็นเครื่องมือหลักในการช่วยตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น เมื่อผู้บริโภครู้สึก ประทับใจ มีความไว้วางใจ จะทำให้มีการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผ่าน Google Search ซึ่งถือเป็นเครื่องมือหลักในการค้นหาข้อมูลและเปรียบเทียบสินค้าก่อนตัดสินใจซื้อ ผู้ประกอบการจึงมีความจำเป็นที่จะต้อง พัฒนาเว็บไซต์หรือเพจร้านค้าให้สามารถค้นหาได้ง่ายบน Google Search

2. จากผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า พฤติกรรมการค้นหาข้อมูล ทักษะการค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่าน Google Search อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวได้สอดคล้องกับแนวคิดของพฤติกรรมผู้บริโภคที่กล่าวว่ากระบวนการตัดสินใจซื้อนั้นจะต้องผ่านขั้นตอนของการค้นหาข้อมูลและในส่วนของโมเดลพฤติกรรมผู้บริโภคได้อธิบายว่าปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อ เช่น แรงจูงใจ ความเชื่อ เจตคติ ทักษะ และบทบาทของบุคคลที่มีอิทธิพล (Belch, G. E. & Belch, M. A., 2021); (Armstrong, G. & Kotler, P., 2003) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภวิชญ์ เหลืองจาร์ และนิติพล ภูตะโชติ พบว่า เหตุผลที่เลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านช่องทางแพลตฟอร์มออนไลน์ เพราะความสะดวกสบายในการค้นหา สามารถเลือกซื้อ

ในช่วงเวลาใดก็ได้ ขั้นตอนการสั่งซื้อสะดวก ราคาของสินค้าเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้เข้าไปซื้อหรือเข้าไปดูสินค้า มีสินค้าดีไซน์สวย ทันสมัย น่าสนใจ มีความหลากหลายและมีเอกลักษณ์เนื้อผ้ามีคุณภาพดี มีขนาดให้เลือกที่เหมาะสมกับขนาดตัวบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าผ่านช่องทางแพลตฟอร์มออนไลน์ คือ ผู้รีวิวที่ใช้จริง และสามารถชำระเงินผ่านการทำธุรกรรมออนไลน์ที่หลากหลาย (ศุภวิชัย เหลืองจารุ และนิติพล ภูตะโชต, 2566) จากผลการวิจัยนี้มีความสำคัญต่อการวางกลยุทธ์การตลาดเสื้อผ้าแฟชั่นผ่าน Google Search ของผู้ประกอบการ เนื่องจากลูกค้าในยุคออนไลน์ มีการตัดสินใจบนฐานข้อมูลและประสบการณ์จากผู้ใช้งาน มากกว่าการโฆษณาเพียงอย่างเดียว โดยมีการค้นหาข้อมูล เปรียบเทียบและตัดสินใจอย่างรวดเร็ว เพราะมีข้อมูลอยู่ในมือ ดังนั้น มีการติดตามและวิเคราะห์พฤติกรรมการค้นหาของลูกค้าของผู้ประกอบการอย่างสม่ำเสมอ พร้อมปรับกลยุทธ์ SEO เน้น การออกแบบประสบการณ์ผู้ใช้งานให้เรียบง่าย ปลอดภัย และสะดวกในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การค้นหาไปจนถึงการตัดสินใจซื้อและชำระเงิน ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสให้กับธุรกิจเสื้อผ้าแฟชั่น

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง พฤติกรรม ทักษะการค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ในประเทศไทย เป็นการยืนยันได้ว่ากลุ่มลูกค้าเสื้อผ้าแฟชั่นได้มีพฤติกรรมการค้นหาข้อมูลผ่านการใช้บริการ Google Search เป็นเครื่องมือหลักในการค้นหาและตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นที่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก ความรวดเร็ว และการเปรียบเทียบได้ทันที จากข้อมูลเกี่ยวกับราคา รูปภาพและรีวิว ขณะเดียวกันกลุ่มลูกค้าเสื้อผ้าแฟชั่นมีทัศนคติการค้นหาข้อมูลที่ดีต่อ Google Search ในฐานะแหล่งข้อมูลแฟชั่นที่เชื่อถือได้ ผู้บริโภคมองว่า Google Search เป็นเครื่องมือที่ให้ข้อมูลหลากหลาย น่าเชื่อถือทั้งด้านแบรนด์ รูปภาพ และรีวิว แสดงให้เห็นว่า Google ไม่ใช่แค่เครื่องมือค้นหา แต่ยังทำหน้าที่เป็น “ที่ปรึกษาด้านแฟชั่น” ทางอ้อม ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการออกแบบเนื้อหาการตลาดออนไลน์หรือการทำ SEO ได้ และในส่วน of บุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มลูกค้าเสื้อผ้าแฟชั่นนั้นมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและส่งผลต่อการเลือกระดับต่ำกว่าพฤติกรรมและทัศนคติการค้นหาข้อมูล แต่มีประเด็นที่น่าสนใจ คือ มีการตัดสินใจซื้อด้วยตัวเอง สะท้อนพฤติกรรมของผู้บริโภคยุคใหม่มีความพยายามในการค้นข้อมูลเชิงลึกเองไม่ใช่เพียงตามกระแสหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยให้ความสำคัญกับการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search ที่มีรูปแบบของเสื้อผ้าแฟชั่นที่สะท้อนตัวตนและไลฟ์สไตล์ของตนเอง ไม่ได้เน้นเพียงราคาหรือความสะดวกเท่านั้น ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่แบรนด์เสื้อผ้าแฟชั่นนำไปใช้ในการพัฒนา กลยุทธ์การตลาดผ่านบริการ Google Search ที่จะต้องมีการสร้างเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการและประสบการณ์ที่ดีในการค้นหาข้อมูลให้กับผู้บริโภค

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) พฤติกรรมและทัศนคติการค้นหาข้อมูล โดยรวม มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลโดยรวมมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง และการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search โดยรวมมีค่าเฉลี่ยระดับมาก 2) พฤติกรรม ทักษะการค้นหาข้อมูลซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นและบุคคลที่มีอิทธิพลมีความสัมพันธ์กับการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search 3) พฤติกรรม ทักษะการค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มี

อิทธิพลส่งต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านบริการ Google Search 4) ข้อเสนอแนะผู้ประกอบการธุรกิจเสื้อผ้าแฟชั่นควรจะเน้นพัฒนาเว็บไซต์หรือเพจร้านค้าให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการค้นหาข้อมูลโดยสามารถค้นหาเจอได้ง่ายบน Google Search มีความสะดวกและรวดเร็ว ข้อมูลของสินค้าครบถ้วน ลูกค้าสามารถเปรียบเทียบได้ง่าย มีความน่าเชื่อถือ มีการออกแบบให้มีความน่าสนใจและมีความเพลิดเพลินในการเข้าชมเว็บไซต์ ส่วนทัศนคติการ ค้นหาข้อมูลนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจควรให้ความสำคัญกับความรู้สึกรัก ความเชื่อ และความไว้วางใจที่มีต่อ Google Search ที่สามารถค้นหาข้อมูลแบบเจาะลึกได้และข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ เช่น รูปภาพ สินค้า ข่าว รีวิว ที่มีเป็นไปตามจริง และสินค้าที่มีความหลากหลายรูปแบบ และเกี่ยวกับบุคคลที่มีอิทธิพล ผู้ประกอบการธุรกิจควรเน้นการให้บริการส่วนบุคคล ในการตอบคำถามที่ชัดเจน รวดเร็ว เพราะลูกค้ากลุ่มเป้าหมายจะเป็นคนที่ตัดสินใจซื้อสินค้าด้วยตัวเอง โดยการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นจะเลือกซื้อตามสไตล์ การแต่งตัวของตัวเอง ควรมีการจัดกิจกรรมเชิญชวนให้ลูกค้าได้มีการรีวิวสินค้าหลังจากการสั่งซื้อหรือใช้สินค้าและมีการกำหนด Influencer Marketing ให้มีความเหมาะสมกับสินค้าและลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างการรับรู้ เพิ่มความน่าเชื่อถือ การสร้างภาพลักษณ์ของตราสินค้า โดยผู้บริหารมีความพร้อมที่จะเชื่อผู้บริหารเช่นเดียวกับตนเองมากกว่าโฆษณา และ 5) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและทัศนคติการ ค้นหาข้อมูลและบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นแพลตฟอร์มออนไลน์อื่น ๆ ศึกษาเป็นรายภาคของประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบถึงความแตกต่าง และมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความจงรักภักดีต่อตราสินค้าหรือต่อองค์กร มีผลต่อการเลือกซื้อเสื้อผ้าแฟชั่น ผ่านบริการ Google Search อย่างไร เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ คชอาจ. (2564). แบบจำลองธุรกิจแคนวาสจำหน่ายเสื้อผ้าแฟชั่นสตรีผ่านการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มเจนเนอเรชันวาย ร้านลำนำสตรี. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กองข้อมูลธุรกิจ. (2567). โอกาส SME ในธุรกิจ e-Commerce. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2567 จาก <https://www.dbd.go.th/data-storage/attachment/1c105b41097f102e5e5a5571413.pdf>
- ธนาคารแลนด์ แอนด์ เฮาส์ จำกัด (มหาชน). (2567). ธุรกิจผลิตและจำหน่ายเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย. เรียกใช้เมื่อ 16 มกราคม 2567 จาก <https://www.lhbank.co.th/getattachment/9862b028-ac9d-4e2f-9776-ee08eea8909c/economic-analysis-Industry-Outlook-2024-Wearing-Apparel-Business>
- แบรนด์ อินไซด์. (2566). สำรวจ Google Search ปี 2565 ดูว่าผู้บริโภคค้นหาอะไรในโลกออนไลน์ เพื่อกำหนดกลยุทธ์ธุรกิจในปี 2566. เรียกใช้เมื่อ 26 มกราคม 2566 จาก <https://brandinside.asia/google-year-in-search-2022/>
- แบรนด์เอจ ออนไลน์. (2567). อุตสาหกรรม DIGITAL 2024 การใช้ดิจิทัลของคนไทย vs ทัวโลก. เรียกใช้เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.brandage.com/article/38088>
- ประสพชัย พสุนนท์. (2558). ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18(1), 375-396.

- ศุภวิชญ์ เหลืองจารุ และนิติพล ภูตะโชติ. (2566). พฤติกรรมการซื้อเสื้อผ้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และปัจจัยส่วน
ประสมการตลาดในการเลือกซื้อเสื้อผ้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้บริโภคออนไลน์. *Journal of
Learning Development*, 8(2), 1-18.
- สิทธิพัทธ์ เลิศศรีชัยนนท์ และนภัสสร แสงนิล. (2567). การปรับตัวและความได้เปรียบในการแข่งขันของ.
วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 32(3), 46-62.
- Armstrong, G. & Kotler, P. (2003). *Marketing: An introduction*. (6th ed.). Maxico: Pearson Educación.
- _____. (2009). *Marketing: An introduction*. (9th ed.). Upper Saddle River. New Jersey: Prentice.
- Arunchoknumlap, P. (2023). A trend of influencer marketing and virtual community. *Journal of Business,
Innovation and Sustainability (JBIS)*, 18(4), 1-19.
- Belch, G. E. & Belch, M. A. (2021). *Advertising and Promotion: Integrated Marketing Communications*.
(12th ed.). New York: McGraw-Hill .
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*. (7th ed.). New Jersey: Pearson
Prentice Hall.
- Kim, J. & Yum, K. (2024). Enhancing continuous usage intention in e-commerce marketplace platforms:
The effects of service quality, customer satisfaction, and trust. *Applied Sciences*, 14(17), 7617.
<https://doi.org/10.3390/app14177617>.
- Madhura, K. et al. (2023). Multifaceted Impact of Social-Media: In the Context of Customers'
Fashion Products Buying Behaviour-A Comprehensive Review. *International Journal of
Management, Technology, and Social Sciences (IJMTS)*, 8(4), 232-259.
- Sekaran, U. & Bougie, R. (2016). *Research methods for business: A skill building Approach*. (7th ed.).
West Sussex: John Wiley & Sons.
- Statcounter. (2025). Search engine market share in Thailand. Retrieved July 31, 2025, from
https://gs.statcounter.com/search-engine-market-share/all/thailand?utm_source=chatgpt.com
- Wang, C. et al. (2023). The influence of consumer perception on purchase intention: Evidence from
cross-border E-commerce platforms. *Heliyon*, 9(11), 1-16.
- Wilson, T. D. (2000). Human Information Behavior. *Informing Science*, 3(2), 49-55.

อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันต่อความพร้อมในการส่งออก
กล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE INFLUENCE OF SUPPLY CHAIN MANAGEMENT AND COMPETITIVE CAPABILITY
ON THE EXPORT READINESS OF 'HOM THONG' BANANA FARMERS IN
SURAT THANI PROVINCE

รัตติยาภรณ์ รอดสีเสน*, ปลื้มใจ ไพจิตร, มโนลี ศรีเปารยะ เพ็ญพงษ์, อนุรักษ์ บิลนุ้ย

Rattiyaphon Rodsisen*, Pluemjai Pajit, Manolee Sriparaya Penpong, Anurak Binnui

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Surat Thani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: rattiyaphon.rod@sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรฯ ประเมินความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการส่งออกฯ และศึกษาอิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 260 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์ ยามาเน่ และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและเชิงอนุมาน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี มีการศึกษาสูงสุดที่มัธยมศึกษาตอนต้น รายได้เฉลี่ยต่อปีจากการทำเกษตรกรรมกล้วยหอมทองอยู่ในช่วง 10,001 - 50,000 บาท และมีพื้นที่ปลูก 6 - 10 ไร่ ทั้งนี้ยังไม่มี ความตั้งใจที่จะขยายพื้นที่ปลูกในอนาคต และปัญหาสำคัญที่พบ คือ ความผันผวนของราคา ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ศักยภาพความสามารถในการแข่งขันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการส่งออก โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกของเกษตรกร มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการวางแผนและการผลิตของประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน รวมถึงการคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่จากศักยภาพการแข่งขัน มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพร้อมในการส่งออก

คำสำคัญ: การจัดการโซ่อุปทาน, ศักยภาพการแข่งขัน, ความพร้อมในการส่งออก, กล้วยหอมทอง

Abstract

This quantitative research aimed to analyze the supply chain management efficiency and competitive potential of farmers, to evaluate their knowledge, understanding, and readiness for export, and to study the influence of supply chain management and competitive potential on the export readiness of 'Hom Thong' banana farmers in Surat Thani province. The sample consisted of 260 'Hom Thong' banana farmers in Surat Thani province, determined using Taro Yamane's formula and selected through a simple random sampling method. A questionnaire was used as the research instrument, and data were analyzed using descriptive and inferential statistics. The research findings indicated the following: The overall efficiency of supply chain management was at a high level on average. The overall competitive potential was at a high level on average. The overall evaluation of knowledge, understanding, and readiness for export was at a high level on average. Furthermore, the study found that supply chain management and competitive potential had a statistically significant positive influence on the export readiness of the farmers. Specifically, the planning and production aspects of supply chain management, as well as the threat of new entrants from competitive potential, had a positive influence on export readiness. The research also revealed that the majority of farmers were male, aged 51-60, with an education level of junior high school. Their average annual income from 'Hom Thong' banana farming was between 10,001 - 50,000 Baht, with an average cultivation area of 6 - 10 rai, and they did not intend to expand their cultivated area in the future. The most significant problem they faced was price volatility.

Keywords: Supply Chain Management, Competitive Capability, Export Readiness, Hom Thong Banana

บทนำ

กล้วยหอมทอง จัดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย ด้วยคุณสมบัติเด่นในด้านรสชาติ หอมหวาน เนื้อสัมผัสดี และมีคุณค่าทางโภชนาการสูง ทำให้เป็นที่ต้องการทั้งในตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดส่งออกที่มีแนวโน้มการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญในการสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย โดยรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการยกระดับภาคเกษตรให้มีมูลค่าสูงขึ้นและสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ที่มุ่งเน้นการพลิกโฉมภาคเกษตรสู่ “เกษตรมูลค่าสูง” (Thai Agriculture Transformation) โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรผ่านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มการค้าออนไลน์และการสร้างเครือข่ายระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ในด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ก็ได้เน้นย้ำถึงการพัฒนภาคเกษตรอุตสาหกรรมให้ก้าวสู่การเป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรและอาหารคุณภาพสูงของโลก อีกทั้งรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมภาคเกษตรสู่การส่งออกภายใต้นโยบาย “ครัวไทยสู่ครัวโลก” หรือ

“ครัวของโลก” (Office of the National Economic and Social Development Board, 2015) และมีการผลักดันสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานอาหารปลอดภัย เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดโลก ซึ่งกล้วยหอมทองเป็นหนึ่งในพืชเศรษฐกิจที่ได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาสู่การส่งออกเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ดังกล่าว

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการเพาะปลูกกล้วยหอมทอง เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก ส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ อย่างไรก็ตาม การที่เกษตรกรจะสามารถขยายตลาดสู่ต่างประเทศและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืนนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงแค่การผลิตที่มีคุณภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทานตลอดกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน การจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิต การส่งมอบ ไปจนถึงการบริหารจัดการการเคลื่อนย้ายสินค้า ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการลดต้นทุน เพิ่มมูลค่า และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในระยะยาว สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงพาณิชย์ ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรและผู้ประกอบการในการบริหารจัดการโลจิสติกส์เกษตร รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านโลจิสติกส์เกษตร และการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาโลจิสติกส์ เพื่อการค้าสินค้าเกษตร (กอนนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตร, 2567) อย่างไรก็ตาม ศักยภาพความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน ซึ่งแนวคิดของ Porter, M. E. ที่ชี้ให้เห็นถึงแรงขับเคลื่อนของอุตสาหกรรมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอำนาจการต่อรองกับลูกค้าและซัพพลายเออร์, การรับมือกับการคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่, สินค้าทดแทน, และการแข่งขันจากคู่แข่งในอุตสาหกรรมเดียวกัน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความอยู่รอดและความสำเร็จของเกษตรกรในตลาดที่ผันผวน (Porter, M. E., 1990) ทั้งนี้ งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทานของผลิตผลทางการเกษตร เช่น การศึกษาโซ่อุปทานแตงโมของ เพชรายุทธ แซ่หลี และคณะ หรือโซ่อุปทานต้นน้ำผลิตผลทางการเกษตรของ พิชัย เหลี้ยวเรืองรัตน์ และคณะ ต่างเน้นย้ำถึงความสำคัญของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการเข้าถึงตลาด (เพชรายุทธ แซ่หลี และคณะ, 2562); (พิชัย เหลี้ยวเรืองรัตน์ และคณะ, 2564)

แม้ว่ากล้วยหอมทองไทยจะมีศักยภาพในการส่งออกสูง และมีนโยบายภาครัฐที่ให้การสนับสนุน แต่เกษตรกรจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจและขาดการเตรียมความพร้อมที่จำเป็นสำหรับการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของมาตรฐานและกฎระเบียบการส่งออก การคัดเลือกตลาดเป้าหมาย คุณภาพและการควบคุมการผลิต การบริหารจัดการต้นทุนและราคา การจัดการด้านโลจิสติกส์และซัพพลายเชน การเงินและการประกันภัย การสร้างเครือข่ายธุรกิจ รวมถึงประเด็นด้านความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้ส่งออกต้องมีและปฏิบัติตาม เพื่อให้สินค้าเป็นที่ยอมรับและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก การขาดความพร้อมในด้านเหล่านี้ อาจเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เกษตรกรพลาดโอกาสในการขยายตลาดและเพิ่มรายได้สูงสุด ซึ่งงานวิจัยของ กานต์กนก ผุดวัฒน์ และคณะ ได้ศึกษาห่วงโซ่คุณค่าของกล้วยหอมทองภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการปรับตัวและการบริหารจัดการในภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อทั้งโซ่อุปทาน (กานต์กนก ผุดวัฒน์ และคณะ, 2566) นอกจากนี้ งานวิจัยของ ปณิตา แจ้ดนาลาว และคณะ ศึกษาการจัดการโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ชุมชนจากกล้วย ก็ได้เน้นย้ำถึงกระบวนการบริหารจัดการในทุกมิติ ตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการตลาด ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นที่เกษตรกรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเหล่านี้อย่างถ่องแท้ (ปณิตา แจ้ดนาลาว และคณะ, 2563)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทาน และศักยภาพการแข่งขันต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร ในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการส่งออกกล้วยหอมทองไทยให้ได้มาตรฐานและสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจและระดับความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบของการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและมีมูลค่าของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้มากกว่า 100,000 กิโลกรัม/ปี จำนวน 724 คน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) โดยสามารถคำนวณหาขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์โร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย จำนวน 260 ราย เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร และครอบคลุมพื้นที่การปลูกกล้วยหอมทองที่สำคัญในจังหวัดสุราษฎร์ธานี เกณฑ์คัดเข้ากลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป (บรรลุนิติภาวะและสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง) สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ยินดีเข้าร่วมการวิจัยและให้ความยินยอมในการให้ข้อมูล มีประสบการณ์ในการปลูกกล้วยหอมทองและมีมูลค่าของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ มากกว่า 100,000 กิโลกรัม/ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลสภาพเศรษฐกิจและสังคมทั่วไปของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยหอมทอง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้จากอาชีพหลัก รายได้จากอาชีพเสริม รายได้จากการทำเกษตรกรรมกล้วยหอมทอง สถานภาพ เป็นต้น ส่วนที่ 2 การวัดในการดำเนินงานในระบบโซ่อุปทาน การวางแผน การจัดหา ด้านการผลิต การส่งมอบ การคืนสินค้า ส่วนที่ 3 การวัดศักยภาพความสามารถในการ

แข่งขัน อำนาจการต่อรองจากลูกค้า อำนาจการต่อรองจากซัพพลายเออร์ การคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่ การคุกคามจากสินค้าทดแทน และการแข่งขันของผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน และส่วนที่ 4 การวัดความพร้อมในการส่งออก มาตรฐานและกฎระเบียบด้านการส่งออก การคัดเลือกตลาดและความต้องการของผู้บริโภค คุณภาพและการควบคุมการผลิต ต้นทุนการผลิตและราคาสินค้า การบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์และซัพพลายเชน ความรู้เกี่ยวกับการเงินและการประกันภัย เครือข่ายและความสัมพันธ์ทางธุรกิจ และความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม ได้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ใช้วิธีหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปร และความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างน้อย 30 คน ก่อนเก็บข้อมูลจริง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เท่ากับ 0.99 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ดำเนินการโดยผู้วิจัยและทีมงานใช้วิธีการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง ให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้คัดเลือกไว้ หรือการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม ในกรณีที่จำเป็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้องตามความเป็นจริง ผู้วิจัยจะอธิบายวัตถุประสงค์และวิธีการตอบแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจก่อนการเก็บข้อมูล และให้ความมั่นใจว่าข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับและนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ดำเนินการโดยผู้วิจัยและทีมงานรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ค้นคว้าจากฐานข้อมูลวิชาการทั้งในและต่างประเทศ หนังสือและตำรา รวมทั้งรายงานและข้อมูลสถิติของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่เกี่ยวข้องในประเด็นของงานวิจัย เช่น การจัดการโซ่อุปทาน ศักยภาพการแข่งขัน และความพร้อมในการส่งออกสินค้าเกษตร นำข้อมูลทุติยภูมิที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเชื่อมโยงกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในการอภิปรายผลการวิจัยที่ได้จากข้อมูลปฐมภูมิ และเพื่อสร้างบริบทที่สมบูรณ์ให้กับงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วน จะนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้อง จากนั้นนำมาประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยายและสถิติอนุมาน ดังนี้ 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์คำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ ลิเคิร์ตสเกล 2) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Linear Regression Analysis) ใช้ศึกษาอิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพความสามารถในการแข่งขัน (ตัวแปรอิสระ) ที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทอง (ตัวแปรตาม) เพื่อทดสอบสมมติฐานหลักที่ตั้งไว้ คือ การจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันมีอิทธิพลต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจะนำเสนอค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Beta Coefficient), ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2), และค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (p-value)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร และ 2) ประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัด สุราษฎร์ธานี มีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.8 โดยมีสัดส่วนใกล้เคียงกันกับเพศหญิง ร้อยละ 49.2 อายุ 51 - 60 ปี ร้อยละ 39.2 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 38.5 ระดับการศึกษาสูงสุด ที่มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 25.4 รองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 23.5 สถานภาพโสด ร้อยละ 53.5 รองลงมา คือ สมรส ร้อยละ 46.5 อาชีพหลัก คือ เกษตรกร ร้อยละ 86.2 รองลงมา คือ ข้าราชการ ร้อยละ 6.5 ส่วนอาชีพเสริมเป็นการขายสินค้า/บริการ ร้อยละ 57.7 รองลงมา คือ แรงงานรับจ้าง ร้อยละ 22.3 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนจากอาชีพหลักอยู่ในช่วง 10,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 68.5 รองลงมา คือ 20,001 - 30,000 บาท ร้อยละ 31.5 ขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อเดือนจากอาชีพเสริมน้อยกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 54.6 รองลงมา คือ 10,001 - 50,000 บาท ร้อยละ 25.4 สำหรับรายได้เฉลี่ยต่อปีจากการทำเกษตรกรรมกล้วยหอมทองอยู่ในช่วง 10,001 - 50,000 บาท ร้อยละ 50.4 รองลงมา คือ 50,001 - 100,000 บาท (ร้อยละ 46.9) พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองอยู่ที่ 6 - 10 ไร่ (ร้อยละ 55.8) รองลงมา คือ 1 - 5 ไร่ (ร้อยละ 41.9) แหล่งเงินทุนหลักที่ใช้ในการปลูกกล้วยหอมทอง คือ เงินทุนส่วนตัว (ร้อยละ 42.7) รองลงมา คือ เงินกู้จากสหกรณ์ (ร้อยละ 35.4) ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีความตั้งใจที่จะขยายพื้นที่ปลูกในอนาคต (ร้อยละ 50.4) ปัญหาสำคัญที่เกษตรกรพบมากที่สุด คือ ความผันผวนของราคา (ร้อยละ 43.5) รองลงมา คือ ศัตรูพืชและโรค (ร้อยละ 33.8) นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มี ความตั้งใจที่จะขยายตลาดในการจำหน่ายกล้วยหอมไปยังต่างประเทศ (ร้อยละ 61.2) รองลงมา คือ ผู้ที่มีความตั้งใจ (ร้อยละ 38.8) โดยตลาดต่างประเทศเป้าหมายที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ อเมริกา (ร้อยละ 43.5) รองลงมา คือ จีน (ร้อยละ 30.0)

2. ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปได้ดังนี้

2.1 ประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทานของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการดำเนินงานในระบบโซ่อุปทานการผลิตกล้วยหอมทองจำแนกรายด้าน

รายการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านการวางแผน (Plan)	3.70	0.074	มาก
2. ด้านการจัดหา (Source)	3.78	0.081	มาก
3. ด้านการผลิต (Make)	3.76	0.085	มาก
4. ด้านการส่งมอบ (Deliver)	3.80	0.057	มาก
5. ด้านการคืนสินค้า (Return)	3.83	0.069	มาก
รวม	3.77	0.044	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินงานในระบบโซ่อุปทานการผลิตกล้วยหอมทองโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเกณฑ์การแปลผล (มาตรวัด 5 ระดับ) แสดงว่า เกษตรกรมีประสิทธิภาพการดำเนินงานในระบบโซ่อุปทานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยทุกมิติย่อยของประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” และมีมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคืนสินค้า (Return) ซึ่งแสดงว่า เกษตรกรค่อนข้างให้ความสำคัญและมีประสิทธิภาพในกระบวนการจัดการสินค้าคืนหรือสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน

2.2 ศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ศักยภาพความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกร จำแนกรายด้าน

รายการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านอำนาจการต่อรองจากลูกค้า	3.81	0.267	มาก
2. ด้านอำนาจการต่อรองจากซัพพลายเออร์	3.76	0.150	มาก
3. ด้านการคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่	3.84	0.039	มาก
4. ด้านการคุกคามจากสินค้าทดแทน	3.84	0.159	มาก
5. ด้านการแข่งขันของผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน	3.8	0.120	มาก
รวม	3.81	0.031	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์ศักยภาพความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเกณฑ์การแปลผล (มาตรวัด 5 ระดับ) แสดงว่าเกษตรกรมีศักยภาพความสามารถในการแข่งขันโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยทุกมิติย่อยของศักยภาพการแข่งขันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” และมีมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน คือ ด้านการคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่ และด้านการคุกคามจากสินค้าทดแทน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรรับรู้และเผชิญกับการแข่งขันและสินค้าทดแทนในระดับที่สูง โดยสรุป ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีทั้งประสิทธิภาพในการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันโดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” ในทุกๆ มิติที่ทำการสำรวจ

ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและระดับความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร จำแนกรายด้าน

รายการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านมาตรฐานและกฎระเบียบด้านการส่งออก	3.77	0.124	มาก
2. ด้านการคัดเลือกตลาดและความต้องการของผู้บริโภค	3.68	0.088	มาก
3. ด้านคุณภาพและการควบคุมการผลิต	3.64	0.056	มาก
4. ด้านต้นทุนการผลิตและราคาสินค้า	3.68	0.097	มาก

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร จำแนกรายด้าน (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
5. ด้านการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์และซัพพลายเชน	3.73	0.104	มาก
6. ด้านความรู้เกี่ยวกับการเงินและการประกันภัย	3.72	0.104	มาก
7. ด้านเครือข่ายและความสัมพันธ์ทางธุรกิจ	3.67	0.107	มาก
8. ด้านความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม	3.69	0.112	มาก
รวม	3.70	0.039	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเกณฑ์การแปลผล (มาตรวัด 5 ระดับ) แสดงว่า เกษตรกรมีความพร้อมในการส่งออกโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยทุกมิติย่อยของความพร้อมในการส่งออกมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” และมีมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านมาตรฐานและกฎระเบียบด้านการส่งออก โดยสรุปเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความรู้ความเข้าใจและระดับความพร้อมในการส่งออกโดยรวมอยู่ในระดับมากในทุกมิติที่ศึกษา แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความตื่นตัวของเกษตรกรในการเตรียมความพร้อมเพื่อขยายตลาดสู่ต่างประเทศ

ผลการศึกษาอิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร (N=260) ด้วยการถดถอยพหุคูณ

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients (B)	Standard Error (SE)	t-statistic	p-value	Standardized Coefficients (Beta)
ค่าคงที่ (Constant)	3.49596	0.4501	7.767	< 0.001	
ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน					
ด้านการวางแผน	0.07521	0.0302	2.490	0.013**	0.078
ด้านการจัดหา	0.03652	0.0368	0.992	0.321	0.030
ด้านการผลิต	0.07019	0.0320	2.193	0.029**	0.073
ด้านการส่งมอบ	-0.00808	0.0350	-0.231	0.817	-0.007
ด้านการคืนสินค้า	-0.04093	0.0357	-1.145	0.253	-0.039
ศักยภาพการแข่งขัน					
อำนาจการต่อรองจากลูกค้า	0.06469	0.0601	1.077	0.283	0.052
อำนาจการต่อรองจากซัพพลายเออร์	0.01707	0.0321	0.532	0.595	0.017
การคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่	0.07205	0.0322	2.238	0.026**	0.076

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร (N=260) ด้วยการถดถอยพหุคูณ (ต่อ)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients (B)	Standard Error (SE)	t-statistic	p-value	Standardized Coefficients (Beta)
การคุกคามจากสินค้าทดแทน	0.01052	0.0366	0.288	0.774	0.009
การแข่งขันในอุตสาหกรรม	0.06459	0.0364	1.775	0.077	0.063

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร (N=260) ด้วยการถดถอยพหุคูณ ในมิติประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน ด้านการวางแผน (Planning) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ($B = 0.07521$, $p\text{-value} = 0.013^{**}$) ซึ่งบ่งชี้ว่า ยิ่งเกษตรกรมีการวางแผนที่ดีเท่าใด ก็ยิ่งมีความพร้อมในการส่งออกมากขึ้นเท่านั้น และด้านการผลิต (Making) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ($B = 0.07019$, $p\text{-value} = 0.029^{**}$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพในการจัดการด้านการผลิตมีส่วนสำคัญในการเพิ่มความพร้อมในการส่งออก อีกทั้ง การคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่ (Threat of New Entrants) ซึ่งเป็นหนึ่งในมิติของศักยภาพการแข่งขัน มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($B = 0.07205$, $p\text{-value} = 0.026^{**}$) ต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร อย่างไรก็ตาม ตัวแปรอื่นๆ ในมิติประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน (ด้านการจัดหา, ด้านการส่งมอบ และด้านการคืนสินค้า) และมิติที่เหลือของศักยภาพการแข่งขัน (อำนาจการต่อรองจากลูกค้า, อำนาจการต่อรองจากซัพพลายเออร์, การคุกคามจากสินค้าทดแทน และการแข่งขันในอุตสาหกรรม) ไม่พบว่า มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในโมเดลนี้

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า สมมติฐานหลัก “การจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันมีอิทธิพลต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” ได้รับการสนับสนุน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า ทั้งปัจจัยด้านประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน (โดยเฉพาะด้านการวางแผน และการผลิต) และปัจจัยด้านศักยภาพการแข่งขัน (โดยเฉพาะการคุกคามจากผู้ประกอบการรายใหม่) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ระบุว่า การบริหารจัดการโซ่อุปทานที่มีประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันที่เหนือกว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ธุรกิจมีความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดส่งออก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งเป็น 3 ส่วน มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 51 - 60 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุดที่มัธยมศึกษาตอนต้น สถานภาพโสด อาชีพหลัก คือ เกษตรกร

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001 - 20,000 บาท พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองอยู่ที่ 6 - 10 ไร่ แหล่งเงินทุนหลักที่ใช้ในการปลูกกล้วยหอมทอง คือ เงินทุนส่วนตัว ส่วนใหญ่ไม่มีความตั้งใจที่จะขยายพื้นที่ปลูกในอนาคต ปัญหาสำคัญที่เกษตรกรพบมากที่สุด คือ ความผันผวนของราคา และยังไม่มีความตั้งใจที่จะขยายตลาดในการจำหน่ายกล้วยหอมไปยังต่างประเทศ 2) ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยทุกมิติย่อยของประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” และมิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคืนสินค้า (Return) ซึ่งแสดงว่า เกษตรกรค่อนข้างให้ความสำคัญและมีประสิทธิภาพในกระบวนการจัดการสินค้าคืนหรือสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน (3) ศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง ศักยภาพความสามารถในการแข่งขันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีทั้งประสิทธิภาพในการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันโดยรวมอยู่ในระดับ “มาก” ในทุก ๆ มิติ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีประสิทธิภาพการดำเนินงานในระบบโซ่อุปทานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยทุกมิติย่อยของประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน ได้แก่ การวางแผน การจัดหา การผลิต การส่งมอบ และการคืนสินค้า ล้วนอยู่ในระดับ “มาก” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มิติ “การคืนสินค้า (Return)” มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสะท้อนว่าเกษตรกรให้ความสำคัญและมีประสิทธิภาพในการจัดการกระบวนการรับคืนสินค้าหรือสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน การที่เกษตรกรมีการจัดการโซ่อุปทานที่ดีนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Chopra, S. & Meindl, P. ที่กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารจัดการโซ่อุปทานแบบครบวงจรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน ซึ่งหากมองในบริบทของการส่งออก การจัดการที่ดีในทุกขั้นตอนย่อมส่งผลต่อคุณภาพและความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ (Chopra, S. & Meindl, P., 2019) ในส่วนของศักยภาพการแข่งขัน เกษตรกรโดยรวมมีศักยภาพความสามารถในการแข่งขันอยู่ในระดับ “มาก” ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.031) ทุกมิติย่อยของศักยภาพการแข่งขัน รวมถึงอำนาจการต่อรองจากลูกค้า, อำนาจการต่อรองจากซัพพลายเออร์, การคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่, การคุกคามจากสินค้าทดแทน, และการแข่งขันของผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน ล้วนอยู่ในระดับ “มาก” โดยเฉพาะมิติ “การคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่” และ “การคุกคามจากสินค้าทดแทน” มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\bar{X} = 3.84$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรตระหนักและเผชิญกับการแข่งขันและสินค้าทดแทนในตลาด ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิด Five Forces Model ของ Porter, M. E. ที่ชี้ให้เห็นถึงแรงขับเคลื่อนของการแข่งขันในอุตสาหกรรม (Porter, M. E., 1985) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลภา วิชะยะวงศ์ ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การแข่งขันของธุรกิจส่งออกผักและผลไม้ในจังหวัดนครปฐม ซึ่งพบว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางธุรกิจและแรงขับเคลื่อนการแข่งขันเป็นสิ่งจำเป็นในการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม (วัลลภา วิชะยะวงศ์, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วลัยจรรยา วิระกุล ที่ศึกษาความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรแปลงใหญ่ ซึ่งพบว่า เกษตรกรมีความสามารถในการแข่งขันในระดับที่ดี (วลัยจรรยา วิระกุล, 2565) โดยรวมแล้ว เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีทั้งประสิทธิภาพในการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันอยู่ในระดับที่ดี ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาสู่การส่งออก

ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ในทุกมิติที่ศึกษา แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความตื่นตัวของเกษตรกรในการเตรียมความพร้อมเพื่อขยายตลาดสู่ต่างประเทศ เช่น มาตรฐานและกฎระเบียบด้านการ

ส่งออก, การคัดเลือกตลาดและความต้องการของผู้บริโภค, คุณภาพและการควบคุมการผลิต, ต้นทุนการผลิตและราคาสินค้า, การบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์และซัพพลายเชน, ความรู้เกี่ยวกับการเงินและการประกันภัย, เครือข่ายและความสัมพันธ์ทางธุรกิจ, และความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม ล้วนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ “มาก” มิติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ “ด้านมาตรฐานและกฎระเบียบด้านการส่งออก” ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = 0.124) ซึ่งบ่งชี้ว่าเกษตรกรมีความตื่นตัวและพยายามเตรียมความพร้อมในด้านที่สำคัญต่อการส่งออก อย่างไรก็ตาม แม้จะอยู่ในระดับ “มาก” แต่ยังคงมีช่องว่างสำหรับการพัฒนาเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ Leonidou, L. C. ได้กล่าวถึงความเข้าใจในตลาดต่างประเทศและกฎระเบียบ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับปัญหาที่พบในบทนำที่ว่าเกษตรกรบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจและขาดการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ (Leonidou, L. C., 1995) การเตรียมความพร้อมด้านมาตรฐานนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิสร์ ตั้งอารมณ์มั่น ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบแนะนำการส่งออกสินค้า โดยเฉพาะผลไม้สดเพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลและเตรียมความพร้อมในการส่งออกได้ดียิ่งขึ้น (ธนิสร์ ตั้งอารมณ์มั่น, 2564)

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ด้วยการถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบสมมติฐานหลักที่ว่า “การจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันมีอิทธิพลต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัด สุราษฎร์ธานี” พบว่า สมมติฐานนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดอิทธิพลของแต่ละปัจจัย มีดังนี้ 1) ด้านการวางแผน (Planning) ของประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ($B = 0.07521$, $p\text{-value} = 0.013^{**}$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายิ่งเกษตรกรมีการวางแผนที่ดีเท่าใด ก็ยิ่งมีความพร้อมในการส่งออกมากขึ้นเท่านั้น การวางแผนที่ดีตามแนวคิดของ Chopra, S. & Meindl, P. เป็นรากฐานในการกำหนดกลยุทธ์และวิธีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งรวมถึงการวางแผนในห่วงโซ่คุณค่าทั้งหมด (Chopra, S. & Meindl, P., 2019) ดังที่ Keshelashvili, G. ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการห่วงโซ่คุณค่าในธุรกิจเกษตร (Keshelashvili, G., 2018) 2) ด้านการผลิต (Making) ของประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ($B = 0.07019$, $p\text{-value} = 0.029^{**}$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพในการจัดการด้านการผลิตมีส่วนสำคัญในการเพิ่มความพร้อมในการส่งออก การผลิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นปัจจัยสำคัญในการตอบสนองความต้องการของตลาดโลก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กานต์กนก ผุดวัฒน์ และคณะ ที่ได้ศึกษาห่วงโซ่คุณค่าของกล้วยหอมทองในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ชี้ให้เห็นว่าการจัดการกระบวนการผลิตและคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญ (กานต์กนก ผุดวัฒน์ และคณะ, 2566) 3) การคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่ (Threat of New Entrants) ซึ่งเป็นหนึ่งในมิติของศักยภาพการแข่งขัน มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($B = 0.07205$, $p\text{-value} = 0.026^{**}$) ต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ผลลัพธ์นี้อาจตีความได้ว่า การที่เกษตรกรตระหนักถึงการคุกคามจากคู่แข่งรายใหม่ ทำให้พวกเขาต้องปรับตัวและพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเตรียมความพร้อมสำหรับการส่งออก สอดคล้องกับแนวคิดของ Porter, M. E. ที่การแข่งขันเป็นแรงผลักดันให้อุตสาหกรรมพัฒนา และยังสนับสนุนแนวคิดที่ว่า การที่ธุรกิจเผชิญกับภัยคุกคามใหม่ๆ จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ

ในการแข่งขัน (Porter, M. E., 1990) ดังที่ วัลลภา วิชยะวงศ์ ได้ระบุว่าการวิเคราะห์แรงผลักดันการแข่งขันในอุตสาหกรรมเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์การแข่งขัน (วัลลภา วิชยะวงศ์, 2564) 4) ตัวแปรอื่น ๆ ในมิติประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน (ด้านการจัดหา, ด้านการส่งมอบ และด้านการคืนสินค้า) และมีมิติที่เหลือของศักยภาพการแข่งขัน (อำนาจการต่อรองจากลูกค้า, อำนาจการต่อรองจากซัพพลายเออร์, การคุกคามจากสินค้าทดแทน และการแข่งขันในอุตสาหกรรม) ไม่พบว่า มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในโมเดลนี้ แม้ว่าผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนา จะพบว่า เกษตรกรมีประสิทธิภาพในมิติเหล่านี้อยู่ในระดับ “มาก” ก็ตาม ซึ่งอาจบ่งชี้ว่าอิทธิพลของมิติเหล่านี้นี้ต่อความพร้อมในการส่งออกอาจไม่เด่นชัดเท่าการวางแผน การผลิต และการรับรู้ถึงการคุกคามจากคู่แข่งใหม่ แม้ว่าการส่งมอบและโลจิสติกส์จะเป็นสิ่งสำคัญในการส่งออก แต่ในกรณีนี้อาจจะยังไม่เป็นปัจจัยขับเคลื่อนหลักที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างเกษตรกรที่มีความพร้อมสูงและต่ำ

โดยสรุป ผลการวิจัยเน้นย้ำว่า การวางแผนและการบริหารจัดการการผลิตที่มีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญจากด้านการจัดการโซ่อุปทานที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความพร้อมในการส่งออก นอกจากนี้ การตระหนักและตอบสนองต่อภัยคุกคามจากการเข้ามาของผู้ประกอบการรายใหม่ในตลาด ก็เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันและนำไปสู่ความพร้อมในการส่งออกเช่นกัน ผลการศึกษาจึงตอกย้ำความสำคัญของการบูรณาการการจัดการโซ่อุปทานเข้ากับกลยุทธ์การแข่งขัน เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยให้เป็นไปตามนโยบาย “เกษตรมูลค่าสูง” และ “ครัวไทยสู่ครัวโลก”

องค์ความรู้ใหม่

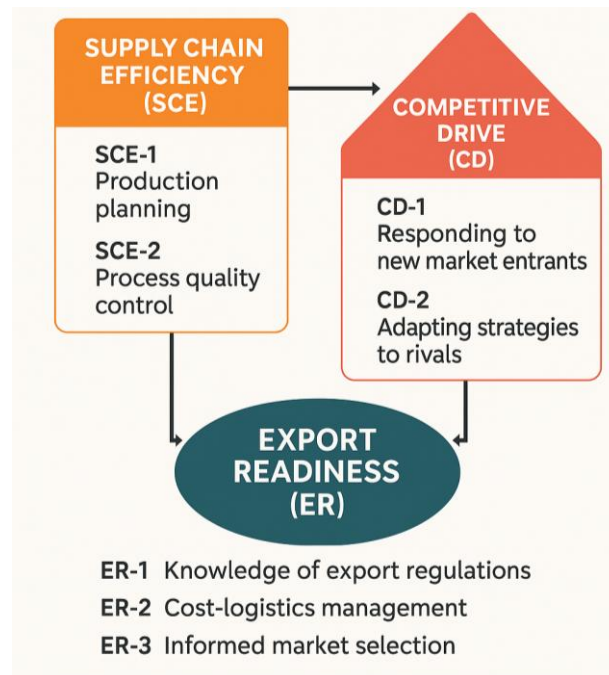
จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ เกี่ยวกับโมเดล BERM (Banana Export Readiness Model) ซึ่งเป็นผลจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่าง ปัจจัยภายใน และแรงผลักดันภายนอก ที่ส่งผลต่อ ความพร้อมในการส่งออก ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Efficiency: SCE) ประกอบด้วย มิติที่สำคัญ ได้แก่ SCE-1 การวางแผนการผลิต (Production Planning) และ SCE-2 การควบคุมคุณภาพของกระบวนการผลิต (Process Quality Control) ซึ่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่อระดับความพร้อมในการส่งออก โดยส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถจัดการการผลิตได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดส่งออก

2. แรงผลักดันเชิงการแข่งขัน (Competitive Drive: CD) ประกอบด้วย CD-1 การตอบสนองต่อผู้ประกอบการรายใหม่ที่เข้าสู่ตลาด (Responding to New Market Entrants) และ CD-2 การปรับกลยุทธ์เพื่อตอบโต้คู่แข่ง (Adapting Strategies to Rivals) ซึ่งทำหน้าที่เป็นแรงผลักดันภายนอกที่กระตุ้นให้เกษตรกรพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องและแข่งขันได้ในตลาดที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

3. ความพร้อมในการส่งออก (Export Readiness: ER) เป็นผลลัพธ์ปลายทางของโมเดล สะท้อนถึงระดับศักยภาพของเกษตรกรในการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมความรู้และความสามารถที่จำเป็นในด้าน ER-1 กฎระเบียบการส่งออก (Knowledge of Export Regulations) ER-2 การบริหารต้นทุนและโลจิสติกส์ (Cost-logistics Management) ER-3 การคัดเลือกตลาดด้วยข้อมูล (Informed Market Selection)

จากโมเดล BERM สามารถสรุปได้ว่า ความพร้อมในการส่งออกของเกษตรกรกล้วยหอมทองเป็นผลจากการบูรณาการของการจัดการภายในที่มีประสิทธิภาพร่วมกับแรงจูงใจจากภายนอกที่มาจากบริบทการแข่งขัน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเชิงกลยุทธ์และเชิงนโยบายสำหรับภาคเกษตรกรรมไทยที่ต้องการขยายสู่ตลาดส่งออกในระยะยาว

ภาพที่ 1 BERM (Banana Export Readiness Model)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองในจังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งเป็น 3 ส่วน มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 51 - 60 ปี มีระดับการศึกษาสูงสุดที่มีมัธยมศึกษาตอนต้น สถานภาพโสด อาชีพหลักคือ เกษตรกร รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001 - 20,000 บาท พื้นที่ปลูกกล้วยหอมทองอยู่ที่ 6 - 10 ไร่ แหล่งเงินทุนหลัก คือ เงินทุนส่วนตัว ส่วนใหญ่ไม่มีความตั้งใจที่จะขยายพื้นที่ปลูกในอนาคต ปัญหาสำคัญที่เกษตรกรพบมากที่สุด คือ ความผันผวนของราคา และยังไม่มีความตั้งใจที่จะขยายตลาดในการจำหน่ายกล้วยหอมไปยังต่างประเทศ 2) ประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ศักยภาพการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหอมทอง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกรในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และความตื่นตัวของเกษตรกรในการเตรียมความพร้อมเพื่อขยายตลาดสู่ต่างประเทศ ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการจัดการโซ่อุปทานและศักยภาพการแข่งขันที่มีต่อความพร้อมในการส่งออกกล้วยหอมทองของเกษตรกร ด้วยการถดถอยพหุคูณ มีนัยสำคัญทาง

สถิติ ของแต่ละปัจจัย มีดังนี้ 1) ด้านการวางแผน (Planning) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายิ่งเกษตรกรมีการวางแผนที่ดีเท่าใด ก็ยิ่งมีความพร้อมในการส่งออกมากขึ้นเท่านั้น 2) ด้านการผลิต (Making) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3) การคุกคามของผู้ประกอบการรายใหม่ (Threat of New Entrants) ซึ่งเป็นหนึ่งในมิติของศักยภาพการแข่งขัน มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 4) ตัวแปรอื่น ๆ ในมิติประสิทธิภาพการจัดการโซ่อุปทาน (ด้านการจัดหา, ด้านการส่งมอบ และด้านการคืนสินค้า) และมิติที่เหลือของศักยภาพการแข่งขัน (อำนาจการต่อรองจากลูกค้า, อำนาจการต่อรองจากซัพพลายเออร์, การคุกคามจากสินค้าทดแทน และการแข่งขันในอุตสาหกรรม) ไม่พบว่า มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาจึงตอกย้ำความสำคัญของการบูรณาการจัดการโซ่อุปทานเข้ากับกลยุทธ์การแข่งขัน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรมุ่งเน้นการส่งเสริมความรู้และพัฒนาทักษะเกษตรกรในด้านการวางแผนการผลิต การปรับปรุงกระบวนการผลิต และการสร้างความตระหนักรู้ด้านการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยให้เป็นไปตามนโยบาย “เกษตรมูลค่าสูง” และ “ครัวไทยสู่ครัวโลก”

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณการสนับสนุนทุนการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ปีงบประมาณ 2568 ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีในการให้โอกาสในการทำงานวิจัยขึ้นนี้จนสำเร็จ ลุล่วง ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่สละเวลาในการให้ข้อมูลในการให้ข้อมูล ขอขอบพระคุณรวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่สละเวลาให้คำปรึกษาให้งานวิจัยนี้ลุล่วง และได้ผลเชิงนโยบายที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณผู้ช่วยนักวิจัยทุกท่านที่ทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กองนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตร. (2567). การพัฒนาโลจิสติกส์เพื่อการค้าสินค้าเกษตร. สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์.
- กานต์กนก ผุดวิวัฒน์ และคณะ. (2566). การศึกษาห่วงโซ่คุณค่าของกล้วยหอมทองในจังหวัดเพชรบุรีภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารแก่นเกษตร, 51(2), 271-287.
- ธนีสร์ ตั้งอารมณมั่น. (2564). การพัฒนาระบบแนะนำการส่งออกสินค้าของประเทศไทย: กรณีศึกษาผลไม้สด. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปณิตา แจ่มนาลาว และคณะ. (2563). การจัดการโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ชุมชนจากกล้วย กรณีศึกษาอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, 9(4), 98-108.
- พิชัย เหลียวเรืองรัตน์ และคณะ. (2564). การจัดการโซ่อุปทานต้นน้ำของผลิตผลทางการเกษตรในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท: กรณีศึกษา ตำบลหนองผึ้ง ตำบลยางเนิ้ง และตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 13(2), 148-155.

- เพชรบุญทนต์ แซ่หลี่ และคณะ. (2562). การศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของโซ่อุปทานแตงโม ตลาดไทยเจริญ จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิชาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและวิศวกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 1(2), 64-74.
- วัลย์จรรยา วิระกุล. (2565). ความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรแปลงใหญ่กลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 12(2), 158-169.
- วัลลภา วิษยะวงศ์. (2564). แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การแข่งขันของธุรกิจส่งออกผักและผลไม้ในจังหวัดนครปฐม. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 8(2), 81-97.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). กล้วยหอมทอง. ระบบสารสนเทศทางด้านการเกษตร. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- Chopra, S. & Meindl, P. (2019). Supply chain management: Strategy, planning, and operation. (7th ed.). UK: Pearson.
- Keshelashvili, G. (2018). Value Chain Management in Agribusiness. International Journal of Business and Management, 6(2), 59-77.
- Leonidou, L. C. (1995). Empirical research on export barriers: Review, assessment, and synthesis. Journal of International Marketing, 3(1), 29-43.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2015). Kitchen to the world: Strategic plan (2016-2121). Bangkok: Prime minister' office. (in Thai).
- Porter, M. E. (1985). Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance. USA: The Free Press.
- _____. (1990). The competitive advantage of nations. USA: The Free Press.

ธรรมชาติของความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิตของนักเรียน

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น*

THE NATURE OF LOWER SECONDARY STUDENTS'

PROOF COMPREHENSION IN GEOMETRY

จักรพงษ์ ตรียุทธ์*, สุกัญญา หะยีสลาและ, ขวัญ เพียซ้าย, เอนก จันทจรูญ

Jakkapong Triyut*, Sukanya Hajisalah, Khawn Piasai, Anek Janjaroon

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Science, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: jakkapong.jkt@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาธรรมชาติของความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกรอบแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของรูปแบบการอ่านเพื่อความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิต กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผ่านการเรียนการพิสูจน์ทางเรขาคณิต ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) งาน: ความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิต และ 2) แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบงานเป็นฐาน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการให้นักเรียนอ่านบทพิสูจน์และตอบคำถามเพื่อสะท้อนความเข้าใจ จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์แบบงานเป็นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาพร้อมกับวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ด้วยโปรแกรม ATLAS.ti ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เข้าใจความหมายคำศัพท์ สัญลักษณ์ รูปที่ประกอบการพิสูจน์ และข้อความพิสูจน์ สามารถระบุสถานะเชิงตรรกะของข้อความได้ ระบุสมบัติที่นำมาใช้ในการพิสูจน์ และระบุความสัมพันธ์เชิงตรรกะของข้อความในบทพิสูจน์ ซึ่งมีนักเรียนเพียงบางส่วนที่สามารถระบุข้อตั้งที่สำคัญ เงื่อนไขที่จำเป็นในการสร้างข้อสรุปของการพิสูจน์ และให้แนวคิดหลักของบทพิสูจน์ได้ นักเรียนบางส่วนพิจารณาความสมเหตุสมผลในรายละเอียดของบทพิสูจน์เพื่อตัดสินความถูกต้องของการพิสูจน์ และมีบางส่วนเชื่อว่าบทพิสูจน์ที่อ่านนั้นถูกต้องโดยปราศจากการตรวจสอบ แต่ส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในการประยุกต์แนวคิดที่ได้จากการอ่านไปพิสูจน์ข้อความที่ซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้น ธรรมชาติของความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิตสะท้อนว่านักเรียนความเข้าใจพื้นฐานที่ชัดเจน แต่ยังขาดความเข้าใจแบบองค์รวมและไม่สามารถประยุกต์แนวคิดไปสู่สถานการณ์ที่ซับซ้อนกว่า

คำสำคัญ: ความเข้าใจการพิสูจน์, การพิสูจน์ทางเรขาคณิต, ธรรมชาติของความเข้าใจ

Abstract

This study investigates the nature of lower secondary school students' proof comprehension in geometry. This qualitative inquiry was grounded in a theoretical model of reading comprehension in geometry proofs. The participants were six Grade 9 students who had previously studied geometric proofs, selected through purposive sampling. The research instruments consisted of: 1) Task: geometry proof comprehension, and 2) Task-based interview questions. Data were collected by asking participants to read a given proof and respond to questions to assess their comprehension, followed by task-based interviews. Data analysis was conducted using content analysis alongside transcript coding via the ATLAS.ti program. The findings revealed that most could understand the meaning of terms, symbols, figures, and proof statements. They could identify the logical status of statements, the applied properties, and the logical relationships among those statements. However, only a few participants successfully identified key premises, recognized necessary conditions for concluding, and summarized the main ideas of the proof. A subset of participants evaluated the reasonableness of the proof's details to determine its correctness, while others accepted the proof as correct without verification. Most participants struggled to apply the ideas gained from reading to constructing more complex proofs. Therefore, the nature of students' proof comprehension in geometry reflects a clear understanding of fundamental concepts, but a lack of holistic understanding and an inability to apply those concepts to more complex situations.

Keywords: Proof Comprehension, Geometry Proof, Nature of Comprehension

บทนำ

การพิสูจน์มีบทบาทสำคัญในคณิตศาสตร์ในฐานะเครื่องมือยืนยันความถูกต้องของข้อเสนอ ตลอดจนใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ของข้อความทางคณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบ การพิสูจน์เปรียบดัง “จิตวิญญาณของคณิตศาสตร์” (Stylianou, D. A. et al., 2009) ที่หล่อหลอมกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล แม้ในอดีตการพิสูจน์เป็นเพียงการบ้านวิชาเรขาคณิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสามารถพิเศษ แต่ในปัจจุบันแนวโน้มทางการศึกษาคณิตศาสตร์ระดับนานาชาติ เช่น สภาครุคณิตศาสตร์แห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกาได้เสนอให้สอนการพิสูจน์ในทุกระดับชั้น (National Council of Teachers of Mathematics, 2000) และควรให้เริ่มเรียนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Komatsu, K., 2017) ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของประเทศไทย ที่กำหนดให้มีการเรียนการสอนการพิสูจน์ทางเรขาคณิตเป็นครั้งแรกในวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องความเท่ากันทุกประการ

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้และการประเมินผลการพิสูจน์ทางเรขาคณิตในบริบทของโรงเรียนในประเทศไทยในปัจจุบันยังขาดความสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร กล่าวคือ หนังสือเรียนยังคงเน้นการหาค่ามากกว่าการอธิบายเหตุผล การพิสูจน์ปรากฏในรูปแบบสำเร็จรูป เช่น การพิสูจน์แบบสองคอลัมน์ การเรียนการสอนยังคงเน้น

การสาธิตตัวอย่างการพิสูจน์บนกระดานโดยครู นักเรียนมักได้รับการสอนให้จดจำรูปแบบการเขียน มากกว่าการทำความเข้าใจความหมายที่อยู่เบื้องหลังข้อความในบทพิสูจน์ การประเมินความเข้าใจการพิสูจน์ส่วนใหญ่จะตั้งคำถามว่า “จงพิสูจน์ทฤษฎีบท” หรือ “จงบอกและพิสูจน์ทฤษฎีบท” หรือให้นักเรียนพิสูจน์ข้อความที่ซับซ้อน (Conradie, J. & Frith, J., 2000); (Inam, B. et al., 2018) โดยการให้ทำซ้ำหรือแก้ไขเพียงเล็กน้อยเพื่อพิสูจน์ทฤษฎีบทที่คล้ายคลึงกัน ผลที่ตามมา คือ นักเรียนสามารถพิสูจน์ข้อความซ้ำได้อย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งบ่งชี้ได้เพียงความสามารถในการจำ นักเรียนไม่ได้เข้าใจสิ่งที่กำลังพิสูจน์อยู่ สะท้อนว่าการประเมินความเข้าใจยังคงอยู่ในระดับผิวเผิน มุ่งเน้นการวัดความจำ มากกว่าความเข้าใจอย่างแท้จริง (Mejia-Ramos, J. P. et al., 2012) และไม่สามารถสะท้อนความเข้าใจการพิสูจน์ที่แท้จริงได้ ทำให้การประเมินในลักษณะนี้ไม่สามารถตอบคำถามได้ว่านักเรียนเข้าใจบทพิสูจน์ที่กำลังอ่านหรือไม่

ในทางกลับกัน งานวิจัยด้านคณิตศาสตร์ศึกษาในต่างประเทศเสนอว่า “การอ่านบทพิสูจน์” เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมและประเมินความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการอ่านในบริบทของการพิสูจน์ไม่ได้เป็นเพียงการแปลความหมายของข้อความ แต่เป็นถอดรหัสข้อความ ติดตามกระบวนการพิสูจน์ และสร้างความหมายของบทพิสูจน์ที่อ่าน ซึ่งต่างจากการเขียนพิสูจน์ที่ต้องใช้ความสามารถในเชื่อมโยงตรรกะอย่างเป็นระบบ (Selden, A. & Selden, J., 2015) อย่างไรก็ตาม การอ่านบทพิสูจน์อย่างมีจุดมุ่งหมายกลับไม่ได้ถูกบรรจุไว้ในการเรียนการสอน และการประเมินของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในประเทศไทย แม้จะมีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าวิธีนี้ช่วยให้นักเรียนเข้าใจภาพรวมของบทพิสูจน์ได้ดีขึ้น (Mejia-Ramos, J. P. et al., 2017) “ธรรมชาติของความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิต” จึงมีความสำคัญต่อการออกแบบการเรียนรู้และการประเมินที่ตอบสนองต่อเป้าหมายเชิงลึกของการเรียนคณิตศาสตร์ กล่าวคือ การเข้าใจบทพิสูจน์ที่มีอยู่แล้วถือเป็นจุดเริ่มต้นพื้นฐานก่อนที่ผู้เรียนจะสามารถสร้างบทพิสูจน์ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาระบบชาติของความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิตผ่านการอ่านบทพิสูจน์มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ เนื่องจากการอ่านเป็นกระบวนการพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตรรกะโครงสร้างของบทพิสูจน์ และความสัมพันธ์ระหว่างข้อความภายในบทพิสูจน์ อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนและการประเมินในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมักมุ่งเน้นการให้ผู้เรียนเขียนพิสูจน์ตามตัวอย่างหรือจดจำรูปแบบการเขียน มากกว่าการทำความเข้าใจบทพิสูจน์ที่อ่าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างของแนวทางการประเมินความเข้าใจการพิสูจน์ที่แท้จริง การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาระบบชาติของความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิตผ่านการอ่านบทพิสูจน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือ “งาน: ความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิต” เพื่อให้นักเรียนอ่านบทพิสูจน์และตอบคำถามสะท้อนความเข้าใจ จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์แบบงานเป็นฐาน และใช้กรอบแนวคิดรูปแบบการอ่านเพื่อทำความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิต (Yang, K. L. & Lin, F. L., 2008) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลที่ได้คาดว่าจะช่วยอธิบายลักษณะธรรมชาติของความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิตของผู้เรียนขณะอ่านบทพิสูจน์ เช่น ความเข้าใจคำศัพท์ สัญลักษณ์ ความสัมพันธ์เชิงตรรกะ และประยุกต์ใช้แนวคิด โดยข้อมูลเหล่านี้จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการประเมินความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิตที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในประเทศไทย และเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิจัยต่อยอดสู่เนื้อหาอื่นในวิชาคณิตศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระบบชาติของความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาธรรมชาติของความเข้าใจ การพิสูจน์ทางเรขาคณิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 คน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ว่าต้องเป็นผู้ที่เคยเรียนเรื่องการพิสูจน์ทางเรขาคณิตมาก่อนและสามารถสื่อสารทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้รับการพิจารณาว่าเพียงพอ เนื่องจากข้อมูลที่ได้มีความลึก ครอบคลุมประเด็นตามกรอบแนวคิด และไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นเพิ่มเติม อันเป็นลักษณะของภาวะข้อมูลอิ่มตัว (Data Saturation) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) งาน: ความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิต สร้างขึ้นโดยอิงจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และรูปแบบการอ่านเพื่อความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิต (Yang, K. L. & Lin, F. L., 2008) และ 2) แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์แบบงานเป็นฐาน (Task-based Interview) ใช้คำถามปลายเปิดที่ปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทของผู้ให้ข้อมูลเพื่อขยายความเข้าใจเชิงลึก การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการโดยการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ (Expert Panel Review) จำนวน 5 คน (รวมผู้วิจัย) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความชัดเจน และความครอบคลุมของเนื้อหา รวมถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บข้อมูลแบ่งเป็นสองระยะ ได้แก่ 1) การให้นักเรียนทำ “งาน: ความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิต” ซึ่งนักเรียนต้องอ่านบทพิสูจน์ “กำหนดให้ $\triangle ABC$ เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว โดยมี $AB = AC$ จุด X และ Y อยู่บนด้าน AB และ AC ตามลำดับ และ $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$ จงพิสูจน์ว่า $AX = AY$ ” ตอบคำถามที่ออกแบบเพื่อสะท้อนความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิต และ 2) หลังจากทำงานแล้วจะมีการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและบันทึกวิธีโอการสัมภาษณ์ทั้งหมดเพื่อใช้ในการถอดเสียงแบบคำต่อคำ (Verbatim Transcription) การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ ดังนี้ 1) ข้อมูลจากงานของนักเรียนวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และ 2) ส่วนข้อมูลจากบทสัมภาษณ์วิเคราะห์ด้วยการให้รหัส เปรียบเทียบ จัดกลุ่มรหัสย่อย และสังเคราะห์เป็นหมวดหมู่หลักโดยอิงตามกรอบแนวคิดการอ่านเพื่อความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิต (Yang, K. L. & Lin, F. L., 2008) การวิเคราะห์ใช้โปรแกรม ATLAS.ti เพื่อจัดการข้อมูลเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเทคนิคตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) การอภิปรายร่วมกับนักวิจัยอีกคน (Peer Debriefing) การบันทึกสะท้อนคิด (Reflective Memo) และการใช้แหล่งข้อมูลหลากหลาย (Data Triangulation) มาใช้เพื่อยืนยันความถูกต้อง ความลึก และความสอดคล้องของข้อมูลกับบริบทของผู้เรียนอย่างแท้จริง

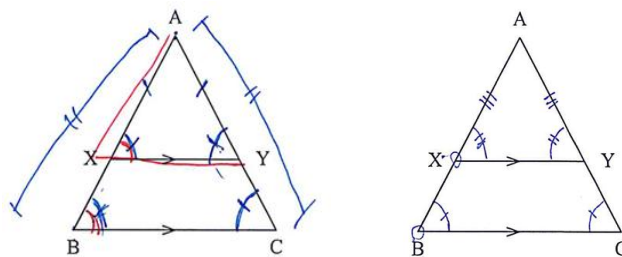
ผลการวิจัย

จากการกำหนดให้นักเรียนอ่านบทพิสูจน์ข้อความ “กำหนดให้ $\triangle ABC$ เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว โดยมี $AB = AC$ จุด X และ Y อยู่บนด้าน AB และ AC ตามลำดับ และ $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$ จงพิสูจน์ว่า $AX = AY$ ” ตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับการพิสูจน์นั้น และดำเนินการสัมภาษณ์แบบงานเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนเข้าใจความหมายคำศัพท์ และสัญลักษณ์ที่พบจากการอ่านบทพิสูจน์ได้ เข้าใจรูปที่ประกอบ การพิสูจน์ผ่านสัญลักษณ์ที่ปรากฏบนรูปนั้น นักเรียนแสดงความเข้าใจข้อความพิสูจน์โดยการกำหนดสัญลักษณ์ลงบนรูปให้สอดคล้องกับข้อความในบทพิสูจน์นั้น

จากการให้นักเรียนทั้งหมด 6 คน ตอบคำถามที่แสดงความเข้าใจของวัตถุทางเรขาคณิตที่นำมาใช้ในการพิสูจน์ มีนักเรียน จำนวน 5 คน บอกความหมายของสัญลักษณ์ที่พบจากการอ่านบทพิสูจน์ได้ เช่น 1) $\triangle ABC$ หมายถึง รูปสามเหลี่ยม ABC และ 2) $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$ หมายถึง ส่วนของเส้นตรง XY ขนานกับส่วนของเส้นตรง BC และมีนักเรียนจำนวน 4 คน สามารถให้ความหมายของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วได้ โดยจากการตอบคำถามใน “งาน: ความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิต” และบทสัมภาษณ์ ตัวอย่างความหมายที่นักเรียนให้ไว้ เช่น รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว หมายถึง “รูปสามเหลี่ยมที่สองด้านเท่ากัน” หรือ “รูปสามเหลี่ยมที่มีด้านยาวเท่ากันคู่หนึ่ง”

นักเรียนมีความเข้าใจรูปที่ประกอบการพิสูจน์ผ่านสัญลักษณ์ที่ปรากฏบนรูปนั้น เมื่อขอให้นักเรียนเขียนหมายเลขกำกับมุมที่กำหนดให้ นักเรียนทั้ง 6 คน สามารถเขียนได้ถูกต้อง และนักเรียนทั้ง 6 คนนี้แสดงความเข้าใจข้อความพิสูจน์โดยการกำหนดสัญลักษณ์ลงบนรูปให้สอดคล้องกับข้อความในบทพิสูจน์นั้น มีการใช้สัญลักษณ์แสดงว่ามุมที่ฐานของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วมีขนาดเท่ากัน เช่น การเขียนส่วนโค้ง ($\curvearrowright$) ที่มุม ABC และมุม ACB และใช้การขีดบนด้านประกอบมุมยอดของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ABC เพื่อแสดงว่า $\overline{AB}$ และ $\overline{AC}$ มีความยาวเท่ากัน ดังภาพที่ 1

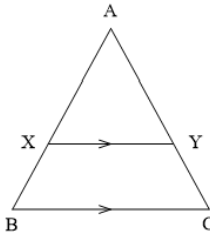
ภาพที่ 1 ตัวอย่างการใช้สัญลักษณ์บนรูปที่ประกอบการพิสูจน์

2. นักเรียนสามารถระบุสถานะเชิงตรรกะของข้อความ สมบัติที่นำมาใช้ในการพิสูจน์ และความสัมพันธ์เชิงตรรกะของข้อความในบทพิสูจน์

จากนักเรียนทั้งหมด 6 คน นักเรียนทุกคนสามารถระบุสมบัติที่นำมาใช้ในการพิสูจน์ได้ เช่น 1) รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วมีด้านสองด้านยาวเท่ากัน และมุมที่ฐานมีขนาดเท่ากัน 2) สมบัติของเส้นขนาน มุมภายนอกและมุมภายในที่อยู่ตรงข้ามบนข้างเดียวกันของเส้นตัดมีขนาดเท่ากัน และ 3) สมบัติการเท่ากัน และสามารถระบุสถานะเชิงตรรกะของข้อความในบทพิสูจน์ เช่น 1) $\hat{A}BC = \hat{A}CB$ ในบรรทัดที่ 2 เป็นสมบัติของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว เนื่องจาก $\triangle ABC$ เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วที่มี $AB = AC$ ทำให้มุม ABC และมุม ACB ที่เป็นมุมที่ฐานของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วมีขนาดเท่ากัน และ 2) $AX = AY$ ในบรรทัดที่ 8 เป็นบทนิยามของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว เนื่องจาก $\triangle ABC$ เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว

นักเรียนสามารถระบุความสัมพันธ์เชิงตรรกะของข้อความในบทพิสูจน์ เมื่อให้นักเรียนพิจารณาว่า 1) ถ้าสลับข้อความพิสูจน์ “ $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$ กำหนดให้” ในบรรทัดที่ 3 กับ “ $\hat{A}BC = \hat{A}CB$ มุมภายนอกและมุมภายในที่อยู่ตรงข้ามบนข้างเดียวกันของเส้นตัด” ในบรรทัดที่ 4 แล้วกระบวนการพิสูจน์เรียงบรรทัดใหม่เป็น 1, 2, 4, 3, 5, 6, 7, 8 นั้นถูกต้อง (ดังภาพที่ 2) นักเรียนมีความเห็นอย่างไร นักเรียนทั้ง 6 คน ตอบว่า “ไม่สามารถสลับบรรทัดในการเขียนพิสูจน์ได้ เนื่องจากบรรทัดที่ 4 เป็นผลมาจากการกำหนดให้ $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$ ในบรรทัดที่ 3” และ 2) ถ้าสลับข้อความพิสูจน์

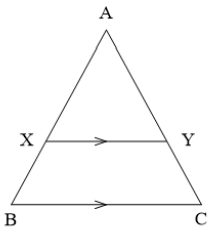
บรรทัดที่ 4 กับ “ $\widehat{ACB} = \widehat{AYX}$ มุมภายนอกและมุมภายในที่อยู่ตรงข้ามบนข้างเดียวกันของเส้นตัด” ในบรรทัดที่ 5 แล้วกระบวนการพิสูจน์เรียงบรรทัดใหม่เป็น 1, 2, 3, 5, 4, 6, 7, 8 นั้นถูกต้อง (ดังภาพที่ 3) นักเรียนมีความเห็นอย่างไร นักเรียนทั้ง 6 คน ให้เหตุผลว่า “สามารถสลับบรรทัดในการเขียนพิสูจน์ได้ เนื่องจากบรรทัดที่ 4 และบรรทัดที่ 5 เป็นการอ้างในทำนองเดียวกัน”

สิ่งที่กำหนดให้ $\triangle ABC$ เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว และ $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$
 สิ่งที่ต้องพิสูจน์ $AX = AY$
 พิสูจน์

จาก $\triangle ABC$ เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว	กำหนดให้	บรรทัดที่ 1
ดังนั้น $\widehat{ABC} = \widehat{ACB}$	สมบัติของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว	บรรทัดที่ 2
จะได้ $\widehat{ACB} = \widehat{AXY}$	มุมภายนอกและมุมภายในที่อยู่ตรงข้ามบนข้างเดียวกันของเส้นตัด	บรรทัดที่ 4
เนื่องจาก $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$	กำหนดให้	บรรทัดที่ 3
และ $\widehat{ACB} = \widehat{AYX}$	มุมภายนอกและมุมภายในที่อยู่ตรงข้ามบนข้างเดียวกันของเส้นตัด	บรรทัดที่ 5
ทำให้ $\widehat{AXY} = \widehat{AYX}$	สมบัติของการเท่ากัน	บรรทัดที่ 6
ดังนั้น $\triangle AXY$ เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว	มุมที่ฐานมีขนาดเท่ากัน	บรรทัดที่ 7
นั่นคือ $AX = AY$	บทนิยามของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว	บรรทัดที่ 8

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการสลับบรรทัดที่ 3 และบรรทัดที่ 4 ในกระบวนการพิสูจน์

สิ่งที่กำหนดให้ $\triangle ABC$ เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว และ $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$
 สิ่งที่ต้องพิสูจน์ $AX = AY$
 พิสูจน์

จาก $\triangle ABC$ เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว	กำหนดให้	บรรทัดที่ 1
ดังนั้น $\widehat{ABC} = \widehat{ACB}$	สมบัติของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว	บรรทัดที่ 2
เนื่องจาก $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$	กำหนดให้	บรรทัดที่ 3
จะได้ $\widehat{ACB} = \widehat{AYX}$	มุมภายนอกและมุมภายในที่อยู่ตรงข้ามบนข้างเดียวกันของเส้นตัด	บรรทัดที่ 5
และ $\widehat{ABC} = \widehat{AXY}$	มุมภายนอกและมุมภายในที่อยู่ตรงข้ามบนข้างเดียวกันของเส้นตัด	บรรทัดที่ 4
ทำให้ $\widehat{AXY} = \widehat{AYX}$	สมบัติของการเท่ากัน	บรรทัดที่ 6
ดังนั้น $\triangle AXY$ เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว	มุมที่ฐานมีขนาดเท่ากัน	บรรทัดที่ 7
นั่นคือ $AX = AY$	บทนิยามของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว	บรรทัดที่ 8

ภาพที่ 3 ตัวอย่างการสลับบรรทัดที่ 4 และบรรทัดที่ 5 ในกระบวนการพิสูจน์

3. นักเรียนบางส่วนสามารถระบุข้อตั้งที่สำคัญ เงื่อนไขที่จำเป็นในการสร้างข้อสรุปของบทพิสูจน์ และสามารถให้แนวคิดหลักของการพิสูจน์ได้

จากนักเรียนทั้งหมด 6 คน มีนักเรียนเพียง 3 คน ที่ระบุได้ว่า $\triangle ABC$ เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว และ $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$ เป็นข้อตั้งที่สำคัญ โดยนักเรียน จำนวน 3 คน ที่เหลือระบุว่าไม่มีเพียงข้อตั้ง $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$ ก็เพียงพอที่จะสรุปว่า $AX = AY$ และนักเรียน จำนวน 3 คน ที่ระบุข้อตั้งที่สำคัญได้ สามารถระบุเงื่อนไขที่จำเป็นในการสร้างข้อสรุป $AX = AY$ นั้นต้องพิสูจน์ว่า $\triangle ABC$ เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วก่อนจึงจะสร้างข้อสรุปได้ ในขณะเดียวกันเมื่อขอให้ นักเรียนให้แนวคิดหลักของการพิสูจน์ด้วยข้อความสั้น ๆ เพียง 2 - 3 บรรทัด จากนักเรียนทั้งหมด 6 คน มีเพียง 2 คนเท่านั้น ที่สามารถให้แนวคิดหลักของการพิสูจน์ได้ มีตัวอย่างการให้แนวคิดหลักของการพิสูจน์ดังบทสัมภาษณ์ 1 ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถให้แนวคิดหลักของการพิสูจน์ได้ โดยเลือกอ่านตามการพิสูจน์ที่กำหนดให้ หรือพยายามคิดเกี่ยวกับบทพิสูจน์ที่อ่านและบอกสิ่งที่จำได้ทีละบรรทัด

บทสัมภาษณ์ 1

ผู้วิจัย: สรุปแนวคิดหลักของการพิสูจน์ได้ไหม

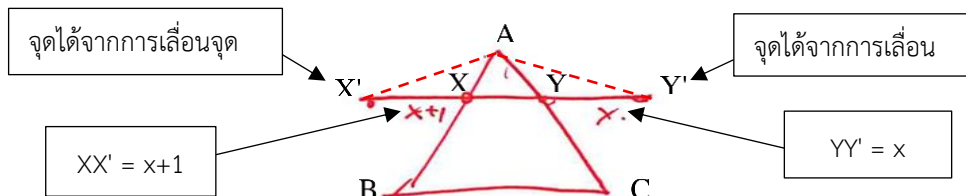
นักเรียน A: ได้ครับ “สรุปว่า $AX = AY$ ด้วยการใช้สมบัติของรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว เพราะ $\triangle ABC$ มีด้าน ประกอบมียอดยาวเท่ากัน มี $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$ ทำให้ $\hat{A}BC = \hat{A}XY$ จะได้ $\hat{A}XY = \hat{A}YX$ ดังนั้น $\triangle ABC$ เป็นรูปสามเหลี่ยม หน้าจั่ว นั่นคือ $AX = AY$ ”

4. นักเรียนมีวิธีพิจารณาความถูกต้องของการพิสูจน์ 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) พิจารณาความสมเหตุสมผล ในรายละเอียดของบทพิสูจน์ 2) เชื่อว่าบทพิสูจน์ที่อ่านนั้นถูกต้อง และ 3) สร้างวิธีการพิสูจน์ขึ้นใหม่และเปรียบเทียบ ข้อสรุปของการพิสูจน์ นักเรียนสามารถใช้ข้อมูลจากบทพิสูจน์ในการพิจารณาความถูกต้องของข้อความพิสูจน์ ที่ใกล้เคียงกับบทพิสูจน์ แต่ไม่สามารถพิจารณาข้อความที่มีความซับซ้อนกว่าได้

นักเรียนทั้งหมด 6 คน สามารถระบุได้ว่าบทพิสูจน์ที่อ่านนั้นถูกต้อง โดยแบ่งวิธีการพิจารณาความถูกต้อง ของการพิสูจน์ออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) มีนักเรียน จำนวน 3 คน จากทั้งหมด 6 คน พิจารณาความสมเหตุสมผล ในรายละเอียดของบทพิสูจน์ โดยพิจารณาความเชื่อมโยงเชิงตรรกะของข้อตั้งและข้อสรุป และความเชื่อมโยงของ ข้อความพิสูจน์ระหว่างบรรทัด 2) มีนักเรียน 2 คน เชื่อว่าบทพิสูจน์ที่อ่านนั้นถูกต้อง เพราะรู้สึกว่ามันถูกต้องและ เป็นบทพิสูจน์ที่ครูมอบหมายให้อ่าน และ 3) มีนักเรียนที่เหลืออีก 1 คน ระบุว่าข้อสรุปของบทพิสูจน์ที่อ่านสอดคล้อง กับข้อสรุปของตอนที่ได้จากการพิสูจน์ด้วยวิธีการที่แตกต่าง โดยใช้วิธีการเลื่อนขนานส่วนของเส้นตรง BC ให้มาอยู่ใน ตำแหน่งของส่วนของเส้นตรง XY เพื่อสรุปว่า $\overline{BC}$ เป็นเส้นเดียวกับ $\overline{XY}$ แล้วจึงสรุปว่า $\triangle AXY$ เป็นรูปสามเหลี่ยม หน้าจั่ว เช่นเดียวกับ $\triangle ABC$ โดยไม่พิจารณากระบวนการพิสูจน์ของบทพิสูจน์ที่อ่าน

เมื่อให้นักเรียนทั้ง 6 คน ใช้ข้อมูลจากบทพิสูจน์ที่อ่านประกอบการพิจารณาข้อความ 1) “ถ้าเลื่อนจุด X และ Y พร้อมกันโดยที่จุดทั้งสองยังคงอยู่บนด้าน AB และ AC ตามลำดับ และ $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$ เช่นเดิม แล้วข้อสรุปของ การพิสูจน์ยังคงเหมือนเดิมหรือไม่” นักเรียนทั้ง 6 คน สามารถตอบและให้เหตุผลได้ถูกต้องว่า “ข้อสรุปของการ พิสูจน์ $AX = AY$ เพราะ $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$ จึงใช้สมบัติมุมภายนอกและมุมภายในที่อยู่ตรงข้ามบนข้างเดียวกันของเส้น มีขนาดเท่ากันได้เหมือนเดิม ไม่ว่าจะเลื่อนจุด X และ Y พร้อมกันให้ไปอยู่ในตำแหน่งใดบนด้าน AB และ AC

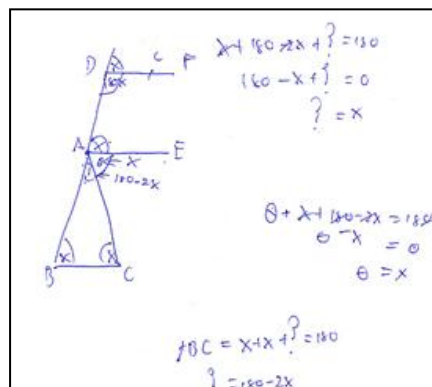
ก็ตาม” 2) “ถ้าเลื่อนจุด X และ Y พร้อมกันโดยที่ $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$ แต่จุดทั้งสองไม่จำเป็นต้องอยู่บนด้าน AB และ AC แล้วผลการพิสูจน์เหมือนเดิมหรือไม่” ซึ่งเป็นข้อความที่มีความซับซ้อนมากขึ้น พบว่า มีนักเรียนเพียง 2 คน จากทั้งหมด 6 คน ที่ตอบและให้เหตุผลได้ถูกต้อง ซึ่งนักเรียนทั้งสองคนตอบว่า “ $AX = AY$ หรือ $AX \neq AY$ ก็ได้ โดยคำตอบจะขึ้นอยู่กับความยาวของเส้นที่ต่อออกไป” (ดังภาพที่ 4)

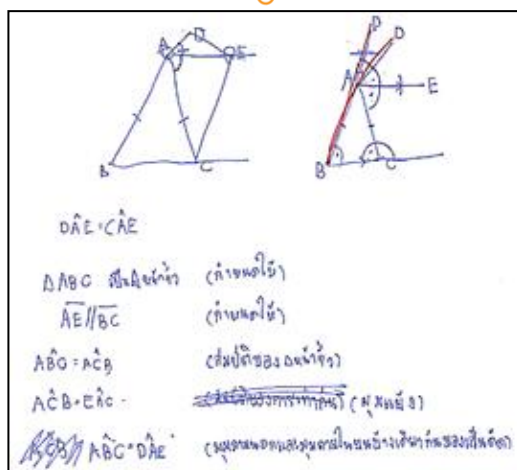
ภาพที่ 4 ตัวอย่างคำตอบที่ถูกต้องของการพิจารณาข้อความ

5. นักเรียนสามารถประยุกต์แนวคิดที่ได้จากการอ่านบทพิสูจน์ไปพิจารณาข้อความใกล้เคียงกับบทพิสูจน์ได้ แต่ไม่สามารถพิสูจน์ข้อความที่ซับซ้อนกว่าได้

เมื่อให้นักเรียน พิจารณาข้อความ 1) “กำหนดให้ $\triangle ABC$ เป็นรูปสามเหลี่ยมใด ๆ มี $AB = AC$ จุด X และ Y อยู่บนด้าน AB และ AC ตามลำดับ และ $\overline{XY} \parallel \overline{BC}$ แล้ว $\triangle AXY$ เป็นรูปสามเหลี่ยมชนิดใด” นักเรียนทั้ง 6 คน ยืนยันคำตอบว่า “ $\triangle AXY$ เป็นรูปสามเหลี่ยมใด ๆ และจะสามารถระบุชนิดของ $\triangle AXY$ ได้ก็ต่อเมื่อมีการกำหนดชนิดของ $\triangle ABC$ ” แต่ในทางกลับกันเมื่อขอให้นักเรียนพิสูจน์ข้อความ 2) “กำหนด $\triangle ABC$ เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วมี $AB = AC$ ต่อ $\overline{BA}$ ไปทางจุด A ถึงจุด D และที่จุด A ลาก $\overline{AE} \parallel \overline{BC}$ จงพิสูจน์ว่า $\angle DAE = \angle CAE$ ” ซึ่งนักเรียนต้องใช้แนวคิดจากบทพิสูจน์ที่อ่านในการพิสูจน์ว่า $\angle DAE = \angle CAE$ จากนักเรียนทั้งหมด 6 คน มีเพียง 2 คนเท่านั้นที่สามารถใช้ความรู้เกี่ยวกับขนาดของมุมภายนอกและมุมภายในที่อยู่ตรงข้ามบนข้างเดียวกันของเส้นตัดในการพิสูจน์ว่า $\angle DAE = \angle CAE$ แต่เมื่อพิจารณากระบวนการพิสูจน์ของนักเรียนคนแรกโดยละเอียด พบว่า มีลักษณะการให้เหตุผลที่วนซ้ำ ซึ่งมีรายละเอียดดังภาพที่ 5 ในขณะที่นักเรียนคนที่ 2 สามารถเขียนแสดงกระบวนการพิสูจน์ได้ถูกต้องและสามารถประยุกต์แนวคิดจากบทพิสูจน์ได้ แต่ไม่สามารถสร้างข้อสรุปในบรรทัดสุดท้ายได้ว่า $\angle DAE = \angle CAE$ ซึ่งมีรายละเอียดดังภาพที่ 6

ภาพที่ 5 ตัวอย่างการแสดงการพิสูจน์ข้อความของนักเรียนคนที่ 1

ภาพที่ 6 ตัวอย่างการเขียนแสดงการพิสูจน์ข้อความของนักเรียนคนที่ 2

อภิปรายผล

ในขณะที่นักเรียนอ่านบทพิสูจน์มีการกำหนดสัญลักษณ์ลงรูปที่ประกอบการพิสูจน์ให้สอดคล้องกับข้อความพิสูจน์ เพื่อทำความเข้าใจสัญลักษณ์ที่อ่านพบและข้อความพิสูจน์ ติดตามกระบวนการพิสูจน์ ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของรูปประกอบกับกระบวนการพิสูจน์ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างข้อความพิสูจน์ที่อ่านกับรูปประกอบการพิสูจน์ และสร้างความหมายของข้อความพิสูจน์ที่กำลังอ่าน ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจความหมายคำศัพท์ สัญลักษณ์ และรูปประกอบการพิสูจน์ และนักเรียนแสดงความเข้าใจข้อความพิสูจน์โดยการกำหนดสัญลักษณ์ลงรูปให้สอดคล้องกับข้อความในบทพิสูจน์นั้น ซึ่งสอดคล้องกับการใช้กลยุทธ์การอ่านทางปัญญาและอภิปัญญาจะส่งผลโดยตรงกับ ความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิต (Yang, K. L., 2012) อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนใช้เวลาในการย้อนกลับมาอ่านน้อยลง

นักเรียนที่ระบุข้อตั้งที่สำคัญได้บางเงื่อนไข อาจจะเข้าใจเพียงองค์ประกอบย่อยของบทพิสูจน์ที่อ่าน ไม่ได้เข้าใจภาพรวมของการพิสูจน์ นอกจากนี้ นักเรียนที่สามารถระบุข้อสรุปที่สำคัญ แต่ไม่สามารถระบุเงื่อนไขที่จำเป็นในการสร้างข้อสรุปของการพิสูจน์ได้นั้น อาจจะไม่ได้เข้าใจภาพรวม เช่นเดียวกัน และนักเรียนที่สามารถให้แนวคิดหลักของบทพิสูจน์ที่อ่านได้นั้น แสดงถึงนักเรียนเข้าใจโครงสร้างของการพิสูจน์ซึ่งสอดคล้องกับด้านการให้ข้อสรุปของรูปแบบการอ่านเพื่อทำความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิต (Yang, K. L. & Lin, F. L., 2008) และรูปแบบการประเมินความเข้าใจการพิสูจน์ (Mejia-Ramos, J. P. et al., 2012) ในขณะที่ Davies, B. & Jones, I. กล่าวว่าข้อสรุปของการพิสูจน์สามารถแสดงถึงความเข้าใจการพิสูจน์ (Davies, B. & Jones, I., 2021) ดังนั้น นักเรียนที่ไม่สามารถให้ข้อสรุปของบทพิสูจน์ได้อาจจะไม่เข้าใจสิ่งที่กำลังอ่าน

นักเรียนที่เชื่อว่าบทพิสูจน์ที่ได้รับมอบหมายให้อ่านนั้นถูกต้องเสมอ โดยตัดสินความถูกต้องของบทพิสูจน์ด้วยเหตุผลเพียง เพราะรู้สึกว่ามันถูกต้อง และตลอดที่เรียนในชั้นเรียนครูไม่เคยมอบหมายบทพิสูจน์ที่ไม่ถูกต้องให้อ่าน และนักเรียนที่ตัดสินความถูกต้องของบทพิสูจน์ที่อ่าน ด้วยการพิสูจน์ข้อความพิสูจน์ที่กำหนดให้อ่านด้วยวิธีการใหม่ โดยอาศัยการพิจารณาข้อสรุปของบทพิสูจน์ที่อ่านตรงกับข้อสรุปที่ได้จากการพิสูจน์ที่สร้างขึ้นใหม่นั้น ถือว่าข้อสรุปของบทพิสูจน์ที่อ่านนั้นถูกต้อง แม้ว่าคำตอบที่ได้นั้นถูกต้อง แต่นักเรียนไม่ได้พิจารณากระบวนการพิสูจน์ของบทพิสูจน์ที่อ่าน สนใจเพียงข้อสรุปที่ได้ อาจกล่าวได้ว่านักเรียนสนใจเพียงข้อสรุปบรรทัดท้ายของบทพิสูจน์ และเชื่อว่าบทพิสูจน์

ที่อ่านนั้นถูกต้องอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องพิจารณากระบวนการพิสูจน์ ซึ่งลักษณะการพิจารณาความถูกต้องของบทพิสูจน์ ที่อ่านของนักเรียนทั้งสองลักษณะนี้ สอดคล้องกับแนวคิดการพิสูจน์แบบอำนาจนิยมของ Harel, G. & Sowder, L. ที่กล่าวว่านักเรียนมีแนวโน้มที่จะมองว่าคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยเหตุผลภายในมาอธิบายประกอบ แม้จะเข้าใจว่าคณิตศาสตร์เป็นสิ่งที่ “จริง” แต่กลับไม่ให้ความสำคัญกับกระบวนการพิสูจน์ความจริงดังกล่าว ความเชื่อของนักเรียนจึงมักตั้งอยู่บนรากฐานของข้อความที่ปรากฏในหนังสือเรียน หรือคำกล่าวของครูผู้สอน (Harel, G. & Sowder, L., 1998)

เมื่อขอให้นักเรียนพิสูจน์ว่า $D\hat{A}E = C\hat{A}E$ พบว่า นักเรียนคนที่ 1 สามารถประยุกต์แนวคิดจากบทพิสูจน์ ที่อ่านเรื่องมุมภายนอกและมุมภายในที่อยู่ตรงข้ามบนข้างเดียวกันของเส้นตัดมีขนาดเท่ากันในการแสดงการพิสูจน์ ข้อความได้ และสามารถสรุปผลการพิสูจน์ได้ถูกต้อง แสดงว่านักเรียนประสบความสำเร็จในการอ่านบทพิสูจน์ เนื่องจากพยายามพิสูจน์ข้อความ (Weber, K., 2015) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการเขียนแสดงการพิสูจน์ พบว่า การพิสูจน์ที่แสดงมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและมีการให้เหตุผลที่วนซ้ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ขาดการทวนซ้ำเพื่อตรวจสอบ กระบวนการพิสูจน์ที่กำลังเขียนสนใจเพียงการประยุกต์ความรู้ และนักเรียนคนที่ 2 สามารถระบุเงื่อนไข หรือ ข้อความพิสูจน์ได้ถูกต้อง โดยสามารถเขียนแสดงการพิสูจน์ได้ว่าต้องพิสูจน์อะไร โจทย์กำหนดอะไรมาให้ ใช้สมบัติ ไตบ้าง ยกเว้นเขียนสรุปว่า $D\hat{A}E = C\hat{A}E$ ในบรรทัดสุดท้าย แม้ว่าสามารถประยุกต์ความรู้เรื่องมุมภายนอกและมุม ภายในที่อยู่ตรงข้ามบนข้างเดียวกันของเส้นตัดมีขนาดเท่ากันมาใช้ในการพิสูจน์ได้ แต่ท้ายที่สุดแล้วไม่สามารถ สรุปผลการพิสูจน์ได้ อาจกล่าวได้ว่าไม่เข้าใจภาพรวมของการพิสูจน์เนื่องจากไม่สามารถเชื่อมโยงข้อตั้งทั้งหมด เพื่อสร้างข้อสรุปได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับธรรมชาติของความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิตที่นักเรียนแสดงออกในงานวิจัยนี้ พบว่า 1) นักเรียนเข้าใจความหมายคำศัพท์ และสัญลักษณ์ที่พบจากการอ่านบทพิสูจน์ได้ เข้าใจรูปที่ประกอบการ พิสูจน์ผ่านสัญลักษณ์ที่ปรากฏบนรูปนั้น นักเรียนแสดงความเข้าใจข้อความพิสูจน์โดยการกำหนดสัญลักษณ์ลงบน รูปให้สอดคล้องกับข้อความในบทพิสูจน์นั้น 2) นักเรียนสามารถระบุสถานะของข้อความได้ ระบุมุมสมบัติที่นำมาใช้ ในการพิสูจน์ และระบุความสัมพันธ์เชิงตรรกะของข้อความในบทพิสูจน์ 3) นักเรียนระบุข้อตั้งที่สำคัญ เงื่อนไข ที่จำเป็นในการสร้างข้อสรุปของบทพิสูจน์ และมีนักเรียนเพียงส่วนน้อยที่สามารถให้แนวคิดหลักของการพิสูจน์ได้ 4) นักเรียนบางส่วนพิจารณาความสมเหตุสมผลในรายละเอียดของบทพิสูจน์เพื่อตัดสินความถูกต้องของการพิสูจน์ ได้ และนักเรียนสามารถใช้ข้อมูลจากการพิสูจน์ที่อ่านในการพิจารณาความถูกต้องของข้อความที่ไม่ซับซ้อนได้ และ 5) นักเรียนสามารถประยุกต์แนวคิดจากบทพิสูจน์ที่อ่านไปพิจารณาข้อความใกล้เคียงกับบทพิสูจน์ได้ แต่ไม่สามารถ ประยุกต์แนวคิดในการพิสูจน์ข้อความที่ซับซ้อนได้ การวิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) หากจะนำข้อสรุปของการวิจัย ที่ได้ไปใช้ประกอบการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจการพิสูจน์ทางเรขาคณิต ควรส่งเสริม การให้แนวคิดหลักของการพิสูจน์ที่สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน การใช้ข้อมูลจากบทพิสูจน์ที่อ่านเพื่อพิจารณา ความถูกต้องของข้อความที่ซับซ้อน และการประยุกต์แนวคิดจากบทพิสูจน์ที่อ่านไปพิสูจน์ข้อความที่ซับซ้อนกว่า

และ 2) ในการศึกษาครั้งถัดไป ควรศึกษาว่าทำไมนักเรียนไม่สามารถพิจารณาความสมเหตุสมผลของข้อความ หรือ ประยุกต์แนวคิดที่ได้จากบทพิสูจน์ที่อ่านไปพิสูจน์ข้อความที่ซับซ้อนกว่าได้

เอกสารอ้างอิง

- Conradie, J. & Frith, J. (2000). Comprehension tests in mathematics. *Educational Studies in Mathematics*, 42(3), 225-235.
- Davies, B. & Jones, I. (2021). Assessing Proof Reading Comprehension Using Summaries. *International Journal of Research in Undergraduate Mathematics Education*, 8(3), 469-489.
- Harel, G. & Sowder, L. (1998). Students' Proof Schemes: Results from Exploratory Studies. In Schoenfeld, A. H., Kaput, J. & Dubinsky, E. (Eds.), *Research in Collegiate Mathematics Education III*. (pp. 234-283). Rhode Island: American Mathematical Society.
- Inam, B. et al. (2018). High School Students' Performances on Proof Comprehension Tests. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 5(2), 339-369.
- Komatsu, K. (2017). Fostering empirical examination after proof construction in secondary school geometry. *Educational Studies in Mathematics*, 96(2), 129-144.
- Mejia-Ramos, J. P. et al. (2012). An assessment model for proof comprehension in undergraduate mathematics. *Educational Studies in Mathematics*, 79(1), 3-18.
- _____. (2017). Developing and validating proof comprehension tests in undergraduate mathematics. *Research in Mathematics Education*, 19(2), 130-146.
- National Council of Teachers of Mathematics. (2000). *Principles and standards for school mathematics*. Virginia: National Council of Teachers of Mathematics.
- Selden, A. & Selden, J. (2015). A comparison of proof comprehension, proof construction, proof validation and proof evaluation. Paper presented at the Kompetenzzentrum Hochschuldidaktik Mathematik Conference 2015. Retrieved January 12, 2025, from <https://shorturl.asia/Y8PQo>
- Stylianou, D. A. et al. (2009). *Teaching and learning proof across the grades: A K-16 perspective*. New York: Routledge.
- Weber, K. (2015). Effective proof reading strategies for comprehending mathematical proofs. *International Journal of Research in Undergraduate Mathematics Education*, 1(1), 289-314.
- Yang, K. L. & Lin, F. L. (2008). A model of reading comprehension of geometry proof. *Educational Studies in Mathematics*, 67(1), 59-76.
- Yang, K. L. (2012). Structures of cognitive and metacognitive reading strategy use for reading comprehension of geometry proof. *Educational Studies in Mathematics*, 80(3), 307-326.

การจัดการการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อยกระดับเทศกาลประเพณี ท้องถิ่นภาคเหนือของประเทศไทยสู่ระดับชาติและนานาชาติ*

COMMUNICATION MANAGEMENT OF PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION FOR ENHANCING LOCAL FESTIVALS IN NORTHERN THAILAND TO NATIONAL AND INTERNATIONAL LEVELS

แว่นแก้ว ชัยอาราม^{1*}, วิทยาธร ท่อแก้ว¹, กรกช ชันธบุญ¹, พรปภัสสร ปริญชาญกล²

Wankaew Chaiarram^{1*}, Wittayatorn Torkeaw¹, Korakoch Kantaboon¹, Pornpapatsorn Princhanon²

¹สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

¹School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

²คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: vankaew95@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การสื่อสารนโยบาย 2) กระบวนการจัดการการสื่อสาร และ 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการจัดการการสื่อสาร ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อยกระดับเทศกาลประเพณีท้องถิ่นสู่ระดับชาติและนานาชาติ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีแผนคู่ขนาน ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและอภิปรายกลุ่ม โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การภาคีเครือข่ายหลัก นักการสื่อสาร สื่อมวลชน และผู้รับสาร รวม 44 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย การสร้างข้อสรุป และการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยวิธีการสำรวจ โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชน 4 จังหวัด ได้แก่ ลำพูน น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน จำนวน 400 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารนโยบาย ตามองค์ประกอบการสื่อสาร ประกอบด้วย ทีมผู้ส่งสาร 2 ส่วน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การภาคีเครือข่ายด้านการสื่อสาร สารของนโยบาย/สาร คือ การสร้างเนื้อหาที่ถูกต้อง ครบถ้วน และใช้ข้อมูลชุดเดียวกันเสนอต่อสาธารณะ ช่องทางสื่อสาร ได้แก่ สื่อดั้งเดิม สื่อออนไลน์ และสื่อบุคคล กลุ่มเป้าหมายการสื่อสาร ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยว และภาคีเครือข่าย และผลที่คาดหวังจากการสื่อสาร ได้แก่ การกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว การสร้างอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจ การอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม และการยกระดับสู่สากล และกระบวนการจัดการ การสื่อสาร ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการสื่อสารของประชาชน การวางแผนการสื่อสารที่คำนึงถึงช่องว่าง

การสื่อสาร การดำเนินการและปฏิบัติการสื่อสาร และการประเมินผลการสื่อสารโดยรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้รับสาร และภาคีเครือข่ายทุกกลุ่ม

คำสำคัญ: การจัดการการสื่อสาร, องค์การบริหารส่วนจังหวัด, เทศกาลประเพณีท้องถิ่น, ภาคเหนือของประเทศไทย, การยกระดับสู่ระดับนานาชาติ

Abstract

This research aims to: 1) Policy communication, 2) The communication management process, and 3) Policy recommendations for the communication management of Provincial Administrative Organizations for enhancing local festivals to national and international levels. Employing a concurrent parallel mixed-methods design, the study integrates qualitative and quantitative approaches. The qualitative component involved in-depth interviews and focus groups with a semi-structured protocol to collect data from 44 key informants across 6 groups, including PAO policymakers and communication practitioners, key partner organizations, communication experts, media professionals, and the audience, with data analyzed through summary creation. The quantitative component utilized a survey with a questionnaire to gather data from 400 residents in four provinces: Lamphun, Nan, Phayao, and Mae Hong Son, with data analyzed using descriptive statistics. The findings revealed that policy communication, analyzed based on communication components, consists of senders team, comprising two parts: the Provincial Administrative Organizations and communication partner networks; message, which focuses on creating accurate, complete, and consistent content for public dissemination; channels, encompassing traditional, online, and interpersonal media; audience, targeting local residents, tourists, and partner organizations; and expected outcomes, which include stimulating the economy and tourism, building identity and pride, preserving and inheriting culture, and achieving international recognition. Furthermore, the communication management process involves 4 steps include: studying the communication problems and needs of the public, planning communication strategies that address communication gaps, implementing communication actions, and evaluating effectiveness by gathering feedback from all audiences and partner networks.

Keywords: Communication Management, Provincial Administrative Organization, Local Festivals, Northern Thailand, Enhancing to International Levels

บทนำ

การสื่อสารเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญทั้งในด้านการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม เนื่องจากการสื่อสารเป็นเครื่องมือและวิธีการก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดการพัฒนา

ทั้งต่อบุคคล สังคมและประเทศชาติ การสื่อสารจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานของรัฐบาล โดยเฉพาะการนำเรื่องการท่องเที่ยวมาเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักของประเทศที่สามารถดึงเงินตราจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศได้ (จุฬารัตน์ จุลภักดี และคณะ, 2567) ซึ่งรัฐบาลไทยได้บรรจุนโยบายการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้กำหนดจุดหมายเพื่อเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน มีเป้าหมายและทิศทางที่ช่วยในการสนับสนุน การพลิกโฉมประเทศ โดยมิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย หมายความว่า 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นเรื่องคุณภาพและความยั่งยืน สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นภาคเศรษฐกิจที่สร้างมูลค่าผ่านการสร้างสรรค์ทางปัญญาและนวัตกรรม ครอบคลุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลายประเภทที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง การผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการบนพื้นฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม (Moh, Y. D. et al., 2024) ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมที่ไทยมีอยู่เปรียบเสมือนเป็นขุมทรัพย์ที่มีค่าในการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยให้เป็นความหวังใหม่สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทุนวัฒนธรรมเปรียบเสมือนแก่นของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมวัฒนธรรมทั้งผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าและการท่องเที่ยว ทั้งในเชิงการอนุรักษ์และการนำวัฒนธรรมมาเป็นทุนเชื่อมโยงสู่ การพัฒนาทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553)

รัฐบาลไทยได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งหวังให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (Kaewanant, W. & Sirisunhirun, S., 2024) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดสากลที่มองว่าการใช้ความเป็นผู้นำและการปกครองภายในชุมชนเพื่อส่งเสริม ศิลปะและบริการ สามารถช่วยสร้างชื่อเสียงและสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ให้แก่ประเทศในเวทีระหว่างประเทศได้ (Baker, C. et al., 2024) อย่างไรก็ตามแม้ว่านโยบายในระดับมหภาคจะมีความชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่ภูมิทัศน์การสื่อสารเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง ปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น คือ ช่องว่างระหว่างนโยบายและการสื่อสารในทางปฏิบัติ กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ยังคงใช้รูปแบบการสื่อสารแบบดั้งเดิมที่ไม่สามารถเข้าถึงและสร้างปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มผู้รับสารยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของรัฐบาลไทยอย่างต่อเนื่อง กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกระทรวงหลักในการผลักดันยุทธศาสตร์ดังกล่าว ได้ประกาศผลการแข่งขันคัดเลือกเทศกาลประเพณี เพื่อยกระดับสู่ระดับชาติและนานาชาติ ประจำปี 2566 จำนวน 16 เทศกาลประเพณี เป็นเทศกาลอาหาร 2 เทศกาลดนตรี แฟชั่น และศิลปะ 4 และเทศกาลประเพณีท้องถิ่น 10 และเมื่อศึกษาในรายละเอียด พบว่า ได้มีการส่งประกวดเทศกาลประเพณีจากทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยภาคเหนือได้รับคัดเลือกสูงที่สุด คือ 4 ใน 10 ของเทศกาลประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีทกเป็นนมัสการพระมหาธาตุเจ้าภูเพียงแช่แห้ง จังหวัดน่าน เทศกาลไหล่อ้อยโฮมฮิต โดยฮอยร้อยใจไหล่อ้อย จังหวัดพะเยา เทศกาลนาฏยแห่งศรัทธา กิ่งกะหร่า น้อมบูชาวิชาขุขันธ์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน และเทศกาลโคมแสนดวงที่เมืองลำพูน จังหวัดลำพูน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2566) จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ยังมีเทศกาลประเพณีท้องถิ่นอีกจำนวนมากที่รอการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการสื่อสาร รวมถึงการมีส่วนร่วม

ของภาคีเครือข่าย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ในการขับเคลื่อนและบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างจริงจังและเป็นระบบ

ดังนั้น การศึกษาการจัดการการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อยกระดับเทศบาลประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือของประเทศไทยสู่ระดับชาตินานาชาติ จึงเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ที่ถอดบทเรียนความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับส่วนแรก คือ การสื่อสารนโยบายตามองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ทีมผู้ส่งสาร ช่องทางสื่อสาร ผู้รับสารและผลของการสื่อสาร ส่วนที่สอง คือ กระบวนการจัดการการสื่อสาร ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ การวางแผนการสื่อสาร การดำเนินการสื่อสาร และการประเมินผลการสื่อสาร และส่วนที่สาม คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการสื่อสาร ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางแวดวงวิชาการ และประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัด ในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดการการสื่อสารเพื่อยกระดับเทศบาลประเพณีท้องถิ่นสู่ระดับชาตินานาชาติ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อยกระดับเทศบาลประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือสู่ระดับชาตินานาชาติ
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อยกระดับเทศบาลประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือสู่ระดับชาตินานาชาติ
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการจัดการการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อยกระดับเทศบาลประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือสู่ระดับชาตินานาชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อยกระดับเทศบาลประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือของประเทศไทยสู่ระดับชาตินานาชาติ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีแผนคู่ขนาน (Concurrent Parallel Design) ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการสำรวจ (Survey) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีแผนคู่ขนาน (Concurrent Parallel Design) ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 1 - 3 และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยวิธีการสำรวจ (Survey) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 2 - 3

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ: ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยบริเวณโดยรอบพื้นที่การจัดงานเทศบาลประเพณี 4 จังหวัด ได้แก่ น่าน พะเยา ลำพูนและแม่ฮ่องสอน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูป

ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ในขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนสูงสุด 400 ตัวอย่าง (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) เฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลสัดส่วนเท่ากัน จังหวัดละ 100 ตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยเชิงคุณภาพ: ใช้ผู้ให้ข้อมูลหลัก 6 กลุ่ม โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดต้นแบบเพื่อยกระดับเทศบาลประเพณีท้องถิ่นสู่ระดับชาติ และนานาชาติ รวมจำนวน 44 คน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้กำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา รวม 4 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ปฏิบัติการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่ ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา และเลขานุการองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน รวม 4 คน กลุ่มที่ 3 องค์กรภาคีเครือข่ายหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยกระดับเทศบาลประเพณีฯ ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัดน่าน วัฒนธรรมจังหวัดพะเยา วัฒนธรรมจังหวัดลำพูน วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดลำพูน และผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานน่าน รวม 11 คน กลุ่มที่ 4 นักการสื่อสาร ได้แก่ ประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน ประชาสัมพันธ์จังหวัดพะเยา ประชาสัมพันธ์จังหวัดลำพูน ประชาสัมพันธ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน และนักประชาสัมพันธ์ชำนาญการ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน รวม 5 คน กลุ่มที่ 5 สื่อมวลชน ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ แอดมินและผู้ก่อตั้งเพจ “เสน่ห์น่านวันนี้” แอดมินและผู้ก่อตั้งเพจ “ที่นี่พะเยา” ประธานชมรมนักข่าวจังหวัดลำพูน แอดมินและผู้ก่อตั้งกลุ่มสาธารณะ “ข่าวลำพูน” และแอดมินและผู้ก่อตั้งเพจ “ยอยเที่ยวตามงบ” แม่ฮ่องสอน รวม 4 คน และ กลุ่มที่ 6 ผู้รับสาร ได้แก่ นักท่องเที่ยวไทยและนักท่องเที่ยวต่างประเทศ รวม 16 คน

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ: เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview Form) เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งผ่านการตรวจคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการสื่อสาร จำนวน 3 คน โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การสื่อสารนโยบายตามองค์ประกอบสื่อสาร ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดการการสื่อสาร และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการจัดการการสื่อสาร ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 - 3

การวิจัยเชิงปริมาณ: เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชน ประกอบด้วย คำถาม 5 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ส่วนที่ 2 การรับรู้การสื่อสารนโยบาย ส่วนที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมในการสื่อสารนโยบาย ส่วนที่ 4 ระดับความต้องการต่อการใช้สื่อ และส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม นำไปตรวจความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในเนื้อหาเรื่องนั้น ๆ เป็นผู้พิจารณา และนำผลคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจไปวิเคราะห์รายข้อ โดยกำหนดค่าคะแนนรายข้อที่ 1, 0 หรือ -1 และนำผลคะแนนไปคำนวณหา

ค่าสัมประสิทธิ์ของความสอดคล้อง (Index of Concordance: IOC) (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2558) โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผ่านการตรวจคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการสื่อสาร จำนวน 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.0 ทุกข้อ หลังจากนั้น นำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดสอบคุณภาพเครื่องมือ 30 คน เพื่อทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability Consistency) ของแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ด้วยวิธีของ Cronbach's Alpha ได้ค่า Reliability Statistics Cronbach's Alpha 0.952 และ 0.792 ตามเกณฑ์ความเที่ยงของเครื่องมือวิจัยมีค่าสูงกว่า 0.70 ถือว่าเครื่องมือวิจัยมีผลการวัด ที่มีความเที่ยงและเชื่อถือได้ (ไพบูรณ์ คะเชนทรพรรค, 2557)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ: ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเองจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 44 คน ซึ่งได้ขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนการสัมภาษณ์และ การสนทนากลุ่มตามจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ประสานการนัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก สัมภาษณ์ตามประเด็นที่ได้จัดเตรียมไว้ในเครื่องมือ บันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ และหยุดสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเมื่อข้อมูลที่ได้มีการอิ่มตัว

การวิจัยเชิงปริมาณ: ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงพื้นที่จัดงานเทศกาล 4 จังหวัด ได้แก่ น่าน ลำพูน พะเยา และแม่ฮ่องสอน จังหวัดละ 100 ตัวอย่าง รวมจำนวน 400 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเป็นผู้ช่วยอำนวยความสะดวกและ แจกจ่ายแบบสอบถาม ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยให้สามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ และขออนุญาตใช้ภาพเพื่อการอ้างอิงการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามทุกพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: โดยจำแนกข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อ และประเด็นที่ศึกษา จากนั้นได้ตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ออกไป ดำเนินการตีความข้อมูล ที่เหลือโดยการสร้างข้อสรุปเชิงพรรณนาความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ: รวบรวมจากแบบสอบถาม (N = 400) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance-ANOVA)

การตรวจสอบข้อมูล

ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบด้านข้อมูล เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มาจากผู้ให้สัมภาษณ์ในองค์กรหน่วยงานเดียวกัน ข้อมูลจะมีลักษณะเหมือนกันหรือไม่ 2) การตรวจสอบด้านผู้วิจัย โดยใช้วิธีเปรียบเทียบข้อมูลที่เก็บจากผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้จะเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ และ 3) การตรวจสอบด้านวิธีการ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์ เปรียบเทียบกับข้อมูลจากการจดบันทึกภาคสนาม รวมไปถึงการใช้เอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล พิจารณาว่าข้อมูลที่เก็บมาได้จากการ

สัมภาษณ์และการศึกษาจากเอกสารมีเนื้อหาสาระเพียงพอที่จะตอบปัญหาการวิจัยหรือไม่ โดยทำการตรวจสอบข้อมูลตลอดในช่วงของการทำวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยสรุป ได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาการสื่อสารนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อยกระดับเทศกาลประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือสู่ระดับชาติและนานาชาติ เป็นพลวัตของระบบนิเวศการสื่อสารแบบบูรณาการ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารนโยบายเพื่อยกระดับเทศกาลประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือไม่ใช่กระบวนการเชิงอำนาจแบบเส้นตรงจากบนลงล่าง แต่มีลักษณะเป็น “ระบบนิเวศการสื่อสารแบบผสมผสาน” ที่มีความซับซ้อนและขับเคลื่อนโดยเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่หลากหลายและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีพลวัต องค์ประกอบสำคัญของระบบนิเวศนี้สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้ 1) พลวัตของทีมผู้ส่งสาร ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ได้ดำรงอยู่ในฐานะผู้ส่งสารเพียงรายเดียว แต่เป็นส่วนหนึ่งของ “ทีมสื่อสารแบบบูรณาการ” ซึ่งประกอบด้วย เครือข่ายผู้ส่งสารสองกลุ่มหลักที่มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างเข้มข้น ได้แก่ “เครือข่ายภายในภาครัฐ” ประกอบด้วย หน่วยงานรัฐหลายแห่งที่มีบทบาทและกลยุทธ์เฉพาะตัวแตกต่างกันไปในแต่ละบริบท และ “เครือข่ายภาคีภายนอก” เป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จ โดยมีชุมชนเป็นหัวใจของการสร้างการมีส่วนร่วมและการสืบสานวัฒนธรรม สื่อมวลชนท้องถิ่นและผู้มีอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์ ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างกระแสและขยายการรับรู้ในวงกว้าง และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ทำหน้าที่เป็นผู้บูรณาการข้อมูลที่ช่วยประสานความร่วมมือและสร้างความสอดคล้องของสาร 2) พลวัตของสาร เนื้อหาของสารมีเป้าหมายร่วมกันในการเปลี่ยนภาพลักษณ์จังหวัด เพื่อสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน กลยุทธ์การนำเสนอสาร คือ การเปลี่ยนจากการแจ้งข้อมูลไปสู่การสร้างเรื่องเล่าเชิงคุณค่า ซึ่งเน้นการสร้างความรู้สึกร่วมทางอารมณ์และถ่ายทอดอัตลักษณ์ที่ลึกซึ้งของวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวร่วมสมัยที่แสวงหาประสบการณ์ที่แท้จริง 3) พลวัตของช่องทาง การใช้กลยุทธ์ช่องทางแบบบูรณาการที่ผสมผสานสื่อหลากหลายประเภทเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันอย่างครอบคลุม โดยการใช้สื่อแบบผสมผสาน ได้แก่ “สื่อดั้งเดิม” เช่น วิทยุชุมชน สถานีโทรทัศน์ เสียงตามสาย ป้ายประกาศ และรถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ ซึ่งเป็นช่องทางเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ กลุ่มผู้สูงอายุ และประชาชนพื้นที่ห่างไกล ร่วมกับการใช้ “สื่อออนไลน์” เช่น เว็บไซต์องค์กร และสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ ดิจิทัลอินสตาแกรม โดยมีบทบาทในการสร้างกระแสอย่างรวดเร็ว เป็นช่องทางในการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่และนักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น และ “สื่อบุคคล” เช่น ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สื่อมวลชนท้องถิ่นและผู้มีอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์ เป็นกลไกในการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในระดับรากหญ้า และ 4) พลวัตของผู้รับสารและผลลัพธ์ เป้าหมายของการสื่อสารถูกกำหนดอย่างเป็นลำดับขั้นและเชื่อมโยงกัน เริ่มต้นจากผลลัพธ์ระดับจุลภาค คือ การสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองและการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ขยายไปสู่ผลลัพธ์ระดับกลาง คือ การเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและการสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งกับภาคีเครือข่าย และมุ่งสู่ผลลัพธ์สูงสุดระดับมหภาค คือ การสร้างการยอมรับและภาพลักษณ์ที่ยั่งยืนในระดับชาติและนานาชาติ

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษากระบวนการจัดการการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อยกระดับเทศบาล ประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือสู่ระดับชาติและนานาชาติ สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้และอธิบายรายละเอียดตามขั้นตอนการบริหารจัดการ ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ กระบวนการจัดการการสื่อสาร เริ่มต้นจากการวิเคราะห์สถานการณ์ ซึ่งพบว่า ปัญหาหลักที่ทุกภาคส่วนตระหนักร่วมกัน คือ ภาพลักษณ์เมืองผ่าน และปัญหาเชิงโครงสร้างจากการขาดเจ้าภาพหลักในการบูรณาการการสื่อสาร ซึ่งจากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เผยให้เห็นปัญหาบางส่วนที่เกิดจากทัศนคติของคนในพื้นที่ที่ยังขาดความรู้สึกร่วม ในการเป็นเจ้าของและความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองของตนเอง ขณะที่ความต้องการหลักที่ทุกฝ่ายระบุตรงกัน คือ การสร้างเรื่องราว และช่องทางสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อสร้างกระแสการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ผลสำรวจเชิงปริมาณ พบว่า ประชาชนมีความต้องการใช้สื่อสังคมออนไลน์สูง แต่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะน้อยมาก ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างของการสื่อสารสองทางที่ยังขาดช่องทางรับฟังที่มีประสิทธิภาพ 2) การวางแผนการสื่อสาร จากข้อมูลข้างต้นนำมาวางแผนเชิงกลยุทธ์ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ “ทีมผู้ส่งสาร” ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน “สาร” ต้องสร้างเรื่องเล่าและสร้างภาพลักษณ์ให้กับเทศบาลประเพณี “ช่องทาง” ควรใช้สื่อผสมผสาน ได้แก่ สื่อดั้งเดิม สื่อออนไลน์ และสื่อบุคคล และ “กลุ่มเป้าหมาย” ควรแบ่งอย่างชัดเจนระหว่างคนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และภาคีเครือข่าย ซึ่งจากการสำรวจ พบว่า กลุ่มอายุน้อยกว่า 20 ปีและกลุ่มนักศึกษามีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการสื่อสารออนไลน์สูงที่สุด ซึ่งควรใช้กลยุทธ์สื่อดิจิทัลเป็นหลักในกลุ่มนี้ 3) การดำเนินการและการปฏิบัติการ การแปรกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ ขั้นตอนนี้ คือ การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งพบว่า มีวิธีการผลิตและเผยแพร่สื่อที่แตกต่างกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม โดยภาครัฐผลิตสื่อที่เป็นทางการ ส่วนสื่อท้องถิ่นและอินฟลูเอนเซอร์จะผลิตสื่อที่เน้นความสมจริงและรวดเร็ว ผลสำรวจเชิงปริมาณ พบว่า ประชาชนมีความต้องการใช้เฟซบุ๊กสูงสุด แต่การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ทำให้เห็นว่ายังขาดการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร และ 4) การประเมินผล การวัดความสำเร็จและวงจรการเรียนรู้ ขั้นตอนสุดท้าย การวัดผลความสำเร็จของกระบวนการทั้งหมด ในทางปฏิบัติยังคงวัดผลเชิงปริมาณระยะสั้น เช่น จำนวนของการเข้าถึงและการมีส่วนร่วม ผลการสำรวจเชิงปริมาณ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$) โดยการเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.91$) แสดงว่าการสื่อสารประสบความสำเร็จในการดึงคนร่วมงาน แต่การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงงานมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.00$) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงกระบวนการสื่อสารยังขาดช่องทางรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ดังนั้น กระบวนการที่มีประสิทธิภาพควรเริ่มต้นจากทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การวางแผนที่ตรงจุด จากนั้นจึงนำไปปฏิบัติและประเมินผลเพื่อนำข้อมูลกลับมาปรับปรุงกระบวนการให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร การบูรณาการข้อมูลเห็นภาพรวมของความสำเร็จ ความท้าทาย และความจำเป็นของการสร้างกลไกการสื่อสารสองทางและการมีส่วนร่วมเชิงรุกเพื่อยกระดับเทศบาลประเพณีได้อย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการจัดการการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อยกระดับเทศบาลประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือสู่ระดับชาติและนานาชาติ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้าน การสื่อสารนโยบาย โดยปรับกระบวนการทศนิยม 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1.1) ด้านผู้มีส่วนร่วมการสื่อสาร (ทีมผู้ส่งสาร) โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้สร้างและนำทีมสื่อสารแบบบูรณาการ ที่ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายภาครัฐและสื่อมวลชน

ท้องถิ่น 1.2) ด้านสาระของนโยบาย (สาร) เปลี่ยนจากการแข่งขันเป็นการสร้างเรื่องเล่าเชิงคุณค่า ที่เน้นการสื่อสารแก่นแท้ของวัฒนธรรมและสร้างความภาคภูมิใจให้คนในพื้นที่ โดยเชื่อมโยงวัฒนธรรมเข้ากับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 1.3) ด้านช่องทาง ใช้กลยุทธ์ช่องทางสื่อแบบผสมผสานและใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวก และจัดสรรงบประมาณสำหรับการตลาดดิจิทัลอย่างจริงจัง 1.4) ด้านกลุ่มเป้าหมาย (ผู้รับสาร) ลำดับความสำคัญของกลุ่มเป้าหมาย โดยเริ่มต้นจากคนในพื้นที่ นักท่องเที่ยว และภาคีเครือข่าย และ 1.5) ด้านผลที่คาดหวัง (ผลลัพธ์) ควรกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ยั่งยืน โดยมุ่งเปลี่ยนพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ที่ยั่งยืน และ 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านวิธีการจัดการการสื่อสาร โดยการสร้างกระบวนการจัดการที่มีประสิทธิภาพตามกระบวนการจัดการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1) ด้านการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ควรมีการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเชิงลึกและทำความเข้าใจ ปัญหาของผู้รับสารอย่างแท้จริง 2.2) ด้านการวางแผนการสื่อสาร ควรจัดทำปฏิทินสื่อสารการท่องเที่ยวทั้งปี โดยวางแผนประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าอย่างน้อย 3 - 6 เดือน และควรมีแผนงบประมาณการตลาดดิจิทัลที่ชัดเจน 2.3) ด้านการดำเนินการและปฏิบัติการ โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการบูรณาการการทำงานในทุกภาคส่วน และจัดตั้งศูนย์ข้อมูลแบบเบ็ดเสร็จเพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว และ 2.4) ด้านการประเมินผล ควรใช้เครื่องมือวัดผลที่หลากหลาย และมีกระบวนการถอดบทเรียนหลังจบงาน เพื่อนำผลไปสร้างวงจรการพัฒนาและปรับปรุงแผนในปีต่อไปอย่างเป็นระบบ โดยสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายนี้ได้เสนอรูปแบบการทำงานเชิงกลยุทธ์ที่ครบวงจร โดยเสนอให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกเชิงกลยุทธ์ ที่ใช้ข้อมูลในการวางแผนอย่างเป็นระบบ บูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน และใช้ช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัยเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับเทศกาลประเพณีท้องถิ่นอย่างแท้จริง

จากข้อค้นพบจากการวิจัย แสดงเป็นตารางระบบนิเวศการสื่อสารแบบผสมผสาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระบบนิเวศการสื่อสารแบบผสมผสาน

ลำดับที่	หัวข้อ	รายละเอียด
1	ทีมผู้ส่งสาร (S: Sender)	- ภาคีเครือข่ายภายในภาครัฐ: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัฒนธรรมจังหวัด หน่วยงานท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์จังหวัด และที่เกี่ยวข้อง - ภาคีเครือข่ายภายนอก: สภาวัฒนธรรม สถาบันการศึกษา และสื่อมวลชน
2	สาร (M: Message)	- กลยุทธ์: สร้างเนื้อหาที่ถูกต้อง ครบถ้วน และใช้ข้อมูลชุดเดียวกันนำเสนอต่อสาธารณะ - วิธีการนำเสนอ: สร้างเรื่องเล่า ใช้รูปภาพ อินโฟกราฟิก และวิดีโอสั้น
3	ช่องทาง (C: Channel)	- สื่อดั้งเดิม: วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ เสี่ยงตามสาย ป้ายประกาศ และรถแห่ - สื่อออนไลน์: เว็บไซต์ บล็อก และสื่อสังคมออนไลน์ - สื่อบุคคล: ผู้มีอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์ ผู้นำชุมชน อสม. และ อปมช.
4	ผู้รับสารและผลลัพธ์ (R: Receivers & R: Result)	- ประชาชนในพื้นที่: สร้างความภาคภูมิใจ และการมีรายได้เพิ่ม - นักท่องเที่ยว: สร้างแรงจูงใจ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ - ภาคีเครือข่าย: สร้างความร่วมมือ เพื่อการทำงานที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ส่วน ดังนี้

1. การสื่อสารนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อยกระดับเทศกาลประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือสู่ระดับชาติและนานาชาติ เป็นพลวัตของระบบนิเวศการสื่อสารแบบบูรณาการ การสื่อสารนโยบายเพื่อยกระดับเทศกาลประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือไม่ใช่กระบวนการเชิงอำนาจแบบเส้นตรงจากบนลงล่าง แต่มีลักษณะเป็น “ระบบนิเวศการสื่อสารแบบผสมผสาน” ที่มีความซับซ้อนและขับเคลื่อนโดยเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีพลวัต องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้มีส่วนร่วมในการสื่อสาร (ทีมผู้ส่งสาร) ได้แก่ “เครือข่ายภายในภาครัฐ” และ “เครือข่ายภายนอก” เป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการสื่อสาร สอดคล้องกับการวิจัยการจัดการการสื่อสารการยอมรับความหลากหลายเพื่อรักษาความเป็นเอกภาพของประชาชน พบว่า การบริหารจัดการการสื่อสารไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการส่งและรับข้อความ แต่รวมถึงการสร้าง ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในองค์กรด้วย จากการศึกษาพบว่า การสื่อสาร มีบทบาทสำคัญต่อวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ และแนวทางปฏิบัติที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวและส่งเสริม ความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว (Khor, A., 2024) เช่นเดียวกับการศึกษาการจัดการสื่อสารเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การสื่อสารเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพช่วยเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันและส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ โดยการผสมผสานเครือข่ายในทุกระดับ ทั้งภายในองค์กรและ ระหว่างองค์กร (กิจอุดม เสือเจริญ และคณะ, 2567) นอกจากนี้ การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล พบว่า การบริหารจัดการการสื่อสารถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การวางแผนการสื่อสารแบบบูรณาการเป็นกุญแจสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการท่องเที่ยวที่ตั้งไว้ (Aziz, A. et al., 2023) 2) สารของนโยบาย (สาร) พบว่า กลยุทธ์การนำเสนอสาร ควรเปลี่ยนจากการแจ้งข้อมูล เป็นการสร้างเรื่องเล่าเชิงคุณค่า ซึ่งตรงกับ “ทฤษฎีว่าด้วยเรื่องเล่า” ซึ่งได้อธิบายบทบาทสำคัญของการเล่าเรื่อง อยู่ในกระบวนการสื่อสารของมนุษย์ โดยธรรมชาติของมนุษย์ในการเป็น “นักเล่าเรื่อง” ที่ใช้เรื่องเล่าเพื่อสร้างความหมายและความเข้าใจในชีวิตประจำวันมากกว่าการส่งสาร (Fisher, W. R., 1985) รวมถึง “ทฤษฎีการแพร่ นวัตกรรม” ซึ่งอธิบายถึงกระบวนการที่นวัตกรรมหรือข่าวสารถูกนำเสนอและแพร่กระจายผ่านช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย โดยเกิดขึ้นเป็นระยะจนกระทั่งบรรลุผลตามเป้าหมายของการสื่อสาร และ “ทฤษฎีบูรณาการสารสนเทศ” ซึ่งอธิบายการสื่อสารและการรับรู้สารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความเชื่อของบุคคล (Rogers, E. M., 2003) 3) ช่องทางสื่อสารนโยบาย ซึ่งงานวิจัยนี้เสนอให้ใช้กลยุทธ์การใช้สื่อแบบผสมผสาน ได้แก่ สื่อดั้งเดิม สื่อออนไลน์ และสื่อบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยการจัดการการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล พบว่า การใช้สื่อเพื่อการสื่อสารทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อดิจิทัลร่วมกัน สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารได้ (Aziz, A. et al., 2023) และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการการสื่อสารการท่องเที่ยวที่ขับเคลื่อนโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวและกระตุ้นเศรษฐกิจ ใช้สื่อดั้งเดิมและสื่อออนไลน์ในการสื่อสารข้อมูลและสร้าง การรับรู้ และกลยุทธ์การสื่อสารมุ่งการสร้างเครือข่ายที่มีความสามารถและการใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง เพื่อสร้างการรับรู้ และกระตุ้นความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม (จุฬารัตน์ จุลภักดี และคณะ, 2567) ซึ่งการศึกษารูปแบบการจัดการ สื่อสารการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รับข้อมูลผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์

Google (อภิวรรณ ศิรินันทนา และคณะ, 2565) สอดคล้องกับการศึกษารูปแบบการจัดการสื่อดิจิทัลการท่องเที่ยว โดยชุมชน พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการใช้สื่อดิจิทัลในการส่งเสริม การท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับสูง และเสนอให้ใช้ช่องทางแบบบูรณาการผสมผสานสื่อหลากหลายประเภท เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน อย่างครอบคลุม (พรฟ้า สุทธิคุณ และคณะ, 2565) 4) กลุ่มเป้าหมายผู้รับสาร และผลที่คาดหวังของการสื่อสาร ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจ นักท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว และภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างความร่วมมือและยกระดับสู่สากล อย่างไรก็ตามช่องว่างระหว่างผลลัพธ์ที่คาดหวังกับผลลัพธ์ของการสื่อสารที่แท้จริง อาจไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และทัศนคติในการเลือกและเปิดรับสื่อของผู้รับสารด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาบทบาทเทศกาลในฐานะผู้สร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีช่องว่างระหว่างภาพลักษณ์ที่หน่วยงานท้องถิ่นพยายามถ่ายทอด กับภาพลักษณ์ที่นักท่องเที่ยวรับรู้จริงในบริบทของ เทศกาล และตรงกับความสนใจของนักท่องเที่ยวและมีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป (Maria, P. L. et al., 2022) เช่นเดียวกับ “ทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจในสื่อ” เป็นแนวทางการศึกษาที่สำคัญในวงการสื่อสารมวลชน โดยเน้นบทบาทของผู้รับสารในการเลือกและเปิดรับสื่อ ผู้บริโภคสื่อมีความกระตือรือร้น ในการเลือกใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการและเป้าหมายของตนเอง โดยไม่ได้มีอิทธิพลจากสื่อเพียงฝ่ายเดียว แต่ผู้รับสารมีอิสระการเลือกสื่อที่ตรงกับความสนใจและความต้องการของตน (วิทย์ธร ท่อแก้ว, 2563ก)

2. กระบวนการจัดการการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อยกระดับเทศกาลประเพณีท้องถิ่น ภาคเหนือสู่ระดับชาติและนานาชาติ จากการวิจัยกระบวนการจัดการการสื่อสาร สรุปได้ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการสื่อสารของประชาชนตามบริบทแต่ละพื้นที่ 2) การวางแผนการสื่อสารที่คำนึงถึงช่องว่างของการสื่อสารและความร่วมมือของภาคีเครือข่าย 3) การดำเนินการและปฏิบัติการสื่อสาร โดยยึดหลักการเข้าถึงประชาชนเป้าหมายทุกกลุ่มเพื่อลดช่องว่างของการสื่อสาร และ 4) การประเมินผลการสื่อสาร โดยรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้รับสารและภาคีเครือข่ายทุกกลุ่ม เพื่อนำข้อคิดเห็นมาปรับปรุงการดำเนินงานครั้งต่อไป ซึ่งอธิบายได้ตามกระบวนการหลักของการจัดการการสื่อสาร 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพปัญหาและความ ต้องการ จะช่วยระบุอุปสรรคและความท้าทายที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสื่อสาร ซึ่งช่วยให้เข้าใจความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) การวางแผนการสื่อสาร เป็นกระบวนการที่สำคัญในการกำหนดทิศทางและแนวทางการ ดำเนินงาน การกำหนดผู้ส่งสารช่วยให้ทราบว่าใครรับผิดชอบในการสื่อสาร การระบุสารและรูปแบบการนำเสนอ ช่วยทำให้ข้อมูลชัดเจนและน่าสนใจ การเลือกช่องทางสื่อสารและกลวิธีจะช่วยเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่าง มีประสิทธิภาพ การกำหนดผู้รับสารช่วยให้สามารถออกแบบข้อความที่ตรงตามความต้องการดีขึ้น 3) การดำเนินการ และการปฏิบัติการสื่อสาร รวมถึงการออกแบบและผลิตสื่อที่มีคุณภาพเพื่อให้ข้อมูลถูกสื่อสารออกไปอย่างถูกต้อง การเผยแพร่สื่อในเวลาที่เหมาะสม และผ่านช่องทางที่เลือกไว้จะช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงผู้รับสาร และสร้าง การมีส่วนร่วมจากผู้เข้าร่วมงาน และ 4) การประเมินผลการสื่อสาร เป็นการวัดประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการ ประเมินการรับรู้ของผู้รับสารว่าพวกเขาได้รับข้อมูลอย่างไร การประเมินความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ และพฤติกรรม ช่วยให้เห็นการเปลี่ยนแปลงหลังการสื่อสาร นอกจากนี้ การประเมินการจัดการการสื่อสารจะช่วยระบุปัญหาหรือ อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงกระบวนการในอนาคตได้ (วิทย์ธร ท่อแก้ว, 2563ข) สอดคล้องกับงานวิจัย การสื่อสารการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของผู้ให้บริการการท่องเที่ยว ซึ่งได้อธิบายกระบวนการสื่อสาร ประกอบด้วย

ผู้ส่งสารที่ทำงานร่วมกันโดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้เทคโนโลยีทันสมัย ตัวสารที่มีความกระชับและเน้นใจความสำคัญมีการใช้รูปภาพเพื่อดึงดูดลูกค้า ช่องทางการสื่อสารแบบผสมผสานสื่อดั้งเดิมและสื่อออนไลน์ และพบอุปสรรค คือ การขาดความรู้ในการปรับปรุงข้อมูลออนไลน์ รวมถึงความไม่ทั่วถึงของการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และการเข้าถึงสัญญาณโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ตในบางพื้นที่ (ทอมมี เจนเสน และคณะ, 2566) เช่นเดียวกับการศึกษาสภาพปัญหา กระบวนการ และกลยุทธ์การสื่อสารนโยบาย เสนอให้มีผู้รับผิดชอบการสื่อสารผ่านช่องทางสื่อออนไลน์โดยเฉพาะ เพื่อใช้เทคโนโลยีได้เต็มศักยภาพ และการปรับโครงสร้างองค์กรโดยการกำหนดผู้รับผิดชอบงานด้านสื่อออนไลน์ให้ชัดเจน (สุภานันท์ ฤทธิมนตรี และคณะ, 2566) นอกจากนี้ ในงานวิจัยการจัดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า ปัญหาการจัดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การขาดงบประมาณและการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพในการสร้างความร่วมมืออย่างยั่งยืนในชุมชน (อภิวรรณ ศิรินันทนา, 2567) ซึ่งส่วนหนึ่งของการศึกษาการสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหาร พบว่า การสื่อสารนโยบายสาธารณะผ่านโซเชียลมีเดียของผู้บริหารช่วยให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น และส่งผลต่อกระบวนการจัดการการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (ปณิตภากร สมโรจน์รัตน์ และคณะ, 2567)

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการสื่อสารนโยบาย จากการวิจัยเสนอให้มีการปรับกระบวนการต้นด้านผู้ส่งสาร โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสร้างและนำทีมสื่อสารแบบบูรณาการ ที่ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายภายในหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายภายนอก ส่วนกลยุทธ์ด้านสาร ควรสร้างเรื่องเล่าและสร้างช่องทางสื่อสารแบบผสมผสาน ได้แก่ สื่อดั้งเดิม สื่อออนไลน์ และสื่อบุคคล โดยกำหนดเป้าหมายการสื่อสารอย่างเป็นลำดับขั้นและเชื่อมโยงกัน เริ่มต้นจากผลลัพธ์ระดับจุลภาค คือ การสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองและการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ขยายไปสู่ผลลัพธ์ระดับกลาง คือ การเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและการสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งกับภาคีเครือข่าย และมุ่งสู่ผลลัพธ์สูงสุดระดับมหภาค คือ การสร้างการยอมรับและภาพลักษณ์ที่ยั่งยืนในระดับชาติและนานาชาติ ซึ่งกลยุทธ์ข้างต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ต่อกระบวนการตัดสินใจเดินทางของคน Gen Y และ Gen Z พบว่า สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่ผู้คนใช้ในการค้นหาข้อมูลและรับรู้ความประทับใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่ใช้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตอย่างเข้มข้นในการตัดสินใจ และนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ทั้งเพื่อขอคำแนะนำ แบ่งปัน และแสดงความคิดเห็นต่อประสบการณ์ของตนเอง (Dorottya, S. & Zita, M. C., 2020) สอดคล้องกับแนวคิดสื่อสังคมออนไลน์ที่ถูกนำมาใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างบุคคลและหน่วยงานเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี ทำให้การติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องง่ายและสะดวก สื่อสังคมออนไลน์ทำให้เกิดเครือข่ายสังคมทั้งแบบทางการและไม่ทางการ เนื่องจากเป็นช่องทางที่เข้าถึงคนจำนวนมากและขยายวงกว้างอย่างรวดเร็วในโลกออนไลน์ (พิมผกา ประเสริฐศิลป์, 2561) นอกจากนี้ บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ต่อผู้คนในสังคมปัจจุบันเป็นพื้นที่สาธารณะ เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารและความรู้ เชื่อมโยงผู้คนในสังคม และให้ความบันเทิง (มนวิภา วงจุรีระ, 2563) และจากการศึกษาบทบาทของงานเทศกาลระดับโลกต่อการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม พบว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นแนวคิด “การทำให้ผู้อื่นอยากในสิ่งเดียวกับที่เราต้องการ” ผ่านความดึงดูดใจทางวัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบายงานเทศกาลขนาดใหญ่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสะท้อนภาพลักษณ์

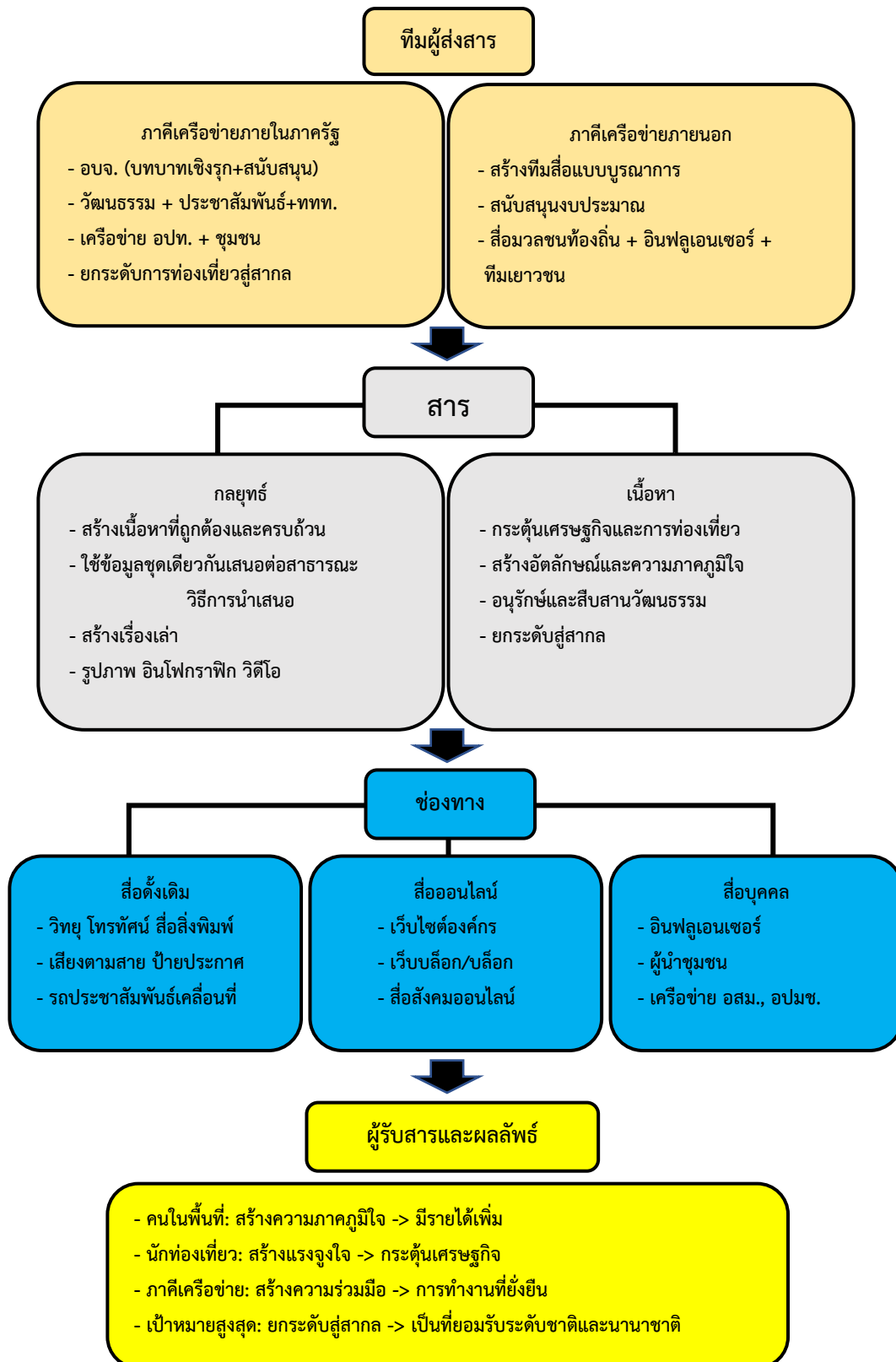

และเพิ่มอิทธิพลโดยไม่ต้องใช้กำลัง เป็นความร่วมมือทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดน การออกแบบและสื่อสารเรื่องเล่า ช่วยสร้างอัตลักษณ์และภาพจำของชาติ (Baker, C. et al., 2024) เช่นเดียวกับการศึกษามุมมองอนาคตเกี่ยวกับการจัดการ การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยศึกษากลยุทธ์การจัดการการสื่อสารที่ใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและอธิบายแนวโน้มในอนาคตของการจัดการการสื่อสารภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎี “เอกภาพระดับโลก” ซึ่งผลการวิจัยให้ข้อเสนอแนะด้านช่องทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการจัดการการสื่อสารที่บูรณาการช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ควบคู่กันจึงจะประสบผลสำเร็จ (Rattanamanee, K., 2024)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาการสื่อสารนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อยกระดับเทศกาลประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือสู่ระดับชาติและนานาชาติ เป็นพลวัตของระบบนิเวศการสื่อสารแบบบูรณาการ การสื่อสารนโยบายเพื่อยกระดับเทศกาลประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือไม่ใช่กระบวนการเชิงอำนาจแบบเส้นตรงจากบนลงล่าง แต่มีลักษณะเป็น “ระบบนิเวศการสื่อสารแบบผสมผสาน” ที่มีความซับซ้อนและขับเคลื่อนโดยเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่หลากหลายและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีพลวัต องค์ประกอบสำคัญของระบบนิเวศ ได้แก่ 1) ทีมผู้ส่งสาร ซึ่งประกอบด้วยเครือข่ายภายในภาครัฐและภาคีเครือข่ายภายนอก เป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการสื่อสาร 2) พลวัตของสาร มีเป้าหมายร่วมกันในการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของภาพลักษณ์จังหวัด เพื่อสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน กลยุทธ์การนำเสนอสาร คือ การสร้างเรื่องเล่าเชิงคุณค่า 3) พลวัตของช่องทาง ใช้กลยุทธ์ช่องทางแบบบูรณาการผสมผสานสื่อหลายประเภทเพื่อลดช่องว่างการสื่อสารและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่าง ได้แก่ สื่อดั้งเดิม สื่อออนไลน์ และสื่อบุคคล และ 4) พลวัตของผู้รับสารและผลลัพธ์ เป้าหมายของการสื่อสารถูกกำหนดอย่างเป็นลำดับขั้นและเชื่อมโยงกัน เริ่มต้นจากผลลัพธ์ระดับจุลภาค คือ การสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองและการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ขยายสู่ผลลัพธ์ระดับกลาง คือ การเปลี่ยนพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งกับภาคีเครือข่าย และมุ่งสู่ผลลัพธ์สูงสุดระดับมหภาค คือ การสร้างการยอมรับและภาพลักษณ์ที่ยั่งยืนในระดับชาติและนานาชาติ

ด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารบนโลกออนไลน์ในปัจจุบัน ส่งผลให้ผู้รับสารได้เปลี่ยนบทบาทของตนเองเป็นผู้ส่งสาร สร้างสารด้วยตนเองผ่านช่องทางที่สามารถเข้าถึง ทั้งในรูปแบบข้อความ รูปภาพ อินโฟกราฟิก วิดีโอสั้น วิดีโอไลฟ์ สร้างเว็บไซต์ บล็อก และช่องทางของตนเอง จนได้รับการยอมรับให้เป็นผู้มีอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์ สร้างสารใหม่ ๆ เพื่อให้มีผู้ติดตามและเป็นผู้นำทางความคิด เช่น ในกลุ่มอินฟลูเอนเซอร์ บล็อกเกอร์ ยูทูบเบอร์ ดิจิตอลเกอร์ และในชื่ออื่น ๆ ที่ไม่ใช่เฉพาะคนไทย แต่หมายถึง พลเมืองทั้งโลกที่มีความสามารถในการเข้าถึงเครื่องมือสื่อสาร ความแตกต่างทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม ภาษา การเข้าถึงข้อมูล และการใช้ช่องทางสื่อบุคคล จึงเป็นพลังขับเคลื่อนการสื่อสารที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เป็นพลวัตของการสื่อสารอย่างแท้จริง การสร้างสารผ่านช่องทางสื่อสารที่หลากหลายและคนทั้งโลกเข้าถึงได้ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของการยกระดับเทศกาลประเพณีท้องถิ่นสู่ระดับชาติและนานาชาติต่อไป

ภาพที่ 1 การสื่อสารนโยบายเพื่อยกระดับเทศกาลประเพณี

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสื่อสารนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อยกระดับเทศกาลประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือของประเทศไทยสู่ระดับชาติและนานาชาติ ตามองค์ประกอบการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) ผู้มีส่วนร่วมในการสื่อสาร 2 ส่วน ส่วนที่ 1 คือ ทีมองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่ คณะผู้บริหารผู้กำหนดนโยบายและทีมปฏิบัติการสื่อสารขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนที่ 2 คือ องค์กรภาคีเครือข่ายหลักด้านการสื่อสาร ได้แก่ องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องและสื่อมวลชน 2) สารของนโยบาย/สาร คือ การสร้างเนื้อหาที่ถูกต้อง ครบถ้วน และใช้ข้อมูลชุดเดียวกันเสนอต่อสาธารณะ 3) ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ สื่อดั้งเดิม สื่อออนไลน์ และสื่อบุคคล 4) กลุ่มเป้าหมายการสื่อสาร/ผู้รับสาร ได้แก่ ประชาชน นักท่องเที่ยว และภาคีเครือข่าย และ 5) ผลที่คาดหวังจากการสื่อสาร ได้แก่ การกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว การสร้างอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจ การอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม และการยกระดับสู่สากล กระบวนการจัดการการสื่อสาร 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการสื่อสารของประชาชนตามบริบทแต่ละพื้นที่ 2) การวางแผนการสื่อสารที่คำนึงถึงช่องว่างของการสื่อสารและความร่วมมือของภาคีเครือข่าย 3) การดำเนินการและปฏิบัติการสื่อสารโดยยึดหลักการเข้าถึงประชาชนเป้าหมายทุกกลุ่ม และ 4) การประเมินผลการสื่อสาร โดยรับฟังข้อคิดเห็นผู้รับสารและภาคีเครือข่ายทุกกลุ่ม โดยการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะ 3 ส่วน 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ในระดับนโยบาย โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นเจ้าภาพหลักในการบูรณาการ โดยกำหนดเป็นนโยบายหลักขององค์กรเป็นศูนย์กลางประสานงานการสื่อสารการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมของจังหวัด และจัดตั้งทีมสื่อสารแบบบูรณาการที่มีตัวแทนจากเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และสื่อมวลชนท้องถิ่น โดยให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในการก่อตั้งและขับเคลื่อนภารกิจอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีกองยุทธศาสตร์และงบประมาณเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการบรรจุโครงการไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเสนอของบประมาณในข้อบัญญัติรายจ่ายประจำปีให้สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจารณาอนุมัติต่อไป 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดตั้งศูนย์ข้อมูลแบบเบ็ดเสร็จ สร้างช่องทางรวมเพื่อให้มีฝ่ายประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยตรง วางแผนพัฒนาเว็บไซต์หรือ แอปพลิเคชันกลางที่เป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลทั้งหมด และจัดกิจกรรมฝึกอบรมทีมสื่อสารท้องถิ่นเพื่อพัฒนาศักยภาพทีมสื่อสารแบบบูรณาการในด้าน Storytelling, Digital Marketing และการสร้าง Engagement ให้กับผู้รับสาร และเมื่อถึงวันเทศกาลต้องมีการจัดตั้งบูธให้บริการนักท่องเที่ยว ณ พื้นที่จัดเทศกาล เพื่ออำนวยความสะดวกและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้กับนักท่องเที่ยว และ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป คือ การวิจัยเชิงลึกด้านการวัดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม และการวิจัยเปรียบเทียบในพื้นที่ที่มีบริบทเฉพาะ เช่น การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการจัดการการสื่อสารในจังหวัดที่เป็นเมืองท่องเที่ยวหลัก เช่น ภูเก็ต ชลบุรี ซึ่งมีแรงกดดันจากการแข่งขันสูงและมีกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติที่หลากหลาย เพื่อวิเคราะห์ระบบการสื่อสารในพื้นที่เหล่านี้มีพลวัตและความท้าทายแตกต่างจากพื้นที่เมืองรองอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. (2566). เทศกาลประเพณีที่สำคัญ ประจำปี 2566. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2567 จาก <https://www.m-culture.go.th/th/traditional-festivals-to-national>

- กิจอุดม เสือเจริญ และคณะ. (2567). การจัดการสื่อสารเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน, 6(1), 14-31.
- จุฬารัตน์ จุลภักดี และคณะ. (2567). การจัดการการสื่อสารการท่องเที่ยวการวิ่งเทรลที่ขับเคลื่อนโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(6), 65-80.
- ทอมมี เจนเสน และคณะ. (2566). การสื่อสารการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของผู้ให้บริการการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี. วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(2), 31-47.
- ปิ่นทภากร สมโรจน์รัตน์ และคณะ. (2567). การสื่อสารนโยบายสาธารณะโดยการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดียของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 7(5), 321-334.
- พรฟ้า สุทธิคุณ และคณะ. (2565). รูปแบบการจัดการสื่อดิจิทัลการท่องเที่ยวโดยชุมชน. วารสารวิชาการสังคมมนุษย์, 12(2), 1-18.
- พิมพา ประเสริฐศิลป์. (2561). เอกสารการสอนชุดวิชา การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร Communication and the Use of Communication Technology 33205 หน่วยที่ 9 - 15. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพบูรณ์ คะเชนทรพรรค. (2557). ประมวลสาระชุดวิชาวิทยานิพนธ์ ชั้น 2 Thesis II หน่วยที่ 6 - 7. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มนวิภา วงจุจระ. (2563). เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อมวลชน Introduction to Mass Media 15231 หน่วยที่ 8 - 15. (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิทยธร ท่อแก้ว. (2563ก). หลักและทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่นชั้นสูง หน่วยที่ 6 ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการสื่อสารนโยบายสาธารณะทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2563ข). แนวคิด ขอบเขต และแนวทางการจัดการนวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น หน่วยที่ 1 การจัดการนวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2558). การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). เศรษฐกิจสร้างสรรค์: พลังขับเคลื่อนใหม่ของเศรษฐกิจไทย. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 47(4), 6-18.
- _____. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2567 จาก <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-2023-2027/>
- สุกนันท์ ฤทธิมนตรี และคณะ. (2566). การสื่อสารนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลผ่านสื่อออนไลน์ในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(5), 224-241.

- อภิวรรณ ศิรินันทนา. (2567). การจัดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, 7(1), 13-26.
- อภิวรรณ ศิรินันทนา และคณะ. (2565). รูปแบบการจัดการสื่อสารการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี. วารสารเกษมบัณฑิต, 23(1), 89-97.
- Aziz, A. et al. (2023). Communication management of the Banjarmasin city river tourism communications in digital era. Proceeding: Islamic University of Kalimantan, 14(4), 45-70.
- Baker, C. et al. (2024). Soft power, Cultural relations and Conflict through Eurovision and other mega-events: a literature review. British Council. Retrieved September 10, 2024, from <https://hull-repository.worktribe.com/output/4447797>
- Dorottya, S. & Zita, M. C. (2020). The impact of social media in travel decision-making process among the Y and Z generations of music festivals in Vojvodina and Hungary. Turizam, 24(2), 79-90.
- Fisher, W. R. (1985). The narrative paradigm: An elaboration. Communication Monographs, 52(4), 347-367.
- Kaewanant, W. & Sirisunhirun, S. (2024). Thai soft power: Moving forward in the right direction. Journal of Language and Culture, 43(1), 194-216.
- Khori, A. (2024). Communication management in diversity tolerance to maintain the unity of the people. Kharisma: Jurnal Administrasi dan Manajemen Pendidikan, 3(1), 54-67.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Maria, P. L. et al. (2022). Food festivals as builders of the image of a tourist destination. Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events, 14(3), 262-278.
- Moh, Y. D. et al. (2024). Optimising the role of creative economy in society through literature review: Empowerment strategies and sustainable development models. Journal of Community Dedication, 4(3), 529-544.
- Rattanamanee, K. (2024). Future Perspectives on Communication Management for Promoting Tourism in Chachoengsao Province (2024 - 2027). International Journal of Professional Business Review, 9(1), 1-18.
- Rogers, E. M. (2003). Diffusion of innovations. (5th ed.). Free Press: Simon and Schuster.

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2*
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTION MANAGEMENT MODELS FOR
SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF
THE RATCHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

พรทิwa หาญวัฒนะพานิชญ์*, สันญา สดประเสริฐ, สุรัตน์ พักน้อย

Pornthiva Hanwattanapanich*, Sanya Sodprasert, Surat Paknoi

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: banananong15@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ที่มีประสิทธิภาพ 2) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อความยั่งยืน และ 3) ขับเคลื่อนรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สามารถนำไปใช้ได้จริง และเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (R&D) ควบคู่กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา รวม 40 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ มีโครงสร้างการบริหารจัดการแบบเครือข่ายโรงเรียนที่ชัดเจนมากขึ้น มีประธานกลุ่มโรงเรียนเป็นกลไกหลัก 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการให้ยั่งยืนเกิดความร่วมมือของโรงเรียนในเครือข่าย ยึดหลักการเคารพมติที่ประชุม และใช้กลไกการมีส่วนร่วมเป็นฐานสำคัญ และ 3) การขับเคลื่อนรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สามารถนำไปใช้ได้จริง นำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน โดยโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร 5) เป็นกรณีตัวอย่างในการนำนวัตกรรมการบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบ RBC-SR Model ภายใต้วงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ ส่งผลให้ โรงเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา มีประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้น ทำให้ได้รับรางวัลด้านการบริหารจัดการศึกษาหลายระดับ ทั้งระดับภาค และระดับประเทศ สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของการนำรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาไปใช้จริงอย่างเป็นรูปธรรม ขยายพื้นที่ศึกษาไปยังโรงเรียนใกล้เคียง ในจังหวัดราชบุรี เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสม และความแตกต่างของการใช้โมเดลในบริบทที่ต่างกัน มีการติดตามเพื่อประเมินความยั่งยืนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, การจัดการสถานศึกษา, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This research aimed to 1) Study the effective school management model of schools under the Office of the Basic Education Commission, Ratchaburi Primary Educational Service Area 2, 2) Develop a sustainable school management model, and 3) Drive the school management model towards practical application and tangible results. This research utilized research and development (R&D) methods in conjunction with participatory action research (PAR). Forty experts, administrators, teachers, educational personnel, and school board members were purposively selected through a sampling method who had direct experience in school management. The results revealed that: 1) The management model was effective, with a clearer school network management structure, with school group presidents serving as the primary mechanism; 2) The development of a sustainable management model fostered cooperation among schools in the network, adhering to the principle of respecting meeting resolutions and using participatory mechanisms as a key foundation; and 3) The implementation of the school management model, leading to sustainable educational quality enhancement. Wat Chantharam School (Tangtrongchit 5) served as a case study in adopting the innovative RBC-SR Model educational management model under the PDCA quality cycle, resulting in higher work efficiency for the school, teachers, and educational personnel. This resulted in the award-winning educational management at multiple levels, both regional and national, reflecting the success of the school management model's practical application. The study area was expanded to nearby schools in Ratchaburi Province to compare the appropriateness and differences in the model's use in different contexts. A follow-up was conducted to assess its true sustainability.

Keywords: Management Model, School Management, Sustainable Development

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และประเทศชาติ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 และมาตรา 80 ได้ระบุถึงสิทธิในการศึกษาของประชาชน และหน้าที่ของรัฐในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (ราชอาณาจักรไทย, 2550) องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 4 ที่มุ่งจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ทัวทั้ง เท่าเทียม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (United Nations, 2015) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) ซึ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ คุณธรรม ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อย่างไรก็ตาม การศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยยังเผชิญปัญหาด้าน

การบริหารจัดการที่ไม่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างเต็มที่ งานวิจัยของ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังคงใช้รูปแบบการบริหารแบบรวมศูนย์ ไม่เปิดโอกาสให้มีการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากครู นักเรียน ชุมชน และภาคีเครือข่าย นอกจากนี้ยังขาดการบูรณาการแนวคิดด้านความยั่งยืน เช่น การจัดการทรัพยากร การใช้พลังงาน และการดูแลสิ่งแวดล้อมเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมของโรงเรียน อีกทั้งยังประสบปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และคุณภาพครู บุคลากร และแหล่งเรียนรู้ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมในระบบการศึกษา (สมศักดิ์ ภู่วัฒนะ, 2564) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบทและกึ่งชนบท ทำให้ประสบข้อจำกัดด้านทรัพยากร งบประมาณ โครงสร้างพื้นฐาน และบุคลากรที่มีความพร้อมจำกัด ส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษาให้ตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565ก) นอกจากนี้ บางโรงเรียนยังไม่มีระบบการบริหารที่ชัดเจนในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนการสอน และขาดกลไกการติดตามประเมินผลที่สะท้อนความเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพในระยะยาว ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สามารถพัฒนาได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การบูรณาการองค์ความรู้ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตเข้าไว้ในระบบการบริหารโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยครั้งนี้มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นศูนย์กลางของชุมชน และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนและชุมชนโดยรอบได้อย่างยั่งยืน โดยคาดว่าผลการวิจัยจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติในการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ประยุกต์ใช้ได้กับบริบทอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป (UNESCO, 2017); (สมศักดิ์ ภู่วัฒนะ, 2564) การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพ สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างยั่งยืน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2545) ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาเน้นการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2545) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ยังได้กำหนดทิศทางการจัดการศึกษาไทยให้มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้มแข็งของสถานศึกษา การยกระดับคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ในทฤษฎีการจัดการศึกษา นักวิชาการหลายท่านได้เน้นถึงการมองการศึกษาในเชิงระบบ (System Theory) ซึ่งเสนอว่าองค์กรทุกแห่งเปรียบได้กับระบบที่ต้องมีปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลิต และผลลัพธ์ที่สัมพันธ์กัน (Bertalanffy, L. von., 1968) สำหรับสถานศึกษา การจัดการที่มีประสิทธิภาพย่อมต้องอาศัยการวางระบบที่ชัดเจน การจัดโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการประเมินผลที่เป็นระบบควบคู่ไปด้วย แม้ว่าประเทศไทยจะมีการกำหนดนโยบายการศึกษาและแผนการพัฒนาที่ชัดเจน แต่สถานศึกษาหลายแห่งยังประสบปัญหาในด้านการบริหารจัดการ ทั้งในมิติของการจัดการเรียนการสอน คุณภาพผู้เรียน และการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียน

ตัวอย่างเช่น (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) พบว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ชนบทยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม ในขณะที่งานของ (Fullan, M., 2007) ชี้ว่า การเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การวิจัยในต่างประเทศยังได้ยืนยันถึงบทบาทสำคัญของการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียน เช่น (Leithwood, K. & Jantzi, D., 2006) และ (Hopkins, C., 2008) ที่กล่าวว่าการสร้างเครือข่ายระหว่างโรงเรียนมีส่วนสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและการจัดการคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (UNESCO, 2017)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 นับเป็นหน่วยงานการศึกษาที่มีความหลากหลายทั้งในด้านบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรการศึกษา อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า หลายโรงเรียนยังขาดรูปแบบการบริหารจัดการที่มีความเป็นระบบและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษายังคงต้องการแนวทางหรือโมเดลการบริหารจัดการที่ชัดเจน สามารถนำไปใช้ได้จริง และมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะสอดคล้องกับสภาพปัญหาเฉพาะพื้นที่ในขณะเดียวกัน คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นภาคีเครือข่ายสำคัญ ก็ยังไม่ได้มีบทบาทในการร่วมขับเคลื่อนการจัดการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ ส่งผลให้การบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนในพื้นที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องมี รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติและมาตรฐานสากล การพัฒนาโมเดลการบริหารจัดการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง โดยการบูรณาการทั้งแนวคิดการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ควบคู่กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) (Kemmis, S. & McTaggart, R., 2005) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนการศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา และคาดว่าจะประโยชน์ทั้งต่อผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนเครือข่ายสถานศึกษาอื่น ๆ ที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
3. เพื่อขับเคลื่อนรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งเป็นระเบียบวิธีวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การคิด วางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล (McIntyre, A., 2008) ทั้งนี้ การวิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในเชิงลึกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning Exchange Forum) เพื่อระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริงการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในบริบทของโรงเรียน เพื่อให้เห็นพฤติกรรมจริงและปัจจัยเชิงระบบที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ ทั้งนี้ ได้มีการปรับกระบวนการวิจัยให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. ขั้นร่วมคิด (Co-thinking): จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้บริหาร ครู และภาคีเครือข่าย เพื่อระดมความคิดเห็น วิเคราะห์ และสำรวจสภาพปัญหาในการบริหารจัดการสถานศึกษาในพื้นที่
2. ขั้นวางแผน (Co-planning): กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยพิจารณาความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน รวมถึงการตั้งเป้าหมายและทิศทางร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม
3. ขั้นดำเนินการ (Co-action): สนับสนุนการดำเนินงานตามแผนที่กำหนด โดยเน้นให้โรงเรียนเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก พร้อมจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม
4. ขั้นติดตามและประเมินผล (Co-evaluation): ติดตามความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานในแต่ละโรงเรียน พร้อมทั้งประเมินความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ไม่เพียงแต่สร้างองค์ความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษา หากแต่ยังเน้นการพัฒนาเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในโรงเรียนของพื้นที่เป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้นำชุมชน บุคลากรจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 เครือข่ายบูรณาการการศึกษา และประชาชนในพื้นที่ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยประชากรกลุ่มนี้มีความสำคัญในการสะท้อนสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาอย่างรอบด้านในบริบทของพื้นที่ศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนจากแต่ละกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังกล่าว ซึ่งคัดเลือกจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 3 โรงเรียน โดยพิจารณาจากขนาดของโรงเรียน

และความหลากหลายของบริบทในการบริหารจัดการ ได้แก่ โรงเรียนวัดหนองปลาตุก (โรงเรียนขนาดเล็ก) โรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร 5) (โรงเรียนขนาดกลาง) โรงเรียนวัดอมรญาติสมาคม (โรงเรียนขนาดใหญ่)

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจตนา (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของขนาดโรงเรียนและความแตกต่างด้านบริบททางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และการบริหารจัดการ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมีความลุ่มลึก ครอบคลุม และสะท้อนปัญหา แนวทางการแก้ไข และศักยภาพในการพัฒนาอย่างแท้จริงในบริบทของพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อสร้างกลยุทธ์การขับเคลื่อนโดยชุมชนสำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จังหวัดจันทบุรี แนวทางการวิจัย PAR มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ได้แก่ การมุ่งเน้นให้ผลการวิจัยสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง กระบวนการวิจัยดำเนินการร่วมกันระหว่างนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมายในลักษณะของความร่วมมือใกล้ชิด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ (Kemmis, S. & McTaggart, R., 2005) ลักษณะของการวิจัยมีความเป็นพลวัตและต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการแบบวงจรเกลียว (Spiral Process) ประกอบด้วย การสะท้อนปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูล การวางแผน การดำเนินการ และการสะท้อนผลที่นำไปสู่การพัฒนาในขั้นถัดไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ กลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยจะต้องสามารถนำไปใช้จริงได้ในบริบทของโรงเรียนและชุมชน และมีการนำเสนอผลการวิจัยต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถต่อยอดผลลัพธ์ไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

จากแนวทางดังกล่าว บทบาทของผู้วิจัยในงานวิจัยนี้จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การเก็บรวบรวมข้อมูลหรือการดำเนินกิจกรรมเพื่อสรุปผลรายงานเท่านั้น หากแต่เป็นการทำหน้าที่ในฐานะ “ผู้อำนวยความสะดวก” และ “ผู้กระตุ้นการเรียนรู้ร่วมกัน” โดยเน้นการสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สังเกต และสะท้อนผลร่วมกันในแต่ละขั้นตอน โดยเฉพาะในระยะเริ่มต้นของโครงการ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่อาจยังไม่คุ้นเคยกับกระบวนการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม ดังนั้น นักวิจัยจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจ สนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริงอย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เป็นหลัก โดยเน้นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างอย่างยืดหยุ่น (Semi-structured Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ที่ประกอบด้วย คำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ซึ่งออกแบบเพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถถ่ายทอดความคิดเห็น ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะอย่างลึกซึ้งและหลากหลาย อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการขับเคลื่อนกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมกับสภาพจริงของบริบทโรงเรียนและชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566)

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และปัญหาการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางและขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลักจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้อาจจัดกลุ่มตามประเด็นหรือหัวข้อที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เน้นการตีความและสังเคราะห์ข้อค้นพบจากข้อมูลที่ไม่เป็นตัวเลข โดยอาศัยวิธีแบบอุปนัย (Inductive Approach) (Krippendorff, K. , 2018) การวิเคราะห์จะพิจารณาทั้งข้อความโดยตรงและความหมายเชิงนัยที่แฝงอยู่ในข้อมูล เพื่อค้นหาแนวโน้มหรือประเด็นสำคัญที่สัมพันธ์กับการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน การวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะนี้จะพิจารณาเนื้อหาภายใต้บริบทของแหล่งข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลสนับสนุน เช่น ภูมิหลังของผู้ใช้ข้อมูล สภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรม เพื่อประกอบการตีความอย่างรอบด้าน และเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ (Lincoln, Y. S. & Guba, E. G., 1985)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษาทั้งในระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ ได้แก่ ตำรา หนังสือรายงานวิจัย บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานประจำปี รายงานการประชุม กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนข่าวสารจากสื่อมวลชน ทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ โดยมีการตั้งคำถามเพื่อค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ ปัญหา และแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษา แล้วนำมาจัดกลุ่มวิเคราะห์ และตีความอย่างเป็นระบบ (Bowen, G. A., 2009) กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารมุ่งเน้นการสร้าง ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อบริบทของข้อมูล การจับความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และการเปรียบเทียบข้อค้นพบ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สามารถนำไปใช้ประกอบการสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อัจฉรา ชีวพันธ์, 2562)

ตารางที่ 1 สรุปการออกแบบวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย

องค์ประกอบ	รายละเอียด
รูปแบบการวิจัย	การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
แนวคิดและกรอบวิธีวิจัย	ยึดตามแนวคิดของ (McIntyre, A., 2008); (Kemmis, S. & McTaggart, R., 2005) เน้นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน: คิด - วางแผน - ดำเนินการ - ประเมินผล ผ่านวงจรเกลียว (Spiral Process)
ขั้นตอนการวิจัย (PAR)	1) Co-thinking: เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์สภาพปัญหา 2) Co-planning: วางแผนและกำหนดแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม 3) Co-action: ดำเนินการตามแผน สนับสนุนการขับเคลื่อนโดยโรงเรียน 4) Co-evaluation: ติดตามและประเมินผล สังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบาย
ประชากร	ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ภาควิชาเครือข่าย และประชาชน
กลุ่มตัวอย่าง	- โรงเรียนในสังกัด สพป. ราชบุรี เขต 2 จำนวน 3 โรงเรียน (ขนาดเล็ก: วัดหนองปลาตุก, ขนาดกลาง: วัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร 5), ขนาดใหญ่: วัดอมรญาติสมาคม) - ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา 5 คน, ผู้บริหาร 10 คน, ครู/บุคลากร 15 คน, - ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา 5 คน, ผู้บริหาร 10 คน, ครู/บุคลากร 15 คน, คณะกรรมการสถานศึกษา 10 คน รวม 40 คน (เลือกแบบเจาะจง: Purposive Sampling) - ผู้เข้าร่วม Workshop และการประเมินรูปแบบ รวม 20 - 30 คน

ตารางที่ 1 สรุปการออกแบบวิจัยและวิธีการวิจัย (ต่อ)

องค์ประกอบ	รายละเอียด
วิธีการได้มากลุ่มตัวอย่าง	การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามขนาดโรงเรียน ความหลากหลายของบริบท และความเหมาะสมของผู้มีส่วนร่วม
เครื่องมือวิจัย	- เว็บไซต์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning Exchange Forum) - การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth/Semi-structured Interview) - การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) - การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) - แบบสังเกตเชิงพฤติกรรม (Observation Checklist) - แบบประเมินความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Model Evaluation Form) - แบบติดตามผลการดำเนินงาน (Monitoring Form) - แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ (Outcome Evaluation Form)
การเก็บรวบรวมข้อมูล	- สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา - สังเกตการบริหารจัดการจริงในโรงเรียน - ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนและออกแบบแนวทาง - จัด Workshop เพื่อปรับปรุงรูปแบบการบริหาร - เก็บข้อมูลการติดตามและประเมินผลตามระยะ
การวิเคราะห์ข้อมูล	- การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แบบอุปนัย (Inductive Approach) (Krippendorff, K. , 2018) - การวิเคราะห์เชิงเอกสาร (Documentary Analysis) (Bowen, G. A., 2009) - การตรวจสอบความถูกต้องด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) - การสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติ
บทบาทนักวิจัย	ทำหน้าที่เป็น ผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) และ ผู้กระตุ้นการเรียนรู้ร่วมกัน สนับสนุนการมีส่วนร่วม และสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ผลลัพธ์ที่คาดหวัง	- รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน - ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่นำไปใช้ได้จริงในโรงเรียนและชุมชน

ผลการวิจัย

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ คือ

1. ผลการพัฒนาแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาการวิจัยได้พัฒนาแบบ RBC-SR Model (Ratchaburi Community-Based Sustainable School Management) โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ Stakeholder Participation - การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน Community Engagement - การเชื่อมโยงกับชุมชน Sustainable Development Goals (SDGs) - การบูรณาการหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนโครงสร้างการบริหารจัดการของโมเดล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดนโยบายและสนับสนุนการดำเนินงานคณะกรรมการสถานศึกษา กำกับติดตาม และเชื่อมโยงกับชุมชนครูและบุคลากร บูรณาการแนวคิดความยั่งยืนในแผนการสอนนักเรียน มีส่วนร่วม

ทั้งการเรียน กิจกรรม และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเครือข่ายชุมชน สนับสนุนทรัพยากรและขับเคลื่อนโครงการร่วมกับโรงเรียนคุณค่าของโมเดลเน้นที่ ภาวะผู้นำเชิงยั่งยืน การบริหารจัดการแบบยืดหยุ่น (Adaptive Management) การสร้างเครือข่ายโรงเรียนต้นแบบ และการเชื่อมโยงโรงเรียน-ชุมชน-สิ่งแวดล้อม เพื่อการขยายผลในระดับพื้นที่และเขตอย่างเป็นระบบ

2. ผลการขับเคลื่อนรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาจากการนำร่องในโรงเรียน 3 แห่ง พบว่า นักเรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาครบ 100% นักเรียนมีพฤติกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น เช่น ลด/แยกขยะ รีไซเคิล สร้างรายได้ นักเรียนมีความสุขในการเรียนและกิจกรรมที่ตนสนใจครูสามารถสอดแทรกแนวคิด SDGs ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโรงเรียน-ชุมชนร่วมมือกันในโครงการ เช่น ธนาคารขยะ ปลูกป่าชุมชน ห้องเรียนสีเขียวผู้บริหาร ครู และชุมชน เห็นพ้องว่าโมเดลนี้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนชนบท และมีศักยภาพในการขยายผลได้จริง

3. ผลการประเมินประสิทธิผลและความเหมาะสมของรูปแบบการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติ พบว่า RBC-SR Model มีแนวคิดชัดเจน โครงสร้างเข้าใจง่ายสอดคล้องกับทรัพยากรและปัญหาเฉพาะของโรงเรียนสามารถนำไปใช้และปรับประยุกต์ได้จริงมีศักยภาพในการขยายผลในระดับพื้นที่และเขตอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

แนวทางถัดไปควรจัดทำ การอภิปรายผล โดยเปรียบเทียบกับงานวิจัยและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการศึกษาเชิงมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาตามหลัก SDGs โมเดลการบริหารโรงเรียนยั่งยืนเพื่อยืนยันคุณค่าและความหมายของ RBC-SR Model ในบริบทโรงเรียนชนบทไทย

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า ส่วนใหญ่เน้นการใช้การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ผู้ปกครองและชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การสร้างความร่วมมือกับชุมชน และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีลักษณะการบริหารที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และความยั่งยืนผลนี้สอดคล้องกับ (กัลยา ตันติพงษ์, 2560) ที่พบว่า การบริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนและการกระจายอำนาจการตัดสินใจในโรงเรียนซึ่งตรงกับ (ศิริพร เพชรศรี, 2561) ที่ได้ระบุว่าการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อความยั่งยืน (Ostrom, E., 1990) ที่กล่าวถึงการจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืนต้องเกิดจากความร่วมมือของคนในพื้นที่อย่างไรก็ตามผลการวิจัย ไม่ได้สอดคล้องกับงานของ Avramopou, A. et al. พบว่า การมีส่วนร่วมในโรงเรียนหลายแห่งยังเป็นนโยบายเชิงเอกสาร เนื่องจากยังมีข้อจำกัดด้านวัฒนธรรมองค์การและภาระงานของครู ทำให้ไม่เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริงข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนในเขตพื้นที่ศึกษานี้มีศักยภาพและวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งกว่าหลายพื้นที่ ซึ่งอาจเกิดจากการสนับสนุนของผู้นำชุมชนและผู้บริหารเขตพื้นที่ที่ให้ความสำคัญต่อความยั่งยืน (Avramopou, A. et al., 2019)

2. ผลการพัฒนาแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็น “รูปแบบ RBC-SR” (Ratchaburi Education for Sustainable Management

Model) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การสร้างความตระหนักรู้ด้านความยั่งยืนแก่บุคลากรทุกระดับ การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการความยั่งยืนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนการใช้ระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องผลนี้สอดคล้องกับ (นพมาศ จันทรศิริ, 2562) ที่พัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อความยั่งยืน โดยเน้นการเรียนรู้ร่วมกันของผู้บริหาร ครูและชุมชน (UNESCO, 2017) ที่ยืนยันว่าการศึกษาคือต้องเชื่อมโยงกับความยั่งยืนผ่านกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการทรัพยากร (Boyd, D. R. & Mitchell, D., 2020) ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบที่เชื่อมโยงระหว่างการบริหารจัดการกับเป้าหมายการเรียนรู้จะส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาในขณะเดียวกัน ผลนี้ไม่สอดคล้องกับงานของ (Watson, M., 2018) ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบเพื่อความยั่งยืนในโรงเรียนหลายแห่งไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากขาดความต่อเนื่องในการประเมินผลข้อค้นพบนี้อธิบายได้ว่า การมีระบบติดตามและประเมินผลที่ผู้วิจัยได้ออกไว้ในรูปแบบ RBC-UR เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานเพื่อความยั่งยืนสามารถขับเคลื่อนได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3. ผลการขับเคลื่อนรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การนำรูปแบบ RBC-SR ไปขับเคลื่อนในโรงเรียนนาร่อง 3 แห่ง พบว่า มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพผลสูง บุคลากรเกิดความตระหนักรู้ด้านความยั่งยืน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนเพิ่มขึ้น โรงเรียนสามารถลดค่าใช้จ่ายด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะและการใช้น้ำอย่างประหยัด ได้ผลนี้สอดคล้องกับ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1, 2563) ที่ดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School) แล้วพบว่า สามารถลดค่าใช้จ่ายและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมแก่เด็กได้ (Fien, J. et al., 2008) ที่กล่าวว่า การขับเคลื่อนรูปแบบการศึกษาด้านความยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในพื้นที่จึงจะสำเร็จและสอดคล้องกับหลักการของ Bandura, A. ที่ชี้ว่าการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำจริง (Enactive learning) จะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าเพียงการอบรม (Bandura, A., 1986) ข้อค้นพบนี้ตอกย้ำว่า การขับเคลื่อนรูปแบบที่พัฒนาขึ้นจะประสบความสำเร็จได้เมื่อมีระบบติดตาม มีการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย และใช้กิจกรรมปฏิบัติจริงเป็นตัวขับเคลื่อน

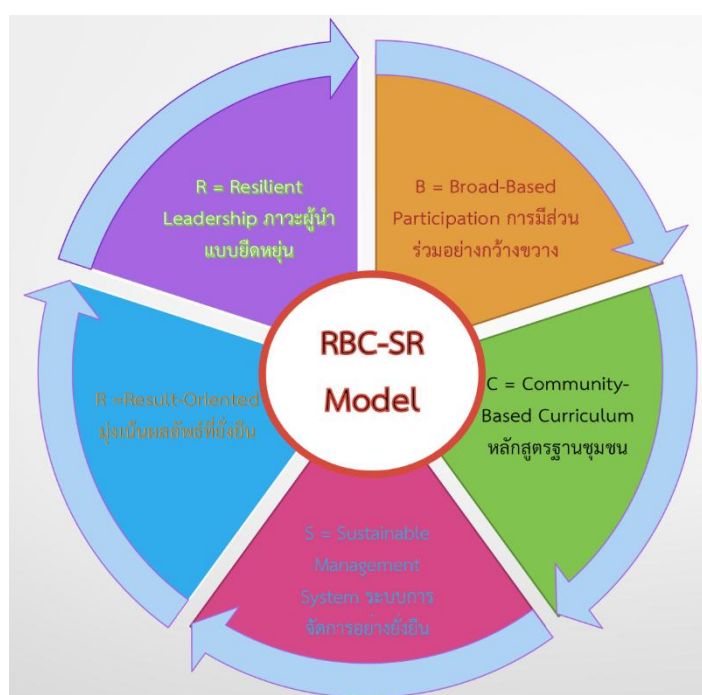
สรุปการอภิปรายโดยรวม ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยและแนวคิดของ (Ostrom, E., 1990); (UNESCO, 2017); (Boyd, D. R. & Mitchell, D., 2020) และงานวิจัยภายในประเทศหลายฉบับที่เน้นการมีส่วนร่วม ระบบติดตาม การสร้างความร่วมมือในชุมชน และการเรียนรู้เชิงปฏิบัติจริงเพื่อความยั่งยืน ในบางมิติไม่สอดคล้องกับงานของ (Avrampou, A. et al., 2019); (Watson, M., 2018) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมและการประเมินผลความยั่งยืนในหลายโรงเรียนยังมีอุปสรรค เนื่องจากผลการวิจัยนี้พบว่า ภาวะผู้นำ การสนับสนุนจากชุมชนและการออกแบบระบบติดตามที่เหมาะสมจะช่วยแก้ไขข้อจำกัดได้ การนำรูปแบบ RBC-UR ไปขับเคลื่อนจริง พบว่า สามารถยกระดับการจัดการสถานศึกษาเพื่อความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถขยายผลต่อโรงเรียนอื่นในเขตพื้นที่ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ซึ่งได้พัฒนาและนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อความยั่งยืนในชื่อ “RBC-SR Model” ซึ่งเป็นโมเดลที่สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการแบบยั่งยืนที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ที่พบ โดยมี โครงสร้างหลัก 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. R (Resilient Leadership) ภาวะผู้นำแบบยืดหยุ่น โดยผู้นำสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กร เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว
2. B (Broad-Based Participation) การมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางของผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการขับเคลื่อนเป้าหมายร่วมกัน
3. C (Community-Based Curriculum) หลักสูตรฐานชุมชน โดยพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมที่สะท้อนบริบทท้องถิ่น เช่น การเกษตรอินทรีย์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อสร้างความรู้และทักษะที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน
4. S (Sustainable Management System) ระบบบริหารจัดการที่ยั่งยืน ด้วยการวางแผน การติดตาม และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ โดยยึดหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกรอบในการดำเนินงาน พร้อมส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ
5. R (Result-Oriented) มุ่งเน้นผลลัพธ์ที่ยั่งยืน ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณภาพชีวิตของนักเรียน และการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้กับการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

คำอธิบายโมเดล RBC-UR Model เป็นโมเดลบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นการบูรณาการภาวะผู้นำเชิงยืดหยุ่น การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น พร้อมทั้งระบบบริหารจัดการที่มุ่งเน้นความยั่งยืน โดยมุ่งหวังให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนทั้งด้านการเรียนรู้ของนักเรียน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนโมเดลนี้เหมาะสมกับบริบทและข้อจำกัดของโรงเรียนในพื้นที่ชนบท เช่น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 และสามารถปรับใช้และขยายผลในพื้นที่อื่นได้อย่างยืดหยุ่นและยั่งยืน โดยเป็นเครื่องมือเชิงรูปธรรมที่สอดคล้องกับแนวทาง “Whole School Approach” เพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนยั่งยืนอย่างแท้จริง

ภาพที่ 1 โมเดล RBC-UR Model

สรุปและข้อเสนอแนะ

ซึ่งมีความสำคัญในหลายระดับเพื่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง ดังนี้ 1) ระดับหน่วยงานนโยบายควรกำหนดแนวทางการบริหารโรงเรียนเครือข่ายที่ส่งเสริม ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา โดยเน้นความร่วมมือระหว่างบุคคล หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ระดับหน่วยงานต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรนำรูปแบบ RBC-SR Model ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่พิจารณาจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนกองทุนหรือทรัพยากรเพื่อดำเนินงานเครือข่ายโรงเรียนที่ยั่งยืนตามแนว SDGS ผลักดันให้รูปแบบนี้บรรจุในแผนยุทธศาสตร์เขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดความสำเร็จของโรงเรียน 3) ระดับหน่วยงานสถานศึกษาโรงเรียนควรขยายเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอก จัดตั้ง “ทีมขับเคลื่อนความยั่งยืน” ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน และตัวแทนชุมชน เพื่อพัฒนาโรงเรียนต้นแบบเป็นศูนย์เรียนรู้ร่วมกับชุมชน ประยุกต์ใช้ RBC-SR Model โดยเริ่มนำร่องใน 1 - 2 ด้าน ที่โรงเรียนมีความพร้อม และขยายผลตามบริบท 4) การพัฒนาบุคลากรควรจัดอบรมและพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ครูและผู้บริหารในเรื่อง เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGS) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและการประเมินผลเพื่อความยั่งยืน และ 5) การสร้างเครือข่ายและระบบติดตามควรส่งเสริมการจัดตั้ง “เครือข่ายโรงเรียนต้นแบบเพื่อความยั่งยืน” ในแต่ละอำเภอ โดยสนับสนุนงบประมาณและให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อขยายผลสู่โรงเรียนอื่นในพื้นที่ ควรพัฒนาระบบติดตามและประเมินผล เช่น จัดทำรายงานประเมินผลรายภาคเรียน จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนเพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สรุปการดำเนินการตามข้อเสนอแนะดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้การพัฒนา รูปแบบ RBC-SR Model สู่การปฏิบัติจริง เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืนและต่อเนื่องในระดับพื้นที่ โดยโรงเรียนสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน ชุมชน และตอบสนองต่อความท้าทายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนตามบริบทของโรงเรียนชนบทได้อย่างแท้จริง การพัฒนาการศึกษาเพื่อความยั่งยืนในระดับโรงเรียนและชุมชนจำเป็นต้องมีการบูรณาการความร่วมมือในหลายระดับเพื่อให้เกิดผลอย่างแท้จริง เริ่มจากระดับหน่วยงานนโยบายที่ควรกำหนดกรอบนโยบายการพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายเชิงพื้นที่ให้ชัดเจน โดยเน้นแนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาท อีกทั้งควรเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 4: Quality Education) เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายสอดคล้องกับทิศทางทั้งในระดับชาติและนานาชาติในระดับหน่วยงานต้นสังกัด เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานเครือข่ายโรงเรียนยั่งยืนเพื่ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งสนับสนุนการสร้างฐานข้อมูลกลาง (Education Database) สำหรับติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนในเครือข่ายเพื่อใช้วิเคราะห์เชิงนโยบาย นอกจากนี้ยังควรจัดทำกองทุนสนับสนุนโรงเรียนยั่งยืนที่เปิดกว้างให้ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมลงทุนทางสังคม (Social Investment) ในระดับสถานศึกษา โรงเรียนควรจัดตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้ร่วมกับชุมชน” (Community Learning Hub) โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางขับเคลื่อนการเรียนรู้ เช่น ศูนย์พลังงานทดแทน เกษตรอินทรีย์ หรือการจัดการสิ่งแวดล้อม ตลอดจนขยายบทบาทของ “ทีมขับเคลื่อนความยั่งยืน” ให้เป็นกลไกในการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด และภาคเอกชน เพื่อให้โรงเรียนก้าวสู่การเป็น “พื้นที่แห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” อย่างแท้จริง นอกจากนี้

การพัฒนาบุคลากรถือเป็นหัวใจสำคัญ ควรมีหลักสูตรพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นการบูรณาการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เข้ากับกระบวนการเรียนรู้ เช่น Active Learning, STEM/STEAM Education และ Project-based Learning ที่เชื่อมโยงกับปัญหาจริงในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) และสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุดท้าย การสร้างเครือข่ายและระบบติดตามประเมินผลเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญ โดยควรพัฒนาระบบ Monitoring & Evaluation (M&E) ที่มีตัวชี้วัดสอดคล้องกับ SDGs เช่น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การใช้พลังงานทดแทนในโรงเรียน และความพึงพอใจของชุมชน อีกทั้งควรสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามพื้นที่ (Cross-district Learning Exchange) เพื่อถอดบทเรียนจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ และใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นช่องทางเผยแพร่ผลลัพธ์และแบ่งปันองค์ความรู้

โดยสรุป ข้อเสนอทั้งหมดนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยผลักดันให้ RBC-SR Model ถูกนำไปใช้ในทางปฏิบัติจริง แต่ยังช่วยสร้าง ระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ที่เชื่อมโยงโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โรงเรียนจึงสามารถทำหน้าที่เป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน ที่ตอบสนองต่อคุณภาพ การศึกษา คุณภาพชีวิต และความท้าทายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมชนบทได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). รายงานผลการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัลยา ดันติพงษ์. (2560). การวิจัยทางการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพมาศ จันทรศิริ. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 9(2), 85-96.
- ราชอาณาจักรไทย. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการปฏิรูป.
- ศิริพร เพชรศรี. (2561). การบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. วารสารบริหารการศึกษา, 12(1), 23-36.
- สมศักดิ์ ภู่วัฒน. (2564). การบริหารสถานศึกษาเชิงระบบเพื่อความยั่งยืน. วารสารการบริหารการศึกษา, 17(2), 1-15.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. (2563). รายงานผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนปลอดขยะ (Zero Waste School). นครปฐม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565ก). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- _____. (2560). รายงานการศึกษาแนวโน้มการพัฒนาการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.

- _____. (2561). นโยบายและแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2566). รายงานผลการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา ชีวพันธ์. (2562). การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารทางการศึกษา. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 32(1), 15-28.
- Avrampou, A., et al. (2019) Advancing the sustainable development goals: evidence from leading European banks. *Sustainable Development*, 27(4). 743-757.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Bertalanffy, L. von. (1968). *General system theory: Foundations, development, applications*. New York: George Braziller.
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Boyd, D. R. & Mitchell, D. (2020). Education for sustainable development in practice: Challenges and opportunities. *Sustainability*, 12(9), 3781.
- Fien, J. et al. (2008). Work, learning and sustainable development: Opportunities and challenges. *Technical and Vocational Education and Training: Issues, Concerns and Prospects*, 8(2008), 47-62.
- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change*. (4th ed.). New York: Teachers College Press.
- Hopkins, C. (2008). Section for Education for Sustainable Development Division of Education for Peace and Sustainable Development. Paris: UNESCO publishing.
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (2005). *Participatory Action Research: Communicative Action and the Public Sphere*. In the Sage Handbook of Qualitative Research. (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Krippendorff, K. (2018). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. (4th ed.). Thousand Oaks: Content Analysis: An Introduction to Its Methodology: SAGE Publications.
- Leithwood, K. & Jantzi, D. (2006). Transformational School Leadership for Large-scale Reform: Effects on Students, Teachers, and their Classroom Practices. *School Effectiveness and School Improvement*, 17(2), 201-227.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Newbury Park: SAGE Publications.
- McIntyre, A. (2008). *Participatory Action Research*. Los Angeles: SAGE Publications.

- Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge: Cambridge University Press.
- UNESCO. (2017). *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives*. Paris: UNESCO Publishing.
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. Retrieved December 27, 2023, from <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- Watson, M. (2018). Evaluating sustainability initiatives in primary education: Barriers and opportunities. *Journal of Environmental Education*, 49(3), 243-258.

การพัฒนาารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับ ความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย*

THE DEVELOPMENT OF TOURISM BUSINESS MODELS FOR ELDERLY FOREIGN TOURISTS TO ENHANCE SERVICE EXCELLENCE IN THAILAND'S TOURISM INDUSTRY

ประหัสชัย ระมาศ¹, รุ่งโรจน์ สุบรรณจ้อย^{2*}

Prahuschai Ramart¹, Rungroj Subanajui^{2*}

¹คณะบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of Business Administration and Service Industry, King Mongkut's University of Technology North Bangkok,
Bangkok, Thailand

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Business Administration, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: rungroj.s@fba.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสำคัญของการพัฒนาารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย และ 2) ศึกษาความแตกต่างของการพัฒนาารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประกอบธุรกิจโรงแรม ธุรกิจจัดนำเที่ยว ธุรกิจร้านอาหาร รวมถึงธุรกิจการบริการอื่น ๆ ในประเทศไทย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลักความน่าจะเป็นด้วยวิธีการจับฉลาก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาจะใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ การวิเคราะห์ระดับความสำคัญจะใช้การวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบความแตกต่างจำแนกตามขนาดของธุรกิจ วิเคราะห์ด้วยค่า t-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพงานบริการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านการจัดการเทคโนโลยี และด้านการสื่อสาร พบว่า องค์ประกอบด้านการสื่อสารมีระดับความสำคัญสูงสุด และผลการเปรียบเทียบความแตกต่าง พบว่าระดับความสำคัญขององค์ประกอบโดยภาพรวม เมื่อจำแนกตามขนาดธุรกิจแล้วแตกต่างกัน โดยธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้ความสำคัญต่อการพัฒนาารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมากกว่าธุรกิจใหญ่ ผลการเปรียบเทียบ

ความแตกต่างเมื่อจำแนกตามขนาดธุรกิจ พบว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้ความสำคัญมากกว่าธุรกิจใหญ่ในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, ธุรกิจท่องเที่ยว, ผู้สูงอายุ, ชาวต่างชาติ, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย

Abstract

This research objective is to, 1) Studying the importance of the development of tourism business models for elderly foreign tourists to enhance service excellence in Thailand's tourism industry, and 2) Examining the differences in the development of tourism business models for elderly foreign tourists to enhance service excellence in Thailand's tourism industry. The population for this research includes hotels, tours, restaurants and other service-related businesses in Thailand. The sample size is 500 samples, using probability sampling with the lottery method. This research is quantitative; the data collection tool utilized is a questionnaire. General data analysis will involve the use of frequency distribution and percentage. Meanwhile, analyzing the importance level will use mean and standard deviation. The difference test classified by business size, will be analyzed using the t-test with a statistical significance level of 0.05. The results of the data analysis for the four components, namely, service quality, health tourism, technology management, and communication, reveal that communication holds the highest level of significance. The comparison results show that when classified by business size, the overall importance level of the components differs, with small and medium businesses giving more importance to the development of tourism business models for elderly foreign tourists to enhance service excellence in Thailand's tourism industry than large businesses. The results of the comparison of differences classified by business size revealed that small and medium businesses prioritized each aspect over large businesses, with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: The Development, Tourism Business, Elderly, Foreign Tourists, Thailand Tourism Industry

บทนำ

แนวโน้มธุรกิจและอุตสาหกรรมไทยปี พ.ศ. 2568 - 2570 โครงสร้างเศรษฐกิจโลกปรับสู่ภาคบริการมากขึ้น ภาคบริการนับว่ามีบทบาทสำคัญทั้งด้านรายได้และการจ้างงาน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพแก่ภาคอุตสาหกรรมการผลิตและความสามารถในการแข่งขัน ทั้งยังช่วยขับเคลื่อนการเติบโตของระบบเศรษฐกิจ โดยบริการหลายด้าน เช่น บริการด้านการขนส่ง การเงิน และโทรคมนาคมจัดเป็นปัจจัยการผลิตขั้นกลางที่จำเป็นต่อภาคการผลิต สำหรับภาคบริการของไทยมีบทบาทเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยเฉพาะธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว อย่างธุรกิจโรงแรมและร้านอาหาร เนื่องจากประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาหาร วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ที่มีเสน่ห์เป็นเอกลักษณ์ โดยมีมูลค่าอยู่ที่ 60.2% ของ GDP และมีสัดส่วนการจ้างงานอยู่ที่ 53% ของกำลังแรงงานทั้งหมด

แต่นับว่ายังห่างอยู่มากเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว อาทิ สหรัฐฯ และอังกฤษ ซึ่งมีสัดส่วนภาคบริการสูงเฉลี่ย 75% ของ GDP และมีสัดส่วนการจ้างงานเกิน 70% ของการจ้างงานรวม เนื่องจากภาคบริการของไทยยังอิงกับการทำธุรกิจแบบดั้งเดิม (Traditional Services) (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน), 2568) อย่างไรก็ตาม ประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้วยการสื่อสารเพียงด้านเดียว เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ ป้ายบอกสถานที่ ทำให้การส่งสารใช้เวลานานกว่าจะเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมและท่องเที่ยวจึงต้องปรับตัวและเรียนรู้ให้เท่าทันความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะจำนวนนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งผู้สูงอายุเหล่านี้มีแนวโน้มจะใช้ชีวิตหลังเกษียณในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจ โดยเฉพาะกิจกรรมนันทนาการและการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Eagles, P. F., 2004)

องค์การสหประชาชาติได้แบ่งสังคมผู้สูงอายุออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) คือ ประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ระดับที่ 2 สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) คือ เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ และระดับที่ 3 สังคมผู้สูงอายุระดับสูงสุด (Super-aged Society หรือ Hyper-Aged Society) คือ เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งประเทศ ปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) โดยมีสัดส่วนอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 17.10 และกำลัง ก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Aged Society) ในปี พ.ศ. 2564 และในอีก 20 ปี ข้างหน้า คาดว่าประเทศไทยจะมีสัดส่วนของผู้สูงอายุประมาณ 1 ใน 3 ประชากรทั้งประเทศ ซึ่งหมายถึง การเข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสูงสุดภายในปี พ.ศ. 2578 (สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2566) ประเทศไทยจึงได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อรองรับจำนวนผู้สูงอายุในหลายด้าน หนึ่งในนั้น คือ การกำหนดการจัดการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งจากการจัดอันดับของ World Economic Forum พบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 9 ของประเทศท่องเที่ยวยอดเยี่ยมของผู้สูงอายุ (กวาดล โกมลรัตนเสถียร, 2562) ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาและส่งเสริมประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อยุทธศาสตร์การพัฒนาไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ 10 ปี (พ.ศ. 2559 - 2568) และมุ่งสู่ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical & Wellness) (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2559) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical & Health Tourism) เป็นการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุในการเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่มีจิตสำนึกต่อการส่งเสริมและรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งพร้อมในด้านบริการทางการแพทย์และบริการด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมตั้งแต่การเดินทางเข้ามาใช้บริการไปจนถึงการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมทางการแพทย์และการแพทย์ทางเลือก โดยธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการ ได้แก่ ที่พักแรม อาหารและเครื่องดื่ม การขายปลีก ศิลปะ บันเทิง นันทนาการ เป็นต้น โดยมีมูลค่ารายรับ ในปี พ.ศ. 2563 รวม 12,021 พันล้านบาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563)

จากที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาการพัฒนา รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย เพื่อให้ธุรกิจการท่องเที่ยว

และโรงแรมเตรียมพร้อมการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายกระตุ้นการท่องเที่ยวของภาครัฐ โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่กำลังมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นจากโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุทั้งในไทยและทั่วโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของการพัฒนารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ เพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของการพัฒนารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ เพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบระดับความสำคัญและความแตกต่างของการพัฒนารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติ เพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจโรงแรม ธุรกิจจันทน์เที่ยว ธุรกิจร้านอาหาร รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริการอื่น ๆ ในประเทศไทย การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ของงานวิจัยประเภทการวิเคราะห์องค์ประกอบหรือแบบจำลองสมการโครงสร้าง ซึ่งได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในระดับดีมากไว้ จำนวน 500 ตัวอย่าง (Comrey, A. L. & Lee, H. B., 2013) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ประกอบไปด้วยขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยแบ่งตามขนาดของธุรกิจเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (รายได้ไม่เกิน 200 ล้านบาท) กับธุรกิจขนาดใหญ่ (รายได้มากกว่า 200 ล้านบาท) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก (Lottery Method) (Babbie, E. R., 2020) และทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่พัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ใช้วิธีการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ต้องมีค่ามากกว่า 0.50 (Rovinelli, R. J., 1976) จากนั้นนำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากกลุ่มประชาชนที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกันจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.80 แสดงว่า แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือสูงและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ (Cronbach, L. J., 1951)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาจะใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์ระดับความสำคัญจะใช้การวิเคราะห์ด้วยการหา

ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ส่วนการทดสอบความแตกต่างของรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยจำแนกตามขนาดของธุรกิจ วิเคราะห์ด้วยค่า t-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เครือข่าย มหาวิทยาลัยนเรศวร หมายเลขการรับรอง COA No. 017/2025

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดของธุรกิจ ผลการวิเคราะห์แสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละด้านขนาดของธุรกิจ

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
จำแนกตามขนาดของธุรกิจ	ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (รายได้ไม่เกิน 200 ล้านบาท)	250	50.00
	ธุรกิจขนาดใหญ่ (รายได้มากกว่า 200 ล้านบาท)	250	50.00
รวม		500	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ขนาดของธุรกิจ ได้แก่ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (รายได้ไม่เกิน 200 ล้านบาท) คิดเป็นร้อยละ 50.00 และธุรกิจขนาดใหญ่ (รายได้มากกว่า 200 ล้านบาท) คิดเป็นร้อยละ 50.00 เท่ากัน

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญขององค์ประกอบการพัฒนาในรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย

การวิเคราะห์ระดับความสำคัญขององค์ประกอบการพัฒนาในรูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ผลการวิเคราะห์แสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความสำคัญแต่ละองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ระดับความสำคัญ		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
ระดับความสำคัญขององค์ประกอบโดยภาพรวม	3.88	0.54	มาก
ด้านคุณภาพงานบริการ	3.88	0.58	มาก
ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	3.87	0.58	มาก
ด้านการจัดการเทคโนโลยี	3.86	0.56	มาก
ด้านการสื่อสาร	3.90	0.57	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของประกอบโดยภาพรวม พบว่า มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความสำคัญอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.57) 2) ด้านคุณภาพการบริการ ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.58) 3) ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.58) และ 4) ด้านการจัดการเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ หมายความว่า องค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุดของการพัฒนารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย คือ องค์ประกอบด้านการสื่อสาร

การวิเคราะห์ระดับความสำคัญขององค์ประกอบการพัฒนาารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยแต่ละองค์ประกอบเป็นรายข้อ เฉพาะ 3 อันดับแรก ผลการวิเคราะห์แสดงตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความสำคัญแต่ละองค์ประกอบเป็นรายข้อ

องค์ประกอบ	ระดับความสำคัญ		การแปลความหมาย
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการสื่อสาร	3.97	0.57	มาก
จัดฝึกอบรมให้พนักงานมีทักษะการสื่อสารที่ดี	4.00	0.90	มาก
จัดประชุมออนไลน์ระดมสมองแลกเปลี่ยนมุมมองโปรแกรมท่องเที่ยวที่สร้างความแตกต่าง	3.98	0.91	มาก
ดำเนินการติดตามว่าลูกค้าได้รับข้อมูลสารสนเทศถูกต้องครบถ้วนแล้วหรือไม่	3.95	0.93	มาก
2. ด้านคุณภาพงานบริการ	3.88	0.58	มาก
ส่งเสริมให้พนักงานมีความรอบรู้สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ลูกค้าสูงอายุเกิดความไว้วางใจ	4.03	0.94	มาก
ห้องพักเป็นห้องที่โปร่ง อากาศถ่ายเทดีและงดการสูบบุหรี่	3.99	0.94	มาก
ห้องน้ำในที่พักรวมมีราวจับและพื้นต้องกันลื่น	3.97	0.97	มาก
3. ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	3.87	0.58	มาก
จัดสรรเมนูอาหารพื้นเมืองต้อนรับนักท่องเที่ยว	3.95	0.88	มาก
เปิดโอกาสเรียนรู้ปลูกผักปลอดสารพิษสำหรับบริโภคเองด้วยการเยี่ยมชมแหล่งการทำเกษตร	3.94	0.98	มาก
จัดกิจกรรมผ่อนคลายหลังกลับที่พักสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การนวดไทย แพทย์แผนไทย	3.92	0.94	มาก
4. ด้านการจัดการเทคโนโลยี	3.86	0.56	มาก
รถนำเที่ยวมีภาพยนต์ สารคดี และคาราโอเกะไว้บริการ	3.98	0.90	มาก
จัดเตรียมอุปกรณ์ช่วยลูกค้าผู้สูงอายุเพื่อการท่องเที่ยวที่สะดวกและปลอดภัย	3.92	0.98	มาก
พัฒนาระบบซอฟต์แวร์การบริหารจัดการลูกค้าผู้สูงอายุ	3.91	0.99	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบเป็นรายข้อ ด้านการสื่อสาร เฉพาะ 3 อันดับแรก พบว่า มีความสำคัญอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) จัดฝึกอบรมให้พนักงานมีทักษะการสื่อสารที่ดี ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.90) 2) จัดประชุมออนไลน์ระดมสมองแลกเปลี่ยนมุมมองโปรแกรมท่องเที่ยวที่สร้างความแตกต่าง ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.91) และ 3) ดำเนินการติดตามว่าลูกค้าได้รับข้อมูลสารสนเทศ

ถูกต้องครบถ้วนแล้วหรือไม่ ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.93) ตามลำดับ ด้านคุณภาพงานบริการ เฉพาะ 3 อันดับแรก พบว่า มีความสำคัญอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้พนักงานมีความรอบรู้สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ลูกค้าสูงอายุเกิดความไว้วางใจ ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.94) 2) ห้องพักเป็นห้องที่โปร่ง อากาศถ่ายเทดี และงดการสูบบุหรี่ ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.94) และ 3) ห้องน้ำในที่พักรวมมีราวจับและพื้นต้องกันลื่น ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.97) ตามลำดับ ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เฉพาะ 3 อันดับแรก พบว่า มีความสำคัญอยู่ระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) จัดสรรเมนูอาหารพื้นเมืองต้อนรับนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.88) 2) เปิดโอกาสเรียนรู้ปลูกผักปลอดสารพิษสำหรับบริโภคเองด้วยการเยี่ยมชมแหล่งการทำเกษตร ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.98) และ 3) จัดกิจกรรมผ่อนคลายหลังกลับที่พักสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การนวดไทย แพทย์แผนไทย ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.94) ตามลำดับ ด้านการจัดการเทคโนโลยี เฉพาะ 3 อันดับแรก พบว่า มีความสำคัญอยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) รถนำเที่ยวมีภาพยนตร์ สารคดี และคาราโอเกะไว้บริการ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.90) 2) จัดเตรียมอุปกรณ์ช่วยเหลือลูกค้าสูงอายุเพื่อการท่องเที่ยวที่สะดวกและปลอดภัย ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.98) และ 3) พัฒนาระบบซอฟต์แวร์การบริหารจัดการลูกค้าสูงอายุ ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.99) ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสำคัญขององค์ประกอบการพัฒนา รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย จำแนกตามขนาดของธุรกิจ

การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสำคัญขององค์ประกอบการพัฒนา รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย จำแนกตามขนาดของธุรกิจ ผลการเปรียบเทียบแสดงตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสำคัญขององค์ประกอบ จำแนกตามขนาดของธุรกิจในภาพรวมและรายด้าน

องค์ประกอบ	t-Value	P-Value
ระดับความสำคัญขององค์ประกอบโดยภาพรวม	2.70	0.01*
ด้านคุณภาพงานบริการ	2.29	0.02*
ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	2.38	0.02*
ด้านการจัดการเทคโนโลยี	2.53	0.01*
ด้านการสื่อสาร	2.93	0.00*

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับความสำคัญขององค์ประกอบโดยภาพรวม เมื่อจำแนกตามขนาดธุรกิจแล้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้ความสำคัญต่อการพัฒนา รูปแบบธุรกิจท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับ ความเป็นเลิศด้านการบริการ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยมากกว่าธุรกิจใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สำหรับการวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับความสำคัญขององค์ประกอบเป็นรายด้าน จำแนกตามขนาดของธุรกิจ ได้แก่ ด้านคุณภาพงานบริการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านการจัดการเทคโนโลยี และด้านการ

สื่อสาร พบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้ความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมากกว่าธุรกิจใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความสำคัญขององค์ประกอบโดยภาพรวม จำแนกตามขนาดของธุรกิจ

องค์ประกอบ	ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม			ธุรกิจขนาดใหญ่		
	$\bar{X}$	S.D.	ความสำคัญ	$\bar{X}$	S.D.	ความสำคัญ
ระดับความสำคัญขององค์ประกอบโดยภาพรวม	3.94	0.55	มาก	3.81	0.52	มาก
ด้านคุณภาพงานบริการ	3.94	0.60	มาก	3.82	0.56	มาก
ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	3.93	0.60	มาก	3.81	0.56	มาก
ด้านการจัดการเทคโนโลยี	3.92	0.58	มาก	3.80	0.53	มาก
ด้านการสื่อสาร	3.97	0.57	มาก	3.82	0.55	มาก

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญขององค์ประกอบ จำแนกตามขนาดของธุรกิจ ปรากฏผล ดังนี้ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า การพัฒนารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย โดยภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.55) และเมื่อวิเคราะห์ระดับความสำคัญเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ 1) ด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.57) 2) ด้านคุณภาพงานบริการ ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.60) 3) ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.60) และ 4) ด้านการจัดการเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ

ส่วนธุรกิจขนาดใหญ่ พบว่า โดยภาพรวมมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.52) เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ 1) ด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.55) 2) ด้านคุณภาพงานบริการ ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.56) 3) ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.56) และ 4) ด้านการจัดการเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.53) ตามลำดับ จากผลการวิเคราะห์หมายความว่า ทั้งธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และธุรกิจขนาดใหญ่ต่างให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านการสื่อสารเป็นองค์ประกอบแรกเหมือนกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญขององค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบด้านการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด หมายความว่า องค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ องค์ประกอบด้านการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Patafta, D. & Milohnić, I. ที่ศึกษาความท้าทายของการสื่อสารเชิงบริหารในการดำเนินธุรกิจโรงแรม ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารถือเป็น

องค์ประกอบสำคัญที่ธุรกิจทุกธุรกิจควรให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง การสื่อสารที่ไม่ดีอาจส่งผลเสียต่อการดำเนินงานโดยรวมของธุรกิจได้ การที่ธุรกิจรักษาการสื่อสารให้ตรงเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรับรองการตอบสนองที่ทันทั่วถึงและเหมาะสมต่อความท้าทายที่เกิดขึ้น (Patafta, D. & Milohnić, I., 2022) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Yang, H. et al. ที่ศึกษาเรื่องการฝึกฝนทักษะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในอุตสาหกรรมโรงแรม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการวัดความสามารถในการสื่อสารของพนักงานโรงแรม สามารถเพิ่มคุณภาพการบริการได้ นอกจากนี้ การศึกษารังนี้ยังสามารถช่วยพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมโรงแรมในประเทศจีนได้อีกด้วย (Yang, H. et al., 2022)

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสำคัญขององค์ประกอบ เมื่อจำแนกตามขนาดธุรกิจแล้วพบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้ความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยมากกว่าธุรกิจใหญ่ Rossidis, I. et al. ได้กล่าวสรุปไว้ว่าภาคธุรกิจโรงแรมต้องใช้มุมมองเชิงกลยุทธ์มากขึ้นเพื่อจัดการกับอุปสรรคต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ อย่างสถานการณ์ COVID-19 ให้ประสบความสำเร็จ แม้แต่ธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กก็เริ่มนำเครื่องมือการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ครอบคลุมมาใช้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Rossidis, I. et al., 2021) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Le, D. & Phi, G. ที่ศึกษาเรื่องการตอบสนองเชิงกลยุทธ์ของภาคส่วนโรงแรมต่อ COVID-19 สู่กรอบการจัดการวิกฤตโรคระบาดที่ได้รับการปรับปรุง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยบริบทที่สำคัญบางประการ เช่น ขนาดของโรงแรม ทรัพยากรของโรงแรม กฎระเบียบและการสนับสนุนของรัฐบาล มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตอบสนองของภาคส่วนโรงแรมต่อวิกฤตการณ์ต่าง ๆ (Le, D. & Phi, G., 2021)

สำหรับองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุดเมื่อจำแนกตามขนาดธุรกิจแล้ว จากผลการวิเคราะห์นั้น ทั้งธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และธุรกิจขนาดใหญ่ต่างให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านการสื่อสารเป็นองค์ประกอบแรกเหมือนกัน แต่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบด้านการสื่อสารมากกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยของ Vrontis, D. et al. ที่ได้ศึกษาเรื่องมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอุตสาหกรรมบริการ จากการวิเคราะห์การสื่อสารในธุรกิจโรงแรม พบว่า โรงแรมขนาดใหญ่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มากกว่าโรงแรมขนาดกลางและขนาดย่อม (Vrontis, D. et al., 2022)

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบด้านการจัดการเทคโนโลยีมากกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ Santos-Jaén, J. M. et al. ได้ทำการสำรวจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในฐานะแรงขับเคลื่อนการดำเนินงานของโรงแรมขนาดกลางและขนาดเล็ก ผลลัพธ์ระบุว่าในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในทางปฏิบัติเป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขันที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจได้ (Santos-Jaén, J. M. et al., 2022) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Nikopoulou, M. et al. ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยกำหนดการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลในอุตสาหกรรมบริการ ผลลัพธ์ระบุว่าโรงแรมขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของ COVID-19 มีแนวโน้มที่จะนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้มากขึ้น ความตั้งใจที่จะนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้

ได้รับอิทธิพลในเชิงบวกจากความร่วมมือด้านดิจิทัลขององค์กร ความพร้อมของทรัพยากรทางการเงิน และกฎระเบียบของรัฐบาล (Nikopoulou, M. et al., 2023)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ประเด็นสำคัญที่ได้พบจากผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทราบถึงองค์ประกอบที่จะนำองค์กรไปสู่การจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อการขับเคลื่อนและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนบรรลุความสำเร็จท่ามกลางสภาวะแวดล้อมของภาคธุรกิจที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน โดยองค์ประกอบทั้ง 4 เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านคุณภาพงานบริการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และด้านการจัดการเทคโนโลยี จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการสื่อสาร แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การรับรู้ให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันของบุคลากรในภาคธุรกิจท่องเที่ยวตั้งแต่ระดับนโยบายไปจนถึงระดับปฏิบัติการ ทำให้สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ร่วมกันได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีทิศทาง การสื่อสารที่ดีต้องนำมาใช้ให้สอดคล้องกับพื้นฐานขององค์กรทั้งในด้านโครงสร้าง ทัศนคติ ค่านิยม จนเกิดเป็นวัฒนธรรมของบุคลากรในองค์กรจึงจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ ดังนั้น การสื่อสารจึงเป็นเครื่องมือทางการบริหารที่ผู้บริหารภาคธุรกิจท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญและต้องนำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด นอกจากนี้ ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสำคัญขององค์ประกอบ เมื่อจำแนกตามขนาดธุรกิจแล้วมีความแตกต่างกัน โดยธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้ความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวต่างชาติเพื่อยกระดับความเป็นเลิศด้านการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย มากกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ ดังนั้น ผู้บริหารภาคธุรกิจท่องเที่ยวขนาดใหญ่ควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านให้มากขึ้นกว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ต้องปรับตัวเพื่อให้ธุรกิจสามารถอยู่รอดท่ามกลางสถานการณ์การแข่งขันที่สูงขึ้น และภาครัฐสามารถนำผลการวิจัยไปพิจารณาเพื่อช่วยสนับสนุนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้ยั่งยืนมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ แต่เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะภาคเอกชน การวิจัยครั้งต่อไปควรบูรณาการทุกภาคส่วน เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาครัฐและประชาชนในพื้นที่เพื่อให้เกิดการบูรณาการในทุกมิติมากขึ้น ข้อเสนอแนะ เช่น รูปแบบกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ในประเทศไทย หรืออาจเป็นการศึกษาเรื่องการสำรวจอุปสรรคหรือข้อจำกัดการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถนำผลการวิจัยมาปรับปรุงแก้ไขการจัดการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือตามสัญญาเลขที่ KMUTNB-68-BASIC-45

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2568 จาก <https://hss.moph.go.th/fileupload/2560-102.pdf>
- ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน). (2568). แนวโน้มธุรกิจและอุตสาหกรรมไทยปี 2568 - 2570. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/yib7j>
- ภูวดล โกลรัตน์เสถียร. (2562). ปีทอง 10 ประเทศ จุดหมายเที่ยววัยเกษียณ. เรียกใช้เมื่อ 31 กรกฎาคม 2568 จาก <https://www.posttoday.com/business/576702>
- สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2566). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2568 จาก <https://thaitgri.org/?p=40208>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). การสำรวจธุรกิจทางการค้าและธุรกิจทางการบริการ พ.ศ. 2563 ทัวราชอาณาจักร. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/ks8cl>
- Babbie, E. R. (2020). The practice of social research. (15th ed.). Australia: Cengage Learning.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (2013). A first course in factor analysis. (2nd ed.). New York: Psychology press.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika Journal, 16(3), 297-334.
- Eagles, P. F. (2004). Trends affecting tourism in protected areas. Retrieved July 31, 2025, from <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/pdf/10.5555/20073091375>
- Le, D. & Phi, G. (2021). Strategic responses of the hotel sector to COVID-19: Toward a refined pandemic crisis management framework. International Journal of Hospitality Management, 94(1), 102808-102813.
- Nikopoulou, M. et al. (2023). Determinants of digital transformation in the hospitality industry: Technological, organizational, and environmental drivers. Sustainability, 15(3), 2736-2756.
- Patafta, D. & Milohnić, I. (2022). Challenges of managerial communication in hotel business operations. Retrieved March 5, 2025, from <https://doi.org/10.20867/thi.26.21>
- Rossidis, I. et al. (2021). Strategic hotel management in the “hostile” international environment. Retrieved March 5, 2025, from https://doi.org/10.1007/978-3-030-72469-6_21
- Rovinelli, R. J. (1976). Methods for Validating Criterion-Referenced Test Items. Unpublished Doctoral Dissertation. University of Massachusetts Amherst. Retrieved March 5, 2025, from <https://shorturl.asia/1iOQ5>
- Santos-Jaén, J. M. et al. (2022). Exploring information and communication technologies as driving forces in hotel SMEs performance: Influence of corporate social responsibility. Mathematics, 10(19), 3629-3644.

- Vrontis, D. et al. (2022). Stakeholder engagement in the hospitality industry: an analysis of communication in SMEs and large hotels. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 46(5), 923-945.
- Yang, H. et al. (2022). Intercultural communication competency practices in the hotel industry. *Journal of China Tourism Research*, 18(1), 162-184.

การเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวาทกรรมการแสดงความเสียใจในภาษาไทยกับ
ภาษาจีน: กรณีศึกษาการเสียชีวิตของสุนัขในเครือข่ายสังคมออนไลน์ไทยกับจีน*

A COMPARATIVE STUDY OF LINGUISTIC STRATEGIES USED FOR CONDOLENCING
SPEECH ACTS IN THAI AND CHINESE: A CASE STUDY OF DOG DEATHS ON
THAI AND CHINESE SOCIAL NETWORKS

เจียซิน จาง*, สุรีย์รัตน์ บำรุงสุข

Jiaxin Zhang*, Sureerat Bumrungsuk

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: jiaxin.z@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวาทกรรมการแสดงความเสียใจต่อการเสียชีวิตของสุนัขในเครือข่ายสังคมออนไลน์ไทยกับจีน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. 2567 จากความคิดเห็นของโพสต์การประกาศข่าวการเสียชีวิตของสุนัขในแพลตฟอร์มยอดนิยมของไทยกับจีน ได้แก่ เพจ “Gluta Story” บน Facebook และ “憨憨金和帅帅银” บน Douyin (TikTok จีน) รวมทั้ง 1,000 ถ้อยคำ แบ่งเป็นภาษาละ 500 ถ้อยคำ และอาศัยกรอบแนวคิดวาทปฏิบัติศาสตร์เรื่องกลวิธีทางภาษาในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในถ้อยคำแสดงความเสียใจ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ภาษาไทยใช้กลวิธีทางภาษาในวาทกรรมการแสดงความเสียใจทั้งหมด 10 กลวิธี แบ่งเป็นกลวิธีตรง 1 กลวิธี กลวิธีอ้อม 7 กลวิธี และกลวิธีเสริม 2 กลวิธี โดยใช้กลวิธีเสริม เช่น การใช้คำลงท้ายและการใช้คำเรียกขาน มากที่สุด เพื่อเสริมสร้างความสุภาพและความอ่อนโยน รวมทั้งแสดงความใกล้ชิดและเป็นกันเอง สะท้อนสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับความสุภาพ ความอ่อนโยน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่วนกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ภาษาจีนใช้กลวิธีทางภาษาในวาทกรรมการแสดงความเสียใจทั้งหมด 20 กลวิธี แบ่งเป็นกลวิธีตรง 1 กลวิธี กลวิธีอ้อม 18 กลวิธี และกลวิธีเสริม 1 กลวิธี โดยใช้กลวิธีอ้อม เช่น การอ้างถึง การแสดงความรู้สึกเชิงบวก การใช้อุปลักษณ์ และการให้เหตุผล มากที่สุด เพื่อแสดงความอ้อมค้อมและเน้นเหตุผลโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังเชื่อถือและคล้อยตาม สะท้อนสังคมจีนที่ให้ความสำคัญกับตรรกะและเหตุผล ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า แม้ทั้งสองวัฒนธรรมมีเป้าหมายในการสื่อสารที่เหมือนกัน แต่จากลักษณะการใช้ภาษาสะท้อนระบบคิดและค่านิยมที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: กลวิธีทางภาษา, วาทกรรมการแสดงความเสียใจ, ภาษาไทย, ภาษาจีน, เครือข่ายสังคมออนไลน์

Abstract

This study aims to compare the linguistic strategies used for condolencing speech acts concerning the death of dogs on Thai and Chinese social networks. Data were collected from January to June 2024 from user comments responding to posts announcing dog deaths on popular platforms in Thailand and China: page “Gluta Story” on Facebook and platforms: page “憨憨金和帅帅银” (Silly Gold and Handsome Silver) on Douyin (Chinese TikTok), comprising a total of 1,000 expressions, with 500 expressions in each language. Drawing upon the theoretical framework of pragmatics, particularly the concept of linguistic strategies, the study analyzed the linguistic strategies used in condolence expressions. The findings revealed that Thai language users employed a total of 10 strategies: 1 direct strategy, 7 indirect strategies, and 2 supportive strategies, with supportive strategies such as the use of sentencefinal particles and address terms being the most frequently used to enhance politeness and gentleness, as well as to convey familiarity and closeness. This reflects Thai society’s emphasis on politeness, gentleness, and interpersonal relationships. In contrast, Chinese language users employed a total of 20 strategies: 1 direct strategy, 18 indirect strategies, and 1 supportive strategy, with indirect strategies such as reference, expressing positive emotions, the use of metaphors, and providing reasons being the most frequently used to convey indirectness and emphasize reasoning to persuade and gain the listener’s trust. This reflects Chinese society’s emphasis on logic and rationality. The study demonstrates that, although both cultures share the same communicative goal, the characteristics of language use reveal distinct cognitive systems and values.

Keywords: Linguistic Strategies, Condolence Speech Acts, Thai, Chinese, Social Networks

บทนำ

ในสังคมร่วมสมัยที่เทคโนโลยีและเครือข่ายสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิด และวัฒนธรรม ได้อย่างกว้างขวางไร้พรมแดน ส่งผลให้ค่านิยมและความสัมพันธ์ทางสังคมต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับบริบทของยุคสมัยร่วม การเข้าใจบริบทนี้จึงสำคัญต่อการสื่อสารและการใช้ภาษาที่สะท้อนค่านิยมทางสังคม เนื่องจาก การสื่อสารมิได้เป็นเพียงการแลกเปลี่ยนข้อมูล แต่ยังเป็นกระบวนการสร้างความหมายและสะท้อนค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์เลี้ยงก้วข้ามขอบเขตจากการเป็นเพียงสิ่งมีชีวิตเพื่อความเพลิดเพลิน ไปสู่การถูกยอมรับในฐานะ “สมาชิกครอบครัว” หรือ “ผู้ร่วมชีวิต” (แสงเดือน ยอดอัณณฉินวงศ์, 2560) ความเปลี่ยนแปลงนี้มิได้สะท้อนเพียงโครงสร้างครอบครัวในยุคปัจจุบัน หากยังเผยให้เห็นการผนวกอารมณ์ ความรัก และความผูกพันเข้ากับวิถีชีวิตมนุษย์ในระดับลึกซึ้ง

การสูญเสียสัตว์เลี้ยง โดยเฉพาะสุนัข ซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงที่ได้รับความนิยมสูงสุดในสังคมไทยและจีน จึงมีใช้เหตุการณ์ธรรมชาติ หากแต่เป็นประสบการณ์สำคัญที่ส่งผลต่อสภาวะทางอารมณ์ของผู้เลี้ยงอย่างเด่นชัด การสนับสนุนผ่านถ้อยคำแสดงความเสียใจจึงมีบทบาทสำคัญในการเยียวยาและสร้างพลังทางจิตใจ (Morady Moghaddam, M., 2013) กระนั้น ในหลายสังคมกลับปรากฏปรากฏการณ์ “ความโศกเศร้าที่ไร้สิทธิ์” (Disenfranchised Grief) ที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือสนับสนุนทางอารมณ์อย่างเพียงพอ (Behler, A. M. C. et al., 2020) ดังที่ Cordaro, M. อธิบายว่า ผู้ที่สูญเสียสัตว์เลี้ยงอาจรู้สึกโดดเดี่ยวและถูกมองข้ามจากสังคม เป็นสภาวะที่เรียกว่า “ความโศกเศร้าที่ไร้สิทธิ์” (Disenfranchised Grief) เนื่องจาก ทักษะทางสังคมที่ไม่เห็นคุณค่าความสูญเสียดังกล่าว (Cordaro, M., 2012) สะท้อนการที่สังคมไม่ยอมรับคุณค่าของการสูญเสียสัตว์เลี้ยงเทียบเท่ากับการสูญเสียบุคคลในครอบครัว ขณะเดียวกัน ผลการสำรวจในประเทศไทยโดยวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ในปี พ.ศ. 2566 ร้อยละ 49 ของผู้ตอบแบบสอบถามเลี้ยงสัตว์เพื่อทดแทนบุตร (Pet Parent) ยิ่งทำให้การสูญเสียสัตว์เลี้ยงเป็นประเด็นทางอารมณ์ที่ไม่อาจมองข้าม (วรุณรัตน์ คัทมาตย์, 2566)

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์เชิงบุคคลระหว่างมนุษย์กับสัตว์เลี้ยงยังสะท้อนผ่านลักษณะการใช้ภาษาของเจ้าของสัตว์เลี้ยง โดยเฉพาะการเรียกขานสัตว์เลี้ยงด้วยสรรพนามและคำที่แสดงถึงสถานะบุคคล เช่น “ลูกชาย” “น้องสาว” หรือ “คนรัก” ซึ่งถือเป็นการบุคลาธิษฐานสัตว์เลี้ยงและยกระดับสถานะให้มีความใกล้เคียงกับสมาชิกครอบครัว (ธนพร ฉายสุวรรณ, 2562) แนวโน้มนี้สอดคล้องกับ Stephens, D. L. & Hill, R. P. พบว่า เจ้าของสัตว์เลี้ยงมักเรียกสัตว์ว่า “Son” หรือ “Baby” และเรียกตนเองว่า “Mommy” หรือ “Daddy” สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ภาษาโดยใช้ถ้อยคำที่มีความใกล้เคียงกับที่ใช้ในบริบทของครอบครัวมนุษย์มากยิ่งขึ้น (Stephens, D. L. & Hill, R. P., 1996) ดังนั้น การสนับสนุนทางจิตใจต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์เลี้ยงด้วยความเสียใจที่เหมาะสม จึงมีความสำคัญในการช่วยเยียวยาจิตใจของผู้ที่สูญเสียสัตว์เลี้ยง เนื่องจากเมื่อบุคคลแสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การกระทำของพวกเขาเป็นการให้การสนับสนุนทางบวกสำหรับบุคคลหรือผู้ร่วมเหตุการณ์นั้น นอกจากนี้ ความรู้สึกมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารของมนุษย์ การใช้ถ้อยคำแสดงความเสียใจที่มีความหมายจึงจะช่วยลดความกลัวที่เกิดขึ้นในการพูดผิดกับผู้ที่เสียชีวิต คำพูดก็มีอิทธิพลเช่นกัน เนื่องจากการสื่อสารทางความรู้สึกเชื่อมโยงกับเรื่องทางวัฒนธรรมเสมอ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรแสดงความเสียใจด้วยความจริงใจต่อผู้ร่วมเหตุการณ์และครอบครัวของผู้สูญเสีย (Morady Moghaddam, M., 2013) อีกทั้ง การแสดงความเสียใจเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในชีวิตประจำวัน ในทางกลับกัน ในช่วงเวลาที่ผู้คนประสบเหตุการณ์การเสียชีวิตจะตกอยู่ในภาวะอ่อนแอเป็นอย่างยิ่ง และการแสดงความเสียใจที่ไม่เหมาะสมจะทำลายความรู้สึกและความสัมพันธ์ของผู้ร่วมเหตุการณ์

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการเปรียบเทียบวิถีทางภาษาที่ใช้ในวัฒนธรรมการแสดงความเสียใจต่อการเสียชีวิตของสุนัขในเครือข่ายสังคมออนไลน์ไทยกับจีนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจาก ไม่เพียงช่วยให้เข้าใจบทบาทของภาษาว่าเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังช่วยเปิดเผยบทบาทของภาษาว่าเป็นเครื่องมือสะท้อนภาพสังคม ค่านิยม และระบบความคิดในบริบทวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ตลอดจนช่วยสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับพลวัตของสังคมร่วมสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแสดงความเสียใจต่อการเสียชีวิตของสุนัขในเครือข่ายสังคมออนไลน์ไทยกับจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแสดงความเสียใจต่อการเสียชีวิตของสุนัขในเครือข่ายสังคมออนไลน์ไทยและจีน มีขั้นตอนการดำเนินวิจัย ดังนี้

1. พื้นที่การเก็บข้อมูล พื้นที่การเก็บข้อมูลในครั้งนี้ครอบคลุมถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในสังคมไทยและจีน ได้แก่ Facebook สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ภาษาไทย และ Douyin (TikTok จีน) สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้ใช้ภาษาจีน โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาข้อมูลที่เผยแพร่ต่อสาธารณะและเกี่ยวข้องกับการแสดงความเสียใจต่อการสูญเสียของสุนัข

2. การคัดเลือกข้อมูล ขอบเขตของการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านเนื้อหา มุ่งวิเคราะห์ถ้อยคำแสดงความเสียใจต่อการเสียชีวิตของสุนัข โดยเน้นเฉพาะถ้อยคำที่เป็นวัจนภาษาที่สื่อถึงการแสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2.2 ด้านกลุ่มเป้าหมาย ถ้อยคำแสดงความเสียใจที่เลือกมาจากผู้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นบุคคลทั่วไปในประเทศไทยและประเทศจีน โดยไม่มีการจำกัดอายุ เพศ หรืออาชีพและไม่ระบุตัวตน

2.3 ด้านเวลา เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ มกราคม - มิถุนายน พ.ศ. 2567 จากเพจสุนัขที่มีการประกาศข่าวการเสียชีวิตของสุนัขผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผู้ติดตามมากกว่า 2 ล้านคน ได้แก่ เพจ “Gluta Story” ใน Facebook (<https://www.facebook.com/GlutaStory?mibextid=ibOpuV>) มีผู้ติดตาม 2 ล้านคน โพสต์ข่าวประกาศการเสียชีวิตของสุนัข เมื่อวันที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 และเพจ “憨憨金和帅帅银” (Silly Gold and Handsome Silver) on Douyin (Chinese TikTok) (<https://v.douyin.com/iNorXYdf/8@2.com>) มีผู้ติดตาม 3.14 ล้านคน โพสต์ข่าวประกาศการเสียชีวิตของสุนัขในวันที่ 30 เดือนมกราคม พ.ศ. 2567

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยอาศัยกรอบแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์เรื่องกลวิธีทางภาษาในการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในถ้อยคำแสดงความเสียใจ

3.1 การวิเคราะห์ถ้อยคำแสดงความเสียใจ กำหนดนิยามของวัจนกรรมการแสดงความเสียใจตามแนวคิดวัจนกรรมของ Searle, J. และพิจารณาเจตนาของผู้พูด (Illocutionary Force) และผลต่อผู้ฟัง (Perlocutionary Effect) เพื่อระบุเจตนาการสื่อสารและวิธีการแสดงความเสียใจ (Searle, J., 1969)

3.2 การจำแนกกลวิธีทางภาษา โดยประยุกต์ใช้แนวทางการวิจัย รดาร์ตัน ศรีพันธุ์วรสกุล, รุย หลิว และประไพพรรณ พิงฉิม แบ่งกลวิธีทางภาษาการแสดงความเสียใจออกเป็น 3 กลวิธีหลัก ได้แก่ 1) กลวิธีตรง (Direct Strategies): การใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายแบบตรงไปตรงมาตามรูปภาษา 2) กลวิธีอ้อม (Indirect Strategies): การใช้ถ้อยคำที่มีการตกแต่งและต้องอาศัยการตีความ และ 3) กลวิธีเสริม (Supportive Strategies): การใช้ถ้อยคำที่ต้องใช้ควบคู่กับกลวิธีตรงหรือเสริมเพื่อเสริมสร้างความสุภาพและความอ่อนโยน (รดาร์ตัน ศรีพันธุ์วรสกุล, 2565); (รุย หลิว และประไพพรรณ พิงฉิม, 2566)

ผลการวิจัย

จากการเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแสดงความเสียใจต่อการเสียชีวิตของสุนัขในเครือข่ายสังคมออนไลน์ไทยกับจีน เมื่อพิจารณาถ้อยคำแสดงความเสียใจ พบว่า ในภาษาไทยและภาษาจีนมีการใช้กลวิธีทางภาษาในการแสดงความเสียใจ 3 กลวิธีหลัก ดังนี้

1. กลวิธีตรง หมายถึง กลวิธีที่ผู้พูดเลือกใช้เพื่อแสดงความเสียใจอย่างตรงไปตรงมาและมีความหมายตามรูปภาษา ไม่มีการตกแต่งถ้อยคำและไม่สามารถตีความเป็นเจตนาอื่นได้
2. กลวิธีอ้อม หมายถึง กลวิธีที่ผู้พูดเลือกใช้เพื่อแสดงความเสียใจโดยมีการตกแต่งถ้อยคำเพื่อแสดงความอ้อมค้อมและความอ่อนโยน และต้องอาศัยการตีความหรือตีความได้เป็นเจตนาอื่นได้
3. กลวิธีเสริม หมายถึง กลวิธีที่ผู้พูดเลือกใช้ไม่ได้แสดงวัตถุประสงค์หรือเจตนาในการแสดงความเสียใจเมื่อปรากฏเดี่ยว ต้องใช้ควบคู่กับกลวิธีตรงและกลวิธีอ้อมเพื่อแสดงความรู้สึกภาพ มารยาทหรือเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคู่สนทนา

การใช้กลวิธีดังกล่าวของกลุ่มตัวอย่างภาษาไทยและภาษาจีน ปรากฏความถี่ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบกลวิธีการแสดงความเสียใจในภาษาไทยกับจีน

กลวิธีการแสดง ความเสียใจ	ภาษาไทย		ภาษาจีน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
กลวิธีตรง	72	4.22	115	9.71
กลวิธีอ้อม	755	44.25	674	56.93
กลวิธีเสริม	879	51.53	395	33.36
รวม	1706	100	1184	100

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบกลวิธีการแสดงความเสียใจต่อการเสียชีวิตของสุนัขในภาษาไทยและจีนเผยให้เห็นว่า รูปแบบการใช้ภาษาของไทยกับจีนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยคนไทยมีแนวโน้มใช้กลวิธีเสริมมากที่สุด รองลงมาเป็นกลวิธีอ้อมและกลวิธีตรง ส่วนคนจีนใช้กลวิธีอ้อมมากที่สุด รองมาจะเป็นกลวิธีเสริมและกลวิธีตรง ตามลำดับรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบกลวิธีตรงที่ใช้ในถ้อยคำแสดงความเสียใจในภาษาไทยกับจีน

กลวิธีตรง	ภาษาไทย		ภาษาจีน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
การแสดงความเสียใจแบบตรงไปตรงมา	72	4.22	115	9.71
รวม	72	4.22	115	9.71

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบกลวิธีตรงที่ใช้แสดงความเสียใจต่อการเสียชีวิตของสุนัขในภาษาไทยและภาษาจีน พบว่า ทั้งสองภาษามีรูปแบบการใช้กลวิธีตรงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในเชิงเนื้อหา โดยเฉพาะการเลือกใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงความรู้สึกเสียใจแบบตรงไปตรงมา ไม่ว่าจะเป็นถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกทางอารมณ์ เช่น “伤心/难过 เสียใจ” หรือการบรรยายสภาวะทางกายภาพเพื่อแสดงความรู้สึก เช่น “哭/流泪 ร้องไห้/น้ำตาไหล”

การเลือกใช้ถ้อยคำในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมร่วมทางวัฒนธรรมที่ทั้งสองสังคมต่างตระหนักถึงความสำคัญของการแสดงความรู้สึกร่วมในเหตุการณ์การสูญเสีย ถึงแม้ว่าระบบภาษาและวัฒนธรรมของไทยกับจีนจะมีความแตกต่างกันในหลายมิติ แต่ในการใช้กลวิธีตรงแสดงความรู้สึก ทั้งสองภาษามีเป้าหมายในการสื่อสารที่คล้ายกัน

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเชิงปริมาณ จะพบว่า ภาษาจีนมีความถี่การใช้กลวิธีตรงมากกว่าภาษาไทยอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยภาษาจีนมีความถี่อยู่ที่ร้อยละ 9.71 ในขณะที่ภาษาไทยมีเพียงร้อยละ 4.22% เท่านั้น ความแตกต่างนี้สะท้อนถึงแนวโน้มของสังคมจีนที่ให้ความสำคัญกับการแสดงความรู้สึกแบบตรงภายใต้บริบทของความเหมาะสมและความจริงใจ การเลือกใช้ถ้อยคำแบบตรงไปตรงมา เช่น การกล่าวความรู้สึกร่วมว่า “เสียใจ” โดยไม่ต้องผ่านการอ้อมค้อมอาจเป็นผลจากค่านิยมของลัทธิขงจื้อที่ส่งเสริมความจริงใจ โดยเฉพาะในบริบทของการปลอบใจและการแสดงความเสียใจต่อผู้อื่น การแสดงความรู้สึกอย่างชัดเจนถือเป็นการแสดงความจริงใจและความเอื้ออาทรที่เหมาะสมต่อผู้ร่วมเหตุการณ์

ส่วนสังคมไทย มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่เน้นความอ่อนโยนและการหลีกเลี่ยงความรุนแรงทางอารมณ์ อีกทั้ง คนไทยให้ความสำคัญกับความนุ่มนวลและความสุภาพในการสื่อสาร แม้จะสื่อสารความเสียใจก็จะเลือกใช้ถ้อยคำที่ไม่กระทบจิตใจผู้ฟัง โดยหลีกเลี่ยงการย้ำความรู้สึกเสียใจและลดความตรงไปตรงมาเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ฟังรู้สึกทุกข์ใจมากกว่าเดิม ซึ่งสะท้อนถึงค่านิยมการรักษาบรรยากาศทางอารมณ์ที่ดีต่อกัน

สรุปได้ว่า ความแตกต่างของการใช้กลวิธีตรงในการแสดงความรู้สึกต่อการเสียชีวิตของสุนัขระหว่างคนไทยและคนจีนสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างทางวัฒนธรรมและระบบคิดของแต่ละสังคมที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สังคมไทยเน้นความละเอียดอ่อน ความนุ่มนวล และใส่ใจอารมณ์ของผู้ฟังผ่านการเลือกใช้ถ้อยคำที่ไม่ตอกย้ำความรู้สึกโศกเศร้า ในขณะที่สังคมจีน มีการใช้ถ้อยคำแสดงความรู้สึกเสียใจแบบตรงไปตรงมาเพื่อให้ผู้ฟังรับรู้ถึงความจริงใจ ความแตกต่างเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยใจคอและค่านิยมลึกซึ้งของผู้คนในแต่ละสังคมในการจัดการกับความสูญเสีย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1 เสียใจด้วย น้ำตาไหลเลยคะ น้องจะอยู่ในความทรงจำตลอดไป ☹️ ☹️ ☹️

ตัวอย่างที่ 2 我一直看一直哭 ฉันดูไปร้องไห้ไป

จากตัวอย่างที่ 1 - 2 สะท้อนให้เห็นว่าทั้งสองภาษาต่างเลือกใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงความรู้สึกเสียใจอย่างตรงไปตรงมา โดยในภาษาไทยมักเลือกใช้ถ้อยคำกระชับ เช่น “เสียใจด้วย” ร่วมกับคำบรรยายสภาวะทางกายภาพ เช่น “น้ำตาไหล” เพื่อสื่อถึงความรู้สึกเห็นใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ มีการใช้คำลงท้ายประกอบด้วย เช่น “คะ” ยังช่วยเสริมความสุภาพและสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น ส่วนภาษาจีน นิยมใช้รูปประโยคที่บรรยายสภาวะอารมณ์และปฏิกิริยาทางกายภาพ เช่น “哭 ร้องไห้” สะท้อนถึงค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับความจริงใจ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบกลวิธีอ้อมที่ใช้ในถ้อยคำแสดงความรู้สึกในภาษาไทยกับจีน

กลวิธีอ้อม	ภาษาไทย		ภาษาจีน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
การให้กำลังใจ	40	2.34	-	-
การอ้างถึง	57	3.34	97	8.19
การกล่าวเตือน	15	0.88	26	2.20
การแสดงความรู้สึกเชิงบวก	172	10.08	90	7.60

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบกลวิธีอ้อมที่ใช้ในถ้อยคำแสดงความเสียใจในภาษาไทยกับจีน (ต่อ)

กลวิธีอ้อม	ภาษาไทย		ภาษาจีน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
การอวยพร	45	2.64	41	3.46
การอ้าลา	21	1.23	6	0.51
การใช้อุปลักษณ์	405	23.74	87	7.35
การให้เหตุผล	-	-	26	2.20
การแสดงเงื่อนไข	-	-	34	2.87
การคาดคะเน	-	-	52	4.39
การกล่าวข้อเท็จจริง	-	-	15	1.27
การใช้คำถามวาทศิลป์	-	-	18	1.52
การชี้แนะ	-	-	50	4.22
การโน้มน้าวใจ	-	-	23	1.94
การกล่าวทดแทนบทบาท	-	-	7	0.59
การฝากคำพูด	-	-	23	1.94
การปฏิเสธความจริง	-	-	14	1.18
การสร้างอารมณ์ขัน	-	-	8	0.68
การเสียดสี	-	-	57	4.81
รวม	755	44.25	674	56.93

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบกลวิธีอ้อมที่ใช้ในถ้อยคำแสดงความเสียใจต่อการเสียชีวิตของสุนัขในภาษาไทยและภาษาจีน พบว่า ทั้งสองภาษามีความเหมือนกันในแง่ของกลวิธีที่ใช้บ่อยที่สุดสามอันดับแรก เช่น การอ้างถึง การแสดงความรู้สึกเชิงบวก และการใช้อุปลักษณ์ ความเหมือนนี้สะท้อนถึงความเป็นสังคมเชิงสัมพันธ์ของทั้งไทยและจีนที่ให้ความสำคัญกับความรู้สึกของผู้ฟัง โดยหลีกเลี่ยงการพูดถึงความตายหรือความสูญเสียกลับมาอ้างถึงสิ่งดี ๆ ที่สุนัขเคยทำ หรือกล่าวอ้างความทรงจำเชิงบวกช่วยสร้างภาพที่อบอุ่นมาแทนที่ความเศร้า รวมถึงการแสดงความรู้สึกเชิงบวก การให้กำลังใจและชื่นชมคุณค่าของสุนัขที่จากไป ช่วยสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นมิตร นอกจากนี้ ใช้กลวิธีอุปลักษณ์เปรียบเทียบความตายเป็นการเดินทางไปยังที่ดีกว่า ซึ่งการเลือกใช้ภาษาดังกล่าว แสดงถึงความสำคัญของการเลือกใช้ภาษาที่สร้างภาพนามธรรมที่อบอุ่นเพื่อลดความเจ็บปวดจากความตาย

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของความเหมือนกันในการใช้กลวิธีดังกล่าว อาจอธิบายได้จากรากฐานวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันของทั้งสองประเทศที่เน้นการรักษาความสัมพันธ์และลดความขัดแย้งทางอารมณ์ ในสังคมจีน อิทธิพลของปรัชญาลัทธิขงจื๊อส่งเสริมค่านิยมเรื่องการรักษาหน้าและความกลมกลืน (Harmony) ทำให้คนจีนเลือกใช้ภาษาที่อ้อมค้อมเพื่อลดความรุนแรงและแสดงคุณธรรมที่ดี ส่วนสังคมไทย มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่เน้นความเมตตาและความสุภาพ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาที่สอนให้รู้จักการพูดจาอย่างอ่อนโยน รักษาหน้าใจและไม่ทำร้ายจิตใจผู้อื่น ทั้งสองวัฒนธรรมจึงพัฒนาแนวทางการใช้ภาษาที่อ้อมค้อมเพื่อช่วยลดผลกระทบทางอารมณ์ของผู้ร่วมเหตุการณ์และสนับสนุนสภาพจิตใจของผู้ฟัง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียด จะพบว่า ทั้งสองภาษามีความแตกต่างเชิงปริมาณและเชิงรูปแบบที่น่าสนใจ โดยเฉพาะในกลวิธีการใช้อุปลักษณ์ ในภาษาไทยมีสัดส่วนมากกว่าภาษาจีนอย่างมาก (ร้อยละ 23.74 ในภาษาไทยกับร้อยละ 7.35 ในภาษาจีน) ความแตกต่างนี้สะท้อนถึงธรรมชาติของภาษาและวัฒนธรรมการสื่อสารที่ต่างกัน โดยคนไทยมีแนวโน้มใช้ภาษาที่เน้นอารมณ์ ความรู้สึก และการเปรียบเทียบเชิงนามธรรมเพื่อหลีกเลี่ยงคำต้องห้าม อันเป็นผลจากอิทธิพลของความเชื่อเรื่องกรรมและสังสารวัฏในพุทธศาสนาที่มองความตายเป็นเพียงช่วงหนึ่งของวัฏจักรชีวิตและการเกิดใหม่ การใช้อุปลักษณ์จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยให้ผู้ฟังมีความหวังและยอมรับความตายได้ง่ายขึ้น ส่วนคนจีนจะมีลักษณะการสื่อสารแบบอ้อมที่เน้นความสมเหตุสมผลมากกว่า โดยการให้เหตุผลเชิงปฏิบัติ การกล่าวข้อคิดข้อเท็จจริงเพื่อให้ยอมรับความเป็นธรรมชาติ การเพิ่มสีสันให้กับการใช้ภาษาที่หลากหลาย ได้แก่ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การทดแทนบทบาท การปฏิเสธความจริง การเสียดสี การสร้างอารมณ์ขันและการฝากคำพูดแทน ล้วนแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์และความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลของแนวคิดดั้งเดิมที่ยึดหลัก 含蓄是美德 (การอ้อมค้อมเป็นคุณธรรม) 以理服人 (การใช้เหตุผลโน้มน้าวใจ)

ภาพรวมของผลการเปรียบเทียบกลวิธีอ้อมที่ใช้แสดงความเสียใจในภาษาไทยกับภาษาจีนแสดงให้เห็นว่า ทั้งสองวัฒนธรรมมีเป้าหมายการสื่อสารเดียวกัน คือ การปลอบใจ สนับสนุนและเยียวยาจิตใจผู้ร่วมเหตุการณ์ แต่เลือกใช้ถ้อยคำที่ต่างกันตามบริบทวัฒนธรรมและระบบคิดที่ฝังรากลึกในแต่ละสังคม ภาษาไทยเน้นความอบอุ่น อ่อนโยน และการใช้ภาษาเปรียบเปรยที่ให้อารมณ์บวกและความหวัง ขณะที่ภาษาจีนมีแนวโน้มใช้อุปมาทางภาษาแบบเหตุผล ข้อเท็จจริง และหลากหลายรูปแบบเพื่อให้ผู้ฟังสามารถรับมือและกลับมาเผชิญกับความจริงอย่างมีสติ ความแตกต่างนี้ ไม่เพียงแต่สะท้อนลักษณะทางภาษาแต่ยังสะท้อนระบบคุณค่าทางสังคม ความเชื่อทางศาสนา และปรัชญาของแต่ละวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3 กลูต้า หนูได้อยู่บนสวรรค์แน่นอน หนูทำความดีเยอะมาก ๆ ช่วยเหลือ เพื่อนหมาทุก ๆ ตัว ภูศนี้เป็นบุญใหญ่นะเจ้าเทวดาตัวน้อย

จากตัวอย่างที่ 3 การใช้ถ้อยคำอ้างถึงศาสนา ได้แก่ “สวรรค์” “ภูศ” “บุญ” และ “เทวดา” เพื่อส่งต่อความหวังดี ยกย่องความดีของสุนัขและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในการแสดงความรู้สึกภูมิใจ

ตัวอย่างที่ 4 ยินดีที่ได้รู้จัก เดินทางปลอดภัยนะคนสวย

จากตัวอย่างที่ 4 การใช้ถ้อยคำที่สื่ออารมณ์เชิงบวกว่า “ยินดี” เป็นการใช้ภาษาแสดงความรู้สึกเชิงบวก และระลึกถึงช่วงเวลาที่ดีในอดีตเพื่อสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นให้แก่ความสูญเสีย

ตัวอย่างที่ 5 โชคดีนะพี่กลูต้า เดินทางปลอดภัยนะ

จากตัวอย่างที่ 5 การใช้คำอวยพร “โชคดี” เพื่อสื่อถึงความหวังและความปรารถนาดีสื่อถึงความตายเป็นเพียงแค่เปลี่ยนผ่านทำให้การแสดงความรู้สึกดูอบอุ่น การใช้ถ้อยคำ “เดินทาง” โดยเปรียบเทียบความตายเป็น “การเดินทาง” เพื่อสร้างเจตนาที่อบอุ่นช่วยปลอบโยนและให้ความหวังแก่ผู้ฟัง

ตัวอย่างที่ 6 สู้ ๆ นะคะ เป็นกำลังใจให้

จากตัวอย่างที่ 6 การใช้ถ้อยคำ “สู้ ๆ” และ “เป็นกำลังใจให้” แสดงการปลอบโยนและการสนับสนุนเพื่อปลอบโยนทำให้ผู้ฟังรู้สึกไม่ได้โดดเดี่ยว

ตัวอย่างที่ 7 因为你们，世界上多了一条幸福的小狗 เพราะพวกคุณ ทำให้โลกใบนี้ได้เพิ่มสุนัขที่มีความสุขอีกตัวหนึ่ง

จากตัวอย่างที่ 7 การใช้ถ้อยคำแสดงเหตุผล “因为 เพราะ” เพื่ออธิบาย สนับสนุน และชี้แจงสาเหตุและผลลัพธ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีจุดประสงค์เพื่อเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกและลอบโยนทำให้ผู้ฟังเข้าใจ เห็นด้วย หรือยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ตัวอย่างที่ 8 如果狗狗的寿命也和人类一样久就好了 ถ้าหากสุนัขมีอายุยืนยาวเหมือนมนุษย์คงจะดีมาก

จากตัวอย่างที่ 8 การใช้ถ้อยคำในการคาดการณ์ การตั้งสมมุติฐาน หรือแสดงความเป็นไปได้ของสิ่งที่เกิดขึ้น “如果 ถ้าหาก” เพื่อแสดงอารมณ์เสียใจผ่านการคาดหวังอย่างอ่อนโยน

ตัวอย่างที่ 9 应该是老了 到了生命的尽头 น่าจะแก่แล้ว ถึงจุดสิ้นสุดของชีวิตแล้ว

จากตัวอย่างที่ 9 การใช้ถ้อยคำแสดงการคาดคะเนว่า “应该 น่าจะ” เพื่ออธิบายเหตุการณ์ด้วยสมมุติฐานที่มีความเป็นไปได้ โดยอ้างอิงจากสภาพร่างกายหรืออายุของสุนัขเพื่อนเสนอเหตุผลโน้มน้าวใจ

ตัวอย่างที่ 10 生老病死自然规律，坦然接受 การเกิด แก่ เจ็บ ตายเป็นกฎแห่งธรรมชาติ ต้องยอมรับอย่างสบายใจ

จากตัวอย่างที่ 10 การใช้ถ้อยคำกล่าวข้อเท็จจริงกฎแห่งธรรมชาติว่าการเกิดแก่เจ็บตายเป็นวัฏจักรตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตทุกประสพเพื่อโน้มน้าวใจเชิงสัจธรรมให้ยอมรับที่สิ่งที่เกิดขึ้น

ตัวอย่างที่ 11 很突然就走，生命难道就这么脆弱 จากไปอย่างกะทันหันมาก ชีวิตเปราะบางขนาดนี้เลยหรือ

จากตัวอย่างที่ 11 การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ “难道 เหนือ” ซึ่งไม่ได้ต้องการคำตอบ แต่เป็นการเน้นความรู้สึกไม่คาดคิดต่อความสูญเสีย พร้อมแสดงความเสียใจต่อความจริงของชีวิตที่ไม่แน่นอน

ตัวอย่างที่ 12 妈妈！你们别伤心了，我只是来投胎想做你真正的儿子啦 แม่ พวกคุณไม่ต้องเสียใจแล้ว ทองคำแค่อยากกลับมาเกิดใหม่เป็นลูกชายแท้จริงของแม่นะ

จากตัวอย่างที่ 12 การกล่าวพูดแทนกับเจ้าของในบทบาทสุนัข อีกทั้งการใช้คำว่า “แม่” และ “ลูกชาย” เป็นการสร้างภาพเชิงบวกเพื่อแสดงความห่วงใยที่สุนัขมีต่อเจ้าของ เพื่อสร้างความอบอุ่นต่อผู้ฟัง

ตัวอย่างที่ 13 快来个人告诉我这是玩笑 ใครก็ได้ช่วยบอกฉันทีว่านี่แค่ล้อเล่น

จากตัวอย่างที่ 13 การปฏิเสธความจริงโดยการคาดหวังให้สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเพียงเรื่องล้อเล่น เพื่อแสดงความรู้สึกเสียใจที่ไม่สามารถยอมรับได้

ตัวอย่างที่ 14 这比我失恋还难受 นี่เจ็บปวดกว่าที่ตนเองอกหักอีก

จากตัวอย่างที่ 14 การใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันผ่านการเปรียบเทียบระหว่างสองสถานการณ์ เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกขบขันและสร้างรอยยิ้มให้กับผู้รับสาร

ตัวอย่างที่ 15 让那些喷子看看，对狗好的人，对父母更好 ให้พวกนักคีย์บอร์ดดูดี ๆ ว่า คนที่ดีกับสุนัข แล้วจะดีกับพ่อแม่มากกว่า

จากตัวอย่างที่ 15 การประชดกลุ่มบางคนในที่ไม่เข้าใจถึงคุณค่าของความรักและความผูกพันระหว่างมนุษย์กับสัตว์เลี้ยง แสดงการสนับสนุนเจ้าของสุนัขและโน้มน้าวใจผู้คนที่ไม่เข้าใจสิ่งที่เจ้าของสุนัขทำ

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบกลวิธีเสริมที่ใช้ในถ้อยคำแสดงความเสียใจในภาษาไทยกับจีน

กลวิธีเสริม	ภาษาไทย		ภาษาจีน	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
การใช้คำเรียกขาน	379	22.22	395	33.36
การใช้คำลงท้าย	500	29.31	-	-
รวม	879	51.53	395	33.36

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบกลวิธีเสริมที่ใช้แสดงความเสียใจต่อการเสียชีวิตของสุนัขในภาษาไทยและภาษาจีน พบว่า ทั้งสองภาษามีรูปแบบและปริมาณการใช้กลวิธีเสริมที่ต่างกันอย่างชัดเจน โดยภาษาไทยมีการใช้กลวิธีเสริมมากกว่าภาษาจีนทั้งในด้านความถี่และสัดส่วนร้อยละ ในภาษาไทยมีการใช้กลวิธีเสริมมากถึงร้อยละ 51.53 ขณะที่ภาษาจีนมีเพียงร้อยละ 33.36 ความแตกต่างเชิงปริมาณนี้สะท้อนภาพค่านิยมและระบบวัฒนธรรมที่หล่อหลอมแนวทางการสื่อสารของผู้พูดในแต่ละสังคม ภาษาไทยมีโครงสร้างทางไวยากรณ์คำลงท้ายที่สามารถช่วยเสริมความสุภาพอันเป็นเอกลักษณ์ของไทย ท้ายได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาแบบเถรวาทมีแนวโน้มที่จะใช้ถ้อยคำที่อ่อนโยน สุภาพ และแสดงความเมตตาต่อผู้ฟังมากกว่า โดยเน้นการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นผ่านการเลือกใช้ถ้อยคำเสริมและคำเรียกขาน

นอกจากนี้ ยังพบประเด็นที่น่าสนใจที่สะท้อนความแตกต่างทางค่านิยมได้อย่างเด่นชัด คือ การใช้คำเรียกขาน โดยเฉพาะในภาษาจีนมีการเลือกใช้คำเรียกขานว่า “它 (มัน)” แทนสุนัข ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ไม่ปรากฏในภาษาไทย การเลือกใช้คำเรียกขานในลักษณะนี้สะท้อนค่านิยมดั้งเดิมของสังคมจีนที่เน้นการแบ่งแยกลำดับชั้นระหว่างมนุษย์กับสัตว์สะท้อนความคิดของลัทธิขงจื้อที่ถือมนุษย์เป็นใหญ่ การใช้คำเรียกขานว่า “มัน” จึงไม่ใช่เพียงการเลือกใช้คำตามหลักไวยากรณ์เท่านั้น แต่ยังเป็นภาพสะท้อนของค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับสถานะระหว่างมนุษย์กับสัตว์อีกด้วย ส่วนภาษาไทยกลับเลือกใช้คำเรียกขานที่แสดงความใกล้ชิด เช่น การใช้ถ้อยคำที่สื่อถึงความเป็นสมาชิกครอบครัวมากกว่าจะเป็นสัตว์ที่ต่ำกว่ามนุษย์

อย่างไรก็ตาม แม้ในภาษาจีนปรากฏมีการใช้คำเรียกขาน “มัน” เป็นจำนวนมาก แต่จากการเปลี่ยนแปลงทางภาษาบางกลุ่มคนของจีนที่แสดงออกยังทำให้เห็นถึงแนวโน้มของค่านิยมร่วมสมัยที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากค่านิยมเดิมด้วย โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกและแนวคิดสิทธิสัตว์ ทำให้เลือกใช้คำเรียกขานที่แสดงความใกล้ชิดและความรักมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้แสดงถึงความพยายามของคนจีนรุ่นใหม่ในการสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์กับสัตว์เลี้ยงมากขึ้น แตกต่างจากค่านิยมดั้งเดิมที่ให้ความสำคัญกับลำดับชั้น

เมื่อพิจารณากลวิธีเสริมในส่วนของการใช้คำลงท้าย แสดงให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน โดยภาษาไทยมีการใช้คำลงท้ายสูงถึงร้อยละ 29.31 ขณะที่ภาษาจีนไม่มีการใช้คำลงท้ายที่เหมือนกับในภาษาไทย เช่น “นะคะ” “นะคะ” หรือ “นะครับ” ไม่ได้เป็นเพียงลักษณะทางไวยากรณ์ แต่ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่ส่งเสริมความสุภาพ และสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง โดยเฉพาะในบริบทของการแสดงความเสียใจ

ถือเป็นกลวิธีสำคัญที่สะท้อนความอ่อนโยนและความเมตตาที่ฝังลึกอยู่ในวัฒนธรรมไทย ในทางตรงกันข้าม ภาษาจีน ไม่มีระบบคำลงท้ายแบบเดียวกับภาษาไทย ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้เกิดความแตกต่าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 16 เสียใจด้วยครับผม เป็นกำลังใจให้นะครับ

จากตัวอย่างที่ 16 การใช้ลงท้ายคำว่า “ครับผม” และ “นะครับ” ส่งเสริมระดับความสุภาพที่แฝงถึงความเป็นกันเองใกล้ชิดและช่วยให้ถ้อยคำแสดงความเสียใจมีมิติทางอารมณ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์

ตัวอย่างที่ 17 金子去找我的馒头吧，告诉它，我好想它 ทองคำไปหาซาลาเปาของฉันนะ ฝากบอกมันว่าฉันคิดถึงมันมากเลย

จากตัวอย่างที่ 17 การใช้คำเรียกขานว่า “它 (มัน)” แทนสุนัขสะท้อนค่านิยมที่ยังมองสุนัขในฐานะ “สัตว์” มากกว่าจะเป็น “สมาชิกครอบครัว” ซึ่งสะท้อนแนวคิดดั้งเดิมของจีนที่ถือมนุษย์เป็นใหญ่

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแสดงความเสียใจต่อการเสียชีวิตของสุนัขในเครือข่ายสังคมออนไลน์ไทยกับจีน สามารถอภิปรายได้ว่า ถ้อยคำแสดงความเสียใจที่ใช้ในภาษาไทยกับภาษาจีน สอดคล้องกับแนวคิดของ Searle, J. ที่มองว่าการใช้ภาษานั้น มิใช่เพียงการถ่ายทอดข้อมูล แต่เป็นการกระทำอย่างหนึ่งในบริบททางสังคม โดยเฉพาะในวัจนกรรมประเภทแสดงความรู้สึก (Expressives) ซึ่งไม่ได้จำกัดเพียงการบอกเล่าความรู้สึก แต่ยังสะท้อนเจตนา ความจริงใจ และความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังอย่างลึกซึ้ง ในบริบทของการแสดงความเสียใจต่อการสูญเสียสุนัขนั้น ถ้อยคำไม่ได้ทำหน้าที่ปลอบประโลมเท่านั้น หากแต่ทำหน้าที่เยียวยาความรู้สึกและส่งเสริมความเข้าใจในระดับสังคมได้อย่างชัดเจน (Searle, J., 1969) อีกทั้งยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Morady Moghaddam, M. ที่เสนอว่าการแสดงความรู้สึกเป็นวัจนกรรมประเภท Expressives ที่มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับพฤติกรรมทางสังคม โดยแสดงบทบาทของผู้พูดในฐานะสมาชิกของชุมชนที่มีหน้าที่ทางสังคมในการให้กำลังใจ สร้างความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ และรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งตอกย้ำว่าภาษาในบริบทของการสูญเสียไม่ได้เป็นเพียงแต่เครื่องมือในการสื่อสารความรู้สึกส่วนบุคคล แต่ยังเป็นเครื่องมือในการหล่อหลอมความสัมพันธ์และความสามัคคีภายในสังคมอีกด้วย (Morady Moghaddam, M., 2013)

เมื่อพิจารณาลักษณะการเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงความเสียใจในภาษาไทยและภาษาจีน พบมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รดารัตน์ ศรีพันธุ์รสกุล, รุย หลิว และประไพพรรณ พึ่งฉิม ที่ศึกษาลักษณะการใช้ถ้อยคำของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีนในบริบทวัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจและการปฏิเสธคำแนะนำ ผลการศึกษาทั้งสองฉบับพบว่า ชาวจีนมีแนวโน้มเลือกใช้ถ้อยคำแบบอ้อมค้อม หลีกเลี่ยงการแสดงออกโดยตรง และนิยมใช้ถ้อยคำประเภทการให้เหตุผล การอธิบายข้อเท็จจริง หรือการเสนอทางเลือกเพื่อลดระดับความขัดแย้งทางอารมณ์ อันสะท้อนค่านิยมวัฒนธรรมจีนที่เน้นตรรกะและเหตุผล ซึ่งมีรากฐานจากปรัชญาขงจื้อ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้พบรูปแบบเดียวกันในบริบทการแสดงความเสียใจ โดยผู้ใช้ภาษาจีนมีแนวโน้มเลือกกลวิธีอ้อมเป็นหลัก และนิยมใช้ถ้อยคำประเภทการปลอบโยนเชิงเหตุผลและข้อเท็จจริงเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ผลวิจัยยังพบว่า ในภาษาไทยก็ปรากฏแนวโน้มที่คล้ายคลึงกัน โดยคนไทยเลือกใช้กลวิธีอ้อมรองลงมาจากกลวิธีเสริม นิยมใช้ถ้อยคำที่ให้กำลังใจ แสดงความรู้สึกเชิงบวกหรือใช้อุปลักษณ์เพื่อหลีกเลี่ยงการพูดถึงความตายโดยตรง สะท้อนให้เห็นค่านิยมทางวัฒนธรรมไทยที่ให้

ความสำคัญกับความสุภาพและความนุ่มนวลในการสื่อสารเช่นเดียวกัน แม้จะมีความแตกต่างเชิงโครงสร้างในกลวิธีหลักที่คนไทยนิยมกลวิธีเสริมและคนจีนนิยมกลวิธีอ้อม แต่ทั้งสองวัฒนธรรมต่างก็นิยมใช้กลวิธีที่หลีกเลี่ยงการพูดถึงความตายหรือความสูญเสียแบบตรงไปตรงมา กลับมาเลือกสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ลดแรงกระแทกทางอารมณ์ สะท้อนความสอดคล้องในมิติของการรักษาน้ำใจและความสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกันของทั้งสองวัฒนธรรม (รดารัตน์ ศรีพันธุ์รสกุล, 2565); (รุษ หลิว และประไพพรรณ พิงฉิม, 2566)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ยังแสดงให้เห็นประเด็นสำคัญของการศึกษาข้ามวัฒนธรรมในเชิงโครงสร้างภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างภาษาไทยและภาษาจีนเกี่ยวกับการใช้คำลงท้าย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้ภาษาไทยนิยมใช้คำลงท้ายเพื่อเสริมความสุภาพและความนุ่มนวลในการสื่อสาร เช่น “นะคะ” “ครับผม” หรือ “นะครับ” ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดอารมณ์และสร้างความสัมพันธ์ทางบวกในบทสนทนา ตรงกันข้ามกับภาษาจีนที่ไม่มีโครงสร้างคำลงท้ายทางไวยากรณ์ ทำให้การสื่อสารในภาษาจีนขาดมิติการแสดงความรู้สึกผ่านลักษณะภาษานี้อย่างสิ้นเชิง ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่า ไม่ใช่เพียงค่านิยมทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเลือกใช้ภาษาเท่านั้น แต่โครงสร้างทางภาษาก็มีบทบาทสำคัญที่อาจจำกัดหรือส่งเสริมลักษณะการสื่อสารบางประเภท ดังนั้น การศึกษาข้ามวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจพฤติกรรมทางภาษาที่เกิดขึ้น ไม่เพียงเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างทางวัฒนธรรม แต่ยังช่วยอธิบายข้อจำกัดหรือโอกาสที่เกิดจากระบบภาษาของแต่ละวัฒนธรรมอย่างรอบด้าน ลักษณะการใช้คำลงท้ายของคนไทยจึงช่วยยืนยันว่า ภาษาไม่ได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดสาร หากแต่ยังเป็นเครื่องมือที่สะท้อนรากฐานความเชื่อ ระบบความคิด และเงื่อนไขของโครงสร้างสังคมในแต่ละวัฒนธรรมอีกด้วย

สุดท้ายนี้ พบอีกข้อสังเกตที่น่าสนใจและแตกต่างกับแนวโน้มในอดีตอย่างชัดเจน โดยเฉพาะพิจารณา ร่วมกับแนวคิด “ความเศร้าที่ไร้สิทธิ์” (Disenfranchised Grief) ตามข้อเสนอของ Cordaro, M., Behler, A. M. C. et al. ที่ระบุว่าสังคมโดยทั่วไปมักมองข้ามความสำคัญของการสูญเสียสัตว์เลี้ยง และไม่ถือว่าเป็นความสูญเสียที่มีคุณค่าทางอารมณ์เทียบเท่ากับการสูญเสียบุคคลในครอบครัว (Cordaro, M., 2012); (Behler, A. M. C. et al., 2020) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้ กลับมาสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างเด่นชัดในสังคมไทยและสังคมจีนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติอย่างกว้างขวางในการมองสัตว์เลี้ยงในฐานะ “สมาชิกครอบครัว” และถ้อยคำแสดงความเสียใจในไทยและจีนสะท้อนแนวโน้ม ดังนี้ ผ่านการเลือกใช้คำเรียกขานที่แสดงความใกล้ชิดเชิงครอบครัวอย่างชัดเจน เช่น “พี่น้อง” หรือ “ลูก” ที่แสดงการยอมรับความสัมพันธ์เชิงอารมณ์อย่างลึกซึ้งต่อสัตว์เลี้ยง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการลดช่องว่างของ “ความเศร้าที่ไร้สิทธิ์” อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ภาษากลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนค่านิยมร่วมสมัยใหม่

ในทางตรงกันข้าม สังคมจีนแม้จะเริ่มแสดงถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงร่วมสมัย แต่ก็ยังมีความแตกต่างทางค่านิยมที่สะท้อนผ่านการเลือกใช้ถ้อยคำอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการใช้เรียกขานว่า “它 (มัน)” แทนสัตว์เลี้ยง สะท้อนกรอบความคิดดั้งเดิมที่ถือมนุษย์เป็นใหญ่และแยกแยะสถานะระหว่างมนุษย์กับสัตว์อย่างชัดเจน อีกทั้ง ขยายผลต่อทัศนคติที่มักไม่ยอมรับความเศร้าจากการสูญเสียสัตว์เลี้ยงเทียบเท่ากับการสูญเสียบุคคล อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นพลวัตของสังคมจีนยุคใหม่ que เริ่มปรับเปลี่ยนมุมมอง โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากค่านิยมสากลและกระแสสิทธิสัตว์ เริ่มมีการใช้ถ้อยคำแสดงความเสียใจ

ที่สะท้อนความสัมพันธ์ทางอารมณ์กับสัตว์เลี้ยงอย่างใกล้ชิด ได้บ่งชี้ว่าปรากฏการณ์ของ “ความเศร้าที่ไร้สิทธิ์” ในสังคมจีนเริ่มลดลง กลุ่มคนรุ่นใหม่ของจีนที่เริ่มมองสัตว์เลี้ยงในฐานะเพื่อนและครอบครัวมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Stephens, D. L. & Hill, R. P. รวมถึง ธนพร ฉายสุวรรณ ที่ระบุถึงแนวโน้มของสังคมร่วมสมัยในการยกระดับสถานะของสัตว์เลี้ยงจาก “สัตว์” ไปสู่ “สมาชิกครอบครัว” การเปลี่ยนแปลงของทั้งสองสังคมสะท้อนให้เห็นว่า ภาษากลายเป็นดัชนีสำคัญที่เผยให้เห็นถึงทัศนคติใหม่ของมนุษย์ต่อความสัมพันธ์กับสัตว์เลี้ยงในโลกยุคใหม่อย่างชัดเจน (Stephens, D. L. & Hill, R. P., 1996); (ธนพร ฉายสุวรรณ, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในวัจนกรรมการแสดงความเสียใจต่อการเสียชีวิตของสุนัขในเครือข่ายสังคมออนไลน์ไทยกับจีนสะท้อนให้เห็นว่า ทั้งคนไทยและคนจีนมีวัตถุประสงค์การสื่อสารที่เหมือนกัน แต่แตกต่างในรูปแบบการใช้ตามบริบททางสังคมวัฒนธรรม โดยคนไทยเน้นความอ่อนโยนและความสุภาพ ขณะที่คนจีน เน้นความหลากหลายเชิงตรรกะและเหตุผล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างด้านค่านิยมและโครงสร้างทางวัฒนธรรมของทั้งสองสังคมที่สะท้อนผ่านการใช้ถ้อยคำในการแสดงเสียใจ นอกจากนี้ ยังพบแนวโน้มที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสถานะของสัตว์เลี้ยงในสังคมร่วมสมัย สังคมไทยมีแนวโน้มยอมรับบทบาทของสัตว์เลี้ยงในฐานะสมาชิกครอบครัวอย่างชัดเจน ส่วนสังคมจีน เริ่มมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติในกลุ่มคนรุ่นใหม่แต่ยังคงมีความย้อนแย้งบางประการ ดังนั้น แสดงให้เห็นความสำคัญของงานวิจัยนี้ ในทำความเข้าใจด้านวัฒนธรรมและมิติทางภาษาข้ามวัฒนธรรม และสามารถเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไปได้ทั้งในมิติภาษา วัฒนธรรม และภาพสะท้อนสังคม โดยสามารถขยายบริบทการเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรมของประเทศอื่น ๆ เพื่อศึกษาความแตกต่างทางสังคมที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ธนพร ฉายสุวรรณ. (2562). สัตว์เลี้ยงในชีวิตคน คนในชีวิตสัตว์เลี้ยง: กรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงและสุนัขชื่อว่า. ใน วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยทางสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รดารัตน์ ศรีพันธ์วรสกุล. (2565). การศึกษาวัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง: กรณีศึกษาผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน. วารสารภาษาและภาษาศาสตร์, 40(2), 89-114.
- รุษ หลิว และประไพพรรณ พิงฉิม. (2566). กลวิธีการปฏิเสธคำแนะนำของผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน: การศึกษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง. วารสารภาษาและวรรณคดีไทย, 40(2), 54-106.
- วรณรัตน์ คัทมาตย์. (2566). หมดยุคคนอยากมีลูก? ผลสำรวจชี้ คนไทยกว่า 49% เลือกเลี้ยง “สัตว์เลี้ยง” แทนลูก. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/business /1048207>
- แสงเดือน ยอดอัญมณีวงศ์. (2560). สัตว์เลี้ยงช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ของเด็กหรือไม่. เชียงใหม่สัตว์แพทย์สาร, 15(3), 137-145.

- Behler, A. M. C. et al. (2020). "We lost a member of the family": Predictors of the grief experience surrounding the loss of a pet. *Human-Animal Interaction Bulletin*, 8(3), 54-70.
- Cordaro, M. (2012). Pet loss and disenfranchised grief: Implications for mental health counseling practice. *Journal of Mental Health Counseling*, 34(4), 283-294.
- Morady Moghaddam, M. (2013). Discourse structures of condolence speech act. *Journal of English Language Teaching and Learning*, 4(10), 105-125.
- Searle, J. (1969). *Speech acts*. (1st ed.). Cambridge: Cambridge University.
- Stephens, D. L. & Hill, R. P. (1996). The loss of animal companions: A humanistic and consumption perspective. *Society & Animals*, 4(2), 189-210.

การพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
ร่วมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
ของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล*

DEVELOPMENT OF A MANAGEMENT MODEL INTEGRATING PROFESSIONAL
LEARNING COMMUNITY WITH STRATEGIC MANAGEMENT TO ENHANCE ACTIVE
LEARNING CAPACITY OF TEACHERS AT ANUBANMUANGSATUN SCHOOL,
SATUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

วารุทธิ์ ช่างเหล็ก

Warut Changlek

โรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล สตูล ประเทศไทย

Anubanmuangsaton School, The Satun Primary Educational Service Area Office, Satun, Thailand

Corresponding author E-mail: warut@sesao.go.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) สร้างและพัฒนารูปแบบ 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยสัมภาษณ์ครู คือ กลุ่มประชากร จำนวน 23 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน 2) สร้างและพัฒนารูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน 3) ทดลองใช้รูปแบบ โดยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับครู จำนวน 23 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง และ 4) การประเมินรูปแบบ 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยครู จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบตรวจสอบ แบบประเมิน และแบบสรุปข้อมูล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับพัฒนารูปแบบการบริหาร ได้แก่ การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ความต้องการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแนวทางสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ การวัดและประเมินผล เงื่อนไขการนำไปใช้ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ หลังการอบรมด้านความรู้ ความเข้าใจของครูมีผลการทดสอบอยู่ในระดับดีมาก ด้านการออกแบบเขียนแผนการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และด้านความสามารถจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับดี และผลการตรวจสอบคู่มือการใช้รูปแบบ มีความเหมาะสมอยู่ใน

ระดับมากที่สุด และ 4) ผลการประเมินรูปแบบใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการบริหาร, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, การพัฒนาครู

Abstract

This research aimed to: 1) Study basic information, 2) Create and develop a model, 3) Test the model, and 4) Evaluate the management model based on the concept of professional learning community combined with strategic management to promote active learning management of teachers at Anubanmuangsatun School. The research Research and Development there are 4 steps as follows: 1) Study basic information by interview is the population 23 teachers and interview 7 experts, 2) Create and develop the model by 7 experts, 3) Test the model by testing the developed model with 23 teachers who were selected by purposive sampling, and 4) Evaluate the model in 3 aspects: input factors, process, and output by 23 teachers. The research instruments were interview forms, check forms, assessment forms, and data summary forms. The statistics used were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research results found that 1) The results of the study of basic information included the promotion of active learning management, the need for developing active learning management skills, and the approach to creating a community of Professional learning. 2) The results of creating and developing the model consisted of 5 components: principles, objectives, processes, measurement and evaluation, and conditions of use. 3) The model testing results following teacher training showed improvement in knowledge and understanding. The test results were at a very good level. The design and writing of learning plans were at a high level. The ability to manage learning was at a good level. The results of checking the model's manual showed the highest level of appropriateness. and 4) The results of 3 model evaluation on input factors, processes, and outputs were all at the highest level.

Keywords: Management Model Development, Professional Learning Community, Strategic Management, Active Learning, Teacher Development

บทนำ

การบริหารเชิงกลยุทธ์ในสถานศึกษาเป็นการนำหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ โดยมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม กำหนดทิศทาง วางแผน กลยุทธ์ นำแผนไปปฏิบัติและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งหมายถึง การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาในบริบทของ สถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย แล้วจัดทำแผนกลยุทธ์ให้ครอบคลุมทั้งด้าน

การจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากรและการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้นเอง จะทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันได้รับบุ สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของไทย จากข้อมูลของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) พบว่า การศึกษาไทยยังประสบปัญหาในด้านหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ส่งผลให้คุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของประเทศอยู่ในระดับต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินตามโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (Program for International Student Assessment: PISA) โดย OECD ในรอบปี 2561 พบว่า นักเรียนไทย มีคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านการอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และอยู่ในอันดับท้ายของโลก (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.), 2561) และพิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข ได้กล่าวว่า ปัญหาของเด็กไทยที่พบและต้องเร่งพัฒนา คือ เด็กไทยไร้วินัยในการเรียนรู้ ไม่รักการอ่าน ไม่รู้จักใช้ ICT ให้เหมาะสมเพื่อให้รู้จริง ยังขาดความสามารถในการวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ การประเมิน การใช้เหตุผล และการคิดยับยั้งชั่งใจ การเขียนและพูดสื่อสาร การสืบสอบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ทำโครงการ และสร้างนวัตกรรม (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข, 2562) ด้วยเหตุนี้ ทำให้ คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) จึงเสนอแนะแนวทางต้องมีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดการศึกษามุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง (Active learning) ให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและเรียนรู้อย่างมีความสุข ผ่านการทำงานเป็นทีม (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.), 2561) สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาวิชาชีพของครูในสถานศึกษาด้วยการส่งเสริมให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กล่าวถึง การพัฒนาครูด้วยการส่งเสริมให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) เพื่อให้ครูเกิดสังคมนการเรียนรู้เพื่อให้ครูผู้สอนมีการสร้างการเรียนรู้ ทำให้เกิดการพัฒนาและช่วยเหลือผู้เรียนทั้งในและระหว่างสถานศึกษา จนเกิดการสร้างสังคมของครูที่เข้มแข็งเพื่อการพัฒนาตนเองและนักเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และสำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ ได้กล่าวว่า โดยครูต้องเปลี่ยนบทบาทจาก “ครูผู้สอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้” ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน มีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และมีระบบการพัฒนาศักยภาพ และสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายพัฒนาครูให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

ด้วยเหตุนี้ทางโรงเรียนอนุบาลสตูล จึงได้ดำเนินการสำรวจสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ได้พบปัญหา คือ ครูยังขาดความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การออกแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมน้อยโดยเฉพาะในรายวิชาคณิตศาสตร์ สื่อการเรียนรู้ที่นำมาใช้ประกอบการสอนไม่หลากหลาย ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า ปัญหาเด็กนักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ อ่านเขียนภาษาไทยยังไม่คล่อง คิดวิเคราะห์ไม่ได้ ทำให้เกิดปัญหาและส่งผลต่อการเรียนรู้ นักเรียนสนใจในการเรียนน้อย ไม่กระตือรือร้นในการเรียน ไม่ตั้งใจเรียนนักเรียนบางคนยังขาดความกล้าแสดงออก

และไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ไม่กล้าตอบคำถาม มีความเขินอาย กลัวตอบคำถามไม่ได้ ดังนั้นครูจึงมีความต้องการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออก มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้น กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ลงมือปฏิบัติ แก้ปัญหาจากการทำงานจริง ๆ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะในการทำงาน ทักษะการคิด และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (โรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล, 2566)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะสำคัญของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ทำให้งานงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้มีการกำหนดแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนใช้เวลาในการเรียนรู้ในการคิด ปฏิบัติ สรุป และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรุก โดยครูดำเนินการออกแบบให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ในการลงมือปฏิบัติและได้รับความรู้ รวมถึงครูดำเนินการศึกษารูปแบบและเลือกวิธีการสอนที่หลากหลาย ซึ่งการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน คือ ทางร่างกาย ทางสติปัญญา และทางสังคม และทางอารมณ์ สามารถไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

ดังนั้น นับว่าวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ดังที่ ชาริณี ตรีวรัญญ ได้กล่าวว่า ครูขาดทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งการเรียนรู้เชิงรุกถือเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (ชาริณี ตรีวรัญญ, 2560) รวมถึง สำนักงานศึกษาธิการภาค 3 ได้สรุปว่า ทักษะการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหาและการนำความรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคตได้ (สำนักงานศึกษาธิการภาค 3, 2563) สอดคล้องกับ อีระชัย รัตนรังษี ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ มีผลการวิจัย พบว่า ครูที่เข้าร่วมกระบวนการ PLC มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม และผลงานอยู่ในระดับดีและดีมาก (อีระชัย รัตนรังษี, 2560) นอกจากนี้ โรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ต้องยกระดับและพัฒนาให้สูงขึ้น ซึ่งเป้าหมายยังต่ำกว่าร้อยละ 70 ตามที่ตั้งเป้าไว้ (โรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล, 2566) จากแนวคิดปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาครู โดยการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้งด้านการออกแบบแผน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลายและเหมาะสมกับนักเรียน และการวัดและการประเมินผล ผู้เรียนตามสภาพจริง ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาครูในสถานศึกษาและเรียนรู้ร่วมกันของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล รวมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และมีความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูลในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการดำเนินการวิจัยโดยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการบริหาร โดย 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพการบริหารเชิงกลยุทธ์ และการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) สัมภาษณ์ครู คือ กลุ่มประชากร เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล จำนวน 23 คน ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง 3) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 7 คน ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัย 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสรุปข้อมูล แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล โดย 1) ออกแบบและยกร่างรูปแบบการบริหาร 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขการนำไปใช้ จากการศึกษาในขั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ 3) ตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบ ตรวจสอบโดยเชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญประเมินผลและวิจัย จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและแบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือรูปแบบ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 4) ทดลองนำร่องเพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบ และ 5) ปรับปรุงรูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย คือ แบบตรวจสอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล จำนวน 23 คน โดยศึกษาผลการใช้ 1) ความสามารถในการออกแบบและเขียนแผน รวม 14 ตัวชี้วัด 2) ความสามารถในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน รวม 10 ตัวชี้วัด และ 3) สรุปผลการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวม มีคะแนน 4 ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (RAI) เท่ากับ 0.89 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก และสะท้อนผลการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3 ประเด็น ได้แก่ จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และแนวทางการปรับปรุงและพัฒนา อย่างต่อเนื่อง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำรูปแบบไปปฏิบัติจริง จำนวน 23 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) จากการทำแบบทดสอบจำนวน 40 ข้อ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความสามารถ แบบสรุปข้อมูล และแบบทดสอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล และ t-test for one sample

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล โดยศึกษาความคิดเห็นต่อการใช้รูปแบบใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปัจจัยนำเข้า 2) ด้านกระบวนการ 3) ด้านผลผลิต มีการจัดประชุมผู้บริหารและคณะครูเพื่อชี้แจงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงขอความร่วมมือจากทุกท่านในการประเมินรูปแบบ โดยให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ที่ได้จากการดำเนินงานตามรูปแบบ เพื่อนำมาสรุปผล กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำรูปแบบไปปฏิบัติจริง จำนวน 23 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินและปลายเปิดเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ โดยผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญ การบริหารการศึกษา ประเมินผลและวิจัย และหลักสูตรและการสอน จำนวน 7 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.80 - 1.00 จึงสามารถนำไปใช้ได้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ ครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล จำนวน 23 คน เป็นครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เรื่อง ความต้องการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับ เรื่อง แนวทางสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการ 2) แบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้ 3) แบบประเมินความสามารถ แบบสรุปข้อมูลและประเมินรูปแบบ และ 4) แบบทดสอบ 40 ข้อ

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบสรุปข้อมูลรูปแบบการบริหาร เป็นการบันทึกข้อมูล และสรุปข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษาจากแหล่งข้อมูลด้านเอกสาร ได้แก่ 1) แนวคิดการพัฒนารูปแบบ และ 2) การสังเคราะห์องค์ประกอบ
2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ได้แก่ 1) ศึกษาวิธีสร้างประเด็นการสัมภาษณ์ 2) สังเคราะห์เนื้อหา สร้างคำถาม 5 ข้อ 3) ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ได้ค่า IOC 1.00 ทุกข้อ และ 4) ปรับปรุงและนำไปใช้
3. แบบทดสอบ ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดผล 2) สร้างแบบทดสอบหลังอบรม 40 ข้อ และ 3) ทาค่า IOC โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC 0.80 - 1.00
4. แบบประเมิน ได้แก่ ประเมินด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ใช้วิเคราะห์ด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบเกณฑ์ของชูศรี วงศ์รัตน์ เป็นมาตรการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2560) และแบบปลายเปิด (Open Ended)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบประเมินด้วยตนเอง โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำแบบไปปฏิบัติจริง ได้แก่ ครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ที่ได้รับแบบประเมินกลับมาทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล ได้ดำเนินการโดยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับแต่ละข้อและภาพรวมของข้อมูล เกณฑ์การวิเคราะห์ตามแนวคิดของชูศรี วงศ์รัตน์ ซึ่งผู้วิจัยได้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์เพื่อประเมินผล (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2560)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสม ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสม ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสม ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสม ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ ค่า IOC

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล พบว่า

1. ผลศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการบริหาร จากการสัมภาษณ์ครู จำนวน 23 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้แก่ การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ความต้องการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแนวทางสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

หลักการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์	หลักการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สรุปหลักการของรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์
1. ร่วมกันพัฒนาให้ผู้เรียนทุกคนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน	1. เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติ 2. เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 3. เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือกันที่มีเป้าหมายการทำงานเดียวกัน	1. เป็นรูปแบบการพัฒนาครูที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เรียนรู้ร่วมกันมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น
2. มีวัฒนธรรมการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังบนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเองและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน		2. เป็นรูปแบบการพัฒนาครูที่มีวัฒนธรรมการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังบนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อความต้องการพัฒนาทักษะตนเองและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. เรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิดเพื่อนำไปสู่การต่อยอดและแก้ปัญหาการเรียนรู้		3. เป็นรูปแบบการพัฒนาครูที่มุ่งเน้นแนวทางสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิก แลกเปลี่ยนเรียนรู้สะท้อนคิด เพื่อนำไปสู่การต่อยอดและแก้ปัญหาการเรียนรู้

2. ผลการสร้างและพัฒนา รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์

2.1 สรุปผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์

ตารางที่ 2 สรุปผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ (n = 7)

ที่	รายการ	ความเหมาะสม		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	หลักการ	4.61	0.50	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์	4.71	0.42	มากที่สุด
3	กระบวนการ	4.71	0.50	มากที่สุด
4	การวัดและประเมินผล	4.86	0.26	มากที่สุด
5	เงื่อนไขการนำไปใช้	4.57	0.63	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.69	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า สรุปผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ ได้องค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ

2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการ 4) การวัดและประเมินผล และ 5) เงื่อนไขการนำไปใช้ ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาแล้วรายการที่มีความเหมาะสมสูงสุด ได้แก่ การวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.26) รองลงมา ได้แก่ วัตถุประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.42) และรายการที่มีความเหมาะสมต่ำสุด ได้แก่ เงื่อนไขการนำไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

2.2 ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการบริหาร ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ร่วมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (n = 7)

ตารางที่ 3 ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ร่วมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (n = 7)

ที่	รายการ	n = 7		ระดับ ความเหมาะสม
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ข้อมูลพื้นฐานของรูปแบบระบุที่มาของรูปแบบอย่างชัดเจน	4.71	0.48	มากที่สุด
2	ข้อมูลพื้นฐานของรูปแบบระบุแนวทางการพัฒนารูปแบบอย่างชัดเจน	4.71	0.48	มากที่สุด
3	วัตถุประสงค์ของคู่มือการใช้รูปแบบมีความชัดเจน	4.71	0.48	มากที่สุด
4	บทบาทของผู้บริหารมีความชัดเจนและเหมาะสม	4.71	0.48	มากที่สุด
5	บทบาทของครูมีความชัดเจนและเหมาะสม	4.71	0.48	มากที่สุด
6	บทบาทของภาคีเครือข่ายมีความชัดเจนและเหมาะสม	4.42	0.78	มาก
7	ระบอบการประกอบของรูปแบบและวิธีการดำเนินงานได้ครบถ้วน	4.86	0.38	มากที่สุด
8	เอกสารประกอบมีความครบถ้วน และสามารถนำไปใช้ได้	5.00	0.00	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.73	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ร่วมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีระดับความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณารายด้าน รายการที่มีระดับสูงสุด ได้แก่ เอกสารประกอบมีความครบถ้วน และสามารถนำไปใช้ได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมา ได้แก่ ระบอบการประกอบของรูปแบบและวิธีการดำเนินงานได้ครบถ้วน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.38) และรายการที่มีระดับต่ำสุด ได้แก่ บทบาทของภาคีเครือข่ายมีความชัดเจนและเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบ

3.1 ผลการประเมินความสามารถการออกแบบและเขียนแผน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า ครูสามารถกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาสาระแต่ละรายวิชาและรายชั้นเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.45) รองลงมา คือ ครูกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการให้นักเรียนรู้และปฏิบัติได้ตามหลักเกณฑ์ ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.47) และแผนการจัดการเรียนการสอนมีองค์ประกอบครบถ้วน สอดคล้องกัน และเขียนสื่อความหมายได้ชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณารายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด พบว่า ครู

กำหนดกิจกรรม วิธีการที่สอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดขั้นสูง และลงมือปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.82)

3.2 ผลการประเมินความสามารถการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ($n = 23$)

การทดสอบความสามารถ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	df	ค่าสถิติ (t)	P
ความสามารถการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน	40	33.26	5.15	83.15	22	4.895*	.000

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินความสามารถการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน พบว่า หลังการเข้าร่วมพัฒนาครูตามรูปแบบ สรุปได้ว่า ครูมีคะแนนเฉลี่ยด้านความสามารถการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน คะแนนเต็ม 40 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 33.26 คิดเป็น ร้อยละ 83.15 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์

ตารางที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยรวม

รายการ	N = 23		ระดับ ความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านปัจจัยนำเข้า	4.59	0.35	มากที่สุด
ด้านกระบวนการ	4.73	0.29	มากที่สุด
ด้านผลผลิต	4.50	0.28	มาก
เฉลี่ย	4.63	0.25	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ พบว่า โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.25) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีระดับสูงสุด ได้แก่ ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.29) รองลงมา ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.35) และด้านที่มีระดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านผลผลิต ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.28) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาล

เมืองสตูล ได้ข้อค้นพบในกลยุทธ์บริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) ด้านหลักการ รูปแบบการพัฒนาครูเน้นการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยประกอบด้วย การสนับสนุนให้ครูออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน รวมถึงการวัดและประเมินผล และแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกนี้ โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นกลยุทธ์เพื่อสร้างความมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ความต้องการพัฒนาทักษะ พบว่า ครูมีความต้องการพัฒนาด้านการออกแบบและจัดกิจกรรม การเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง ทักษะอาชีพ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น และ 3) แนวทางสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูเปิดชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนความคิดเห็นร่วมกัน มีการนิเทศและติดตามผลงานภายในและนอกองค์กร รวมทั้งการนำเสนองานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป เนื่องจากทุกโรงเรียนได้ปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ คือ การขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาครูและวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง เมื่อทำการสำรวจความต้องการของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล พบว่า ครูต้องการพัฒนาทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคนิควิธีการสอน รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมและจัดปัจจัยต่าง ๆ รวมถึงความพร้อมการสนับสนุนการดำเนินงานในโรงเรียน โดยได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Chichibu, T. et al. ซึ่งได้ศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของครูผ่านการศึกษาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) พบว่า โรงเรียนในต่างจังหวัดส่วนใหญ่ยังมีการรับรู้ และตระหนักถึงประสิทธิภาพของการพัฒนาวิชาชีพครูในระดับต่ำ จึงเน้นย้ำถึงบทบาทที่สำคัญของ ความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในการแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน (Chichibu, T. et al., 2019) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ansawi, B. & Pang, V. โดยพบว่า ครูมีความเข้าใจทั้งเรื่อง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพรวมถึงการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ซึ่งทั้งสองแนวทางนี้สามารถส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ SISC สำคัญของโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทเชิงรุกในการกำหนดนโยบายและวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้สอดคล้องกับบริบทและการปฏิบัติของโรงเรียนอย่างแท้จริง (Ansawi, B. & Pang, V., 2017)

2. ผลการสร้างและพัฒนาแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล ได้พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นนี้แล้ว และโดยภาพรวมมีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด โดยรูปแบบ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการ 4) การวัดและประเมินผล และ 5) เงื่อนไขการนำไปใช้ นอกจากนี้ คู่มือการใช้ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี ได้ไว้ว่า การพัฒนารูปแบบที่ดีควรมีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันและนำไปสู่เป้าหมาย ที่กำหนดไว้ ความสำเร็จดังกล่าวเป็นผลมาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด รวมทั้งได้สัมภาษณ์ครูและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของโรงเรียนมากที่สุด (ทิศนา ขัมมณี, 2563) และผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์ ที่พบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดของนักเรียน มีองค์ประกอบ

5 ส่วนหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขในการนำไปใช้ (กุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์, 2563)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล พบว่า 1) ครูมีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน เป็นรายบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับดี และ 3) สรุปข้อมูลสะท้อนผลการส่งเสริมโดยรวม ซึ่งมีจุดเด่น ได้แก่ โรงเรียนมีการจัดประชุมประจำเดือน โดยครูมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และจุดที่ควรพัฒนา ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ ครูมีความหลากหลายทำให้มีคุณภาพ ส่วนการวัดและประเมินผลควรส่งเสริมการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน เป็นแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากการใช้กระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นปรับกระบวนการทัศน์และเตรียมความพร้อม 2) ขั้นพัฒนาความคิดและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ 3) ขั้นปฏิบัติการสอนและการสังเกตชั้นเรียน 4) ขั้นสะท้อนผลและเรียนรู้ร่วมกัน และ 5) ขั้นเผยแพร่และสร้างเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ ได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนไว้บนเว็บไซต์ของมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา โดยเน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดทิศทางร่วมกัน: ผู้บริหารจะต้องเปิดโอกาสให้ครูทุกคนในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการทบทวนและกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนอย่างแท้จริง สร้างเครือข่ายคู่คิด (Community Buddy): ส่งเสริมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเปิดกว้างสู่สาธารณะ: ใช้พื้นที่ของโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้กับภายนอก โดยไม่กระทบกับการเรียนการสอนปกติ ซึ่งจะช่วยให้องค์กรเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (ประวิต เอรารวรรณ์, 2560) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Ishii, K. การศึกษาพบว่า การพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของมหาวิทยาลัยฟุคุอิในประเทศญี่ปุ่นนั้น ได้ผลเป็นอย่างดี เนื่องจากการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและการสะท้อนผลการเรียนรู้ทำให้ครูประจำการได้พัฒนาความรู้และเนื้อหาการสอนผ่านการฝึกปฏิบัติจริงและกระบวนการคิดทบทวนซ้ำ ๆ (Ishii, K., 2017) รวมทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Willems, I. & Van den Bossche, P. ที่ศึกษาพบว่า การศึกษาบทเรียนร่วมกัน ถือเป็นแนวทางการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีประสิทธิภาพสูง โดยส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการเรียนรู้ของครูในหลายมิติ ทั้งในด้านความรู้, ทักษะ, พฤติกรรม และความเชื่อ (Willems, I. & Van den Bossche, P., 2019)

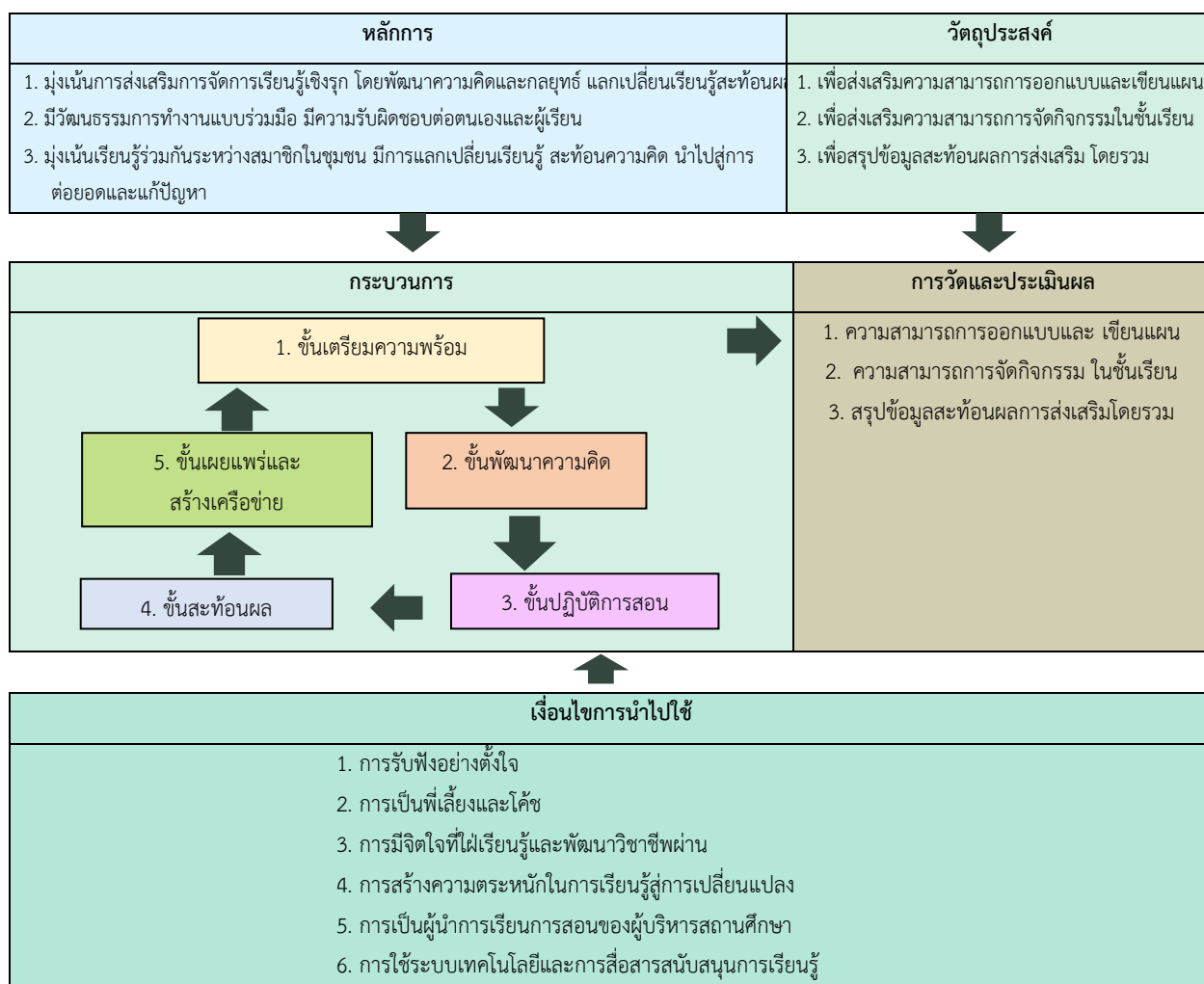
4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินด้านกระบวนการ ครูมีความคิดเห็นสูงสุด รองลงมา คือ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านผลผลิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูลเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาและเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ ทางโรงเรียนยังได้เตรียมความพร้อมอย่างเต็มที่ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้ครูได้มีโอกาสมือปฏิบัติจริงในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วคินี รุ่งเรือง ที่พบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการบริหารมีความเห็นตรงกันว่า รูปแบบดังกล่าวช่วยพัฒนาทักษะการสอนของครูให้สูงขึ้น ซึ่งส่งผลดีต่อคุณภาพของผู้เรียน และยังช่วยสร้างความรู้สึที่ดีในการทำงานร่วมกันระหว่างครูด้วยกันเอง (วคินี รุ่งเรือง, 2562)

และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุธิดา การมี ที่พบว่า การนำรูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งใช้แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันมาเสริมสร้างความสามารถการออกแบบการสอนแบบสะเต็มศึกษาของครูนั้นได้ผลเป็นอย่างดี รูปแบบนี้ช่วยให้ครูมีเพื่อนร่วมงานสำหรับปรึกษาหรือเกี่ยวกับการบูรณาการข้ามวิชา และยังได้รับการประเมินและรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากอีกด้วย (สุธิดา การมี, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล เกิดองค์ความรู้ใหม่ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการ 4) การวัดและประเมินผล และ 5) เงื่อนไขการนำไปใช้ ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงผลการพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ การได้รูปแบบการพัฒนาพร้อมคู่มือสำหรับใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปฏิบัติ ดังนี้ 1) การพัฒนาตนเองและวิชาชีพของครู ควรส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเอง และวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ผ่านการใช้สื่อออนไลน์ การเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ และที่สำคัญ คือ การเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติงานจริงในทุกกิจกรรมของโรงเรียน 2) การพัฒนาความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรพัฒนาความรู้ความสามารถของครูการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้หลากหลาย และจัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน 3) การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกควรมีการออกแบบทั้งในรูปแบบหน่วยและรายคาบ โดยสอดคล้องกับมาตรฐาน ตัวชี้วัด สมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่สำคัญ คือ ต้องระบุเทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ชัดเจน เช่น Think Pair Share, Group Discussion หรือ Card Sort ให้เหมาะสมกับเนื้อหา 4) การวัดและประเมินผล ครูควรจัดเตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด โดยเฉพาะการเน้นที่การประเมินสมรรถนะทั้ง 5 ด้าน ซึ่งรวมถึงการคิดขั้นสูงด้วย 5) บทบาทของผู้บริหาร ผู้บริหารโรงเรียนควรมีวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างจริงจัง โดยอาจนำผู้เชี่ยวชาญเข้ามาเป็นที่ปรึกษา เน้นให้ครูได้ลงมือปฏิบัติจริง พร้อมทั้งนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ 6) การสร้างขวัญและกำลังใจ ควรมีการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูอย่างต่อเนื่อง เช่น การเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) สู่สาธารณะ หรือการยกย่องเชิดชูเกียรติครูที่เป็นแบบอย่างด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 7) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ: ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรและชุมชนภายนอก เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงสนับสนุนให้ใช้พื้นที่ของโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้และทำงานร่วมกัน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ควรศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับครูเครือข่ายการเรียนรู้ รวมถึงนักเรียนจากการนำรูปแบบการบริหารนี้ไปใช้ 2) ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ของครูโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูลต่อไป และ 3) ควรขยายผลไปยังโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสตูล เพื่อทดสอบความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ตามบริบทของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กุลกาญจน์ สุวรรณรักษ์. (2563). การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูที่ส่งเสริมความสามารถการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.). (2561). แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.).

- ชาธิณี ตรีวิทย์บุญ. (2560). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน: แนวคิดและแนวทางสู่ความสำเร็จ. วารสารครุศาสตร์, 45(1), 299-319.
- ชูศรี วงศ์รัตน. (2560). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- ทิตนา แหมมณี. (2563). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระชัย รัตนรังษี. (2560). การพัฒนารูปแบบการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประวิต เอรารวรรณ์. (2560). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในโรงเรียนสุภาพวะ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2562). ทักษะ 7C ของครู 4.0. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล. (2566). ข้อมูลการสำรวจสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล. สตูล: โรงเรียนอนุบาลเมืองสตูล.
- วศินี รุ่งเรือง. (2562). รูปแบบการพัฒนาคู่มือที่ใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพที่ส่งเสริมศิลปะการสอนของครู. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2565). แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก: ถอดบทเรียนจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 1-71 (13 ตุลาคม 2561).
- สำนักงานศึกษาธิการภาค 3. (2563). รายงานการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการภาค 3. ราชบุรี: สำนักงานศึกษาธิการภาค 3.
- สุธิดา การมี. (2562). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบออนไลน์ โดยใช้แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาของครูประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยี และสื่อสารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ansawi, B. & Pang, V. (2017). The Relationship between Professional Learning Community and Lesson Study: A Case Study in Low Performing Schools in Sabah, Malaysia. Sains Humanika, 9(1-3), 63-70.

- Chichibu, T. et al. (2019). Promoting Teacher Collaborative Learning in Lesson Study: Exploring and Interpreting Leadership to Create Professional Learning Community. London: Palgrave Macmillan.
- Ishii, K. (2017). Active Learning and Teacher Training: Lesson Study and Professional Learning Communities. *Scientia in Education*, 8(2017), 101-118.
- Willems, I. & Van den Bossche, P. (2019). "Lesson Study Effectiveness for Teachers' Professional Learning: a Best Evidence Synthesis". *International Journal for Lesson and Learning Studies*, 8(4), 257-271.

เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิถีชีวิตมอญรามัญนครเขื่อนขันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว*

TOURIST ROUTES FOLLOWING THE SACRED THINGS AND THE WAY OF LIFE OF MON RAMAN NAKHON KHUEAN KHAN TO PROMOTE TOURISM

พชชนันท์ บุญช่วย*, วันวิสาข์ พรหมจัน

Poschanan Boonchuaⁱ, Wanwisa Promjeen

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: poschanan.b@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยว และศึกษาความเป็นไปได้แหล่งการท่องเที่ยววิถีชีวิตของชาวมอญรามัญเมืองนครเขื่อนขันธ์ และสร้างเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมืองนครเขื่อนขันธ์เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัยและวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางท่องเที่ยวและความเป็นไปได้แหล่งการท่องเที่ยว ตามสภาพพื้นที่ มีเส้นทางท่องเที่ยว จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ 1) วัดโปรดเกศเชษฐาราม “พระพุทธชินนาถศาสดา” และพระพุทธไสยาสน์ 2) ศาลหลักเมืองพระประแดง มืองค์พระพิฆเนศที่อายุกว่าพันปี 3) วัดคันลัด หลวงพ่อมณฑะเลย์ และพิพิธภัณฑสถานมอญ 4) วัดอาษาสงคราม หลวงปู่เยอโฆสะโก 5) วัดทรงธรรมวรวิหาร พระพุทธปางมารวิชัย องค์ท้าวเวสสุวรรณทำจากไม้ และ 6) วัดกลาง หลวงปู่มอญพระปางห้ามญาติ ปัจจุบันช่องทางในการสื่อสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีหน่วยงานรับผิดชอบ คือ องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เทศบาลอำเภอพระประแดง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ และประชาสัมพันธ์ของวัด ไม่มีการจัดเส้นทางท่องเที่ยว และสร้างเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมืองนครเขื่อนขันธ์ ได้ 2 เส้นทางพร้อมสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบคิวอาร์โค้ด ได้แก่ 1) การเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว เริ่มจากวัดโปรดเกศเชษฐารามถึง วัดกลาง และ 2) การเดินทางท่องเที่ยวโดยรถโดยสารสาธารณะจากศาลหลักเมือง พระพิฆเนศถึงวัดคันลัด เป็นการท่องเที่ยวลักษณะวันเดียว

คำสำคัญ: เส้นทางท่องเที่ยว, สิ่งศักดิ์สิทธิ์, วิถีชีวิตมอญ, นครเขื่อนขันธ์

Abstract

This research aimed to study tourist routes and assess the feasibility of tourist attractions related to the Mon lifestyle in Nakhon Khuen Khan, and to develop a tourist route that traces the sacred sites of Nakhon Khuen Khan. This qualitative research approach involved 17 key informants: government officials, local experts, and tourists with at least 3 years of experience. The research instruments used included semi-structured in-depth interviews. Data were collected through in-depth interviews, and descriptive statistics and content analysis were used. The results revealed that there are 6 places currently without any formal tourist routes and feasibility studies, based on local conditions: 1) Wat Protket Chettharam, featuring the Phra Phuttha Chinnat Satsada and the Reclining Buddha; 2) Phra Pradaeng City Pillar Shrine, featuring a thousand-year-old Ganesha statue; 3) Wat Khanlat, featuring Luang Pho Mandalay, and the Mon House Museum; 4) Wat Asa Songkhram, featuring Luang Pu Yeo Khosako; 5) Wat Songtham Worawihan, featuring the Buddha in the Mara-Vijaya posture and the first wooden statue of Thao Wessuwan; and 6) Wat Klang, featuring Luang Pu Mon, featuring the Buddha in the Subduing Relatives posture. Currently, the responsible agencies for communicating about tourism are the Special Area Development Administration Organization for Sustainable Tourism, Phra Pradaeng District Municipality, local administrative organizations in each area, and the public relations unit of Wat. There are no organized tourist routes, but two routes have been created along the sacred sites of Nakhon Khuean Khan, complete with promotional materials in the form of QR codes: 1) Traveling a route by personal car, starting from Wat Phrotket Chettharam To Wat Klang; and 2) Traveling a route along the public bus route from the City Pillar Shrine, Phra Phikanet to Wat Khan lat, designed as a one-day trip.

Keywords: Tourist Routes, Sacred Objects, Mon Lifestyle, Nakhon Khuen Khan

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561 - 2580) 1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด ได้แก่ ข้อที่ 1 “ต่อยอดอดีต”โดยมองกลับไปที่เราเก่งทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย และข้อที่ 3 “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคู่มือใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน และ 2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนา ที่สำคัญที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำ เพื่อส่วนรวม การกระจาย อำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนในการจัดการตนเอง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

ประเทศไทยกำลังให้ความสนใจเป็นอย่างมากกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกทั้งยังส่งเสริมการผลิตสินค้าท้องถิ่นป้อนสู่ตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว (Richards, G. & Raymond, C., 2000) ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังเป็นการท่องเที่ยวยุคใหม่ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการสร้างสรรค์ ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมหรือสินค้าเชิงสร้างสรรค์และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ (ปิรันธ ชินโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก, 2559) และต่อมาองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จึงได้ประกาศใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) อย่างเป็นทางการ มีการจัดตั้งเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ (Creative Cities) “มอญ” เป็นชนชาติเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน มีมาตั้งแต่ 241 ปีก่อนพุทธศักราช มีการติดต่อการค้ากับต่างชาติ ได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม และสร้างสมอารยธรรมความเจริญต่าง ๆ ทั้งวัฒนธรรม ศาสนา และการค้า จนถือได้ว่าอาณาจักร มอญมีความเจริญรุ่งเรือง (วัฒนา บุรกลีกร, 2551) นอกจากนี้ กลุ่มชาติพันธุ์มอญยังคงมีต้นแบบทางวัฒนธรรมร่วมกันในอีกหลายพื้นที่ทั่วประเทศไทย เช่น ด้านภาษา ด้านศาสนา ด้านอาหาร ด้านการแต่งกาย รวมไปถึงด้านประเพณีและพิธีกรรม (เมธิดา อาคมธนะ, 2561) การอพยพในสมัยกรุงศรีอยุธยา ถิ่นฐานของชาวมอญที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการอพยพครั้งใหญ่ถึง 7 ครั้งด้วยกันนั้น หากเป็นชาวบ้านทั่วไปส่วนใหญ่พระมหากษัตริย์ไทยทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่อยู่แถวชานพระนคร ซึ่งวัดที่มีปรากฏอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ ยังคงหลงเหลืออยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของอาณาจักรมอญจนถึงปัจจุบันเป็น “รามัญที่ยังมีชีวิต” ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและมอญโดยมีจังหวัดสมุทรปราการเป็นเมืองหน้าด่านเมืองสมุทรปราการ สลับซับซ้อนสัมพันธ์กับเมืองพระประแดง เพราะเมืองสมุทรปราการได้ตั้งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี แต่เมืองพระประแดงเดิมนั้น โดยตามประวัติ และอาณาเขตของเมือง 3 เมืองรวมกัน คือ เมืองพระประแดง เมืองนครเขื่อนขันธ์ และเมืองสมุทรปราการ (จิตรกร กล้วยไม้งาม, 2552)

วิถีชีวิตดั้งเดิมและวัฒนธรรม และสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองที่ได้รับความเคารพนับถือจากชุมชนในพื้นที่ หากชุมชนท้องถิ่นสามารถตั้งศักยภาพการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน กับทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่ ย่อมทำให้ชุมชนสามารถพัฒนา เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งและคนในท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตัวเองได้ (สุธาสิณี วิทยาภรณ์ และคณะ, 2566) จากการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้สามารถเลือกเส้นทางหรือรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถท่องเที่ยวแบบวันเดียวหรือแบบท่องเที่ยวค้างคืน (หลายวัน) ถือเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยว ปัจจุบันการท่องเที่ยวได้มีการเจริญเติบโตในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางได้สะดวกและมีหลากหลายเส้นทางที่จะเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละแห่ง (ภาณุวัฒน์ ไช้มุก, 2565) เส้นทางท่องเที่ยวเป็นแนวทางสัญจรที่กำหนดสำหรับนักท่องเที่ยว ถือเป็น การท่องเที่ยวที่พบเห็นเพื่อชมแหล่งท่องเที่ยวในสถานที่สำคัญหรือสิ่งที่น่าสนใจ สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชน วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ (ประสิทธิ์ คุณรัตน์ และคณะ, 2546) นอกจากนี้ การท่องเที่ยว “มูเตลู” เป็นกระแสความเชื่อ ศรัทธาที่ได้รับความนิยมทั่วโลก ซึ่งครอบคลุมถึงการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ ปี 2565 การท่องเที่ยวเชิงศรัทธาสร้างมูลค่าตลาดประเทศ 13.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ และในปี 2576 มีมูลค่า 40.92 พันล้านเหรียญสหรัฐ ประกอบกับปัจจุบันประเทศไทยกำลังตกอยู่ในสภาวะเศรษฐกิจถดถอย ประชาชนในประเทศ พยายามปรับตัวใช้ชีวิต ให้เข้ากับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีการท้อถอยและหาสิ่งยึดเหนี่ยว

จากความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นความเชื่อของการดำเนินชีวิตของคนไทย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ล้วนแต่มีความเชื่อถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นอย่างมาก ด้วยการเดินทางไปหาหรือไปยังสถานที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เพื่อแสวงหาความโชคดี ความเป็นสิริมงคลในการใช้ชีวิต ขอโชค ขอลาภ ขอเครื่องรางของขลังที่เชื่อว่าบูชาแล้วจะทำให้ชีวิตดีขึ้น (อริบ จันทรสุริย์, 2564) สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ประกอบกับวัฒนธรรมของมอญปากลัด และวิถีชีวิตเป็นสิ่งที่สามารถต่อยอดจากประสบการณ์ด้านศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว และเส้นทางการท่องเที่ยวไปสู่การทำตลาด แต่ปัจจุบันยังไม่มีเส้นทางท่องเที่ยวที่ชัดเจน ซึ่งเป็นการบูรณาการศาสตร์ที่แตกต่างกัน ด้วยวัตถุประสงค์ของการนำเสนอประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน กับทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่ ย่อมทำให้ชุมชนสามารถพัฒนา

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาวิจัยได้จัดทำ เรื่อง เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิถีชีวิตมอญรามัญนครเขื่อนขันธ์ ทั้งนี้ เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยว ศึกษาความเป็นไปได้แหล่งการท่องเที่ยววิถีชีวิตมอญรามัญนครเขื่อนขันธ์ และศึกษาสร้างเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิถีชีวิตมอญรามัญนครเขื่อนขันธ์ ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์และการบูรณาการด้านการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและสร้างรายได้ให้ชุมชนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเส้นทางท่องเที่ยว และศึกษาความเป็นไปได้แหล่งการท่องเที่ยววิถีชีวิตของชาวมอญรามัญเมืองนครเขื่อนขันธ์
2. เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมืองนครเขื่อนขันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาความพร้อมของพื้นที่ ด้วยการลงสำรวจพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สภาพพื้นที่ หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาชาวบ้าน การมีส่วนร่วมของชุมชน ความรู้ความเข้าใจ ศักยภาพการจัดท่องเที่ยวของชุมชน ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อหาความเชื่อมโยงของการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยว และศึกษาความเป็นไปได้แหล่งการท่องเที่ยววิถีชีวิตของชาวมอญเมืองนครเขื่อนขันธ์ และสร้างเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมืองนครเขื่อนขันธ์

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้ศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย เอกสารของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสมุทรปราการ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) หน่วยงานภาครัฐเจ้าหน้าที่ดูแลการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน คุณสมบัติทำงานในสายงานที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 3 ปี และ 2) ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ จำนวน 7 คน นักท่องเที่ยว 5 คน คุณสมบัติทำงานในพื้นที่และเกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 3 ปี รวมทั้งสิ้น จำนวน 17 คน ตามความรู้และความเชี่ยวชาญของผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษา (Giannarou, L. & Zervas, E., 2014) และจำนวนผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แนวทางโดยสอดคล้องกับ ของ Macmillan, T. T. ซึ่งได้ให้แนวทางของจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักที่ได้เสนอว่าจำนวนผู้เชี่ยวชาญควรมีไม่น้อยกว่า 17 คน เพราะอัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อน (Error) ที่ลดลง 0.02 จะมีค่าน้อยมาก จนกระทั่งคงที่ (Macmillan, T. T., 1971)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ตามแนวคิดและทฤษฎีที่ได้ทำการทบทวนไว้และออกแบบแนวคำถามเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) ด้วยการศึกษาความพร้อมของพื้นที่ลงพื้นที่ทำการสำรวจพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้แนวคำถามการสัมภาษณ์ (Interview Guide) ซึ่งได้มาจากการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องและจดบันทึกจากการสัมภาษณ์ ได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลการวิจัย โดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยพิจารณาจากช่วงเวลา สถานที่ และบุคคลที่แตกต่างกัน และใช้การตรวจสอบสามเส้า ด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) โดยมีผู้ช่วยวิจัยเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลให้แน่ใจว่าเหมือนหรือต่างกันหรือไม่ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังให้ความสำคัญกับการตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theoretical Triangulation) โดยการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่งจากนั้นพยายามสร้างมโนทัศน์ (Concept) ที่แตกต่างไปจากข้อมูลที่ได้มาแล้ว (Negative Case) จนกระทั่งข้อมูลไม่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติม เรียกว่าข้อมูลถึงจุดอิ่มตัว (Theoretical Saturation) และได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎี การใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือแบบสามเส้า ช่วยลดความผิดพลาดในการตีความโดยใช้มุมมองที่หลากหลาย ในการยืนยันความหมายที่ชัดเจนและถูกต้อง (Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S., 2017) เพื่อหาความเชื่อมโยงของการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยค่าสถิติบรรยาย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ด้วยการศึกษาความพร้อมของพื้นที่ ลงพื้นที่ทำการสำรวจพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สภาพพื้นที่ หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาชาวบ้าน การมีส่วนร่วมของชุมชน ความรู้ความเข้าใจ ศักยภาพการจัดท่องเที่ยวของชุมชน ประชุมกลุ่มย่อย เพื่อหาความเชื่อมโยงของการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก และสร้างเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเน้นการท่องเที่ยววัฒนธรรม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

ผลการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวและศึกษาความเป็นไปได้แหล่งการท่องเที่ยววิถีชีวิตของชาวมอญรามัญเมืองนครเขื่อนขันธ์ ส่วนใหญ่เห็นด้วยและมีความพร้อมในการสนับสนุนให้มีเส้นทางท่องเที่ยว อีกทั้ง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่การท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวมอญเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่การท่องเที่ยวของนครเขื่อนขันธ์ แต่กลุ่มนักท่องเที่ยวไม่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติสถานที่ต่าง ๆ กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยหลากหลายกลุ่ม เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว นักท่องเที่ยวกลุ่มคนทำงาน กลุ่มนักเรียน นักศึกษา เป็นต้น มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีนและชาติในอาเซียน แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวมอญในพื้นที่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ 1) วัดโปรดเกศเชษฐาราม “พระพุทธชินนาถศาสดา” ลักษณะปางมารวิชัยและพระพุทธไสยาสน์ 2) ศาลหลักเมืองอำเภอพระประแดง ซึ่งมีองค์พระพิฆเนศที่อายุเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย 3) วัดคันลัด หลวงพ่อมณฑะเลย์ และพิพิธภัณฑสถานมอญ 4) วัด

อาษาสงคราม หลวงปู่เยื่อ โฆสะโก 5) วัดทรงธรรมวรวิหาร พระพุทธปางมารวิชัย สมัยสุโขทัย องค์ท้าวเวสสุวรรณ ที่ทำจากไม้แห่งแรกของประเทศ และองค์พระเจดีย์แบบรามัญ และ 6) วัดกลาง หลวงปู่มอญ พระปางห้ามญาติ เป็นต้น ในปัจจุบันช่องทางในการสื่อสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มีหน่วยงานรับผิดชอบ องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) หน่วยงานเทศบาลอำเภอพระประแดง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ (อบต.) และประชาสัมพันธ์ของวัด โดยผ่านช่องทางที่เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพจเฟซบุ๊กของหน่วยงานเท่านั้น นอกจากนี้ กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงของชาวมอญปากลัด พระประแดง ได้แก่ สงกรานต์ พระประแดง สามารถเดินทางได้ในช่วงเทศกาล และอาหารพื้นถิ่นของชาวมอญ (บ้านทรงคนองลักษณะกิจกรรมนี้ต้อง จองล่วงหน้า) ส่วนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีการแบ่งพื้นที่อย่างชัดเจน เป็นลักษณะช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน เกี่ยวข้องกับหน่วยงานใดก็จะประสานงาน ส่วนใหญ่มองว่าแหล่งท่องเที่ยวมีจุดเด่นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอายุ มากกว่า 100 ปี มีวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมแบบมอญรามัญ ที่มีการบูรณะให้คงความสมบูรณ์เป็นอย่างดี จุดด้อย ขาดการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายและแหล่งข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกัน ประวัติของแต่ละสถานที่ เพื่อการท่องเที่ยวและการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชัดเจน อีกทั้งปัญหาและอุปสรรคด้านการท่องเที่ยวพฤติกรรม นักท่องเที่ยวในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อการท่องเที่ยว และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน และชุมชน โดยรอบและคนในพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และไม่รู้จักรวบรวมโบราณของสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ การเดินเพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการเดินทางที่รวดเร็ว และสะดวก สบายมากขึ้นสามารถเดินทาง ทั้งรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารสาธารณะ อีกทั้งอนาคตมีเส้นทางเดินรถไฟสายสีม่วงได้ (สถานีเตาปูนถึงกรุงไถ่) ลงสถานีพระประแดง (สามแยกพระประแดง) สามารถโดยสารรถสาธารณะต่อเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมืองนครเขื่อนขันธ์ มี 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางที่ 1 โดย รถยนต์ส่วนตัว เริ่มจากวัดโปรดเกศเชษฐารามถึงวัดกลาง โดยการเดินทางเป็นวงกลมแวะตามเส้นทางเดินทางโดย รถยนต์และสามารถท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวคุ้งบางกะเจ้า ได้แก่ 1) วัดโปรดเกศเชษฐาราม สักการะพระพุทธชินนาถ ศาสดา ลักษณะปางมารวิชัยในพระอุโบสถ พระพุทธไสยาสน์ในพระวิหารและรอยพระพุทธบาทจำลองในพระวิหาร กลางน้ำ 2) วัดอาษาสงคราม สักการะองค์จำลองหลวงปู่เยื่อ โฆสะโก พระเกจิอาจารย์สายเหนียว 3) วัดทรงธรรม วรวิหาร พระพุทธปางมารวิชัย องค์ท้าวเวสสุวรรณที่ทำจากไม้แกะสลักแห่งแรกของประเทศ และองค์พระเจดีย์แบบ รามัญ 4) วัดคันลัด หลวงพ่อมณฑะเลย์ และพิพิธภัณฑสถานมอญ 5) ศาลหลักเมือง ซึ่งมีองค์พระพิฆเนศที่อายุกว่า 1,000 ปีเก่าแก่ที่สุดทำจากหิน และ 6) วัดกลาง หลวงปู่มอญ พระปางห้ามญาติ เป็นเส้นทางตามวิถีทางสัญจร ของประชาชนในท้องถิ่นและสามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง สวนศรีนคร เขื่อนขันธ์ พิพิธภัณฑสถานปากลัด เป็นต้น

ภาพที่ 1 เส้นทางท่องเที่ยวจุดเริ่มวัดโปรดเกศเชษฐารามถึงวัดคันลัด

เส้นทางที่ 2 กำหนดเส้นทางท่องเที่ยวตามเส้นทางเดินรถโดยสารสาธารณะศาลหลักเมือง องค์พระพิฆเนศ ถึง วัดคันลัด โดยการเดินทางเป็นวงกลมแวะตามเส้นทางเดินทางเดินรถโดยสารสาธารณะและโดยสารทางเรือข้าม ฟากจากปุ้เจ้าถึงพระประแดง ได้แก่ 1) ศาลหลักเมืองอำเภอพระประแดง ซึ่งมีองค์พระพิฆเนศที่อายุกว่า 1,000 ปี เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทยทำจากหิน 2) วัดกลางหลวงปทุมมณ พะปางห้ามญาติ 3) วัดโปรดเกศเชษฐาราม สักการะ พระพุทธชินนาถศาสดา ลักษณะปางมารวิชัยในพระอุโบสถ พระพุทธไสยาสน์ ในพระวิหารและรอยพระพุทธรูปบาท จำลองในพระวิหารกลางน้ำ 4) วัดอาษาสงคราม สักการะองค์จำลองหลวงปู่เยอ โฆสะโก พระเกจิอาจารย์สายเหนียว 5) วัดทรงธรรมวรวิหาร พระพุทธปางมารวิชัย องค์ท้าวเวสสุวรรณที่ทำจากไม้แกะสลักแห่งแรก และองค์พระเจดีย์ แบบบรมัญญ และ 6) วัดคันลัด หลวงพ่อมณฑะเลย์ และพิพิธภัณฑสถานบ้านมอญ เป็นเส้นทางตามวิถีทางสัญจรของประชาชน ในท้องถิ่นและสามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของคุ้งบางกะเจ้าได้ เช่น ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง สวนศรี นครเขื่อนขันธ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เป็นต้น

ภาพที่ 2 เส้นทางท่องเที่ยวศาลหลักเมืองถึงวัดโปรดเกศเชษฐาราม

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media) ด้วยคิวอาร์โค้ด (QR Code) ด้วยการสแกนคิวอาร์โค้ด เพื่อชมและรับฟังวิดีโอประวัติพอสังเขปในแต่ละสถานที่ และเส้นทางการเดินทาง เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความชัดเจนของสถานที่ตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ชาวมอญรามัญ อำเภอบางปะเตน และทำให้ทันสมัยเหมาะสมกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่นำเสนอสื่อจากการสัมภาษณ์ ได้ดังนี้

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพระประเทศ

ศาลหลักเมือง พระประแดง

พระพิมพ์นศ องค์ที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย ตั้งอยู่ที่ศาลหลักเมืองพระประแดง ซึ่งสร้างมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2358 (ในสมัยรัชกาลที่ 2) จนถึงตอนนี้นักมีอายุกว่า 200 ปีแล้ว มีความเชื่อกันว่า "องค์พระพิมพ์นศ" องค์นี้มีอายุกว่าพันปีแล้ว ถือเป็นองค์ที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย เป็นพระพิมพ์นศที่ทำมาจากดิน มีพระกร พระกรขวามือถือตรีศูล พระกรซ้ายมือถือบังลังก์ และพระกรซ้ายมือถือถ้วยชาม

ประวัติความเป็นมาของศาลหลักเมือง

มีการสันนิษฐานว่าที่วัดหลักเมือง เป็น "องค์พระพิมพ์นศ" อาจจะมาจากการละทิ้งดินที่ชื่อ เจ่ง เนื่องจากคำว่า "เจ่ง" แปลว่า ้าง ศาลหลักเมืองแห่งนี้มีอายุเก่าแก่ คือ ศาลหลักเมืองจะอยู่ใต้ดิน ไม่ได้อยู่บนดินเหมือนกับศาลหลักเมือง โดยทั่วไป และมี "องค์พระพิมพ์นศ" อยู่ด้านบนหัวเสา

ขั้นตอนการไหว้

เราจุดธูปให้วางตรงกลางด้านหน้าองค์พระพิมพ์นศ จุดธูป 3 ดอก กล่าวคำบูชาและสวดมนต์ขอพร แด่แม่ทัพ ขี้ นามสกุล วันเดือนปีเกิด บอกเรื่องไม่สบายใจและขอพร เสาฐปโปกด้านนอก ทอคำแปลว่าได้นำดินไปฝังองค์พระ พร้อมบอกขอพร อีกครั้งหนึ่ง ฟ้าทางซ้าย (เหนือหน้าห้องสี่ทาง) และบอกถึงงานด้านหลังของการทำงานว่า กราบท่านอธิการ ท่านบุญปัฐมศา เป็นอันจบพิธี

ขอเชิญทุกท่านมาร่วมกัน

จัดทำโดย ดร.พสนันท์ บุญช่วย หัวหน้าโครงการวิจัย

ภาพที่ 3 ประวัติศาลหลักเมืองและเส้นทางท่องเที่ยวโดยสแกน QR Code

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพระประเทศ

วัดกลางพระประแดง

วัดมีการประดิษฐานรูปหล่อพระพุทธรูป เช่น โขสุมณีนานประดิษฐานด้วยประติมากรรมหลังคู่

เจดีย์ของวัดมีรูปแบบระหว่างเจดีย์ทรงมอญกับเจดีย์ทรงไทยอยู่บนไม้สิบสอง

เจดีย์มีสี่ชั้นและภายในบรรจุพระพุทธรูปปางสมาธิของพระเจดีย์ยืนยอนที่เมืองมอญทะเล

วัดกลางสร้างเมื่อ พ.ศ. 2378 โดยชาวมอญหมู่บ้านจะเร้นร่วมกับชาวบ้านตา บ้านเดิมเรียก ได้รับพระราชทานนามว่าวัดกลาง ซึ่งแปลว่า "วัดกลาง" เดิมวัดแห่งนี้มีพระภิกษุจำพรรษา 3 คณะ คือคณะพะขาว คณะแม่จะเร้น คณะตะวันออก ต่อมาคณะตะวันออกย้ายออกไป จึงได้รวมกันเรียกว่า "วัดกลาง" ชาวมอญเรียก แม่จะเร้น ต่อมาช่วงก่อนปี พ.ศ. 2469 สมเด็จพระมหาสมณเจ้าให้ยุบเลิกวัดเถียงใหม่และรวมเข้ากับวัดกลาง วัดกลางได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2418

วัดมีเรือสำเภาปูนำวัดด้านคลอง เช่นเดียวกับวัดริมคลองอื่นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเพื่อแสดงให้คนถึงความเป็นอยู่ในการค้าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ขอเชิญทุกท่านมาร่วมกัน

จัดทำโดย ดร.พสนันท์ บุญช่วย หัวหน้าโครงการวิจัย

ภาพที่ 4 ประวัติวัดกลางและเส้นทางท่องเที่ยวโดยสแกน QR Code

วัดโปรดเกศเชษฐา พระอารามหลวง

วัดโดยผูกเมืองแห่งเดียวท่ามกลางวังหลวงและวัดพุทธาภิบาลในอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร สืบเนื่องมาจากการที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีพุทธาภิบาลพระประธานพระอารามหลวงขึ้นที่ จึงทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระอารามหลวง (เกศ) ผู้เป็นนายงานสร้างเมืองนครเชียงใหม่ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 2

ที่ตั้งแยกทางไปจากวัดอื่นๆ ทั่วทั้งเมืองสกลนครที่ไม่มีชื่อวัดในบริเวณ
หน้าวัดประตูเมืองเป็นปูชนียวัตถุที่เก่าแก่ของเมืองสกลนคร
ด้านในพระอารามหลวงพระประธานปางนาคปรกมีนามว่า พระพุทธชินราชมหาศาลา

นอกจากนี้ยังควรพระประธานปางนาคปรกเป็นภาพที่พระพุทธรูปที่มีชื่อพระพุทธรูป
ภายในพระอารามหลวงพระประธานปางนาคปรกมีนามว่า พระพุทธชินราชมหาศาลา
และสัญลักษณ์ทางธรรมอื่นๆ ที่รับรองได้ว่างานชิ้นงานพระพุทธรูป

ขณะที่พระพุทธรูปภายในพระอารามหลวงเป็นต้นแบบของพระพุทธรูปที่สกลนคร
พระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์
อัครราชกุมารี ซึ่งทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระอารามหลวง (เกศ) ผู้เป็นนายงานสร้างเมืองนครเชียงใหม่ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 2

จัดทำโดย ดร.พลเชษฐ์ บุษยชัย หัวหน้าโครงการวิจัย

ภาพที่ 5 ประวัติวัดโปรดเกศเชษฐารามและเส้นทางท่องเที่ยวโดยสแกน QR Code

วัดอาวาสงคราม พระประแดง

วัดอาวาสงคราม เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายมีชื่อเดิมว่า เกียงเกรงสละ เป็นภาษาขอม แปลว่า "วัดคลองจาก"

วัดสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2363 สมิงอาวาสงครามหลังพระประแดงได้ถวายที่ดินเพื่อสร้างวัดเป็นการล้างบาปและตั้งนามวัดตามราชทินนาม

เมืองพระประแดง สมุทรปราการ เมืองราชบุรี ที่นำด้วยวังนครธรรม รวมทั้งสรรพวิชา ความเชื่อแบบขอม ที่สิ่งสมรภูมิ
และเขื่อนสิ่งไปน้อยกว่านาคปรกแห่งใด ๆ หนึ่งในเกจิอาจารย์ที่มากด้วยสรรพวิชาอาคมแบบราชบุรี
ที่คนในพื้นที่และศิษย์พระเครื่องวัดทุ่งคลั่งรักกันไม่น้อย นั่นคือ หลวงปู่เอื้อ โขสโธ แห่งวัดอาวาสงคราม

ที่เรียกกันว่า สายเหยี่ยวพระประแดง หรือ เลือดกระแหงพระประแดง วัดทุ่งคลองก้นเด่นด้านคงกระพันชาตรี

หลวงปู่เอื้อ โขสโธ แห่งวัดอาวาสงคราม

จัดทำโดย ดร.พลเชษฐ์ บุษยชัย หัวหน้าโครงการวิจัย

ภาพที่ 6 ประวัติวัดอาวาสงครามและเส้นทางท่องเที่ยวโดยสแกน QR Code

ภาพที่ 7 ประวัติวัดทรงธรรมวรวิหารและเส้นทางท่องเที่ยวโดยสแกน QR Code

ภาพที่ 8 ประวัติวัดคันลัดและเส้นทางท่องเที่ยวโดยสแกน QR Code

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้ จากผลการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวและศึกษาความเป็นไปได้
แหล่งการท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวมอญเมืองนครเขื่อนขันธ์ ส่วนใหญ่ เห็นด้วยและมีความพร้อมในการสนับสนุนให้มี

เส้นทางท่องเที่ยว อีกทั้ง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่การท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวมอญเป็นอย่างดี กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย หลากหลายกลุ่ม แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวมอญในพื้นที่ จำนวนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ 1) วัดโปรดเกศเชษฐาราม “พระพุทธรชินนาถศาสดา” ปางมารวิชัย และพระพุทธรไสยาสน์ 2) ศาลหลักเมืองอำเภอพระประแดง ซึ่งมีองค์พระพิฆเนศที่อายุเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย 3) วัดคันลัด หลวงพ่อมณฑะเลย์ และพิพิธภัณฑสถานมอญ 4) วัดอาษาสงคราม หลวงปู่เยอ โฆสะโก 5) วัดทรงธรรมวรวิหาร พระพุทธรปางมารวิชัย องค์ท้าวเวสสุวรรณที่ทำจากไม้แกะสลักแห่งแรกของประเทศ และองค์พระเจดีย์แบบรามัญ และ 6) วัดกลาง หลวงปู่มอญ พระปางห้ามญาติ เป็นต้น

การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมืองนครเขื่อนขันธ์ มี 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางที่ 1 โดยการเดินทางเป็นวงกลมแวะตามเส้นทางเดินทางโดยรถยนต์และสามารถท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวค้างบางกะเจ้า ได้แก่ 1) วัดโปรดเกศเชษฐาราม 2) วัดอาษาสงคราม 3) วัดทรงธรรมวรวิหาร 4) วัดคันลัด 5) ศาลหลักเมืององค์พระพิฆเนศ และ 6) วัดกลาง เส้นทางที่ 2 เดินทางโดยสารสาธารณะเป็นวงกลม ได้แก่ 1) ศาลหลักเมือง องค์พระพิฆเนศ 2) วัดกลาง 3) วัดโปรดเกศเชษฐาราม 4) วัดอาษาสงคราม 5) วัดทรงธรรมวรวิหาร และ 6) วัดคันลัด สอดคล้องกับงานวิจัย จิตรกร กล้วยไม้งาม เรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในวัดมอญโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า มีความสะดวกสบายสามารถเดินทางมาได้ทั้งทางบกและทางน้ำ มีรถโดยสารประจำทางมาถึงอำเภอพระประแดงได้เมื่อมาถึงแล้วนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้ทั้งการเดินทางชมวิถีชีวิตไปเรื่อยของแต่ละวัดได้ (จิตรกร กล้วยไม้งาม, 2552) นอกจากนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้กับนักท่องเที่ยวได้จริงตามสภาพพื้นที่ เดิมยังไม่มี การจัดเส้นทางท่องเที่ยวมาก่อน สอดคล้องกับการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว ด้วยการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามแนวคิด วาโร เฟิงสวส์ตี การสำรวจสังเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวสามารถสำรวจเส้นทางได้ 3 ลักษณะ คือ สำรวจเส้นทางเดิม เส้นทางที่มีผู้เคยจัดเส้นทางแล้ว สำรวจเส้นทางใหม่เป็นลักษณะไม่เคยมีผู้ใดจัดมาก่อน (วาโร เฟิงสวส์ตี, 2552)

ปัจจุบันช่องทางในการสื่อสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มีหน่วยงานรับผิดชอบ ได้แก่ องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) หน่วยงานเทศบาลอำเภอพระประแดง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ (อบต.) และประชาสัมพันธ์ของวัด โดยผ่านช่องทางที่เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพจเฟซบุ๊กของหน่วยงานเท่านั้น ส่วนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีการแบ่งพื้นที่อย่างชัดเจน เป็นลักษณะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกี่ยวข้องกับหน่วยงานใดก็จะประสานงาน ส่วนใหญ่มองว่าแหล่งท่องเที่ยวมีจุดเด่นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีอายุมากกว่า 100 ปี มีวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมแบบมอญรามัญ ที่มีการบูรณะให้คงความสมบูรณ์เป็นอย่างดี จุดด้อยขาดการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายและแหล่งข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกัน สอดคล้องกับงานวิจัย วรพล พรหมเงิน และพนม กุณาวงค์ เรื่อง ประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางการสื่อสารของผู้ใหญ่บ้านอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ ขาดความรู้การใช้เครื่องมือหรือช่องทางการสื่อสาร (วรพล พรหมเงิน และพนม กุณาวงค์, 2568) งานวิจัยนี้ขาดข้อมูลประวัติของแต่ละสถานที่ เพื่อการท่องเที่ยวและการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัย Khamwan, M. พบว่า ขาดการประชาสัมพันธ์หมู่บ้านท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ การส่งเสริมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ต่อเนื่อง ขาดตลาดในการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์

ของชุมชน ขาดความร่วมมือของประชาชนในชุมชนและประชาชน ในชุมชนขาดความรู้และจัดการท่องเที่ยว เป็นต้น (Khamwan, M., 2019)

อีกทั้งปัญหาและอุปสรรคด้านการท่องเที่ยวพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลายเพื่อการท่องเที่ยว และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน และชุมชนโดยรอบและคนในพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และไม่รู้จักแหล่งโบราณของสิ่งศักดิ์สิทธิ์อำเภอพระประแดง การเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีเส้นทางที่รวดเร็ว และสะดวก สามารถเดินทางทั้งรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารสาธารณะ อีกทั้งอนาคตมีเส้นทางเดินรถไฟฟ้ามหานครสายสีม่วงได้ (สถานีเตาปูนถึงครุใน) ลงสถานีพระประแดง (สามแยกพระประแดง)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า เส้นทางท่องเที่ยวและศึกษาความเป็นได้แหล่งการท่องเที่ยววิถีชีวิตของชาวมอญ เมืองนครเขื่อนขันธ์ ส่วนใหญ่เห็นด้วยและมีความพร้อมในการสนับสนุนให้มีเส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวมอญ มีจำนวน 6 แห่ง ได้แก่ 1) วัดโปรดเกศเชษฐาราม 2) ศาลหลักเมือง 3) วัดคันลัด 4) วัดอาษาสงคราม 5) วัดทรงธรรมวรวิหาร และ 6) วัดกลาง สามารถสร้างเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เมืองนครเขื่อนขันธ์ ได้ 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางที่ 1 การเดินทางเป็นวงกลมแวะตามเส้นทางการเดินทางโดยรถยนต์ และสามารถท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวข้างทางได้แก่ 1) วัดโปรดเกศเชษฐาราม 2) วัดอาษาสงคราม 3) วัดทรงธรรมวรวิหาร 4) วัดคันลัด หลวงพ่อหินอ่อนหรือหลวงพ่อมั่นทะเลย์ 5) ศาลหลักเมืองอำเภอพระประแดง และ 6) วัดกลาง หลวงปู่มอญ พระปางห้ามญาติ เส้นทางที่ 2 การเดินทางโดยสารสาธารณะ ได้แก่ 1) ศาลหลักเมือง 2) วัดกลาง 3) วัดโปรดเกศเชษฐาราม 4) วัดอาษาสงคราม 5) วัดทรงธรรมวรวิหาร และ 6) วัดคันลัด ปัจจุบันช่องทางในการสื่อสารมีหน่วยงานรับผิดชอบ องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) หน่วยงานเทศบาลอำเภอพระประแดง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ (อบต.) และประชาสัมพันธ์ของวัด โดยผ่านช่องทางที่เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพจเฟซบุ๊กของหน่วยงาน เท่านั้น อีกทั้งปัญหาและอุปสรรคด้านการท่องเที่ยวพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน และคนในพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และไม่รู้จักแหล่งโบราณของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งที่การเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน มีความรวดเร็ว สะดวก สามารถเดินทางทั้งรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารสาธารณะ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) การบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนภาครัฐ เอกชน ประชาชน คนในพื้นที่ นักท่องเที่ยวให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและสร้างรายได้ให้กับชุมชนเพื่อให้พึ่งตนเองได้ 2) ชุมชนควรมีส่วนร่วมและเตรียมความพร้อมที่จะให้บริการด้านข้อมูลกับนักท่องเที่ยว และควรใช้การสื่อสารผ่านเว็บไซต์ นอกจากนี้ อบต. ควรเปิดโอกาสให้ชุมชน และ ภาคีเครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม 3) ควรพัฒนาและส่งเสริมสื่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายครอบคลุมพื้นที่ และแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม และ 4) การพัฒนาพื้นที่โดยรอบสถานที่เชิงศาสนาในด้านกายภาพ ต้อง ควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ หลากหลายช่องทาง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ร่วมกับโครงการวิจัยมูลฐาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ สัญญาเลขที่ FRB68003/2568 รหัสโครงการ 4778923 โครงการวิจัยเรื่องเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิถีชีวิตมอญรามัญนครเขื่อนขันธ์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ปีงบประมาณ 2568

เอกสารอ้างอิง

- จิตรกร กล้วยไม้งาม. (2552). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในวัดมอญโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประสิทธิ์ คุณรัตน์ และคณะ. (2546). (ร่าง) รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร แผนงานวิจัยย่อยเรื่องการศึกษาและสำรวจเส้นทางการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปรีดิ์ ชิมโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. Veridian E-Journal, 9(1), 250-268.
- ภาณุวัฒน์ ไช่มุก. (2565). การกำหนดเส้นทางสำหรับโครงการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย โดยการประยุกต์ใช้ปัญหาการเดินทางของพนักงานขาย. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศ. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- เมธิดา อาคมธน. (2561). อัตลักษณ์ของชาวมอญหมู่บ้านมอญทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาโบราณคดี. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรพล พรหมเงิน และพนม กุลวาศ. (2568). ประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ผ่านของทางการสื่อสารของผู้ใหญ่บ้านอำเภอยอด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์, 8(1), 348-383.
- วัฒนา บุรกลีกร. (2551). รายงานการวิจัยเรื่อง ลักษณะคำไทยที่มาจากภาษามอญ. กรุงเทพมหานคร: เท็คโพรโมชั่น แอนด์ แอดเวอร์ไทซิง.
- วาร์ เฟ่งสวี่สตี. (2552). การวิจัยและการพัฒนา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 1(2), 2-12.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 25680 (ฉบับย่อ). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุธาสิณี วิทยาภรณ์ และคณะ. (2566). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา ชุมชนชาวมอญ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 9(2), 61-73.
- อชิป จันทรสุริย์. (2564). มูเตลู: ความเชื่อกับการท่องเที่ยว. วารสารทีทัศน์, 20(1), 220-240.
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (2017). The sage handbook of qualitative research. (5th ed.). Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Giannarou, L. & Zervas, E. (2014). Using Delphi technique to build consensus in practice. Journal of Business Science and Applied Management, 9(2), 65-82.

- Khamwan, M. (2019). Opportunities and challenges of developing OTOP villages for tourism (OTOP villages), Thai Subdistrict, Mueang District, Loei Province. *Journal of Humanities and Social Sciences*, Loei Rajabhat University, 1(1), 1-20.
- Macmillan, T. T. (1971). The Delphi Technique. *Proceedings of the Annual Meeting of the California Junior Colleges Associations Committee on Research and Development*, 1971(1), 3-5.
- Richards, G. & Raymond, C. (2000). Creative tourism. *ATLAS News*, 2000(23), 16-20.

คุณภาพความสัมพันธ์ในซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ และสมรรถนะ
โลจิสติกส์พาณิชย์นาวี ที่ส่งผลต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน
ของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ*

SUPPLY CHAIN RELATIONSHIP QUALITY, LOGISTICS FLEXIBILITY AND MARITIME
LOGISTICS PERFORMANCE THAT AFFECTS SUSTAINABLE SUPPLY CHAIN
PERFORMANCE OF WATER TRANSPORTATION SERVICE PROVIDERS

ศิริอร สอนงค์, วิสวะ อุนยะวงษ์*

Sirion Son-ong, Wissawa Aunyawong*

วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

College of Logistics and Supply Chain, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: wissawa.au@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับของคุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี และสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืนของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของคุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี ที่ส่งผลต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืนของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืนของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง 400 ราย เป็นผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ และผู้ให้ข้อมูลหลัก 17 ราย เป็นผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และตัวแทนจากหน่วยงานรัฐ/สมาคม) เครื่องมือ คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และเส้นทางด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูล ผลวิจัยพบว่า คุณภาพความสัมพันธ์ในซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นโลจิสติกส์ และสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี กับสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืนของผู้ให้บริการขนส่งทางน้ำอยู่ในระดับเหมาะสม โมเดลยืนยันอิทธิพลร่วม ความสัมพันธ์ซัพพลายเชนบวกต่อความยืดหยุ่นโลจิสติกส์ สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี และสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน ความยืดหยุ่นโลจิสติกส์มีอิทธิพลต่อสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวีและสมรรถนะซัพพลายเชน ส่วนสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวีมีอิทธิพลสูงสุดต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน กรอบพัฒนาซัพพลายเชนที่ยั่งยืนเน้นความสัมพันธ์ เพิ่มความยืดหยุ่นโลจิสติกส์ และยกระดับการดำเนินงานด้วยดิจิทัล โครงสร้างพื้นฐานยืดหยุ่น และพลังงานสะอาด เพื่อขนส่งน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: คุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน, ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์, ผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ

Abstract

This research aimed to 1) Study the level of supply chain relationship quality, logistics resilience, maritime logistics performance, and sustainable supply chain performance of water carriers; 2) Study the direct and indirect influences of supply chain relationship quality, logistics resilience, and maritime logistics performance on sustainable supply chain performance of water carriers; and 3) Propose a model for developing sustainable supply chain performance quality of water carriers. This research utilized a mixed-methods approach. The sample consisted of 400 water carriers and 17 key informants (executives, academics, experts, and representatives from government agencies/associations). The instruments used were questionnaires and interview forms. Statistics used included frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, confirmatory factor analysis, and path analysis using structural equation modeling. The reliability of the qualitative data was examined by cross-checking with the informants. The results showed that supply chain relationship quality, logistics resilience, and maritime logistics performance with sustainable supply chain performance of water carriers were at an appropriate level. The model confirmed the joint influence of positive supply chain relationships on logistics resilience, maritime logistics performance, and sustainable supply chain performance. Logistics resilience influences maritime logistics performance and supply chain performance, with maritime logistics performance having the highest impact on sustainable supply chain performance. The Sustainable Supply Chain Development Framework emphasizes relationships, increases logistics resilience, and leverages digital operations, resilient infrastructure, and clean energy to transport water efficiently and sustainably.

Keywords: Supply Chain Relationship Quality, Logistics Flexibility, Water Transportation Service Providers

บทนำ

ปัจจุบันการขนส่งสินค้าทางน้ำเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ตามการเติบโตทางเศรษฐกิจและปริมาณการค้าโลก การขนส่งโดยเรือบรรทุกตู้สินค้า (เรือคอนเทนเนอร์) และเรือเทกองแห้งเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.8 และร้อยละ 5.0 ต่อปี ตามลำดับ และจะเติบโตมากกว่าร้อยละ 2 จนถึงปี 2571 ส่งผลให้มีการต่อเรือขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อบรรทุกสินค้าได้มากขึ้น โดยเอเชียจัดเป็นภูมิภาคที่มีปริมาณขนส่งสินค้าทางทะเลมากกว่าครึ่งหนึ่งของโลก และใช้ตู้สินค้าหมุนเวียนมากถึงร้อยละ 62.5 ของปริมาณตู้สินค้าที่ใช้ขนส่งทั่วโลก (UNCTAD, 2023) ซึ่งเป็นผลจากเศรษฐกิจเติบโตรวดเร็ว และการเป็นฐานการผลิตภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่สำคัญทำให้มีความต้องการขนส่งสินค้านำเข้า - ส่งออก

เพิ่มขึ้น โดยพบว่า สิงคโปร์เป็นประเทศที่มีปริมาณขนส่งสินค้าทางน้ำมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ไทย และมาเลเซีย ซึ่งในธุรกิจนี้จะมีผู้ประกอบการหลัก 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ให้บริการที่มีเรือเป็นของตนเอง (Vessel Operating Common Carrier: VOCC) จะมีนายหน้า และตัวแทน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบรรทุกสินค้า และ 2) กลุ่มผู้ให้บริการขนส่งที่ไม่มีเรือเอง (Non-Vessel Operating Common Carrier: NVOCC) ซึ่งจะขายระวางให้ผู้ส่งออก นำเข้า รวมถึงให้บริการเกี่ยวเนื่อง เช่น การบริหารตู้สินค้า ลานพักสินค้า และพิธีการศุลกากร (ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2566)

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องถือเป็นรากฐานสำคัญของประสิทธิภาพการดำเนินงาน ตั้งแต่ผู้ส่งออก ผู้รับสินค้า สายการบินเรือ ผู้ประกอบการท่าเรือ ไปจนถึงตัวแทนขนส่ง หากความสัมพันธ์ไม่แน่นแฟ้นหรือขาดความโปร่งใส ย่อมส่งผลให้เกิดความล่าช้า ความเข้าใจผิด และต้นทุนที่เพิ่มขึ้น (Notteboom, T. & Rodrigue, J. P., 2022) ปัญหาสำคัญที่พบ คือ การขาดระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส ข้อมูลเกี่ยวกับกำหนดการ การเปลี่ยนแปลงเส้นทาง หรือเงื่อนไขการขนส่งอาจไม่ถึงมือผู้เกี่ยวข้องทันเวลา (Beresford, A. K. C. et al., 2021) อีกทั้งในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 หลายท่าเรือประสบปัญหาความแออัดเนื่องจากเรือไม่สามารถขนถ่ายสินค้าได้ตามกำหนด ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในห่วงโซ่อุปทานทั่วโลก (OECD, 2021) นอกจากนี้ บางสายการบินเรือยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนเส้นทางหรือเรือสำรองได้อย่างทันท่วงที เนื่องจากข้อจำกัดด้านกำลังคนและเทคโนโลยี ทำให้การตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินทำได้ไม่ดีพอ และยังคงเผชิญกับการแข่งขันด้านราคาที่รุนแรง ผู้นำเข้า - ส่งออกมีอำนาจต่อรองมากขึ้น หลายรายหันมาทำสัญญาว่าจ้างตัวแทนขนส่งที่ระบุเงื่อนไขชัดเจน เช่น คุณภาพบริการและค่าขนส่ง (ธัญญรัตน์ สุทธิประภา, 2561) ผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ ยังคงต้องเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความสามารถด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงความไม่แน่นอนด้านอุปสงค์ และความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านสิ่งแวดล้อมและดิจิทัล (UNCTAD, 2023) การพัฒนาสมรรถนะของซัพพลายเชนที่ยั่งยืนจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ต้องได้รับการศึกษาและวางแผนอย่างเป็นระบบ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน ได้แก่ คุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความไว้วางใจ ความโปร่งใส และความร่วมมือระหว่างคู่ค้าในระบบซัพพลายเชน โดยคุณภาพความสัมพันธ์ที่ดีสามารถส่งผลต่อความสามารถในการจัดการวิกฤต การปรับตัว และการตัดสินใจร่วมกันในระยะยาว (Ali, I. et al., 2021) นอกจากนี้ ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยที่ช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นภาวะฉุกเฉินจากภัยธรรมชาติ การหยุดชะงักของเส้นทาง การค้า หรือข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ (Nguyen, L. H. & Yeo, G. T., 2022) การมีระบบโลจิสติกส์ที่ยืดหยุ่นจึงเป็นกลไกสำคัญในการรักษาความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนในระยะยาว ในขณะเดียวกัน สมรรถนะของโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี เป็นอีกปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการขนส่งทางน้ำ ทั้งในด้านเทคโนโลยี การจัดการท่าเรือ ความสามารถในการให้บริการที่ตรงเวลา และการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Big Data, IoT และ AI เข้ามามีบทบาทต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของซัพพลายเชน

ผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำของไทย ยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่ผสมผสานมิติด้านคุณภาพความสัมพันธ์ ความยืดหยุ่น และสมรรถนะพาณิชย์นาวีในเชิงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปร ตลอดจนการตรวจสอบบทบาทของตัวแปรคันกลางในการส่งเสริม

สมรรถนะชีพพลายเซที่ยั่งยืน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยมุ่งศึกษาระดับของคุณภาพความสัมพันธ์ ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ และสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี พร้อมทั้งตรวจสอบอิทธิพลของปัจจัยเหล่านี้ที่ส่งผลต่อสมรรถนะชีพพลายเซที่ยั่งยืน ทั้งในมิติทางตรง ทางอ้อม และการสร้างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมขนส่งทางน้ำของประเทศให้มีความยืดหยุ่นและยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของคุณภาพความสัมพันธ์ของชีพพลายเซ ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี และสมรรถนะชีพพลายเซที่ยั่งยืนของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของ คุณภาพความสัมพันธ์ของชีพพลายเซ ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี ที่ส่งผลต่อสมรรถนะชีพพลายเซที่ยั่งยืนของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ
3. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต้นกลางและการพัฒนาสมรรถนะที่ยั่งยืนโดยอิทธิพลของคุณภาพความสัมพันธ์ในชีพพลายเซ ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ และสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบโครงสร้าง ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ ผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ จำนวนทั้งหมด 1,264 สถานประกอบการ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2566) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ (Hair, J. F. et al., 2010) ในงานวิจัยครั้งนี้มี ตัวแปรสังเกตได้จำนวนทั้งหมด 14 ตัวแปร และเพื่อป้องกันการส่งแบบสอบถามคืนอัตราที่ต่ำและการคลาดเคลื่อนของข้อมูล จึงจัดเก็บข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 400 ตัวอย่าง ซึ่งมีจำนวนเพียงพอและมากกว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถใช้ในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ที่มีการแบ่งหน่วยต่าง ๆ ตามขนาดบริษัททำการเลือกหน่วยตัวอย่างจากประชากรแต่ละกลุ่ม มาให้ครบทุกกลุ่ม โดยจัดสรรผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ ตัวอย่างตามสัดส่วน (Proportional Allocation) ดังนี้ ภาคกลาง จำนวน 298 สถานประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 74.45 รองลงมาภาคตะวันออก จำนวน 33 สถานประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 8.23 รองลงมาภาคใต้ จำนวน 26 สถานประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 6.57 รองลงมาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 20 สถานประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 4.91 รองลงมาภาคเหนือ จำนวน 13 สถานประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 3.24 และภาคตะวันตก จำนวน 10 สถานประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 2.61 และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากรายชื่อสถานประกอบการทั้งหมดในขั้นนั้น โดยกำหนดรหัสประจำหน่วยตัวอย่างและใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สุ่มหมายเลขเพื่อให้ทุกหน่วยตัวอย่างมีโอกาสถูกเลือกอย่างเท่าเทียมกัน จากนั้นคัดเลือกรหัส

ตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดในแต่ละชั้น พร้อมจัดทำรายชื่อสำรองสำหรับใช้ทดแทนกรณีที่ไม่สามารถติดต่อหรือเก็บข้อมูลได้ ทั้งนี้ ขั้นตอนการสุ่มได้ถูกบันทึกและเก็บรักษาเพื่อความโปร่งใสและความสามารถในการตรวจสอบซ้ำ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหาร นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ และตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐหรือสมาคม จำนวน 17 ราย

เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถาม เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืนโดยอิทธิพลของคุณภาพความสัมพันธ์ในซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นด้าน โลจิสติกส์ และสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์ ลักษณะคำถามตามวิธีของ Likert มี 5 ระดับ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ระดับความคิดเห็นมากที่สุดเท่ากับ 5 ถึงน้อยที่สุด เท่ากับ 1 โดยแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ มีดัชนี IOC (Index of Consistency) ได้ค่าระหว่าง .60 - 1.00 ซึ่งแสดงถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องของแต่ละรายการคำถาม กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างชัดเจน (Lawshe, C. H., 1975); (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977) ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธี Cronbach's alpha ไปทดสอบกับประชากรที่มีคุณสมบัติเหมือนกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ จำนวน 30 ตัวอย่าง ซึ่งมีความเชื่อมั่นโดยภาพรวมทั้งฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .982 ซึ่งผ่านเกณฑ์ยอมรับได้ คือ ค่าตั้งแต่ .07 ขึ้นไป (Cronbach, L. J., 1954) จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง โดยผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมการวิจัย เลขที่ไปรับรอง COE.2-575/2024

เกณฑ์พิจารณาค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่อธิบายได้ (Average Variance Extracted: AVE) ≥ 0.50 เพื่อยืนยันว่า latent construct สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวชี้วัดได้อย่างน้อย 50% รวมทั้งค่าความแปรปรวนร่วมสูงสุดที่ยกกำลังสอง (Maximum Shared Squared Variance) $MSV < AVE$ และค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนร่วมที่ยกกำลังสอง (Average Shared Squared Variance: ASV) $< AVE$ เพื่อยืนยันว่าตัวแปรแต่ละตัวไม่ซ้อนทับกันมากเกินไปซึ่งแสดงถึงความเที่ยงตรงเชิงบอกเหตุ (Discriminant validity) ที่ดี (Fornell, C. & Larcker, D. F., 1981) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ตัวแปร	Cronbach's alpha	AVE	MSV	ASV
1. Supply Chain Relationship Quality (SCQ)	.931	.73	.58	.17
2. Logistics Flexibility (LOF)	.975	.53	.14	.11
3. Maritime Logistics Performance (MLP)	.947	.75	.35	.24
4. Sustainable Supply Chain Performance (SCP)	.918	.66	.11	.06

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในด้านความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือสามารถวัดสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ ในการนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การพิจารณาหลัก 3 ประการ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: AVE) ค่าความแปรปรวนร่วมสูงสุดที่ยกกำลังสอง (Maximum Shared Squared

Variance: MSV) และค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนร่วมที่ยกกำลังสอง (Average Shared Squared Variance: ASV) การวิเคราะห์นี้ช่วยให้ผู้วิจัยมั่นใจได้ว่าเครื่องมือที่ใช้มีความน่าเชื่อถือในเชิงโครงสร้าง และสามารถสะท้อนภาพรวมของสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และมีความแม่นยำในเชิงวิชาการ

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถาม เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืนโดยอิทธิพลของคุณภาพความสัมพันธ์ในซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ และสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์ ลักษณะคำถามตามวิธีของ Likert มี 5 ระดับ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดอักษรย่อแทนตัวแปรที่ศึกษาทั้งตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะซัพพลายเชนโดยอิทธิพลของคุณภาพความสัมพันธ์ในซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ และสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์

อักษรย่อ	ชนิดของตัวแปร	ชื่อตัวแปร
SCQ	ตัวแปรแฝงภายนอก	คุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน (Supply Chain Relationship Quality)
SCQ1	ตัวแปรสังเกตได้	ความไว้วางใจ (Trust)
SCQ2	ตัวแปรสังเกตได้	การให้คำมั่นสัญญา (Commitment)
SCQ3	ตัวแปรสังเกตได้	ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ (Relationship Satisfaction)
SCQ4	ตัวแปรสังเกตได้	ความร่วมมือ (Cooperation)
LOF	ตัวแปรแฝงภายใน	ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (Logistics Flexibility)
LOF1	ตัวแปรสังเกตได้	ความยืดหยุ่นในการจัดหาเชิงกายภาพ (Physical Supply Flexibility)
LOF2	ตัวแปรสังเกตได้	ความยืดหยุ่นในการซื้อ (Purchasing Flexibility)
LOF3	ตัวแปรสังเกตได้	ความยืดหยุ่นในการกระจายสินค้า (Physical Distribution Flexibility)
LOF4	ตัวแปรสังเกตได้	ความยืดหยุ่นในการจัดการความต้องการ (Demand Management Flexibility)
MLP	ตัวแปรแฝงภายใน	สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์ (Maritime Logistics Performance)
MLP1	ตัวแปรสังเกตได้	ต้นทุน (Cost)
MLP2	ตัวแปรสังเกตได้	เวลา (Time)
MLP3	ตัวแปรสังเกตได้	ความน่าเชื่อถือ (Reliability)
SCP	ตัวแปรแฝงภายใน	สมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน (Sustainable Supply Chain Performance)
SCP1	ตัวแปรสังเกตได้	สมรรถนะสิ่งแวดล้อม (Environmental performance)
SCP2	ตัวแปรสังเกตได้	สมรรถนะเศรษฐกิจ (Economic performance)
SCP3	ตัวแปรสังเกตได้	สมรรถนะสังคม (Social performance)

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 17 ราย ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ และตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้าทางน้ำ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนมุมมอง ประสบการณ์ และความคิดเห็นต่อประเด็นวิจัยอย่างรอบด้าน ก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อขอเข้ารับการสัมภาษณ์ทั้งในรูปแบบการพบปะ ณ สถานที่ตั้งของผู้ให้ข้อมูล และในรูปแบบการสัมภาษณ์ออนไลน์ ผ่านแพลตฟอร์มสื่อสาร

ทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามความสะดวกและความเหมาะสมของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย ระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้แบบคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการซักถามและขยายความในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยมีการบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม (Field Notes) เพื่อความถูกต้องของข้อมูล หลังการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ถอดความ (Transcription) เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ และตรวจสอบความถูกต้องกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล ในขั้นตอนการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาประมวลร่วมกับข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ซึ่งประกอบด้วย การจัดระบบข้อมูล การจำแนกหมวดหมู่และองค์ประกอบ การเชื่อมโยงประเด็น และการตีความความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล เพื่อให้สามารถอธิบายและทำความเข้าใจปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน ครบถ้วน และมีนัยสำคัญต่อการตอบคำถามวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยในส่วนของวิเคราะห์เชิงปริมาณ เริ่มต้นด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของตัวแปรที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งช่วยให้สามารถทำความเข้าใจภาพรวมของข้อมูลและตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นก่อนเข้าสู่การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ต่อจากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์เชิงอนุมาน เพื่อทดสอบความสัมพันธ์และความสอดคล้องของโมเดล โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อประเมินความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

ในส่วนของวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสกัดประเด็นสำคัญและตีความข้อมูลเชิงลึกจากเอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) โดยการนำผลการวิเคราะห์เบื้องต้นกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลพิจารณาและยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบ วิธีการดังกล่าวช่วยให้ผลการวิเคราะห์มีความแม่นยำมากขึ้น ลดความคลาดเคลื่อนจากการตีความของผู้วิจัย และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับข้อสรุป ทั้งนี้การวิเคราะห์ที่ผสมผสานทั้งการตรวจสอบเชิงเนื้อหาและการยืนยันข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล ช่วยให้ได้ผลการวิจัยที่รอบด้าน ครบถ้วนทั้งมิติที่วัดได้เชิงตัวเลขและมิติความหมายเชิงเนื้อหา ทำให้ข้อสรุปที่ได้มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือสูง

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาระดับของคุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี และสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืนของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ พบว่า ระดับของคุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี และสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืนของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลประจักษ์ พิจารณาได้จากค่า $\chi^2 = 42.546$ กล่าวคือ ค่าไม่แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ $df = 1.372$ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 2 อีกทั้งค่าดัชนี RMSEA = .031, RMR = .008 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 0 ค่าดัชนี GFI = .985, AGFI = .951, TLI = .993, CFI = .998 มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลการวัดมีความตรงเชิงโครงสร้าง สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบ

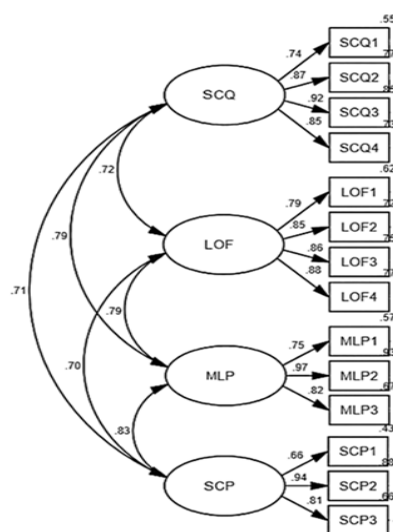
ของตัวแปรทุกตัวมีค่าเป็นบวกและแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ เวลา (MLP2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .966 และตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด คือ สิ่งแวดล้อม (SCP1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .659 นอกจากนี้ ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของตัวแปร (R2) ซึ่งอธิบายถึงความแปรปรวนร่วมของโมเดลการวัดมีค่าตั้งแต่ .435 ถึง .934 และสามารถแยกอธิบายในแต่ละองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. คุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน (SCQ) ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .739 ถึง .924 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกตัว ซึ่งตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ (SCQ3) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .924 และมีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบมากกว่าตัวแปรอื่น ($R^2 = .854$)

2. ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (LOF) ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .785 ถึง .877 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกตัว ซึ่งตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ ความยืดหยุ่นในการจัดการความต้องการ (LOF4) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .877 และมีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบมากกว่าตัวแปรอื่น ($R^2 = .777$)

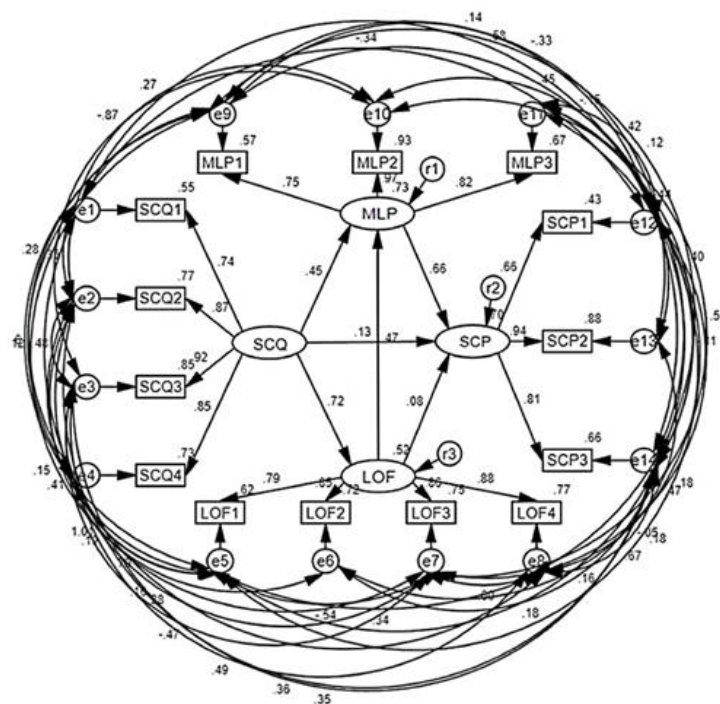
3. สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์ (MLP) ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .754 ถึง .966 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกตัว ซึ่งตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ เวลา (MLP2) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .966 และมีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบมากกว่าตัวแปรอื่น ($R^2 = .934$)

4. สมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน (SCP) ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .659 ถึง .939 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทุกตัว ซึ่งตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ เศรษฐกิจ (SCP2) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .939 และมีความแปรผันร่วมกับองค์ประกอบมากกว่าตัวแปรอื่น ($R^2 = .881$)

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัด ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลประจักษ์ และผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของคุณภาพ ความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี ที่ส่งผลต่อสมรรถนะ ซัพพลายเชนที่ยั่งยืนของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ พบว่า การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างการพัฒนา สมรรถนะซัพพลายเชนโดยอิทธิพลของคุณภาพความสัมพันธ์ในซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ และ สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี ที่ได้ดำเนินการปรับแก้ (adjusted model) ให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งพิจารณาจากดัชนีความกลมกลืน (fit index) โดยพบการประมาณค่า แบบจำลองสมการโครงสร้าง ดังภาพที่ 2

chi-square = 42.546, df = 31, p-value = .081, χ^2/df = 1.372,

GFI = .985, AGFI = .951, TLI = .993, CFI = .998, RMR = .008, RMSEA = .031

ภาพที่ 2 แบบจำลองสมการโครงสร้าง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลของตัวแปรในโมเดลสมการโครงสร้าง

ตัวแปรตาม	R ²	อิทธิพล	ตัวแปรต้น		
			SCQ	LOF	MLP
LOF	0.517	DE	0.719	-	-
		IE	-	-	-
		TE	0.719	-	-
MLP	0.728	DE	0.451	0.469	-

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลของตัวแปรในโมเดลสมการโครงสร้าง (ต่อ)

ตัวแปรตาม	R ²	อิทธิพล	ตัวแปรต้น		
			SCQ	LOF	MLP
SCP	0.696	IE	0.337	-	-
		TE	0.788	0.469	-
		DE	0.129	0.084	0.659
		IE	0.580	0.310	-
		TE	0.709	0.393	0.659
ตัวแปร		SCQ1	SCQ2	SCQ3	SCQ4
ความเที่ยง		0.602	0.911	0.787	0.715
ตัวแปร		LOF1	LOF2	LOF3	LOF4
ความเที่ยง		0.502	0.501	0.560	0.862
ตัวแปร		MLP1	MLP2	MLP3	
ความเที่ยง		0.716	0.774	0.544	
ตัวแปร		SCP1	SCP2	SCP3	
ความเที่ยง		0.923	0.843	0.527	

จากตารางที่ 3 ค่าความเที่ยงสูงกว่า .70 ซึ่งถือว่าเป็นระดับที่ยอมรับได้ในการทดสอบความเที่ยงของข้อมูล และถือว่าตัวแปรสังเกตได้มีความเที่ยงสูง ในขณะที่ค่าความเที่ยงที่เกิน .50 ถือว่ายอมรับได้ จากการทดสอบ พบว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 14 ตัวแปรมีค่าความเที่ยงที่เกิน .50 ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดที่ใช้ในการศึกษานั้นมีความน่าเชื่อถือ โดยพบการประมาณค่าแบบจำลองสมการโครงสร้าง ดังนี้

1. คุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน (SCQ) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (LOF) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .719 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
2. คุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน (SCQ) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชยนาวี (MLP) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .451 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
3. คุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน (SCP) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .129 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
4. ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (LOF) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชยนาวี (MLP) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .469 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
5. ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (LOF) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน (SCP) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .084 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
6. สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชยนาวี (MLP) มีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน (SCP) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .659 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

7. คุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน (SCQ) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน (SCP) ผ่านความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (LOF) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .580 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

8. คุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน (SCQ) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน (SCP) ผ่านสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี (MLP) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .580 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

9. ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (LOF) มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน (SCP) ผ่านสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี (MLP) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .659 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการประมาณค่าแบบจำลองสมการโครงสร้างแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรสำคัญในซัพพลายเชน โดยคุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน (SCQ) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกอย่างชัดเจนต่อความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (LOF) และสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี (MLP) ตลอดจนสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน (SCP) แม้ว่าค่าสัมประสิทธิ์ที่ส่งผลต่อ SCP โดยตรงจะมีค่าต่ำกว่าเมื่อเทียบกับ LOF และ MLP แต่ก็ยังมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพความสัมพันธ์ในซัพพลายเชนมีบทบาทพื้นฐานต่อการสร้างความสามารถในการแข่งขันระยะยาว

นอกจากนี้ ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (LOF) ยังส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อทั้ง MLP และ SCP ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความสามารถในการปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบโลจิสติกส์เป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของซัพพลายเชน ขณะเดียวกัน สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี (MLP) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมากต่อ SCP ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สูงสุดในแบบจำลอง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานด้านโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพต่อความยั่งยืนโดยรวม และยังคงพบความสัมพันธ์ทางอ้อมที่สำคัญ โดย SCQ สามารถส่งผลต่อ SCP ผ่าน LOF และ MLP และ LOF เองก็ส่งผลต่อ SCP ผ่าน MLP ได้เช่นกัน ความสัมพันธ์เชิงอ้อมเหล่านี้ตอกย้ำว่าการเสริมสร้างคุณภาพความสัมพันธ์ในซัพพลายเชนและการพัฒนาความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ จะช่วยยกระดับสมรรถนะซัพพลายเชนให้ยั่งยืนมากขึ้นในระยะยาว

ผลการพัฒนารูปแบบคุณภาพความสัมพันธ์ในซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ และสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี ที่ส่งผลต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน ของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ พบว่า ในโลกธุรกิจปัจจุบัน การดำเนินงานด้านโลจิสติกส์ไม่เพียงแต่ต้องการความคล่องตัวและการจัดการที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังต้องมุ่งเน้นการพัฒนาความยั่งยืนในทุกกระบวนการเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของโลก บริษัทหลายแห่งในอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางทะเลได้ใช้เทคโนโลยีและแนวทางใหม่ ๆ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและกระแสนโยบายอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้พลังงานหมุนเวียนและการสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งกับลูกค้าและพันธมิตรต่าง ๆ บริษัท A เป็นหนึ่งในบริษัทที่เน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในท่าเรือและระบบขนส่ง โดยมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ตามสภาพอากาศและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อรองรับการใช้พลังงานสะอาด เช่น ไฮโดรเจนสีเขียวและพลังงานแสงอาทิตย์ ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสร้าง

ความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจ ในทางกลับกัน บริษัท B ให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าผ่าน การสื่อสารที่เปิดกว้างและโปร่งใส โดยการอัปเดตข้อมูลการขนส่งแบบเรียลไทม์และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการ จัดการเอกสาร ลดความผิดพลาดและความล่าช้าในการทำงาน ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ จากลูกค้า บริษัท C มุ่งมั่นที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของกฎระเบียบและสภาพแวดล้อม โดยการเพิ่ม ความโปร่งใสในการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยให้กระบวนการปล่อยสินค้าเป็นไปอย่างราบรื่น เช่น ระบบ National Single Window (NSW) ที่ช่วยให้การตรวจสอบและส่งข้อมูลศุลกากรมีความรวดเร็วและแม่นยำ บริษัท D มุ่งเน้นการสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าผ่านการจัดการ โลจิสติกส์ที่มีความยืดหยุ่นและแม่นยำในการจัดการ เอกสาร การใช้การขนส่งหลายรูปแบบ และการทำสัญญาระยะยาวที่ช่วยให้การขนส่งในช่วงที่มีความต้องการสูง เป็นไปอย่างราบรื่นและคุ้มค่า ในด้านของ บริษัท E แนวทางในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวและการใช้พลังงาน หมุนเวียนเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก็เป็นอีกหนึ่งการตอบโต้ที่ดีในการดำเนินงานด้านความยั่งยืน ในยุคปัจจุบัน ซึ่งการใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัยจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรและลดการปล่อย คาร์บอน ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีและความยั่งยืน ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญ ในการประสบความสำเร็จในอุตสาหกรรมขนส่งทางทะเลและโลจิสติกส์ในอนาคต

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาคุณภาพความสัมพันธ์ในซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ และสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี ที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืนของ ผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับข้อมูลทางสถิติ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ผู้ให้บริการจำเป็นต้องพัฒนา 3 แก่นสำคัญ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

หมวดหมู่ข้อมูล	คำอธิบาย	จำนวน ผู้ให้ข้อมูล ที่กล่าวถึง	ร้อยละ
คุณภาพความสัมพันธ์ใน ซัพพลายเชน (Supply Chain Relationship Quality)	- ความไว้วางใจ ความโปร่งใส และการสื่อสารแบบ เรียลไทม์กับลูกค้าและพันธมิตรทางธุรกิจ บทบาทสำคัญ ต่อความสำเร็จ - การแสดงให้เห็นถึงการสร้างความน่าเชื่อถือผ่านการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดตามสถานะสินค้าและการ จัดการเอกสารที่ถูกต้องแม่นยำ ซึ่งเสริมสร้าง ความสัมพันธ์และความไว้วางใจในระยะยาว	14	82.35
ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (Logistics Flexibility)	- การสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วต่อสภาพแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลง เช่น ความต้องการลูกค้าที่ผันผวน หรือ สถานการณ์ฉุกเฉิน (เช่น การปิดท่าเรือ) เป็นสิ่งจำเป็น - การใช้รูปแบบการขนส่งแบบผสมผสาน (Multimodal Transport) และการทำสัญญาระยะยาวเพื่อสร้างความ ยืดหยุ่นในช่วงเวลาความต้องการสูง	11	64.71

ตารางที่ 4 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (ต่อ)

หมวดหมู่ข้อมูล	คำอธิบาย	จำนวน ผู้ให้ข้อมูล ที่กล่าวถึง	ร้อยละ
สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชยนาวี (Maritime Logistics Capability)	- การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานผ่านโครงสร้าง พื้นฐานที่ทันสมัย และเทคโนโลยี เช่น Blockchain, GPS, IoT, AI และระบบ National Single Window (NSW) ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการแข่งขัน - การนำพลังงานหมุนเวียน เช่น ไฮโดรเจนสีเขียวและ พลังงานแสงอาทิตย์ มาใช้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะอย่าง ยั่งยืน	9	52.94

จากตารางที่ 4 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) โดยหลักการวิเคราะห์ ผู้วิจัยสรุปผลให้ผู้ให้ข้อมูล 3 ราย กลุ่มละ 1 ราย ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำ กลุ่มนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชนในประเทศไทย และกลุ่มตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐหรือสมาคมในภาคอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางน้ำในประเทศไทย เพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทุกตัวมีค่าบวกและแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งบ่งชี้ว่า ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษามีอิทธิพลต่อโมเดลอย่างมีนัยสำคัญ ตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ เวลา (MLP2) ที่มีค่าเท่ากับ .966 ซึ่งหมายความว่า เวลาเป็นตัวแปรที่มีผลสำคัญสูงสุดในโมเดลนี้ ในขณะที่ตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด คือ สิ่งแวดล้อม (SCP1) ที่มีค่า .659 ซึ่งหมายความว่า ตัวแปรสิ่งแวดล้อมมีผลต่อโมเดลในระดับต่ำกว่าตัวแปรอื่น ๆ นอกจากนี้ ค่า R^2 ที่ได้จากการคำนวณมีค่าตั้งแต่ .435 ถึง .934 ซึ่งแสดงถึง ความสามารถของโมเดลในการอธิบายความแปรปรวนของข้อมูล โดยมีค่า R^2 สูงที่สุดในบางตัวแปร แสดงว่าโมเดลนี้มีความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า โมเดลที่ใช้ในการศึกษามีความสอดคล้องกับข้อมูลที่นำมาทดสอบ และมีความแม่นยำสูงในการทำนายผล ข้อมูลที่ได้จากค่าต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการอธิบายสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชยนาวี คือ เวลา (MLP2) ซึ่งต้องการการพัฒนาและการปรับตัวให้เหมาะสมต่อความต้องการในภาคโลจิสติกส์ ในขณะเดียวกัน ตัวแปรสิ่งแวดล้อม (SCP1) มีผลน้อยกว่า แต่ยังคงมีความสำคัญในการเสริมสร้างความยั่งยืนในระบบโลจิสติกส์และซัพพลายเชน

เวลา (MLP2) เป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการอธิบายสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชยนาวี นั้นสามารถอธิบายได้จาก การประสานงานและการตอบสนองที่รวดเร็วในภาคโลจิสติกส์ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมขนส่งทางน้ำ ที่การจัดส่งสินค้ามักจะมีการเชื่อมโยงระหว่างหลายประเทศหรือภูมิภาค ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดระยะเวลาในการ

ขนส่ง การลดเวลาการขนส่งสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการของซัพพลายเชนได้อย่างมาก เพราะความรวดเร็วในการจัดส่งสินค้า หมายถึง การลดต้นทุนในการเก็บรักษาสินค้า การปรับสต็อกสินค้า และการเพิ่มความพึงพอใจให้กับลูกค้า โดยการลดเวลาในการขนส่งจะช่วยลดความเสี่ยงที่เกิดจากความล่าช้าในการส่งมอบสินค้า ซึ่งสามารถมีผลกระทบต่อความต่อเนื่องของกระบวนการผลิตหรือการค้าขาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sorkun, M. F. et al. ที่พบว่า ความสัมพันธ์ที่ดีในโซ่อุปทานเกิดจากความเร็ว ความน่าเชื่อถือ และความยืดหยุ่น ตลอดจนการตอบสนองและความสามารถในการเติมคำสั่งซื้อ ในขณะเดียวกัน ตัวแปรสิ่งแวดล้อม (SCP1) แม้ว่าจะมีผลน้อยกว่าแต่ยังคงมีความสำคัญในกระบวนการสร้างความยั่งยืนในซัพพลายเชนและการขนส่งทางน้ำ สิ่งแวดล้อมที่ดีและเหมาะสมสามารถเสริมสร้างความมั่นคงและความต่อเนื่องของการดำเนินงานได้ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยลดมลพิษทางน้ำหรือการนำระบบการขนส่งที่มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาใช้ ซึ่งจะส่งผลให้การขนส่งสินค้าทางน้ำมีความยั่งยืนในระยะยาว ในแง่ของการพัฒนา สิ่งแวดล้อม ก็มีบทบาทในการสร้างความสามารถในการปรับตัวของซัพพลายเชนให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง เช่น การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายหรือมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมในแต่ละประเทศ ที่อาจมีผลกระทบต่อกระบวนการขนส่งหรือการดำเนินงานของซัพพลายเชน การเข้าใจและพัฒนาตัวแปรสิ่งแวดล้อมจึงเป็นส่วนสำคัญในการเตรียมความพร้อมและเสริมสร้างความยั่งยืนในระยะยาว (Sorkun, M. F. et al., 2020) สอดคล้องกับ Northeast Maritime Institute ระบุว่า การพัฒนาด้านการออกแบบเรือ ระบบขับเคลื่อน และประสิทธิภาพการใช้เชื้อเพลิงยังช่วยแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนเป้าหมายด้านความยั่งยืนของอุตสาหกรรมอีกด้วย (Northeast Maritime Institute, 2024)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลเชิงบวกและความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในระบบซัพพลายเชนและโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี ดังนี้

คุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน (SCQ) และความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (LOF) ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกที่มีนัยสำคัญทางสถิติอย่างสูงต่อความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (LOF) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .719 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคู่ค้าหรือพันธมิตรในซัพพลายเชนช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่นในระบบโลจิสติกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่ซัพพลายเชนสามารถตอบสนองต่อความท้าทายหรือการเปลี่ยนแปลงในตลาดได้ด้นั้นสัมพันธ์กับคุณภาพของการสื่อสารและความร่วมมือระหว่างผู้เล่นในซัพพลายเชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pham, T. H. & Doan, X. H. ที่พบว่า ความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพในซัพพลายเชนมีผลกระทบเชิงบวกอย่างมากต่อประสิทธิภาพของซัพพลายเชนและความยืดหยุ่นของซัพพลายเชน (Pham, T. H. & Doan, X. H., 2020) และสอดคล้องกับ Shin, Y. et al. ที่พบว่า ประสิทธิภาพการแข่งขันของซัพพลายเชน เช่น คุณภาพสินค้า การจัดส่ง ต้นทุน การบริการลูกค้า เทคโนโลยี การตลาด การสร้างความแตกต่าง ความน่าเชื่อถือ ความยืดหยุ่นของกระบวนการ (Shin, Y. et al., 2018) แสดงให้เห็นว่า คุณภาพความสัมพันธ์ในซัพพลายเชนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทเชิงกลยุทธ์ต่อการเสริมสร้างความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ เนื่องจากความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพระหว่างคู่ค้าหรือพันธมิตรเอื้อต่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การประสานงานที่ราบรื่น และการร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ทำให้ซัพพลายเชนสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงหรือความไม่แน่นอนของตลาดได้อย่างทันท่วงที ส่งผลให้ระบบโลจิสติกส์มีความ

ยืดหยุ่นมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในระดับสากลที่ชี้ว่าความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งและมีคุณภาพภายใน ชีพพลายเซนจะช่วยยกระดับทั้งประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันของระบบโดยรวม

คุณภาพความสัมพันธ์ของชีพพลายเซน (SCQ) และสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี (MLP) ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า คุณภาพความสัมพันธ์ของชีพพลายเซน มีอิทธิพลทางตรงต่อ สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี (MLP) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .451 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อการเชื่อมโยงและความร่วมมือในชีพพลายเซนมีคุณภาพสูง ก็จะช่วยปรับปรุงสมรรถนะของการขนส่งทางน้ำและการดำเนินงานในระบบโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Choa, S. & Lee, B. ที่พบว่า ความสัมพันธ์ที่ดีในโซ่อุปทาน โครงสร้างพื้นฐานที่ดี และการเชื่อมต่อของการขนส่งทางทะเล/ทางอากาศ มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ (Choa, S. & Lee, B., 2020) เช่นเดียวกับ Yang, C. C. et al. ที่พบว่า ความสัมพันธ์ที่ดีในโซ่อุปทานส่งผลกระทบต่อการขนส่งสินค้าทางทะเล (Yang, C. C. et al., 2021) แสดงให้เห็นว่าการมีคุณภาพความสัมพันธ์ที่ดีในชีพพลายเซนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี เนื่องจากความร่วมมือ การประสานงาน และการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างคู่ค้าในชีพพลายเซน จะเอื้อต่อการใช้โครงสร้างพื้นฐานทางน้ำได้อย่างเต็มศักยภาพ ลดความล่าช้า เพิ่มความแม่นยำในการจัดส่ง และปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ ทำให้การดำเนินงานด้านการขนส่งสินค้าทางน้ำมีประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลเชิงบวกต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของระบบโลจิสติกส์พาณิชย์นาวีโดยรวม

ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (LOF) และสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี (MLP) ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (LOF) ก็มีอิทธิพลทางตรงต่อ สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี (MLP) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .469 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อระบบโลจิสติกส์มีความยืดหยุ่นสามารถปรับตัวได้ดีกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น ความล่าช้า หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการขนส่ง การตอบสนองอย่างรวดเร็วจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน สอดคล้องกับ Soti, R. et al. ที่พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ ความยืดหยุ่น รูปแบบทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ชื่อเสียง โครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการขนส่งสินค้าที่ยั่งยืน (Soti, R. et al., 2023) เช่นเดียวกับ Kijewska, K. & Jedlinski, M. ที่ระบุว่า ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ คือ การดำเนินการตามความร่วมมือด้านคุณภาพการขนส่งสินค้า เพื่อเป็นโซลูชันที่ช่วยให้สามารถพัฒนาระบบโลจิสติกส์ที่ยั่งยืน (Kijewska, K. & Jedlinski, M., 2018) แสดงให้เห็นว่า ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวีให้มีประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น เนื่องจากความสามารถในการปรับตัวและตอบสนองต่อสถานการณ์ไม่คาดคิด เช่น ความล่าช้า ปัญหาเชิงปฏิบัติการ หรือการเปลี่ยนแปลงของสถานะตลาด ทำให้ระบบสามารถลดผลกระทบเชิงลบ รักษาความต่อเนื่องของการให้บริการ และคงคุณภาพการดำเนินงานไว้ได้ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวไม่เพียงช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและความพึงพอใจของลูกค้า แต่ยังเอื้อต่อการพัฒนาระบบโลจิสติกส์พาณิชย์นาวีให้มีความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี (MLP) และสมรรถนะชีพพลายเซนที่ยั่งยืน (SCP) การที่สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี (MLP) มีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะชีพพลายเซนที่ยั่งยืน (SCP) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .659 ชี้ให้เห็นว่า ความสามารถในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์พาณิชย์นาวีช่วยส่งเสริมความยั่งยืนในระบบชีพพลายเซน โดยการมีสมรรถนะที่สูงจะช่วยลดต้นทุนและเพิ่มความพึงพอใจให้กับ

ลูกค้า ทำให้การดำเนินงานในระยะยาวมีความมั่นคงและยั่งยืนมากขึ้น สอดคล้องกับ Göçer, M. et al. การทำงานที่ความยืดหยุ่นในการดำเนินงานสูงนำมาซึ่งประโยชน์ที่สำคัญ ประกอบด้วย ความสามารถในการตรวจสอบติดตามเส้นทางการเรือ การแสดงข้อมูลแบบเรียลไทม์ การทำงานร่วมกันของเครือข่ายผู้ส่งสินค้าทางทะเล การมีระบบที่ทำงานอย่างสอดคล้องกันได้ดีขึ้น เป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญสำหรับการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Göçer, M. et al., 2022) และ Aziz, Z. A. et al. ได้พบว่า ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ ผลการวิจัยยังบ่งชี้ว่าความสามารถในการเพิ่มมูลค่าส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ (Aziz, Z. A. et al., 2017) เช่นเดียวกับ Lagoudis, I. N. et al. ที่พบว่า ความยืดหยุ่น ความแข็งแกร่ง และความเป็นมิตรต่อผู้ใช้ โดยให้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโซ่อุปทานการเดินเรือ ผลลัพธ์ที่ได้ คือ จะเพิ่มประสิทธิภาพต่อกลุ่มธุรกิจการเดินเรือ (Lagoudis, I. N. et al., 2019) แสดงให้เห็นว่าสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวีเป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน เนื่องจากการดำเนินงานด้านการขนส่งสินค้าทางน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เพียงช่วยลดต้นทุนและเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า แต่ยังสร้างความมั่นคงให้กับการดำเนินงานในระยะยาว การมีระบบติดตามตรวจสอบที่แม่นยำ การให้ข้อมูลแบบเรียลไทม์ และความสามารถในการประสานงานอย่างราบรื่นกับเครือข่ายคู่ค้า ทำให้เกิดการตัดสินใจที่รวดเร็วและถูกต้อง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มมูลค่า ความยืดหยุ่น และความแข็งแกร่งของระบบซัพพลายเชน อันเป็นรากฐานของความยั่งยืนทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

คุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน (SCQ) และสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน (SCP) นอกจากนี้คุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน (SCQ) ยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน (SCP) ผ่านทั้งความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ (LOF) และ สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี (MLP) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลที่เท่ากับ .580 สำหรับทั้งสองทางอ้อม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ในซัพพลายเชนในการเสริมสร้างความยั่งยืนของระบบ โดยความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการขนส่งสามารถเพิ่มความสามารถในการปรับตัวของซัพพลายเชน โดย สอดคล้องกับ Pantouvakis, A. & Vlachos, I. กล่าวว่า ผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางทะเลที่มีความสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพด้านความยั่งยืนมากกว่าความเป็นผู้นำ และวัฒนธรรมองค์กรจะกลั่นกรองความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีความสามารถและความยั่งยืน แต่ไม่ใช่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับความยั่งยืน (Pantouvakis, A. & Vlachos, I., 2020) เช่นเดียวกับ Kapidani, N. et al. ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพของระบบธุรกิจการเดินเรือในประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาในยุโรป ต้องอาศัยระบบเทคโนโลยีที่ชาญฉลาด เพื่อสร้างความยั่งยืนในธุรกิจการขนส่งสินค้าทางทะเลของยุโรปและทั่วโลก (Kapidani, N. et al. , 2020) สอดคล้องกับ Lim, S. et al. ที่พบว่า ประสิทธิภาพและการประเมินความยั่งยืนของท่าเรือ ได้แก่ แผนงานที่มีอยู่ การดำเนินการตามมาตรการ กลไกในการดำเนินการ และช่องว่างและความท้าทายในการประเมิน สำหรับด้านแผนงานที่มีอยู่ต้องประเมินการบังคับใช้ด้านนโยบายสีเขียวของรัฐบาลด้านการดำเนินการตามมาตรการเกี่ยวข้องกับการใช้เทคนิคที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการดำเนินงานที่ยั่งยืน ในขณะที่ด้านกลไกในการดำเนินการส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการสร้างตัวบ่งชี้ที่เพิ่มความเข้าใจในการปฏิบัติงาน (Lim, S. et al., 2019) แสดงให้เห็นว่าคุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน ทั้งทางอ้อมผ่านความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์และสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์นาวี โดยความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพช่วยเอื้อต่อการแลกเปลี่ยน

ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ การประสานงานที่ราบรื่น และความร่วมมือระหว่างคู่ค้า ซึ่งส่งผลให้ซัพพลายเชนสามารถปรับตัวต่อความท้าทายได้ดีขึ้น ขณะเดียวกันการดำเนินงานด้านการขนส่งทางน้ำที่มีประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นสูงก็ช่วยเพิ่มศักยภาพด้านความยั่งยืน ทั้งในมิติการลดต้นทุน การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการเพิ่มความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันเป็นรากฐานของการพัฒนาซัพพลายเชนที่สามารถคงอยู่และแข่งขันได้ในระยะยาว

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากข้างต้นผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ให้บริการขนส่งสินค้าทางน้ำมีระดับคุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชน ความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์ สมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์ และสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืนอยู่ในระดับสูง แสดงถึงศักยภาพในการดำเนินงานและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า คุณภาพความสัมพันธ์ของซัพพลายเชนส่งผลโดยตรงต่อสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืน และส่งผลทางอ้อมผ่านความยืดหยุ่นด้านโลจิสติกส์และสมรรถนะโลจิสติกส์พาณิชย์ โดยแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญ ผลลัพธ์ยืนยันว่าการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งในซัพพลายเชน ควบคู่กับการเพิ่มความยืดหยุ่นและสมรรถนะด้านโลจิสติกส์พาณิชย์ จะช่วยยกระดับสมรรถนะซัพพลายเชนที่ยั่งยืนในระยะยาว อีกทั้งเป็นแนวทางสำคัญต่อการวางกลยุทธ์พัฒนาอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางน้ำให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืน โดยการใช้พลังงานหมุนเวียน เช่น ไฮโดรเจนสีเขียว พลังงานแสงอาทิตย์ และการใช้เชื้อเพลิงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในระบบขนส่งทางทะเล จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางทะเล นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบไฟฟ้าจากฝั่ง (Shore Power Supply) ในท่าเรือยังช่วยลดการปล่อยมลพิษจากการขนส่งทางทะเลได้อีกด้วย 2) ผู้ประกอบการควรพัฒนากระบวนการและเทคโนโลยีที่ช่วยลดเวลาในการขนส่งโดยมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบอัตโนมัติมาใช้ในการดำเนินงาน ระบบการจัดการคลังสินค้าอัจฉริยะ การติดตามสถานะสินค้าผ่านเทคโนโลยี Block chainระบบ GPS และ IoT จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ทำให้การจัดการและขนส่งสินค้ารวดเร็ว ลดความผิดพลาด และเพิ่มความน่าเชื่อถือในการขนส่ง 3) ผู้ประกอบการควรดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความโปร่งใสในการสื่อสารกับลูกค้า การสื่อสารแบบเรียลไทม์และการให้ข้อมูลการขนส่งอย่างโปร่งใสจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความพึงพอใจให้กับลูกค้า ซึ่งสามารถเพิ่มความยั่งยืนในความสัมพันธ์กับลูกค้าได้ รวมถึงการใช้ระบบ National Single Window (NSW) ในการส่งข้อมูลศุลกากรที่แม่นยำและรวดเร็ว และ 4) ผู้ประกอบการควรมีการเพิ่มความยืดหยุ่นในการจัดการโลจิสติกส์ การใช้เส้นทางขนส่งที่หลากหลายและการขนส่งหลายรูปแบบที่สามารถรวมการขนส่งทางทะเลและทางบกเข้าด้วยกันจะช่วยให้การขนส่งสามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์ เช่น ในช่วงเวลาที่มีความต้องการสูงหรือเมื่อท่าเรือถูกปิด รวมถึงการติดตามและปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงในกฎระเบียบต่าง ๆ เช่น กฎระเบียบศุลกากรหรือข้อกำหนดทางสิ่งแวดล้อม โดยการใช้เทคโนโลยี e-Filing และ e-Customs จะช่วยให้การดำเนินงานมีความรวดเร็วและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ภายในซัพพลายเชน เช่น ซัพพลายเออร์ ลูกค้า และพันธมิตรทางธุรกิจ เพื่อตรวจสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนในมุมมองที่หลากหลาย รวมถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและกฎระเบียบใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความยั่งยืนในอุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางน้ำโดยเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรมการขนส่งทางบกหรืออุตสาหกรรมการขนส่งทางอากาศ เพื่อหาแนวทางที่สามารถนำมาใช้ร่วมกันในการพัฒนาซัพพลายเชนที่ยั่งยืน 3) ควรมีการเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการขนส่งทางน้ำในภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งในเชิงวิธีการขนส่ง เทคโนโลยีที่ใช้ และปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะ เพื่อทำความเข้าใจถึงข้อดีข้อเสียและการปรับใช้ในแต่ละพื้นที่ เช่น Blockchain, AI และ IoT ในการพัฒนาความยั่งยืนของซัพพลายเชนในด้านการขนส่งทางทะเล โดยเฉพาะในการติดตามสินค้าตลอดกระบวนการขนส่ง การจัดการเอกสาร และการตรวจสอบการปล่อยคาร์บอน และ 4) ควรมีการวิจัยเพื่อสำรวจว่าแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งผลต่อการพัฒนาความยั่งยืนในซัพพลายเชนได้อย่างไร เช่น การใช้ระบบที่สามารถจัดการกับความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงในนโยบายภาครัฐ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2566). ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์. กองยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์: กระทรวงพาณิชย์.
- ธัญญรัตน์ สุทธิประภา. (2561). การดำรงรักษางานในนิคมอุตสาหกรรมอัญธานี. *Sisaket Rajabhat University Journal*, 12(2), 59-69.
- ศูนย์วิจัยธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2566). อุตสาหกรรมขนส่งสินค้าทางน้ำไทย: เมื่อกระแสการค้าโลกหมุนธุรกิจเดินเรือ. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.krungsri.com/th/research>
- Ali, I. et al. (2021). Impact of supply chain relationship quality on sustainable performance: Role of relational capabilities and environmental collaboration. *Business Strategy and the Environment*, 30(1), 683-696.
- Aziz, Z. A. et al. (2017). The Relationship of Logistics Flexibility and Value-added Capability on Logistics Performance in Logistics Services. University of Malaysia Kelantan: Kelantan, Malaysia.
- Beresford, A. K. C. et al. (2021). Port-centric logistics: A New Business Model for a Sustainable Supply Chain. *Journal of Transport Geography*, 95, 103157. <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2021.103157>.
- Choa, S. & Lee, B. (2020). Does transportation size matter for competitiveness in the logistics industry? The cases of maritime and air transportation. *The Asian Journal of Shipping and Logistics*, 36(4), 214-223.
- Cronbach, L. J. (1954). The reliability of tests: From alpha to omega. *Psychometrika*, 19(3), 297-334.

- Fornell, C. & Larcker, D. F. (1981). Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error: Algebra and Statistics. *Journal of Marketing Research*, 18, 382-388. <https://doi.org/10.1177/002224378101800313>.
- Göçer, M. et al. (2022). Logistics performance index-driven policy development: An application to Turkey. *Transport Policy*, 124, 20-32. <https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2022.04.005>.
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate data analysis*. (7th ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Kapidani, N. et al. (2020). Digitalization in developing maritime business environments towards ensuring sustainability. *Sustainability*, 12(21), 9235. <https://doi.org/10.3390/su12219235>.
- Kijewska, K. & Jedlinski, M. (2018). The concept of urban freight transport projects durability and its assessment within the framework of a freight quality partnership. *Sustainability*, 10(7), 2226. <https://doi.org/10.3390/su10072226>.
- Lagoudis, I. N. et al. (2019). Maritime Cluster Attractiveness Index. *Maritime Business Review*, 4(2), 169-189.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28(4), 563-575.
- Lim, S. et al. (2019). Port sustainability and performance: A systematic literature review. *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, 72, 47-64. <https://doi.org/10.1016/j.trd.2019.04.009>.
- Nguyen, L. H. & Yeo, G. T. (2022). Logistics flexibility and supply chain resilience: Empirical evidence from maritime transport firms. *Transport Policy*, 116, 74-84. <https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2021.11.01>.
- Northeast Maritime Institute. (2024). The Vital Role of the Maritime Industry in Shipping. Retrieved January 19, 2024, from <https://nmi.edu/the-vital-role-of-the-maritime-industry-in-shipping/>
- Notteboom, T. & Rodrigue, J. P. (2022). *Port Economics, Management and Policy*. Abingdon, UK: Routledge.
- OECD. (2021). *Container Shipping in Times of COVID-19: Why Freight Rates Have Surged, and Impacts on Policy*. Paris, France: International Transport Forum.
- Pantouvakis, A. & Vlachos, I. (2020). Talent and leadership effects on sustainable performance in the maritime industry. *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, 86, 102440. <https://doi.org/10.1016/j.trd.2020.102440>.
- Pham, T. H. & Doan, X. H. (2020). Supply chain relationship quality, environmental uncertainty, supply chain performance and financial performance of high-tech agribusinesses in Vietnam. *Uncertain Supply Chain Management*, 8(4), 663-674.

- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49-60.
- Shin, Y. et al. (2018). The impact of supply chain relationship quality on performance in the maritime logistics industry in light of firm characteristics. *The International Journal of Logistics Management*, 29(3), 1077-1097.
- Sorkun, M. F. et al. (2020). Omni-channel capability and customer satisfaction: mediating roles of flexibility and operational logistics service quality. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 48(6), 629-648.
- Soti, R. et al. (2023). A structural equation modeling framework for studying sustainable freight transportation indicators in emerging economies. *Decision Analytics Journal*, 9, 100337. <https://doi.org/10.1016/j.dajour.2023.100337>.
- UNCTAD. (2023). Review of Maritime Transport 2023. Retrieved August 10, 2024, from <https://unctad.org/publication/review-maritime-transport-2023>
- Yang, C. C. et al. (2021). Can corporate social responsibility enhance organizational image and commitment in the ocean freight forwarding industry? *Maritime Business Review*, 6(4), 358-376.

การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมหลักสูตรวิชาชีพครู ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคต*

THE DEVELOPMENT OF ETHICAL AND MORAL INDICATORS FOR FUTURE TEACHER EDUCATION CURRICULA OF RAJABHAT UNIVERSITIES

พูนพชร ทศนะ*, จิตรา ดุษฎีเมธา, กัมปนาท บริบูรณ์

Phoonphatchara Thatsana*, Jitra Dudsdeemaytha, Gumpanat Boriboon

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate School, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: phoonphatchara@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมตามหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคต โดยนำแนวคิดการมองอนาคตโมเดลเพชรของฟอร์บเปอร์ Foresight Diamond มาเป็นเครื่องมือในการวิจัย การดำเนินการวิจัยมี 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ และการดำเนินการของหลักสูตรวิชาชีพครู ด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน ขั้นตอนที่ 2 สำนวจสภาพแวดล้อมเชิงลึกโดยใช้เทคนิค STEEP Analysis เพื่อหาผลกระทบจากปัจจัยภายนอกที่มีต่อหลักสูตรวิชาชีพครู ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน ถึงแนวโน้มตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมในอนาคต ขั้นตอนที่ 4 สำนวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาแนวโน้มตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมที่เป็นไปได้ แนวโน้มที่พึงประสงค์ และความสอดคล้องของความคิดเห็น ขั้นตอนที่ 5 จัดทำร่างอนาคตเพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนที่ 6 เขียนภาพอนาคตตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมตามหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคต ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้คุณธรรม จำนวน 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ความพอเพียง ความเป็นกัลยาณมิตร ความมีจิตสาธารณะ และตัวบ่งชี้จริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพ จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ พัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ รักและศรัทธาในวิชาชีพ บรรณานัติยึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด กล่าวหาญทางจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี

คำสำคัญ: ตัวบ่งชี้คุณธรรม, ตัวบ่งชี้จริยธรรม, หลักสูตรวิชาชีพครู, การจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม, วิธีวิทยาการมองอนาคต

Abstract

This research aimed to develop ethical and moral indicators for teacher education curricula focusing on ethical and moral learning management for future Rajabhat University students. The study employed Popper's Foresight Diamond Model as a research framework. The research methodology comprised six steps: Step 1 involved a literature review of documents concerning learning management components and the implementation of teacher education curricula in ethical and moral learning management at Rajabhat Universities from 2004 to the present. Step 2 conducted an in-depth environmental scanning using STEEP Analysis technique to identify the impact of external factors on teacher education curricula. Step 3 interviewed 17 experts regarding future trends of ethical and moral indicators. Step 4 surveyed expert opinions to determine feasible trends, desirable trends, and consensus regarding ethical and moral indicators. Step 5 constructed a futures wheel to categorize data obtained from expert opinions. Step 6 developed future scenarios of ethical and moral indicators using a mixed-methods approach. Quantitative data were analyzed using percentage, median, and interquartile range (IQR). The findings revealed that ethical and moral indicators for future teacher education curricula in ethical and moral learning management at Rajabhat Universities comprised 7 moral indicators: responsibility, sacrifice, compassion, honesty and integrity, sufficiency, being a good friend (kalyanamitra), and public-mindedness; and 5 ethical or professional ethics indicators: academic and professional self-development, love and faith in the profession, benevolence prioritizing learners' best interests, moral courage, and being a good role model.

Keywords: Moral Indicators, Ethical Indicators, Teacher Preparation Curricula, Moral and Ethical Learning Management, Foresight Methodology

บทนำ

ระบบการศึกษาเป็นระบบที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพในการสร้างสรรค์ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม และระบบการเมือง รวมทั้งสร้างสรรค์คนที่มีคุณภาพให้กับระบบการศึกษาเองอีกด้วย (พลฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2565) การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการสร้างมาตรฐานคุณวุฒิที่ชัดเจน เพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขาวิชา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF) พ.ศ. 2552 ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเป็นกลไกในการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของบัณฑิตต่อมาในปี พ.ศ. 2565 คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาได้ปรับปรุงรายละเอียดของผลลัพธ์การเรียนรู้โดยกำหนดให้ประกอบด้วยอย่างน้อย 4 ด้าน คือ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skills) 3) จริยธรรม (Ethics) และ 4) คุณลักษณะ (Character) โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งด้านจริยธรรม ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำระดับบุคคลที่สะท้อนถึงคุณธรรม ศีลธรรม และจรรยาบรรณ ทั้งในระดับส่วนตนและส่วนรวม ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น หลักสูตรจึงต้องกำหนดจริยธรรมให้สอดคล้องกับสาขาวิชา และจริยธรรมเฉพาะวิชาชีพที่สภาวิชาชีพหรือจรรยาบรรณวิชาชีพกำหนดไว้ (ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา, 2565) แม้ว่าภาครัฐจะให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเชิงนโยบาย แต่ในทางปฏิบัติ ยังพบว่า ต้องอาศัยความพยายามอย่างจริงจังอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในระดับสถาบันอุดมศึกษา ย้อนกลับไปในปี พ.ศ. 2540 คณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ดำเนินโครงการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ผ่าน 3 แนวทางหลัก ได้แก่ กิจกรรมเสริมหลักสูตร การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในรายวิชา และการจัดรายวิชาเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรมในมหาวิทยาลัยนาร่อง และในปีงบประมาณ 2560 สำนักเลขาธิการคุรุสภาได้ดำเนินการโครงการส่งเสริมกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจรรยาบรรณให้กับนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Ethics in Professional Learning Community: E-PLC) มาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาไทย มีการพัฒนาต่อเนื่องจากการกำหนดมาตรฐานคุณวุฒิ ไปสู่การปฏิบัติจริงผ่านโครงการต่าง ๆ แม้ยังต้องอาศัยความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษายังคงประสบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น นักศึกษาไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม บุคลากรต้นแบบมีจำนวนจำกัด รูปแบบกิจกรรมขาดความหลากหลาย ขาดการมีส่วนร่วมของนักศึกษา และขาดการติดตามประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ (นฤมล โอสธานุเคราะห์, 2549); (อัจฉรา ไชยูปถัมภ์, 2561) ซึ่งให้เห็นว่าการพัฒนานิสิตนักศึกษาในปัจจุบันยังเน้นหนักด้านวิชาการและวิชาชีพตามกรอบผลการเรียนรู้ด้านความรู้และทักษะ (Hard Skills) เป็นหลัก ขณะที่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (Soft Skills) ยังได้รับความสนใจน้อย (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา, 2562) ทั้งนี้เพราะหลักสูตรส่วนใหญ่เน้นเนื้อหาทางวิชาการ จุดมุ่งหมายทางคุณธรรมจริยธรรมขาดตัวบ่งชี้ที่เฉพาะเจาะจงและไม่มีการจัดลำดับความสำคัญอย่างชัดเจนว่าคุณธรรมจริยธรรมข้อใดควรได้รับการปลูกฝังก่อนหลัง (รัฐบุรุษ คัมภีร์พัย, 2559) นับเป็นสาเหตุใหญ่สาเหตุหนึ่งที่ทำให้การจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมมีเป้าหมายไม่ชัดเจน ส่งผลให้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการวัดและประเมินผลขาดประสิทธิภาพ ในการดำเนินการ

นอกจากนี้ ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเต็มไปด้วยความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) ยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพครูให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในอนาคต (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2563) การมองอนาคตในลักษณะเชิงรุกโดยใช้การวิจัยอนาคต (Futures Research) จึงถือเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรครูให้ตอบสนองต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2534); (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562) แบบจำลอง Foresight Diamond ซึ่งเสนอโดย Popper, R. ได้เสนอเครื่องมือการมองอนาคตจำนวน 33 วิธี อิงจากฐานความรู้ 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ความเชี่ยวชาญ (Expertise) การมีส่วนร่วม (Interaction) และหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence) (Popper, R., 2008) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบอนาคตหลักสูตรวิชาชีพครูอย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

จากเหตุผลและหลักฐานข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมตามหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคต เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมให้มีเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้นโดยประยุกต์ใช้เครื่องมือการมองอนาคต Foresight Diamond ของปอร์เบอร์ตีที่เหมาะสมกับงานวิจัยนี้มาเป็นเครื่องมือในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมตามหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมตามหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม แบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) การทบทวนวรรณกรรมเป็นการวิเคราะห์สังเคราะห์งานวิชาการที่ผ่านมา ที่มีความหลากหลายทำให้สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้มากขึ้น เพิ่มความแม่นยำของผลที่ได้จากการวิจัยมากขึ้น ในงานวิจัยกำหนดขอบเขตการทบทวนวรรณกรรมไว้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ศึกษาจุดหมายของการจัดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่วนที่ 2 ศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏย้อนหลัง 20 ปี ตั้งแต่มีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจสภาพแวดล้อมเชิงลึก (Deep Horizon Scanning) เพื่อหาปัจจัยขับเคลื่อนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ STEEP Analysis ประเมินสภาพแวดล้อมด้านสังคม (Social) เทคโนโลยี (Technology) เศรษฐกิจ (Economy) สิ่งแวดล้อม (Environment) และการเมือง (Politics) ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม

ขั้นตอนที่ 3 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Expert Panel Interview) เพื่อศึกษาแนวโน้มในอนาคตของจุดหมายของหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน โดยวิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) อ้างอิงวิธีการของ Mc Millan ที่พบว่า จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่มีขนาดตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราคลาดเคลื่อนจะน้อยลงมากจนคงที่ เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายจำนวน 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญที่นำนโยบายไปปฏิบัติ จำนวน 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญที่เคยศึกษาในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 4 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานทางด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 3 ท่าน สัมภาษณ์โดยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ข้อความที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาต้องมีค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้าตามแนวคิดของ Cohen นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดหมวดหมู่และสร้างข้อสรุปการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Inductive) ตามรูปแบบของ Colaizzi เพื่อนำไปจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็น หาแนวโน้มที่จะเป็นไปได้ในอนาคตตามขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การสำรวจความคิดเห็น (Polling) เพื่อแสวงหาสารสนเทศเกี่ยวกับความคิด ความเห็น ความเชื่อ เจตคติ หรือพฤติกรรม ในงานวิจัยนี้ เป็นการสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นแนวนอนที่เป็นไปได้ของตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาชีพครูในอนาคต สำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ 17 ท่านที่เคยให้สัมภาษณ์ในขั้นตอนสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้มีความเข้าใจจุดประสงค์ของการวิจัยเป็นอย่างดี และแบบสำรวจความคิดเห็นที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบลิเคิร์ต (Likert Scale) แนวนอนที่เป็นไปได้จากน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด แทนค่าด้วย 1, 2, 3, 4, 5 นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละที่พึงประสงค์ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยควอไทล์ มีเกณฑ์ร้อยละที่พึงประสงค์ตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป ค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป แสดงว่าแนวนอนเป็นไปได้ และค่าพิสัยควอไทล์ มีค่าตั้งแต่ 1.5 ลงมา แสดงว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกัน

สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญถึงแนวนอนที่เป็นไปได้ของตัวบ่งชี้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นดังนี้

1. ตัวบ่งชี้ด้านคุณธรรม มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การผ่านเกณฑ์พึงประสงค์ เกณฑ์ IQR และเกณฑ์มัธยฐาน ของตัวบ่งชี้ด้านคุณธรรม

ตัวบ่งชี้ด้านคุณธรรม	เกณฑ์			
	IQR ≤ 1.5	มัธยฐาน ≥ 3.5	พึงประสงค์ 85%	ผ่าน 3 เกณฑ์
- มีความรับผิดชอบ	✓	✓	✓	✓
- มีความเสียสละ	✓	✓	✓	✓
- มีความเมตตากรุณา	✓	✓	✓	✓
- มีความซื่อสัตย์สุจริต	✓	✓	✓	✓
- มีความขยันหมั่นเพียร	✓	✗	✓	✗
- มีความพอเพียง	✓	✓	✓	✓
- มีความอดทน	✓	✗	✗	✗
- มีความละเอียดรอบคอบ	✓	✗	✓	✗
- ความเป็นกัลยาณมิตร	✓	✓	✓	✓
- จิตสาธารณะ	✓	✓	✓	✓
- มีความสุภาพอ่อนน้อม	✓	✗	✓	✗
- มีความกตัญญูกตเวที	✓	✗	✓	✗
- มีใจใฝ่สัมฤทธิ์	✓	✗	✓	✗
- รู้ผิดชอบชั่วดี	✓	✗	✓	✗
- เคารพสิทธิ์ผู้อื่น	✓	✗	✗	✗
- มีความเชื่อมั่น	✓	✗	✗	✗
- รู้จักกาลเทศะ	✓	✗	✗	✗

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านคุณธรรมที่ผ่านเกณฑ์พึงประสงค์ ร้อยละ 85 ผ่านเกณฑ์ IQR ≤ 1.5 และผ่านเกณฑ์มัธยฐาน ≥ 3.5 ครบทั้ง 3 เกณฑ์ มีจำนวน 7 ตัวบ่งชี้ ผ่าน 2 เกณฑ์ จำนวน 6 ตัวบ่งชี้ และผ่านเพียงเกณฑ์เดียว จำนวน 5 ตัวบ่งชี้

2. ตัวบ่งชี้ด้านจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพครู มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 2 ดังนี้

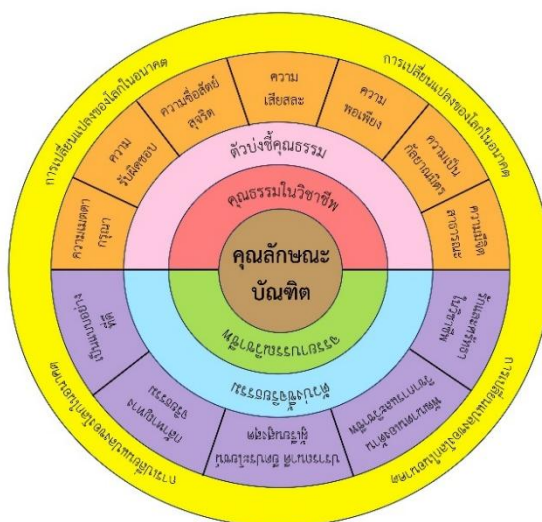

ตารางที่ 2 การผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ เกณฑ์ IQR และเกณฑ์มัธยฐาน ของตัวบ่งชี้ด้านจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพครู

ตัวบ่งชี้ด้านจริยธรรมหรือจรรยาบรรณ วิชาชีพครู	เกณฑ์			
	IQR ≤ 1.5	มัธยฐาน ≥ 3.5	พึงประสงค์ 85%	ผ่าน 3 เกณฑ์
- พัฒนานตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ	✓	✓	✓	✓
- รักและศรัทธาในวิชาชีพ	✓	✓	✓	✓
- อุทิศตนเพื่อพัฒนาวิชาชีพ	✓	✗	✓	✗
- มีความปรารถนาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด	✓	✓	✓	✓
- สำนึกในหน้าที่	✓	✗	✓	✗
- มีความยุติธรรม	✓	✗	✓	✗
- มีความสามัคคี	✓	✗	✓	✗
- มีความกล้าหาญทางจริยธรรม	✓	✓	✓	✓
- เป็นแบบอย่างที่ดี	✓	✓	✓	✓

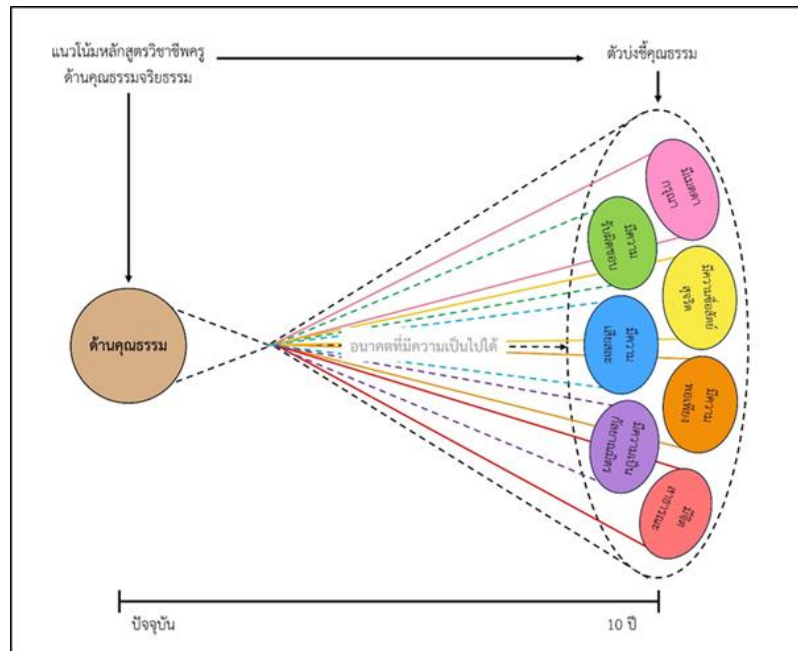
จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพครู จำนวน 9 ตัวบ่งชี้ มีจำนวนที่ผ่านเกณฑ์ที่พึงประสงค์ร้อยละ 85 ผ่านเกณฑ์ IQR ≤ 1.5 และผ่านเกณฑ์มัธยฐาน ≥ 3.5 ทั้ง 3 เกณฑ์ จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ และผ่าน 2 เกณฑ์ จำนวน 4 ตัวบ่งชี้

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำกงล้ออนาคต (Future Wheels) เป็นการสร้างแผนภาพเพื่อจัดหมวดหมู่ ความคิดจากข้อมูลที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ข้อมูลที่พึงประสงค์ตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป ข้อมูลที่มีแนวโน้มที่เป็นไปได้มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป และข้อมูลที่ยุทธศาสตร์มีความเห็นสอดคล้องกัน มีค่าควอไทล์ Q3 - Q1 ตั้งแต่ 1.5 ลงมาเป็นข้อมูลในการจัดทำกงล้ออนาคต ได้ดังนี้

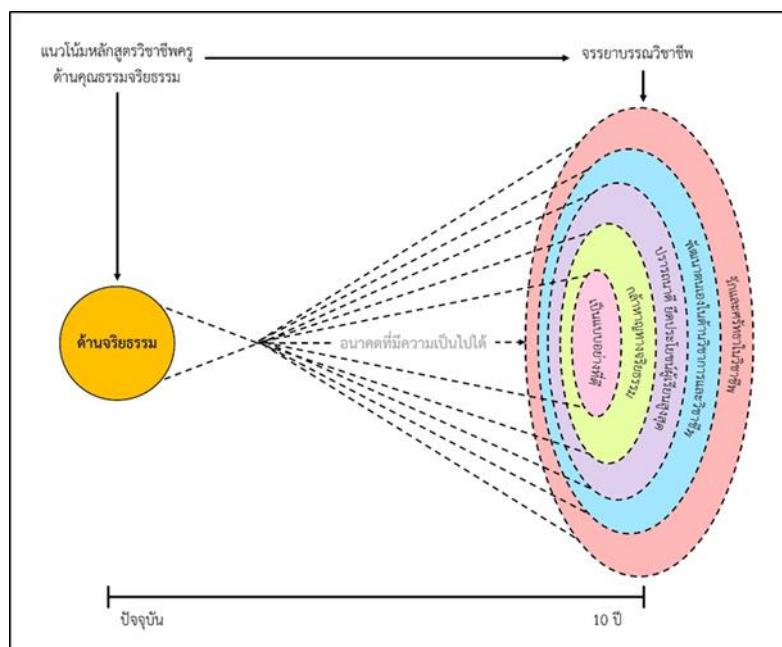

ภาพที่ 1 กงล้ออนาคต

ขั้นตอนที่ 6 การเขียนอนาคตภาพ (Scenario Writing) เป็นขั้นตอนการสรุปภาพตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมของหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคต

ภาพที่ 2 ตัวบ่งชี้คุณธรรมซึ่งเป็นคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม

ภาพที่ 3 ตัวบ่งชี้จริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพครู

ผลการวิจัย

การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมตามหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในอนาคต มีผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. ตัวบ่งชี้คุณธรรมซึ่งเป็นคุณลักษณะบัณฑิตครูด้านคุณธรรมในอนาคต ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้คุณธรรมที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ในอนาคต ได้แก่ ความเมตตากรุณา ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความพอเพียง ความเป็นกัลยาณมิตรและจิตสาธารณะ
2. ตัวบ่งชี้จริยธรรมของบัณฑิตครูหรือจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ในอนาคต ได้แก่ รักและศรัทธาในวิชาชีพ พัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ ประารถนาดียึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด ความกล้าหาญทางจริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี

อภิปรายผล

1. ตัวบ่งชี้คุณธรรมซึ่งเป็นคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรม

จากการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ 20 ปี ตั้งแต่มีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 พบว่า มาตรฐานหลักสูตรในด้านคุณธรรมจริยธรรมได้ถูกกำหนดขึ้นโดยอิงตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF) รวมถึงมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ การระบุคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรยังอยู่ในระดับทั่วไป ไม่มีการระบุคุณธรรมเฉพาะที่จำเป็นต่อวิชาชีพครูอย่างชัดเจน ส่งผลให้แต่ละสถาบันการศึกษามีการตีความและถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมแตกต่างกันไปตามจุดเน้นของตนเอง ซึ่งนำไปสู่ความหลากหลายในคุณลักษณะของบัณฑิตครู และอาจส่งผลให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและประเทศได้อย่างเพียงพอ ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสะท้อนผ่านการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมภายนอกตามกรอบ STEEP Analysis (Social, Technological, Environmental, Economic and Political) โดยพบว่า ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นสังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ หรือการเมือง ส่งผลโดยตรงต่อเนื้อหาวิชาความรู้หรือทักษะทางวิชาชีพ (Hard Skills) ที่อาจล้าสมัย หรือไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต ซึ่งอาชีพบางประเภทอาจหมดไปและมีอาชีพใหม่เกิดขึ้นแทนที่

ในทางกลับกัน ทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นทักษะเชิงสัมพันธ์ (Soft Skills) ยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัว เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม และดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีคุณค่า แม้โลกจะเปลี่ยนแปลงไปมากเพียงใดก็ตาม คุณธรรมพื้นฐานที่บัณฑิตครูควรมี ได้แก่ ความเมตตากรุณา ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความพอเพียง ความเป็นกัลยาณมิตร และจิตสาธารณะ ซึ่งล้วนเป็นคุณลักษณะที่สามารถพัฒนาและส่งเสริมผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล พระใหญ่ และสิทธิพร ครามานนท์ พบว่า ความเมตตากรุณาและความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะเชิงบวกที่จำเป็นของนักศึกษาวิชาชีพครู (นฤมล พระใหญ่ และสิทธิพร ครามานนท์, 2566)

อีกทั้งยังสนับสนุนผลการศึกษาโดย ญัฐมน พันธุ์ชาตรี ระบุว่าความเสียสละและความพอเพียงเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นครู (ญัฐมน พันธุ์ชาตรี, 2559) ขณะที่อมรรัตน์ แก่นสาร และคณะ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรสะท้อนถึงจิตวิญญาณของความเป็นครูที่แท้จริง (อมรรัตน์ แก่นสาร และคณะ, 2560) และงานของศุภวรรณ เล็กวิไล และเรียม ศรีทอง ยังพบว่า กิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตสาธารณะของครู (ศุภวรรณ เล็กวิไล และเรียม ศรีทอง, 2562)

ดังนั้น ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการทบทวนและพัฒนาการกำหนดคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรวิชาชีพครูให้มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับบริบทของโลกอนาคต ตลอดจนส่งเสริมให้สถาบันผลิตครูมีแนวทางที่สอดคล้องกันในการพัฒนา Soft Skills ของนักศึกษาให้สามารถตอบโจทย์ของสังคมในยุคเปลี่ยนผ่านได้อย่างแท้จริง

2. ตัวบ่งชี้จริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพครู

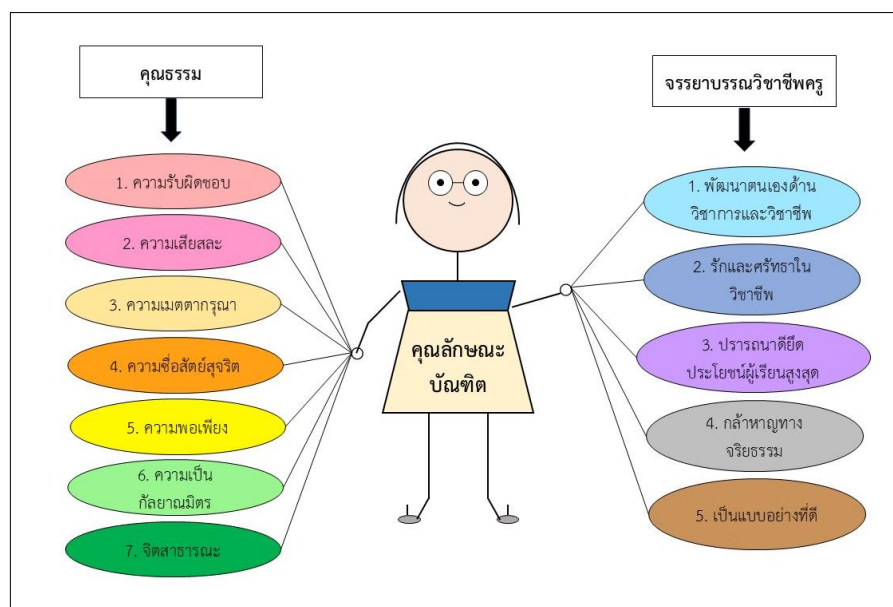
คุณลักษณะด้านจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพของบัณฑิตครู ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นครูในโลกยุคปัจจุบันและอนาคต โดยคุณลักษณะสำคัญที่พบ ได้แก่ ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ ความปรารถนาดีและยึดประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน ความกล้าหาญทางจริยธรรม และการเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่สะท้อนถึงจิตวิญญาณของความเป็นครูและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ เช่น ญัฐมน พันธุ์ชาตรี พบว่า ความรักและศรัทธาในวิชาชีพครูเป็นคุณลักษณะด้านจรรยาบรรณที่จำเป็นของครู (ญัฐมน พันธุ์ชาตรี, 2559) วรรณกร พรประเสริฐ และคณะ ก็พบว่า ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ เป็นลักษณะของ “ครูดี” ที่ควรได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง (วรรณกร พรประเสริฐ และคณะ, 2561) ขณะเดียวกัน จรูญศรี มาติกลโกวิทย์ และคณะ, สังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา และคณะ ต่างพบตรงกันว่า ความปรารถนาดีต่อผู้เรียนและการยึดประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญของจิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ ในด้านของจริยธรรมที่แสดงออกถึงความกล้าหาญ (จรูญศรี มาติกลโกวิทย์ และคณะ, 2561); (สังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา และคณะ, 2562)

อาภา หวังสุขไพศาล และคณะ พบว่า ความกล้าหาญทางจริยธรรมเป็นคุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู ซึ่งครูที่มีความกล้าหาญในเชิงจริยธรรมจะสามารถตัดสินใจในสถานการณ์ที่ท้าทายได้อย่างถูกต้องและยึดมั่นในความถูกต้องแม้จะต้องเผชิญกับแรงกดดันหรือผลกระทบก็ตาม (อาภา หวังสุขไพศาล และคณะ, 2566)

นอกจากนี้ งานวิจัยของ สุเมษย์ หนกหลัง ยังยืนยันว่า การเป็นแบบอย่างที่ดีของครูถือเป็นลักษณะที่สำคัญในด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ เนื่องจากครูเป็นบุคคลต้นแบบที่ผู้เรียนยึดถือทั้งในด้านพฤติกรรม ค่านิยม และทัศนคติ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนทั้งในด้านวิชาการและความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โดยสรุป ผลการวิจัยในประเด็นด้านจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพของครู ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการกำหนดและส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะเหล่านี้ในหลักสูตรการผลิตครูอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้บัณฑิตครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในความรับผิดชอบต่อผู้เรียน วิชาชีพ และสังคมโดยรวม (สุเมษย์ หนกหลัง, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

จากข้อค้นพบในงานวิจัย สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาชีพครูหรือคุณลักษณะบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรมเป็นจุดมุ่งหมายปลายทางที่มีความชัดเจน ประกอบด้วย ตัวบ่งชี้ด้านคุณธรรมจำนวน 7 ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้ทางด้านจริยธรรมหรือจรรยาบรรณวิชาชีพ จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ เพื่อเป็นแนวทางที่ชัดเจนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และดำเนินการวัดและประเมินผลให้ได้ผลที่แท้จริงตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ต่างจากหลักสูตรวิชาชีพครูที่ใช้อยู่ส่วนใหญ่ กล่าวถึง คุณธรรมจริยธรรมเพียงคำรวม ๆ ว่า “มีคุณธรรมจริยธรรม” ทำให้ขาดความกระจ่างชัดในทางปฏิบัติ

ภาพที่ 4 คุณลักษณะบัณฑิตครู

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้คุณธรรมของบัณฑิตวิชาชีพครูซึ่งเป็นคุณลักษณะบัณฑิต ประกอบด้วย ความเมตตากรุณา ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความพอเพียง ความเป็นกัลยาณมิตร และ จิตสาธารณะ ในส่วนจริยธรรมของบัณฑิตวิชาชีพครูหรือจรรยาบรรณวิชาชีพ งานวิจัยพบว่า บัณฑิตต้องมีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ พัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิชาชีพ บรรณานิติ ยึดประโยชน์ผู้เรียนสูงสุด มีความกล้าหาญทางจริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งผลงานวิจัยนี้ทำให้เกิดความชัดเจนว่าคุณสมบัติทางด้านคุณธรรมจริยธรรมของบัณฑิตวิชาชีพครูอย่างน้อยจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กล่าวมาแล้วตามผลการวิจัย ซึ่งหน่วยงานระดับกระทรวงที่มีหน้าที่กำหนดมาตรฐานคุณวุฒิ ควรมีการปรับปรุง มาตรฐานด้านคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ที่ระบุคุณธรรมจริยธรรมเฉพาะด้านอย่างชัดเจน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาควรจัดทำคู่มือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเฉพาะด้าน โดยระบุนิยามตัวบ่งชี้ และแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนสำหรับแต่ละคุณธรรม เพื่อให้สถาบันการผลิตครูใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร หน่วยงานกลางที่เป็นความร่วมมือของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ทุกแห่ง ควรมีการกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ที่ชัดเจนร่วมกัน หลักสูตร ครุศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรกำหนดจุดมุ่งหมายด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ชัดเจนทุกรายวิชา และมีการ กำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลด้านคุณธรรมจริยธรรมในทุกรายวิชา ครูสภาควรมีการปรับปรุงจรรยาบรรณ วิชาชีพครูให้ชัดเจนและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ในระดับปฏิบัติสาขาวิชาควรจัดทำคู่มือการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมเฉพาะด้านสำหรับนักศึกษาครู โดยระบุความหมาย และความสำคัญของแต่ละคุณธรรม พฤติกรรมที่พึงประสงค์ แนวทางการพัฒนา วิธีการประเมินและติดตามผล การพัฒนาหลักสูตรของแต่ละสาขาวิชา ควรกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรมให้ชัดเจน สามารถประเมินความสำเร็จได้ รายละเอียดคำอธิบายรายวิชา แต่ละวิชาควรกำหนดคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการพัฒนาสำหรับรายวิชานั้น ๆ เพื่อ ผู้สอนจะได้ออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ และควรทำ การวิจัยติดตามผล (Follow - up Study) เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมของบัณฑิตครู ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในช่วง 1 - 3 ปีแรกของการทำงาน และมีการวิจัยระดับมหภาคเพื่อ กำหนดตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครูที่เป็นตัวบ่งชี้ระดับชาติ

เอกสารอ้างอิง

- เจริญศรี มาติลิกโกวิท และคณะ. (2561). โครงการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับครู ก่อนประจำการและครูระหว่างประจำการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- ณัฐมน พันธุ์ชาติ. (2559). การสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นฤมล พระใหญ่ และสิทธิพร ครามานนท์. (2566). การศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะทางบวกของนิสิตนักศึกษา วิชาชีพครูในกรุงเทพมหานคร. วารสาร มทรส. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(1), 136-147.
- นฤมล โอสถานุเคราะห์. (2549). แนวการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาตาม พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา. (2565). รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้มาตรฐานคุณวุฒิระดับ อุดมศึกษา พ.ศ. 2565. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 2/2 ง หน้า 35 (9 กันยายน 2565).
- พฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์. (2565). การพลิกโฉมระบบการศึกษาเพื่อตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐบุรุษ คัมภีร์พย์. (2559). บทบาทของอาจารย์ในการส่งเสริมจริยธรรมแก่นักศึกษา Instructor's Role in Ethical Promotion for Student. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 8(2), 1-12.
- วรรณกร พรประเสริฐ และคณะ. (2561). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของนิสิตครูคุณภาพ มหาวิทยาลัย นเรศวร. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 18(2), 72-82.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2563). บุคคลแห่งการเรียนรู้ในโลก VUCA. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ศุภวรรณ เล็กวิไล และเรียม ศรีทอง. (2562). รูปแบบการเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครู. วารสารบัณฑิตวิจัย, 10(2), 1-16.
- สังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูมิปัญญา และคณะ. (2562). จิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ. วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์, 6(1), 31-37.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). เครื่องมือการมองอนาคต. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการมองอนาคตนวัตกรรม (IFI) สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพนักศึกษา. (2562). ยุทธศาสตร์การพัฒนานิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สีปนนท์ เกตุทัต. (2534). ทางสายกลางในอนาคตของประเทศไทย เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สุขเมชัย หนกหลัง. (2560). คุณลักษณะของครุต้นแบบในการทำงานบริหารวิชาการแก่ชุมชนตามการรับรู้ของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 16(2), 146-152.
- อมรรัตน์ แก่นสาร และคณะ. (2560). การพัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 7(1), 7-15.
- อัจฉรา ไชยูปถัมภ์. (2561). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมและแนวทางการปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาในเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลาง. วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(2), 268-286.
- อาภา หวังสุไพศาล และคณะ. (2566). ประสพการณ์ความกล้าหาญทางจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพ. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 31(1), 42-55.
- Popper, R. (2008). "How are foresight methods selected?". Foresight, 10(6), 62-89.

การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

THE STRATEGIC DEVELOPMENT FOR THE ADMINISTRATION STUDENT CARE AND SUPPORT OPERATIONAL SYSTEM FOR PRIMARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION IN THE NORTHEAST

สุริณี วัฒนศรีทานัง*, ชิชณพงศ์ ศรีจันทร์, พิมพอร สดเอี่ยม

Surinee Wattanasritanang*, Chissanapong Sonchan, Pim-On Sod-lum

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เลย์ ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Loei, Thailand

*Corresponding author E-mail: Surinee.wat@loe1.go.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็น สร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ ประเมินกลยุทธ์ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง ระยะที่ 2 สร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ ได้แก่ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก จัดทำร่างกลยุทธ์ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ คำถามในการสนทนากลุ่ม และตรวจสอบกลยุทธ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินกลยุทธ์ ระยะที่ 3 ประเมินกลยุทธ์ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินกลยุทธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.72) สภาพที่คาดหวังของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวมเท่ากับ 0.375 (PNIModified = 0.375) 2) กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ประกอบด้วย 2.1) พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก 2.2) ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน 2.3) พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ และ 2.4) ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง 17 กลยุทธ์รอง 34 วิธีดำเนินการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

This study aimed to examine the current conditions, desired conditions, and needs of the student care and support system; to develop and validate strategic approaches; and to evaluate strategies under the Office of Primary Educational Service Areas in Northeastern Thailand. A mixed-methods research design was employed in three phases. In phase 1, the current and desired conditions and needs were assessed. The quantitative sample comprised 400 personnel using a structured questionnaire, while qualitative data were collected from 15 key informants through semi-structured interviews. Phase 2, strategic development and validation, was conducted through SWOT analysis, followed by drafting strategic plans. The validation process involved nine experts participating in focus group discussions and completing strategic assessment forms. In Phase 3, the developed strategies were evaluated by 12 experts using a strategic evaluation tool. The research findings revealed that: 1) The current condition of the student ($\bar{X} = 2.93$, $SD = 0.72$), while the desired condition was rated high. The overall Modified Priority Needs Index (PNI Modified = 0.375. 2) Four core strategies were developed 2.1) Integration and linkage of internal and external student support systems 2.2) Capacity building for personnel and strengthening collaborative networks for sustainability 2.3) Development of data systems and network partnerships for coherence and 2.4) Structural enhancement and network expansion for comprehensive student care These strategies encompassed 17 sub-strategies and 34 implementation methods, all of which were assessed as highly appropriate. Moreover, and 3) The strategies demonstrated high feasibility and utility, indicating strong potential for practical implementation across educational service areas.

Keywords: Strategies, Student Care and Support System, Primary Educational Service Area Office

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาและการเข้ารับบริการการศึกษาของประชาชน ได้แก่ มาตรา 50 (4) บุคคลมีหน้าที่เข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและ

หลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวทางจัดการศึกษายังให้ความสำคัญกับผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญด้านความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษาซึ่งเรื่องที่กำหนดให้ดำเนินการ คือ เรื่องความรู้และทักษะการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ 5) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในการดูแลช่วยเหลือเด็กและครอบครัวให้อยู่ในสภาพที่มีมาตรฐานในการดำรงชีวิตที่ดี ได้รับการดูแลให้มีพัฒนาการตามวัย และเด็กทุกคนต้องมีหลักประกันความปลอดภัยได้รับความคุ้มครองจากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งเด็กที่ประสบปัญหาและเด็กที่ไม่ประสบปัญหา โดยการปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใดให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (มาตรา 22) ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์มาใช้เพื่อป้องกันและพัฒนาปัญหา อีกทั้งมีการประสานร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลที่อยู่ในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

สภาพสังคมในปัจจุบันมีการเติบโตและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลให้ค่านิยมและรูปแบบความสัมพันธ์ของคนในสังคมเปลี่ยนไปจากอดีต จากความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน กลายเป็น “ต่างคนต่างอยู่” มีการแข่งขัน แข่งแย่ง เอารอดเอาเปรียบ และให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมมากขึ้น ชุมชนและครอบครัวที่เคยเหนียวแน่นลดลง มีโอกาสเกิดความเครียด วิดกกังวล เหน็ดเหนื่อย และรู้สึกโดดเดี่ยวขาดความสุขเช่นที่เคยเป็นมา เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันเผชิญปัญหาสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาตน ทั้งจากการหมกมุ่นในเกมส์ การชิงชังผิดกฎหมาย การใช้ความรุนแรง มีเพศสัมพันธ์เร็ว สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า ใช้สารเสพติด และขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ทั้งหมดนี้ทำให้พฤติกรรมแตกต่างจากอดีต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) สอดคล้องกับ ยูนิเซฟ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม สถาบันเบอร์เน็ต ปัญหาสุขภาพจิตเป็นอีกหนึ่งปัญหาสำคัญด้านสุขภาพที่สามารถพบได้ไม่ว่าจะอยู่ในช่วงวัยใดโดยเฉพาะในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่นที่ยังไม่สามารถสื่อสารความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของตนเองออกมาได้อย่างชัดเจนจึงอาจถูกกละเลยปัญหาด้านสุขภาพจิตและส่งผลเป็นปัญหาสะสมได้ในอนาคตประมาณการว่าเด็กและวัยรุ่น อายุ 10 - 19 ปี มีความผิดปกติทางจิตและการทำร้ายตัวเอง ร้อยละ 15 ของปัญหาสุขภาพทั้งหมด โดยเด็กและวัยรุ่นตอนต้นอายุ 5 - 14 ปี มีความผิดปกติด้านพฤติกรรมและโรควิตกกังวล ร้อยละ 7 ซึ่งความผิดปกติดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญอันดับสองของปัญหาสุขภาพและการฆ่าตัวตาย เป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับสองของวัยรุ่น อายุ 15 - 19 ปี อีกทั้ง ยังพบว่า 1 ใน 14 ของเด็กอายุ 5 - 9 ปี และ 1 ใน 7 ของเด็กอายุ 10 - 19 ปี มีความผิดปกติทางจิตและหรือมีพัฒนาการผิดปกติ นอกจากนี้ สถานการณ์สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นในปัจจุบันเพิ่มสูงขึ้น โดยจากผลการสำรวจภาวะสุขภาพนักเรียนทั่วโลก (Global School-based Student Health Survey) ในส่วนของประเทศไทย พบว่า เด็กอายุ 13 - 15 ปี มีความกังวลเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.5 ในปี 2551 เป็นร้อยละ 16.3 ในปี 2564 (ยูนิเซฟ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม สถาบันเบอร์เน็ต, 2565)

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Student Care System) เป็นกระบวนการจัดการศึกษาในสถานศึกษาที่มีขั้นตอน วิธีการ และเครื่องมือชัดเจน มีโครงสร้างเป็นขั้นตอน: รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ป้องกันแก้ไข ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพ และส่งต่อเมื่อจำเป็น โดยมีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก และได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน โดยมีกลยุทธ์สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) พัฒนาระบบเครือข่ายในสถานศึกษาและชุมชน 2) การคัดกรองและติดตามนักเรียนด้วยเครื่องมือ เช่น แบบประเมิน SDQ 3) ส่งเสริมทักษะชีวิตและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4) จัดให้มีบริการให้คำปรึกษาและเยียวยาโดยครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา และ 5) สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเป็นมิตร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

กลยุทธ์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีเป้าหมายเพื่อดูแลนักเรียนแบบองค์รวม (Holistic Care) เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและปกป้องนักเรียนอย่างรอบด้าน โดยมีการกำหนดกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ สามารถสรุปเป็น 5 กลยุทธ์หลัก ดังนี้ กลยุทธ์แรก คือ การสร้างระบบเครือข่ายในสถานศึกษาและชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน กลยุทธ์ที่สอง คือ การใช้ระบบคัดกรองและติดตามอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการใช้เครื่องมือคัดกรอง เช่น แบบประเมิน SDQ และแบบสอบถามพฤติกรรมเสี่ยง พร้อมทั้งมีการติดตามนักเรียนรายบุคคล กลยุทธ์ที่สาม คือ การส่งเสริมทักษะชีวิตและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ผ่านกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อให้นักเรียนสามารถรับมือกับปัญหาและความท้าทายต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการส่งเสริมจิตใจที่เข้มแข็ง พฤติกรรมเชิงบวก และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นพื้นฐานของการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม กลยุทธ์ที่สี่ คือ การให้คำปรึกษาและการฟื้นฟูเยียวยา โดยมีการจัดระบบให้คำปรึกษาภายในโรงเรียน เช่น ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา หรือบุคลากรที่มีความรู้ด้านจิตวิทยา พร้อมทั้งมีการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังหน่วยงานภายนอกเมื่อจำเป็น ตลอดจนมีการติดตามและฟื้นฟูนักเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำเข้าสู่ภาวะเสี่ยงอีกกลยุทธ์ที่ห้า คือ การจัดการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเป็นมิตร ด้วยการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย (Safe School Zone) ทั้งในด้านกายภาพและจิตใจ ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และป้องกันปัญหาการใช้ความรุนแรง การกลั่นแกล้ง และการใช้สารเสพติดในสถานศึกษา กลยุทธ์ทั้งหมดนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้โรงเรียนสามารถดูแลนักเรียนอย่างรอบด้าน มีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ปลอดภัย เป็นมิตร และส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้ เพื่อนำกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามแนวทางของ สพฐ. และเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผล ซึ่งจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการพัฒนางานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการบริหารงานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษาและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีขอบเขตเนื้อหาตามขอบข่าย ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ ประกอบด้วย 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4) การป้องกัน และแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559); (สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ, 2559)

ขั้นที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ผู้บริหารโรงเรียนและครูรับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 24,606 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) กลุ่มตัวอย่าง ใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ วาโร เฟ็งสวัสต์ ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 (วาโร เฟ็งสวัสต์, 2551) ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเพื่อการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีลักษณะเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน (ค่า IOC 0.60 - 1.00) และทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.970

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน QR-Code หรือ URL พร้อมติดตามผ่านช่องทางต่าง ๆ ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ขั้นที่ 3 พหุกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

กลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลจากแต่ละโรงเรียน 5 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ครูผู้รับผิดชอบระบบฯ ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และนักเรียน รวม 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ครอบคลุมข้อมูลทั่วไปและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ขอนหนังสือเพื่อขอความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล 2) ประสานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ 3) นัดวันเวลาตอบแบบสัมภาษณ์

วิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์ เพื่อนำผลที่ได้มาประกอบการสร้างกลยุทธ์การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระยะที่ 2 สร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ใช้เทคนิค SWOT โดยนำข้อมูลจากระยะที่ 1 เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค การวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ใช้สูตร $PNI = (I-D)/I$ การพัฒนากลยุทธ์ผ่าน TOWS Matrix

ขั้นที่ 2 จัดทำร่างกลยุทธ์การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ SWOT จัดทำร่างกลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และวิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กลุ่มเป้าหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับนโยบาย กระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่ ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย ศึกษานิเทศก์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นการประชุมออนไลน์ผ่านระบบ Zoom นำเสนอผลการวิจัยและร่างกลยุทธ์ รับฟังการสะท้อนคิด วิพากษ์ วิจารณ์ และข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 2) ประสานกลุ่มเป้าหมาย และ 3) นัดวันเวลาในการสนทนากลุ่ม ดำเนินสนทนากลุ่มตามเวลาที่กำหนด

วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาจากบันทึกการประชุมจัดทำกลยุทธ์ ทำการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 17 กลยุทธ์รอง 34 วิธีดำเนินการ เกณฑ์การประเมินใช้มาตราส่วน 5 ระดับจากนั้นนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงกลยุทธ์ให้มีความเหมาะสม

ระยะที่ 3 การประเมินกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มเป้าหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ประกอบด้วย จากหลากหลายตำแหน่ง ตั้งแต่ผู้บริหารการศึกษาระดับเขต ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้ปฏิบัติงานจริง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมินกลยุทธ์โดยใช้มาตราส่วน 5 ระดับ ตรวจสอบประเมิน 2 ประเด็น คือ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นทั้งรูปแบบเอกสารที่ดำเนินการจัดส่งด้วยในระบบแบบออนไลน์ ได้รับการตอบกลับครบถ้วน 100%

วิเคราะห์ข้อมูล ดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การตัดสินใจที่ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป เพื่อคัดเลือกกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์เพียงพอสำหรับการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวม

การดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	Modified	ลำดับ
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	2.89	0.70	ปานกลาง	3.95	0.62	มาก	0.367	4
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	2.95	0.68	ปานกลาง	4.04	0.61	มาก	0.369	3
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเรียน	2.89	0.69	ปานกลาง	4.02	0.63	มาก	0.390	2
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	2.95	0.75	ปานกลาง	4.00	0.60	มาก	0.356	5
5. ด้านการส่งต่อ	2.97	0.77	ปานกลาง	4.14	0.55	มาก	0.393	1
รวม	2.93	0.72	ปานกลาง	4.03	0.60	มาก	0.375	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.72) สภาพที่คาดหวังของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น โดยภาพรวมเท่ากับ 0.375 ($PNI_{Modified} = 0.375$)

2. การตรวจสอบกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม

กลยุทธ์หลัก	ความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก	4.67	0.49	มากที่สุด
2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน	4.58	0.51	มากที่สุด
3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ	4.83	0.39	มากที่สุด
4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง	4.58	0.51	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.67	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเหมาะสมของกลยุทธ์หลัก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ ($\bar{X} = 4.83$, S.D = 0.39) รองลงมา คือ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก ($\bar{X} = 4.67$, S.D = 0.49) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน และ กลยุทธ์ที่ 4 ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง ($\bar{X} = 4.58$, S.D = 0.51)

3. การประเมินกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม

กลยุทธ์หลัก	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก	4.67	0.49	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
2. ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน	4.58	0.51	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
3. พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ	4.83	0.39	มากที่สุด	4.92	0.29	มากที่สุด
4. ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง	4.58	0.51	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.67	0.48	มากที่สุด	4.75	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์หลักในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.48) และด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.43)

อภิปรายผล

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองยังไม่เข้มแข็ง งบประมาณและทรัพยากรไม่เพียงพอ ระบบข้อมูลนักเรียนไม่ทันสมัย เครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกยังไม่มีประสิทธิภาพ ครูมีภาระงานมาก และระบบการติดตามประเมินผลยังไม่เป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัฏพันธ์ ดิศเจริญ ที่ว่ามีการร่วมประชุมหารือกำหนดแนวทางการปฏิบัติ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามีทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารระบบดูแลนักเรียน (นัฏพันธ์ ดิศเจริญ, 2565) สอดคล้องกับแนวคิดของ นิรันดร์

จุลทรัพย์ ที่ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความจำเป็น เพื่อให้มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งในและนอกโรงเรียนรวมทั้งมีวิธีการกิจกรรม และจัดหาเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2558) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ ได้ให้ความสำคัญไว้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกลไกในการพัฒนา ผู้เรียนทั้งในทางส่งเสริมพัฒนาการป้องกันแก้ไขและให้ความช่วยเหลืออย่างสอดคล้องประสาน เชื่อมโยงผสมกลมกลืน กับการจัดการเรียนรู้ตามธรรมชาติของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย (สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ, 2559)

สภาพที่คาดหวังของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ การตระหนักรู้ถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ความจำเป็นจาก สถานการณ์จริงในโรงเรียน รวมถึงแรงขับเคลื่อนนโยบายระดับชาติ จึงเกิดความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ในแต่ละ ด้านอย่างชัดเจน เช่น ด้านการส่งต่อ ด้านการส่งเสริม และการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตราพร สุทธิสาร ที่พบว่า องค์ประกอบในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) องค์ประกอบด้านการคัด กรองนักเรียน 3) องค์ประกอบด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) องค์ประกอบด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) องค์ประกอบด้านการส่งต่อนักเรียน (จิตราพร สุทธิสาร, 2562)

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.1 สภาพปัจจุบันในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวม อยู่ในระดับมาก ความต้องการจำเป็นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า มีความต้องการจำเป็นระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมเท่ากับ 0.375 ($PNI_{Modified} = 0.375$) เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยด้านการส่งต่อนักเรียน มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ โรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้าน เช่น ครูแนะแนวหรือผู้เชี่ยวชาญทางสุขภาพจิต ทำให้การดูแลนักเรียนที่มีปัญหาเฉพาะทางไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ การขาดความร่วมมือที่เป็นระบบกับหน่วยงานภายนอก เช่น สถานพยาบาลหรือองค์กรสังคมสงเคราะห์ ส่งผลให้การส่งต่อนักเรียนเพื่อรับการช่วยเหลือไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาที่ซับซ้อนของนักเรียนบางราย เช่น ปัญหา ครอบครัวหรือการใช้สารเสพติด ยิ่งทำให้การดูแลภายในโรงเรียนไม่เพียงพอ แม้จะมีการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงาน ภายนอก แต่หากขาดระบบติดตามผลที่ชัดเจน การช่วยเหลืออาจไม่ต่อเนื่องและไม่บรรลุผลตามที่คาดหวัง ดังนั้น การพัฒนาระบบการส่งต่อนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและการติดตามผลอย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การดูแล ช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้อย่างแท้จริง สอดคล้อง กับแนวคิดของ สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ ที่ว่าบางปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้ว นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป (สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ, 2559) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมสุขภาพจิต ได้ให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาของนักเรียนไว้ว่า โดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการนั้น อาจมีบางกรณีที่ปัญหาที่มีความยากต่อการช่วยเหลือ

หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องและรวดเร็ว (กรมสุขภาพจิต, 2551) และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ได้ให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนไว้ว่า เป็นการช่วยเหลือนักเรียนโดยที่ครูที่ปรึกษาอาจไม่สามารถแก้ปัญหาได้ หรือไม่สามารถจัดการปัญหาได้ ต้องดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลือทันที (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1, 2562)

2.2 การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมกลยุทธระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี PNI Modified ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบพหุกรณีศึกษา กลยุทธ์ที่ได้ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 17 กลยุทธ์รอง 34 วิธีดำเนินการ ครอบคลุมกระบวนการ 5 ขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งนี้เพราะกระบวนการจัดทำกลยุทธ์ยึดหลักการวางแผนเชิงระบบ มีการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องหลากหลายฝ่าย และใช้เครื่องมือที่เหมาะสมและหลากหลาย เช่น PNI Modified นำมาช่วยจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นได้อย่างเป็นระบบ รวมถึงการนำข้อมูลจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จมาสังเคราะห์เป็นจุดแข็งและแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ ที่ได้ศึกษาไว้ว่า กลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วย โครงสร้างที่ชัดเจน แบ่งเป็นกลยุทธ์หลักและกลยุทธ์รอง เช่น กลยุทธ์ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน การพัฒนาการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การวัดผลและประเมินผล โดยทุกกลยุทธ์ต้องเชื่อมโยงกับภารกิจของสถานศึกษาและดำเนินการตามวงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) อย่างครบถ้วน (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2561) โดยมีประเด็นการอภิปรายแต่ละกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

กลยุทธ์หลักที่ 1 พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก สอดคล้องกับแนวคิดของ อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ที่เน้นว่าครูต้องมีความรู้ด้านพฤติกรรมเด็ก และสามารถใช้เครื่องมือคัดกรองและวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การช่วยเหลือเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม (อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว, 2562) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ นิรันดร์ จุลทรัพย์ ระบบดูแลควรมีเครื่องมือและวิธีการที่ครูใช้ได้จริง มีการสนับสนุนจากโรงเรียน และมีการประสานกับเครือข่ายภายนอกเชื่อมโยงกับแนวคิดการใช้ “เครื่องมือชัดเจน” และการทำงานร่วมกับ เครือข่ายภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ (นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2558)

กลยุทธ์หลักที่ 2 ส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน สอดคล้องกับ อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ที่เสนอว่าครูควรได้รับการพัฒนาด้านการเข้าใจพฤติกรรมและจิตวิทยาเด็ก รวมถึงสามารถใช้เครื่องมือในการประเมินและแก้ไขปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง (อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว, 2562)เช่นเดียวกับ กรมสุขภาพจิต ที่เน้นการเสริมทักษะการวิเคราะห์พฤติกรรมและการส่งต่ออย่างมีจรรยาบรรณ (กรมสุขภาพจิต, 2566)

กลยุทธ์หลักที่ 3 พัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ วิไล รัตนทิพย์ และชัยยุทธ ศิริสุทธิ ที่ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม โดยเน้นว่า การมีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานสาธารณสุข มีบทบาทสำคัญในการติดตาม ช่วยเหลือ

และส่งต่อนักเรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นแนวทางที่สะท้อนการสร้าง “ความเป็นเอกภาพ” ในการดำเนินงานอย่างชัดเจน (วิไล รัตนทิพย์ และชัยยุทธ ศิริสุทธิ์, 2562)

กลยุทธ์หลักที่ 4 ปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง สอดคล้องกับงานของ อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ซึ่งเน้นว่าการพัฒนาครูแนะแนวให้เข้าใจพื้นฐานทางจิตวิทยาเด็กและสามารถจัดการปัญหาพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยป้องกันปัญหาเชิงลึกก่อนลุกลาม ปรับปรุงบทบาทผู้ปกครองในระบบดูแล (อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว, 2562) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ กรมสุขภาพจิต, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การส่งต่อแบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การส่งต่อภายใน และการส่งต่อภายนอก ซึ่งจำเป็นต้องมีระบบการประสานงานและโครงสร้างชัดเจน รวมถึงเครือข่ายภายนอก เช่น โรงพยาบาล หน่วยงานสาธารณสุข หรือองค์กรช่วยเหลือทางจิตวิทยา (กรมสุขภาพจิต, 2551); (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

การตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความเหมาะสมของกลยุทธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการจัดทำกลยุทธ์ดังกล่าวมีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกมิติของการดูแลนักเรียน อีกทั้งยังคำนึงถึงปัจจัยบริบทของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความหลากหลายทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม จึงทำให้กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นสามารถสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานของ นัฏพันธ์ ดิศเจริญ ซึ่งชี้ว่า กลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการประเมินว่า “มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับในระดับมากถึงมากที่สุด” แสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การประสานความร่วมมือ และการออกแบบที่ยืดหยุ่นพื้นที่ จะมีโอกาสสำเร็จในการนำไปใช้จริงอย่างสูง (นัฏพันธ์ ดิศเจริญ, 2565)

3. การประเมินประเมินกลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ กระบวนการจัดทำกลยุทธ์ดังกล่าวได้นำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการจำเป็น รวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องมาประกอบการวางกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียน อีกทั้งยังมีรายละเอียดที่ชัดเจนในระดับกลยุทธ์รองและวิธีดำเนินการ จึงเพิ่มความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และความเป็นประโยชน์ต่อระบบดูแลนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ แดนไพร์ สีมาคาม ซึ่งพบว่า กลยุทธ์ที่พัฒนาและคู่มือการใช้กลยุทธ์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ทั้งด้านเนื้อหาและการนำไปใช้จริงในโรงเรียน (แดนไพร์ สีมาคาม, 2564) รวมถึงสอดคล้องกับ นัฏพันธ์ ดิศเจริญ ที่ได้ผลการประเมินกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการยอมรับในระดับมากถึงมากที่สุด จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (นัฏพันธ์ ดิศเจริญ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการดำเนินงานให้สำเร็จในการกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 4 กลยุทธ์ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการดำเนินงาน กลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในการนำผลการวิจัยไปใช้ โรงเรียนควรบูรณาการในทุกระดับ สร้างความร่วมมือทั้งภายในโรงเรียน จัดโครงสร้างบทบาทหน้าที่ของทุกฝ่ายในโรงเรียน โดยเฉพาะฝ่ายบริหาร ครูประจำชั้น ครูแนะแนว ให้มีบทบาทเชิงรุกในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีระบบระบบข้อมูลสารสนเทศ และสร้างความร่วมมือกับภายนอก เช่น ศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยงานสาธารณสุข สถานีตำรวจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาซับซ้อน มีภาคีเครือข่ายระหว่างโรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เพื่อให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนครอบคลุม ยั่งยืน และมีประสิทธิภาพ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยนี้สรุปได้ว่า สภาพปัจจุบันของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่คาดหวังของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก และ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบมีค่า $PNI_{Modified} = 0.375$ โดยมีลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย คือ ด้านการส่งต่อนักเรียน ($PNI = 0.393$) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($PNI = 0.390$) ด้านการคัดกรองนักเรียน ($PNI = 0.369$) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($PNI = 0.367$) และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($PNI = 0.356$) ตามลำดับ ส่วนผลการสร้างและตรวจสอบกลยุทธ์ ได้กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 17 กลยุทธ์รอง และ 34 วิธีดำเนินการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการบูรณาการภายในและเชื่อมโยงภายนอก 2) การส่งเสริมศักยภาพบุคลากรและความร่วมมือเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน 3) การพัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็นเอกภาพ และ 4) การปรับปรุงโครงสร้างและขยายเครือข่ายเพื่อการดูแลที่ทั่วถึง มีผลการตรวจสอบความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยกลยุทธ์ที่ได้รับการประเมินสูงสุด คือ การพัฒนาระบบข้อมูลและภาคีเครือข่ายเพื่อความเป็น

เอกภาพ และผลการประเมินกลยุทธ์ด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมิน แสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความครอบคลุม เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในพื้นที่ และสามารถนำไป ปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาผลการ นำกลยุทธ์ไปใช้ในโรงเรียนนาร่องและประเมินประสิทธิผลเพื่อให้ทราบผลที่เกิดขึ้นจริง 2) ควรพัฒนาตัวชี้วัด ความสำเร็จและเครื่องมือประเมินผลกลยุทธ์ที่มีความเฉพาะเจาะจงและสามารถวัดได้จริง และ 3) ควรวิจัย เปรียบเทียบประสิทธิภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนก่อนและหลังการใช้กลยุทธ์เพื่อประเมินความสำเร็จ เนื่องจาก การพัฒนากลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครั้งนี้ได้สร้างกรอบแนวทางที่ครอบคลุมและเป็นระบบ โดยเน้น การบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การใช้เทคโนโลยี และการสร้างเครือข่าย ที่เข้มแข็ง กลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด จึงมีศักยภาพในการ นำไปใช้เพื่อยกระดับคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอาจขยายผล ไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2551). คู่มือครูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 - 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรโรงเรียนประเทศไทย.
- _____. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของกระทรวงศึกษาธิการ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ .
- จิตราพร สุทธิสาร. (2562). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- แดนไพร สีมาคม. (2564). กลยุทธ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นัฏพันธ์ ดิศเจริญ. (2565). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 16(2), 844-862.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2558). การแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน. สงขลา: นาติลปิไพบัณ.
- ยูนิเซฟ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม สถาบันเบอร์เน็ต. (2565). ปัญหาสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.
- วโร เฟิงสวัสดิ์. (2551). การบริหารการศึกษาแนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช.

- วิไล รัตนทิพย์ และชัยยุทธ ศิริสุทธิ. (2562). กลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 6(4), 717-728.
- สันติสุข สันติศาสนสุข และคณะ. (2559). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: สมาคมแนะแนวโรงเรียนประเทศไทย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. (2562). ส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา ลดอัตราการออกกลางคัน และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). เลย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: ชุมชมสหกรณ์การเกษตรโรงเรียนประเทศไทย.
- _____. (2564). คู่มือการสรรหาและคัดเลือกสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปีการศึกษา 2564. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน.
- _____. (2566). คู่มือการคัดเลือกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2566. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2567 (ฉบับปรับปรุง) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2561). หลักการ ทฤษฎี และการปฏิบัติทางการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อมรรัตน์ สารเลื่อนแก้ว. (2562). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริการการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนำร่อง พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่*

FACTORS AFFECTING THE KEY COMPETENCIES OF TEACHERS IN PILOT SCHOOLS WITHIN THE EDUCATION SANDBOX AREA OF CHIANG MAI PROVINCE

ชัชชวณันท์ เนตรวีระ*, เกียรติสุตา ศรีสุข

Chatchawanant Netveera*, Kiatsuda Srisuk

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ ประเทศไทย

Faculty of Education, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand

*Corresponding author E-mail: chatchawanant.n@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นครู จำนวน 365 คน ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูด้านความมุ่งมั่นตั้งใจต่อการปฏิบัติงานในฐานะการเป็นครู คือ วัฒนธรรมองค์กรในการทำงานและเพศ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์พหุคูณ .339 พยากรณ์การผันแปรร้อยละ 12 โดยสมการพยากรณ์ คือ $\hat{Y} = 4.252 + .088X_3 - .064S_1$ และ $\hat{Z} = .212 ZX_3 - .159 ZS_1$ ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูด้านการบูรณาการบริบทเชิงพื้นที่สู่การออกแบบห้องเรียนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ คือ วัฒนธรรมองค์กรในการทำงาน การได้รับการเสริมแรงและการหนุนเสริมโดยสถาบันการผลิตครู และระดับการศึกษา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์พหุคูณ .558 พยากรณ์การผันแปรร้อยละ 33 โดยสมการพยากรณ์ คือ $\hat{Y} = 2.914 + .108X_3 + .293X_4 - .053S_3$ และ $\hat{Z} = .162 ZX_3 + .461ZX_4 - .097ZS_3$ ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูด้านการคิดและแก้ปัญหาผู้เรียนแบบชุดความคิดเติบโต คือ วัฒนธรรมองค์กรในการทำงาน การได้รับการเสริมแรงและการหนุนเสริมโดยสถาบันการผลิตครู และเพศ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์พหุคูณ .468 พยากรณ์การผันแปรร้อยละ 22 โดยสมการพยากรณ์ คือ $\hat{Y} = 3.628 + .147X_3 + .111X_4 - .055S_1$ และ $\hat{Z} = .299 ZX_3 + .233 ZX_4 - .127 ZS_1$

คำสำคัญ: สมรรถนะหลัก, ครู, โรงเรียนนำร่อง, พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

Abstract

This quantitative study investigated factors influencing the key competencies of teachers in educational innovation pilot schools in Chiang Mai Province. The sample comprised 365 teachers selected through multi-stage random sampling, and data were collected using a questionnaire. Statistical analyses included mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis. Results showed that professional commitment was significantly influenced by organizational work culture and gender (multiple correlation coefficient = .339, variance prediction = 12%, with prediction equations: $\hat{Y} = 4.252 + .088X_3 - .064S_1$ (raw score) and $\hat{Z} = .212ZX_3 - .159ZS_1$). The ability to integrate local contexts into classroom design for maximizing student potential was influenced by organizational work culture, support and encouragement from teacher education institutions, and education level (multiple correlation coefficient = .558, variance prediction = 33%), with prediction equations: $\hat{Y} = 2.914 + .108X_3 + .293X_4 - .053S_3$ (raw score) and $\hat{Z} = .162ZX_3 + .461ZX_4 - .097ZS_3$. Application of a growth mindset in student problem-solving was influenced by organizational work culture, support and encouragement from teacher education institutions, and gender (multiple correlation coefficient = .468, variance prediction = 22%), with prediction equations: $\hat{Y} = 3.628 + .147X_3 + .111X_4 - .055S_1$ (raw score) and $\hat{Z} = .299ZX_3 + .233ZX_4 - .127ZS_1$. Across all dimensions, organizational work culture consistently emerged as a critical factor, underscoring its fundamental role in fostering teacher competencies within educational innovation contexts.

Keywords: Core Competencies, Teachers, Pilot Schools, Educational Innovation Areas

บทนำ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทย ให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศเพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรมจริยธรรม ระบบการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายที่เกิดขึ้น จึงมีการปฏิรูปการศึกษาและจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 โดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนทุกคน ให้มีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระตามหลักสูตร ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561); (ไสว พักขาว, 2560) การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนทุกระดับ มีความรู้เท่าทัน มีความสามารถและมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงเป็นประเด็นเร่งด่วน สำหรับการจัดการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต บุคลากรทางการศึกษาที่มีความสำคัญที่สุดในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนานักเรียน ให้มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะที่เหมาะสม คือ “ครู” ครูจึงเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการ

จัดการศึกษา เพราะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด หน้าที่ครูที่สำคัญ คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ อบรมสั่งสอนผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามให้เป็นผู้มีความรู้ มีทักษะความสามารถ ในการเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ สมรรถนะของครูจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะครูที่มีคุณภาพจะส่งผลต่อผู้เรียนที่มีคุณภาพ ครูจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556)

สมรรถนะของครูจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดคุณภาพของการศึกษาในภาพรวม เพราะครูที่มีสมรรถนะย่อมสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ประเทศไทยกำลังเดินหน้าสู่การปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 30 เมษายน 2562 เพื่อเป็นกลไกในการสร้างและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่ตอบสนองต่อบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยให้อิสระแก่สถานศึกษาในการบริหารจัดการและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่เป็น 1 ใน 6 พื้นที่นำร่องของประเทศ (วาทีณี พูลทรัพย์, 2563) มีวัตถุประสงค์สำคัญ 4 ประการ คือ การคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การกระจายอำนาจและให้อิสระแก่สถานศึกษา และการสร้างกลไกการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีโรงเรียนนำร่อง จำนวน 141 โรงเรียน ซึ่งได้รับอิสระในการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป บทบาทของครูในการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษายังคงเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดหลายประการในการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอนมากเกินไป ไม่สามารถปรับกรอบความคิด (Mindset) ยังคงมีวิธีการสอนแบบเดิมที่เน้นเนื้อหามากกว่ากระบวนการ และไม่สามารถปรับหลักสูตรแกนกลางให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม สมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ต้องมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของพื้นที่

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ของ จันทรจิรา พุทธิมา พบว่า สมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 3 ด้านหลัก คือ สมรรถนะด้านความมุ่งมั่น ตั้งใจในการปฏิบัติตนในฐานะการเป็นครู สมรรถนะด้านการบูรณาการบริบทเชิงพื้นที่สู่การออกแบบห้องเรียนเพื่อการพัฒนา และสมรรถนะด้านการคิดและการแก้ปัญหาผู้เรียนแบบชุดความคิดเติบโต การพัฒนาสมรรถนะครูให้มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดสมรรถนะดังกล่าว (จันทรจิรา พุทธิมา, 2567) จากแนวคิดทฤษฎีการเสริมแรงของ Skinner (มธุรส สว่างบำรุง, 2542) แสดงให้เห็นว่าทฤษฎีทางพฤติกรรมของบุคคลจะคงอยู่และพัฒนาได้หากได้รับการเสริมแรงอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการเสริมแรงทางบวก เช่น การยอมรับ การให้รางวัล หรือการส่งเสริมจากผู้บริหาร ซึ่งสามารถสร้างแรงจูงใจให้ครูพัฒนาสมรรถนะของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ วัฒนธรรมองค์กรในการทำงานก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการทำงานของครู (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) วัฒนธรรมองค์กรที่ดีจะช่วยส่งเสริมการทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีเป้าหมายร่วมกัน และมีการสื่อสารที่ดี ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษา ความมุ่งมั่นของครูในการปฏิบัติหน้าที่ (เกรียงศักดิ์

เจริญวงศ์ศักดิ์, 2548) การคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกัน แนวคิด Growth Mindset ของ Dweck, C. S. ก็เน้นย้ำว่าความสามารถของบุคคลไม่ใช่สิ่งคงที่แต่สามารถพัฒนาได้ผ่านความพยายาม การเรียนรู้ และการสะท้อนตนเอง ครูที่มีชุดความคิดแบบเติบโตจะไม่กลัวความล้มเหลวและพร้อมที่จะพัฒนาอยู่เสมอ รวมถึงชุดความคิดแบบเติบโตที่เชื่อว่าความสามารถสามารถพัฒนาได้ผ่านความพยายามและการเรียนรู้ (Dweck, C. S., 2006) ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครู

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้เข้าใจกลไกการพัฒนาสมรรถนะครูในบริบทพื้นที่แล้ว ยังสามารถนำไปสู่การออกแบบนโยบายหรือแนวทางสนับสนุนที่เหมาะสมแก่ครู และผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างตรงจุด ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารการศึกษาในการกำหนดนโยบายสนับสนุนการพัฒนาครู ผู้บริหารโรงเรียนในการปรับปรุงการบริหารจัดการและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะครู รวมถึงครูเองในการเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองและแสวงหาการสนับสนุนที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน (ทีศนา แคมมณี, 2562); (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร

ประชากรเป้าหมายในการวิจัยนี้ เป็นครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 141 โรงเรียน รวมครูทั้งสิ้น 4,027 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด 141 โรงเรียน จำนวนครู 365 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) (เกียรติสุตา ศรีสุข, 2552)

การสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน วิทยฐานะ อายุงาน ภูมิลาเนา และกลุ่มสาระการเรียนรู้ ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ส่วนที่ 2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 และสภาพปัจจุบันของโรงเรียนที่สังกัด และส่วนที่ 3 สมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

การสร้างเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะสำคัญของครูเพื่อกำหนดนิยามเชิงทฤษฎี สังเคราะห์องค์ประกอบ ให้ชัดเจนเพื่อนำมาเขียนเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการ จากนั้นกำหนดโครงสร้างทางการวัดปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะสำคัญของครู สำหรับสร้างเครื่องมือวิจัย

ขั้นที่ 2 ร่างแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ออกเป็น 3 ส่วน

ขั้นที่ 3 กำหนดนิยามปฏิบัติการของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะสำคัญของครูจากการศึกษารวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาข้อคำถาม จากนั้นผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับความชัดเจนในการใช้ภาษา

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามฉบับร่างที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว พร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) รวมถึงความถูกต้องของภาษาที่ใช้ และข้อเสนอแนะอื่นเพิ่มเติม และดำเนินการคัดเลือกข้อคำถามโดยอาศัยเกณฑ์พิจารณาข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับบริบทในบางข้อคำถาม เพื่อให้อ่านแล้วเข้าใจได้ง่ายขึ้น

ขั้นที่ 6 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Tryout) กับครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 100 คน วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ด้วยวิธีการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อของแต่ละข้อคำถามกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) พบว่า มีค่า r_{xy} เท่ากับ .213 - .773 . วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เท่ากับ 0.977

ขั้นที่ 7 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริงเพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากสาขาประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการวิจัยเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างการวิจัย คือ โรงเรียนจำนวนทั้งสิ้น 141 โรงเรียน

2. ทำการประสานงานชี้แจงทำความเข้าใจกับครูให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ทำการไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและส่งคิวอาร์โค้ดโดยประสานงานกับครูของโรงเรียนนั้น ๆ

4. นำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างที่ได้รับกลับคืนมา จำนวน 365 คน

5. ติดต่อประสานงานกับผู้รวบรวมของแต่ละโรงเรียน เพื่อแจ้งเตือนการส่งแบบสอบถามกลับมายังผู้วิจัย จำนวน 1 ครั้ง

6. เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถามและคัดแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก เช่น ตอบข้อคำถามไม่ครบ เป็นต้น ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์นำไปกรอกข้อมูลลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของตัวแปรที่นำมาศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เป็นรายข้อและรายฉบับ

2. สถิติสำหรับหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

3. สถิติสำหรับหาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรที่นำมาศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า จากครูโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จำนวน 365 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (71.50%) อายุ 31 ปีขึ้นไป (60.50%) มีวุฒิปริญญาโทขึ้นไป (54.80%) ดำรงตำแหน่งครูชำนาญการขึ้นไป (59.20%) อายุงาน 11 ปีขึ้นไป (57.50%) และมีภูมิลำเนาอยู่นอกอำเภอที่โรงเรียนตั้งอยู่ (60.30%)

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ มีความสัมพันธ์ในทางบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว

3. ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจต่อการปฏิบัติตนในฐานะการเป็นครู พบว่า วัฒนธรรมองค์กรในการทำงาน (X_3) และเพศ (S_1) มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .339 ($R = .339$) สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถอธิบายการผันแปรสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจต่อการปฏิบัติตนในฐานะการเป็นครู ได้ร้อยละ 12 ($R^2 = .115$) จากผลการวิเคราะห์สามารถสร้างสมการพยากรณ์ซึ่งสามารถสร้างได้ 2 รูปแบบพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้

$$\hat{Y} = 4.252 + .088X_3 - .064S_1 \quad \hat{Z} = .212ZX_3 - .159ZS_1$$

ด้านการบูรณาการบริบทเชิงพื้นที่สู่การออกแบบห้องเรียนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ พบว่า วัฒนธรรมองค์กรในการทำงาน (X_3) การได้รับการเสริมแรงและการหนุนเสริมโดยสถาบันการผลิตครู (X_4) และระดับการศึกษา (S_3) มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .558 ($R = .558$) สามารถพยากรณ์ได้อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถอธิบายการผันแปรสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ด้านการบูรณาการบริบทเชิงพื้นที่สู่การออกแบบห้องเรียนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ ได้ร้อยละ 33 ($R^2 = .331$) จากผลการวิเคราะห์สามารถสร้างสมการพยากรณ์ซึ่งสามารถสร้างได้ 2 รูปแบบ พยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้

$$\hat{Y} = 2.914 + .108X_3 + .293X_4 - .053S_3 \quad \hat{Z} = .162 ZX_3 + .461ZX_4 - .097ZS_3$$

ด้านการคิดและแก้ปัญหาผู้เรียนแบบชุดความคิดเติบโต พบว่า วัฒนธรรมองค์กรในการทำงาน (X_3) การได้รับการเสริมแรงและการหนุนเสริมโดยสถาบันการผลิตครู (X_4) และเพศ (S_1) มีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .468 ($R = .468$) และสามารถอธิบายการผันแปรสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ด้านการคิดและแก้ปัญหาผู้เรียนแบบชุดความคิดเติบโต ได้ร้อยละ 22 ($R^2 = .219$) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้

$$\hat{Y} = 3.628 + .147X_3 + .111X_4 - .055S_1 \quad \hat{Z} = .299 ZX_3 + .233 ZX_4 - .127 ZS_1$$

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในระดับมาก ตัวแปรที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วัฒนธรรมองค์กรในการทำงาน และสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียน นาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยสมรรถนะด้านความมุ่งมั่นตั้งใจต่อการ ปฏิบัติตนในฐานะการเป็นครู มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

2. ผลการศึกษาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อ และสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีความสัมพันธ์ ในทางบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัว

3. ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจต่อการปฏิบัติตนในฐานะการเป็นครู ตัวแปรทั้ง 2 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กับ ตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ วัฒนธรรมองค์กรในการทำงาน เป็นการสร้างกรอบการแสดงออก ทางพฤติกรรมของคนในองค์กรโดยรวมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุ เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและช่วยให้เห็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในภาพรวมขององค์กรได้ และสอดคล้องกับ ทวีพัฒน์ ไมตรีจิตร ที่พบว่า วัฒนธรรมองค์กรมี 4 ลักษณะสำคัญ คือ ภาวะผู้นำทางการศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วม นวัตกรรมและเทคโนโลยี และจิตวิญญาณครู (ทวีพัฒน์ ไมตรีจิตร, 2559)

เพศหญิงและเพศชายมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสรีระ ความถนัด สภาวะจิตใจ และอารมณ์ การเรียนรู้ ระหว่างเพศชายและเพศหญิงนั้นไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างไรแต่นักจิตวิทยา พบว่า เพศหญิงจะมีลักษณะ คล้อยตามมากกว่าเพศชายและเพศชายจะมีความคิดเชิงรุกความคิดก้าวไกลและความหวังในความสำเร็จมากกว่า

เพศหญิง แต่จะไม่มี ความแตกต่างในเรื่องผลงานและในเรื่องความพึงพอใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิศักดิ์ ฉันทวโร ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวกับความตั้งใจอยู่ในงาน ผลการวิจัยพบว่า เพศ (Gender) ในศตวรรษที่ 21 เพศหญิงมีความต้องการและความคาดหวังในอาชีพที่แตกต่างกัน อาจส่งผลการรักษาบุคคลในองค์กร (สิทธิศักดิ์ ฉันทวโร, 2561)

ด้านการบูรณาการบริบทเชิงพื้นที่สู่การออกแบบห้องเรียนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ ตัวแปร ทั้ง 3 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ วัฒนธรรมองค์กรในการทำงาน เป็นการสร้างกรอบการแสดงออกทางพฤติกรรมของคนในองค์กรโดยรวมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ช่วยสนับสนุน การดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและช่วยให้เห็นแนวทางในการพัฒนา บุคลากรในภาพรวมขององค์กรได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลภ บุตรเกตุ การวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์กร มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันในทิศทางเดียวกัน (วัลลภ บุตรเกตุ, 2562)

การได้รับการเสริมแรงและการหนุนเสริมโดยสถาบันการผลิตครู การเสริมแรงเชิงบวกช่วยให้บรรยากาศ ชั้นเรียนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเหมาะสม หลีกเลี่ยงแรงกดดัน สามารถ ปรับพฤติกรรม พัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้รางวัลและแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ดีใน ห้องเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้ ที่ว่าตัวเสริมแรงที่เป็นกิจกรรมสามารถทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่มีความถี่เพิ่มขึ้น หรือลดลงได้ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2550)

ระดับการศึกษา มีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะครู เนื่องมาจากองค์กรหรือหน่วยงานที่มีบุคลากรหรือครู ซึ่งมีคุณสมบัติส่วนบุคคลพร้อมทั้งคุณวุฒิ และประสบการณ์ ย่อมเอื้ออำนวยให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีโอกาสประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของสังคมมากกว่าผู้ที่มี ระดับการศึกษาต่ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรุณา โกชาลี พบว่า ระดับการศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะ ครู เนื่องมาจากองค์กรหรือหน่วยงานที่มีบุคลากรหรือครูซึ่งมีคุณสมบัติส่วนบุคคลพร้อมทั้งคุณวุฒิ ความรู้ ประสบการณ์ ย่อมเอื้ออำนวยให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กรุณา โกชาลี, 2560)

ด้านการคิดและการแก้ปัญหาผู้เรียนแบบชุดความคิดเติบโต คือ วัฒนธรรมองค์กรในการทำงาน เป็นวัฒนธรรม ที่เข้มแข็งที่ส่งเสริมบรรยากาศแบบเปิด ความคิดสร้างสรรค์ และการค้นคว้าทดลองในหมู่สมาชิก ซึ่งค่านิยม และ บรรทัดฐานเหล่านี้ทำให้เกิดความต้องการสนับสนุนทางสังคมเพื่อความสำเร็จในการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ธนาพนธ์ ตาขัน ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์กรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีจำนวน 5 ด้าน สำคัญของวัฒนธรรมองค์กร ประกอบด้วย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านภาวะ ผู้นำ ด้านเน้นบทบาทของบุคคล ด้านมุ่งผลสำเร็จของงาน และด้านกฎระเบียบ (ธนาพนธ์ ตาขัน, 2562)

การได้รับการเสริมแรงและการหนุนเสริมโดยสถาบันการผลิตครู การให้รางวัลหรือกำลังใจแก่ครูเมื่อแสดง พฤติกรรมพึงประสงค์ในการคิดและแก้ปัญหา การเสริมแรงนี้จะช่วยให้ครูรู้สึกมีแรงจูงใจที่จะคิดและแก้ปัญหา ต่อไปในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Halsey, V. ได้ศึกษานวัตกรรมใหม่ 10 ประการ ของกลวิธีการเรียนรู้ พบว่า การให้การเสริมแรงเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น สนุกสนาน (Halsey, V., 1997)

เพศ ความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชาย ในเรื่องความสามารถในการวิเคราะห์ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการเข้าสังคมแรงจูงใจในการทำงาน ความสามารถในการเรียนรู้ และความเป็นผู้นำทางด้านจิตวิทยา พบว่า เพศหญิงมีความยอมรับและเต็มใจในอำนาจหน้าที่มากกว่าเพศชาย แต่ในอีกทางหนึ่งพบว่า เพศชายมีความมุ่งมั่นและคาดหวังในความสำเร็จมากกว่าเพียงเล็กน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนั่น หันทยุง พบว่า เพศหญิงมีความยอมรับในอำนาจหน้าที่มากกว่า ขณะที่เพศชายมีความมุ่งมั่นและคาดหวังความสำเร็จมากกว่าเล็กน้อย (สนั่น หันทยุง, 2552)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่อยู่ในระดับสูง โดยปัจจัยที่มีผลมากที่สุด คือ วัฒนธรรมองค์กรในการทำงานซึ่งช่วยกำหนดพฤติกรรมในองค์กรให้มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตนในฐานะครู นอกจากนี้ ยังพบว่า ระดับการศึกษา และการได้รับการเสริมแรงและการหนุนเสริมโดยสถาบันการผลิตครู มีอิทธิพลต่อสมรรถนะครูอย่างมีนัยสำคัญ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1) ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ คือ ตัวแปรการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนซึ่งการบริหารอาจจะดีอยู่แล้วแต่อาจจะมีบางจุด เช่น ด้านการบริหารวิชาการ การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยี สร้างระบบประเมินแบบหลากหลาย ด้านการบริหารบุคคล สร้างระบบที่เลี้ยงสำหรับครูใหม่ที่เข้ามา ด้านการสร้างเครือข่ายร่วมมือกับภาคเอกชนใช้ประโยชน์จากความเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเชียงใหม่เพื่อการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรม ด้านการใช้เทคโนโลยีนำระบบการจัดการสร้างพื้นที่เรียนรู้สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ 2) จากการศึกษปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรในการทำงาน การได้รับการเสริมแรงและการหนุนเสริมโดยสถาบันการผลิตครู เพศ และระดับการศึกษา ทั้ง 4 ปัจจัย มีความสำคัญต่อสมรรถนะสำคัญของครูค่อนข้างมาก ดังนั้น ผู้ปกครอง ชุมชน สถานศึกษา ผู้บริหาร และครู ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างครู จัดกิจกรรมทีมเวิร์ค สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างครูประจำการและนิสิตฝึกสอน ส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับครูหญิงและครูชาย สนับสนุนการอบรมให้เหมาะสมกับประสบการณ์และความรู้ของครูแต่ละระดับเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากรต่อไป และ 3) ผลการศึกษาวิจัยสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 3 ด้าน สมรรถนะด้านความมุ่งมั่นตั้งใจต่อการปฏิบัติตนในฐานะการเป็นครู สามารถพยากรณ์อธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 12 ซึ่งอาจจะมีปัจจัยด้านอื่นที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในด้านนี้ ผู้ที่สนใจศึกษาในประเด็นเดียวกันนี้ ควรทำการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ละเอียดชัดเจนมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ แต่มี

ข้อค้นพบที่น่าสนใจว่าตัวแปรบางตัว เช่น ภาวะผู้นำของครู รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรในการทำงาน ทักษะคิดวิเคราะห์ องค์กรในการทำงาน อาจจะเป็นตัวแปรที่สามารถส่งผลต่อสมรรถนะของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาจังหวัดเชียงใหม่และอาจจะช่วยให้ได้ผลการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาครูและโรงเรียนพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษามากยิ่งขึ้น 2) ผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียน นำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานเป็นปัจจัย ที่ส่งผลต่อสมรรถนะสำคัญของครูมากที่สุด อย่างไรก็ตามอาจจะนำไปปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานไป เปรียบเทียบกับสถานศึกษาพื้นที่ทั่วไป เพื่อตรวจสอบว่ามีข้อแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด 3) ผลการวิจัยในครั้งนี้ ควรศึกษาถึงผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่จะนำไปสู่การพัฒนาหาความสัมพันธ์โมเดลเชิงสาเหตุของสมรรถนะ สำคัญของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และ 4) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนา สมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม การบริหารจัดการสถานศึกษาในโรงเรียน การจัดการความขัดแย้งในองค์กร และการสร้างภาคีเครือข่ายทั้งภายใน และภายนอกพื้นที่ของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรรณา โถชาลี. (2560). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีบัณฑิตปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2548). การคิดเชิงวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส มีเดีย จำกัด.
- เกียรติสุดา ศรีสุข. (2552). ระเบียบวิธีวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: ครองช่างพรินต์ติ้ง จำกัด.
- จันทร์จิรา พุทธิมา. (2567). การพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะสำคัญของครูในโรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประเมินผลและวิจัยการศึกษา. มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- ทวีพัฒน์ ไมตรีจิตร. (2559). การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ทีศนา แคมมณี. (2562). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาพนธ์ ตาขัน. (2562). ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล ในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- มธุรส สว่างบำรุง. (2542). จิตวิทยาทั่วไป. เชียงใหม่: ภาควิชาศึกษาทั่วไป คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- วัลลภ บุตรเกตุ. (2562). วัฒนธรรมองค์การกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วาทีณี พูลทรัพย์. (2563). องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. ใน ดุษฎีบัณฑิตปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สนั่น หันทยุง. (2552). การศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมระยอง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2550). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). แนวทางการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากล ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). รายงานการวิจัยและพัฒนาารูปแบบการพัฒนาคูและผู้บริหาร สถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กระยะที่ 2 (ฉบับสรุป). กรุงเทพมหานคร: พริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2561). ร่าง มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.
- _____. (2563). รายงานผลการศึกษารื่องการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติ สู่การปฏิบัติ: บทเรียนจากต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.
- สิทธิศักดิ์ ฉันทวโร. (2561). ปัจจัยการคงอยู่ในงานต่อความผูกพันต่อองค์การของอุทหาารเรือพระจุลจอมเกล้า. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ไสว พักขาว. (2560). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century skills. เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2563 จาก <https://1th.me/jmBaW>
- Dweck, C. S. (2006). Mindset: The new psychology of success. New York: Random House.
- Halsey, V. (1997). Ten Strategies for Revolutionizing Learning. Retrieved September 29, 2000, from <http://www.top.book.co.th>

แนวทางการบริหารจัดการกีฬายูยิตสูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*

THE MANAGEMENT GUIDELINES OF JUJITSU FOR SCHOOL UNDER THE CONTROL OF BANGKOK PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ภุมรี ม่วงเจริญ*, วราภรณ์ ไทยมา, สิริธร สินจินดาวงศ์

Pummaree Moungcharoen*, Waraporn Thaima, Sirinthorn Sinjindawong

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate College of Management, Sripatum University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: pummaree.mo@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกีฬายูยิตสูในโรงเรียน และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการกีฬายูยิตสูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยมี 3 ขั้นตอน ขั้นตอนแรก ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกีฬายูยิตสูในโรงเรียน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 10 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ขั้นตอนที่สอง ออกแบบแนวทางการบริหารจัดการกีฬายูยิตสู โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน ขั้นตอนที่สาม ประเมินแนวทางการบริหารจัดการกีฬายูยิตสูในโรงเรียน โดยใช้เทคนิคการจัดประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการกีฬายูยิตสูในโรงเรียน ประกอบไปด้วยการบริหาร 4 ด้าน 1.1) การจัดการทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน 1.2) การจัดการหลักสูตร กิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้ 1.3) การจัดการความร่วมมือและการประสานงาน และ 1.4) การจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลลัพธ์ 2) แนวทางการบริหารจัดการกีฬายูยิตสู ประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ 2.1) ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ด้านบุคลากร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก นโยบายการบริหารจัดการและความร่วมมือ 2.2) ด้านกระบวนการ ได้แก่ วางแผนการจัดองค์กรและการนำ การประสานงานวิธีการบริหารจัดการกีฬายูยิตสูในโรงเรียน และการจัดองค์กร และ 2.3) ด้านผลผลิต ได้แก่ พัฒนาแผนและนโยบาย ด้านผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง โรงเรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ 3) ผลประเมินแนวทางการบริหาร พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเป็นไปได้ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .52) รองลงมา ได้แก่ ความถูกต้อง ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = .41) ความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = .46) และการนำไปใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = .54) ตามลำดับ

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารจัดการ, ยูยิตสู, โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aims to: 1) Study the management guidelines of Jujitsu for school, and 2) Propose management guidelines of Jujitsu for school under the control of Bangkok Primary Educational Service Area Office by using mixed method research. The research was conducted in three phases: Phase 1: Study the management guidelines of Jujitsu for school under the control of Bangkok Primary Educational Service Area Office. The research instrument was an in-depth interview. The key informants consisted of 10 school administrators, selected using purposive sampling. Phase 2: Design management guidelines of Jujitsu for school by using questionnaire with 150 samples. Phase 3: Evaluate the management guidelines of Jujitsu for school under the control of Bangkok Primary Educational Service Area Office, using a focus group discussion technique with 7 experts. The research findings are as follows: 1) Jujitsu management in schools consists of 4 administrative aspects: 1.1) Resource and infrastructure management 1.2) Curriculum, activities, and learning process management 1.3) Collaboration and coordination management. and 1.4) Stakeholder and outcome management. 2) Jujitsu management guidelines comprise 3 guidelines: 2.1) Input dimension including learning management in schools, personnel, facilities, materials and equipment and amenities 2.2) Process dimension include planning for organizational structure and implementation, coordination methods for jujitsu management in schools, and organizational arrangements, and 2.3) Output dimension include development of plan and policies regarding students, teachers, parents, schools, and stakeholders. and 3) Evaluation results of the management guidelines, when considered by individual aspects, revealed that feasibility was rated highest ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .52), followed by accuracy ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = .41), propriety ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = .46), and utility ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = .54), respectively.

Keywords: Management Guidelines, Jujitsu, School Under the Control of Bangkok Primary Educational Service Area Office

บทนำ

กีฬาเป็นบทบาทและความสำคัญกับสังคมไทยเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้กีฬาเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากมายในการพัฒนา และส่งเสริมด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และสติปัญญา (เติมเพชร สุขคนาภิบาล, 2551) กีฬาเป็นรูปแบบหนึ่งของการเล่นที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอย่างมาก ดังนั้น การส่งเสริมการเล่นเพื่อเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 ครู ผู้ปกครองควรปล่อยให้เด็กได้เล่น สำหรับเด็กแล้วการเล่นเป็นส่วนสำคัญของชีวิต มีคุณค่าต่อการพัฒนา

ในทุกด้าน การพัฒนาการเล่นของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีคุณค่าอย่างมาก เป็นการวางรากฐาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะให้เต็มศักยภาพ สามารถเผชิญและดำรงอยู่ในสังคมที่มีกระแสของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีความสุข (ปิยนันท์ พูลโสภณ, 2560)

ในปัจจุบัน กีฬายูยิตสูได้พัฒนาจนเป็นกีฬาและศิลปะป้องกันตัวจนได้รับความนิยมอย่างมากใน อเมริกา ยุโรป และเอเชีย เนื่องจากการเล่นใช้ทุกองค์ประกอบ มี ตะขอย หมัด ล็อค จับ หัก มีครบถ้วนทุกกระบวนการป้องกันตัว มีการจัดการแข่งขันหลายรายการ ได้แก่ การแข่งขันกีฬายูยิตสูระดับนานาชาติ เช่น การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ในปี พ.ศ. 2557 การแข่งขันกีฬายูยิตสูชิงแชมป์โลก ในปี พ.ศ. 2558 เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย กีฬายูยิตสูเริ่มเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2558 โดยมีการจัดตั้งสมาคมกีฬายูยิตสูแห่งประเทศไทย มีภารกิจหลักเพื่อส่งเสริมให้ทุกคนได้รู้จักกีฬาชนิดนี้และเพื่อสร้างผู้ฝึกสอนกีฬายูยิตสูในประเทศไทยให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยการจัดการฝึกอบรม และสนับสนุนกิจกรรมการเล่นกีฬายูยิตสูให้แพร่หลายในวงกว้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กฤษณะ บุญประสิทธิ์, 2560) ที่เน้นถึงการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมนักกีฬายูยิตสูไทยสู่ความเป็นเลิศ โดยการจัดการแข่งขันในระดับประเทศ และการสนับสนุนการเป็นนักกีฬาอาชีพรวมทั้งการอบรมศิลปะการป้องกันตัวให้กับหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะโรงพยาบาลของภาครัฐ ทั้งนี้ สมาคมกีฬายูยิตสูแห่งประเทศไทยได้มีความพยายามในการผลักดันกีฬายูยิตสู ตามยุทธศาสตร์การพัฒนากีฬายูยิตสู พ.ศ. 2557 - 2561 เป้าประสงค์ที่ 3 ระบุว่า ให้ประชาชนเข้าถึงและได้รับความรู้ในกีฬายูยิตสู และผลักดันให้เข้าสู่ระบบการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา (สมาคมกีฬายูยิตสูแห่งประเทศไทย, 2557) เนื่องจากนักเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในวัยของการเริ่มต้นฝึกฝนได้ดีที่สุด โดยเฉพาะเด็กที่มีอายุระหว่าง 11 - 12 ปี หรือเด็กในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 โดยใช้แทนที่กีฬาโดซึ่งเป็นที่มาของกีฬาประเภทหนึ่งที่ใช้สอนนักเรียนในหลักสูตรชั้นประถมศึกษาอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากกีฬายูยิตสูเป็นรูปแบบกีฬาที่มีการผสมผสานข้อดีของกีฬาโด กีฬาเทควันโด และกีฬาคาราเต้ - โด เข้าด้วยกัน จึงเป็นกีฬาที่เต็มไปด้วยศิลปะการป้องกันตัวและเสริมสร้างความแข็งแรงในเวลาเดียวกัน สอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาการศึกษาด้านกีฬาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นไปตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะ 3 ปี พ.ศ. 2563 - 2565 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าสรุปได้ว่า การดำเนินการยังไม่บรรลุเป้าหมาย จึงได้นำหลักแนวคิดทางการศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการกีฬายูยิตสูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการผลักดันกีฬายูยิตสูให้เข้าสู่ระบบการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา ทั้งยังทราบถึงปัญหา อุปสรรค โอกาสและข้อจำกัด ที่มีผลต่อการบริหารจัดการกีฬายูยิตสูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการกีฬายูยิตสูในโรงเรียนให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกีฬายูยิตสูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการกีฬายูยิตสูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนและขอบเขตในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาการบริหารจัดการกีฬายุติสูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีแนวทางการบริหารจัดการกีฬายุติสูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับกีฬายุติสูในโรงเรียน

1.1 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้บริหาร จำนวน 10 คน จากโรงเรียน 37 แห่ง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา และนำไปสัมภาษณ์ผู้บริหาร ตามที่ออกแบบได้

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกีฬายุติสูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรเป็นผู้บริหารและครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิชาสุขศึกษาและพลศึกษา และอาจารย์ผู้สอนวิชาพลศึกษา จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 37 โรงเรียน ๆ ละ 5 คน รวมเป็น 185 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครู สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เก็บมาได้จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 81.08%

2. สร้างแบบสอบถามแนวทางการบริหารจัดการกีฬายุติสูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยมีลักษณะเป็นการประเมินค่าความคิดเห็น 5 ระดับ (Interval Rating Scale) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน และให้ค่าน้ำหนักตัวเลขตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scale) การตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถาม มีค่า IOC ระหว่าง 0.6 - 1.00 หลังจากปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบ ความเชื่อมั่นก่อนการนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 44 คน หลังจากนั้นนำไปวิเคราะห์ความเที่ยงด้วยวิธีสัมประสิทธิ์ อัลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha - Coefficient) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .925 อยู่ในระดับสูงมาก

3. นำไปเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกีฬายุติสูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารและครู จำนวน 150 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ได้จากขั้นตอนที่ 2.2.3 นำมาสังเคราะห์ร่างแนวทางการบริหารจัดการกีฬายุติสู

4. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินแนวทางการบริหารจัดการกักขังยติสูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ประเมินแนวทางการบริหารจัดการกักขังยติสูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านผลผลิต

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ผู้ประเมินแนวทางการบริหารจัดการกักขังยติสูในโรงเรียน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกักขังยติสู และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารการกักขังยติสู รวมทั้งสิ้น จำนวน 7 ท่าน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยใช้การอภิปรายสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 7 คน มีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน

1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกักขังยติสู จำนวน 2 คน

1.3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารกีฬา จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึกอภิปรายสนทนากลุ่ม และแบบประเมินแนวทางที่พัฒนามาจากผลการศึกษการบริหารจัดการ และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถามแนวทางการบริหารจัดการ และผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว

3. จัดการอภิปรายสนทนากลุ่ม โดยนัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติขั้นต้น จำนวน 7 คน ด้วยเครื่องมือวิจัยดังกล่าว โดยการจัดอภิปรายสนทนากลุ่มผ่านการประชุมออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาการบริหารจัดการกักขังยติสูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จากการเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่

1. การบริหารจัดการทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงบุคลากร งบประมาณ สถานที่ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวก

2. การบริหารจัดการหลักสูตร กิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นการวางแผน การจัดกิจกรรม และการควบคุมดูแล

3. การบริหารจัดการความร่วมมือและการประสานงาน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อสร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่ง

4. การบริหารจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลลัพธ์ โดยให้ความสำคัญกับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการกำหนดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจน เพื่อให้การพัฒนากีฬายูธิสู่ในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 2 ผลการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการกีฬายูธิสู่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วยแนวทางหลัก 3 ด้าน ได้แก่

1. แนวทางการบริหารด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs) ได้แก่ สนับสนุนด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สนับสนุนด้านบุคลากร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก และสนับสนุนด้านนโยบายการบริหารจัดการและความร่วมมือ

2. แนวทางการบริหารด้านกระบวนการ (Process) ได้แก่ วางแผนด้านการจัดองค์กรและการนำพัฒนาด้านการประสานงานวิธีการบริหารจัดการกีฬายูธิสู่ในโรงเรียน และพัฒนาด้านการวางแผนด้านการจัดองค์กร

3. แนวทางการบริหารด้านผลผลิต (Outputs) ได้แก่ พัฒนาด้านแผนและนโยบาย ส่งเสริมด้านผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง โรงเรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พัฒนาด้านผลลัพธ์ในการดำเนินการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และพัฒนาด้านวิธีการบริหารจัดการวิธีการบริหารจัดการกีฬายูธิสู่ในโรงเรียน

ตอนที่ 3 ผลประเมินแนวทางการบริหารจัดการกีฬายูธิสู่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ผลการประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการบริหารจัดการกีฬายูธิสู่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = .40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเป็นไปได้ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .52) รองลงมาได้แก่ ความถูกต้อง ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = .41) ความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = .46) และการนำไปใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = .54) ตามลำดับ

อภิปรายผล

อภิปรายผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการวิเคราะห์และจัดกลุ่มแนวทางการบริหารจัดการกีฬายูธิสู่ในโรงเรียน ประกอบไปด้วย

1. ผลการศึกษาการบริหารจัดการกีฬายูธิสู่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน 2) การบริหารจัดการหลักสูตร กิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้ 3) การบริหารจัดการความร่วมมือและการประสานงาน และ 4) การบริหารจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลลัพธ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ (Doherty, A., 2013) แนวคิดเรื่องการพัฒนาคนและสภาพแวดล้อมของ (ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ, 2558) และสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการกีฬา 4 ประการ ของ (Bridges, F. J. & Roquemore, I. L., 2001)

2. ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกีฬายูธิสู่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) แนวทางการบริหารด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs)

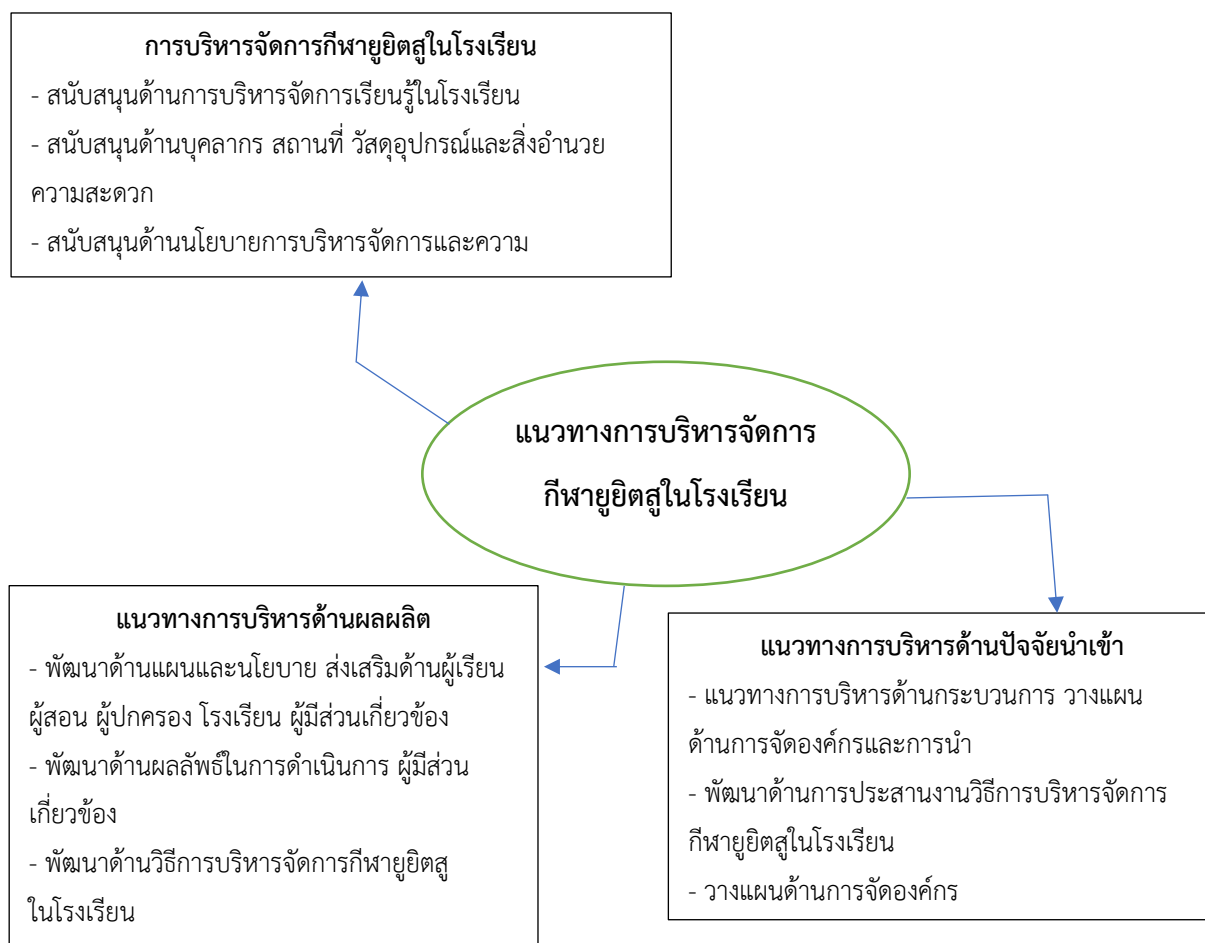
2) แนวทางการบริหารด้านกระบวนการ (Process) และ 3) แนวทางการบริหารด้านผลผลิต (Outputs) สอดคล้องกับแนวคิดของการบริหารจัดการทางกีฬา ได้แก่ หลักสูตรและกิจกรรม: การพัฒนาหลักสูตรหรือรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสม ทั้งในส่วนของกิจกรรมหลังเลิกเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง (ปรากฏพิทย์ ยุกานนท์, 2552)

3. ผลประเมินแนวทางการบริหารจัดการกีฬาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการบริหารจัดการกีฬาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเป็นไปได้ มีค่าสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ความถูกต้อง ความเหมาะสม และการนำไปใช้ประโยชน์ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chelladurai, P. & Kerwin, S., 2018) เป็นการนำเสนอกรอบการประเมินคุณภาพงานวิจัยในสาขาการจัดการกีฬาโดยเฉพาะ ซึ่งการประเมินงานวิจัยที่ครอบคลุม 4 มิติหลัก เน้นความสำคัญของการประเมินคุณภาพงานวิจัยด้านการจัดการกีฬาให้แนวทางในการวิเคราะห์ความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นไปได้ของงานวิจัย นำเสนอมาตรฐานการประเมินที่เหมาะสมกับบริบทของการจัดการกีฬา

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการกีฬาในโรงเรียนต้องครอบคลุมทั้งการเตรียมพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ และสถานที่ การบูรณาการในหลักสูตรและกิจกรรม การประสานงานกับทุกภาคส่วน และการสร้างความยั่งยืนของโครงการ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนและได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและหน่วยงานภายนอก

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการบริหารจัดการกีฬาในโรงเรียน ในงานวิจัยฉบับนี้ เป็นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีเชิงระบบในการศึกษาด้านการบริหารการศึกษา โดยการผสมผสานทฤษฎีเชิงระบบ (IPO) ร่วมกับทฤษฎี PDCA คือ วงจรการบริหารงานคุณภาพ องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่าแนวทางการบริหารที่ประสบความสำเร็จต้องครอบคลุมทั้งการเตรียมพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ และสถานที่ การบูรณาการในหลักสูตรและกิจกรรม การประสานงานกับทุกภาคส่วน และการสร้างความยั่งยืนของโครงการ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและหน่วยงานภายนอก ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวการบริหารจัดการศึกษายุติสุขในโรงเรียน

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นประยุกต์ใช้ทฤษฎีเชิงระบบในการศึกษาด้านการบริหารจัดการ ร่วมกับการวิเคราะห์ในวิจัยผสมวิธี (Mixed-Method Research) สามารถชี้ให้เห็นถึงตัวแปรทั้งสามประการในงานวิจัย ได้แก่ ตัวแปรด้านปัจจัยนำเข้า ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านผลผลิต ซึ่งนำมาใช้ในกระบวนการจัดทำแนวทางการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครอบคลุมทั้งกระบวนการผลิตได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ การบริหารจัดการศึกษายุติสุขในโรงเรียนต้องครอบคลุมทั้งการเตรียมพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ และสถานที่ การบูรณาการในหลักสูตรและกิจกรรม การประสานงานกับทุกภาคส่วน และการสร้างความยั่งยืนของโครงการ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนและได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและหน่วยงานภายนอกข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

- 1) ควรทำการศึกษาด้านปัจจัยที่มีผลต่อแนวทางการบริหารจัดการศึกษายุติสุขในโรงเรียน ที่มีผลต่อความสำเร็จและเหมาะสมกับบริบทและสภาพปัจจุบันของโรงเรียนแต่ละแห่ง
- 2) ควรมีการขยายการศึกษาไปสู่รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาประเภทอื่น อาทิเช่น กีฬามวยไทย ซึ่งเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน และยังขาดรูปแบบการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และ
- 3) ควรมีนำผลการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการศึกษายุติสุขในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร นำไปทดลองใช้กับโรงเรียนในสังกัดอื่น เพื่อนำผลวิจัย

มาปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกีฬาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานครให้มีประสิทธิภาพที่ดีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563 - 2565). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กฤษณะ บุญประสิทธิ์. (2560). การพัฒนากลยุทธ์เพื่อส่งเสริมนักกีฬาเยาวชนไทยสู่ความเป็นเลิศ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เต็มเพชร สุขคณาภิบาล. (2551). พลศึกษากับการพัฒนาคคน (กีฬา กีฬา เป็นยาวิเศษ). วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ ประยุกต์, 1(1), 55-57.
- ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ. (2558). การศึกษาการจัดการกีฬาเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 17(3), 89-99.
- ปรานทิพย์ ยูวานนท์. (2552). การจัดการกีฬา Sport management. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- ปิยนันท์ พูลโสภ. (2560). การพัฒนาการเล่น เพื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ ปรัชญา, 32(1), 20-27.
- สมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย. (2557). แผนยุทธศาสตร์กีฬาแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2557 - 2561) สมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย.
- Bridges, F. J. & Roquemore, L. L. (2001). Management for athletic/sport administration: Theory and practice. (3rd ed.). Georgia: Educational Services for Management.
- Chelladurai, P. & Kerwin, S. (2018). A framework for systematic analysis of research in sport management. Sport Management Review, 21(2), 91-105.
- Doherty, A. (2013). Investing in sport management: The value of good theory. Sport Management Review, 16(1), 5-11.

การสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน*

COMMUNICATION OF MUNICIPALITY PARTNERSHIP NETWORKS FOR SUSTAINABLE CITY DEVELOPMENT

นัตยา ชัยกิจ^{1*}, วิทยาธร ท่อแก้ว¹, กมลรัฐ อินทรทัศน¹, พรปภัสสร ปริญาญกุล²

Nattaya Chaiyakit^{1*}, Wittayatorn Tokeaw¹, Kamolrat Intaratat¹, Pornpapatson Princhanol²

¹สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

¹School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

²คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Industrial Education and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Nattaya46231@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) นโยบายและพันธกิจการสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน 2) กลยุทธ์การสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน และ 3) การพัฒนาแนวทางการสื่อสารของเทศบาลต่อเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเกี่ยวข้องและเป็นภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองของเทศบาลโดยตรง แบบเจาะจง รวม 42 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจะทำการสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายการสื่อสาร ควรกำหนดนโยบายการสื่อสารแบบเปิดกว้าง เป้าหมายร่วมที่ชัดเจน โปร่งใส และการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ควรใช้การสื่อสารสองทางที่โปร่งใส อำนวยรักษาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจ 2) กลยุทธ์การสื่อสารต้องบูรณาการกลยุทธ์ 4 ด้าน ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความรู้ การสร้างแรงจูงใจ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคี เพื่อสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในการพัฒนาเมือง และ 3) แนวทางการพัฒนาการสื่อสารควรมุ่งเน้นการใช้สื่อสารที่โปร่งใสและเข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย ผสานกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้าน โดยใช้ช่องทางที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และระบบดิจิทัลในการเชื่อมโยงการสื่อสาร การใช้โมเดล 4C (Connect-Communicate-Collaborate-Continue) เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับการสื่อสารภาคีเครือข่าย ให้เกิดความร่วมมือที่ต่อเนื่อง โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาเมืองและสร้างที่ยั่งยืนในทุกมิติของการพัฒนา

คำสำคัญ: นโยบายการสื่อสาร, ภาคีเครือข่ายการพัฒนาเมือง, กลยุทธ์การสื่อสาร, แนวทางการสื่อสาร, การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน

Abstract

This research aimed to study 1) The communication policy and mission of municipality of network partnership for sustainable city development, 2) The communication strategies of municipality network partnership for sustainable city development, and 3) The development of communication guidelines for municipality network partnership sustainable city development. This qualitative research collected data through in-depth interviews with 42 purposively selected key informants who are directly involved as network partners for urban development of the municipality. Data were analyzed by drawing conclusions. The research instrument was a structured in-depth interview form, and the analysis was conducted by synthesizing conclusions from the interview data. The findings revealed that 1) The communication policy should be formulated with openness, a clear common goal, transparency, and genuine participation and the mission are network building, network management and network maintenance. Transparent two-way communication should be maintained to build confidence and trust. 2) Communication strategies should integrate four aspects: providing information, providing knowledge, creating motivation, and promoting participation from partners to foster trust and cooperation in urban development. and 3) Communication development guidelines should focus on transparent communication accessible to all target groups, integrating all four aspects through channels appropriate for each audience, and utilizing digital systems to connect communication. The use of the 4C model (Connect-Communicate-Collaborate-Continue) is a key mechanism that enhances communication among network partners, leading to continuous, transparent, and effective cooperation, and ultimately contributing to urban development and sustainability in all dimensions.

Keywords: Communication Policy, City Development Network Partners, Communication Strategies, Communication Guidelines, Sustainable City Development

บทนำ

ในยุคที่โลกกำลังก้าวสู่ความซับซ้อนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน จึงกลายเป็นวาระสำคัญในระดับนานาชาติ ของแผนการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งเน้นการสร้างเมืองและชุมชนที่ครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่น และยั่งยืน (United Nations, 2015) การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ได้รับการยอมรับว่าเป็นเป้าหมายสำคัญในระดับนานาชาติและระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 11 ในแผนการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2015) เมืองจะสามารถบรรลุเป้าหมายนี้ได้ก็ต่อเมื่อเกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ “สื่อสาร” และ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างเมืองที่น่าอยู่และยั่งยืนอย่างแท้จริง การพัฒนาเมืองในยุคปัจจุบันไม่สามารถอาศัยการดำเนินการจากภาครัฐเพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจาก

“ภาคีเครือข่าย” ที่หลากหลาย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคประชาสังคม โดยมี การสื่อสาร เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงความหลากหลายนี้เข้าด้วยกัน

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างภาคีเครือข่ายมีความสำคัญในการช่วยส่งเสริมความเข้าใจร่วมแรงใจ ในการมีส่วนร่วม และความไว้วางใจระหว่างหน่วยงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการพัฒนาเมืองในระยะยาว โดยเฉพาะเมื่อการสื่อสารเป็นแบบสองทาง (Two-way Communication) เป็นรูปแบบการสื่อสารที่เน้นการมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งและผู้รับ โดยเปิดโอกาสให้ผู้รับสารสามารถแสดงความคิดเห็น ถามคำถาม หรือตอบโต้กลับ ได้อย่างเสรี ซึ่งทำให้การสื่อสารเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความเข้าใจอย่างแท้จริง (Berlo, D. K., 1960); (Grunig, J. E. & Hunt, T., 1984) แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาอย่างชัดเจนในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเมืองและ การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะในภาครัฐที่ต้องการเสริมสร้างความไว้วางใจและความโปร่งใส (พัชรินทร์ รัตนวิภา, 2566) นอกจากนี้ การสื่อสารที่เน้นการมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ยังเป็นกลไกที่ ช่วยเพิ่มพลังอำนาจให้ภาคประชาชน สามารถกำหนดอนาคตของเมืองร่วมกับภาครัฐได้อย่างมีนัยสำคัญ (ชนิษฐา จิตแสง, 2563); (มณี ศรีสมุทร, 2564)

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างเทศบาลกับภาคีเครือข่าย และเปิดพื้นที่ให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางข้อมูล เสริมสร้างความไว้วางใจ และนำไปสู่ การออกแบบนโยบายสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่ (พัชรินทร์ รัตนวิภา, 2566); (มณี ศรีสมุทร, 2564) หากขาดการสื่อสารอย่างเป็นระบบ เทศบาลจะไม่สามารถประมวลความคิดเห็นของภาคีเครือข่าย และประชาชนได้อย่างรอบด้าน ส่งผลต่อความไม่ยั่งยืนของนโยบายและการขาดความต่อเนื่องของการพัฒนาในบริบท ของประเทศไทย เทศบาลหลายแห่งได้ริเริ่มการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วม โดยใช้ช่องทาง ดิจิทัล แพลตฟอร์มออนไลน์ และการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ เช่น เว็บไซต์เทศบาลและแอปพลิเคชันเฉพาะทาง อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านความต่อเนื่อง ความครอบคลุมของกลุ่มเป้าหมาย และการขาดการบูรณาการข้อมูล ระหว่างหน่วยงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบระบบการสื่อสารที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น (ภัทรธีรา แพครบุรี, 2568)

ในบริบทของเทศบาลไทย แม้จะมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการสื่อสารมากขึ้น เช่น การใช้เว็บไซต์ ของเทศบาล จดหมายข่าวออนไลน์ แอปพลิเคชัน หรือช่องทางโซเชียลมีเดีย แต่ยังคงพบข้อจำกัดด้านความครอบคลุม ของกลุ่มเป้าหมาย การขาดแผนการสื่อสารที่ชัดเจน และการขาดความต่อเนื่องของกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคี เครือข่าย (พัชรินทร์ รัตนวิภา, 2566) การสื่อสารยังขาดความต่อเนื่อง และการประสานงานข้ามภาคส่วนยังไม่สมบูรณ์ เทศบาลหลายแห่งมีช่องทางสื่อสารจำนวนมาก แต่ขาดการบูรณาการเชิงกลยุทธ์ ทำให้การสื่อสารกระจัดกระจาย ไม่สม่ำเสมอ และไม่สามารถประเมินประสิทธิภาพได้ชัดเจน การประสานงานกับภาคีเครือข่าย เช่น ภาคเอกชน สื่อมวลชน กลุ่มอาชีพ ภาควิชาการ ยังไม่เป็นระบบ บางแห่งอาศัยความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าการจัดการ เครือข่ายอย่างมีแบบแผน การขาดการสื่อสารที่เป็นระบบยังส่งผลให้ประชาชนไม่รับรู้หรือเข้าใจทิศทางการพัฒนา เมืองอย่างแท้จริง และนำไปสู่ความไม่เชื่อมั่นในกระบวนการทำงานของเทศบาล ส่งผลต่อการสร้างความร่วมมือ ในการพัฒนาเมือง เทศบาลจึงต้องมีการพัฒนาในด้านการสื่อสารเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ความครอบคลุม และความยั่งยืนของการประสานงานข้ามภาคี โดยเฉพาะการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การสื่อสารที่มีเป้าหมายชัดเจน

และสามารถวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม แนวคิดการประยุกต์ใช้ 4C โมเดล (Connect-Communicate-Collaborate-Continue) ซึ่งเป็นข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ จึงถูกเสนอเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับการสื่อสารของเทศบาลกับภาคีเครือข่าย โดย Connect คือ การเชื่อมโยงทุกภาคส่วนผ่านช่องทางที่เข้าถึงง่าย Communicate คือ การสื่อสารอย่างโปร่งใสและทันเวลา Collaborate คือ การทำงานร่วมกันทั้งในระดับทางการและไม่เป็นทางการ และ Continue คือ การรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการภาคีเครือข่ายในเชิงกลยุทธ์ (ประเวช สิทธิ และภัทรธิรา ผลงาม, 2566) การศึกษานี้มุ่งสำรวจและวิเคราะห์การสื่อสารของเทศบาลใน 4 พื้นที่ ได้แก่ เทศบาลเมืองทุ่งสง เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เทศบาลเมืองลำพูน และเทศบาลนครปากเกร็ด ซึ่งแต่ละเทศบาลมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน เช่น การขาดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน รวมถึงปัญหาในการใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง โดยจะทำความเข้าใจนโยบาย กลยุทธ์การสื่อสารในการสร้าง บริหาร การธำรงรักษาภาคีเครือข่าย และการพัฒนาแนวทางการสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนาแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้ 4C โมเดล ให้เกิดขึ้นจริงในระดับปฏิบัติการ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง สู่เป้าหมายการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายและพันธกิจการสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาแนวทางการสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน การวิจัยนี้ ใช้วิธีการศึกษาคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการสื่อสารของภาคีเครือข่ายที่เทศบาลใช้ในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน เนื่องจากวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมีความเหมาะสมกับการศึกษาปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนและต้องการเข้าใจในมิติที่หลากหลายของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในการศึกษาการสื่อสารระหว่างภาคีเครือข่ายที่มีการทำงานร่วมกันในระดับท้องถิ่น

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก แบบเจาะจง จำนวน 42 คน จาก 10 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองในพื้นที่เทศบาล 4 แห่งที่ได้รับการศึกษา ได้แก่ เทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เทศบาลเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน และเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล เครือข่ายภาครัฐ (ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ นายอำเภอหรือปลัดอำเภอ) เครือข่ายภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน สื่อมวลชน พนักงาน

เทศบาลหรือนักประชาสัมพันธ์ของเทศบาล ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลที่มีความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารที่เกิดขึ้นในเทศบาล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและหลากหลาย

เครื่องมือการวิจัย

คือ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก สร้างเครื่องมือจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง นำเสนอผ่านการเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกถูกออกแบบโดยใช้เครื่องมือสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งประกอบด้วย ชุดคำถามที่เตรียมไว้อย่างชัดเจนและมีการกำหนดหัวข้อคำถามเพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีประเด็นสำคัญที่มุ่งเน้นศึกษานโยบายและพันธกิจการสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน กลยุทธ์การสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน และการพัฒนาแนวทางการสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน เครื่องมือสัมภาษณ์นี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถสืบค้นข้อมูลเชิงลึกจากประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล และทำให้สามารถเข้าใจถึงบริบทที่ซับซ้อนและหลากหลายของการสื่อสารในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยตนเองแบบเผชิญหน้าและออนไลน์ โดยทำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์นำส่งจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชไปล่วงหน้า เพื่อขออนัดสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่กำหนด และเข้าพบสัมภาษณ์ด้วยตนเองทุกพื้นที่ หากผู้ให้ข้อมูลหลักท่านใดไม่สะดวกสัมภาษณ์ด้วยตนเองจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ผ่านออนไลน์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จดบันทึก บันทึกเสียง ถ่ายภาพ และในการเก็บข้อมูลจะปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน หากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลอิ่มตัว ผู้วิจัยจะหยุดการสัมภาษณ์ทันที

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการนำข้อมูลจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์และประเด็นที่ศึกษา ตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออก ตีความ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปเชิงพรรณนาความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยมุ่งสำรวจและวิเคราะห์การสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน โดยพิจารณานโยบายและพันธกิจ กลยุทธ์ และการพัฒนาแนวทางการสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. นโยบายและพันธกิจการสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน พบว่าเทศบาลมีนโยบายและพันธกิจด้านการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนที่ชัดเจน โดยกำหนดกรอบแนวคิดและทิศทางการดำเนินงานด้านการสื่อสารที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะการสื่อสารที่ยึดหลัก “เปิดกว้าง โปร่งใส และมุ่งสู่เป้าหมายร่วม” มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากภาคีทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการรับรู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองในทุกมิติ เทศบาลดำเนินการตามพันธกิจโดยให้มีแนวปฏิบัติด้านการสื่อสารใน 3 ระยะสำคัญ ได้แก่ ระยะการสร้างภาคีเครือข่าย เทศบาลใช้การสื่อสารเชิงรุกผ่านช่องทางหลากหลาย ทั้งสื่อดิจิทัลและเวทีชุมชน เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความไว้วางใจในบทบาท

ของเทศบาล อันเป็นกลไกสำคัญในการเชิญชวนภาคีเข้าสู่กระบวนการพัฒนาเมืองร่วมกัน ระเบียบการบริหารภาคีเครือข่าย เทศบาลเน้นการสื่อสารสองทางที่ตรวจสอบได้ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของภาคีไว้อย่างชัดเจน และใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยี เช่น Dashboard ซึ่งมีการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญจากหลายแหล่ง และนำเสนอในรูปแบบที่กระชับและเข้าใจได้ง่าย ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และข้อมูลเปิดเผยสาธารณะ (Open Data) เพื่อให้ภาคีสามารถติดตามผลและร่วมตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในระเบียบการธำรงรักษาภาคี เทศบาลให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระยะยาว โดยจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความผูกพัน เช่น วันภาคีเครือข่าย การเชิดชูเกียรติภาคี การถ่ายทอดเรื่องเล่าความสำเร็จ และการจัดระบบถ่ายทอดความรู้ผ่านชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice: CoP) รวมถึงการเปิดช่องทางรับฟังความคิดเห็นผ่านระบบข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ถือเป็นพันธกิจสำคัญของเทศบาลในการใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบบูรณาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างความรู้ ความเข้าใจ การสร้างแรงจูงใจ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการบริหารภาคีเครือข่าย และนำไปสู่การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนด้วยพันธกิจที่สำคัญ คือ การสร้างภาคี การบริหารภาคี และการธำรงรักษาภาคี

2. กลยุทธ์การสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารของภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองควรบูรณาการ 4 ด้าน ได้แก่ การให้ข้อมูล การให้ความรู้ การสร้างแรงจูงใจ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างพลังเครือข่ายอย่างยั่งยืน เทศบาลควรจัดทำยุทธศาสตร์การสื่อสารภาคีโดยเฉพาะ และบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมจัดสรรงบประมาณสนับสนุน ทั้งนี้ กลยุทธ์การสื่อสารควรพัฒนาใน 3 ระยะ ได้แก่ การสร้างภาคี การบริหารภาคี และการธำรงรักษาภาคี โดยเน้นช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงง่าย เหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย สื่อควรเป็นแบบสองทางเพื่อเปิดโอกาสให้ภาคีมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และควรใช้สื่อดิจิทัลเพื่อความต่อเนื่องและประสิทธิภาพของการสื่อสาร การประยุกต์ใช้โมเดล 4C (Connect-Communicate-Collaborate-Continue) ช่วยยกระดับการสื่อสารให้เป็นระบบครบวงจร เชื่อมโยงทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความไว้วางใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาเมืองที่น่าอยู่และยั่งยืนในระยะยาว

3. การพัฒนาแนวทางการสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน พบว่า 1) การพัฒนานโยบายการสื่อสารของเทศบาลเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนต้องยึดหลัก “เปิดกว้าง เป้าหมายชัด โปร่งใส และมีส่วนร่วม” โดยเทศบาลควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เปิดพื้นที่ให้ภาคีทุกกลุ่ม มีบทบาทตั้งแต่การวางแผนจนถึงการปฏิบัติจริง การสื่อสารต้องชี้เป้าหมายและผลประโยชน์ร่วมอย่างชัดเจน เผยข้อมูลโปร่งใสผ่านสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย และเชื่อมโยงความร่วมมือผ่าน 3 ระยะ สร้าง - บริหาร - ธำรงรักษาภาคี เพื่อเสริมสร้างความผูกพันและความเป็นเจ้าของร่วมของทุกภาคีในท้องถิ่น และ 2) การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้าง บริหาร และธำรงรักษาภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืน พบว่า เทศบาลจำเป็นต้องบูรณาการกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้าน เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจาก กลยุทธ์การให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งมุ่งเน้นความโปร่งใส ชัดเจน และการเข้าถึงข้อมูลของภาคีเครือข่ายผ่านสื่อหลากหลาย เช่น อินโฟกราฟิก วิดีโอ และแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อสร้างความเข้าใจในเป้าหมายและทิศทางของเมืองร่วมกันอย่างรอบด้านต่อเนื่องด้วย กลยุทธ์การให้ความรู้ ที่จะช่วยพัฒนาทักษะของภาคีผ่านกิจกรรมอบรม สัมมนา และเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ โดยเฉพาะการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เช่น LINE กลุ่ม

Facebook หรือศูนย์กลางข้อมูลออนไลน์ เพื่อให้เกิดพื้นที่เรียนรู้ร่วมและการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ถัดมาคือ กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจ ซึ่งเทศบาลต้องใช้สื่อสร้างสรรค์ เช่น motion graphic TikTok Storytelling หรือ คลิปวิดีโอ เพื่อจุดประกายแรงบันดาลใจและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของผู้มีส่วนร่วม พร้อมทั้งสร้างความภาคภูมิใจในบทบาทของตนเองภายในเครือข่าย สุดท้ายคือ กลยุทธ์การส่งเสริมการมีส่วนร่วม ซึ่งเทศบาลต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคีได้แสดงความคิดเห็น ร่วมเสนอแนะแนวทาง และมีบทบาทในการตัดสินใจอย่างแท้จริงผ่านกิจกรรมสาธารณะ เวทีเสวนา สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ทั้ง 4 กลยุทธ์นี้ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สอดประสานกันทั้งในระยะสร้าง บริหาร และธำรงรักษาภาคีเครือข่าย พร้อมใช้เทคโนโลยีและระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยง ความไว้วางใจ และความร่วมมืออย่างยั่งยืนในการพัฒนาเมืองในระยะยาว

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ 3 ประเด็น มีรายละเอียด ดังนี้

1. นโยบายและพันธกิจการสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้ นโยบายการสื่อสารของเทศบาลที่ว่า “นโยบายการสื่อสารแบบเปิดกว้าง เป้าหมายร่วมชัดเจน โปร่งใส และเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง” สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุศักดิ์ คงมาลัย และคณะ ที่กล่าวถึงกลยุทธ์ “คิดร่วม เชื่อมร่วม ลงมือร่วม” ในการสร้างเครือข่าย การบริหารภาคีเครือข่าย เน้นความโปร่งใสและการประสานงานอย่างต่อเนื่อง มีการใช้การสื่อสารสองทางที่ตรวจสอบได้กำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน และประสานงานข้ามหน่วยงาน ช่องทางการสื่อสาร ประกอบด้วย การประชุมและระบบดิจิทัล เพื่อให้ภาคีติดตามผลได้ นโยบายนี้มีเป้าหมายลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจและการดำเนินงาน (อนุศักดิ์ คงมาลัย และคณะ, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชพันธ์ุ ยิ้มอ่อน และวรรณลดา กันต์โหม ที่เน้นการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ การธำรงรักษาภาคีเครือข่าย เทศบาลให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นระยะยาว โดยจัดกิจกรรมและช่องทางการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ (ชัชพันธ์ุ ยิ้มอ่อน และวรรณลดา กันต์โหม, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเวช สิทธิ และภัทรธิรา ผลงาม ผลการศึกษาชี้ว่านโยบายการสื่อสารของเทศบาลสอดคล้องกับแนวคิดสำคัญหลายประการ ได้แก่ ทฤษฎีการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) เทศบาลเน้นการสื่อสารแบบเปิดกว้างที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีบทบาทเท่าเทียมกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่อเนื่อง ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและความไว้วางใจ แนวคิดภาคีเครือข่าย (Networking) การสร้างและบริหารภาคีเครือข่ายสะท้อนการร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อความยั่งยืนในการพัฒนาเมือง ทฤษฎีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (KAP Theory) การให้ข้อมูลที่มีคุณภาพและการสื่อสารที่โปร่งใสส่งผลให้ภาคีเกิดความรู้ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ และนำไปสู่พฤติกรรมการมีส่วนร่วม (ประเวช สิทธิ และภัทรธิรา ผลงาม, 2566) นอกจากนี้ ผลวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรินทร์ รัตนวิภา, ภัทรธิรา แพครบุรี ที่เน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร และการบูรณาการข้อมูลในการสร้างเครือข่ายภาคี (พชรินทร์ รัตนวิภา, 2566); (ภัทรธิรา แพครบุรี, 2568) รวมถึงงานวิจัยของ วิทยาธร ท่อแก้ว ที่เน้นการพัฒนาทักษะบุคลากร การสร้างนักสื่อสารชุมชน การสื่อสารสองทาง และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (วิทยาธร ท่อแก้ว, 2567) งานวิจัยของ มณี ศรีสมุทร ก็สอดคล้องในประเด็นการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วม และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (มณี ศรีสมุทร, 2564) และ

งานวิจัยของ ขนิษฐา จิตแสง ที่ยืนยันความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองในโลกดิจิทัลที่โปร่งใส อย่างไรก็ตาม มีบางประเด็นที่ผลวิจัยแตกต่างจากแนวคิดและทฤษฎี ได้แก่ ความครอบคลุมและการใช้เทคโนโลยี แม้เทศบาลจะใช้สื่อดิจิทัล แต่บางพื้นที่ยังคงใช้วิธีการสื่อสารแบบดั้งเดิมควบคู่ไปกับเทคโนโลยี ทำให้ยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่เหมือนในแนวคิดเมืองอัจฉริยะ (ขนิษฐา จิตแสง, 2563)

2. กลยุทธ์การสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้ 1) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร สอดคล้องอย่างชัดเจนกับทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) และทฤษฎีการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) ของเดวิด เบอร์โล ที่เน้นการแลกเปลี่ยนสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารอย่างเท่าเทียม เทศบาลประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้ผ่านการเปิดเผยข้อมูลสำคัญ เช่น แผนพัฒนาเมือง งบประมาณ และกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านช่องทางหลากหลาย อาทิ เว็บไซต์ LINE Official Account Facebook และการพบปะโดยตรง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคีสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้อย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ สะท้อนถึงการสื่อสารแบบสองทางที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่เปิดเผยและเท่าเทียม กลยุทธ์นี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารเชิงระบบ (Systems Theory) ซึ่งมองการสื่อสารในบริบทของการเชื่อมโยงและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของระบบ การใช้ศูนย์ข้อมูลกลางและเครื่องมือนำเสนอข้อมูล (Dashboard) ที่รวบรวมและแสดงผลความคืบหน้าของโครงการอย่างเป็นระบบ ช่วยให้ทุกภาคส่วนในระบบเทศบาล ภาคีเครือข่าย และประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเท่าเทียมและติดตามความคืบหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ การไหลเวียนของข้อมูลในระบบเช่นนี้ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีและการทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น นอกจากนี้ กลยุทธ์ยังสอดคล้องกับทฤษฎีเครือข่าย (Network Theory) และทฤษฎีการบริหารจัดการเครือข่าย (Network Management Theory) โดยการใช้เครื่องมือนำเสนอข้อมูล (Dashboard) เพื่อแสดงข้อมูลโครงการและความคืบหน้าอย่างเป็นระบบ ช่วยให้ภาคีสามารถติดตามและตรวจสอบสถานะของโครงการได้อย่างใกล้ชิดและสะดวก การเผยแพร่ข้อมูลสร้างความโปร่งใสและช่วยให้ทุกฝ่ายสามารถให้ข้อเสนอแนะหรือปรับทิศทางการดำเนินงานได้ทันที การใช้ระบบการสื่อสารที่ต่อเนื่องผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น LINE กลุ่มเฉพาะภารกิจ หรือจดหมายข่าวดิจิทัล สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารจัดการเครือข่ายที่มุ่งเน้นการสร้างการเชื่อมโยงที่มีประสิทธิภาพและการไหลเวียนของข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ยิ่งไปกว่านั้น กลยุทธ์นี้ยังเป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการตัดสินใจร่วม (Participatory Decision-Making Communication Theory) ซึ่งเน้นกระบวนการที่ทุกภาคีมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน การใช้ LINE กลุ่มเฉพาะภารกิจและการประชุมออนไลน์ช่วยให้ภาคีสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ทำให้การตัดสินใจมีความหลากหลายและมีการรับฟังความคิดเห็นจากหลายฝ่าย นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรินทร์ รัตนวิภา ที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการสื่อสารที่โปร่งใสและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (พชรินทร์ รัตนวิภา, 2566)

2) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้ความรู้ ไม่ได้เป็นเพียงการส่งข้อมูลแบบทางเดียว แต่เป็นการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยจากต่างประเทศของ Sutriadi, R. & Wulandari, A. ที่กล่าวถึงทฤษฎีการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เช่น แอปพลิเคชันมือถือและแพลตฟอร์มออนไลน์ ช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้นและผู้คนสามารถสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว (Sutriadi, R. & Wulandari, A., 2014) 3) กลยุทธ์การสร้างสื่อเพื่อสร้าง

แรงจูงใจ มุ่งเน้นการใช้สื่อหลากหลายรูปแบบเพื่อกระตุ้นและรักษาแรงจูงใจของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาเมือง สอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการจูงใจ (Motivational Communication Theory) ซึ่งเน้นการใช้สารเพื่อกระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และ 4) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม เทศบาลส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากประชาชนในกระบวนการพัฒนาเมืองอย่างแท้จริง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ช่วยให้เทศบาลรับรู้ความต้องการที่แท้จริงและตอบสนองได้ตรงจุด สอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ที่เน้นการให้อำนาจและบทบาทแก่ประชาชนในการตัดสินใจและดำเนินงานพัฒนาชุมชนของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทรินทร์ รัตนวิภา ที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการสื่อสารที่โปร่งใสและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (พัทรินทร์ รัตนวิภา, 2566) รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเวศ สิทธิ และภัทรธิดา ผลงาม ในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาเมืองและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านระบบดิจิทัล เช่น การใช้แอปพลิเคชันมือถือ ซึ่งเป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึงการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารแบบสองทางเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกับประชาชนและสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาเมือง (ประเวศ สิทธิ และภัทรธิดา ผลงาม, 2566)

3. การพัฒนาแนวทางการสื่อสารของเทศบาลต่อภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 จากการศึกษา พบว่า 1) นโยบายการสื่อสารแบบเปิดกว้าง เป้าหมายร่วมชัดเจน โปร่งใส และเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เป็นกลยุทธ์สำคัญที่เทศบาลสามารถนำมาใช้เพื่อสร้างและบริหารภาคีเครือข่ายในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของเมืองที่มีความหลากหลายทางสังคมและความซับซ้อนเชิงระบบ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน แนวทางการสื่อสารที่ “เปิดกว้าง” หมายถึง การสร้างพื้นที่ให้ประชาชนและภาคีเครือข่ายสามารถแสดงความคิดเห็น ตั้งคำถาม และมีบทบาทตั้งแต่การวางแผนจนถึงการปฏิบัติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณี ศรีสมุทร ที่พบว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต และการสื่อสารวิสัยทัศน์เมืองนำอยู่ ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น สื่อสังคมออนไลน์ แอปพลิเคชัน และเวทีประชาคม ช่วยสร้างความรู้สึกร่วมในการพัฒนาเมือง (มณี ศรีสมุทร, 2564) การกำหนด “เป้าหมายร่วมชัดเจน” ในการสื่อสารยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้ภาคีต่าง ๆ เห็นประโยชน์ร่วมและพร้อมเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งงานวิจัยของ เกศสุตา สิทธิสันติกุล และคณะ ในโครงการ Spark U เชียงใหม่ ชี้ให้เห็นว่า การมีเป้าหมายร่วมด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนและใช้การสื่อสารที่หลากหลายสามารถกระตุ้นความร่วมมือจากทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เกศสุตา สิทธิสันติกุล และคณะ, 2562) ในด้านของ “ความโปร่งใส” เทศบาลสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์หรือระบบ Open Data เพื่อเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายและตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความไว้วางใจ งานวิจัยของ พัทรินทร์ รัตนวิภา พบว่า การใช้เทคโนโลยีควบคู่กับกลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเข้าใจร่วมในวิสัยทัศน์ของเทศบาล (พัทรินทร์ รัตนวิภา, 2566) สุดท้าย การสื่อสารที่ “เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง” ต้องไม่เพียงแต่การรับฟังเชิงสัญลักษณ์ แต่ต้องมีการเปิดช่องทางให้ประชาชนมีบทบาทในการออกแบบและติดตามการดำเนินงานอย่างจริงจัง งานของ Berlo, D. K. ซึ่งเป็นแบบจำลองการสื่อสารที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ชี้ว่า ความสำเร็จของการสื่อสารขึ้นอยู่กับความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับสาร โดยเฉพาะเมื่อมีการสื่อสารสองทางผ่านช่องทางที่หลากหลายและเข้ารหัสสารอย่างเหมาะสม ก็จะสามารถกระตุ้น

การตอบสนองที่มีประสิทธิภาพได้ (Berlo, D. K., 1960) จากทั้งหมดนี้จึงกล่าวได้ว่า การที่เทศบาลพัฒนาและปรับใช้นโยบายการสื่อสารแบบเปิดกว้าง เป้าหมายร่วมชัดเจน โปร่งใส และมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จะช่วยส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายเกิดความผูกพัน มีความเป็นเจ้าของร่วม และสามารถร่วมกันขับเคลื่อนเมืองไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว 2) การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้าง บริหาร และธำรงรักษาภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืนถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้เทศบาลสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอย่างมีส่วนร่วม และสร้างพลังเครือข่ายได้อย่างเป็นระบบ งานวิจัยฉบับนี้เสนอให้เทศบาลบูรณาการ กลยุทธ์การสื่อสาร 4 ด้าน ได้แก่ การให้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความรู้ การสร้างแรงจูงใจ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ซึ่งการดำเนินการต้องมีความเชื่อมโยงกันทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติการ กลยุทธ์ด้าน การให้ข้อมูลข่าวสาร มุ่งเน้นความโปร่งใส ชัดเจน และการเข้าถึงของทุกกลุ่มเป้าหมายผ่านสื่อหลากหลาย เช่น อินโฟกราฟิก คลิปวิดีโอ และแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งแนวทางนี้สอดคล้องกับ ภัทรธีรา แพครบุรี ที่เน้นว่า “การสื่อสารที่โปร่งใสและการใช้เครื่องมือสื่อสารเชิงนวัตกรรม” ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเครือข่าย โดยเฉพาะในประเด็นการสร้างพลังสนับสนุนที่ยั่งยืนต่อการดำเนินนโยบาย กลยุทธ์ด้าน การให้ความรู้ เป็นการพัฒนาศักยภาพของภาคีให้สามารถร่วมคิดร่วมทำกับเทศบาลได้อย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล การอบรม การสัมมนา และการจัดทำช่องทางการเรียนรู้ร่วม (เช่น LINE Facebook ระบบ e-learning) ช่วยให้ภาคีสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้ตลอดเวลา (ภัทรธีรา แพครบุรี, 2568) สอดคล้องกับแนวทางของ Sutriadi, R. & Wulandari, A. ที่เน้นความสำคัญของการใช้ e-participation ในการสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมในชุมชนเมือง กลยุทธ์ด้าน การสร้างแรงจูงใจ เน้นการใช้สื่อที่มีอิทธิพลทางอารมณ์ เช่น storytelling หรือ motion graphic ผ่านแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยม เพื่อกระตุ้นความภาคภูมิใจและแรงบันดาลใจในการเข้าร่วมเครือข่าย เทศบาลควรใช้โอกาสนี้ในการเสริมภาพลักษณ์ของภาคีว่าเป็น “ผู้เปลี่ยนแปลง” ที่มีบทบาทสำคัญต่อเมือง กลยุทธ์ด้าน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม ต้องมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่เพียงแค่การรับฟัง แต่เปิดโอกาสให้ภาคีร่วมตัดสินใจ เช่น การจัดเวทีประชาคม การทำโครงการร่วมแบบ co-design หรือ co-creation ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและสร้างพลังเครือข่ายในระยะยาว (Sutriadi, R. & Wulandari, A., 2014) สอดคล้องกับ Bryson, J. M. et al. ที่เสนอว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องเกิดจากความร่วมมือและการสร้างเป้าหมายร่วมกัน การบูรณาการทั้ง 4 กลยุทธ์นี้จึงต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สอดประสานกันในทุกระยะของการบริหารภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีและระบบสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบท เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความเชื่อมโยงและความร่วมมืออย่างยั่งยืน อันจะนำไปสู่การพัฒนาเมืองที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในระยะยาว (Bryson, J. M. et al., 2013)

องค์ความรู้ใหม่

4C โมเดล (Connect Communicate Collaborate Continue) เป็นแนวทางใหม่ที่มุ่งยกระดับการสื่อสารของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาเมือง โดยเน้น 4 องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ Connect (เชื่อมโยง) สร้างช่องทางการสื่อสารที่เปิดกว้างและครอบคลุมทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน และสื่อ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ ความเข้าใจ และการแลกเปลี่ยนอย่างมีประสิทธิภาพ Communicate (สื่อสาร) ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง โปร่งใส ทันเวลา และเหมาะสมแก่ทุกภาคีเครือข่าย ผ่านหลายช่องทาง เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจ ความเข้าใจในเป้าหมาย และ

สร้างทิศทางการพัฒนาร่วมกัน Collaborate (ร่วมมือ) ส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างเป็น รูปธรรม ทั้งในระดับ การทางและไม่เป็นทางการ เช่น การประชุม สัมมนา หรือกิจกรรมชุมชน เพื่อแบ่งปันทรัพยากรและบรรลุเป้าหมาย ร่วมกัน Continue (ต่อเนื่อง) รักษาและพัฒนาความสัมพันธ์ระยะยาว ปรับปรุงกลยุทธ์สื่อสารอย่างสม่ำเสมอ และประเมินผลการทำงานเพื่อให้การพัฒนาเมืองมีความต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนั้น สรุปสาระสำคัญ การสื่อสาร ภาควิชาเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองตาม 4C โมเดล มุ่งสร้างความเข้าใจร่วม ความไว้วางใจ และความร่วมมืออย่าง ต่อเนื่องในทุกภาคส่วน โดยเน้นการเชื่อมโยงที่มีคุณภาพ การให้ข้อมูลที่ชัดเจน การทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด และการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 4C โมเดล ช่วยพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนโดย การสร้างโครงสร้างการสื่อสารที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ สร้างความเข้าใจและเป้าหมายร่วมที่ชัดเจน ในทิศทางการพัฒนาเมือง ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเพื่อใช้ทรัพยากรร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการมี ส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีระบบประเมินผลและปรับปรุงกลยุทธ์เพื่อให้การพัฒนาเมืองเกิดความ ต่อเนื่อง มั่นคง และยั่งยืนในระยะยาว

ภาพที่ 1 4C โมเดล ยกระดับการสื่อสารของภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อสรุปผลการวิจัย การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารระหว่างเทศบาลกับภาคีเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน โดยเทศบาลได้ดำเนินนโยบาย “นโยบายการสื่อสาร แบบเปิดกว้าง เป้าหมายร่วมชัดเจน โปร่งใส และเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง” ซึ่งแนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับ แนวคิดการสื่อสารแบบสองทางและทฤษฎีเครือข่าย ทั้งยังใช้กลยุทธ์การสื่อสารใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ การให้ข้อมูล ข่าวสาร การให้ความรู้ การสร้างสื่อเพื่อสร้างแรงจูงใจ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลและ แพลตฟอร์มออนไลน์ที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกระตุ้นให้ภาคี เครือข่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ระยะสั้น 1.1) เทศบาลควรเปิดพื้นที่การสื่อสารอย่างกว้างขวางทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อให้ภาคี เครือข่ายและประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวกรวดเร็ว 1.2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีตั้งแต่

กระบวนการวางแผน ไปจนถึงการติดตามและประเมินผลโครงการอย่างเป็นระบบ 1.3) จัดสรรงบประมาณเฉพาะกิจสำหรับการพัฒนาทักษะการสื่อสารของภาคี เช่น จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และพัฒนาศักยภาพในช่องทางดิจิทัล และระยะยาว 1.4) เทศบาลควรกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ด้านการสื่อสารภาคีเครือข่ายที่ชัดเจน พร้อมบูรณาการเข้ากับแผนพัฒนาเทศบาลและแผนงบประมาณประจำปี 1.5) ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส สื่อสารแบบมีส่วนร่วม และยึดหลักธรรมาภิบาล และ 1.6) สร้างกลไกการสื่อสารภาคีแบบถาวร เช่น จัดตั้ง “ศูนย์ประสานงานเครือข่ายพัฒนาเมือง” 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ระยะสั้น 2.1) นำกลยุทธ์การสื่อสาร 4 ด้าน (ข้อมูล ความรู้ การสร้างสื่อเพื่อสร้างแรงจูงใจ และการมีส่วนร่วม) ไปใช้จริงในโครงการต่าง ๆ เช่น ผ่าน Facebook Line OA หรือเวทีชุมชน 2.2) จัดกิจกรรมยกย่องหรือให้รางวัลแก่ภาคีที่มีบทบาทโดดเด่น เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจและความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วม 2.3) จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นในระดับย่อย กลาง ใหญ่ เพื่อให้ทุกเสียงได้รับการสะท้อนกลับไปยังเทศบาลอย่างเป็นระบบ ระยะยาว 2.4) นำโมเดล 4C คือ Connect-Communicate-Collaborate-Continue มาปรับใช้เป็นกรอบแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายระยะยาว 2.5) จัดทำฐานข้อมูลออนไลน์ (Data Portal) สำหรับใช้บันทึกฐานข้อมูลภาคีเครือข่ายและเป็นฐานข้อมูลให้ภาคีใช้ติดตามความก้าวหน้าของโครงการและเสนอแนวทางพัฒนาได้ตลอดเวลา และ 2.6) สร้างระบบการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น แบบสอบถามออนไลน์ หรือ dashboard ติดตามแบบเรียลไทม์ และ 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ระยะสั้น 3.1) ศึกษาเชิงลึกองค์ประกอบแต่ละด้านของโมเดล 4C โดยเฉพาะปัจจัยที่ส่งผลต่อการเชื่อมโยงและความต่อเนื่องของภาคี 3.2) พัฒนาเครื่องมือหรือดัชนีวัดประสิทธิภาพของการสื่อสาร เช่น ดัชนีความพึงพอใจของภาคีต่อการสื่อสารของเทศบาล ระยะยาว 3.3) ศึกษาเปรียบเทียบกรณีเทศบาลต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จในการสื่อสารและสร้างภาคีเครือข่าย เพื่อสกัดเป็นตัวอย่างความสำเร็จ และ 3.4) ศึกษาผลกระทบของการมีส่วนร่วมของภาคีต่อความสำเร็จของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในเชิงระบบ

เอกสารอ้างอิง

- เกศสุตา สิทธิสันติกุล และคณะ. (2562). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเมืองเชียงใหม่อย่างมีส่วนร่วม: โครงการ Spark U เชียงใหม่ ปฏิบัติการเปลี่ยนเมือง. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 11(2), 290-301.
- ชนิษฐา จิตแสง. (2563). การสื่อสารระหว่างบุคคลจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยพันธุ์ ยิ้มอ่อน และวรรณลดา กันต์โหม. (2565). การพัฒนาภาคีเครือข่ายเพื่อบูรณาการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ตำบลกระแซง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 12(3), 142-154.
- ประเวช สิทธิ และภัทรธิรา ผลงาม. (2566). การออกแบบและพัฒนาเมืองอัจฉริยะบนฐานแนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศ. วารสารมหาจุฬานาครทรรค์, 10(10), 262-272.
- พัชรินทร์ รัตนวิภา. (2566). การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน. วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลพระนคร, 3(2), 35-52.

- ภัทรธีรา แพครบุรี. (2568). กระบวนการและกลยุทธ์การใช้สื่อในการสื่อสารเพื่อสร้างคความนิยมทางการเมือง. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 8(6), 143-155.
- มณี ศรีสมุทร. (2564). การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จังหวัดสงขลา. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(10), 229-241.
- วิทยธร ท่อแก้ว. (2567). การพัฒนานักสื่อสารชุมชนด้านรูปแบบการสื่อสารองค์กร. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อนุศักดิ์ คงมัลย์ และคณะ. (2566). การสื่อสารของเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย โดยความร่วมมือของประชาชน. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 6(4), 1-18.
- Berlo, D. K. (1960). The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Bryson, J. M. et al. (2013). Designing public participation processes. Public Administration Review, 73(1), 23-34.
- Grunig, J. E. & Hunt, T. (1984). Managing Public Relations. New York: Holt.
- Sutriadi, R. & Wulandari, A. (2014). Towards a Communicative City: Enhancing Urban Planning Coordination by the Support of Information and Communication Technology. Case Study Bandung Metropolitan Area, Indonesia. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 135(2014), 76-81.
- United Nations. (2015). The Millenium Development Goal Report 2015. New York: United Nations.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก
ด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

THE DEVELOPMENT OF THE ACTIVE LEARNING MANAGEMENT
MODEL USING BCM TECHNIQUE IN ORDER TO ENCOURAGE THAI READING
COMPREHENSION SKILLS FOR GRADE 6 STUDENTS

กนกพชร เรืองกรี*, เมตตา มาเวียง

Kanokphatchara Raengkree*, Metta Marwiang

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอนแก่น ประเทศไทย

Faculty of Education, Northeastern University, Khon Kaen, Thailand

*Corresponding author E-mail: kanokphatchara2506@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM และ 3) ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน ภาคเรียนที่ 2/2567 ดำเนินการ 3 ระยะ คือ ศึกษาปัญหาและความต้องการ พัฒนารูปแบบ และทดลองใช้รูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบ แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และแบบประเมินประสิทธิผล ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาโดยภาพรวม คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) และด้านความต้องการโดยภาพรวม คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$) 2) ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM ที่พัฒนาขึ้น มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) หลักการ 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) เนื้อหาสาระ 2.4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 2.5) สื่อการสอนเทคนิควิธีสอนแหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อม และ 2.6) การวัดและประเมินผล และ 3) ผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค BCM พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบนี้คะแนนการทดสอบร้อยละ 86.66 สูงกว่าเกณฑ์ นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.68$) และผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.01$) โดยผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.20$) สะท้อนว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้, แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก, เทคนิค BCM, ทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ

Abstract

This research aimed to 1) Study the problems and needs in learning management that promotes reading comprehension skills, 2) Develop a learning management model based on the active learning approach using the BCM technique, and 3) Study the results of implementing the learning management model based on the active learning approach using the BCM technique. The sample group consisted of 30 Grade 6 students during the second semester of the 2024 academic year. The research was conducted in three phases: identifying problems and needs, developing the model, and implementing the model. The research instruments included interview forms, questionnaires, lesson plans, achievement tests, desirable characteristics assessment forms, and effectiveness evaluation forms. The research findings revealed that: 1) The overall analysis of existing problems showed that instructional activities were rated at a moderate level ($\bar{X} = 3.42$), while the overall needs were rated at the highest level ($\bar{X} = 4.88$); 2) The developed instructional management model based on active learning with the BCM technique consisted of six components: 2.1) Principles, 2.2) Objectives, 2.3) Content, 2.4) Learning management process, 2.5) Instructional media, teaching methods, learning resources and environment, and 2.6) Assessment and evaluation, and 3) The results of implementing the learning management model using the BCM technique showed that students achieved an average score of 86.66%, which exceeded the criterion. Students also demonstrated very high levels of desirable characteristics ($\bar{X} = 3.68$), and the overall effectiveness of the model was rated as very high ($\bar{X} = 4.01$). The highest impact was observed in student outcomes ($\bar{X} = 4.20$), indicating that the developed model was effective in significantly enhancing reading comprehension skills.

Keywords: Development of Learning Management Model, Active Learning Concept, BCM Technique, Reading Comprehension Skills

บทนำ

ในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงอยู่และความก้าวหน้าของประเทศ ระบบการศึกษาจึงต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็น โดยเฉพาะทักษะพื้นฐานของการเรียนรู้ ได้แก่ การอ่าน การเขียน และการคิดเลข ซึ่งเรียกว่า 3R (Reading, Riting, Rithmetic) ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ ทักษะชีวิต และคุณธรรมให้แก่นักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) ทักษะการอ่าน โดยเฉพาะการอ่านจับใจความสำคัญ

เป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระ เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจเนื้อหา การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ (วรรณภา มูลสาร, 2563); (ชนิษฐา มาทุ่ง, 2562) อย่างไรก็ตาม รายงานผลสำรวจการอ่านของประชากรไทย พบว่า เด็กอายุ 6 - 14 ปี ร้อยละ 42.90 อ่านหนังสือไม่ออก และร้อยละ 35.60 อ่านไม่คล่อง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ข้อมูลนี้สะท้อนปัญหาด้านทักษะการอ่าน ของนักเรียนไทย ซึ่งมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ในระยะยาว นอกจากนี้ ผลการประเมินความสามารถพื้นฐาน ของนักเรียนระดับชาติ (NT) และผลการทดสอบ O-NET รายวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ยังคงอยู่ในระดับที่น่ากังวล โดยคะแนนเฉลี่ยของนักเรียน ป.3 ในปีการศึกษา 2564 - 2566 อยู่ที่ประมาณ ร้อยละ 52.07 - 56.65 ส่วนผลคะแนน O-NET ของนักเรียน ป.6 อยู่ที่ร้อยละ 45.38 - 61.88 ซึ่งสะท้อนให้เห็น ถึงปัญหาด้านคุณภาพการเรียนรู้ภาษาไทยโดยเฉพาะด้านการอ่าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566); (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2, 2566)

การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการเข้าถึงความรู้ การคิดวิเคราะห์ และการพัฒนาความสามารถทางวิชาการของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) โดยเฉพาะทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญ (Reading Comprehension) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ ในทุกกลุ่มสาระวิชา หากผู้เรียนขาดทักษะดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวม ปัญหา การอ่านจับใจความของนักเรียนไทยยังคงเป็นประเด็นที่น่ากังวล จากผลการประเมิน PISA 2022 พบว่า คะแนน การอ่านของนักเรียนไทยอยู่ในลำดับที่ 54 จาก 81 ประเทศ และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยขององค์การเพื่อความร่วมมือและ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ถึง 65 คะแนน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) ขณะที่ผลการทดสอบ ทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2565 แสดงให้เห็นว่า คะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่เพียงร้อยละ 48.75 ซึ่งสะท้อนว่านักเรียนยังไม่สามารถอ่านและจับใจความได้ อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว การจัดการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงเป็นแนวทางที่ได้รับความสนใจ โดยเฉพาะ การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่ง ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติจริง และสะท้อนคิดต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง อันเป็นปัจจัยสำคัญในการ พัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ (Bonwell, C. C. & Eison, J. A., 1991); (Prince, M., 2004) นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้ เทคนิค BCM (Brainstorming-Concept mapping-Mind mapping) ซึ่งเน้นการระดมสมอง การเชื่อมโยงแนวคิด และการสร้างแผนภาพความคิด จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาและสามารถสรุปสาระสำคัญ ได้อย่างเป็นระบบ (Novak, J. D. & Cañas, A. J., 2008) จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า การใช้ แผนภาพความคิดและการเรียนรู้เชิงรุกสามารถยกระดับทักษะการอ่านและการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีนัยสำคัญ ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ นฤมล วงศ์คำจันทร์ พบว่า การใช้ Mind Mapping ในการสอนภาษาไทยช่วยเพิ่มคะแนน การจับใจความของนักเรียนชั้น ป.6 เฉลี่ยร้อยละ 15.20 (นฤมล วงศ์คำจันทร์, 2565) ขณะที่ Pan, C. et al. ชี้ว่า การเรียนรู้แบบระดมสมองและสร้างแผนภาพแนวคิดส่งผลต่อความเข้าใจเนื้อหาและความจำระยะยาวของผู้เรียน (Pan, C. et al., 2020)

อีกทั้ง ปัญหาด้านวินัยของนักเรียนในปัจจุบันก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่าง มีนัยสำคัญ สาเหตุหนึ่งมาจากการขาดแรงจูงใจ การใช้เทคโนโลยีอย่างไม่เหมาะสม และการขาดการสนับสนุนจาก

ครอบครัวหรือสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และผลการศึกษาพบว่า นักเรียนจำนวนมากขาดนิสัยรักการอ่าน มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการอ่าน และไม่สามารถจับใจความสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหานี้เกิดจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอนที่ขาดความเข้าใจในหลักสูตร ขาดเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อที่ไม่ทันสมัย หรือไม่มีการวัดผลที่เหมาะสม (ณัฐพงศ์ เชื้อเพชร, 2560); (สุพัตรา คำโพธิ์, 2560); (วัชรภรณ์ รัตนไพจิตร, 2553)

จากบริบทของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้น การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ด้วยเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ แผนผังความคิด (Mind Mapping) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนสามารถสรุปใจความ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และจดจำเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Buzan, T., 2002); (ณัฐภรณ์ จันทร์วงศ์, 2563) แนวคิดของการเรียนรู้เชิงรุกตามทฤษฎีสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ที่เน้นให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือเรียนรู้ด้วยตนเอง และสร้างความรู้จากประสบการณ์ตรง จะช่วยพัฒนาองค์ความรู้ของนักเรียนได้อย่างยั่งยืน ทั้งในด้านความรู้ ความคิด และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ความมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน (Papert, S., 1991); (Vygotsky, L. S., 1934); (Ausubel, D. P., 1968)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญควบคู่กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้นักเรียนมีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และสามารถต่อยอดความรู้ในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา โดยกำหนดระยะและวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 (Research: R1) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการ จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ จากผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้สอนภาษาไทยที่มีผลงานเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 2

ขั้นที่ 2 สอบถามสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขั้นที่ 3 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในขั้นตอนก่อนหน้านี้ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญ องค์ประกอบ และแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การออกแบบและพัฒนารูปแบบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การคัดกรองและได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนภาษาไทย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 2

เกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Purposive Sampling)

1. ครูผู้สอนภาษาไทยที่มีผลงานโดดเด่นด้านการจัดการเรียนรู้หรือได้รับรางวัลทางวิชาชีพ
2. ผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย จำนวนกลุ่ม

ตัวอย่าง: ผู้บริหาร 5 คน และครูผู้สอน 7 คน

การจัดการข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ นำมาถอดความ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสรุปประเด็น
2. ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม สรุปเป็นร้อยละและค่าเฉลี่ยเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ

การวิจัยระยะที่ 2 (Research: D1) สังเคราะห์ร่างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสังเคราะห์ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ (R2)

ขั้นที่ 3 การนำร่องการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ

ขั้นที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้และจัดทำเป็นเอกสารฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป (D2)

การคัดกรองและได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

1. ใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)
2. เลือกโรงเรียนตัวอย่าง 1 แห่งที่มีความพร้อมด้านบุคลากรและอุปกรณ์การเรียนการสอน
3. เลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน ที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ครบ

ทุกครั้ง

การจัดการข้อมูล

1. ข้อมูลจากการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
2. ข้อมูลจากการนำร่องใช้บันทึกผลการสังเกต และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมาประกอบการปรับปรุงรูปแบบ

การวิจัยระยะที่ 3 (Research: R2) การศึกษาผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 2 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 วัดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนด้วยการทดสอบ มีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม หลังเรียน

ชั้นที่ 2 ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การคัดกรองและได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

1. ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ซ้ำกับระยะนำร่อง
2. ใช้วิธีสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) เลือกห้องเรียน จำนวน 1 ห้อง นักเรียนประมาณ 30 คน
3. คัดกรองเฉพาะนักเรียนที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมครบถ้วน

การจัดการข้อมูล

1. ข้อมูลคะแนนแบบทดสอบ วิเคราะห์ด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ข้อมูลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนาและจัดทำรายงานผลการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มี ปัญหาในการอ่านจับใจความสำคัญ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขาดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญและต้องการกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์และจัดระเบียบความรู้ การระบุประเด็นหลักของเรื่องได้ยาก การเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของเนื้อหาไม่ครบถ้วน ขาดความเข้าใจในการเรียบเรียงสาระสำคัญ ครูผู้สอนสะท้อนว่า ต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและฝึกทักษะเชิงวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นกิจกรรมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยสภาพปัญหาความต้องการในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสามารถวิเคราะห์ได้ ดังตารางที่ 1 - 2

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญโดยภาพรวม

ด้านที่	รายการ	สภาพปัญหา		แปลผล	อันดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านครูผู้สอน	3.64	0.61	มาก	3
2	ด้านเนื้อหาสาระ	3.45	0.29	มาก	5
3	ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.42	0.19	มาก	1
4	ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้	3.57	0.38	มาก	4
5	ด้านการวัดและประเมินผล	4.06	0.67	มาก	2
ภาพรวม		3.82	0.40	มาก	

จากตาราง ที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.19) รองลงมา คือ ข้อที่ 5 ด้านวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.67) ข้อ 1 ด้านครูผู้สอน ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.61) ข้อ 4 และด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.38) ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 2 ด้านเนื้อหาสาระ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.29)

ตารางที่ 2 ผลการสภาพศึกษาความต้องการในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญโดยภาพรวม

ด้านที่	รายการ	ความต้องการ		แปลผล	อันดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านครูผู้สอน	4.09	0.07	มาก	5
2	ด้านเนื้อหาสาระ	4.28	0.09	มาก	3
3	ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.88	0.01	มากที่สุด	1
4	ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้	4.58	0.06	มากที่สุด	2
5	ด้านการวัดและประเมินผล	4.14	0.04	มาก	4
ภาพรวม		4.39	0.33	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความต้องการในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.01) รองลงมา คือ ข้อที่ 4 ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.06) ข้อ 2 ด้านเนื้อหาสาระ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.09) ข้อ 5 และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.04) ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 1 ด้านครูผู้สอน ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.07)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีความเหมาะสม

อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย ขั้นตอนหลัก 4 ขั้น ได้แก่ 1) การสร้างแรงจูงใจและทบทวนความรู้เดิม 2) การเรียนรู้เชิงรุกผ่านกิจกรรมกลุ่มและการใช้แผนผังความคิด (BCM) 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปใจความสำคัญร่วมกัน และ 4) การสะท้อนผลการเรียนรู้และประเมินตนเองได้ข้อมูล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

รายการประเมิน	ระดับความคุณภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
หลักการ	3.53	0.11	มาก
วัตถุประสงค์	3.86	0.11	มาก
เนื้อหาสาระ	4.20	0.36	มาก
กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก	4.64	0.16	มากที่สุด
สื่อการสอน เทคนิควิธีสอน แหล่งเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อม	4.60	0.20	มากที่สุด
การวัดและการประเมินผล	3.60	0.20	มาก
เฉลี่ยภาพรวม	4.07	0.48	มาก

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า ร่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.12) และพิจารณา ตามรายการประเมิน พบว่า องค์ประกอบของร่องรูปแบบมีความเหมาะสมเรียงตามลำดับ ดังนี้ ข้อที่ 1 กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.16) ข้อที่ 2 ด้านสื่อการสอน เทคนิควิธีสอน แหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.20) ข้อที่ 3 ด้านเนื้อหาสาระ ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.36) ข้อที่ 4 ด้านวัตถุประสงค์ ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = 0.1) ข้อที่ 5 การวัดและการประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.48) ตามลำดับ และข้อที่ 6 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักการ ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 0.11)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งการทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนทักษะการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ, นักเรียนแสดง ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม และสามารถสร้างแผนผังความคิดได้ด้วยตนเอง, ครูผู้สอนและนักเรียนสะท้อนว่า กิจกรรมสนุก ทำง่าย และช่วยให้เข้าใจบทอ่านชัดเจนขึ้น ดังนั้น การใช้เทคนิค BCM ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกสามารถพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญได้ตรงตามปัญหาและความต้องการ แยกผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ผลการประเมินทักษะในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสามารถวิเคราะห์ผลได้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินทักษะในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเปรียบเทียบเกณฑ์ร้อยละ 80						
N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	คิดเป็นร้อยละ
30	30	25.26	4.13	84.22	26	86.66

จากตารางที่ 4 พบว่า ทักษะในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยเทคนิค BCM มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 25.26$, S.D. = 4.13) คิดเป็นร้อยละ 84.22 และร้อยละของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ 80 ของคะแนนเต็ม คือ 86.66

2. ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญโดยภาพรวม ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

รายการที่ประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความมีวินัย	3.90	0.13	ดีมาก
2. ด้านใฝ่เรียนรู้	3.67	0.05	ดีมาก
3. ด้านมีความมุ่งมั่นในการทำงาน	3.49	0.20	ดีมาก
โดยภาพรวม	3.68	0.20	ดีมาก

จากตารางที่ 5 แสดงว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.64$, S.D = 0.16) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความมีวินัย ($\bar{X} = 3.90$, S.D = 0.13) รองลงมา คือ ด้านมีความมุ่งมั่นในการทำงาน ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.16) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านใฝ่เรียนรู้ ($\bar{X} = 3.67$, S.D = 0.05)

และผลการประเมินความสมบูรณ์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการจัดการเรียนรู้ การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน พบว่า 1) รูปแบบมีความเหมาะสมและประสิทธิภาพสูง สามารถนำไปใช้จริงในชั้นเรียนและปรับปรุงเพิ่มเติมได้ง่าย ตอบโจทย์การแก้ปัญหาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์ผลได้ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการประเมินเพื่อพัฒนาต่อยอดและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการจัดการเรียนรู้

รายการประเมิน	ระดับความคุณภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความเป็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.08	0.61	มาก
2. ด้านความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานจริง	4.12	0.56	มาก

ตารางที่ 6 ผลการประเมินเพื่อพัฒนาต่อยอดและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

รายการประเมิน	ระดับความคุณภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3. ด้านความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ	3.84	0.85	มาก
4. ด้านผลที่เกิดขึ้นกับครู	3.84	0.53	มากที่สุด
5. ด้านผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน	4.20	0.51	มากที่สุด
เฉลี่ยภาพรวม	4.01	0.61	มาก

จากตารางที่ 6 แสดงว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ เพื่อพัฒนาต่อยอดและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.61) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.51) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านผลที่เกิดขึ้นกับครู ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.53)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญ พบว่า จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบกับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM (Brain: Constructivism: Mapping) ซึ่งมีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ภาษาไทย โดยเฉพาะด้านทักษะการอ่านจับใจความสำคัญความเชื่อมั่นในแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21 ต้องอาศัยการลงมือปฏิบัติจริง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียนกับครูผู้สอน ซึ่งแนวคิดของทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองสอดคล้องกับเทคนิค BCM อย่างยิ่ง โดยเฉพาะในกระบวนการใช้ แผนผังความคิด (Mind Map) ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้จัดระเบียบความรู้ที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยพัฒนา ทักษะการสรุปใจความ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และยังส่งเสริมการคิดขั้นสูงซึ่งจำเป็นต่อการเรียนรู้ในระยะยาว และความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom, B. S. (Bloom's Taxonomy) ที่เสนอว่า การเรียนรู้ ประกอบด้วย ลำดับขั้นจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่ซับซ้อน ได้แก่ ความจำ (Remember), ความเข้าใจ (Understand), การนำไปใช้ (Apply), การวิเคราะห์ (Analyze), การประเมินค่า (Evaluate) และการสร้างสรรค์ (Create) (Bloom, B. S., 1956) การนำแนวคิดของ Bloom มาปรับใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ทำให้ผู้สอนสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ทางการเรียนรู้ที่ชัดเจน และมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสติปัญญา ด้านทักษะปฏิบัติ และด้านอารมณ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริญา ศรีประสิทธิ์ ที่ชี้ว่าการจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมลำดับขั้นของ Bloom ช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาการคิดวิเคราะห์และจับใจความสำคัญจากบทอ่านได้อย่างชัดเจน (ศิริญา ศรีประสิทธิ์, 2562) รูปแบบ BCM จึงสามารถตอบสนองทฤษฎีนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อใช้ในวิชาภาษาไทย

นักเรียนจะสามารถพัฒนา ความเข้าใจในเนื้อหาความรู้ลึกต่อเนื้อหา และทักษะในการสื่อสารได้ครบถ้วน ความสัมพันธ์กับการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) สมองของนักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่ออยู่ในสถานะตื่นตัวแบบผ่อนคลายซึ่งเทคนิคในรูปแบบ BCM โดยการใช้กิจกรรม Brain Gym ตามหลักการทางสมอง ในการเตรียมความพร้อมแบบ BBL ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจของนักเรียนด้วยการจัดกิจกรรมในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และการเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์เดิมของนักเรียนช่วยกระตุ้นการทำงานของสมองให้ตื่นตัว ก่อนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้พร้อมรับข้อมูลและเพิ่มสมาธิในการอ่านจับใจความสำคัญและทำความเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้นช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นสมองได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังช่วยพัฒนาความสามารถในการจัดการข้อมูล การเชื่อมโยงความคิด และการวิเคราะห์ใจความสำคัญของบทอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสอดคล้องกับแนวคิดของ Jensen, E. ที่เสนอว่า กิจกรรมทางกายภาพและอารมณ์ส่งผลต่อสมรรถภาพสมองของผู้เรียน หากได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสมจะทำให้ผู้เรียนมีความพร้อมสูงสุดในการเรียนรู้ (Jensen, E., 2005) นอกจากนี้ ยังมีความสอดคล้องกับแนวคิด Active Learning และหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียนอย่างแท้จริง โดยนักเรียนจะเป็นผู้ลงมือทำ คิด วิเคราะห์ และสรุปความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวทางของ Bonwell, C. C. & Eison, J. A. ที่ระบุว่า Active Learning ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสติปัญญา อารมณ์ และร่างกายของผู้เรียน ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน (Bonwell, C. C. & Eison, J. A., 1991) และอัจฉรา คำภูแสน ที่วิจัยการใช้กิจกรรม Active Learning กับนักเรียนชั้นประถมและพบว่า ช่วยพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รวมถึงทักษะการอ่านจับใจความอย่างชัดเจน (อัจฉรา คำภูแสน, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ พร้อมทั้งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์รูปแบบ BCM จึงสามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ ครอบคลุมทั้งเนื้อหา ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาอย่างต่อเนื่องและศักยภาพในการขยายผลรูปแบบการเรียนรู้ BCM ที่พัฒนาขึ้นนี้มิได้หยุดอยู่เพียงการนำไปใช้ในชั้นเรียนใดชั้นเรียนหนึ่งเท่านั้น หากแต่มีความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพบริบท ของนักเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ และขยายผลไปยังกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นได้ ผู้วิจัยจึงมีความเชื่อมั่นว่า รูปแบบ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมการอ่านจับใจความสำคัญนี้สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาได้ในวงกว้าง สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ ที่เสนอแนวทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยให้เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าผลลัพธ์รูปแบบ BCM มีความสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรดังกล่าวในหลายมิติ โดยเฉพาะด้าน ได้แก่ ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่น การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เช่น ความมุ่งมั่น มีระเบียบวินัย และรับผิดชอบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

2. ผลการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ พบว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อการสอน และการวัดผล โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

และใช้แผนผังความคิดเป็นเครื่องมือจัดระเบียบความคิด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ausubel, D. P. ที่เสนอให้ใช้ตัวจัดองค์ความรู้ล่วงหน้า เพื่อช่วยผู้เรียนสร้างโครงสร้างความรู้ (Ausubel, D. P., 1968) และแนวคิดของ Piaget, J. ที่เน้นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียนจากประสบการณ์ตรง (Piaget, J., 1972) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงพร เฟื่องฟู ที่ศึกษาการใช้เทคนิค 5W1H เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียน และพบว่า เทคนิคนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถแยกแยะสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ดวงพร เฟื่องฟู, 2560)

3. ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

3.1 ด้านทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ

นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการอ่านจับใจความสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน เนื่องจากรูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดระเบียบความคิดและการวิเคราะห์สาระสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ausubel, D. P. ดังกล่าวผลการศึกษานี้ยังสนับสนุนงานวิจัยของ สุภาภรณ์ เหล่ารอด ที่ใช้กระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Ausubel, D. P., 1968); (สุภาภรณ์ เหล่ารอด, 2565) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานของ ชัยกฤต อินทะโส ที่พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังมโนทัศน์ร่วมกับเทคนิค KWL Plus และพบว่า ช่วยเสริมการอ่านจับใจความสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชัยกฤต อินทะโส, 2566)

3.2 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนหลังใช้รูปแบบการเรียนรู้ พบว่า อยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ และความมุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งเป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง คิดวิเคราะห์ และสะท้อนความคิดของตนเอง ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ ศรีประเสริฐ ที่ศึกษาเรื่องการใช้ผังมโนทัศน์ในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญและพบว่า นักเรียนมีการพัฒนาด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ควบคู่ไปกับทักษะทางวิชาการ (ศิริวรรณ ศรีประเสริฐ, 2562) รวมถึงงานของ ปานยิ้ม ขาวสวน ที่พบว่า เทคนิค SQ4R (Survey, Question, Read, Recite, Record, Review) ร่วมกับการใช้แผนที่ความคิดช่วยเสริมสร้างเจตคติและพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนในระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปานยิ้ม ขาวสวน, 2566)

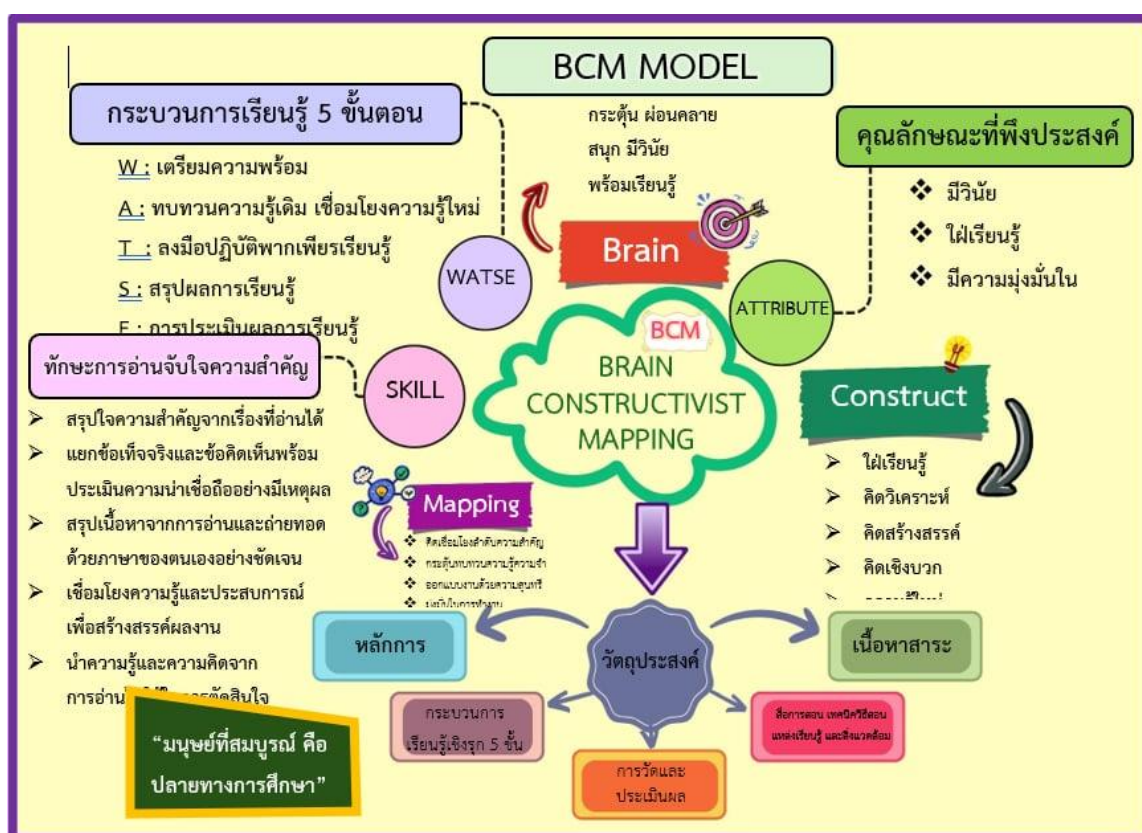
3.3 ด้านการประเมินผลรูปแบบหลังจากการใช้จริง

ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ เพื่อพัฒนาต่อยอดและปรับปรุงรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะช่วยให้รูปแบบมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนและสภาพแวดล้อมทางการศึกษา การปรับแก้จุดอ่อนทำให้สามารถลดข้อจำกัดที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการเรียนรู้ ขณะที่การเสริมจุดแข็งช่วยเพิ่มความน่าสนใจ ความท้าทาย และคุณภาพของการเรียนรู้ในทุกมิติ ซึ่งนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทั้งในระดับห้องเรียนและระบบการศึกษา สอดคล้องกับหลักการวิจัยของ อุไรวรรณ วงศ์ชัยสุวรรณ ที่ระบุว่า การประเมินและปรับปรุงนวัตกรรมอย่างเป็นระบบจะช่วยให้รูปแบบมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในวงกว้างได้จริง (อุไรวรรณ วงศ์ชัยสุวรรณ, 2564) และพิทยา ศรีธรรม กล่าวว่าการออกแบบการเรียนรู้ที่มีลักษณะยืดหยุ่น

และเน้นการพัฒนาพร้อมกับบริบทจริงของผู้เรียน เป็นแนวทางที่ช่วยให้การเรียนรู้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ (พิทยา ศรีธรรม, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

BCM Model (Brain Constructivist Mapping) นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ทรงพลังที่สุดในการพัฒนาให้นักเรียนให้เติบโตอย่างสมบูรณ์ ทั้งความรู้ ทักษะ และคุณธรรม เป็นเทคนิคที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการคิดวิเคราะห์ เพื่อปลูกฝังมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมรับมือกับโลกยุคใหม่และใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าในสังคมนี้คือ เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาอย่างแท้จริง แสดงได้ดังภาพ

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM Model

จากภาพแสดงให้เห็นว่าองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning ด้วยเทคนิค BCM (Brain-Constructivism-Mapping) BCM โมเดล เป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ พร้อมทั้งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน เกิดขึ้นจากองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักการเน้นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) ให้นักเรียนลงมือคิด วิเคราะห์ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง 2) วัตถุประสงค์ ฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้เป็นคนดี คนเก่ง ใน 3 ด้าน ความมีวินัย เคารพ

กฎเกณฑ์เป็นคณเฑาะว์ ใฝ่เรียนรู้และวิเคราะห์ได้มีความมุ่งมั่นในการทำงาน 3) เนื้อหาสาระที่เชื่อมโยงชีวิตจริง เช่น เรื่องเล่า ข่าว หรือบทความ เพื่อกระตุ้นความคิดและต่อยอดการเรียนรู้ 4) กระบวนการเรียนรู้เรียนรู้เชิงรุก 5) สื่อและสิ่งแวดล้อม เน้นสื่อหลากหลายและการจัดห้องเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และ 6) การวัดและประเมินผล วัดทั้ง ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ซึ่งขับเคลื่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแบบการเรียนรู้เชิงรุกผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน ที่ชัดเจน ได้แก่ 1) กิจกรรมสร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นความสนใจ 2) ทบทวนความรู้เดิมเชื่อมโยงกับสิ่งใหม่ 3) ใหลมือปฏิบัติแผนผังความคิด 4) มีการสรุปผลการเรียนรู้ของแต่ละคนหรือกลุ่มที่สำคัญ และ 5) ประเมินผลทั้งในเชิงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ การอ่านจับใจความสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) สรุปใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน 2) แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น พร้อมประเมินความน่าเชื่อถือ 3) ถ่ายทอดเนื้อหาด้วยภาษาของตนเองอย่างชัดเจน 4) เชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์เพื่อสร้างสรรค์ผลงาน และ 5) นำความรู้ไปใช้ในการตัดสินใจและดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ เพราะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนถือเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และมีผลต่อความสำเร็จในการใช้ชีวิตจริงพร้อมทั้งบ่มเพาะจิตใจและความ เป็นพลเมืองดีของนักเรียนอย่างรอบด้านซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าสภาพปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ความต้องการในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ หลักการวัดถูประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อการสอนและสิ่งแวดล้อม และการวัดและประเมินผล เมื่อทดลองใช้รูปแบบกับนักเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนการทดสอบทักษะการอ่านจับใจความสำคัญสูงถึงร้อยละ 86.66 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านวินัย ความมุ่งมั่นในการทำงาน และการใฝ่เรียนรู้ นอกจากนี้ ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยด้านที่มีผลสูงสุด คือ ผลที่เกิดกับนักเรียน และด้านที่มีผลต่ำสุด คือ ผลที่เกิดกับครู ดังนั้น จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนระดับประถมศึกษา และส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้อย่างมีนัยสำคัญ ในส่วน ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ 1) การบริหารจัดการเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคนิค BCM เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ควรจัดสรรเวลาอย่างเหมาะสมสำหรับกิจกรรมการคิด วิเคราะห์ วางแผน และสะท้อนผลการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของเทคนิคผังมโนทัศน์ รวมทั้งควรวางแผนกิจกรรมล่วงหน้าโดยยึดหยุ่นตามบริบทของนักเรียนและสภาพแวดล้อมของห้องเรียน เพื่อลดความกดดันที่อาจเกิดขึ้น และ 2) การประยุกต์ใช้เทคนิคผังมโนทัศน์อย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมการใช้เทคนิค BCM ในหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการอ่านและการจับใจความสำคัญอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และการเชื่อมโยงความรู้เก่า - ใหม่ของนักเรียนให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาการ

ประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งในระดับชั้นอื่นหรือโรงเรียนต่างบริบท เพื่อทดสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพของรูปแบบในวงกว้าง 2) ควรเพิ่มเติมตัวแปรด้านผลลัพธ์อื่น ๆ เช่น ความสามารถในการสรุปความ การถ่ายทอดความเข้าใจ และการใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ในวิชาอื่น เพื่อศึกษาผลกระทบในเชิงบูรณาการ และ 3) ควรศึกษาผลในระยะยาว ด้วยเทคนิค BCM ต่อพฤติกรรม การเรียนรู้และเจตคติของนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่นำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2564). รายงานสภาวะการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- _____. (2565). รายงานผลการดำเนินงานตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ชนิษฐา มาทุ่ง. (2562). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญโดยใช้วิธีการสอนแบบ CIRC ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 21(2), 54-65.
- ชัยกฤต อินทะโส. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังโน้ตร่วมกับเทคนิค KWL Plus เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ณัฐภรณ์ จันทร์วงศ์. (2563). การใช้แผนผังโน้ตเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนระดับประถมศึกษา. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 25(1), 112-125.
- ณัฐพงศ์ เชื้อเพชร. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน. วารสารวิชาการครุศาสตร์, 14(3), 102-115.
- ดวงพร เพื่องฟู. (2560). การพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิค 5W1H สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- นฤมล วงศ์คำจันทร์. (2565). ผลของการใช้แผนภาพความคิดต่อความสามารถในการจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษา, 2(1), 45-56.
- ปานยิ้ม ชาวสวน. (2566). การใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิดเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและเจตคติของนักเรียนระดับประถมศึกษา. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันการศึกษาประถมศึกษาแห่งชาติ.
- พิทยา ศรีธรรม. (2563). การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนแบบยืดหยุ่นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 13(1), 89-102.
- วรรณภา มูลสาร. (2563). การวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อประเมินทักษะการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษา. วารสารการประเมินผลการศึกษาไทย, 8(2), 25-37.

- วัชรภรณ์ รัตนไพจิตร. (2553). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในระดับประถมศึกษา. วารสารครูศาสตร์, 38(4), 101-110.
- ศิริญา ศรีประสิทธิ์. (2562). การใช้เทคนิคผังมโนทัศน์ร่วมกับการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนระดับประถมศึกษา. วารสารวิชาการครูศาสตร์, 34(1), 112-125.
- ศิริวรรณ ศรีประเสริฐ. (2562). การใช้ผังมโนทัศน์ในการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ. วารสารการศึกษาปฐมวัย, 10(1), 45-58.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2566). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2565. กรุงเทพมหานคร: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. (2566). รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ปี 2566. ขอนแก่น: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). รายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT และ O-NET) ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2564 - 2566. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมนักเรียนและแนวทางการส่งเสริมวินัยในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- _____. (2566). รายงานผลการประเมิน PISA 2022 ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). การสำรวจการอ่านของประชากร พ.ศ. 2561. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2566 จาก <http://www.nso.go.th>
- สุพัตรา คำโพธิ์. (2560). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาภรณ์ เหล่ารอด. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H. วารสารศึกษาศาสตร์, 18(2), 123-138.
- อัจฉรา คำภูแสน. (2563). ผลของการจัดกิจกรรม Active Learning ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนประถมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 18(2), 93-108.
- อุไรวรรณ วงศ์ชัยสุวรรณ. (2564). การประเมินนวัตกรรมการเรียนรู้: แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ. วารสารวิชาการครูศาสตร์, 28(2), 66-79.
- Ausubel, D. P. (1968). Educational psychology: A cognitive view. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Bloom, B. S. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain. New York: Longmans, Green.
- Bonwell, C. C. & Eison, J. A. (1991). Active learning: Creating excitement in the classroom (ASHE-ERIC higher education report No. 1). Washington, DC: George Washington University.

- Buzan, T. (2002). *How to mind map: The ultimate thinking tool that will change your life*. London, United Kingdom: Thorsons.
- Jensen, E. (2005). *Teaching with the Brain in Mind*. (2nd ed.). ASCD. Alexandria, VA: United States.
- Novak, J. D. & Cañas, A. J. (2008). The theory underlying concept maps and how to construct them. Technical report IHMC CmapTools 2006-01 Rev 01-2008. Pensacola, FL: Florida Institute for Human and Machine Cognition.
- Pan, C. et al. (2020). Effects of brainstorming and concept mapping on elementary students' reading comprehension and retention. *Journal of Educational Research and Practice*, 10(2), 88-102.
- Papert, S. (1991). *Mindstorms: Children, computers, and powerful ideas*. New York: Basic Books.
- Piaget, J. (1972). *Psychology and pedagogy*. New York: Viking Press.
- Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223-231.
- Vygotsky, L. S. (1934). *Thought and language*. Cambridge, MA: MIT Press.

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงปัญญาสร้างสรรค์
มโนอุปลักษณ์และเกมกลอนกลบทเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทร้อยกรอง
และความตระหนักรู้การเขียนเชิงอภิปัญญาของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย*

THE DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT USING THE INTELLECTUAL
WRITING MODEL, CREATEING METAPHORS, AND UTILIZING KONLABOT POETRY
GAMES TO DEVELOP THE POETRY WRITING ABILITIES AND METACOGNITIVE
WRITING AWARENESS OF STUDENT TEACHERS IN THE THAI LANGUAGE PROGRAM

ศึกษา เบ็ญจกุล

Sueksa Benjakul

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

Corresponding author E-mail: suksa_reu@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงปัญญาสร้างสรรค์มโนอุปลักษณ์และเกมกลอนกลบท และ 2) ศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงปัญญาสร้างสรรค์มโนอุปลักษณ์และเกมกลอนกลบท เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองและความตระหนักรู้การเขียนเชิงอภิปัญญาของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์บทร้อยกรอง แบบประเมินความตระหนักรู้การเขียนเชิงอภิปัญญา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงปัญญาสร้างสรรค์มโนอุปลักษณ์และเกมกลอนกลบท มี 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นวางแผน ขั้นแปลงความคิดเป็นข้อความ ขั้นทบทวนและสะท้อนคิด เกมกลอนกลบท มีจำนวน 5 เกม ได้แก่ กลบทงูกลืนหาง กลบทเทพชุมนุม กลบทพวงแก้วกุดั่น กลบทละเวงวางกรวด และกลบทบัวบานกลีบขยาย 2) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงปัญญาสร้างสรรค์มโนอุปลักษณ์และเกมกลอนกลบท พบว่า นักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย มีความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองและความตระหนักรู้การเขียนเชิงอภิปัญญา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

* Received 31 July 2025; Revised 20 August 2025; Accepted 23 August 2025

คำสำคัญ: รูปแบบการเขียนเชิงปัญญา, มโนอุปลักษณ์, เกมกลอน, การเขียนบทร้อยกรอง, อภิปัญญา

Abstract

The objectives of this study were to 1) develop a learning management using the intellectual writing model, creating metaphors, and utilizing Konlabot poetry games and 2) study the effectiveness of learning management using the intellectual writing model, creating metaphors, and utilizing Konlabot poetry games to develop the poetry writing abilities and metacognitive writing awareness of student teachers in the Thai language program. The sample group is bachelor of education program students from the Thai language program, Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, semester 2, academic year 2024, totaling 30 people by simple random sampling. The research tools used include the learning management plan, document analysis form, questionnaire, interview form, creative poetry writing abilities assessment form, and metacognitive writing awareness assessment form. The qualitative data were synthesized by using content analysis, while the quantitative data were statistically analyzed using the mean, standard deviation, and t-test. The research results were as follows: 1) The learning management using the intellectual writing model, creating metaphors, and utilizing Konlabot poetry games has 3 main steps: planning, translation, and revision and reflection. There are 5 Konlabot poetry games as follows: Konlabot Ngoogluehang, Konlabot Thepchumnum, Konlabot Phuangkaewkudun, Konlabot Lawengwangkruat, and Konlabot Buabahnkleepkhayay. 2) The effectiveness of the learning management using the intellectual writing model, creating metaphors, and utilizing Konlabot poetry games: it was found that student teachers in the Thai language program had poetry writing abilities and metacognitive writing awareness that were, after learning, higher than before at a statistical significance level of .05.

Keywords: The Intellectual Writing Model, Metaphor, Poetry Games, Poetry Writing, Metacognition

บทนำ

การเขียนบทร้อยกรองเป็นการเขียนเชิงสร้างสรรค์รูปแบบหนึ่ง ในกระบวนการและผลงานการเขียนต้องมีความสมบูรณ์ทั้งรูปแบบและเนื้อหา กล่าวคือ มีความถูกต้องด้านฉันทลักษณ์และความไพเราะในการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา มีการนำเสนอเนื้อหาที่แสดงความคิดแปลกใหม่ น่าสนใจ เป็นความคิดสร้างสรรค์ ถูกต้องดีงาม เป็นประโยชน์ต่อชีวิตและสังคม (บุญเสริม แก้วพรหม, 2562) ในมิติการศึกษาระดับอุดมศึกษา การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นผลการเรียนรู้ ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ต่อยอดทักษะในศตวรรษที่ 21 การใช้ภาษาไทยสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัล และการยกระดับความคิดความอ่านเพื่อพัฒนาชีวิตของตนเองและสังคม ทั้งยังส่งเสริมคุณลักษณะ แร้งบันดาลใจ จินตนาการของผู้เรียน โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย

ที่ต้องมีสมรรถนะและศักยภาพความลุ่มลึกในการเขียนหลากหลายรูปแบบ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของงานวิชาการและวิชาชีพที่พร้อมนำไปจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต (Pentury, H. J. et al., 2020); (ภัทรขวัญ ทองเถาว์ และคณะ, 2568)

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองมี 2 ประการ คือ 1) ผู้เรียน มีปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการในการเขียนบทร้อยกรอง เจตคติ และแรงจูงใจในการเรียนรู้ 2) ผู้สอน มีแนวทางและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยังไม่หลากหลาย ในการพัฒนาทักษะการเขียนบทร้อยกรองของผู้เรียน ตั้งแต่ระดับพื้นฐานถึงระดับสร้างสรรค์ขั้นสูง (Eser, R. S. & Ayaz, H., 2021) ซึ่งในความเป็นจริง ทุกคนล้วนมีพลังสร้างสรรค์อยู่ในตัว แต่สิ่งที่คนส่วนใหญ่ขาดหาย ก็คือ ความรู้ และทักษะในการคิดและเปลี่ยนความคิดให้กลายเป็นเรื่องราวที่ทำให้ผู้อ่านสนใจใคร่อ่าน นอกจากนี้ การวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมา ทำให้เห็นว่ากระบวนการต่าง ๆ ยังเน้นฝึกฝนตามรูปแบบฉันทลักษณ์ มากกว่าจะให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงความคิดและการสร้างสรรค์ผลงานอย่างเป็นรูปธรรม (ชวิน พงษ์ผจญ, 2563)

จากการพิจารณาผลการประเมินการเขียนบทร้อยกรองของนักศึกษาร่วมกับการสอบถามนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการเขียนบทร้อยกรองของนักศึกษาครูภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช พบว่า นักศึกษามีเจตคติที่ไม่ดีเท่าที่ควร โดยมองว่าการเขียนบทร้อยกรองเป็นเรื่องยาก ไม่มีแรงจูงใจ และมีความวิตกกังวลว่าตนเองไม่มีแนวคิดหรือความคิดสร้างสรรค์เพียงพอ ทำให้ขาดความมั่นใจในการเขียนและสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการเขียนเชิงปัญญา พบว่า เป็นกระบวนการเชิงปฏิสัมพันธ์แบบวนซ้ำ ได้แก่ การวางแผน (Planning) เป็นการจัดระเบียบความรู้ภายในตน (Internal Representation of Knowledge) กำหนดจุดมุ่งหมายและสร้างแนวคิด การแปลงความคิดเป็นข้อความ (Translation) เพื่อจัดระบบความคิดเป็นรูปภาษาที่มองเห็นได้ และการทบทวน (Revision) กระบวนการคิด เพื่อปรุงแต่ง ประเมิน และปรับปรุงความคิดที่แสดงออกมาผ่านการใช้ภาษาของตนเอง (Flower, L. & Hayes, J. R., 1981); (Nückles, M. et al., 2020) การสร้างและเชื่อมโยงชุดความคิดนั้นนับเป็นขั้นตอนสำคัญของการวางแผนการเขียน จากการดึงเอาข้อมูลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหัวข้อจากความรู้ระยะยาวมาสร้างความคิด เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้แนวคิดหรือมโนทัศน์ ซึ่งเป็นเสมือนต้นแบบหรือภาพแทนที่ได้จากการตีความกับประสบการณ์ในชีวิต ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าสามารถประยุกต์ใช้มโนอุปลักษณ์หรืออุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual Metaphor) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics) ที่ใช้ในการศึกษาภาษาและความหมายในภาษา มาเป็นกลยุทธ์การสร้างแนวคิดในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้ (Lakoff, G. & Johnson, M., 1980); (Vadipoor, G. et al., 2021) เพราะความหมายคำหรือรูปภาษาจะสื่อความหมายลึกซึ้งกินใจ มีความพิเศษมากกว่าการใช้ภาษาโดยทั่วไป เมื่อมีการเปรียบเทียบที่สลับซับซ้อน (นันทนา วงษ์ไทย, 2563) ช่วยให้ผู้เขียนสามารถถ่ายทอดแนวคิดเชิงนามธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็ช่วยให้ผู้อ่านตีความ เข้าใจ และเข้าถึงความหมายของงานเขียนได้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ อันเป็นผลผลิตมาจากกระบวนการออกแบบความคิดและปัญญาสร้างสรรค์ (Rasse, C. et al., 2020); (Taylor, C. L. & Barbot, B., 2024) แม้ว่าโดยหลักทฤษฎีดังกล่าวจะมุ่งเน้นการศึกษาภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันทั่วไป แต่ยังสัมพันธ์กับประสบการณ์ทางกายภาพและวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอย่างชัดเจน

ในการศึกษาภาษาไทยจึงขยายแนวคิดกว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะสำนวน สุภาษิต คำประสม และร้อยกรองต่าง ๆ ประการสำคัญ คือ ยังไม่มีการศึกษาการประยุกต์ใช้อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งหากพิจารณาในแง่หน้าที่ของอุปลักษณ์ที่ใช้ในการถ่ายทอดความคิด การสร้างสัมพันธ์บุคคล และการเรียบเรียงความ ไม่ว่าจะเป็นการเสริมเพิ่มคำศัพท์เพื่อให้สื่อความได้ดีขึ้น การปรับวิธีคิดให้เกิดแนวคิดใหม่ การกำหนดความคิด การแสดงเจตคติทางอารมณ์ การตกแต่งถ้อยคำให้สละสลวย การจัดโครงสร้างข้อความ การเพิ่มความน่าจดจำหรือสร้างความโดดเด่น การเปรียบเทียบเกินจริง การปลูกฝังความใกล้ชิดจากภูมิหลังที่มีร่วมกัน การสร้างเรื่องขำขัน และเกม เป็นต้น จะเห็นว่าสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยได้ตามวัตถุประสงค์ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2552); (ขจิตา ศรีพุ่ม, 2564)

การเรียนรู้ตามแนวคิดอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ต้องอาศัยรูปแบบการสอนในกลุ่มทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลข้อมูล (The Information Processing Theory) และแนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Approach) ที่มุ่งฝึกให้ผู้เรียนพัฒนาระบบการคิด จากฐานความรู้และประสบการณ์เดิม เพื่อสร้างความหมายใหม่ คุณลักษณะของกลุ่มความคิดหนึ่งจะถ่ายโยงไปใช้ในอีกกลุ่มความคิดหนึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Theory) ที่เชื่อว่าปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน ล้วนถูกพัฒนาเป็นภาพแทนจากการสร้างสรรค์ความหมาย ส่วนความรู้พัฒนาเป็นผลผลิตที่มนุษย์สร้างขึ้นจากการกำหนดหมวดหมู่ของสิ่งที่ประสบพบเจอ (ทศนา เขมมณี, 2566) ในกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มแนวคิดนี้ มีแนวทางการปฏิบัติการอ่านการเขียนที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจข้อความและการแปลงความคิดเป็นข้อความ ซึ่งความหมายสร้างขึ้นใหม่โดยผู้เรียนที่มีวิธีการรับรู้ ทำความเข้าใจ ให้คุณค่า การได้มาซึ่งความรู้และการแสดงออกในสิ่งที่รู้แตกต่างกันออกไปในรูปแบบต่าง ๆ ในส่วนของการสร้างสรรค์ผลงานวรรณศิลป์สะท้อนความรู้สึกนึกคิดและแสดงออกมาในรูปแบบภาษาอันจำกัด จึงมีวิธีการผสมผสาน ทั้งด้านรูปแบบและความหมายถ่ายทอดในรูปแบบบทกวี (ณัฐฤทัย พลอยหิรัญ และตรีศิลป์ บุญขจร, 2565) ตามแนวการใช้ภาษาเชิงสัมพันธ์และเชิงเปรียบเทียบ เพื่อแสดงความแตกต่างหลากหลาย อันเป็นศูนย์กลางของความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงออกทางภาษาเชิงเปรียบเทียบมากกว่าการบอกเล่าตามตัวอักษรธรรมดา ประการสำคัญ เทคนิคดังกล่าวสามารถสอนและฝึกฝนได้ ร่วมกับการสร้างการรับรู้กระบวนการสืบสืบทอดวัฒนธรรมศิลปจากผลงานในอดีต ซึ่งนับเป็น “แหล่งเรียนรู้ชั้นยอด” เพื่อนำมาสร้างสรรค์ในบริบทใหม่ ทั้งการปรับใช้ ดัดแปลง ปรับเปลี่ยน ดีความใหม่ (นิตยา แก้วคัลณา, 2566) ได้แก่ กลแห่งเสียง (สัมผัสคล้องจอง) กลแห่งศัพท์ (คำ) และกลแห่งบท (โวหาร) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างความหมายและสื่อสารความคิด โดยเฉพาะกลบทที่ใช้การเล่นสัมผัสเสียงและเล่นเสียงสัมผัสใน ทำให้ตัวบทมีจังหวะ ลีลา และท่วงทำนองกลอนเป็นพิเศษ (ธเนศ เวศร์ภาดา, 2543) สามารถนำมาเล่นทางภาษาและใช้เป็นเกม ซึ่งมีส่วนช่วยในการเขียนร้อยกรองและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้มากขึ้น ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงคำและถ่ายโอนความคิดไปเรียบเรียงเป็นร้อยกรอง (Transferred into Poetry) (Smith, H., 2020) สอดคล้องกับการเรียนรู้ในชั้นแปลงความคิดเป็นข้อความ (Translation) เพื่อจัดระบบความคิดเป็นรูปภาษาที่มองเห็นได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชวิน พงษ์ผจญ ศึกษาเกมกลอนในการจัดการเรียนรู้ร้อยกรอง เป็นการจัดการเรียนรู้บูรณาการหลากหลายทักษะทางภาษาไทย ส่งเสริมความสามารถทางภาษา ฝึกปฏิบัติทางไหวพริบ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และยังช่วยเพิ่มตัวเลือกในการสร้างสรรค์ผลงานและการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้อีกด้วย (ชวิน พงษ์ผจญ,

2560) ส่วนขั้นตอนทบทวน (Revision) จะต้องเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างความตระหนักรู้ในการเขียนและการคิดของตนเอง ดังนั้น ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดเกี่ยวกับผลงาน กระบวนการเขียน และผลการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความคิด เจตคติ โดยใช้อภิปัญญาในการเขียน ด้วยเหตุผลประการแรก คือ การเขียนมีความเป็นอภิปัญญาประยุกต์อยู่ในตัว ดังคำกล่าวที่ว่า “เขียน คือ คิด” ประการที่สอง การเขียนเป็นกลยุทธ์ที่ผู้เรียนสามารถนำมาใช้ในการควบคุมตนเองในการวางแผน กำกับติดตาม ตรวจสอบและประเมินการเขียนได้อย่างต่อเนื่องจนสำเร็จ (ศึกษา เบญจกุล, 2567) ดังผลการศึกษาผลของการสอนกลยุทธ์การเขียนที่มีต่อการพัฒนาการเขียนของผู้เรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนไม่เพียงพัฒนาความสามารถในการเขียนเท่านั้น แต่ยังปรับปรุงการเขียนของตนได้อีกด้วย การสอนกลยุทธ์สามารถพัฒนาความตระหนักรู้อภิปัญญาได้ดียิ่งขึ้น (Chen, A. H., 2022) การพัฒนาความตระหนักรู้อภิปัญญาและการใช้กลยุทธ์การเขียนของผู้เรียนจึงนับเป็นกุญแจสำคัญในกระบวนการเขียนที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและพัฒนากิจการการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงปัญญาสร้างสรรค์ มโนอุปลักษณ์ร่วมกับเกมกลอนกลบท เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองและความตระหนักรู้ การเขียนเชิงอภิปัญญาของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย ซึ่งจะเป็นการพัฒนาสมรรถนะด้านภาษาและวรรณศิลป์ที่โดดเด่นของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย และเสริมสมรรถนะเชิงบูรณาการในการนำไปจัดการเรียนรู้การเขียนเชิงสร้างสรรค์บทร้อยกรอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาฐานสมรรถนะในระดับการศึกษาอื่น ๆ ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงปัญญาสร้างสรรค์มโนอุปลักษณ์และเกมกลอนกลบท เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองและความตระหนักรู้การเขียนเชิงอภิปัญญาของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงปัญญาสร้างสรรค์มโนอุปลักษณ์และเกมกลอนกลบท เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองและความตระหนักรู้การเขียนเชิงอภิปัญญาของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย ได้แก่
 - 2.1 เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย ก่อนเรียนและหลังเรียน
 - 2.2 เปรียบเทียบความตระหนักรู้การเขียนเชิงอภิปัญญาของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย ก่อนเรียนและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ยื่นเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และได้รับการรับรองเลขที่โครงการวิจัย REC No. 047/67 ใบรับรองเลขที่ 006/2568

1. **รูปแบบการวิจัย (Research Design)** เป็นการศึกษาและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้การวิจัยบรรยาย (Descriptive Research) และการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบแผน

การวิจัยกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (The One Group Pretest-Posttest Design) เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการแบบผสมผสาน (Mixed Methods)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 3 ชั้นปี รวมจำนวน 119 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน

3. การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สุ่มนักศึกษาจากกลุ่มประชากร และขอความยินยอมเป็นผู้สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงปัญหา สร้างสรรค์โมเดลสัญลักษณ์และเกมกลอนกลบท จำนวน 3 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวมจำนวน 12 ชั่วโมง ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน การสอนภาษาไทย การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมจำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องและประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด (5.00) จากนั้นผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะ

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

4.2.1 แบบวิเคราะห์เอกสาร ใช้เก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลสำคัญต่าง ๆ ตามประเด็นที่กำหนด จากการทบทวน สรุปผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดหมวดหมู่ข้อมูล จากนั้นสรุปสาระสำคัญเพื่อนำไปเรียบเรียงและสังเคราะห์ข้อมูล

4.2.2 แบบสอบถาม ใช้ศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาในการเขียนเชิงสร้างสรรค์บทร้อยกรองของนักศึกษา เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มี 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 2 ข้อ ประกอบด้วย 1) เพศ และ 2) ชั้นปี ตอนที่ 2 ข้อมูลสภาพปัญหาในการเขียนเชิงสร้างสรรค์บทร้อยกรอง และตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4.2.3 แบบสัมภาษณ์ ใช้ในการสัมภาษณ์นักกลอนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้การเขียนเชิงสร้างสรรค์บทร้อยกรอง สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย โดยกำหนดเกณฑ์คุณสมบัติของนักกลอน คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีรางวัลการันตีความสามารถในการประกวดแข่งขันกลอนในระดับชาติ

4.2.4 แบบประเมินความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์บทร้อยกรอง ใช้ประเมินความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์บทร้อยกรองของนักศึกษา จัดทำโครงสร้างแบบประเมินความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์บทร้อยกรอง และเกณฑ์การให้คะแนน โดยผู้วิจัยสังเคราะห์หลักเกณฑ์การประเมินจำนวน 20 ข้อ รวม 100 คะแนน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถด้านฉันทลักษณ์และอักขรวิธี

(6 ข้อ 30 คะแนน) 2) ความสามารถในการคิดและแสดงแนวคิด (5 ข้อ 25 คะแนน) 3) ความสามารถในการนำเสนอเนื้อหา (4 ข้อ 20 คะแนน) และ 4) ความสามารถในการใช้ภาษาและวรรณศิลป์ (5 ข้อ 25 คะแนน)

4.2.5 แบบประเมินความตระหนักรู้การเขียนเชิงอภิปราย ใช้เก็บข้อมูลการประเมินความตระหนักรู้การเขียนเชิงอภิปรายของนักศึกษา โดยผู้วิจัยปรับใช้ข้อคำถามและเกณฑ์การพิจารณาระดับคะแนน จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็นมิติความรู้และมิติการกำกับติดตาม รวม 6 ด้าน รวมจำนวน 20 ข้อ ได้แก่ 1) ความรู้ 2) การวางแผน 3) การจัดการข้อมูล 4) การติดตามความเข้าใจ 5) การแก้ไขข้อบกพร่อง และ 6) การตรวจสอบและประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขในการใช้ภาษา และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) ศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาจากนักศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มประชากร นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหาร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับอาจารย์ผู้สอน จำนวน 5 คน ซึ่งทำให้ได้ประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์นักกลอน จำนวน 5 คน ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หรือโครงสำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาภาษาไทย

5.2 ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนา (Development: D1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้ และตรวจสอบคุณภาพ ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ จากนั้นสรุปสาระสำคัญนำมาสังเคราะห์ ออกแบบและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 4 ชั่วโมง รวมจำนวน 12 ชั่วโมง และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมตรวจสอบคุณภาพ ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้และปรับเครื่องมือการวิจัยอีกครั้ง เพื่อเตรียมการทดลองจัดการเรียนรู้ในขั้นตอนถัดไป

5.3 ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2) ทดลองจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยทดสอบก่อนเรียนจากนั้นดำเนินการทดลองจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 ชั่วโมง ร่วมกับอาจารย์ในหลักสูตร ซึ่งไม่ได้เป็นผู้วิจัย และทดสอบหลังเรียน

5.4 ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) ประเมินประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมผลงานของนักศึกษามาตรวจเพื่อประเมินความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หรือโครง และนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่บันทึกได้จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมสะท้อนคิด และการประเมินตนเองของนักศึกษาโดยใช้แบบประเมินความตระหนักรู้การเขียนเชิงอภิปราย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงปัญญารสร้างเสริมคุณูปลักษณ์และเกมกลอนกลบท เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองและความตระหนักรู้การเขียนเชิงอภิปัญญาของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย มีขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นวางแผน (Planning)

ผู้เรียนวางแผนการเขียนบทร้อยกรอง โดยกำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียนบทร้อยกรอง และสร้างแนวคิดในการเขียนบทร้อยกรอง ประกอบด้วย ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1.1.1 การระดมสมอง (Brainstorming) ผู้สอนให้ผู้เรียนเล่นเกมสารพัดนึก เพื่อกระตุ้นความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่มีคุณสมบัติของคำที่กำหนด ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในบทกวีหรือวรรณคดีเป็นส่วนใหญ่ ให้ผู้เรียนทบทวนความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์ และการตีความส่วนบุคคล

1.1.2 การใช้เทคนิคการเขียนรอบวง (Round Robin Writing) เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมองเห็นได้ชัดเจน (Visible Learning) ผู้สอนให้ผู้เรียนนั่งเป็นกลุ่ม เขียนความเปรียบคำ โดยผู้สอนใช้คำถามนำ เช่น ดอกไม้ ในความคิดของผู้เรียนเปรียบกับอะไรได้บ้าง ตัวอย่าง ดอกไม้เหมือนผู้หญิง เป็นต้น

1.1.3 การเชื่อมโยงความหมายอุปลักษณ์ (Connecting Metaphorical Meanings) ผ่านการอภิปรายกลุ่ม เพื่อบอกกความเกี่ยวข้องและเหตุผลในการจัดกลุ่มคำอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ ตามกลุ่มของจินตภาพ เช่น คำบอกรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ผู้สอนช่วยตรวจสอบและประเมินความถูกต้องเหมาะสม โดยไม่วิจารณ์ความคิดหรือจินตนาการของผู้เรียน

1.1.4 การจัดกลุ่มความหมายนามธรรม (Semantic Grouping) ผู้สอนใช้สื่อบัตรภาพและบัตรคำอุปลักษณ์ที่มีความหมายเชิงนามธรรม เช่น ความรัก ความสุข การเรียนรู้ ความยุติธรรม ความสงบ หรืออื่น ๆ เป็นต้น โดยให้ผู้เรียนพิจารณาเลือกจากความเหมือน ความสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบ พร้อมระบุเหตุผล

1.1.5 การทดลอง ดัดแปลง หรือปรับเปลี่ยนข้อมูลในแง่มุมใหม่ (Experimenting, Modification or Adjustment) ในขั้นตอนนี้ผ้สอนเทคนิคการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ซินเนกติกส์ (Synectics Technique) เพื่อให้ผู้เรียนจัดกลุ่มข้อมูลใหม่และพัฒนาความคิดริเริ่มการพัฒนาอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ ผู้สอนคอยชี้แนะโดยเสริมจินตนาการและการสร้างสมดุลระหว่างการใช้เหตุผล ซึ่งเป็นส่วนของสมอง และการซึมซาบอารมณ์ซึ่งมาจากส่วนของจิตใจ จากนั้นให้ผู้เรียนทดลองเขียนร่าง

1.1.6 การสังเคราะห์และสร้างความคิด (Synthesize and Generations) ผู้เรียนสรุปความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ จัดทำตารางวิเคราะห์และพัฒนาอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ที่จะนำไปใช้ในการเขียนบทร้อยกรองตามหัวข้อที่สนใจ

1.2 ชั้นแปลงความคิดเป็นข้อความ (Translation) ประกอบด้วย ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1.2.1 การอธิบายและนำเสนอเกมกลอนกลบท ผู้สอนชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ลักษณะกิจกรรม เกณฑ์การให้คะแนน และซักถามความเข้าใจของผู้เรียน จากนั้นอธิบายกติกาการเล่น และชี้แนะให้ผู้เรียนเห็นว่ากติกาที่กำหนดไว้เป็นไปเพื่อให้การเล่นเกมนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างไร ผู้สอนและผู้เรียนร่วมสาธิตขั้นตอนการเล่น และให้ผู้เรียนได้ทดลองเล่นเกม

1.2.2 การดำเนินกิจกรรมการเล่นกลอนกลบท ผู้สอนให้ผู้เรียนเริ่มดำเนินการเล่นเกม และคอยสังเกตพฤติกรรม รวมทั้งกำกับการเล่น แจ้งเตือนเวลา สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ตามลำดับกลอนกลบทต่อไปนี้

- เกมที่ 1 กลบทงูกลิ้งหาง มีจุดประสงค์เพื่อทบทวนโครงสร้างฉันทลักษณ์ กลอนสุภาพ
- เกมที่ 2 กลบทเทพชุมนุม มีจุดประสงค์เพื่อฝึกกระตมคำมาใช้รับสัมผัสในและสัมผัสระหว่างวรรค ระหว่างบท
- เกมที่ 3 กลบทพวงแก้วกุดั่น มีจุดประสงค์เพื่อฝึกใช้คำพ้องเสียง คำหลากหลายความหมาย
- เกมที่ 4 กลบทละเวงวางกรวด มีจุดประสงค์เพื่อฝึกเล่นสัมผัสอักษร
- เกมที่ 5 กลบทบัวบานกลีบขยาย มีจุดประสงค์เพื่อฝึกแต่งบทร้อยกรองและริเริ่มสร้างสรรค์แนวคิดของตนเอง

1.3 ขั้นทบทวน (Revision) และสะท้อนคิด (Reflection) ประกอบด้วย ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1.3.1 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมประเมินความก้าวหน้าในการเขียนบทร้อยกรองตามองค์ประกอบความสามารถ ทั้งด้านผลงานและกระบวนการ

1.3.2 ผู้เรียนทบทวน ปรับปรุงหรือแต่งเติมข้อความ ประเมินข้อความและแก้ไข หรือเขียนใหม่

1.3.3 ผู้เรียนสะท้อนคิดและสรุปผลการเรียนรู้ของตนเอง พร้อมเสนอแนวทางและวางแผนการพัฒนาริเริ่มสร้างสรรค์บทร้อยกรองอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงปัญญาริเริ่มสร้างสรรค์โมเดลอุปลักษณ์และเกมกลอนกลบท เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองและความตระหนักรู้การเขียนเชิงอุปลักษณ์ของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย ได้แก่

2.1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย ก่อนเรียนและหลังเรียน นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย จากการประเมินความสามารถในการเขียนบรรยายของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย ก่อนเรียนและหลังเรียน

รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	n	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
			M	S.D.	M	S.D.	
1. ด้านฉันทลักษณ์และอักขรวิธี	30	30	15.26	2.37	28.13	1.61	23.93*
2. ด้านการคิดและแสดงแนวคิด	25	30	9.60	1.73	21.90	1.56	28.65*
3. ด้านการนำเสนอเนื้อหา	20	30	6.73	0.78	18.60	1.27	38.77*
4. ด้านการใช้ภาษาและวรรณศิลป์	25	30	9.63	1.21	21.67	1.82	32.81*
รวม	100	30	41.23	3.01	90.30	3.86	58.66*

*p < .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทยมีความสามารถในการเขียนบรรยายของ หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความสามารถในการเขียนบรรยายของนักศึกษาหลังเรียนสูงขึ้นทุกด้าน ซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ดีมาก ประกอบกับการพิจารณาข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์ผลงาน พบว่า นักศึกษาสามารถเขียนได้ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ นำเสนอเนื้อหาได้อย่างเด่นชัด ผลงานสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการคิดเชิงเปรียบเทียบ และแสดงแนวคิดโดยใช้อุปมาอุปไมยเชิงมนทัศน์ที่น่าสนใจ ทำให้ผลงานมีเอกลักษณ์ สื่อความหมายหรือแนวคิดที่แปลกใหม่ มีการใช้คำและวรรณศิลป์ที่สละสลวยมากขึ้น

2.2 ผลการเปรียบเทียบความตระหนักรู้การเขียนเชิงอุปมาอุปไมยของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักศึกษามีความตระหนักรู้การเขียนเชิงอุปมาอุปไมย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากบันทึกผลการสะท้อนคิดของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีความตระหนักรู้การเขียนเชิงอุปมาอุปไมยมากขึ้น โดยสามารถวางแผน ตรวจสอบ กำกับ ติดตาม ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเขียนของตนเองอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงอุปมาอุปไมยสร้างสรรค์มนทัศน์และเกมกลอนกลบท แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถเสริมสร้างกระบวนการคิดและทักษะการเขียนบรรยายของนักศึกษาครูได้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากผู้วิจัยนำสาระสำคัญที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลมาออกแบบขั้นตอนการเรียนรู้ โดยบูรณาการกระบวนการเขียนเชิงอุปมาอุปไมยเป็นขั้นตอนหลัก สอดคล้องตามแนวคิดการเขียนเป็นกระบวนการทางปัญญา ซึ่งระบุว่าผู้เขียนต้องมีความสามารถในการเปลี่ยนความคิดเป็นข้อความ (Flower, L. & Hayes, J. R., 1981); (Nückles, M. et al., 2020) มีการประยุกต์ใช้อุปมาอุปไมยเชิงมนทัศน์เป็นกลยุทธ์การสร้างความคิด เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์กับองค์ความรู้ใหม่ และฝึกฝนการออกแบบโครงร่างความคิดที่มีความหมายและสัมพันธ์กับบริบททางสังคมวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดอุปมาอุปไมยเชิงมนทัศน์ตามทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน ซึ่งมีหลักการพื้นฐานว่า คนเรานั้นมีวิธีคิดแบบเปรียบเทียบอยู่ในตัว จากการรับรู้

และระบบปริชาน (Lakoff, G. & Johnson, M., 1980) ซึ่งมโนทัศน์นั้นสะท้อนผ่านภาษา ภาษาสะท้อนทัศนคติ โลกทัศน์ สังคมและวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษา ผลการวิจัยจึงได้กระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงแนวคิดกับ ประสบการณ์จริงได้อย่างลึกซึ้ง ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงวิธีการใช้ภาษาเชิงเปรียบเทียบ เพื่อการสื่อความคิด การสร้างความหมายใหม่ และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจน ประกอบกับการนำเกมกลอนกลบทมาใช้ในการ เสริมต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถเชิงวรรณศิลป์ ซึ่งวางแผนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ทำให้ได้ แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีความหลากหลายมากขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ ชวิน พงษ์ผจญ ซึ่งพบว่า เกมกลอนสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้เรียนได้ (ชวิน พงษ์ผจญ, 2560) อันเป็นการยืนยันว่าการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบสำคัญ มีการวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้อย่างมีขั้นตอนชัดเจนและสัมพันธ์กัน โดยอิงกับหลักการ แนวคิดทฤษฎี ที่ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงปัญญาสร้างสรรค์ มโน อุปลักษณ์และเกมกลอนกลบท ซึ่งมีผลการพัฒนาความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองของนักศึกษา หลังเรียน สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนในทุกด้าน แสดงว่าให้เห็นว่า ผลลัพธ์ที่ได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เนื่องจาก กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะการคิด และคุณลักษณะของผู้เรียน โดยเฉพาะด้านรูปแบบทาง วรรณศิลป์และการคิดสร้างสรรค์ ด้วยการใช้อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสังเคราะห์แนวคิดใหม่ และสื่อความหมายในงานเขียนได้อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องดังที่ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, ขจิตา ศรีพุ่ม เสนอไว้ว่า อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์มีบทบาทสำคัญในการสร้างจินตนาการและการทำความเข้าใจแนวคิดเชิงนามธรรม ขณะ เดียวกัน การใช้กลบทเป็นเทคนิคสนับสนุนช่วยเสริมทักษะด้านรูปแบบ วรรณศิลป์ และโวหาร (ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2552); (ขจิตา ศรีพุ่ม, 2564) จึงทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบที่ช่วยขยายความคิดและ พัฒนาวิธีการสื่อความหมายได้ควบคู่กันไปภายใต้กระบวนการเขียนเชิงปัญญา

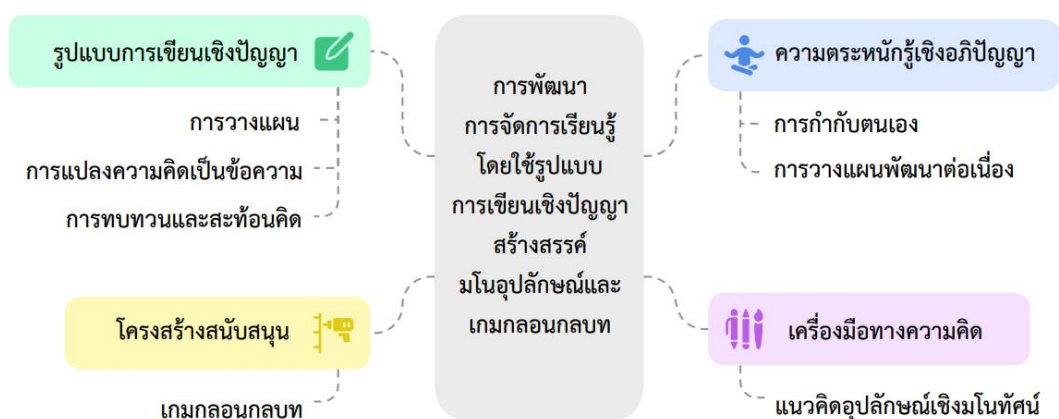
สำหรับผลการวิจัยด้านความตระหนักรู้การเขียนเชิงอภิปัญญา ซึ่งพบว่า นักศึกษามีผลการพัฒนา หลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน เนื่องจากในชั้นทบทวนและสะท้อนคิด ได้มีการให้นักศึกษาสะท้อนคิด และประเมินตนเอง ทำให้ผู้เรียนสามารถทบทวน ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย วางแผน กำกับติดตาม ตรวจสอบ ข้อบกพร่อง และสะท้อนคิดต่อผลงานและกระบวนการเขียนของตนเอง ความสามารถดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนกำกับ ตนเองและพัฒนาการเขียนอย่างต่อเนื่อง การวิจัยครั้งนี้จึงบรรลุวัตถุประสงค์ทุกประการ ทั้งการพัฒนาการจัดการ เรียนรู้และการยืนยันผลลัพธ์ในการพัฒนาความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองและเสริมสร้างความตระหนักรู้ การเขียนเชิงอภิปัญญาอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถขยายองค์ความรู้ใหม่ในการยกระดับการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักศึกษาคูหาภาษาไทยให้มีคุณภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงปัญญาเน้นกระบวนการทางปัญญาในการเขียนอย่างเป็นระบบ แบ่งเป็น 3 ขั้น ได้แก่ การวางแผน การแปลงความคิดเป็นข้อความ การทบทวนและสะท้อนคิด ซึ่งเป็นจุดเน้นที่ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความตระหนักรู้การเขียนเชิงอภิปัญญาของผู้เรียน การประยุกต์ใช้แนวคิดอุปลักษณ์

เชิงมนทัศน์เป็นเครื่องมือทางความคิด เพื่อสร้างกรอบแนวคิดและจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงและสังเคราะห์ความรู้ เมื่อมีโครงสร้างสนับสนุนโดยการใช้เกมกลอนกลบท มาช่วยในการฝึกความคิดสร้างสรรค์และเพิ่มพูนทักษะทางวรรณศิลป์ จึงช่วยพัฒนาความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองและความตระหนักรู้ การเขียนเชิงอภิปรัชญาของนักศึกษาครู สาขาวิชาภาษาไทย อันส่งผลต่อการสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และวางแผนการพัฒนาเพื่อต่อยอดการเรียนรู้ของผู้เรียนในอนาคต ผู้วิจัยสรุปเป็นแผนภาพองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการเขียนเป็นทักษะการสื่อสารที่สำคัญและซับซ้อน ซึ่งผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และควรเชื่อมโยงกับการสอนกลยุทธ์อภิปรัชญา ในงานวิจัยมีการนำเสนอขั้นตอนและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะกับผู้เรียนในระดับการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งควรบูรณาการรูปแบบการเขียนที่เน้นกระบวนการคิดเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนอย่างเป็นระบบตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ ควรศึกษาผลการใช้การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มนักเรียนระดับการศึกษาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและประเมินความสอดคล้องของผลลัพธ์การเรียนรู้ รวมทั้งควรวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่องในระยะยาว โดยให้ความสำคัญกับ “ผลงานการเขียน” และ “กระบวนการคิด” ของผู้เรียน วิเคราะห์ผลกระทบด้านคุณลักษณะนิสัยแห่งการคิดที่จะมีผลต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิตของผู้เรียน ซึ่งสามารถช่วยปลูกฝังวัฒนธรรมการเขียน และนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนและบริบทการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- ขจิตา ศรีพุ่ม. (2564). อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์เกี่ยวกับพระเจ้าในคัมภีร์ไบเบิล. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
 ชวิน พงษ์ผจญ. (2560). เกมกลอน: กิจกรรมการเรียนรู้ร้อยกรองที่มากกว่าความสนุก. วารสารไทยศึกษา, 13(2), 15-50.

- _____. (2563). การจัดการเรียนรู้รายวิชาศิลปะการเขียนและแต่งคำประพันธ์ตามแนวคิดการเรียนรู้การสอน โดยอิงบริบทจริงเพื่อสร้างเสริมเจตคติเชิงบวกต่อการเขียนร้อยแก้วกับการแต่งคำประพันธ์ไทยและความพร้อมในการเป็นครูภาษาไทย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 14(1), 26-47.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2552). หน้าทีของอุปลักษณะจากมุมมองของผู้พูดภาษาไทย. วารสารภาษาและวรรณคดีไทย, 16(1), 249-268.
- ณัฐทัย พลอยหิรัญ และตรีศิลป์ บุญขจร. (2565). กวีนิพนธ์ดิจิทัลในบริบทสังคมไทยกับโครงการห้องปฏิบัติการกวีนิพนธ์ออนไลน์: การสร้างและการเสพกวีนิพนธ์ดิจิทัลของไทย. วารสารอักษรศาสตร์, 51(1), 97-109.
- ทิตนา แหมมณี. (2566). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 26). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. (2543). ตำราประพันธ์ศาสตร์ไทย: แนวคิดและความสัมพันธ์กับขนบวรรณศิลป์ไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์อักษรศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวรรณคดีไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทนา วงษ์ไทย. (2563). ภาษาและความหมาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เค.ซี. อินเตอร์เพรส.
- นิตยา แก้วคัลณา. (2566). กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: แนวคิดเรื่องการสืบสรรค์กับการสร้างงานของกวี. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 23(2), 162-187.
- บุญเสริม แก้วพรหม. (2562). บทเรียนเขียนบทร้อยกรอง เดินทีละก้าว. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็ดมันเพรสโปรดักส์ จำกัด.
- ภัทรขวัญ ทองเถาว์ และคณะ. (2568). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การสอนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเขียนสร้างสรรค์วรรณกรรมสำหรับเด็กของนักศึกษาใน ระดับปริญญาตรีในการเขียนสร้างสรรค์วรรณกรรมสำหรับเด็กของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 13(2), 566-580.
- ศีกษา เบ็ญจุล. (2567). อภิปัญญาเพื่อการเรียนรู้และการสอนภาษาไทย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 35(1), 11-24.
- Chen, A. H. (2022). The Effects of Writing Strategy Instruction on EFL Learners' Writing Development. *English Language Teaching*, 15(3), 29-37.
- Eser, R. S. & Ayaz, H. (2021). The Effects of Creative Writing Activities on Narrative Text Writing Skills and Advanced Reading Awareness. *Research in Pedagogy*, 11(2), 639-660.
- Flower, L. & Hayes, J. R. (1981). A cognitive process theory of writing. *College Composition & Communication*, 32(4), 365-387.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). The metaphorical structure of the human conceptual system. *Cognitive science*, 4(2), 195-208.
- Nückles, M. et al. (2020). The self-regulation-view in writing-to-learn: Using journal writing to optimize cognitive load in self-regulated learning. *Educational Psychology Review*, 32(4), 1089-1126.

- Pentury, H. J. et al. (2020). Improving students' 21st century skills through creative writing as a creative media. *Deiksis*, 12(02), 164-178.
- Rasse, C. et al. (2020). Conceptual metaphors in poetry interpretation: A psycholinguistic approach. *Language and Cognition*, 12(2), 310-342.
- Smith, H. (2020). *The writing experiment: strategies for innovative creative writing*. New York: Routledge.
- Taylor, C. L. & Barbot, B. (2024). Dual pathways in creative writing processes. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 18(2), 196-208.
- Vadipoor, G. et al. (2021). The implementation of conceptual metaphor as a cognitive solution to English language writing challenges: the effects on writing proficiency and apprehension. *Teaching English Language*, 15(1), 77-106.

ความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา
ในยุคหลังโควิด: ข้อมูลจากงานสหกิจศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*
CURRICULUM-INTERNSHIP ALIGNMENT IN THE POST-COVID ERA:
A CASE STUDY OF THE FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES,
PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY

จรงค์ ศรีจันทร์งาม

Jongrak Srichannangam

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani, Thailand

Corresponding author E-mail: jongrak.sr@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประเภทดำเน่งงานที่นักศึกษาเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในช่วงปี พ.ศ. 2565 - 2568 ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และ 2) เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรที่นักศึกษาศึกษาอยู่กับตำแหน่งงานที่ได้รับในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากร 614 คน ศึกษา นักศึกษาปริญญาตรีของคณะที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในช่วงเวลาดังกล่าว โดยฝึกครบตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนดและมีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูลการฝึกจากระบบสหกิจศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ระหว่างปี พ.ศ. 2565 ถึง 2568 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ และจำนวนเชิงเปรียบเทียบรายปีและรายหลักสูตร พร้อมการจัดหมวดหมู่ตำแหน่งงานตามลักษณะงาน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในตำแหน่งงานหลัก 10 ประเภท โดยงานที่ได้รับความนิยมสูงสุด 3 ประเภทแรก ได้แก่ งานธุรการ เอกสาร สำนักงาน คิดเป็นร้อยละ 25.24 งานประสานงานทั่วไป ผู้ช่วย คิดเป็นร้อยละ 19.71 และงานบริการ การท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร คิดเป็นร้อยละ 12.70 นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาร้อยละ 98.05 ได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในตำแหน่งที่ “สอดคล้อง” กับหลักสูตร แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของระบบการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่สามารถตอบโจทย์สมรรถนะตามกรอบหลักสูตรและความต้องการของสถานประกอบการ การวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรพัฒนาระบบจับคู่ (Matching System) ระหว่างนักศึกษากับสถานประกอบการ พร้อมส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกงาน

* Received 21 July 2025; Revised 10 August 2025; Accepted 15 August 2025

เชิงวิชาชีพเฉพาะทาง เช่น งานวิเคราะห์ และงานสื่อสารสากล ตลอดจนติดตามและประเมินผลความสอดคล้องระหว่างตำแหน่งงานกับหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ความสอดคล้องกับหลักสูตร, การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ, ยุคหลังโควิด

Abstract

The study aims to 1) To study on the types of internship positions undertaken by students from the Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, during the years B.E. 2565 - 2568 in the post-COVID-19 period, and 2) To analyze the alignment between the students' academic programs and their assigned internship positions in the post-COVID-19 period. The study employed purposive sampling from a population of 614 undergraduate students of the faculty who participated in internships during the specified period. The sample consisted of students who completed their internships according to the curriculum requirements and had complete and accurate data. The research instrument was the internship record form from the cooperative education and internship system for the years B.E. 2565 - 2568. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentages and year and program-based comparisons. Job characteristics categorized internship positions. The findings revealed that students undertook internships in 10 main types of positions. The three most popular were administration, documentation, and office work, accounting for 25.24%. General coordination and assistant roles accounted for 19.71%, while service-related positions in tourism, hospitality, and food and beverage made up 12.70%. Moreover, the study found that 98.05% of the students completed their internships in positions aligned with their academic curriculum. This indicates the effectiveness of the internship management system in supporting program-specific competencies and meeting employer needs. Recommendations include the developing a matching system between students and organizations, promoting specialized professional internships such as analytical or international communication roles, and regularly monitoring and evaluating the alignment between job positions and academic curricula.

Keywords: Curriculum Alignment, Professional Internship, Post-COVID Era

บทนำ

ในปัจจุบัน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562) ได้เน้นให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและวิชาชีพ มหาวิทยาลัยจึงมีบทบาทสำคัญในการออกแบบหลักสูตรที่ส่งเสริมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือสหกิจศึกษา เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะและทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตามการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

ทั้งในด้านการเรียนการสอนและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของ บุญเลี้ยง ทุมทอง และจิตวันต์ หงส์กิตติยานนท์ ที่พบว่า สถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนแผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงนำเทคโนโลยีใหม่ มาใช้มากขึ้น (บุญเลี้ยง ทุมทอง และจิตวันต์ หงส์กิตติยานนท์, 2565) ซึ่งหลายกิจกรรมต้องเปลี่ยนไปเป็นรูปแบบ ออนไลน์ หรือถูกระงับชั่วคราว สอดคล้องกับการศึกษาของ ศรีสุตา ด้วงไต้ด และวัชรีย์ แซงบุญเรือง ที่พบว่า ระดับ การใช้เทคโนโลยีช่วงหลังโควิดมีมากกว่าช่วงโควิด (ศรีสุตา ด้วงไต้ด และวัชรีย์ แซงบุญเรือง, 2567) ท่ามกลาง บริบทใหม่นี้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและการปรับตัวกลายเป็นทักษะสำคัญของตลาดแรงงานยุคใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ มุนินทร์วงศ์ ที่ระบุว่าทักษะด้าน IT และการแก้ปัญหาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ นักศึกษาในยุคปัจจุบัน (ศิริวรรณ มุนินทร์วงศ์, 2561)

แม้ว่าหลักสูตรการเรียนการสอนในหลายระดับจะมีการปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ แต่ในระดับคณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ยังไม่มีข้อมูลเชิงระบบเกี่ยวกับความสอดคล้อง ระหว่างหลักสูตรกับตำแหน่งงานที่นักศึกษาได้รับในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทำให้ขาดข้อมูลสนับสนุน ในการวางแผนแนะแนวหรือปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากนี้ ยังไม่มี ฐานข้อมูลหรือเครื่องมือที่ช่วยให้นักศึกษาและอาจารย์สามารถเลือกตำแหน่งงานให้เหมาะกับสาขาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาเรื่อง “ความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรกับการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาในยุคหลังโควิด” โดยมุ่งสำรวจประเภของตำแหน่งงานที่นักศึกษาเข้าฝึก ในช่วง พ.ศ. 2565 - 2568 และวิเคราะห์ระดับความสอดคล้องกับหลักสูตรที่เรียนอยู่ โดยคาดว่าผลการวิจัย จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบแนะแนว การบริหารจัดการฝึกประสบการณ์ และการปรับปรุงหลักสูตร ให้ตอบโจทย์สมรรถนะวิชาชีพในโลกยุคใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเภทตำแหน่งงานที่นักศึกษาเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในช่วงปี พ.ศ. 2565 - 2568 ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรค COVID-19
2. เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรที่นักศึกษาศึกษาอยู่กับตำแหน่งงานที่ได้รับในการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา ในยุคหลังโควิด: ข้อมูลจากงานสหกิจศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการวิจัย (Research Design)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากระบบสหกิจ ศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ในช่วงปี พ.ศ. 2565 - 2568 เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรกับตำแหน่งงานที่นักศึกษาได้รับ โดยวิเคราะห์ผ่านการจัดกลุ่มข้อมูลตามหลักสูตรและลักษณะงานที่ฝึก และนำเสนอผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ความถี่ ร้อยละ ตารางครอสแท็บ และกราฟ เพื่อแสดงแนวโน้มและภาพรวมของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิจากระบบสหกิจศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในช่วงปี พ.ศ. 2565 - 2568 รวมทั้งสิ้น 614 คน (งานสหกิจศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2568) โดยแบ่งเป็นปี 2565 จำนวน 150 คน ปี 2566 จำนวน 188 คน ปี 2567 จำนวน 179 คน และปี 2568 จำนวน 97 คน ข้อมูล ประกอบด้วย หลักสูตรที่ศึกษา ตำแหน่งงาน และสถานประกอบการที่เกี่ยวข้อง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 614 คน ที่เข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ระหว่างปี พ.ศ. 2565 - 2568 ครอบคลุมเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากระบบสหกิจศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะฯ ซึ่งสามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนและครอบคลุม ช่วยให้ผลการวิเคราะห์สะท้อนสถานการณ์จริงได้อย่างถูกต้องและชัดเจน และก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบและทำความสะอาดข้อมูลทุติยภูมิจากระบบสหกิจศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างรอบคอบ พบว่า ข้อมูลมีความครบถ้วนถึงร้อยละ 98.5 โดยข้อมูลขาดหายหรือซ้ำซ้อนเพียงร้อยละ 1.5 ซึ่งได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ยังตรวจสอบความสมเหตุสมผลของตัวแปรต่าง ๆ พบว่า การจับคู่หลักสูตรกับตำแหน่งงานถูกต้องร้อยละ 95 และข้อมูลปี พ.ศ. กับสถานประกอบการถูกต้องร้อยละ 99 ยืนยันได้ว่าข้อมูลมีความน่าเชื่อถือเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์เชิงลึกต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instrument)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้อมูลทุติยภูมิจากระบบสหกิจศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลนักศึกษา เช่น เพศ หลักสูตร ตำแหน่งงาน สถานประกอบการ และปี พ.ศ. ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำมาวิเคราะห์ โดยถือว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่เหมาะสมและเชื่อถือได้สำหรับการศึกษาความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรกับตำแหน่งงานในครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยจัดเรียงข้อมูลในรูปแบบตารางแจกแจงความถี่ ร้อยละ และตารางครอสแท็บ (Cross Tabulation) เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรกับตำแหน่งงาน พร้อมนำเสนอข้อมูลด้วยกราฟแท่งและกราฟวงกลมผ่านโปรแกรม Microsoft Excel เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้องและเข้าใจง่าย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแสดงประเภของตำแหน่งงานและความสอดคล้องกับหลักสูตร ดังนี้

1. ผลการศึกษาประเภทตำแหน่งงานที่นักศึกษาเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในช่วงปี พ.ศ. 2565 - 2568 ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19

ตารางที่ 1 ตารางแสดงประเภทตำแหน่งงาน และคำอธิบายลักษณะงาน (Job Description)

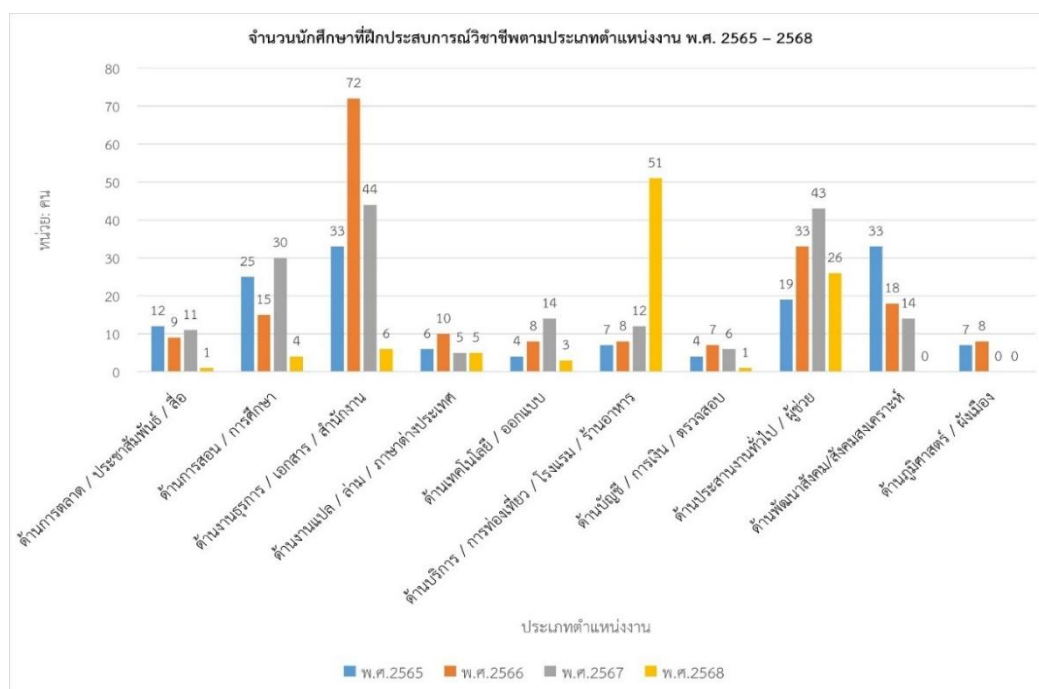
ประเภทตำแหน่งงาน	คำอธิบายลักษณะงาน (Job description)
ด้านการตลาด/ประชาสัมพันธ์/สื่อ	งานที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและพัฒนาภาพลักษณ์ขององค์กร การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายผ่านช่องทางต่าง ๆ การวิเคราะห์ตลาด วางกลยุทธ์ทางการตลาด การประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร รวมถึงการสร้างเครือข่าย การให้ข้อมูล การสนับสนุนด้านสื่อ การจัดทำข่าว ออกแบบสื่อโฆษณา การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
ด้านการสอน/การศึกษา	งานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ถ่ายทอดความรู้และทักษะแก่ผู้เรียน โดยครอบคลุมการวางแผนการสอน การปฏิบัติการสอน การประเมินผล การจัดกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ ตลอดจนการฝึกประสบการณ์ในสถานศึกษา และงานสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
ด้านงานธุรการ/เอกสาร/สำนักงาน	งานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเอกสาร การสนับสนุนงานสำนักงาน และการประสานงาน โดยมีหน้าที่หลักในการรับส่งหนังสือ ลงทะเบียน จัดเก็บและดูแลเอกสาร พิมพ์งาน จัดทำรายงานข้อมูลต่าง ๆ รับโทรศัพท์ และปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
ด้านงานแปล/ล่าม/ภาษาต่างประเทศ	งานที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและประสานงานกับบุคคลหรือองค์กรที่ใช้ภาษาต่างประเทศ มีหน้าที่หลักในการแปล ประสานงานระหว่างประเทศ สื่อสารและให้ข้อมูลแก่ชาวต่างชาติ จัดทำและดูแลสื่อในภาษาต่างประเทศ รวมถึงงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
ด้านเทคโนโลยี/ออกแบบ	งานที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ บริหารจัดการ และพัฒนาเว็บไซต์ รวมถึงการจัดทำและพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อรองรับการเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล อีกทั้งยังมีบทบาทในการสนับสนุนการสื่อสารขององค์กรในยุคดิจิทัล
ด้านบริการ/การท่องเที่ยว/โรงแรม/ร้านอาหาร	งานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าหรือผู้เข้าพักในทุกขั้นตอน ครอบคลุมตั้งแต่การต้อนรับ การเช็คอินและเช็คเอาท์ การให้ข้อมูลและช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมถึงการให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่มทั้งในร้านอาหารและรูมเซอร์วิส พร้อมทั้งดูแลความสะอาดภายในห้องพักและพื้นที่ส่วนกลาง รวมถึงการรับโทรศัพท์และประสานงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
ด้านบัญชี/การเงิน/ตรวจสอบ	งานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบบัญชีและจัดทำรายงานทางการเงิน รวมถึงการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเงินและบัญชีอย่างครบถ้วน พร้อมทั้งดูแลการตรวจนับและควบคุมสต็อกสินค้า และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
ด้านประสานงานทั่วไป/ผู้ช่วย	งานที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานทั่วไปและการสนับสนุนงานในองค์กร รวมถึงการติดต่อประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ การจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอย่างรวดเร็วและเหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไป

ตารางที่ 1 ตารางแสดงประเภทตำแหน่งงาน และคำอธิบายลักษณะงาน (Job Description) (ต่อ)

ประเภทตำแหน่งงาน	คำอธิบายลักษณะงาน (Job description)
ด้านพัฒนาสังคม/สังคมสงเคราะห์	อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสนับสนุนงานของฝ่ายต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย งานที่เกี่ยวข้องกับการลงพื้นที่เพื่อสำรวจและประเมินสภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการวางแผนช่วยเหลือและส่งเสริมการมีอาชีพ พร้อมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมศักยภาพแก่เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ รวมทั้งการสอบปากคำเบื้องต้นและควบคุมสอดส่อง ผู้ถูกคุมประพฤติ การจัดกิจกรรมบำบัดและวางแผนแก้ไขปัญหสำหรับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งยังทำงานร่วมกับอาสาสมัครและเครือข่ายชุมชน และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
ด้านภูมิศาสตร์/ผังเมือง	งานที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลและวิเคราะห์ผลข้อมูล รวมถึงการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลจริง นอกจากนี้ ยังครอบคลุมงานตรวจวัดสภาพอากาศทั้งในชั้นพื้นผิวและชั้นบรรยากาศบน พร้อมทั้งสนับสนุนงานด้านสารสนเทศอุตุนิยมวิทยาและการพยากรณ์อากาศ รวมไปถึงการสำรวจรังวัดและจัดทำแผนที่เพื่อการวางผังเมือง และการจัดการพื้นที่ และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้เห็นภาพรวมเชิงปริมาณของการฝึกประสบการณ์ในแต่ละประเภทตำแหน่งงาน ผู้วิจัยจึงได้จัดทำกราฟแสดงจำนวนนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามประเภทตำแหน่งงาน พ.ศ. 2565 - 2568 ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวโน้มความนิยมของตำแหน่งงานที่นักศึกษาเลือกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

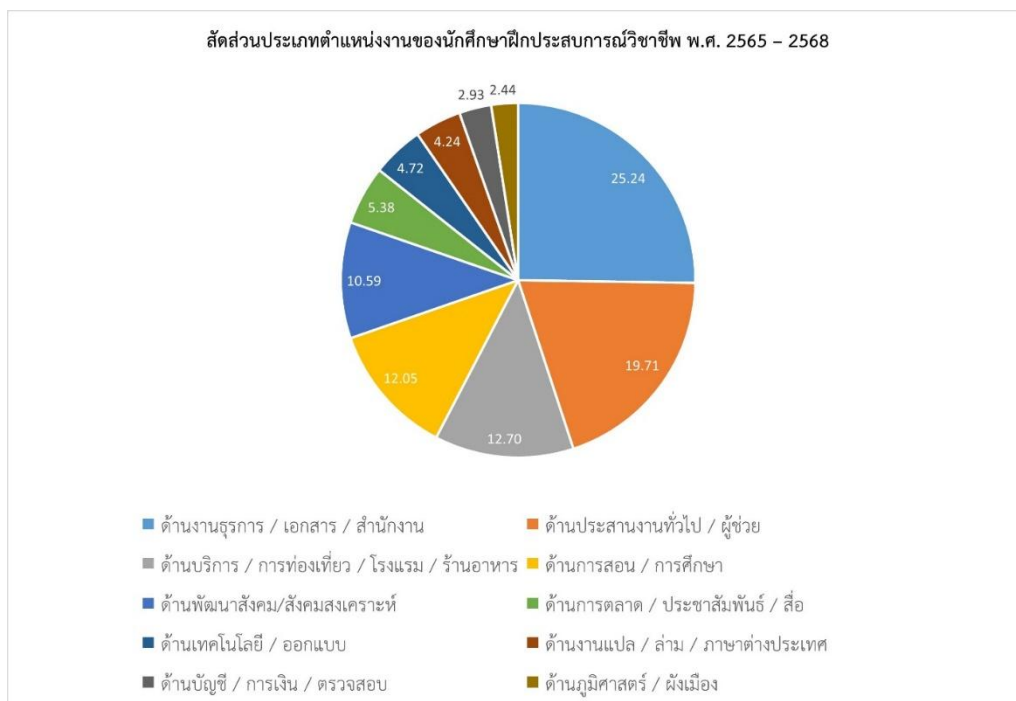

ภาพที่ 1 จำนวนนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามประเภทตำแหน่งงาน พ.ศ. 2565 - 2568

จากภาพที่ 1 พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในตำแหน่งงานที่หลากหลาย โดยตำแหน่งที่มีผู้เลือกมากที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2565 - 2568 ได้แก่ ด้านงานธุรการ เอกสาร สำนักงาน มีนักศึกษารวม 155 คน โดยมากที่สุดในปี 2566 จำนวน 72 คน รองลงมา คือ ด้านประสานงานทั่วไป ผู้ช่วย รวม 121 คน และด้านบริการ การท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร รวม 78 คน และพบว่า ในปี 2568 มีนักศึกษาเลือกฝึกในด้านนี้สูงถึง 51 คน ขณะที่ด้านการสอน การศึกษา มีนักศึกษาฝึกกรวม 74 คน และด้านพัฒนาสังคม สังคมสงเคราะห์ รวม 65 คน โดยลดลงเหลือศูนย์ในปี 2568 ส่วนด้านงานแปล ล่าม ภาษาต่างประเทศ รวม 26 คน และด้านเทคโนโลยี ออกแบบ รวม 29 คน สำหรับด้านการตลาด ประชาสัมพันธ์ สื่อ รวม 33 คน และด้านบัญชี การเงิน ตรวจสอบ รวม 18 คน ขณะที่ด้านภูมิศาสตร์ ผังเมือง มีนักศึกษาเลือกเพียง 15 คน และไม่มีผู้ฝึกในด้านนี้ในปี 2567 และ 2568

และจากภาพที่ 2 (ด้านล่าง) พบว่า ด้านงานธุรการ เอกสาร สำนักงาน มีนักศึกษาเลือกฝึกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.24 รองลงมา คือ ด้านประสานงานทั่วไป ผู้ช่วย ร้อยละ 19.71 และด้านบริการ การท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร ร้อยละ 12.70 ตามลำดับ ขณะที่ด้านการสอน การศึกษา อยู่ที่ร้อยละ 12.05 ด้านพัฒนาสังคม สังคมสงเคราะห์ ร้อยละ 10.59 ด้านการตลาด ประชาสัมพันธ์ สื่อ ร้อยละ 5.38 ด้านเทคโนโลยี ออกแบบ ร้อยละ 4.72 ด้านงานแปล ล่าม ภาษาต่างประเทศ ร้อยละ 4.24 ด้านบัญชี การเงิน ตรวจสอบ ร้อยละ 2.93 และด้านภูมิศาสตร์ ผังเมือง ร้อยละ 2.44 ตามลำดับ

ภาพที่ 2 สัดส่วน (ร้อยละ) ประเภทตำแหน่งงานของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พ.ศ. 2565 - 2568

2. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรที่นักศึกษาศึกษาอยู่กับตำแหน่งงานที่ได้รับในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19

ตารางที่ 2 ตารางครอสแท็บ (Crosstab) ของหลักสูตรและตำแหน่งงานปี พ.ศ. 2565 - 2568

[illegible]

ตารางที่ 2 ตารางครอสแท็บ (Crosstab) ของหลักสูตรและตำแหน่งงานปี พ.ศ. 2565 - 2568 (ต่อ)

หลักสูตร	ด้านการตลาด/ประชาสัมพันธ์/สื่อ	ด้านการสอน/การศึกษา	ด้านงานธุรการ/เอกสาร/สำนักงาน	ด้านงานแปล/ล่าม/ภาษาต่างประเทศ	ด้านเทคโนโลยี/ออกแบบ	ด้านบริการ/การท่องเที่ยว/โรงแรม/ร้านอาหาร	ด้านบัญชี/การเงิน/ตรวจสอบ	ด้านประสานงานทั่วไป/ผู้ช่วย	ด้านพัฒนาล้าง/สังคมสงเคราะห์	ด้านภูมิศาสตร์/ผังเมือง
หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการคิดเพื่อการพัฒนามนุษย์	0	0	1	0	0	0	0	3	0	0
หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา	3	1	18	0	3	0	0	13	27	0
หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การประกอบการ	7	0	28	0	2	2	2	7	0	0

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษาในแต่ละหลักสูตรได้เข้ารับการฝึกในตำแหน่งงานหลากหลายประเภท ดังนี้

1. หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต นักศึกษาเข้ารับการฝึกในการตลาดฯ 12 คน ธุรการฯ 34 คน เทคโนโลยีฯ 4 คน บริการฯ 2 คน บัญชีฯ 14 คน ประสานงานทั่วไปฯ 19 คน และพัฒนาสังคมฯ 1 คน
2. หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ นักศึกษาเข้ารับการฝึกในด้านบริการฯ 4 คน ประสานงานฯ 1 คน และภูมิศาสตร์ฯ 15 คน
3. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ นักศึกษาเข้ารับการฝึกในการตลาดฯ 2 คน การสอนฯ 3 คน ธุรการฯ 9 คน เทคโนโลยีฯ 6 คน และประสานงานทั่วไปฯ 4 คน
4. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ นักศึกษาเข้ารับการฝึกในการสอนฯ 2 คน เทคโนโลยีฯ 3 คน และประสานงานทั่วไปฯ 3 คน
5. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม นักศึกษาเข้ารับการฝึกในการตลาดฯ 1 คน การสอนฯ 1 คน ธุรการฯ 42 คน เทคโนโลยีฯ 3 คน บัญชีฯ 1 คน ประสานงานทั่วไปฯ 32 คน และพัฒนาสังคมฯ 37 คน
6. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาเกาหลี นักศึกษาเข้ารับการฝึกในการตลาดฯ 3 คน การสอนฯ 4 คน ธุรการฯ 6 คน งานแปลฯ 12 คน เทคโนโลยีฯ 3 คน บริการฯ 10 คน และประสานงานทั่วไปฯ 10 คน
7. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน นักศึกษาเข้ารับการฝึกในการสอนฯ 2 คน ธุรการฯ 2 คน งานแปลฯ 4 คน บริการฯ 14 คน บัญชีฯ 1 คน และประสานงานทั่วไปฯ 6 คน
8. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น นักศึกษาเข้ารับการฝึกในด้านธุรการฯ 1 คน งานแปลฯ 3 คน บริการฯ 3 คน และประสานงานทั่วไปฯ 1 คน
9. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษามลายู นักศึกษาเข้ารับการฝึกในการสอนฯ 4 คน และ ธุรการฯ 3 คน

10. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษามลายูและมลายูศึกษา นักศึกษาเข้ารับการฝึกในด้าน
ประสบการณ์ทั่วไป 1 คน

11. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษายุโรปเพื่อการสื่อสารสากล นักศึกษาเข้ารับการฝึก
ในด้านการตลาดฯ 1 คน การสอนฯ 2 คน ธุรกิจฯ 1 คน งานแปลฯ 2 คน เทคโนโลยีฯ 1 คน บริการฯ 2 คน และ
ประสบการณ์ทั่วไป 2 คน

12. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณคดีไทย นักศึกษาเข้ารับการฝึกในด้านการตลาด
ฯ 3 คน การสอนฯ 54 คน ธุรกิจฯ 8 คน เทคโนโลยีฯ 3 คน บริการฯ 2 คน และประสบการณ์ทั่วไป 4 คน

13. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ นักศึกษาเข้ารับการฝึกในด้านการตลาดฯ
1 คน ธุรกิจฯ 1 คน บริการฯ 30 คน และประสบการณ์ทั่วไป 6 คน

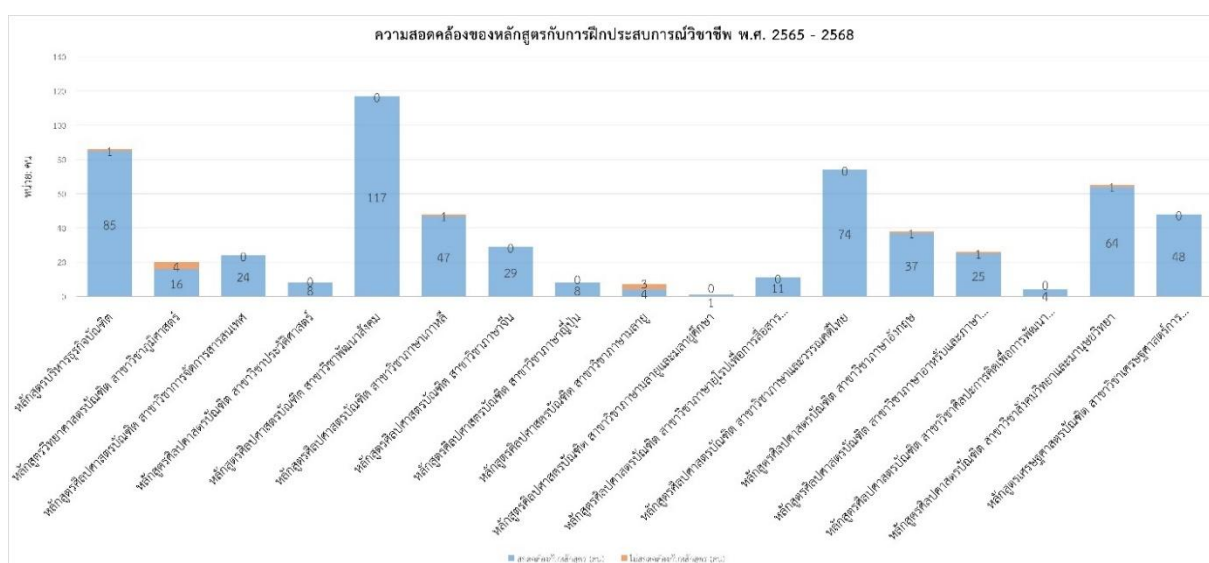
14. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอาหรับและภาษาอาหรับธุรกิจ นักศึกษาเข้ารับการฝึก
ในด้านการสอนฯ 1 คน ธุรกิจฯ 1 คน งานแปลฯ 5 คน เทคโนโลยีฯ 1 คน บริการฯ 9 คน และประสบการณ์ทั่วไป 9 คน

15. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการคิดเพื่อการพัฒนาคน นักศึกษาเข้ารับการฝึก
ในด้านธุรกิจฯ 1 คน และประสบการณ์ทั่วไป 3 คน

16. หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา นักศึกษาเข้ารับการฝึกในด้
ด้านการตลาดฯ 3 คน การสอนฯ 1 คน ธุรกิจฯ 18 คน เทคโนโลยีฯ 3 คน ประสบการณ์ทั่วไป 13 คน และพัฒนา
สังคมฯ 27 คน

17. หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การประกอบการ นักศึกษาเข้ารับการฝึกในด้
ด้านการตลาดฯ 7 คน ธุรกิจฯ 28 คน เทคโนโลยีฯ 2 คน บริการฯ 2 คน บัญชีฯ 2 คน และประสบการณ์ทั่วไป 7 คน

การวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตร เปรียบเทียบกับคำอธิบายลักษณะงาน โดยเน้นว่างานที่ได้รับต้องเกี่ยวข้องกับ
กับสมรรถนะและผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อให้การจำแนกความสอดคล้องมีความชัดเจน ดังนี้

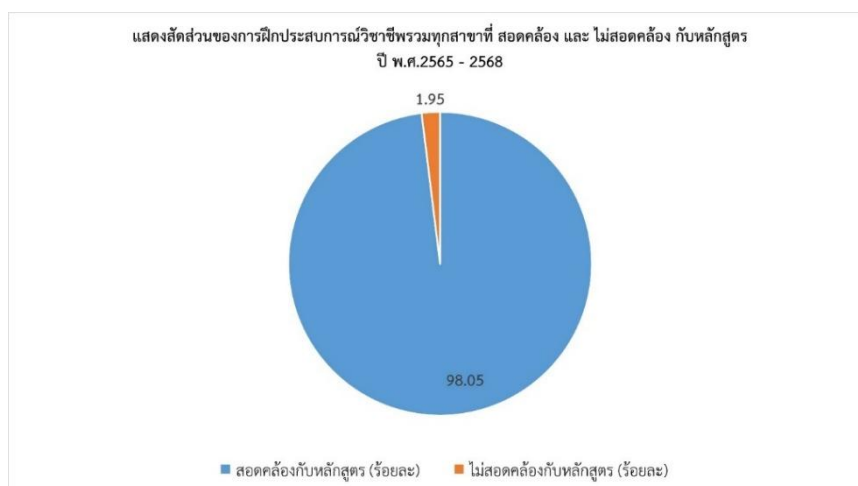

ภาพที่ 3 ความสอดคล้องของหลักสูตรกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พ.ศ. 2565 - 2568

จากภาพที่ 3 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ได้ฝึกในตำแหน่งงานที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตร ดังนี้ หลักสูตร บริหารธุรกิจบัณฑิต 85 คน (ไม่สอดคล้อง 1 คน) วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ 16 คน (ไม่สอดคล้อง 4 คน) ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ 24 คน (ไม่สอดคล้อง 0 คน) ประวัติศาสตร์ 8 คน (ไม่สอดคล้อง 0 คน) พัฒนาสังคม 117 คน (ไม่สอดคล้อง 0 คน) ภาษาเกาหลี 47 คน (ไม่สอดคล้อง 1 คน) ภาษาจีน 29 คน (ไม่สอดคล้อง 0 คน) ภาษาญี่ปุ่น 8 คน (ไม่สอดคล้อง 0 คน) ภาษามลายู 4 คน (ไม่สอดคล้อง 3 คน) ภาษามลายูมลายูศึกษา 1 คน (ไม่สอดคล้อง 0 คน) ภาษายุโรปเพื่อการสื่อสารสากล 11 คน (ไม่สอดคล้อง 0 คน) วรรณคดีไทย 74 คน (ไม่สอดคล้อง 0 คน) ภาษาอังกฤษ 37 คน (ไม่สอดคล้อง 1 คน) ภาษาอาหรับธุรกิจ 25 คน (ไม่สอดคล้อง 1 คน) ศิลปะการคิดเพื่อการพัฒนามนุษย์ 4 คน (ไม่สอดคล้อง 0 คน) และสังคมวิทยามานุษยวิทยา 64 คน (ไม่สอดคล้อง 1 คน) นอกจากนี้ ในหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การประกอบการ มีนักศึกษาที่ฝึกสอดคล้องกับหลักสูตร จำนวน 48 คน โดยไม่มีผู้ที่ฝึกงานในตำแหน่งที่ไม่สอดคล้องเลย

และจากภาพที่ 4 (ด้านล่าง) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ได้เข้ารับการฝึกในตำแหน่งงานที่ สอดคล้องกับ หลักสูตร ที่ตนกำลังศึกษาอยู่เป็นจำนวนมาก โดยมีสัดส่วนร้อยละ 98.05 ขณะที่นักศึกษาที่ฝึกในตำแหน่งงาน ที่ไม่สอดคล้องกับหลักสูตร มีสัดส่วนเพียง ร้อยละ 1.95 เท่านั้น ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มการเลือกสถานประกอบการ และการเลือกตำแหน่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาที่สัมพันธ์กับเนื้อหาทางวิชาการของหลักสูตรที่ศึกษา อยู่ในภาพรวมของทั้งคณะ

ภาพที่ 4 แสดงสัดส่วน (ร้อยละ) ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรวมทุกหลักสูตรที่ สอดคล้อง และไม่สอดคล้อง กับหลักสูตร ปี พ.ศ. 2565 - 2568

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประเภทตำแหน่งงานที่นักศึกษาเข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในช่วงปี พ.ศ. 2565 - 2568 ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19

จากผลการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในช่วงปี พ.ศ. 2565 - 2568 ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 พบว่า นักศึกษาได้เข้ารับการฝึกในหลากหลายประเภทตำแหน่งงาน โดยสามารถจำแนกออกเป็น 10 ประเภทหลัก ได้แก่ งานธุรการ เอกสาร สำนักงาน ประสานงานทั่วไป ผู้ช่วย บริการ การท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร การสอน การศึกษา พัฒนาสังคม สังคมสงเคราะห์ การตลาด ประชาสัมพันธ์ สื่อ เทคโนโลยี ออกแบบ งานแปล ล่าม ภาษาต่างประเทศ บัญชี การเงิน ตรวจสอบ และภูมิศาสตร์ ผังเมือง โดยพบว่า ประเภทตำแหน่งงานที่มีนักศึกษาเลือกฝึกมากที่สุด คือ งานธุรการ เอกสาร สำนักงาน คิดเป็นร้อยละ 25.24 รองลงมา คือ ประสานงานทั่วไป ผู้ช่วย ร้อยละ 19.71 และบริการ การท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร ร้อยละ 12.70 ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของสถานประกอบการในการมอบหมายให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับงานสนับสนุนทั่วไป ซึ่งใช้ทักษะพื้นฐานหรือทักษะทั่วไป (Generic Skills) มากกว่าทักษะเฉพาะทาง (Specific Skills) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย แผลงศร ที่เสนอว่า การพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกงานควรมุ่งเน้นให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ Internet การใช้อุปกรณ์สำนักงาน และการจัดทำโครงการต่าง ๆ (สมชาย แผลงศร, 2548) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ มุนินทรวงศ์ ที่พบว่า ทักษะที่นักศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้ก่อนออกไปทำงาน 5 ลำดับแรก ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความรู้ความสามารถ ภาษา ความกระตือรือร้น การทำงานเป็นทีม และทักษะพื้นฐานในการทำงาน (ศิริวรรณ มุนินทรวงศ์, 2561) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริวรรณ มุนินทรวงศ์ ที่ระบุว่า มีแนวโน้มที่ชัดเจนในหมู่สถานประกอบการที่มักมอบหมายให้นักศึกษาฝึกงานปฏิบัติงานในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับงานสนับสนุนทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่ต้องใช้ทักษะพื้นฐานหรือทักษะทั่วไป มากกว่าทักษะเฉพาะทาง (ศิริวรรณ มุนินทรวงศ์, 2565)

นอกจากนี้ ยังมีสัดส่วนของการฝึกในสายวิชาชีพเฉพาะ เช่น การสอน การพัฒนาสังคม การสื่อสาร และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นทักษะเฉพาะทาง (Specific Skills) กระจายอยู่ในสัดส่วนรองลงมา ทั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ สันต์สินี กันโอภาส และคณะ ที่พบว่า ระดับความพึงพอใจของสถานประกอบการ ในด้านทักษะทางวิชาชีพ ได้รับการประเมินในระดับรองจากองค์ประกอบอื่น (สันต์สินี กันโอภาส และคณะ, 2557)

2. เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรที่นักศึกษาศึกษาอยู่กับตำแหน่งงานที่ได้รับในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรที่นักศึกษาศึกษาอยู่กับประเภทของตำแหน่งงานที่ได้รับมอบหมายในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในช่วงปี พ.ศ. 2565 - 2568 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ จำนวน 602 คน จากทั้งหมด 614 คน ได้ฝึกในตำแหน่งงานที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรของตนเอง คิดเป็นสัดส่วนสูงถึง ร้อยละ 98.05 ขณะที่นักศึกษาเพียง 12 คน หรือร้อยละ 1.95 ฝึกในตำแหน่งที่ไม่สอดคล้องกับหลักสูตร ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับภาพรวมทั้งหมด สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐวุฒิ วิเศษ และเพียงเดือน เกิดอำแพง ที่พบว่า นิสิตมีการฝึกงานในตำแหน่งงานที่มีความสอดคล้องกับศาสตร์ที่นักศึกษาได้เรียน (ณัฐวุฒิ วิเศษ และเพียงเดือน เกิดอำแพง, 2565)

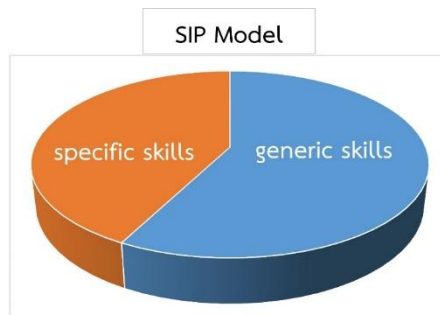

หลักสูตรที่มีอัตราความสอดคล้องร้อยละ 100 ได้แก่ สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ (24 คน) ประวัติศาสตร์ (8 คน) พัฒนาสังคม (117 คน) ภาษาจีน (29 คน) ภาษาญี่ปุ่น (8 คน) ภาษามลายูและมลายูศึกษา (1 คน) ภาษายุโรปเพื่อการสื่อสารสากล (11 คน) ภาษาและวรรณคดีไทย (74 คน) ศิลปะการคิดเพื่อการพัฒนามนุษย์ (4 คน) และ เศรษฐศาสตร์การประกอบการ (48 คน) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการวางแผนและบริหารจัดการระบบ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่สามารถเชื่อมโยงกับทักษะและสมรรถนะตามกรอบหลักสูตรได้เป็นอย่างดี

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ ที่พบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ที่เน้นให้นักศึกษาเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ สอนให้นักศึกษา เชื่อมโยงความรู้ภาคทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตรและหน่วยงาน (นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาวิณี บุญจันดา และคณะ ที่พบว่า แนวคิดในการเลือกสถาน ประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นักศึกษาจะพิจารณาเลือกฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับสถาน ประกอบการที่ตรงกับสาขาของตนเองและมีความมั่นคงของงาน (ภาวิณี บุญจันดา และคณะ, 2564)

โดยภาพรวม ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา ที่สัมพันธ์กับเนื้อหาทางวิชาการของหลักสูตรอย่างชัดเจน และบ่งชี้ถึงความสำเร็จของคณะในการวางแผน การคัดเลือกสถานประกอบการ และการจัดการระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ในการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 5 โมเดลการเตรียมความพร้อมด้านทักษะสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

“โมเดลการเตรียมความพร้อมด้านทักษะสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ” (Skill Internship Preparedness Model-SIP Model) เป็นกรอบแนวคิดที่สะท้อนความสอดคล้องระหว่างความต้องการของสถาน ประกอบการกับการเตรียมความพร้อมของนักศึกษา โดยเน้นการพัฒนาทักษะในสองมิติหลัก ได้แก่ ทักษะทั่วไป (Generic Skills) เช่น งานธุรการ การติดต่อสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 60 และทักษะเฉพาะทาง (Specific Skills) ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาชีพโดยตรง เช่น ภาษา การใช้โปรแกรมเฉพาะทาง กระบวนการทาง สังคมสงเคราะห์ ในสัดส่วนร้อยละ 40 ทั้งนี้ เพื่อให้นักศึกษามีความพร้อม สามารถปรับตัวและปฏิบัติงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมการทำงานจริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า ตำแหน่งงานที่นักศึกษาได้รับสามารถจำแนกออกเป็น 10 ประเภทงาน โดยงานธุรการ เอกสาร สำนักงาน ประสานงานทั่วไป ผู้ช่วย และบริการ การท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร ถือเป็น 3 อันดับแรกของประเภทงานที่ได้รับมอบหมายมากที่สุด นอกจากนี้ ยังพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ฝึกในตำแหน่งงานที่ “สอดคล้องกับหลักสูตร” ในสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 98.05 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการจัดระบบฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ และความร่วมมือระหว่างคณะกับสถานประกอบการในการคัดเลือกตำแหน่งงานที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ของแต่ละสาขาวิชา จากผลการวิจัยดังกล่าวมีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ 1) ควรพัฒนากลไกการจับคู่ นักศึกษากับสถานประกอบการให้แม่นยำยิ่งขึ้น โดยใช้ข้อมูลจากผลการวิจัย เช่น ระดับความสอดคล้องของ ตำแหน่งงานกับหลักสูตร หรือความนิยมของตำแหน่งงาน เพื่อประกอบการการวางแผนจับคู่ 2) ส่งเสริมการฝึก ประสบการณ์ในตำแหน่งที่ใช้ทักษะเชิงลึกและเชิงวิชาชีพมากขึ้น แม้ว่าตำแหน่งในกลุ่มงานสนับสนุนจะเป็นที่นิยม แต่ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกในงานที่ใช้ทักษะเฉพาะทาง เช่น งานวิเคราะห์ งานสื่อสารในบริบทสากล หรือ การวิจัยชุมชน และ 3) ควรมีการติดตามผลและประเมินความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรกับตำแหน่งงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงหลักสูตรหรือแนวทางการจัดฝึกให้สอดคล้องกับสภาพจริงและความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังเสนอแนะให้มีการวิจัยในครั้งต่อไปโดยมุ่งศึกษาทักษะ ด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่สถานประกอบการต้องการจากนักศึกษาในแต่ละสาขา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอน และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพสามารถปรับตัวให้ทันกับแนวโน้มของตลาดแรงงานยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

- งานสหกิจศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2568). ระบบสหกิจศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ปี พ.ศ. 2565 - 2568. ใน รายงานสรุปงานสหกิจศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณัฐวุฒิ วิเศษ และเพ็ญเดือน เกิดอำแพง. (2565). การประเมินผลการบูรณาการการเรียนกับการทำงานแบบการฝึกงานและสหกิจศึกษา ของนิสิตมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 8(2), 192-204.
- นันทวัฒน์ ภัทรกรนนท์. (2560). การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดนตรีชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 10(2), 1317-1329.
- บุญเลี้ยง ทูมทอง และจิตวันต์ หงส์กิตติยานนท์. (2565). ผลกระทบจากสถานการณ์โควิดที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 11(3), 436-455.
- ภาวิณี บุญจันดา และคณะ. (2564). การศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกสถานประกอบการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์. วารสาร มจร. มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2), 95-110.

- ศรีสุตา ดั่งโด้ด และวัชรี้ แซงบุญเรือง. (2567). ผลการศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในช่วงแพร่ระบาดและช่วงหลังโควิด-19 สำหรับครู. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิศวกรรมศึกษา, 15(3), 45-57.
- ศิริวรรณ มุนินทรวงศ์. (2561). ปัญหาการฝึกงานและทักษะในการทำงานของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา, 8(3), 206-218.
- _____. (2565). คุณลักษณะและทักษะที่สำคัญเพื่อการเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกงาน: กรณีศึกษานักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น. วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา, 12(2), 167-186.
- สมชาย แผลงศร. (2548). ศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกงานในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประเภทวิชาบริหารธุรกิจ โรงเรียนเทคนิคพณิชยการเจ้าพระยา. ใน สารนิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สัณห์สินี กันโสภาส และคณะ. (2557). การศึกษาความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อการฝึกงานของนักศึกษาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา มหาวิทยาลัยมหิดล ประจำปีการศึกษา 2555. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/pgCF8>

การศึกษาความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวบนเกาะสมุย*

STUDY OF TOURISTS' WILLINGNESS TO PAY FOR THE DEVELOPMENT OF GREEN LOGISTICS PUBLIC TRANSPORT SYSTEM ON KOH SAMUI

มนาลี ศรีเปารยะ เพ็ญพงษ์*, รัตติยาภรณ์ รอดสีเสน, พิจิตรา แก้วพิชัย

Manolee Sripaoraya Penpong*, Rattiyaphon Rodsisen, Pijitra Kaewpichai

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Surat Thani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: manolee.sri@sru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้ระบบขนส่งสาธารณะแบบ โลจิสติกส์สีเขียว และ 2) เพื่อศึกษามูลค่าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวบนเกาะสมุย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอเกาะสมุย จำนวน 400 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างการสุ่มตามสะดวก เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่แบ่ง 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) พฤติกรรมและการเดินทางท่องเที่ยว 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะ และ 4) ความยินดีจะจ่าย สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินค่าโดยสมมติสถานการณ์ แบบจำลอง Log-normal Distribution การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้ระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวจะกลับมาเที่ยวมากขึ้น ร้อยละ 46.80 และ 2) มูลค่าค่าเฉลี่ยความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยวระยะน้อยกว่า 5 กิโลเมตร เท่ากับ 30.75 บาท ระยะกลาง 5 - 15 กิโลเมตร เท่ากับ 44.16 บาท และระยะไกล (มากกว่า 15 กิโลเมตร หรือรอบเกาะ) เท่ากับ 121.83 บาท ต่อครั้งต่อคน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยินดีจะจ่าย คือ เพศหญิงยินดีจะจ่ายมากกว่าเพศชายประมาณ 1.79 เท่า กลุ่มที่มีทัศนคติเชิงบวก (คะแนนเฉลี่ย 3.5 ขึ้นไป) ยินดีจะจ่ายมากกว่ากลุ่มที่มีทัศนคติต่ำกว่า 3.5 คะแนน ประมาณ 3.99 เท่า และ กลุ่มที่ไม่ได้ตัดสินใจกลับมาเที่ยว เพราะระบบขนส่ง มีแนวโน้มจะยินดีจ่ายมากกว่ากลุ่มที่ตัดสินใจกลับมาโดยมีระบบขนส่ง ประมาณ 2.08 เท่า สะท้อนว่าระบบขนส่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ยินดีจะจ่าย, นักท่องเที่ยว, ระบบขนส่งสาธารณะ, โลจิสติกส์สีเขียว

Abstract

The research objectives were 1) To study tourist behavior and preferences for green logistics public transportation, and 2) To study the value and factors influencing tourists' willingness to pay for the development of green logistics public transportation on Koh Samui. This quantitative study involved 400 Thai tourists visiting Koh Samui. The sample consisted of convenience sampling. The research instrument was a four-part questionnaire 1) Respondents' general information, 2) Travel behavior and behavior, 3) Factors affecting their decision to use public transportation, and 4) Willingness to pay. The statistics used included frequency, percentage, mean, standard deviation, and estimation using a log-normal distribution model. The results were analyzed using logistic regression analysis. The research results found that: 1) Tourists who prefer to use green logistics public transportation are more likely to return, with 46.80% increase. and 2) The average willingness to pay for trips less than 5 kilometers is 30.75 baht, for medium-distance trips between 5 and 15 kilometers is 44.16 baht, and for long-distance trips (greater than 15 kilometers or around the island) is 121.83 baht per trip per person. Factors influencing willingness to pay are: females are willing to pay approximately 1.79 times more than males; those with positive attitudes (average score of 3.5 or higher) are willing to pay approximately 3.99 times more than those with attitudes below 3.5; and those who do not decide to return because of the transportation system are 2.08 times more likely to be willing to pay than those who decide to return because of the transportation system. This reflects the important role of transportation in creating attraction for tourists.

Keywords: Willingness to Pay, Tourists, Public Transport, Green Logistics

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย เกาะสมุยเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ ด้วยความงดงามทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม การเติบโตของการท่องเที่ยวที่รวดเร็วส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบขนส่งสาธารณะ ที่ยังไม่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด มลพิษทางอากาศและเสียง ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่และภาพลักษณ์การท่องเที่ยว (กองพัฒนาการท่องเที่ยว, 2560) นโยบายและแผนแม่บทหลายฉบับได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการพัฒนาระบบขนส่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจหมุนเวียน รวมถึงการยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ยังเป็นกฎหมายที่สนับสนุนการพัฒนาที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แนวคิดโลจิสติกส์สีเขียวจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหา

ดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตลอดห่วงโซ่อุปทานของการขนส่ง ตั้งแต่การวางแผน การจัดหา การจัดเก็บ ไปจนถึงการขนส่งและการกระจายสินค้าและบริการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดควบคู่ไปกับการรักษาสิ่งแวดล้อม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ปัจจุบันบนพื้นที่เกาะสมุยการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะมีความซับซ้อน ส่งผลให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเช่ารถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ส่วนตัว ซึ่งเป็นการเพิ่มปัญหาการจราจรและมลพิษให้รุนแรงยิ่งขึ้น นักท่องเที่ยวจำนวนมากประสบปัญหาในการเดินทางภายในเกาะ เนื่องจากทางเลือกในการขนส่งสาธารณะมีจำกัด และไม่สะดวกสบายเพียงพอ ถนนรอบเกาะมีความคับแคบในการสัญจรไปมา ทำให้เกิดจราจรติดขัดบ้างในช่วงเร่งด่วน (ปิ่นฤทัย คงทอง, 2565) นักท่องเที่ยวต้องเผชิญกับค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่สูงหากใช้บริการรถแท็กซี่หรือต้องเสี่ยงอันตรายจากการขับขึ้นรถจักรยานยนต์เช่าในสภาพการจราจรที่ไม่คุ้นเคย นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวจำนวนมากไม่แน่ใจเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการเดินทางและมีความต้องการที่จะใช้บริการขนส่งที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น หากมีทางเลือกดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยวสำหรับการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวบนเกาะสมุย ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งอย่างยั่งยืน

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เกาะสมุยกำลังเผชิญกับความท้าทายด้านการจราจรที่หนาแน่น การปล่อยมลพิษที่เพิ่มขึ้น และคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เริ่มได้รับผลกระทบอย่างชัดเจน หากปล่อยให้สถานการณ์ดำเนินต่อไปโดยไม่เร่งแก้ไข ย่อมส่งผลกระทบเชิงลบทั้งต่อสิ่งแวดล้อม ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว และความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว ดังนั้น การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะบนเกาะสมุยจึงเป็นภารกิจเร่งด่วนที่ไม่อาจรอช้า โดยเฉพาะการบูรณาการแนวคิดโลจิสติกส์สีเขียว เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบงานวิจัยเรื่อง ความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวบนเกาะสมุย จึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในด้านความต้องการใช้ระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวเพื่อเข้าใจความคาดหวังและความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายประเมินมูลค่าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบายข้อมูลจากการวิจัยนี้จะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สามารถกำหนดแผนการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะของเกาะสมุยให้ มีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยวได้ตรงจุดนำไปสู่การลดปัญหาการจราจรและมลพิษ ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และยกระดับเกาะสมุยให้เป็นต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เติบโตอย่างมั่นคงในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในด้านความต้องการใช้ระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวในพื้นที่เกาะสมุย
2. เพื่อศึกษามูลค่าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวบนเกาะสมุย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยได้นำแนวคิดความยินดีจะจ่ายมาใช้ในการศึกษาเพื่อวัดมูลค่าสูงสุดที่ผู้บริโภคแต่ละรายยินดีที่จะสละเพื่อแลกกับการได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการหนึ่ง ๆ ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อสินค้าก็ต่อเมื่อราคาที่กำหนดในตลาดนั้นต่ำกว่าหรือเท่ากับระดับความยินดีจะจ่ายของตนเอง เป็นจำนวนเงินสูงสุดที่บุคคลหนึ่งยินดีที่จะจ่ายเพื่อแลกกับสินค้าหรือบริการหนึ่ง ๆ ไม่ได้เป็นเพียงตัวเลขราคา แต่เป็นมาตรวัดคุณค่าที่ผู้บริโภคให้กับการได้รับประโยชน์จากการบริโภคสินค้าหรือบริการนั้น ๆ โดยแสดงออกมาในรูปของหน่วยเงินสะท้อนถึงความพึงพอใจหรืออรรถประโยชน์ (Utility) ที่ผู้บริโภคได้รับจากสินค้าหรือบริการนั้น ๆ สำหรับความชอบหรืออรรถประโยชน์ส่วนบุคคลโดยใช้วิธีคำถามแบบสองทางเลือก (Dichotomous Choice) ผู้ตอบถูกนำเสนอด้วยจำนวนเงินเดียว และถูกขอให้ตอบว่ายินดีจ่ายหรือไม่ยินดีจ่าย มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในด้านความต้องการใช้ระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียว รวมถึงการวิเคราะห์ความยินดีจะจ่ายด้วยวิธี Contingent Valuation Method

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรของการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไม่ทราบจำนวนที่ชัดเจน วิธีการเลือกขนาดตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยว อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้สูตรของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจะใช้ จำนวน 400 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็น ตัวแทนที่น่าเชื่อถือมากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวแทนที่น่าเชื่อถือมากที่สุด (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

3. เกณฑ์คัดเข้ากลุ่มตัวอย่าง เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยว อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป (บรรลุนิติภาวะและสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง) สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ยินดีเข้าร่วมการวิจัยและให้ความยินยอมในการให้ข้อมูล มีประสบการณ์ในการใช้ระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่เกาะสมุยอย่างน้อย 1 ครั้ง หรือมีแผนจะใช้ระบบขนส่งสาธารณะในการเดินทางท่องเที่ยวบนเกาะสมุย ทั้งนี้ ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เอกสารรับรองเลขที่ SRU-EC 2025/053

4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ การสมรส

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมและการเดินทางท่องเที่ยววัตถุประสงค์การเดินทาง ระยะเวลาพำนักร วิธีการเดินทาง ค่าใช้จ่ายสถานที่ท่องเที่ยวที่เยี่ยมชม ปัญหาในการเดินทาง ความต้องการระบบขนส่งสาธารณะ

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้ระบบขนส่งสาธารณะ ความสะดวก ความสบาย ความปลอดภัย ค่าโดยสาร เวลาและความเร็ว เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม การบริการ ความเชื่อมั่นในการเดินทาง

ส่วนที่ 4 ความยินดีจะจ่าย (Willingness to Pay) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ใช้วิธีความตรง (Validity) ความตรงเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม

ของข้อคำถาม ความตรงเชิงโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.80 ขึ้นไปในการดำเนินการวิจัย ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างน้อย 30 คน ก่อนเก็บข้อมูลจริง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ และ ข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้

5.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมขึ้นโดยตรงจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะสมุย โดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ แบบสอบถาม แบบมีโครงสร้างซึ่งออกแบบตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมผู้บริโภค ประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พฤติกรรมการท่องเที่ยว ทักษะคติ ความยินดีจะจ่ายต่อระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียว โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวกกับนักท่องเที่ยว ณ จุดท่องเที่ยวสำคัญ และท่าเรือบนเกาะสมุย รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกในบางกรณี

5.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยสืบค้นจากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่แล้ว เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์บริบทและปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับระบบขนส่งบนเกาะสมุยและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้ ได้แก่ รายงานจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรท้องถิ่น ข้อมูลสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) แผนพัฒนาและโครงการเกี่ยวกับระบบขนส่งสีเขียวและโลจิสติกส์ จากสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) บทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ เพื่อเป็นฐานแนวคิดและเปรียบเทียบผลการศึกษา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติบรรยายและสถิติอนุมาน ดังนี้

6.1 สถิติบรรยาย (Descriptive Statistics) ใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลิเคิร์ตสเกล (Likert, R., 1932)

6.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ประกอบด้วย

6.2.1 การวิเคราะห์ความยินดีจะจ่าย ใช้วิธี Contingent Valuation Method (CVM) แบบจำลอง Log-normal Distribution การประมาณค่าด้วยวิธี Maximum Likelihood Estimation (MLE) คำนวณค่าเฉลี่ย WTP และค่ามัธยฐาน WTP

6.2.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยินดีจะจ่าย ใช้การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) ตัวแปรตาม ความยินดีจะจ่าย และตัวแปรอิสระ ข้อมูลทั่วไป พฤติกรรม และทักษะคติ ใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = 0.05 Likelihood Ratio Test สำหรับทดสอบนัยสำคัญของตัวแปร Odds Ratio (OR) และ Confidence Interval (CI) 95%

อนึ่งตัวแปรสมการเพื่อศึกษาปัจจัยความยินดีจะจ่าย ตัวแปรในแบบจำลอง Logistic Regression ตัวแปรตาม คือ WTP = ความยินดีจะจ่าย (Willingness to Pay) 0 = ไม่ยินดีจะจ่าย 1 = ยินดีจะจ่าย และตัวแปรอิสระดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวแปรอิสระเพื่อศึกษาปัจจัยความยินดีจะจ่าย

ตัวแปร	รายละเอียด
1. ตัวแปรข้อมูลทั่วไป (Demographic Variables)	
GENDER = เพศ	1 = ชาย (Reference Group) 0 = หญิง
AGE = อายุ (Categorical Variable)	AGE1 = 20 - 30 ปี (Reference Group) AGE2 = 31 - 40 ปี (0 = ไม่ใช่, 1 = ใช่) AGE3 = 41 - 50 ปี (0 = ไม่ใช่, 1 = ใช่) AGE4 = 51 - 60 ปี (0 = ไม่ใช่, 1 = ใช่) AGE5 = มากกว่า 60 ปี (0 = ไม่ใช่, 1 = ใช่)
EDUCATION = ระดับการศึกษา	1 = ปริญญาตรี (Reference Group) 0 = ระดับการศึกษาอื่น ๆ (ต่ำกว่าปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี)
OCCUPATION = อาชีพ	1 = เกษตรกรรม (Reference Group) 0 = อาชีพอื่น ๆ (ข้าราชการ พนักงานบริษัท ธุรกิจส่วนตัว นักเรียน/นักศึกษา ฯลฯ)
INCOME = รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (Categorical Variable)	INCOME1 = มากกว่า 50,000 บาท (Reference Group) INCOME2 = 10,001 - 20,000 บาท (0 = ไม่ใช่, 1 = ใช่) INCOME3 = 20,001 - 30,000 บาท (0 = ไม่ใช่, 1 = ใช่) INCOME4 = 30,001 - 40,000 บาท (0 = ไม่ใช่, 1 = ใช่) INCOME5 = 40,001 - 50,000 บาท (0 = ไม่ใช่, 1 = ใช่)
MARITAL = สถานภาพการสมรส	1 = โสด (Reference Group) 0 = สมรส/หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่
2. ตัวแปรทัศนคติ (Attitude Variables)	
ATTITUDE = ทัศนคติต่อระบบขนส่งสาธารณะแบบ โลจิสติกส์สีเขียว	1 = ทัศนคติระดับสูง (คะแนนเฉลี่ย 3.5 คะแนนขึ้นไป) (Reference Group) 0 = ทัศนคติระดับต่ำ (คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 3.5 คะแนน)
3. ตัวแปรพฤติกรรม (Behavioral Variables)	
USE_PUBLIC = ความตั้งใจใช้รถโดยสารสาธารณะ ในเกาะสมุย	1 = ใช้แน่นอน (Reference Group) 0 = เหตุผลอื่น ๆ
REVISIT = การตัดสินใจกลับมาเที่ยวอีกครั้ง เพราะระบบขนส่ง	1 = จะกลับมาเที่ยว เพราะระบบขนส่ง (Reference Group) 0 = เหตุผลอื่น ๆ

โดยที่

$$\text{Logit (WTP)} = \beta_0 + \beta_1 (\text{GENDER}) + \beta_2 (\text{AGE2}) + \beta_3 (\text{AGE3}) + \beta_4 (\text{AGE4}) + \beta_5 (\text{AGE5}) + \beta_6 (\text{EDUCATION}) + \beta_7 (\text{OCCUPATION}) + \beta_8 (\text{INCOME2}) + \beta_9 (\text{INCOME3}) + \beta_{10} (\text{INCOME4}) + \beta_{11} (\text{INCOME5}) + \beta_{12} (\text{MARITAL}) + \beta_{13} (\text{ATTITUDE}) + \beta_{14} (\text{USE\_PUBLIC}) + \beta_{15} (\text{REVISIT}) + \varepsilon$$

ความหมายของสัมประสิทธิ์ (Coefficients)

β_0 = ค่าคงที่ (Intercept)

β_1 = เพศ

β_2 ถึง β_5 = อายุ

β_6 = ระดับการศึกษา

β_7 = อาชีพ

β_8 ถึง β_{11} = ระดับรายได้ต่าง ๆ

β_{12} = สถานภาพการสมรส

β_{13} = ทัศนคติ

β_{14} = ความตั้งใจใช้บริการ

β_{15} = การตัดสินใจกลับมาเที่ยว

ϵ = ค่าความคลาดเคลื่อน (Error Term)

การคำนวณค่า WTP จาก Log-normal Distribution หลังจากประมาณค่า β_0, β_1 และได้ค่า Scale (σ) แล้ว สามารถคำนวณค่า มัธยฐาน (Median WTP) และ ค่าเฉลี่ย (Mean WTP) ได้ดังนี้

1. มัธยฐาน (Median WTP) สูตรคำนวณ Median WTP = e^μ

2. ค่าเฉลี่ย (Mean WTP) สูตรคำนวณ Mean WTP = $e^{\mu+0.5\sigma^2}$

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการศึกษาความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบ โลจิสติกส์เขียวบนเกาะสมุย รายละเอียดจำแนก ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เพศหญิงร้อยละ 50.70 และเพศชายร้อยละ 49.30 สะท้อนถึงการกระจายเพศที่ค่อนข้างสมดุล ในด้านอายุ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 31 - 40 ปี (ร้อยละ 27.50) รองลงมา คือ ช่วงอายุ 41 - 50 ปี (ร้อยละ 23.50) และกลุ่มอายุมากกว่า 60 ปี (ร้อยละ 8.00) แสดงถึงการมีส่วนร่วมจากหลายช่วงวัย เมื่อพิจารณาด้านศาสนา ส่วนใหญ่เป็นศาสนาพุทธ (ร้อยละ 92.00) รองลงมา คือ ศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 4.80) และศาสนาคริสต์ (ร้อยละ 3.30) ในด้านระดับการศึกษา พบว่า ระดับปริญญาตรีมีสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 26.30) รองลงมา คือ อนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) (ร้อยละ 24.50) และมีเพียงร้อยละ 0.80 ที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษาด้านสถานภาพสมรส กลุ่มที่หย่า หม้าย หรือแยกกันอยู่ มีสัดส่วนร้อยละ 33.80 รองลงมา คือ กลุ่มโสด (ร้อยละ 37.50) และสมรส (ร้อยละ 28.70) ในด้านอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 19.80) รองลงมา คือ ธุรกิจส่วนตัวและพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 17.30) และนักเรียน/นักศึกษา (ร้อยละ 14.00) สำหรับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า มากกว่าครึ่งมีรายได้เกิน 50,000 บาท (ร้อยละ 53.25) รองลงมา คือ รายได้ระหว่าง 30,001 - 40,000 บาท (ร้อยละ 13.50) และรายได้ระหว่าง 40,001 - 50,000 บาท (ร้อยละ 9.50) ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจในระดับค่อนข้างสูง

2. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 มุ่งศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในด้านความต้องการใช้ระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวในพื้นที่เกาะสมุย พบว่า ในด้านรูปแบบการเดินทางที่ต้องการ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกเดินทางเป็นกลุ่มหรือเดินทางอิสระโดยใช้ยานพาหนะส่วนตัวหรือยานพาหนะเช่า คิดเป็นร้อยละ 29.02 รองลงมา คือ การเดินทางแบบทัวร์ที่มีไกด์นำเที่ยว (ร้อยละ 24.84) และการเดินทางอิสระโดยใช้ระบบขนส่งสาธารณะ (ร้อยละ 21.50) สำหรับปัญหาสำคัญที่พบในการเดินทาง ภายในเกาะสมุย ประเด็นที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุด คือ ระบบขนส่งสาธารณะที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้โดยสาร (ร้อยละ 19.59) รองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่สูง (ร้อยละ 17.53) และความไม่สะดวกจากการต้องรอเป็นเวลานาน (ร้อยละ 15.02) ในส่วนของความเห็นต่อความจำเป็นในการจัดให้มีระบบรถโดยสารสาธารณะที่ครอบคลุมทั่วเกาะ นักท่องเที่ยวร้อยละ 22.50 เห็นว่าควรมี รองลงมา คือ กลุ่มที่ไม่แน่ใจ (ร้อยละ 21.50) และกลุ่มที่เห็นว่าควรมีอย่างยิ่ง (ร้อยละ 17.00) ทั้งนี้ หากมีการพัฒนาระบบรถโดยสารสาธารณะที่มีคุณภาพ นักท่องเที่ยวร้อยละ 45.00 ระบุว่า จะใช้บริการ ขณะที่ ร้อยละ 22.00 ระบุว่า จะไม่ใช้แน่นอน และร้อยละ 14.25 ยังไม่แน่ใจ สำหรับเส้นทางที่ควรพัฒนาเป็นลำดับแรก พบว่า เส้นทางรอบเกาะ (วงแหวน) ได้รับความสนใจมากที่สุด (ร้อยละ 17.75) รองลงมา คือ เส้นทางเชื่อมต่อท่าเรือหรือสนามบินกับแหล่งท่องเที่ยวหลัก (ร้อยละ 17.25) และเส้นทางสู่แหล่งชุมชน/ตลาด รวมถึงเส้นทางระหว่างโรงแรมหรือที่พักกับแหล่งช้อปปิ้งและร้านอาหาร (ร้อยละ 15.67) ในด้านช่วงเวลาที่ต้องการใช้บริการมากที่สุด คือ ช่วงเย็นถึงค่ำระหว่างเวลา 18.01 - 22.00 นาฬิกา (ร้อยละ 22.00) รองลงมา คือ ช่วงบ่าย 14.01 - 18.00 นาฬิกา (ร้อยละ 21.25) และช่วงกลางวัน 10.01 - 14.00 นาฬิกา (ร้อยละ 18.75) ส่วน ความถี่ในการให้บริการที่ต้องการ ตลอดทั้งวันทุก 10 - 15 นาที ได้รับความต้องการสูงสุด (ร้อยละ 22.75) รองลงมา คือ ทุก 1 ชั่วโมง (ร้อยละ 20.50) และให้บริการเฉพาะช่วงเวลาที่ผู้ใช้บริการหนาแน่น (ร้อยละ 18.00) และผลกระทบของการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวต่อการตัดสินใจกลับมาท่องเที่ยวเกาะสมุย พบว่า นักท่องเที่ยวร้อยละ 46.80 ระบุว่า มีผลอย่างมากและทำให้ต้องการกลับมาเที่ยวอีก รองลงมา คือ กลุ่มที่เห็นว่าไม่มีผลต่อการตัดสินใจ (ร้อยละ 30.00) และกลุ่มที่เห็นว่าไม่ผลบ้าง (ร้อยละ 23.30)

3. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษามูลค่าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวบนเกาะสมุย ผลการศึกษา ประกอบไปด้วย การประเมินทัศนคติ มูลค่าและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวบนเกาะสมุย ดังนี้

3.1 ผลการประเมินทัศนคติต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียว

ตารางที่ 2 ผลการประเมินทัศนคติต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียว

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
เกาะสมุยควรพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.62	1.090	มาก
ควรลดการใช้ยานพาหนะส่วนตัวบนเกาะสมุยเพื่อลดมลพิษ	3.50	1.101	มาก
การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะที่ใช้พลังงานสะอาดจะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเกาะสมุย	3.60	1.006	มาก
ยินดีจ่ายค่าโดยสารเพิ่มขึ้นหากได้ใช้บริการขนส่งสาธารณะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.49	1.085	มาก
ระบบขนส่งสาธารณะแบบไฟฟ้าเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและบริบทของเกาะสมุย	3.55	1.058	มาก
ควรมีแอปพลิเคชันเพื่อวางแผนและจองการเดินทางแบบ Real-time	3.54	1.121	มาก

ตารางที่ 2 ผลการประเมินทัศนคติต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียว (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะจะช่วยลดปัญหาการจราจรบนเกาะสมุย	3.61	1.013	มาก
การปรับปรุงระบบขนส่งสาธารณะจะช่วยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเกาะสมุย	3.57	1.065	มาก
เกาะสมุยควรมีการวางแผนและจัดการระบบขนส่งสาธารณะแบบบูรณาการ	3.54	1.052	มาก
กฎระเบียบและนโยบายท้องถิ่นควรสนับสนุนการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะที่ยั่งยืน	3.54	1.094	มาก

จากตารางที่ 2 โดยภาพรวมทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเห็นว่าเกาะสมุยควรพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 3.62, S.D. = 1.090) รองลงมา คือ ความเห็นว่าระบบขนส่งสาธารณะแบบไฟฟ้ามีความเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและบริบทของเกาะสมุย (ค่าเฉลี่ย 3.55, S.D. = 1.058) และ ความยินดีที่จะจ่ายค่าโดยสารเพิ่มขึ้นหากได้ใช้บริการขนส่งสาธารณะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 3.49, S.D. = 1.085) ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน อนึ่ง ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทุกประเด็นมีค่ามากกว่า 1.00 สะท้อนให้เห็นว่ามีการกระจายของข้อมูลในระดับสูง กล่าวคือ ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันค่อนข้างมากในแต่ละประเด็นทัศนคติ อาจเนื่องมาจากความหลากหลายด้านประสบการณ์การเดินทาง ความคุ้นเคยกับระบบขนส่งสาธารณะ รวมถึงความพร้อมในการปรับตัวพฤติกรรมและยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวบนเกาะสมุย

3.2 ผลการประเมินค่ายินดีจะจ่ายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวบนเกาะสมุย จำแนกเป็นระยะน้อยกว่า 5 กิโลเมตร ระยะกลาง 5 - 15 กิโลเมตร และระยะไกล (มากกว่า 15 กิโลเมตร หรือรอบเกาะ)

ตารางที่ 3 ผลค่ายินดีจะจ่ายการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวบนเกาะสมุย

ค่าทางสถิติ	ระยะน้อยกว่า 5 กิโลเมตร	ระยะกลาง 5 - 15 กิโลเมตร	ระยะไกล (มากกว่า 15 กิโลเมตรหรือรอบเกาะ)
Intercept (β)	3.43	3.79	4.80
Scale (σ)	0.0362	0.0361	0.0361
Median WTP	30.88	44.26	121.51
Mean WTP	30.75	44.16	121.83
95% Confidence Interval for Mean WTP	28.64 - 33.02	41.14 - 47.41	113.49 - 130.79
Log likelihood	-1068.92	-1107.89	-1124.32

หมายเหตุ: การแจกแจงความน่าจะเป็นแบบ Log-normal (Log-normal Distribution) เป็นการแจกแจงที่ค่าลอการิทึมของตัวแปรสุ่ม X มีการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) หรือกล่าวคือ หาก $Y = \ln(X) \sim N(\mu, \sigma^2)$ จะได้ว่า X มีการแจกแจงแบบ Log-normal ซึ่งเขียนได้ว่า $X \sim \text{Log-normal}(\mu, \sigma^2)$ โดยที่ μ หมายถึง ค่าเฉลี่ยของลอการิทึมของ X และ σ^2 หมายถึง ความแปรปรวนของลอการิทึมของ X สำหรับกรณีที่นำไปใช้คำนวณค่าความยินดีจ่าย (Willingness to Pay: WTP) สามารถคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) ของ X จากสูตร $\text{Mean} = e^{\mu + 0.5\sigma^2}$ และค่ามัธยฐาน (Median) ของ X จากสูตร $\text{Median} = e^{\mu}$

จากตารางที่ 3 พบว่า การศึกษาเลือกใช้แบบจำลองค่าความยินดีจะจ่ายของฟังก์ชันการแจกแจงแบบสะสม lognormal โดยใช้ค่าอนันต์ (∞) แทนค่าขอบบน และใช้ศูนย์ (0) แทนค่าขอบล่าง ซึ่งมีค่าความเหมาะสมที่สุดเนื่องจากค่าสถิติ Maximum Likelihood Estimation มากที่สุดหรือ ตีลบน้อยที่สุด ทั้งนี้ เมื่อแทนค่า Intercept (β) และ Scale (σ) ในสมการหาค่าความยินดีจะจ่าย พบว่า ค่าเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว ระยะน้อยกว่า 5 กิโลเมตร เท่ากับ 30.75 บาท ระยะกลาง 5 - 15 กิโลเมตร เท่ากับ 44.16 บาท และระยะไกล (มากกว่า 15 กิโลเมตร หรือรอบเกาะ) เท่ากับ 121.83 บาทต่อครั้งต่อคน

3.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวบนเกาะสมุย ประกอบด้วย ตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพการสมรส ทักษะคติ การใช้รถโดยสารสาธารณะในเกาะสมุย การตัดสินใจกลับมาเที่ยวอีกครั้ง เพราะระบบขนส่ง ดังนี้

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวบนเกาะสมุย

ข้อมูลทั่วไป	OR	95%CI	p-value	LR test
เพศ				0.010*
หญิง	1			
ชาย	0.558	0.357, 0.875	0.011**	
อายุ				0.294
20 - 30 ปี	1			
31 - 40 ปี	0.77	0.298, 1.990	0.589	
41 - 50 ปี	0.839	0.332, 2.121	0.711	
51 - 60 ปี	1.043	0.401, 2.716	0.931	
มากกว่า 60 ปี	0.517	0.201, 1.329	0.171	
ระดับการศึกษา				0.940
ปริญญาตรี	1			
ระดับการศึกษาอื่น ๆ	0.981	0.591, 1.627	0.940	
อาชีพ				0.585
เกษตรกร	1			
อาชีพอื่น ๆ	0.855	0.486, 1.505	0.587	
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน				0.482
มากกว่า 50,000 บาท	1			
10,001 - 20,000 บาท	0.633	0.270, 1.480	0.291	
20,001 - 30,000 บาท	0.484	0.178, 1.318	0.156	
30,001 - 40,000 บาท	0.445	0.163, 1.217	0.115	
40,001 - 50,000 บาท	0.508	0.190, 1.360	0.178	
สถานภาพการสมรส				0.651
โสด	1			

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวบนเกาะสมุย (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	OR	95%CI	p-value	LR test
สมรส หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่	1.112	0.703, 1.758	0.650	
ทัศนคติ				0.047**
คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 3.5 คะแนน	1			
คะแนนเฉลี่ยไป 3.5 คะแนนขึ้นไป	3.987	1.626, 1.958	0.047**	
ใช้รถโดยสารสาธารณะ				0.418
ใช้แน่นอน	1			
เหตุผลอื่น ๆ	0.789	0.441, 1.409	0.423	
การตัดสินใจกลับมาเที่ยวอีกครั้ง เพราะระบบขนส่ง				0.005*
กลับมา	1			
เหตุผลอื่น ๆ	2.078	1.666, 2.746	0.009*	

ที่มา: จากการวิเคราะห์ข้อมูล

หมายเหตุ *แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

**แทนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยสำคัญ 3 ตัวแปรที่ส่งผลต่อความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนระบบขนส่งสาธารณะสีเขียวบนเกาะสมุย คือ ตัวแปรเพศ นักท่องเที่ยวหญิงมีแนวโน้มที่จะยินดีจ่ายเงินสนับสนุนโครงการนี้มากกว่าผู้ชายถึง 1.79 เท่า (OR = 1.79) มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ตัวแปรทัศนคติ กลุ่มที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อระบบขนส่งสีเขียว (คะแนนเฉลี่ย 3.5 ขึ้นไป) มีความยินดีจ่ายสูงกว่ากลุ่มที่มีทัศนคติปานกลางหรือเชิงลบถึง 3.99 เท่า (OR = 3.987) นัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และประสบการณ์ระบบขนส่งเดิม กลุ่มที่เคยมีประสบการณ์ไม่ดีกับระบบขนส่งเดิมจนไม่อยากจะกลับมาเที่ยว กลับมามีความยินดีจะจ่ายสนับสนุนระบบใหม่มากกว่ากลุ่มที่พอใจกับระบบเดิมถึง 2.08 เท่า (OR = 2.078) นัยสำคัญที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 เกาะสมุยมีโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เติบโตอย่างยั่งยืน โดยการลงทุนในระบบขนส่งสาธารณะที่มีคุณภาพ ครอบคลุม และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม (โลจิสติกส์สีเขียว) ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยแก้ไขปัญหาความไม่สะดวกและค่าใช้จ่ายที่สูงในปัจจุบัน แต่ยังตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการเดินทางที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และกระตุ้นให้เกิดการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำในอนาคต โดยผลการศึกษาสอดคล้องความตั้งใจต่อพฤติกรรม การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของนักท่องเที่ยว ตามลำดับ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยว (วิภาวี มาลีวิวัฒน์, 2566) ส่วนความต้องการระบบขนส่งสาธารณะที่ครอบคลุมผลการศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามกว่าร้อยละ 45.00

ต้องการใช้ระบบขนส่งสาธารณะที่มีคุณภาพ สะท้อนถึงศักยภาพและความจำเป็นในการพัฒนาระบบนี้ ซึ่งสนับสนุนโดยงานวิจัยความถี่ในการใช้ระบบขนส่งสาธารณะจะลดลงเมื่อจุดหมายปลายทางตั้งอยู่นอกพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก การเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะที่สะดวกสบายและครอบคลุมเส้นทางสำคัญ มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมากกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและส่งเสริมการใช้บริการขนส่งสาธารณะในเมืองท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่าการมีระบบที่ครอบคลุมจะช่วยยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยวได้ (Tang, X. et al., 2020) นอกจากนี้ ด้านโลจิสติกส์สีเขียวกับการตัดสินใจกลับมาท่องเที่ยว ความเห็นที่ว่าพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวจะส่งผลต่อการตัดสินใจกลับมาเที่ยวมากขึ้นนั้น ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยการมีส่วนร่วมของโลจิสติกส์สีเขียวต่อการท่องเที่ยวในเมืองมีนัยสำคัญทางวิชาการและสามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการเสริมสร้างและปรับปรุงประสิทธิภาพโลจิสติกส์สีเขียวเพื่อการพัฒนาภูมิภาคอย่างยั่งยืน (Vithayaporn, S. et al., 2023) และการศึกษาของการจัดการท่องเที่ยวในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ควรมีการจัดการการไหลเวียนทางกายภาพ เช่น การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน (ท่าเรือ ถนน ไฟฟ้า และน้ำ) ขยะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะ (ณิชา ต้นสุติชล, 2560)

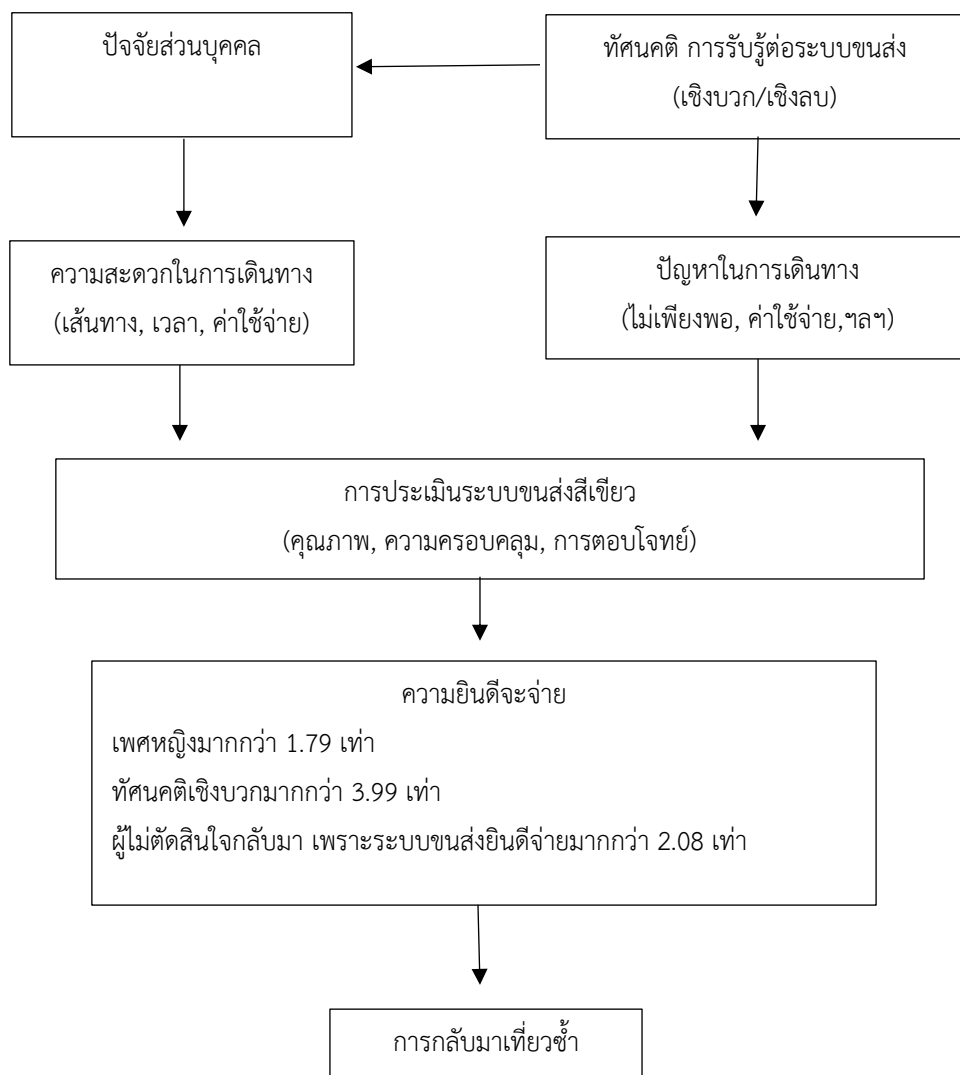
2. วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นักท่องเที่ยวเพศหญิงมีความยินดีจ่ายมากกว่าเพศชาย 1.79 เท่า การศึกษาเรื่องการขนส่งยั่งยืน พบว่า มีข้อแตกต่างระหว่างเพศในความยินดีที่จะจ่าย (Jurado-Rivas, C. & Sánchez-Rivero, M., 2022) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานี้ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากการที่ผู้หญิงมักมีความใส่ใจด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนมากกว่า รวมถึงการรับรู้ถึงประโยชน์ของระบบขนส่งสาธารณะที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเพิ่มความปลอดภัยในการเดินทาง และ ผู้หญิงมักยินดีที่จะจ่ายค่าตัวโดยสารที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับผู้ชาย เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากเครื่องบินพาณิชย์ (Connor, R. et al., 2020) ส่วนผลการวิจัยที่กลุ่มที่มีทัศนคติเชิงบวกมีความยินดีจ่ายมากกว่า 3.99 เท่า นั้นสอดคล้องกับงานวิจัยที่ระบุว่า ความยินดีที่จะจ่ายถูกกำหนดโดยปัจจัยต่าง ๆ เช่น ระดับของความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ความอ่อนไหวต่อสิ่งแวดล้อม และงานวิจัยที่พบว่าการมีทัศนคติเชิงบวกต่อความยั่งยืนสะท้อนถึงระดับการรับรู้และการศึกษาที่สูงขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจจ่ายเงิน (Durán-Román, J. L. et al., 2021) รวมถึง งานวิจัยพบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ เช่น รายได้ การศึกษา และเพศ มีผลต่อความยินดีจ่ายสำหรับการอนุรักษ์ โดยความยินดีจ่ายถูกกำหนดโดยระดับความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ความอ่อนไหวต่อสิ่งแวดล้อม (Precious, C. & Kaitano, D. , 2024)

และปัจจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจกลับมาท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มที่ไม่ได้ตัดสินใจกลับมาเที่ยว เพราะระบบขนส่งมีแนวโน้มจ่ายมากกว่า 2.08 เท่า นั้นเป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจ เนื่องจากแสดงให้เห็นว่าระบบขนส่งที่มีประสิทธิภาพสามารถชดเชยข้อจำกัดอื่น ๆ ได้ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประสบการณ์การท่องเที่ยว การศึกษาเรื่องความยั่งยืนในการท่องเที่ยวระบุว่า แม้นักท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญกับแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืนในธุรกิจการท่องเที่ยวและจุดหมายปลายทางมากขึ้น แต่ราคายังคงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการตัดสินใจ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการสร้างสมดุลระหว่างคุณค่าและราคา (Ezeh, P. C. & Dube, K., 2024)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะโลจิสติกส์สีเขียวไม่เพียงแต่ช่วยแก้ปัญหาเดิมด้านการเดินทาง แต่ยังเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เกิดการกลับมาเที่ยวซ้ำ โดยเฉพาะเมื่อสามารถตอบโจทย์ด้านคุณภาพ ความครอบคลุม และสอดคล้องกับความต้องการเฉพาะด้าน เช่น ความสะดวกในการเดินทาง (เส้นทาง, เวลา, ค่าใช้จ่าย) ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 1 การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะโลจิสติกส์สีเขียว

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการใช้ระบบขนส่งสาธารณะแบบโลจิสติกส์สีเขียวบนเกาะสมุยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะหากมีการพัฒนาให้ครอบคลุมเส้นทางหลัก มีความสะดวก ปลอดภัย และมีค่าโดยสารสอดคล้องกับระดับความยินดีจะจ่าย (30 - 122 บาทต่อเที่ยว) ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินนโยบายในระดับท้องถิ่นควรมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบขนส่งสาธารณะให้ครอบคลุมทั้งเส้นทางรอบเกาะ เส้นทางเชื่อมต่อท่าเรือและสนามบินกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ตลอดจนย่านเศรษฐกิจและชุมชนหลัก ควบคู่กับ

การนำยานพาหนะพลังงานสะอาด เช่น รถโดยสารไฟฟ้า หรือระบบพลังงานทางเลือกอื่น ๆ มาใช้เพื่อช่วยลดมลพิษและสร้างภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในขณะเดียวกัน การบริหารจัดการระบบขนส่งควรมีการกำหนดค่าโดยสารตามระยะทางแบบยืดหยุ่นเพื่อความเป็นธรรมและความคุ้มค่า พร้อมทั้งพัฒนาระบบซื้อตั๋วและการจองที่ทันสมัยผ่านแอปพลิเคชัน และควรมีโครงการนำร่องในเส้นทางที่มีความต้องการใช้สูงเพื่อทดสอบและปรับปรุงก่อนการขยายผลในระยะยาว ซึ่งมาตรการเหล่านี้จะทำให้ท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างตรงจุด และเพิ่มแรงดึงดูดในการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำเมื่อขยายมุมมองไปสู่ระดับประเทศ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ควรบรรจุการพัฒนากระบวนระบบขนส่งสาธารณะ โลจิสติกส์สีเขียวในพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ทั้งในด้านเมืองและชุมชนยั่งยืน (ข้อ 11) และการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (ข้อ 13) รัฐบาลควรจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการพัฒนาระบบขนส่งสีเขียวเพื่อช่วยลดภาระการลงทุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน รวมถึงกำหนดมาตรฐานการให้บริการระบบขนส่งสาธารณะในพื้นที่ท่องเที่ยวด้านความปลอดภัย คุณภาพบริการ และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ การลงทุนร่วมภาครัฐและเอกชน (PPP) ควรได้รับการส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เพื่อให้การพัฒนาในอนาคตมีข้อมูลรองรับที่ครบถ้วนงานวิจัยต่อไปควรขยายขอบเขตไปศึกษาความยินดีจะจ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อเปรียบเทียบกับนักท่องเที่ยวชาวไทยและกำหนดโครงสร้างราคาที่เหมาะสมกับตลาดเป้าหมายแต่ละกลุ่ม ควรมีการวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนาระบบขนส่งสีเขียวในพื้นที่ท่องเที่ยว รวมถึงการศึกษาเทคโนโลยีและรูปแบบการให้บริการใหม่ เช่น รถไร้คนขับ พลังงานไฮโดรเจน หรือระบบขนส่งร่วม นอกจากนี้ ยังควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อทดสอบการตอบสนองของนักท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงด้านราคา ความถี่ และคุณภาพการให้บริการ ตลอดจนศึกษากลยุทธ์การสื่อสารและการตลาดเพื่อสร้างภาพลักษณ์และกระตุ้นการใช้บริการอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณการสนับสนุนทุนการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ปีงบประมาณ 2568 ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีในการให้โอกาสในการทำงานวิจัยชิ้นนี้จนสำเร็จ ลุล่วง ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่สละเวลาในการให้ข้อมูลในการให้ข้อมูลขอขอบพระคุณ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่สละเวลาให้คำปรึกษาให้งานวิจัยนี้ลุล่วง และได้ผลเชิงนโยบายที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณผู้ช่วยนักวิจัยทุกท่านที่ทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กองพัฒนาการท่องเที่ยว. (2560). แผนพัฒนาบริการท่องเที่ยว พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: กรมการท่องเที่ยว.
- ณิชา ต้นสุติชล. (2560). การจัดการโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- ปิ่นฤทัย คงทอง. (2565). แนวทางการจัดการโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยว จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน, 4(2), 1-21.
- วิภาวี มาลีวัฑ. (2566). พฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของนักท่องเที่ยว: การท่องเที่ยวทางทะเล. ใน วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Connor, R. et al. (2020). Willingness to pay for sustainable aviation depends on ticket price, greenhouse gas reductions and gender. *Technology in Society*, 60, 101224. <https://doi.org/10.1016/j.tech.soc.2019.101224>.
- Durán-Román, J. L. et al. (2021). Tourists' willingness to pay to improve sustainability and experience at destination. *Journal of Destination Marketing & Management*, 19, 100540. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2020.100540>.
- Ezeh, P. C. & Dube, K. (2024). Willingness to Pay in Tourism and Its Influence on Sustainability. *Sustainability*, 16(23), 1-16.
- Jurado-Rivas, C. & Sánchez-Rivero, M. (2022). Investigating Change in the Willingness to Pay for a More Sustainable Tourist Destination in a World Heritage City. *Land*, 11(3), 439. <https://doi.org/10.3390/land11030439>.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. New York: The Science Press.
- Precious, C. & Kaitano, D. . (2024). Willingness to Pay in Tourism and Its Influence on Sustainability. *Sustainability*, 16(23), 10630. <https://doi.org/10.3390/su162310630>.
- Tang, X. et al. (2020). Choice behavior of tourism destination and travel mode: A case study of local residents in Hangzhou, China. *Journal of Transport Geography*, 89, 102895. <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2020.102895>.
- Vithayaporn, S. et al. (2023). Assessment of the Factors Influencing the Performance of the Adoption of Green Logistics in Urban Tourism in Thailand's Eastern Economic Corridor. *Social Sciences*, 12(5), 1-18.

ผลการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษา
ทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*
THE RESULTS OF USING THE TEACHING PRACTICUM MODEL FOR 'KRURAKTHIN'
SCHOLARSHIP RECIPIENTS IN THE BACHELOR OF EDUCATION PROGRAM,
KALASIN UNIVERSITY

สุกานดา ภูจิระ, ศักดิ์สิทธิ์ ฤทธิลัน*, นกนรินทร์ พัฒนชัย

Sukanda Phujeera, Saksit Rittilun*, Nakintorn Pattanachai

คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ กาฬสินธุ์ ประเทศไทย

Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University, Kalasin, Thailand

*Corresponding author E-mail: srittilun@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสานครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินระดับความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2) ประเมินความเหมาะสมของคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 3) ประเมินความเหมาะสมของสมุดบันทึกรายงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 4) เปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างกลุ่มที่เกี่ยวข้อง และ 5) สำรวจประสบการณ์ ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์และศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 190 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น และผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษา จำนวน 32 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพและสมุดบันทึกรายงานรายวิชาการปฏิบัติการสอนแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนาโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานโดยการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยหลายกลุ่ม (F- test) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบฯ อยู่ในระดับมาก 2) ความเหมาะสมของคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพฯ อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความเหมาะสมของสมุดบันทึกรายงาน การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1-4 อยู่ในระดับมากที่สุด 4) ความพึงพอใจของกลุ่มที่เกี่ยวข้องแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 5) ปัญหาการใช้คู่มือและสมุดบันทึกรายงานประกอบด้วย โครงสร้างเนื้อหาและรายละเอียด ความชัดเจน เกณฑ์การประเมิน และรูปแบบการจัดเก็บและการส่งมอบงาน ส่วนประสบการณ์และข้อเสนอแนะประกอบด้วย การใช้นวัตกรรมบนพื้นฐานชุมชน ความท้าทายในการทำงานร่วมกับชุมชน และความปลอดภัยในพื้นที่ปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, นักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น, หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต

Abstract

This mixed-methods research aimed to 1) Assess the level of satisfaction with the use of the professional experience training model; 2) Assess the suitability of the professional experience training manual; 3) Assess the suitability of the professional experience training logbook; 4) Compare satisfaction with the use of the professional experience training model among relevant groups; and 5) Explore experiences, problems, and suggestions regarding the professional experience training model. The sample consisted of 190 students, mentor teachers, supervising teachers, educational supervisors, and school administrators, selected using a stratified random sampling technique. The informants were 32 students, selected using a purposive sampling technique. The data collection tools included a satisfaction questionnaire regarding the model, a suitability assessment form for the professional experience training manual and the professional experience training logbook, and a focus group discussion report. Data analysis included descriptive statistics using means and standard deviations, and inferential statistics using multiple mean-tests (F-tests) and content analysis. The results revealed that: 1) Satisfaction with the model was high; 2) The suitability of the professional experience training manual was highest; 3) The suitability of the logbook was high; 4) The satisfaction of the relevant groups was significantly different at the .05 level; and 5) Problems in using the manual and logbook included content structure and details, clarity, evaluation criteria, and work storage and delivery formats. Experiences and suggestions included the use of community-based innovation, challenges in working with communities, and safety in the work area.

Keywords: Developing A Teaching Practicum Model, Krurakthin Scholarship Students, Bachelor of Education Program

บทนำ

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้จัดทำโครงการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลเป็นครูรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน (ครูรัก(ษ์)ถิ่น) รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2563 เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา มาตรา 5 (3) และมาตรา 5 (6) ที่มุ่งเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โครงการนี้ตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ การส่งเสริมให้นักเรียนยากจนที่มีศักยภาพและจิตวิญญาณความเป็นครูได้เรียนครูจนจบปริญญาตรีอย่างมีคุณภาพและกลับไปเป็นครูในโรงเรียนท้องถิ่นของตน การสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล และการสนับสนุนการปรับกระบวนการเรียนการสอนในสถาบันผลิตและพัฒนาครู ทั้งนี้โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำให้กับโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล และเพิ่มโอกาสให้นักเรียนจากครอบครัวที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสที่มีฐานะ

ยากจนที่สุดร้อยละ 20 แรกของประเทศ ให้สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ) และกลับไปเพิ่มโอกาสให้นักเรียนในชุมชนบ้านเกิดตนเองเพื่อลดวงจรความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ห่างไกลอย่างยั่งยืน ตลอดจนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น สนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาที่มีหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูกว่า 15 แห่ง ทั่วประเทศ ในการเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง มุ่งผลิตครูคุณภาพเพื่อสนองความต้องการของชุมชน ทั้งการพัฒนาหลักสูตรการผลิตและพัฒนาครู การจัดการกระบวนการเรียนรู้แนวใหม่ และกิจกรรมสร้างเสริมความเป็นครูเพื่อให้ได้บัณฑิตครูคุณภาพตามเป้าหมาย สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชนในพื้นที่ห่างไกล เพื่อเป็นนวัตกรรมและองค์ความรู้ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตและพัฒนาครู อันจะนำไปสู่การร่วมมือกันยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ อีกด้วย (พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561, 2561); (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2562)

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ในฐานะสถาบันผลิตและพัฒนาครูในโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นได้ดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาทุนจำนวน 4 รุ่น รวม 114 คน โดยนักศึกษาทุนรุ่นที่ 1 จำนวน 32 คน เข้าศึกษาในหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 2562) ส่วนนักศึกษาทุนรุ่นที่ 2 รุ่นที่ 3 และรุ่นที่ 4 จำนวน 26 23 และ 33 คน ตามลำดับ เข้าศึกษาในหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นหลักสูตรอิงผลลัพธ์ และสมรรถนะที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ของคุรุสภาและกระทรวงศึกษาธิการ (คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 2562) ได้อธิบายไว้ว่า หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตทั้งสองฉบับดังกล่าว ได้กำหนดรายวิชาเกี่ยวกับมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพหลักสูตร 4 ปี ไว้จำนวน 12 หน่วยกิต ประกอบด้วย 4 รายวิชา ได้แก่ รายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1, 2, 3 และ 4 โดยรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1, 2, 3 เป็นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนในสถานศึกษา โดยกำหนดไว้ในแผนการเรียนรู้เป็นช่วงต้นของการเปิดภาคเรียนที่ 2 ของชั้นปีที่ 1, 2 และ 3 ส่วนรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 4 เป็นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูปแบบในสถานศึกษาตลอด 1 ภาคเรียนเช่นเดียวกัน ทั้งสองหลักสูตร (คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา, 2562) และประกาศคุรุสภาเรื่อง การรับรองปริญญาตามมาตรฐานวิชาชีพ หลักสูตร 4 ปี พ.ศ. 2563 (ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา, 2563) นอกจากนี้ในกระบวนการคัดเลือกนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น โดยมีการคัดเลือกจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่าจะเป็นหน้าที่ของทางสถาบันผลิตที่จะต้องดำเนินการกระบวนการคัดเลือกอย่างเป็นระบบด้วยการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยคณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา ได้ดำเนินการกระบวนการดังกล่าวและทำวิจัยเพื่อถอดบทเรียนที่ได้รับจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการคัดเลือกผู้รับทุน งานวิจัยของ Hemtasin, C. et al. เรื่อง การพัฒนากระบวนการคัดเลือกนักเรียนยากจนพิเศษเพื่อรับทุนโครงการผลิตครูสำหรับโรงเรียนพื้นที่ห่างไกลในประเทศไทย (Development of the Extremely Poor Students Selection Process for Receiving the Teacher Production Project Scholarship for Protected Schools in Thailand) ในประเด็นความเหมาะสมของกระบวนการคัดเลือกผู้รับทุน พบว่า ความเหมาะสมของกระบวนการประชาสัมพันธ์ กระบวนการค้นหากระบวนการคัดกรอง กระบวนการคัดเลือกซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ละกระบวนการ

มีคะแนนความเหมาะสมรวมซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงสุด ผลการวิจัยนี้นำไปสู่การจัดทำคู่มือการคัดเลือกผู้ได้รับทุนเข้าศึกษาในโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ และคู่มือเตรียมความพร้อมสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในกระบวนการคัดเลือกนักศึกษาทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น ชั้นปีที่ 4 (รุ่นที่ 1) (Hemtasin, C. et al., 2023)

ปัญหาที่พบในกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ขาดความต่อเนื่องในแต่ละชั้นปีและไม่สอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับการปฏิบัติจริง 2) ด้านโรงเรียนหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพยังขาดคุณภาพหรือความพร้อมเนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและ 3) ด้านนักศึกษายังขาดทักษะการออกแบบการสอนตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ การจัดเตรียมการเรียนการสอนไม่เป็นปัจจุบัน การผลิตสื่อหรือการเลือกใช้สื่อไม่เหมาะสม ขาดความมั่นใจในตัวเอง 4) ด้านอาจารย์นิเทศมีการดำเนินการนิเทศไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดและมีการประสานงานกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องน้อย และ 5) ด้านครูพี่เลี้ยง ขาดการประสานการทำงานร่วมกับคณะและอาจารย์นิเทศก์อย่างจริงจัง และครูพี่เลี้ยงไม่แสดงการเป็นครูพี่เลี้ยงที่ดีพอ ซึ่งจากปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่กล่าวมาทั้งหมดเสนอว่าคณะศึกษาศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ (สาวิตรี โรจนะสมิต และวรรณทิพา รอดแรงคำ, 2547) ควรได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เหมาะสมว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้จึงได้มีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ การประเมินผล และแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ โดยผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก (Rittilun, S. et al., 2024)

รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นการสร้างแบบจำลองที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อใช้เป็นแนวคิดหลักในการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยเริ่มต้นจากการนำ 1) หลักการ ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นเพื่อให้ได้ครูที่มีสมรรถนะสูง เป็นครูนัก นวัตกรรมและเป็นครูนักพัฒนาชุมชน โดยมีกระบวนการร่วมมือระหว่างสถาบันผลิตกับโรงเรียนเครือข่ายปลายทางบรรจุ ชุมชน และหน่วยงานที่รับผิดชอบ 2) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้นักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ที่มีความสอดคล้องกับบริบทนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ประกอบด้วย การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบ การออกแบบองค์ประกอบ การทดลองใช้รูปแบบ และการประเมินรูปแบบ 3) การดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนฝึกและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยประกอบด้วย 1) ขั้นเตรียมการฝึกประสบการณ์ (Preparing Phase for Teaching Practicum) 2) ขั้นฝึกประสบการณ์ (Teaching Practicum Phase) เป็นการปฏิบัติฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ ประกอบด้วย การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 3 และการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 4 3) ขั้นนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Teaching Practicum Guidance Phase) ขั้นนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นการดำเนินการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นของอาจารย์นิเทศก์ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ ด้วยการใช้วิธีการสอนงานและชี้แนะ (Coaching and

Mentoring) แนะนำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพครูด้วยการสังเกตการสอน การให้ข้อมูลย้อนกลับ การให้กำลังใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานร่วมกันในบริบทจริงในโรงเรียนและชุมชน 4) ขั้นสัมมนา การฝึกประสบการณ์ (Seminar Phase for Teaching Practicum) แบ่งออกเป็นการสัมมนาระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อปรับปรุงแก้ไขการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและการสัมมนาหลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อ ประเมินผลและถอดบทเรียนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และ 5) ขั้นประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Teaching Practicum Evaluation Phase) เป็นการประเมินผลเพื่อสรุปผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น

จากการที่นักศึกษาทุนได้ฝึกปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยใช้รูปแบบตามองค์ประกอบที่ พัฒนาขึ้น ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวมีความจำเป็นต้องมีการใช้คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและสมุดบันทึก การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรัก(ษ์)ถิ่น รายวิชา การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1, 2, 3, และ 4 รวมจำนวน 4 เล่ม ซึ่งแต่ละชั้นปีมีเนื้อหาและกิจกรรมที่มีความแตกต่างกันตามระดับความสามารถและประสบการณ์ของ ผู้เรียน การประเมินผลการใช้รูปแบบ ความพึงพอใจต่อคู่มือและสมุดบันทึก และความเหมาะสมของรูปแบบ ดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง คณะผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาผลการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพดังกล่าว รวมถึงการสำรวจประสบการณ์ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการใช้รูปแบบการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพนี้ โดยเฉพาะจากมุมมองของนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นรุ่นที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักในการ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบเต็มรูปแบบจำนวน 1 ภาคเรียน เพื่อนำผลการประเมินดังกล่าวมาใช้ในการปรับปรุง และพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ อย่างแท้จริงในอนาคต อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการผลิตครูและพัฒนาการศึกษาตามบริบทท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินระดับความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาทุน โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ของนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมของคู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของสมุดบันทึกรายงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรัก(ษ์)ถิ่น รายวิชา การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 3 และการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 4
4. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย นักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษาของนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
5. เพื่อสำรวจประสบการณ์ ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน มีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) โดยการเก็บข้อมูลจากการสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่พัฒนาขึ้น และเก็บข้อมูลจากการสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพและสมุดบันทึกรายงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครูรัก(ษ์)ถิ่น (รายวิชา การปฏิบัติ การสอนในสถานศึกษา 1, 2, 3, 4) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ นักศึกษาที่เข้ารับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภายใต้โครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ชั้นปีที่ 1 (นักศึกษาทุน รุ่นที่ 4) ถึง ชั้นปีที่ 4 (นักศึกษาทุน รุ่นที่ 1) จำนวน 114 คน ครูพี่เลี้ยง จำนวน 114 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 110 คน และ อาจารย์นิเทศก์และศึกษานิเทศก์ร่วมพัฒนา จำนวน 38 คน รวมจำนวน 376 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 กลุ่ม จำนวน 190 คน โดยใช้การกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) และ สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้บทบาทและหน้าที่แบ่งชั้นได้นักศึกษา จำนวน 58 คน ครูพี่เลี้ยง จำนวน 58 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 55 คน อาจารย์นิเทศก์ และศึกษานิเทศก์ 19 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น และ 2) แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ รายละเอียด ดังนี้

2.1 แบบสอบถามความพึงพอใจของอาจารย์นิเทศก์ และครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นที่มีต่อรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ในด้านองค์ประกอบของรูปแบบ ด้านการนำรูปแบบไปใช้ และ ด้านผลของการใช้รูปแบบ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2.2 แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา (การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1,2,3,4) และส่วนท้าย และแบบประเมินความเหมาะสมของสมุดบันทึก รายงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรัก(ษ์)ถิ่น (รายวิชา การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1,2,3,4) เพื่อประเมินความเหมาะสมประกอบด้วย ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนท้าย ทั้งนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ใช้วิธีการประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงก์ (Index of item objective congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ผลการตรวจสอบ พบว่า ค่า IOC ของข้อคำถามแต่ละข้อมีค่าอยู่ระหว่าง

0.80 - 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ในการวิจัย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) แสดงว่าเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นมีความตรงเชิงเนื้อหาในระดับที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจผ่านแบบสอบถามออนไลน์ (Google form) โดยใช้กลุ่มนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ชั้นปีที่ 1-4 เป็นผู้ประสานงานและส่งต่อแบบสอบถามต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง 4 เล่ม ทั้งนี้ได้รับแบบสอบถามสมบูรณ์ 190 ฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า F-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความพึงพอใจระหว่าง 4 กลุ่ม

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นที่ 1 โดยการใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 32 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และมีการประมวลข้อมูลความรู้ที่ได้จากการศึกษากำหนดประเด็นพิจารณาในแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ใช้การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลใช้วิธีตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) และการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ดำเนินการกับผู้ให้ข้อมูลหลักและใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 1 ภาคการศึกษา คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น รุ่นที่ 1 จำนวน 32 คน โดยการใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) การสนทนากลุ่มใช้เวลาประมาณ 120 นาที ดำเนินการโดยคณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนา ทำหน้าที่บันทึกและสังเกตการณ์และใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) ที่ครอบคลุมประสบการณ์การฝึกตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ดำเนินถอดการสนทนาทั้งหมดเป็นข้อความ และดำเนินการจัดกลุ่มข้อมูลตามขั้นตอน โดยการการสร้างรหัส (Coding) โดยแยกข้อมูลเป็นประเด็นย่อยตามการจัดกลุ่มรหัสเป็นหมวดหมู่ (Categorizing) ตามธีมหลัก และการสร้างธีม (Theme) และตีความข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษา ทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ รายละเอียด ดังนี้

1. ผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ของนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สำหรับนักศึกษา ทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้าน

ข้อ	ความพึงพอใจต่อรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ด้านองค์ประกอบ	4.40	0.58	มาก
2	ด้านการนำรูปแบบไปใช้	4.33	0.63	มาก
3	ด้านผลการนำรูปแบบไปใช้	4.35	0.69	มาก
รวม		4.39	0.56	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.56) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านองค์ประกอบ มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.58) รองลงมา คือ ด้านการนำผลรูปแบบไปใช้ ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.69) ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการนำรูปแบบไปใช้ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.63) ทั้งนี้ความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของภาพรวมกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.39)

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ดังแสดง ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ข้อ	ประเด็นการพิจารณา	ระดับความเหมาะสม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ส่วนนำ	4.55	0.52	มากที่สุด
2	ส่วนเนื้อหา	4.54	0.50	มากที่สุด
2.1	การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 (Internship 1)	4.48	0.51	มาก
2.2	การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 (Internship 2)	4.56	0.51	มากที่สุด
2.3	การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 3 (Internship 3)	4.56	0.51	มากที่สุด
2.4	การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 4 (Internship 4)	4.56	0.51	มากที่สุด
3	ส่วนท้าย (ภาคผนวก)	4.78	0.32	มากที่สุด
รวม		4.61	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาแต่ละส่วน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ ส่วนท้าย (ภาคผนวก) ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.32) ส่วนนำ ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.52) ส่วนเนื้อหา ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

3. ผลการประเมินความเหมาะสมของสมุดบันทึกการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรัก(ษ์)ถิ่น รายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1, 2, 3, และ 4

ผลการประเมินความเหมาะสมของสมุดบันทึกรายงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรัก(ษ์)ถิ่น รายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 สำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมของสมุดบันทึกรายงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรัก(ษ์)ถิ่น รายวิชา การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1, 2, 3, 4 สำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ข้อ	ประเด็นการพิจารณา	การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1			การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2			การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 3			การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 4		
		ระดับความเหมาะสม			ระดับความเหมาะสม			ระดับความเหมาะสม			ระดับความเหมาะสม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ส่วนนำ	4.88	0.33	มากที่สุด	4.88	0.33	มากที่สุด	4.88	0.33	มากที่สุด	4.93	0.31	มากที่สุด
2	ส่วนเนื้อหา	4.92	0.33	มากที่สุด	4.93	0.31	มากที่สุด	4.93	0.30	มากที่สุด	4.85	0.29	มากที่สุด
3	ส่วนท้าย	4.90	0.31	มากที่สุด	4.90	0.31	มากที่สุด	4.90	0.31	มากที่สุด	4.98	0.15	มากที่สุด
	รวม	4.89	0.33	มากที่สุด	4.91	0.31	มากที่สุด	4.91	0.30	มากที่สุด	4.91	0.29	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของสมุดบันทึกรายงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรัก(ษ์)ถิ่น รายวิชา การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1, 2, 3, 4 สำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมและรายวิชาอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 4 ($\bar{X} = 4.91$, S.D. = 0.29) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 3 ($\bar{X} = 4.91$, S.D. = 0.30) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 ($\bar{X} = 4.91$, S.D. = 0.30) การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.33)

4. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย นักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษาของนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ตารางที่ 4 สถิติเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง

ความพึงพอใจต่อรูปแบบการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู	แหล่งความแปรปรวน	Df	SS	MS	F	P-value
ด้านองค์ประกอบ	ระหว่างกลุ่ม	3	5.073	1.691	5.302*	.002
	ภายในกลุ่ม	186	59.319	.319		
	รวม	189	64.392			
ด้านการนำรูปแบบไปใช้	ระหว่างกลุ่ม	3	5.816	1.939	5.299*	.002
	ภายในกลุ่ม	186	68.043	.366		
	รวม	189	73.859			
ด้านผลการนำรูปแบบไปใช้	ระหว่างกลุ่ม	3	7.826	2.609	5.915*	.001
	ภายในกลุ่ม	186	82.034	.441		
	รวม	189	89.860			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	3	6.764	2.255	7.888*	.000
	ภายในกลุ่ม	186	53.164	.286		
	รวม	189	59.928			

ความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จำแนกตามสถานะผู้ตอบของกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย นักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน ด้านองค์ประกอบ ด้านการนำรูปแบบไปใช้ ด้านผลการนำรูปแบบไปใช้ และภาพรวม มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากค่า p-value ทั้งหมดน้อยกว่า 0.05 นอกจากนี้ ค่า F ที่สูงที่สุด คือ ภาพรวม ($F = 7.88$) แสดงว่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มในภาพรวมมีขนาดใหญ่ที่สุด

5. ผลการสำรวจประสบการณ์ ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหาการใช้คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรัก(ษ์)ถิ่น ของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์และสมุดบันทึกรายงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรัก(ษ์)ถิ่น รายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 - 4 พบประเด็นสำคัญ 3 ด้าน ดังนี้ 1) โครงสร้างเนื้อหาและรายละเอียดในสมุดบันทึกพบว่า กิจกรรมที่กำหนดให้บันทึกมีหัวข้อที่มากเกินไปจนความจำเป็น มีลักษณะซ้ำซ้อนในบางประเด็น และขาดความกระชับในการจัดเรียงลำดับเนื้อหา ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการใช้งานของผู้เรียน 2) ความชัดเจนของคำอธิบายและเกณฑ์การประเมิน คำอธิบายรายกิจกรรมในคู่มือยังมีความคลุมเครือในบางส่วน ทำให้ผู้ประเมินเกิดความสับสนในการตีความเกณฑ์การประเมินและการให้คะแนน จึงมีความต้องการคู่มือการประเมินที่มีรายละเอียดและเกณฑ์ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น 3) รูปแบบการจัดเก็บและการส่งมอบงาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเสนอให้แยกกิจกรรมบางประเภทออกจากสมุดบันทึก ได้แก่ การจัดทำวิจัยในชั้นเรียน การจัดทำเครื่องมือประเมินพัฒนาการ และการลงบัญชีเวลาปฏิบัติการสอน รวมทั้งต้องการความยืดหยุ่นในการส่งมอบงานโดยการปรับเปลี่ยนเป็นระบบ

ออนไลน์หรือแอปพลิเคชันของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อความสะดวกในการจัดเก็บและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

การวิเคราะห์ประสบการณ์ ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพสามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) การใช้นวัตกรรมบนพื้นฐานชุมชน การศึกษาริบทชุมชนเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าและช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจพื้นที่และชุมชนของตนเองมากยิ่งขึ้น และพบอุปสรรคสำคัญหลายประการ ได้แก่ ปัญหาการประสานงานระหว่างสถานศึกษาและชุมชน การขาดการประชาสัมพันธ์ และการพัฒนานวัตกรรมที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน 2) ความท้าทายในการทำงานร่วมกับชุมชน การปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกในชุมชนมีความยากลำบาก สาเหตุจากตัวนักศึกษาและสมาชิกในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีข้อจำกัดด้านเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม ส่งผลต่อระดับความร่วมมือและความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และ 3) ความปลอดภัยในพื้นที่ปฏิบัติงาน โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาทุนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กพื้นที่ชุมชนส่วนใหญ่เป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีปัญหาสังคมบางประการ โดยเฉพาะปัญหายาเสพติด ซึ่งส่งผลต่อความปลอดภัยของนักศึกษาในการลงพื้นที่ปฏิบัติงานจึงจำเป็นต้องมีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสม

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง ผลการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สะท้อนกระบวนการดำเนินการในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีประสิทธิภาพต่อกระบวนการพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ในการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่งผลให้เกิดระบบการดำเนินการดังกล่าวตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ที่หลากหลาย สอดคล้องกับหลักของการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีประสิทธิภาพต้องมีลักษณะสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ การมุ่งเน้นเนื้อหา การมีส่วนร่วม การสนับสนุนการทำงานร่วมกัน การใช้รูปแบบการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ การได้รับการฝึกประสบการณ์และการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญ การสะท้อนคิดและให้ข้อมูลป้อนกลับ และการมีระยะเวลาที่ยั่งยืนเหมาะสม (Darling-Hammond, L. et al., 2017) ทั้งนี้มีงานวิจัยที่พัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบออนไลน์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ (หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ และสิ่งสนับสนุน) จะเห็นได้ว่าในส่วนหลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การใช้รูปแบบประสบผลสำเร็จ ควรมุ่งเน้นสิ่งสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์สามารถพัฒนาตนเองผ่านการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษา (กณิษฐา เชาววัฒนกุล และทัศนีย์ จันติยะ, 2564) นอกจากนี้มีงานวิจัย

2. ความเหมาะสมของคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ และสมุดบันทึกการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรัก(ษ์)ถิ่น รายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1, 2, 3, และ 4 อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของ

การออกแบบความเหมาะสมของคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สอดคล้องกับ Kolb, D. A. อธิบายการเรียนรู้ที่เน้น การปฏิบัติจริง การสะท้อนคิด และการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง โดยพบว่า ประสบการณ์การสอนสัมพันธ์ เชิงบวกกับประสิทธิภาพครูในสภาพแวดล้อมการทำงานแบบร่วมมือ (Kolb, D. A., 1984) ทั้งนี้สมุดบันทึกการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพแบ่งเป็น 4 เล่มตามระดับชั้นปี สอดคล้องกับ อภิภา ปรัชญพฤทธิ ได้ระบุรูปแบบการผลิตครู ยุค 4.0 ที่มี 8 องค์ประกอบของ ได้แก่ ปรัชญา/หลักการ และวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมายและสมรรถนะที่จำเป็น ของบัณฑิตครู แนวทางการรับเข้าศึกษา หลักสูตรปริญญาตรี การเรียนการสอน การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การพัฒนานิสิตนักศึกษาครู และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ โดยการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและการพัฒนา นักศึกษามีความจำเป็นต่อการสร้างสมรรถนะบัณฑิตครูการฝึกประสบการณ์ของไทยสอดคล้องกับฟินแลนด์ และสิงคโปร์ ที่เริ่มจากการสังเกตการสอนในปีแรกแล้วเพิ่มความซับซ้อนและความรับผิดชอบเป็นลำดับ มีการ ผสมผสานทฤษฎีกับปฏิบัติ พัฒนาครูพี่เลี้ยงอย่างเป็นระบบ และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน เน้นการสังเกต การให้คำแนะนำ การให้ข้อมูลป้อนกลับ และการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (อภิภา ปรัชญพฤทธิ, 2560)

3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างกลุ่มผู้ที่ เกี่ยวข้อง มีความแตกต่างกันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างด้วยบทบาท และหน้าที่แตกต่างกัน

ความแตกต่างทางบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย นักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ หรือศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษามีผลต่อความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยนักศึกษาในฐานะผู้เรียนจะมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะได้รับและความสะดวกในการเรียนรู้ ครูพี่เลี้ยงเป็นผู้ปฏิบัติงาน จะมุ่งเน้นภาระงานและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในของความรู้ในลักษณะของการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ทั้งนี้อาจารย์นิเทศก์ในฐานะอาจารย์และนักวิชาการจะมุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา ส่วนผู้บริหาร สถานศึกษาจะเน้นประสิทธิภาพ อำนาจความสะดวกและการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจินดา ม่วงมี ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์ตามการรับรู้ของนิสิตฝึกสอน อาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ที่สำคัญมากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 ได้แก่ บทบาทพี่เลี้ยง ในความรับผิดชอบ ที่สำคัญที่สุด 2 หน้าที่ คือ การตรวจแผนการสอน และสังเกตการสอนของนิสิตฝึกสอน รวมทั้งให้ข้อมูลป้อนกลับ ส่งเสริมและให้กำลังใจนิสิตฝึกสอนในการปฏิบัติการฝึกสอน ตลอดจนเป็นเสมือนผู้อำนวยการความสะดวกในการพบ พูดคุยเกี่ยวกับข้อมูลป้อนกลับระหว่างนิสิตฝึกสอน อาจารย์พี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ (สุจินดา ม่วงมี, 2549) ทั้งนี้คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรัก(ษ์)ถิ่น (เพิ่มเติม) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนปลายทางบรรจุ มีหน้าที่พิจารณาคัดเลือกครูพี่เลี้ยงที่มีความพร้อมและมีคุณสมบัติ ตามองค์ประกอบมาตรฐานและเกณฑ์การรับรองปริญญาตรีทางการศึกษา ส่วนอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง นิเทศ ติดตาม กำกับและเตรียมการจัดการเรียนรู้ ช่วยเหลือนักศึกษาด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์พี่เลี้ยง และครูพี่เลี้ยงจะต้องประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาตามที่กำหนดไว้ (กองทุนเพื่อความ เสมอภาคทางการศึกษา, 2567) จะเห็นได้ว่าประสบการณ์ มุมมอง และบทบาทที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อความ ความหวัง ความเข้าใจในบริบทและวัตถุประสงค์ในการทำงานต่างกัน

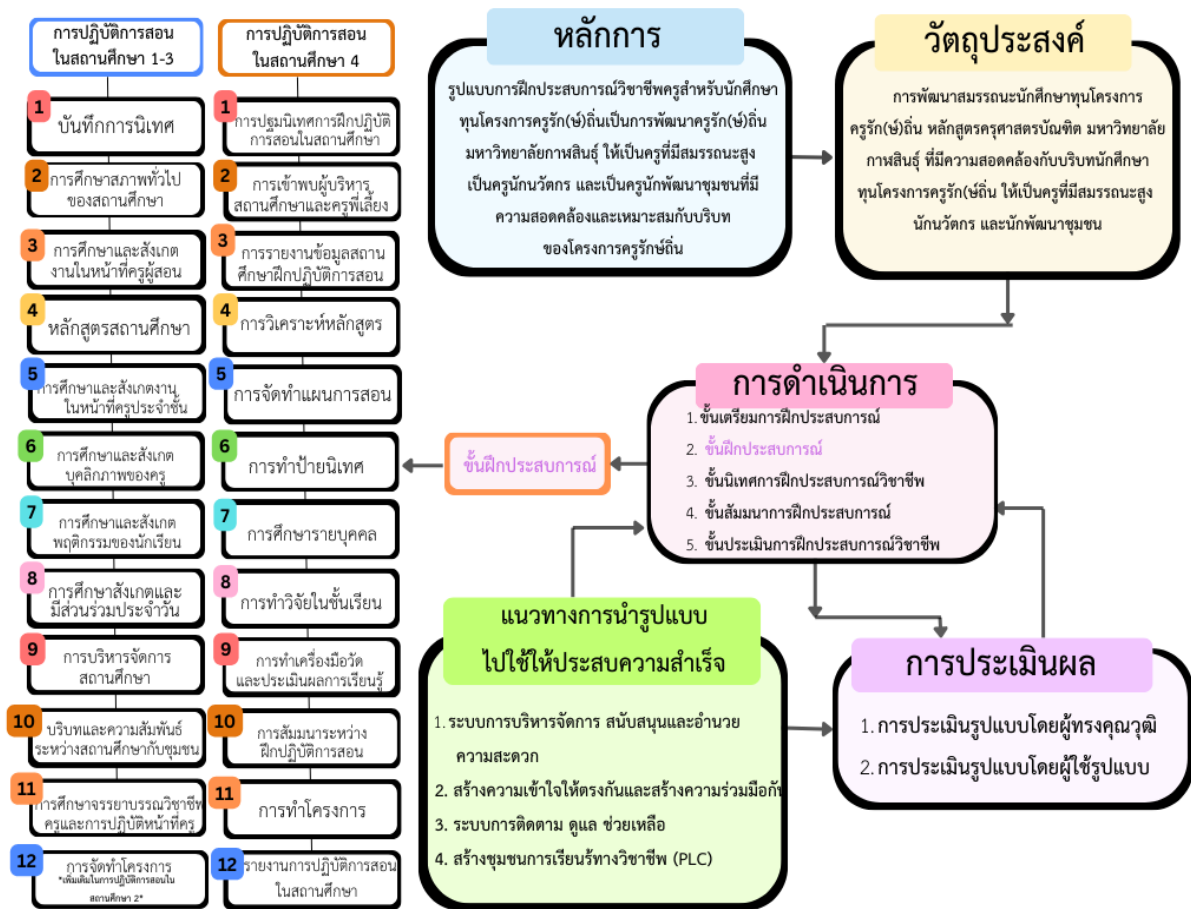

4. การสำรวจประสบการณ์ ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ของนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ให้ความสำคัญกับความท้าทายในการทำงานร่วมกับชุมชน

ด้านโครงสร้างเนื้อหาและเครื่องมือในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างเนื้อหา ในสมุดบันทึกที่มีลักษณะซ้ำซ้อนและขาดความกระชับ ในประเด็นข้อเสนอแนะการปรับเปลี่ยนระบบเอกสาร รูปแบบออนไลน์สอดคล้องกับแนวทางการแก้ปัญหากระบวนการฝึกประสบการณ์ที่ยังขาดความชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ต้องมีการออกแบบให้มีระบบที่ทันสมัยสอดคล้องกับยุคดิจิทัล เช่น การเพิ่มช่องทางการดาวน์โหลดเอกสาร และการรับ-ส่งเอกสารผ่านระบบออนไลน์ (ไพบุลย์วรรณ จิตพัฒนกุล และคณะ, 2567) ด้านการใช้นวัตกรรมบนพื้นฐานชุมชน การศึกษาบริบทชุมชนและการพัฒนานวัตกรรมที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับ สายหยุด ภูบุญ และวรนุช นิลเขต พบว่า ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ควรเป็นหลักสูตรมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcomes) โดยเน้นสมรรถนะของนักศึกษาในโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น เชื่อมโยงกับการพัฒนาชุมชน โดยจัดกิจกรรมสอดแทรกในรายวิชากลุ่มวิชาเอกเลือกนวัตกรรมการพัฒนาครูรัก(ษ์)ถิ่น 4 รายวิชา ประกอบด้วย รายวิชาการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นตามศาสตร์พระราชาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย รายวิชาการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน สังคมในการจัดการศึกษาปฐมวัย รายวิชาพหุวัฒนธรรมศึกษาและรายวิชาภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น (สายหยุด ภูบุญ และวรนุช นิลเขต, 2567) ส่วนในประเด็นความท้าทายในการทำงานร่วมกับชุมชน Barton, G. M. et al พบว่า ปัญหาความยากลำบากในการปฏิบัติงานร่วมกับสมาชิกในชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีข้อจำกัดด้านเวลา สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์เผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวเข้ากับบริบทชุมชนและการสร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Barton, G. M. et al., 2015)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น
หลักสูตรศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

จากภาพที่ 1 นำเสนอการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ การประเมินผล และแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ ในส่วนของขั้นตอนการดำเนินการจะมีความสำคัญการนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติ เริ่มต้นตั้งแต่การเตรียมการฝึกประสบการณ์ การฝึก การนิเทศ การสัมมนา และการประเมินผล โดยมีความน่าสนใจ 2 ประเด็น ได้แก่ ขั้นตอนการฝึกประสบการณ์จะมีกิจกรรมในการฝึกแตกต่างกัน ดำเนินการตลอดระยะเวลา 4 ปีการศึกษา ประกอบด้วย การฝึกประสบการณ์วิชาชีพในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 - 4 ผ่านการบันทึกด้วยสมุดบันทึกกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเหมือนและแตกต่างกันตามระดับชั้นปี และขั้นนิเทศการฝึกประสบการณ์ ประกอบด้วย ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์นิเทศและศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นเครือข่ายร่วมพัฒนาในการทำงานระหว่างสถาบันผลิตครูและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่ดูแลครูในระบบเมื่อบรรจุเข้ารับราชการ มุ่งเน้นการใช้วิธีการสอนงานและชี้แนะ แนะนำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพครู

สรุปและข้อเสนอแนะ

รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ การประเมินผล และแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก โดยในส่วนขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ คณะผู้วิจัยได้สร้างคู่มือฝึกและแบบบันทึกการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1, 2, 3 และ 4 ให้เหมาะสมกับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น โดยผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และนำไปใช้ในภาคการศึกษาที่ 2/2565 ซึ่งนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ได้ฝึกปฏิบัติการวิชาชีพครู ณ โรงเรียนปลายทางบรรจุ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และแนวทางการนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งผลการวิจัยอยู่ในระดับที่มีความพึงพอใจมากที่สุดในทุกองค์ประกอบ กล่าวคือ การนำรูปแบบนี้ไปใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีประโยชน์ที่สำคัญในหลายมิติ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์และพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู และเป็นตัวกลางสำคัญในการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และนักศึกษา เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาความเข้าใจในระบบการพัฒนานักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่นซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการฯ นอกจากนี้การใช้รูปแบบเอื้อต่อการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ทุกฝ่ายสามารถมีส่วนร่วมและเรียนรู้ไปพร้อมกัน ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาครูในอนาคตอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ทุกองค์ประกอบหรือเลือกองค์ประกอบที่จำเป็นไปใช้ได้ที่เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงาน เช่น องค์ประกอบ การดำเนินงานที่มีองค์ประกอบย่อย 5 ชั้น คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นฝึก ขั้นนิเทศ ขั้นสัมมนา และขั้นประเมินฝึกประสบการณ์ และควรมีการสร้างความเข้าใจให้ตรงกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายก่อนที่จะนำไปใช้ปฏิบัติจริง สถาบันผลิตครูควรให้การสนับสนุนส่งเสริมในการนำรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาไปใช้ในทุกหลักสูตร และควรกำหนดนโยบายการประยุกต์ใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ได้รับการพัฒนาจากการวิจัยครั้งนี้ให้เป็นมาตรฐานสำหรับรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โดยจัดทำคู่มือการปฏิบัติและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างต่อเนื่องข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรเพิ่มประชากรให้มีความหลากหลาย เนื่องจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาในทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น และพื้นที่หรือภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้เป็นพื้นฐานสภาพปัญหา อุปสรรค หรือโอกาสในการวางแผนพัฒนาการพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามบริบทของพื้นที่ต่าง ๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ให้ทุนสนับสนุนงบประมาณโครงการวิจัยแก่บุคลากรคณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โครงการวิจัยย่อยที่ 7 การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนักศึกษาทุนโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ภายใต้โครงการวิจัย การพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูในโครงการครูรัก(ษ์)ถิ่น ด้วยกระบวนการทัศน์ใหม่ในบริบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ (สัญญาเลขที่ 64-0362 รหัสโครงการ 64-052-00079) ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเพื่อพัฒนาต่อยอดให้ได้ผลวิจัยเกี่ยวกับการนำรูปแบบไปใช้จากรูปแบบที่พัฒนาขึ้นให้มีความสมบูรณ์และครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กณิษฐา เชาว์วัฒนกุล และทัศนีย์ จันตียะ. (2564). การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการสอนและการทำวิจัยในชั้นเรียนของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 11(1), 13-24.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2562). ทุนครูรัก(ษ์)ถิ่น: ทุนสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลเป็นครูรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน (Protected School/Standalone). เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.eef.or.th/fund/teachereef>
- _____. (2567). คู่มือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูรัก(ษ์)ถิ่น (เพิ่มเติม). เรียกใช้เมื่อ 30 มิถุนายน 2568 จาก <https://drive.google.com/file/d/1Ky3bA7UcKQ0M0YFQXt4NVyV7OEGmasn/view?usp=drivesdk>
- คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. (2562). หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562). กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- _____. (2564). หลักสูตรนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564). คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา. กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา. (2562). เรื่อง รายละเอียดของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 137 ตอนพิเศษ 190 ง หน้า 10-14 (7 พฤษภาคม 2562).
- _____. (2563). เรื่อง การรับรองปริญญาตามมาตรฐานวิชาชีพ หลักสูตร 4 ปี พ.ศ. 2563. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 137 ตอนที่ 140 ง หน้า 13-15 (15 มิถุนายน 2563).
- พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 33 ก หน้า 1-18 (13 พฤษภาคม 2561).
- ไพบุลย์วรรณ จิตพัฒนกุล และคณะ. (2567). สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 10(2), 110-121.

- สายหยุด ภูปุย และวรรณช นิลเขต. (2567). ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดฐานสมรรถนะโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 13(2), 71-81.
- สาวิตรี โรจนะสมิต และวรรณทิพา รอดแรงคำ. (2547). มิติใหม่ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 19(2), 1-9.
- สุจินดา ม่วงมี. (2549). บทบาทและความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์ตามการรับรู้ของนิสิตฝึกสอน อาจารย์พี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์. วารสารศึกษาศาสตร์, 17(2), 31-46.
- อภิภา ปรัชญพฤทธิ. (2560). การพัฒนารูปแบบการผลิตครู เพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0. วารสารร่วมพฤษ มหาวิทยาลัยเกริก, 35(3), 101-136.
- Barton, G. M. et al. (2015). International students' experience of practicum in teacher education: An exploration through internationalisation and professional socialisation. Australian Journal of Teacher Education, 40(8), 148-163.
- Darling-Hammond, L. et al. (2017). Effective teacher professional development. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute.
- Hemtasin, C. et al. (2023). Development of the extremely poor students selection process for receiving the teacher production project scholarship for protected schools in Thailand. Sustainability, 15, 5230. <https://doi.org/10.3390/su15065230>.
- Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. New Jersey: Prentice Hall.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Rittilun, S. et al. (2024). Developing a teaching practicum model for 'Kruakthin' scholarship recipients in the Bachelor of Education program, Kalasin University. ASEAN Journal of Education, 10(1), 47-58.

การพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เพื่อการค้าเชิงพาณิชย์ของ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์*

DEVELOPMENT AND INCREASE THE VALUE FOR COMMERCIAL TRADE PRODUCTS OF THE COMMUNITY ENTERPRISE OF BAAN THAP CHRIST FLOWER GROUP

พงศ์พิพัฒน์ มากช่วย, พิจิตรา แก้วพิชัย*, ชลิดา เลื่อมใสสุข, อริสรา ชูมี

Pongpipat Makchouy, Pijittra Kaewpichai*, Chalida Leumsaisuk, Arissara Chumee

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Management Sciences, Suratthani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: aupijittra@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ ในการเป็นผู้ประกอบการ และวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการผลิตเพื่อกำหนดราคาขายและวางแผนกำไรที่เหมาะสม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการ ราษฎ์ชาวบ้าน ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และผู้มีความรู้เรื่องดอกดาหลา เช่น เกษตรกรผู้ปลูกในพื้นที่ หรือใกล้เคียง จำนวน 10 คน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม ไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 13 คน และผู้ที่สนใจทั่วไป จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน ได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกในภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลต้นทุนการผลิตเครื่องดื่มน้ำมันดอกดาหลาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ ในการเป็นผู้ประกอบการ ปัจจุบันสามารถพบดาหลาได้ทั่วทุกภาคของประเทศ จะพบได้มากทางภาคใต้ เริ่มก่อตั้งกลุ่มในปี พ.ศ. 2542 จัดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในปี พ.ศ. 2548 ในปัจจุบันมี จำนวนสมาชิก 13 คน วิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการผลิตเพื่อกำหนดราคาขายและวางแผนกำไรที่เหมาะสม มีจุดแข็งด้านวัตถุดิบท้องถิ่น แต่มีจุดอ่อนด้านการตลาดและระบบควบคุมคุณภาพ ต้นทุนรวม 1,000 ขวดอยู่ที่ 11,575 บาท หรือ 11.58 บาทต่อขวด โดยต้นทุนวัตถุดิบทางตรงเป็นส่วนสำคัญที่สุด เมื่อตั้งอัตรากำไรที่ 50% ราคาขายต่อหน่วยควรอยู่ที่ 17.37 บาท ข้อมูลนี้เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนธุรกิจเพื่อความยั่งยืนและการแข่งขันในตลาด

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ SWOT, ดาหลา, เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ, การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต

Abstract

His research article aims to study and analyze the environment and potential of the Ban Thap Khris Ornamental Plants Community Enterprise Group in entrepreneurship and to analyze production costs and production returns to determine selling prices and plan appropriate profits. This qualitative research was conducted. Key informants included academics, local scholars, community enterprise group representatives, and those knowledgeable about dahlias, such as farmers and growers in the area or nearby (10 people), and 13 members of the Ban Thap Khris Ornamental Plants Community Enterprise Group, Khlong Cha-un Subdistrict, Phanom District, Surat Thani Province. and 7 people who are interested in general, totaling 20 people, selected the key informants specifically. The research tools used were in-depth semi-structured interviews, collecting data with in-depth interviews in the field, analyzing data on production costs of the herbal drink, descriptively. The research results found that the environment and potential of the Ban Thap Khris flower and ornamental plant community enterprise in being an entrepreneur. Dahlias can be found throughout the country, especially in the southern region. The group was founded in 1999 and registered as a community enterprise group in 2005. Currently, there are 13 members. They analyze production costs and production returns to determine the selling price and plan appropriate profits. Their strengths lie in local raw materials, but their weaknesses lie in marketing and quality control systems. The total cost of 1,000 bottles is 11,575 baht, or 11.58 baht per bottle, with direct raw material costs being the most important factor. With a profit margin of 50%, the selling price per unit should be 17.37 baht. This information is useful for business planning for sustainability and market competition.

Keywords: SWOT Analysis, Dahlia, Health Drinks, Production Cost Analysis

บทนำ

ดาหลา พืชประเภทไม้ดอกพื้นเมืองภาคใต้ของประเทศไทย เดิมเป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดบริเวณป่าร้อนชื้นของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (เดชา ศิริภัทร, 2546) นิยมนำดอกและหน่ออ่อนมารับประทานเป็นผักสดและประกอบอาหาร เช่น ดอกใส่ในเมนูข้าวยำ หน่อแกล้มใช้เป็นยาขับลมในกระเพาะ แก้กท้องอืด ท้องเฟ้อ โดยปัจจุบันมีการนำดาหลามาใช้ประโยชน์หลากหลายขึ้น เช่น การปลูกเพื่อจำหน่ายเป็นไม้ตัดดอก ด้วยรูปทรง สีเส้นที่สวยงาม และความทนทานของดอก (มูยาฮิดะ มะดาโอะ, 2567) ทำให้เป็นที่ต้องการของตลาดดอกไม้สำหรับจัดตกแต่งสถานที่ต่าง ๆ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกดาหลา และไม้ดอกไม้ประดับอื่น ๆ เริ่มก่อตั้งกลุ่มในปี พ.ศ. 2542 ได้จดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในปี พ.ศ. 2548 ในปัจจุบัน มีจำนวนสมาชิก 13 คน โดยเริ่มต้นจากการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อใช้ในการจัดตกแต่งสถานที่ช่วงเทศกาล และงานพิธี

ด้วยดาดหาลาเป็นพืชที่ปลูกง่ายสามารถเจริญเติบโตได้ดีในที่ที่มีแสงรำไรหรือที่ร่มไม้ยืนต้น สามารถเก็บดอกจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี แต่จะให้ดอกดกที่สุดในช่วงฤดูร้อน ประมาณเดือนมีนาคม - พฤษภาคม ของ ทุกปี (ธาวิดา ศิริสัมพันธ์, 2567) ทำให้ในบางช่วงของปี มีดอกดาดหาลาเหลือเก็บ ถูกปล่อยทิ้งไว้จนเป็นผลแก่ ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ในสัดส่วนร้อยละ 35 ซึ่งเป็นปัญหาจากการที่นักวิจัยลงพื้นที่ศึกษาบริบทชุมชน ทางกลุ่มวิสาหกิจนำโดย ประธานกลุ่ม นางสาวลีนี ว่องประชาณุกุล ได้ร่วมกันสะท้อนปัญหา และมองเห็นโอกาสในการสร้างอาชีพเสริมและรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากดอกดาดหาลาที่เหลือจากการจำหน่าย โดยนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพจากดอกดาดหาลา เพื่อจำหน่ายในพื้นที่ และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง (ฐิติรัตน์ แวนเรืองรอง, 2563) ผนวกกับในปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพมากขึ้น แต่เนื่องด้วยรูปแบบการใช้ชีวิตประจำวันที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้ชีวิตเร่งรีบไม่มีเวลาในการดูแลสุขภาพอีกทั้งข้อจำกัดในเรื่องของเวลา การบริโภคอาหารและเครื่องดื่มที่มีคุณภาพประโยชน์ทางโภชนาการ (ปาริฉัตร หงส์ประภาส, 2559) จึงเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมของคนในสังคมปัจจุบัน เห็นได้จากเครื่องดื่มจากธัญพืช ผลไม้ รวมถึงนม มีบทบาทในตลาดอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มนั้นได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมากขึ้น เพราะเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง (ธาวิดา ศิริสัมพันธ์, 2567)

สืบเนื่องมาจากการลงพื้นที่โครงการออมสินยุวพัฒน์รักษ์ถิ่นของธนาคารออมสินร่วมกับคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ได้จัดโครงการอบรมให้กับทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมดในส่วนของการพัฒนาดอกดาดหาลาเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ นักวิจัยได้ออกแบบโครงการวิจัยนี้ขึ้นเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนา เชิงพื้นที่ ขยายผลจากการลงพื้นที่บริการวิชาการ โดยหวังว่าจะสามารถสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน โดยดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตามกระบวนการเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับในตลาด (วิชัย หฤทัยธนาสน์, 2550) เพิ่มองค์ความรู้ทางด้านบัญชี ในการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตที่แท้จริงที่เป็นการสร้างโอกาสทางด้านการตลาดและให้ได้กำไรที่เหมาะสม (พิจิตร แก้วพิชัย และहरषा เณลิมพิพัฒน์, 2567) ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอก ไม้ประดับบ้านทับคริสต์

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เพื่อการค้าเชิงพาณิชย์ของวิสาหกิจกลุ่มชุมชนไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ ในการเป็นผู้ประกอบการ และวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการผลิต เพื่อกำหนดราคาขายและวางแผนกำไรที่เหมาะสม เป็นการสร้างโอกาสทางด้านการตลาดและเพิ่มมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ของวิสาหกิจชุมชนไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ ตำบลคลองชะโอน อำเภอบอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ บ้านทับคริสต์ ในการเป็นผู้ประกอบการ
2. วิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการผลิต เพื่อกำหนดราคาขายและวางแผนกำไรที่เหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ ให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ตลอดจนถึงปัญหาด้านต่าง ๆ จากการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจ การปลูกดอกดาหลา และปริมาณดอกดาหลา เหลือจำหน่าย เพื่อใช้ประกอบเป็นแนวทางในการศึกษา

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และผู้มีความรู้เรื่องดอกดาหลา เช่น เกษตรกรผู้ปลูก ในพื้นที่ หรือใกล้เคียง จำนวน 10 คน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 13 คน และผู้ที่สนใจทั่วไป จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน ได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และแบบสังเกตการณ์จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (Deep interview) กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในส่วนของผลิตภัณฑ์ เครื่องดื่มสมุนไพรน้ำดอกดาหลา โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์ โดยออกแบบการสัมภาษณ์ และการเก็บข้อมูลให้มีลักษณะเป็นการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ใช้แบบสอบถาม และแบบประเมินความพึงพอใจ ในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ในรูปแบบออนไลน์ และ/หรือแบบเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตเครื่องดื่มสมุนไพรดอกดาหลา ประกอบด้วย 5 สูตร ดังต่อไปนี้ 1) การวิเคราะห์ต้นทุนวัตถุดิบทางตรง 2) การวิเคราะห์ต้นทุนค่าแรงงานทางตรง 3) ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิต 4) การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย และ 5) การกำหนดราคาขายจากต้นทุนรวม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ ในการเป็นผู้ประกอบการ ทำให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ตลอดจนถึงปัญหาด้านต่าง ๆ จากการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจ การปลูกดอกดาหลา และปริมาณดอกดาหลาเหลือจำหน่าย เพื่อใช้ประกอบเป็นแนวทางในการศึกษา สามารถวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) ในรูปแบบการพรรณนาความ (Descriptive) มีรายละเอียดของข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และปัญหาของการวิจัย ปัจจุบันสามารถพบดาหลาได้ทั่วทุกภาคของประเทศ โดยสามารถพบได้ทั้งในธรรมชาติและพบตามอาคารบ้านเรือน สวนสาธารณะ หรือการปลูกเพื่อจำหน่ายในสวนในไร่ แต่จะพบได้มากทางภาคใต้ เพราะคนในภาคใต้นำดาหลามาใช้ประโยชน์มาตั้งแต่ในอดีต ประโยชน์และสรรพคุณดาหลา ใช้ขับลม แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ แก้ลมพิษ แก้โรคผิวหนัง แก้เสมหะ แก้ปวดศีรษะ แก้ความดันสูง

แก้เลือดออกตามไรฟัน แก้โรคประดง ช่วยบำรุงเตโชธาตุ แก้นั่นหน้าอก ช่วยด้านอนุมูลอิสระ ช่วยด้านมะเร็ง ช่วยป้องกันโรคเก๊าท์ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ เริ่มก่อตั้งกลุ่มในปี พ.ศ. 2542 มีการร่วมกลุ่มและจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในปี พ.ศ. 2548 ในปัจจุบันมี จำนวนสมาชิก 13 คน โดยเริ่มต้นมาจากการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ มีการปลูกไม้หลายชนิด เพื่อใช้ในการจัดตกแต่งช่วงเทศกาล และตามงานพิธีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานแต่งงาน งานศพ ในส่วนของชาดอกดาหลา เกิดขึ้นมาจากดอกดาหลาที่ออกดอกทั้งปี ทางกลุ่มวิสาหกิจจึงคิดค้นเพื่อนำดอกดาหลาที่เหลือใช้ไปต่อยอด จึงได้ออกมาเป็น ชาดอกดาหลา ที่กลุ่มวิสาหกิจได้ทดลองทำตามวิธีชาวบ้าน และได้นำชาดอกดาหลาออกไปให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยการนำชาดอก ดาหลาไปร่วมงานต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลคลองชะอุ่น อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับผลตอบแทนมาดีพอสมควร ปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ คือ ชาดอกดาหลานิยมรับประทานเฉพาะกลุ่ม ยังไม่เป็นที่นิยมของกลุ่มคนรุ่นใหม่ และวัยรุ่น จึงอยากพัฒนาเป็นเครื่องดื่มจากดอกดาหลารับประทาน โดยทางกลุ่มยังไม่มีความรู้และแนวทางในการปรับปรุงในเรื่องกระบวนการผลิตที่สะดวก และสามารถทำได้ภายในพื้นที่ การพัฒนารสชาติให้เป็นที่ตามความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ ที่น่าสนใจ และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้อีกช่องทางให้กับสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้ นักวิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาของทางกลุ่ม และมองว่าเป็นโอกาสในการพัฒนาต่อยอดให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเดินต่อไปได้

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในการเป็นผู้ประกอบการ วิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการผลิต เพื่อกำหนดราคาขายและวางแผนกำไรที่เหมาะสม โดยใช้ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพเพื่อประเมินสถานการณ์สำหรับการประกอบธุรกิจ ซึ่งช่วยให้วิสาหกิจชุมชนรู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน มองเห็นโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจเครื่องดื่มสมุนไพรน้ำดอกดาหลา ได้ดังต่อไปนี้

จุดแข็ง (Strengths) ได้แก่ 1) ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ดอกดาหลาเป็นพืชที่ปลูกได้ดีในบางพื้นที่ ทำให้ต้นทุนวัตถุดิบต่ำและช่วยสนับสนุนเกษตรกรในชุมชน 2) ผลิตภัณฑ์มีความเป็นเอกลักษณ์ น้ำดอกดาหลายังไม่มีจำหน่ายอย่างแพร่หลาย ทำให้เป็นสินค้าพิเศษที่แตกต่างจากเครื่องดื่มสมุนไพรทั่วไป 3) กลุ่มชุมชนมีความร่วมมือและความรู้ท้องถิ่น การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนช่วยให้สามารถแบ่งปันองค์ความรู้และบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกัน 4) สามารถผลิตแบบอินทรีย์หรือออร์แกนิกได้ สามารถพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่ได้รับความนิยมในตลาดผู้บริโภคสุขภาพ และ 5) มีโอกาสเข้าถึงการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน โครงการส่งเสริมอาชีพในชุมชนสามารถช่วยให้มีเงินทุนหรือการอบรมด้านการตลาดและการผลิต

จุดอ่อน (Weaknesses) ได้แก่ 1) ขาดความรู้ด้านการตลาดและช่องทางการขาย สมาชิกส่วนใหญ่อาจมีความชำนาญด้านการผลิตแต่ขาดทักษะการตลาด และการกระจายสินค้า 2) ระบบการจัดการและมาตรฐานการผลิตยังไม่เข้มแข็ง เนื่องจากเป็นการผลิตระดับชุมชน อาจขาดการควบคุมคุณภาพที่ได้มาตรฐานเท่ากับโรงงานอุตสาหกรรม 3) การบริหารต้นทุน และราคาขายยังไม่แน่นอน ต้นทุนการผลิตอาจผันผวนขึ้นอยู่กับฤดูกาล และปริมาณผลผลิตของดอกดาหลา 4) กำลังการผลิตจำกัดไม่สามารถผลิตปริมาณมากได้หากไม่มีเครื่องจักรหรือระบบที่ดีพอ อาจส่งผลต่อการขยายตลาดในอนาคต และ 5) ความท้าทายในการสร้างการรับรู้ของลูกค้า เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ อาจต้องใช้เวลาในการให้ความรู้และทำให้ผู้บริโภครู้จักและยอมรับ

โอกาส (Opportunities) ได้แก่ 1) กระแสรักสุขภาพ และสินค้าสมุนไพรที่กำลังเติบโต ผู้บริโภคให้ความสนใจกับเครื่องดื่มจากธรรมชาติมากขึ้น ทำให้ตลาดมีแนวโน้มเติบโตได้ 2) การขยายตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ แพลตฟอร์มออนไลน์ช่วยให้สามารถเข้าถึงลูกค้าทั่วประเทศ 3) สามารถพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น น้ำสมุนไพรเข้มข้น หรือผลิตภัณฑ์เพื่อความงามจากดอกดาหลา และ 4) มีโอกาสร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อขอรับการสนับสนุนทางด้านเงินทุน การอบรม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์

อุปสรรค (Threats) ได้แก่ 1) การแข่งขันจากเครื่องดื่มสมุนไพรอื่น เช่น น้ำขิง น้ำเก๊กฮวย หรือน้ำใบเตย ซึ่งเป็นที่รู้จักมากกว่าและมีตลาดแข็งแกร่งอยู่แล้ว 2) กฎหมาย และมาตรฐานสินค้าอาหารและยา อาจต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานจาก อย. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจใช้เวลาและงบประมาณสูง 3) สภาพอากาศ และการเพาะปลูกไม่แน่นอน หากมีภัยธรรมชาติหรือสภาพอากาศไม่เอื้ออำนวยอาจส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตของดอกดาหลา 4) พฤติกรรมผู้บริโภคที่ยังไม่คุ้นเคยกับน้ำดอกดาหลาต้องสร้างการรับรู้และให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของเครื่องดื่มนี้ให้มากขึ้น และ 5) การขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะด้านการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการที่จำเป็นสำหรับการขยายธุรกิจ

วิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการผลิต เพื่อกำหนดราคาขายและวางแผนกำไรที่เหมาะสม แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ต้นทุนการผลิตเครื่องดื่มสมุนไพรดอกดาหลา ประกอบด้วย 5 สูตร ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ต้นทุนวัตถุดิบทางตรง 2) การวิเคราะห์ต้นทุนค่าแรงทางตรง 3) ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิต 4) การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย และ 5) การกำหนดราคาขายจากต้นทุนรวม สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1 - 3

ตารางที่ 1 แสดงต้นทุนวัตถุดิบทางตรงในการผลิตน้ำสมุนไพรดอกดาหลา

รายการ	ปริมาณที่ใช้ต่อหน่วย	ราคาต่อหน่วย	รวมต้นทุนต่อหน่วย (บาท)
ต้นทุนวัตถุดิบทางตรงต่อ 20 ขวด			
1. ดอกดาหลาสด	1 กิโลกรัม	300 บาท/1 กิโลกรัม	300
2. น้ำเปล่าสะอาด	3 ลิตร	1 บาท/ลิตร	3
3. น้ำตาลทราย	250 กรัม	31 บาท/1 กิโลกรัม	7.75
4. เกลือ	1 ช้อนชา	5 บาท/100 กรัม	0.05
5. ขวดบรรจุ พร้อมฝา	1 ชิ้น	2.50 บาท	50
6. สติกเกอร์ฉลาก	1 แผ่น	0.80 บาท	16
รวม			376.80/20 = 18.84

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ต้นทุนวัตถุดิบทางตรงในการผลิตน้ำสมุนไพรดอกดาหลาสำหรับ จำนวน 20 ขวด พบว่า ต้นทุนหลักมาจากดอกดาหลาสด คิดเป็น 300 บาท หรือคิดเป็นต้นทุนต่อหน่วย 15 บาท จากต้นทุนรวม 18.84 บาทต่อขวด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวัตถุดิบหลักมีสัดส่วนต้นทุนสูงที่สุด รองลงมา คือ บรรจุภัณฑ์พร้อมฝา และสติกเกอร์ฉลาก รวมกันประมาณ 66 บาท ทั้งนี้ ยังมีวัตถุดิบประกอบอื่น ๆ เช่น น้ำสะอาด น้ำตาลทราย และเกลือ ที่ใช้ในปริมาณน้อยแต่จำเป็นต่อรสชาติและคุณภาพของสินค้า จากการคำนวณ พบว่า ต้นทุนเฉลี่ยต่อขวดอยู่ที่ 18.84 บาท ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการกำหนดราคาขายและวางแผนกำไรในเชิงธุรกิจต่อไป

ตารางที่ 2 แสดงต้นทุนค่าแรงงานทางตรงในการผลิตน้ำสมุนไพรดอกดาหลา

รายการ	ปริมาณที่ใช้ต่อหน่วย	ราคาต่อหน่วย	รวมต้นทุนต่อหน่วย (บาท)
ต้นทุนค่าแรงงานทางตรงต่อ 20 ขวด			
1. คัดแยกและล้างดอกดาหลา	1 ชม.	37.50	37.50
2. ต้มและสกัดน้ำดอกดาหลา	1 ชม.	37.50	37.50
3. กรองและปรุงรส (ใส่น้ำตาล เกลือ)	30 นาที	18.75	18.75
4. บรรจุขวด ปิดฝา	1 ชม.	37.50	37.50
5. ติดสติ๊กเกอร์ฉลาก	30 นาที	18.75	18.75
รวม			150/20 = 7.50

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ต้นทุนค่าแรงงานทางตรงในการผลิตน้ำสมุนไพรดอกดาหลา สำหรับ 20 ขวด พบว่า ค่าแรงในแต่ละขั้นตอนถูกประเมินตามระยะเวลาการทำงาน โดยมีต้นทุนรวมทั้งหมด 150 บาท หรือเฉลี่ยขวดละ 7.50 บาท ขั้นตอนที่ใช้เวลามากที่สุดและมีต้นทุนเท่ากัน คือ การคัดแยกล้างดอกดาหลา การต้มและสกัดน้ำดอกดาหลา และการบรรจุขวดปิดฝา ซึ่งแต่ละขั้นตอนใช้เวลา 1 ชั่วโมง คิดค่าแรง 37.50 บาทต่อชั่วโมง ส่วนขั้นตอนที่ใช้เวลาน้อย ได้แก่ การกรองและปรุงรส และการติดสติ๊กเกอร์ฉลาก ใช้เวลาเพียง 30 นาที คิดค่าแรง 18.75 บาทต่อกิจกรรม ข้อมูลนี้ช่วยให้สามารถวางแผนบริหารแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและควบคุมต้นทุนการผลิตได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตารางที่ 3 แสดงต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตเดือน

รายการ	ปริมาณที่ใช้ต่อหน่วย	ราคาต่อหน่วย	รวมต้นทุนต่อหน่วย (บาท)
ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตเดือน			
1. ค่าน้ำ	เหมาจ่าย	300	ใช้ล้างดอกไม้/ภาชนะ
2. ค่าก๊าซหุงต้ม	1 ถัง/เดือน	427	ใช้เตาแก๊สในการต้ม
3. ค่าเสื่อมอุปกรณ์ (หม้อต้ม เครื่องกรอง ทัพพี ผ้าขาวบาง เขียง มีด และช้อนตวง)	คิดตามอายุการใช้งาน	200	คำนวณจากค่าเสื่อม เช่น 2 ปี
4. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด (น้ายาล้างจาน ผ้า ถู ขยะ ฯลฯ)	ต่อรอบ	112	สำหรับความสะอาด
รวม			1,039/1,000 = 1.39

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตต่อเดือน พบว่า มีค่าใช้จ่ายรวมทั้งสิ้น 1,039 บาท โดยคิดต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยอยู่ที่ 1.39 บาทต่อขวด ต้นทุนหลัก ได้แก่ ค่าก๊าซหุงต้ม 427 บาทต่อเดือน และค่าเสื่อมอุปกรณ์ เช่น หม้อต้ม เครื่องกรอง และอุปกรณ์ประกอบอื่น ๆ คิดเฉลี่ยเดือนละ 200 บาท ขณะที่ ค่าน้ำและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดเพื่อความสะดวกคิดรวมกันประมาณ 412 บาท ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นว่าต้นทุนค่าใช้จ่ายแฝงในการผลิตมีสัดส่วนไม่มากนักเมื่อเทียบกับต้นทุนวัตถุดิบและค่าแรงงาน แต่ยังคงมีความสำคัญในการบริหารต้นทุนรวมของผลิตภัณฑ์ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของเครื่องดื่มสมุนไพรน้ำดอกดาหลา สำหรับ 1,000 ขวด

ต้นทุนวัตถุดิบทางตรง = 7,536 บาท

ต้นทุนค่าแรงงานทางตรง = 3,000 บาท

ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตเดือน = 1,039 บาท

= ต้นทุนรวมทั้งหมด/จำนวนหน่วยที่ผลิตได้ทั้งหมด

= 11,575/1,000

= 11.58 บาท/ขวด

จากการคำนวณ พบว่า การผลิตเครื่องดื่มสมุนไพรน้ำดอกดาหลา จำนวน 1,000 ขวด มีต้นทุนต่อหน่วยอยู่ที่ 11.58 บาทต่อขวด โดยที่ต้นทุนหลักมาจากวัตถุดิบทางตรงคิดเป็นประมาณ 65% ของต้นทุนทั้งหมด รองลงมา คือ ค่าแรงงานทางตรงและค่าใช้จ่ายในการผลิตซึ่งมีสัดส่วนไม่มากนัก การวิเคราะห์นี้ช่วยให้สามารถกำหนดราคาขายที่เหมาะสม รวมทั้งวางแผนกำไรและควบคุมต้นทุนในการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การกำหนดราคาขายจากต้นทุนรวมของเครื่องดื่มสมุนไพรน้ำดอกดาหลา สำหรับ 1,000 ขวด

ราคาขายต่อหน่วย = ต้นทุนรวมต่อหน่วย $\times$ (1 + อัตรากำไรที่ต้องการ)

25 = 11.58 $\times$ (1 + 0.50)

25 = 11.58 $\times$ 1.50

25 = 17.37 บาท

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและกำหนดราคาขายที่เหมาะสมของเครื่องดื่มสมุนไพรน้ำดอกดาหลา โดยได้รวบรวมข้อมูลต้นทุนวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิตต่อจากกระบวนการผลิตจริง ซึ่งพบว่า ต้นทุนรวมในการผลิตเครื่องดื่มน้ำดอกดาหลา จำนวน 1,000 ขวด เท่ากับ 11,575 บาท คิดเป็นต้นทุนต่อหน่วย 11.58 บาท ต้นทุนหลักมาจากวัตถุดิบทางตรง คิดเป็นสัดส่วนประมาณ 65% ของต้นทุนรวม รองลงมา คือ ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพในการผลิต จากการวิเคราะห์ราคาขายโดยใช้อัตรากำไรที่ต้องการ 50% พบว่า ราคาขายต่อหน่วยควรอยู่ที่ 17.37 บาทต่อขวด ทั้งนี้ หากตั้งราคาขายที่ 25 บาท ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวางแผนด้านการตลาด การเงิน และการพัฒนากำไรของกิจการในอนาคต ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการควบคุมต้นทุนและการกำหนดราคาขายอย่างมีระบบ เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจ ได้อย่างยั่งยืนและสามารถแข่งขันได้ในตลาดเครื่องดื่มสมุนไพรในปัจจุบัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ ในการเป็นผู้ประกอบการ ปัจจุบันสามารถพบดาหลาได้ทั่วทุกภาคของประเทศ พบได้ทั้งในธรรมชาติและพบตามอาคารบ้านเรือน สวนสาธารณะ หรือการปลูกเพื่อจำหน่ายในสวนในไร่ แต่จะพบได้มากทางภาคใต้ เพราะคนในภาคใต้นำดาหลามาใช้ประโยชน์มาตั้งแต่ในอดีต ประโยชน์และสรรพคุณดาหลา มีหลายอย่าง เช่น ใช้ขับลม แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ แก้ลมพิษ แก้โรคผิวหนัง แก้เสมหะ แก้ปวดศีรษะ แก้ความดันสูง เป็นต้น วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ เริ่มก่อตั้งกลุ่มในปี พ.ศ. 2542 มีการรวมกลุ่มและจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในปี พ.ศ. 2548 ในปัจจุบันมี จำนวนสมาชิก 13 คน โดยเริ่มต้นมาจากการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ มีการปลูกไม้

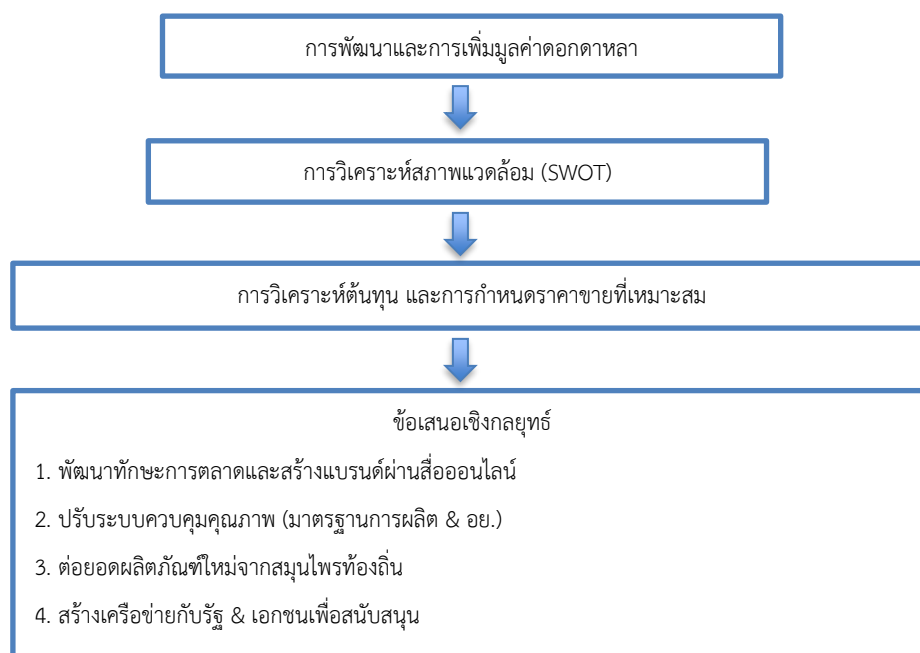
หลายชนิด เพื่อใช้ในการจัดตกแต่งช่วงเทศกาล และตามงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานแต่ง งานศพ เป็นต้น ปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ คือ ชาวดอกดาหลานิยมรับประทานเฉพาะกลุ่ม ยังไม่เป็นที่นิยมของกลุ่มคนรุ่นใหม่และวัยรุ่น การพัฒนารสชาติให้เป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจ ผลการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในการเป็นผู้ประกอบการ วิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการผลิต เพื่อกำหนดราคาขายและวางแผนกำไรที่เหมาะสม โดยใช้ SWOT Analysis ทำให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ตลอดจนปัญหาด้านต่าง ๆ ดังนี้ วิสาหกิจชุมชนมีจุดแข็งสำคัญ คือ การใช้วัตถุดิบท้องถิ่นซึ่งช่วยลดต้นทุนและส่งเสริมเกษตรกร รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์และความเป็นธรรมชาติที่ตอบโจทย์ตลาดรักสุขภาพ นอกจากนี้ ความร่วมมือในกลุ่มชุมชนยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการผลิตและบริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดอ่อนในเรื่องขาดทักษะการตลาดและระบบควบคุมคุณภาพที่ไม่เข้มงวด รวมถึงกำลังการผลิตที่จำกัดและความท้าทายในการสร้างการรับรู้ของลูกค้า โอกาสของธุรกิจนี้อยู่ที่กระแส รักสุขภาพที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการใช้ช่องทางออนไลน์ในการขยายตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่หลากหลาย พร้อมกับการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ในขณะที่อุปสรรคหลัก คือ การแข่งขันจากเครื่องดื่มสมุนไพรอื่น ๆ ที่มีตลาดแข็งแรงอยู่ก่อนแล้ว รวมถึงข้อจำกัดด้านกฎหมายมาตรฐานสินค้าและความไม่แน่นอนของผลผลิตตามฤดูกาล นอกจากนี้ ยังต้องเผชิญกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่ยังไม่คุ้นเคยกับ น้ำดอกดาหลา และการขาดบุคลากรเชี่ยวชาญในด้านสำคัญต่าง ๆ เพื่อรองรับการเติบโตของธุรกิจ โดยสรุปการวิเคราะห์นี้ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนมองเห็นทั้งโอกาสและความท้าทายชัดเจน เพื่อวางแผนพัฒนากลยุทธ์ให้ตอบโจทย์ทั้งการบริหารจัดการภายในและการขยายตลาดภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุฎฎิภา รักประสูติ และนนิกา ตุลยานนท์ ที่ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความเสี่ยงของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่: ความสำเร็จของธุรกิจเกิดใหม่ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจเกิดใหม่เห็นความสำคัญในการจัดการความเสี่ยงของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งมีความสำคัญมากในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจเกิดใหม่ประสบความสำเร็จประมาณ ร้อยละ 90 และยังพบว่า ผู้ประกอบการในประเทศไทยขาดความสามารถในการสร้างนวัตกรรม จึงมีความจำเป็นต้องเร่งพัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรม เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจเกิดใหม่ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง ก็ยังประสบความสำเร็จต่ำ เนื่องจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่มีความเสี่ยงสำคัญ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ความเสี่ยงด้านเทคโนโลยี ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติงาน ความเสี่ยงด้านการตลาด และความเสี่ยงด้านการเงิน (สุฎฎิภา รักประสูติ และนนิกา ตุลยานนท์, 2563)

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการผลิต เพื่อกำหนดราคาขายและวางแผนกำไรที่เหมาะสม แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ต้นทุนการผลิตเครื่องดื่มสมุนไพรดอกดาหลา ประกอบด้วย 5 สูตร ดังนี้ 1.1) การวิเคราะห์ต้นทุนวัตถุดิบทางตรง 1.2) การวิเคราะห์ต้นทุนค่าแรงงานทางตรง 1.3) ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิต 1.4) การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย และ 1.5) การกำหนดราคาขายจากต้นทุนรวม 2) ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของเครื่องดื่มสมุนไพรน้ำดอกดาหลา สำหรับ 1,000 ขวด มีต้นทุนต่อหน่วยอยู่ที่ 11.58 บาทต่อขวด โดยที่ต้นทุนหลักมาจากวัตถุดิบทางตรงคิดเป็นประมาณ 65% ของต้นทุนทั้งหมด รองลงมา คือ ค่าแรงงานทางตรงและค่าใช้จ่ายในการผลิตซึ่งมีสัดส่วนไม่มากนัก การวิเคราะห์นี้ช่วยให้สามารถกำหนดราคาขายที่เหมาะสม

รวมทั้งวางแผนกำไรและควบคุมต้นทุนในการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) การกำหนดราคาขายจากต้นทุนรวมของเครื่องตีผสมปูนไพร่น้ำดอกดาหลา ผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและกำหนดราคาขายที่เหมาะสมของเครื่องตีผสมปูนไพร่น้ำดอกดาหลา โดยได้รวบรวมข้อมูลต้นทุนวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิตต่อจากกระบวนการผลิตจริง ซึ่งพบว่า ต้นทุนรวมในการผลิตเครื่องตีผสมปูนไพร่น้ำดอกดาหลา จำนวน 1,000 ชุด เท่ากับ 11,575 บาท คิดเป็นต้นทุนต่อหน่วย 11.58 บาท ต้นทุนหลักมาจากวัตถุดิบทางตรง คิดเป็นสัดส่วนประมาณ 65% ของต้นทุนรวม รองลงมา คือ ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพในการผลิต จากการวิเคราะห์ราคาขายโดยใช้สูตรกำไรที่ต้องการ 50% พบว่า ราคาขายต่อหน่วยควรอยู่ที่ 17.37 บาท ต่อชุด ทั้งนี้ หากตั้งราคาขายที่ 25 บาท ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวางแผนด้านการตลาด การเงิน และการพัฒนากำไรของกิจการในอนาคต ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการควบคุมต้นทุนและการกำหนดราคาขายอย่างมีระบบ เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจ ได้อย่างยั่งยืนและสามารถแข่งขันได้ในตลาดเครื่องตีผสมปูนไพรในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทนา แจ้งสว่าง ที่ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตกะหรี่ปั๊บ ของบ้านสวนพันจิตธำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า การผลิตกะหรี่ปั๊บ 1 ครั้ง จะได้กะหรี่ปั๊บ จำนวน 615 ชิ้น นำมาบรรจุกล่อง ๆ ละ 12 ชิ้น จะได้ จำนวน 51 กล่องต่อครั้ง โดยการผลิตกะหรี่ปั๊บ มีต้นทุนการผลิตเท่ากับ 51.75 บาทต่อกล่อง ประกอบด้วย ต้นทุนวัตถุดิบทางตรง 29.84 บาทต่อกล่อง ต้นทุนค่าแรงงานทางตรง 14.71 บาทต่อกล่อง และค่าใช้จ่ายในการผลิต 7.20 บาทต่อกล่อง มีต้นทุนการผลิตรวมเท่ากับ 2,639.25 บาทต่อครั้ง ส่วนการวิเคราะห์ผลตอบแทนการจำหน่ายกะหรี่ปั๊บ พบว่า ปัจจุบันราคาขายเท่ากับ 100 บาทต่อกล่อง มีกำไรจากการขาย 48.25 บาทต่อกล่อง คิดเป็นร้อยละ 93.23 ของต้นทุนรวม (นันทนา แจ้งสว่าง, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เพื่อการค้าเชิงพาณิชย์

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ ในการเป็นผู้ประกอบการ มีรายละเอียด ดังนี้ ปัจจุบันสามารถพบดาหลาได้ทั่วทุกภาคของประเทศ พบได้ทั้งในธรรมชาติและพบตามอาคารบ้านเรือน สวนสาธารณะ จะพบได้มากทางภาคใต้ ซึ่งนำดาหลามาใช้ประโยชน์มาตั้งแต่ในอดีต ประโยชน์และสรรพคุณดาหลามีหลายอย่าง เช่น ใช้ขับลม แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ แก้ลมพิษ แก้โรคผิวหนัง แก้เสมหะ แก้ปวดศีรษะ แก้ความดันสูง เป็นต้น วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ เริ่มก่อตั้งกลุ่มในปี พ.ศ. 2542 จัดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในปี พ.ศ. 2548 ในปัจจุบันมีจำนวนสมาชิก 13 คน ปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ คือ ขาดการตลาดนิยมรับประทานเฉพาะกลุ่ม ยังไม่เป็นที่นิยมของกลุ่มคนรุ่นใหม่ และวัยรุ่น ผลการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในการเป็นผู้ประกอบการ โดยใช้ SWOT Analysis ทำให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ตลอดจนถึงปัญหาด้านต่าง ๆ ผลการวิเคราะห์ SWOT ของวิสาหกิจชุมชน ทำให้ทราบว่าวิสาหกิจชุมชนมีจุดแข็งด้านการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ที่เป็นธรรมชาติ แต่มีจุดอ่อนด้านทักษะการตลาดและระบบควบคุมคุณภาพ โอกาสอยู่ที่กระแสรักสุขภาพและการใช้ช่องทางออนไลน์ ขณะที่อุปสรรค คือ การแข่งขันและข้อจำกัดด้านกฎหมาย นอกจากนี้ ยังต้องเผชิญกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่ยังไม่คุ้นเคยกับ น้ำดอกดาหลา และการขาดบุคลากรเชี่ยวชาญในด้านสำคัญต่าง ๆ เพื่อรองรับการเติบโตของธุรกิจ โดยสรุป การวิเคราะห์นี้ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนมองเห็นทั้งโอกาสและความท้าทายชัดเจน เพื่อวางแผนพัฒนากลยุทธ์ให้ตอบโจทย์ทั้งการบริหารจัดการภายในและการขยายตลาดภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการผลิต เพื่อกำหนดราคาขายและวางแผนกำไรที่เหมาะสม แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ต้นทุนการผลิตเครื่องดื่มสมุนไพรดอกดาหลา ประกอบด้วย 5 สูตร ดังนี้ 1.1) การวิเคราะห์ต้นทุนวัตถุดิบทางตรง 1.2) การวิเคราะห์ต้นทุนค่าแรงงานทางตรง 1.3) ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิต 1.4) การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย และ 1.5) การกำหนดราคาขายจากต้นทุนรวม 2) ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของเครื่องดื่มสมุนไพรน้ำดอกดาหลา 3) การกำหนดราคาขายจากต้นทุนรวมของเครื่องดื่มสมุนไพรน้ำดอกดาหลา เพื่อให้ธุรกิจดำเนินได้อย่างยั่งยืนและแข่งขันได้ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) พัฒนาทักษะด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ควรเน้นการใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น โซเชียลมีเดีย เพื่อสร้างการรับรู้และเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่กว้างขึ้น 2) ปรับปรุงระบบควบคุมคุณภาพ กำหนดมาตรฐานและกระบวนการควบคุมคุณภาพที่เข้มงวดมากขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคและยกระดับผลิตภัณฑ์ 3) วางแผนการเพิ่มกำลังการผลิต พิจารณาลงทุนในอุปกรณ์หรือปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดที่อาจเพิ่มขึ้น 4) ศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ใช้ประโยชน์จากกระแสรักสุขภาพ โดยการพัฒนาสูตรหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ จากสมุนไพรท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อเพิ่มความหลากหลายและขยายฐานลูกค้า และ 5) สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ งบประมาณ หรือช่องทางการจัดจำหน่าย ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและโอกาสในการเติบโตของธุรกิจ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ปีงบประมาณ 2568 จากโครงการวิจัยการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เพื่อการค้าเชิงพาณิชย์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านทับคริสต์ ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

- ลูติรัตน์ แวนเรืองรอง. (2563). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ น้ำข้าวฮางอกผสมน้ำผลไม้พื้นถิ่น. วารสารราชพฤกษ์, 18(2), 43-41.
- เดชา ศิริภัทร. (2546). ดาหลา. เรียกใช้เมื่อ 28 ธันวาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/qbNjB>
- ธาวิดา ศิริสัมพันธ์. (2567). ดาหลา ความงามที่กินได้ เทคโนโลยีชาวบ้าน. เรียกใช้เมื่อ 28 ธันวาคม 2567 จาก <https://shorturl.asia/7LNq2>
- นันทนา แจ้งสว่าง. (2565). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตกะหรี่ปั๊บ ของบ้านสวนพันจิตตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. วารสารละศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 7(1), 91-101.
- ปาริฉัตร หงส์ประภาส. (2559). วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร: บทที่ 27. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิจิตรา แก้วพิชัย และहरषा เฉลิมพิพัฒน์. (2567). การศึกษาสภาพของการวางแผนทางการเงินที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการวางแผนทางการเงินในครัวเรือนของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในจังหวัด สุราษฎร์ธานี. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 17(1), 91-104.
- มูยาฮีดะ มะดาโอ๊ะ. (2567). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ไอศกรีมซอร์เบตสับประรดผสมดอกดาหลา. วารสารวิทยาศาสตร์ปริติยธาร, 3(2), 1-13.
- วิชัย หฤทัยธนาสันต์. (2550). หลักการพัฒนาผลิตภัณฑ์กับรีเวิร์สเอนจิเนียริง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภาภา รักประสูติ และนงนิภา ตูลยานนท์. (2563). การจัดการความเสี่ยงของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่: ความสำเร็จของธุรกิจเกิดใหม่ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 7(1), 61-78.

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ กรณีศึกษาเครือข่าย สำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒยอต อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี*

PRESERVING THE WISDOM OF TATTOOING IN TERMS OF RITUALS AND BELIEFS: A CASE STUDY OF THE NETWORK OF SAK YAN AJARN PHAN PHUT YOT, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE

อ้อมใจ วงษ์มณฑา^{1*}, ประสิทธิ์ รัตนมณี¹, อารีย์ ธรรมโคร่ง²

Aomchai Vomgmonta^{1*}, Prasit Rattanamane¹, Aree Tamkrong²

¹สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย

¹Princess Galyani Vadhana Institute of Cultural Studies, Prince of Songkla University Pattani Campus, Pattani, Thailand

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี ประเทศไทย

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University Pattani Campus, Pattani, Thailand

*Corresponding author E-mail: omjai.w@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาบริบทวัฒนธรรมการสักของคนทั่วไปในประเทศไทย 2) ศึกษาบริบททางสังคมวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรมความเชื่อ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ กรณีศึกษาเครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒยอต อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี บริบททางสังคม วัฒนธรรมการสักในประเทศไทย 1) บริบททางสังคม วัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาการสักยันต์ พิธีกรรม ความเชื่อ มีอัตลักษณ์เฉพาะไม่มีข้อกำหนดว่าจะตั้งที่ใด สภาพแวดล้อมอย่างไร 2) พิธีกรรมแตกต่างจากการสักยันต์ในอดีต ขั้นตอนการไหว้ครู การยกพานครู ผู้สักยันต์ต้องจัดหาดอกไม้ธูปเทียน หมากพลู ค่ายครู นำพานครูไปถวายให้กับอาจารย์ฝากตัวเป็นศิษย์ ท่านจะพิจารณาสักให้ตามความเหมาะสมแต่ละคน ความเชื่อการสักยันต์เพื่อคุ้มครองป้องกันภัย ให้โชคลาภ เสริมสิริมงคล ความแข็งแกร่งของจิตใจ อยู่อย่างคงกระพัน เมตตามหานิยม พิธีไหว้ครู ครอบครูเป็นการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาประทับเครื่องสักการะที่กระทำขึ้นในเขตวัดช้างให้ปีละครั้ง เพื่อปลุกเสกคาถาอาคมให้คงความศักดิ์สิทธิ์ และ 3) แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรม ความเชื่อ แนวทางนำเสนอควรได้รับความร่วมมือจากชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด สถาบันการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มจากเจ้าของสำนัก เครือข่ายช่างสักยันต์ 9 คน บุคคลที่เคยได้รับการสัก 22 คน ชาวบ้านที่มีความเชื่อ 21 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ใช้เทคนิคแบบอ้างอิงปากต่อปาก แบบเจาะจงเพื่อเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา สรุปภาพรวม

คำสำคัญ: วัฒนธรรม, การสักยันต์, พิธีกรรมความเชื่อ, อาจารย์พันธ์ พุฒยอต

Abstract

This research article aims 1) To study the cultural context of tattooing among the general population in Thailand, 2) To explore the social and cultural context of Sak Yant wisdom in terms of rituals and beliefs, and 3) To propose guidelines for preserving the wisdom of Sak Yant in rituals and beliefs, based on a case study of the Sak Yant tattooing network of Ajarn Phan Phutyot in Khok Pho District, Pattani Province. The social and cultural context of tattooing in Thailand reveals that: 1) The wisdom of Sak Yant tattooing in rituals and beliefs possesses a unique identity-there are no fixed rules on location or environmental settings; 2) The rituals differ from past practices. The process of Wai Khru and Pan Khru involves tattoo seekers preparing flowers, incense, candles, betel nuts, and offering trays with a teacher's fee to the master, symbolizing their request to become disciples. The master performs the tattoo according to each individual's suitability. Sak Yant is believed to provide protection, fortune, auspiciousness, mental strength, invincibility, and charm. The Wai Khru and Krob Khru ceremonies annually held at Wat Chang Hai invoke sacred beings to empower the tattoos and preserve their spiritual potency. and 3) The proposed preservation guidelines emphasize cooperation from communities, local governments, and educational institutions. This qualitative research employed in-depth interviews and focus group discussions with nine tattoo practitioners, twenty-two tattoo recipients, and twenty-one local believers. Data were collected through participant observation using purposive and snowball sampling. Content analysis was applied to synthesize the findings.

Keywords: Culture, Tattooing, Rituals and Beliefs, Ajarn Phan Phut Yot

บทนำ

ลายสัก (Tattoo) เป็นศิลปะบนเรือนร่างและเสริมความงามที่มีการสืบทอดกันมานานับ 1,000 ปี ตั้งแต่สมัยกรีกโรมัน อียิปต์และจีนโบราณเป็นที่นิยมของทุกเผ่าพันธุ์ในทั่วโลกโดยไม่มีวันเสื่อมคลาย คำว่า Tattoo มาจากภาษาของชาวโพลินีเซียน Tatau หมายถึง การตีหรือการเคาะ ลายสักเป็นการทำสัญลักษณ์บนใบหน้าของทาสและอาชญากรในสมัยกรีก ประมาณ ค.ศ. 787 ลายสักเริ่มแพร่หลายในยุโรป การสักบนใบหน้าถือเป็นการลบหลู่พระผู้เป็นเจ้า จากตำนานที่เล่าสืบทอดกันมาว่าลายสักเกิดขึ้นตามความเชื่อของมนุษย์ มีวิวัฒนาการตามยุคสมัยแต่ละเผ่าพันธุ์ในประเทศไทย ส่วนใหญ่การสักในอดีตจะเน้นในเรื่องความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีความหมายอยู่ในตัวเองอยู่แล้ว สัญลักษณ์ที่ใช้ ได้แก่ อักษร คาถา ยันต์ (ธัญรติ พูนแก้ว, 2565) สังคมไทยในอดีตจะนิยมลายสักอักษร ตัวเลขและรูปสัตว์ในกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเชื่อมโยงกับพิธีกรรมและความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์อันสอดคล้องกับวิถีชีวิต รวมทั้งเป็นการสักเพื่อบ่งบอกอัตลักษณ์บุคคลจำแนกกว่าเป็นคนของใคร เป็นไพร่ เป็นทาส สังกัดที่ใด

หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการสักระหว่างความเชื่อ เมตตามหานิยม ให้อยู่ยงคงกระพันชาตรี ป้องกันเหตุเภทภัย (วิจิตร จันพงค์, 2564) สันนิษฐานว่าการทำลายสักมีขึ้นในสมัยตอนต้นอยุธยา ในรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ แม้ว่าการสักยันต์ในประเทศไทยจะมีมาแต่โบราณ แต่ไม่มีหลักฐานยืนยันชัดเจนนัก มีหลักฐานในวรรณคดีขุนช้างขุนแผนและวรรณกรรมอื่น ๆ โดยเชื่อมโยงกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ ทำให้แคล้วคลาดต่ออันตรายต่าง ๆ ช่วยให้ความมั่นคงทางจิตใจ ข้าราชการไทยในอดีตจะทำเครื่องหมายเป็นลายสักที่ข้อมือของคนในสังกัด แผนกทะเบียนจะบันทึกรวบรวมสถิติเพศชาย การสักเกิดจากหลายสาเหตุมีการให้คุณค่าทั้งในแง่บวก แง่ลบ ในแง่ลบ คือ การสักในสมัยรัชกาลที่ 4 เรียกว่าการสักเลขที่ข้อมือเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นไพร่หลวงมีสังกัดกรม กอง ส่วนการสักที่หน้าผาก ที่ท้องแขนจะใช้กับนักโทษจำคุก ต่อมาได้มีการยกเลิกเมื่อปี 2475 แต่เดิมลายสักเป็นที่นิยมในหมู่ชายไทย เพราะมีความเชื่อว่าลายสักทำให้อยู่ยงคงกระพันและเมตตามหานิยม และพบว่า ลายสักนั้นจะสักให้แก่บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นไพร่หลวงหรือที่เรียกว่าการสักเลข ส่วนใหญ่จะเป็นการสักบริเวณแขนใกล้ข้อมือ เพื่อแสดงถึงสังกัดมูลนายหรือกรมกองเปรียบเสมือนการเข้ารับราชการในปัจจุบัน เช่น ถ้าเป็นผู้ที่รับราชการอยู่หัวเมืองหรือต่างจังหวัดก็จะถูกเรียกว่าเลขหัวเมืองหรือเลขคงเมือง เป็นต้น และยังมีการสักหน้าที่จะใช้สักสำหรับบุคคลที่ต้องโทษ หรือนักโทษ โดยเป็นการสักอักษรลงไปในบริเวณหน้าผากเพื่อประจานต่อสาธารณะว่าบุคคลนี้เป็นบุคคลที่เคยประพฤติดความผิดและต้องโทษจำคุกหรือจำตรุ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดวาทกรรมมาจนถึงปัจจุบันว่าบุคคลที่มีลายสักนั้นเป็นบุคคลที่เคยติดคุก หรือเป็นบุคคลที่ไม่ดี (ปานขวัญ ชุมพลอย, 2563) แต่ในอีกมิติหนึ่งการให้คุณค่าการสักในเชิงบวกปรากฏแพร่หลายจนกระทั่งพัฒนาเป็นวัฒนธรรมการสักยันต์ ดังที่ปรากฏจากการสักขาลายของลาวพุงดำทางภาคเหนือการสักขาลายของคนอีสาน นั่นถือเป็นการสักเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่แคล้วคลาดจากภัยอันตรายและการแก้คุณไสย ซึ่งเป็นการสักที่เกิดจากความเชื่อและค่านิยมในอดีตที่เชื่อว่าผู้ชายที่สักจะถูกสังคมให้ค่าในเรื่องความอดทน ความแข็งแกร่ง เพศชายจึงไม่นิยมปล่อยให้ท่อนขาเป็นสีขาว และหากผู้ชายมีลายสักจะยิ่งเป็นที่ชื่นชมในหมู่ของเพศหญิง หากอีกมุมมองในด้านคติความเชื่อนั้นเพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มชนบริเวณตอนเหนือของไทย ซึ่งเดิมเคยเป็นอาณาจักรล้านนา ล้านช้าง ราชอาณาจักรใหม่สิบสองปันนาและสิบสองจุไทในประเทศจีน โดยมีความเชื่อที่กล่าวว่าในสมัยพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพาน บรรดาหัวเมืองยกทัพมาแย่งชิงพระสารีริกธาตุ ได้แก่ เมืองจำปา เมืองสักกะ เมืองวิเทหะกรุงราชคฤห์ มาแย่งชิงเอาไปหมดจนเกิดการฆ่าฟัน แต่อาศัยโศกนาฏกรรมผู้ที่แจกองค์พระสารีริกธาตุให้บรรดาหัวเมืองได้ชี้แจงเพื่อให้เกิดความสามัคคี หัวเมืองต่าง ๆ จึงแยกย้ายโดยไม่เกิดสงคราม ต่อมาชาวยุณนาน หนองแส แคว้นสิบสองจุไทได้เดินทางไปเมืองกุฉินารายณ์พบกษัตริย์วัณลิปาโมกข์เพื่อขอแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ แต่พระสารีริกธาตุหมดแล้ว โดยเมืองราชคฤห์เป็นหัวเมืองที่ได้ไปมากที่สุดและสั่งการไปยังบรรดาเมืองเล็ก ๆ เพื่อให้เจ้าเมืองบริวารจัดทำสฤพเจดีย์บรรจุองค์พระสารีริกธาตุ ดังนั้น กษัตริย์เมืองยุณนาน หนองแส จึงได้เพียงเถาถ่านกลับไป เมื่อกลับถึงเมืองของตนจึงร่วมกันอธิษฐานต่อพระอังคารจากเถาถ่านได้แทรกซึมเข้าเนื้อตัวด้วยอิทธิฤทธิ์ของพระพุทธเจ้า เป็นเหตุให้กษัตริย์ทั้งหลายคงกระพันชาตรีมีกำลังเหมือนช้างสาร จนกระโดดสูงได้ถึง 100 องค์พวยพ ด้วยคติความเชื่อนี้จึงส่งผลให้ชาวยุณนานแคว้นสิบสองจุไท น่านเจ้าและไทยใหญ่พวกเงี้ยว ไทยเข ไทยยาง ไทยลื้อ ไทยจีน จึงนิยมการสักลายตามเนื้อตัว กลายเป็นเวทมนตร์ คาถาและยันต์ตามคติความเชื่อดังที่กล่าวมานั้น สามารถสะท้อนถึง

การเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการสักและถูกสืบทอดมายาวนานเกิดเป็นวัฒนธรรมการสักลายที่มีเอกลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่นแล้วแต่จะเรียกขานกันตามวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น (ธัญรติ พูนแก้ว, 2565)

ปัจจุบันความต้องการของผู้มาสักยันต์ในสังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงจากในอดีตที่ต้องการการสักยันต์เพื่อความอยู่ยงคงกระพันและป้องกันภัยอันตรายยังคงได้รับความนิยมในกลุ่มผู้ชกมวยไทย ด้วยความเชื่อที่ว่าหากมีลายสักประเภทนี้ จะทำให้มีพลังกำลังชกชนะคู่ต่อสู้ได้ แต่ยังมีเชื่อเพิ่มเติมว่าสามารถส่งเสริมความเจริญรุ่งเรือง สามารถส่งเสริมด้านธุรกิจการงาน ด้านเมตตามหานิยมแก่ตนเอง มหาเสน่ห์ได้รับความนิยมนิยมชมชอบ เพราะการติดต่อดำขายเป็นธุรกิจหลักของการดำรงชีพในปัจจุบัน ยังมีกลุ่มคนที่นิยมสักเพื่อผลด้านความเชื่อเมตตามหานิยมคงกระพันชาตรีที่ต้องปฏิบัติตามข้อวัตรปฏิบัติของแต่ละสำนักสักอย่างเคร่งครัด เพื่อได้มาถึงพลาณภาพของลายสักต่าง ๆ คงอยู่กับผู้ที่มีลายสักไม่เสื่อมถอย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในบริบทสังคม เศรษฐกิจปัจจุบัน ผู้คนรู้สึกไม่มั่นใจในการดำเนินชีวิต จึงต้องการหาที่พึ่งเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ การสักเพื่อความเชื่อจึงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนในยุคปัจจุบัน การสักถือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งด้านร่างกายและจิตใจ บ่อยครั้งที่ผู้เข้ารับการสักสามารถรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลง สัมผัสได้ถึงพลังเหนือธรรมชาติจากลายสักที่ได้รับ เช่น ลายสักยันต์ด้านคงกระพัน เพื่อป้องกันภัยอันตรายรอบด้านหรือลายสักด้านเมตตามหานิยม เพื่อให้สร้างควมมีเสน่ห์ แต่การเปลี่ยนแปลงจะไม่ได้เกิดขึ้นทันทีหลังได้รับลายสัก โดยผู้เข้ารับการสักนั้นยังคงต้องคอยปฏิบัติตามข้อปฏิบัติหรือข้อห้ามปฏิบัติต่าง ๆ อย่างเคร่งครัดตามกฎหมายของการปฏิบัติแต่ละสำนักกำหนดไว้ จึงสามารถได้พลังอำนาจของการสักดังที่ต้องการ ถือเป็นจุดเริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับการสักและอาจารย์สักจนเกิดความสัมพันธ์ระหว่างสำนักสักกับลูกศิษย์ กลายเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมของสำนักสัก อาจารย์สักและลูกศิษย์ (วิจิตร จันพงค์, 2564) ความมุ่งหมายของการสักจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม เศรษฐกิจ การสักลายหรือการมีลายสักอยู่บนร่างกาย ในปัจจุบันได้มีการยอมรับอย่างเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น ต่างจากความเชื่อในอดีตที่มองว่าคนที่เคยติดคุกหรือเป็นอาชญากรจะมีการสักลาย ในปัจจุบันคนไทยเริ่มเปิดกว้างมากกว่าแต่ก่อน อีกทั้งยังมีในส่วนของโลกออนไลน์ที่เปิดกว้างอย่างมาก ทำให้ผู้ใหญ่หลาย ๆ คนเริ่มปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อตัวผู้ที่มีลายสัก คือ มองไปในทางบวกมากขึ้น มองว่าเป็นแฟชั่นรูปแบบหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามแน่นอนว่ามีคนรับได้ก็ย่อมมีอีกกลุ่มหนึ่งที่เห็นต่างและยังคิดแบบเดิม แต่อาจจะไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเหมือนแต่ก่อน แต่จะแสดงออกทางการกระทำแทน เช่น ไม่เข้าใกล้หรือคบหาสมาคมกับคนที่มีลายสัก ซึ่งลายสักรยังคงเป็นปัญหาสำหรับการรับเข้าทำงานในบางแห่งอีกด้วย (ธัญรติ พูนแก้ว, 2565) ในปัจจุบันเรื่องของลายสักได้มีรูปแบบที่โดนปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย จากเดิมเกี่ยวข้องกับความเชื่อ วัฒนธรรม การสักได้ถูกปรับเปลี่ยนให้มีความสวยงามและสื่อถึงความหมาย ไม่ได้มุ่งเน้นไปเฉพาะทางไสยศาสตร์อย่างเดิม ลายสักได้กลายเป็นแฟชั่นที่มีความนิยมเพิ่มขึ้น ลวดลายการสักของวัยรุ่นไทยถูกปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสมัยนิยมและจะมีความหมายที่เกิดจากความชอบ หรือจากตัวผู้สัก เช่น แสดงความเป็นตนเอง บันทึบความทรงจำ หรือการแสดงความรัก การเลือกสักและการให้ความหมายลายสักมีความแตกต่างไปตามความชอบ ประสบการณ์และการดำเนินชีวิตที่ผ่านมาของตน โดยผู้สักบางคนได้มีการออกแบบลายสักหรือลวดลายสักโดยนำประสบการณ์ ความรู้สึกของตนเป็นพื้นฐานในการออกแบบลายสักเพื่อสื่อความหมายและบ่งบอกตัวตนตามความต้องการ สร้างคุณค่าทางจิตใจให้แก่ผู้ที่ชื่นชอบ จะเห็นได้ว่าจากเดิมที่ลายสักเคยมีการสัก เพราะความเชื่อและวิถีชีวิตในอดีตนั้น ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นการใช้ลายสัก มีการให้ความหมาย

ให้คุณค่ากับลายสักเพิ่มขึ้น ต่างจากการสักในอดีตที่เป็นการสักเพื่อเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมทางสังคมและความเชื่อ ผ่านมาจนถึงยุคสมัยที่ศิลปะและวิทยาศาสตร์มีความก้าวหน้ามากขึ้น ผู้คนมีการเปลี่ยนมุมมองต่อลายสักไปตาม การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมในสังคม ลายสักกลับกลายเป็นรสนิยมความชอบส่วนตัวและได้ถูกมองเป็นศิลปะ อีกแขนงหนึ่ง ซึ่งมีการให้คุณค่าในเชิงศิลปะและความสวยงามมากขึ้นในกลุ่มคน Generation Y และ Z เด็บโต พร้อมกับการพัฒนาของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่อยู่แวดล้อมรอบตัว มากมายและเป็นกลุ่มที่สามารถใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ และใช้เวลากับสื่อดิจิทัลค่อนข้างมาก ด้วยเหตุนี้ทำให้การรับรู้ ของคนสอง Generation นี้เป็นไปในวงกว้าง เปิดกว้างทางความคิดจากการเข้าถึงข้อมูลบนโลกออนไลน์ได้ โดย สามารถยอมรับความแตกต่างได้ดี ไม่มีการแบ่งแยกเพศ ชนชั้น สีผิว วัฒนธรรม ประเพณี ผู้วิจัยเห็นความสำคัญ ว่าควรอนุรักษ์การสักยันต์ไว้ก่อนที่จะสูญหายไปในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล (ปานขวัญ ชุมพลอย, 2563) จากปัญหา เกี่ยวกับลายสักในการเข้ารับราชการ เมื่อลายสักในปัจจุบันเป็นมากกว่าความเชื่อ ผนวกกับการก้าวมาเป็นพลัง สำคัญในระบบการทำงานในสังคมของคน Generation Y และ Z ซึ่งคน 2 กลุ่มนี้ให้ความสำคัญต่อการใช้ชีวิต และการแสดงออกทางด้านความคิด โดยให้ความสำคัญถึงความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงสังคม

สำนักสักรยันต์ของอาจารย์พันธ์ พุฒยอต เป็นสำนักที่มีลูกศิษย์ทั่วทั้งประเทศมากมายหลากหลายอาชีพ และเลื่องชื่อในความศักดิ์สิทธิ์อีกสำนักหนึ่งของจังหวัดปัตตานี เหตุผลที่นักวิจัยเลือกสำนักสักรยันต์นี้เป็นกรณีศึกษา เพราะเป็นสำนักสักรยันต์สายหลวงพ่อกิมแห่งวัดช้างให้ และอาจารย์แยม พุฒยอต ซึ่งเป็นบิดาของอาจารย์พันธ์ พุฒยอตที่มีชื่อเสียงโด่งดังมากในปัจจุบัน ขึ้นชื่อในเรื่องการฟันแทง และยิงไม่เข้า จึงสนใจในเรื่องนี้ เมื่อเข้าไป สัมผัสกับบรรดาลูกศิษย์ในสำนักนี้ รวมทั้งได้รู้จักลูกศิษย์หลายคนประกอบอาชีพตำรวจ ทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ใน พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประสบเหตุถูกลอบยิงและลอบวางระเบิด แต่ก็แคล้วคลาดปลอดภัย ประกอบ กับผู้วิจัยได้ทราบถึงลักษณะการสักรยันต์ต่าง ๆ เป็นอย่างไร ทราบที่มาของสำนักนี้ว่าเกิดมาได้อย่างไร และสิ่งที่น่า ห่วงใยว่าการสักรยันต์จะสูญหายไปตามกาลเวลา คือ เยาวชนไทยปัจจุบันใน Generation Y และ Z นิยมลายสัก แฟชั่น เน้นความสวยงามมากกว่าจะคำนึงถึงความขลัง ความเชื่อในอำนาจลี้ลับ การสักรยันต์ไม่ว่าจะเป็นสัก ลวดลายต่าง ๆ ตามความเชื่อทางไสยศาสตร์หรือการลงยันต์ การลงอักขระถือเป็นวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตคนไทย ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษอันเป็นสิ่งที่น่าศึกษาค้นคว้า ก่อนที่วัฒนธรรมการสักรยันต์จะสูญหายไปจาก ประเทศไทย จึงเป็นเหตุผลให้คณะผู้วิจัยการศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักรยันต์ ด้านพิธีกรรมและ ความเชื่อ กรณีศึกษาเครือข่ายสำนักสักรยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒยอต อำเภอกอโคโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เพื่อเป็นการ เรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเกี่ยวกับการสักรยันต์อันนำไปสู่การอนุรักษ์สืบไป

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักรยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ กรณีศึกษาเครือข่ายสำนักสักรยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒยอต อำเภอกอโคโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เพื่อศึกษาบริบทที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมการสักรยันต์ของคนโดยทั่วไปในประเทศไทย บริบททางสังคมและวัฒนธรรมด้าน ภูมิปัญญาการสักรยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ และเสนอแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักรยันต์ ที่จะศึกษา เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการสักรยันต์ สู่การอนุรักษ์การสักรยันต์สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมการสักของคนโดยทั่วไปในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ กรณีศึกษาเครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒยอด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

3. เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ กรณีศึกษาเครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒยอด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ กรณีศึกษาเครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒยอด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบของการวิจัย ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ลงพื้นที่ภาคสนามด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายสักยันต์ ในตำบลโคกโพธิ์ บางโกระ ป่าบอน ทรายขาว นาประดู่ ป่าโล้น หุ้งปลา ท่าเรือ นาเกตุ ควนโนรี และช้างให้ตก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เครือข่ายข่ายสักยันต์ 9 คน บุคคลที่เคยได้รับการสักยันต์ 22 คน และชาวบ้านที่มีความเชื่อ 21 คน รวมทั้งสิ้น 52 คน ได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้างและจัดสนทนากลุ่ม ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม 1) เจ้าของสำนักสักยันต์ 2) กลุ่มเครือข่ายข่ายสักยันต์ 3) บุคคลที่เคยได้รับการสักยันต์ และ 4) ชาวบ้านที่มีความเชื่อการสักยันต์ ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ได้ดำเนินการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เริ่มจากการนำเอาวัตถุประสงค์การวิจัยมาเป็นกรอบการทบทวนวรรณกรรม เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยแล้วนำมาแตกเป็นประเด็นและแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามภาคสนามตามระเบียบวิธีวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ และคณะกรรมการตรวจสอบจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากเครื่องมือสัมภาษณ์และผลสรุปของการตรวจเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผ่านตามเกณฑ์ความเชื่อมั่น จึงส่งเอกสารขอรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ REC Number: psu.pn.2-017/68 Date of approval: 4 March 2568 Date of expiration: 4 March 2569 จากนั้นนักวิจัยจึงดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดสนทนากลุ่มย่อย ด้วยการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตามสิทธิการพิทักษ์ของกลุ่มประชากรตามเกณฑ์คุณภาพของงานวิจัยทุกประการ

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้างมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ได้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา ติความ แปลความหมายและสรุปภาพรวมตามวัตถุประสงค์จากการสัมภาษณ์และลงพื้นที่มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปตามประเด็นที่ศึกษาจากข้อมูลที่ได้รับรวบรวมเป็นกรอบแนวคิดตามทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยง เพื่อให้ได้ข้อมูลตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ วิเคราะห์ข้อมูลจากวรรณกรรม

ที่เกี่ยวข้อง เมื่อสรุปข้อมูล นำแนวคิดและทฤษฎีเป็นตัวกำหนด 1) วิเคราะห์ข้อมูลกรอบแนวคิด ทฤษฎีวิวัฒนาการ ความขัดแย้ง จิตวิทยาสังคม และทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ สรุปเป็นแนวทางการวิเคราะห์หาข้อมูล 2) เก็บข้อมูล เพิ่มเติมโดยสัมภาษณ์ข้าสังเกตการณ์เพื่อหาข้อสรุป และ 3) การวิเคราะห์จัดรูปแบบความสัมพันธ์และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อความเข้าใจ สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งสุดท้ายก่อนเสนอผลการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ กรณีศึกษาเครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์ พันธุ์ พุฒยอด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยผู้วิจัยสามารถอธิบายผลได้ ดังต่อไปนี้

1. บริบทที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมการสักของคนโดยทั่วไปในประเทศไทย ผลการศึกษาบริบทที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม การสักยันต์ของคนโดยทั่วไปในประเทศไทย ลักษณะทางกายภาพของสำนักสักยันต์อาจารย์พันธุ์ พุฒยอด ไม่มี ข้อกำหนดว่าควรจะต้องตั้งที่ใด มีทำเลสภาพแวดล้อมอย่างไร อาจารย์พันธุ์ พุฒยอด เป็นฆราวาสจะทำพิธีกรรมที่บ้าน ซึ่งอยู่ติดกับวัดช้างให้ เป็นบุตรของอาจารย์ สามารถจำแนกออกมาเป็นประเด็น ดังนี้

1.1 วัฒนธรรมการสักที่มีอิทธิพลมาจากความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พุทธคุณ วิชาคงกระพัน

1.2 วัฒนธรรมการสักที่มีอิทธิพลมาจากสภาพแวดล้อม สังคม เช่น กลุ่มชายชาวเขาทาง ภาคเหนือของไทยที่มีประเพณีการสัก เป็นต้น

1.3 วัฒนธรรมการสักที่มีอิทธิพลมาจากบุคคลที่ได้รับการยอมรับในสังคม เช่น อาจารย์สัก ดารา นักแสดง เป็นต้น

2. บริบททางสังคมและวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ กรณีศึกษา เครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์พันธุ์ พุฒยอด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า เครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์ พันธุ์ พุฒยอด มีลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะ ดังนี้

2.1 ขั้นตอนพิธีกรรมก่อนสัก ขั้นตอนของการไหว้ครู การยกพานครูเป็นพิธีกรรมที่สำคัญซึ่งแสดง ความศักดิ์สิทธิ์

2.2 ขั้นตอนในขณะสัก ผู้สักยันต์ต้องจัดหาดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลูและค้ายกรูไม่ต่ำกว่า 599 บาท ไม่นับรวมค่าสักยันต์ มอบพานครูพร้อมคำครูให้กับอาจารย์เพื่อทำการสักตามธรรมเนียมปฏิบัติเสมือน เป็นการฝากตัวเป็นศิษย์ เมื่อได้แบบแล้วจะทำการเปลี่ยนเข็มสักเล่มใหม่เพื่อให้ถูกสุขลักษณะ การสักยันต์ใช้วิธี เขียนสด เครื่องมือที่ใช้ในการสักยันต์เป็นด้ามสแตนเลส นำเชือกด้ายที่มีดตราสังของอาจารย์แยมผู้เป็นบิดาและ ตุ่มหูของมารดา พร้อมด้วยเชือกด้ายเอ็นกลองทับมามัดที่ด้ามเข็มสักยันต์ การลงเข็มสักยันต์ ลูกศิษย์คอยกด ผิวหนังให้ตึง อาจารย์ใช้เข็มสักแทงตามรูปแบบยันต์ที่ต้องการ พร้อมกับทำการบริกรรมคาถาอาคมตลอดเวลาที่ทำการสัก เป็นการส่งกระแสจิตถ่ายทอดพระเวทย์ลงไปในรูปยันต์ ระยะเวลาในการสักขึ้นอยู่กับความยากง่ายและความ มากน้อยของแต่ละยันต์ การลากเส้นขณะสักยันต์จะลากครั้งเดียวให้ตลอด ไม่ใช่ลากเส้นสักยันต์แล้วหยุด ถือว่ายันต์นั้นเป็นยันต์ตาบอด

2.3 การปฏิบัติตนหลังจากสัก ผู้รับการสักต้องไปกราบสักการะบูชาหลวงปู่ทวดวัดช้างให้ ถือเป็นการครอบคาถาให้อีกครั้ง ข้อปฏิบัติ พบว่า ผู้เข้ารับการสักทุกคนจะต้องทำพิธีไหว้ครู พิธีครอบครูแตกต่างจากพิธี

ยกครู โดยจะทำก่อนการสักและปลุกเสกยันต์เป็นการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาประทับเครื่องสักการบูชา ส่วนพิธีไหว้ครูเป็นพิธีกรรมการเทิดทูนบูชาครูอาจารย์ที่ลูกศิษย์พร้อมใจมาชุมนุมกัน เป็นพิธีที่จัดขึ้นในเขตวัดช้างให้ปีละครั้ง เพื่อเสกคาถาอาคมให้มีความศักดิ์สิทธิ์ โดยต้องเตรียมหมากพลู ดอกดาวเรือง อาหารคาวหวานไม่นิยมเนื้อวัว ผู้ประกอบพิธีกรรมจะจุดธูป เทียนท่องคาถาสวดมนต์ภาวนาพร้อมใช้เข็มสักทิ่มเบา ๆ ลงบนศีรษะของผู้รับการสัก ซึ่งจะรับสักจะปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด จากนั้นจะรดน้ำพุทธมนต์ท่องคาถาให้ศิษย์เพื่อเป็นสิริมงคล ถือเป็นการเสร็จสิ้นขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม วันบูชาครูเปรียบเสมือนวันแสดงความกตัญญูแก่คุณครูที่น้อมระลึกถึงบุญคุณของบูรพาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาไสยศาสตร์ ไสยเวทย์ คาถาอาคม ตำราและคัมภีร์ให้ปฏิบัติปฏิบัติชอบ เป็นพิธีไหว้ครูสายของพระครูวิสัยโสภณหรือพระอาจารย์ทิม ธรรมโร แห่งวัดช้างให้ที่บูชาครูอาจารย์ บวงสรวง พระพรหม เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายระหว่างบริเวณศาลา วิปัสสนากรรมฐาน สิ่งศักดิ์สิทธิ์และองค์เทพต่าง ๆ จะประทับหมุนเวียนกันไป โดยในปี 2568 ทางวัดช้างให้กำหนดให้จัดในวันเสาร์ที่ 12 เมษายน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 เพราะวันนี้จะมีกฤตยานุภาพมาก เหมือนการรวมแรงศรัทธาของผู้ที่เคยได้รับการสักยันต์จากเครือข่ายสำนักอาจารย์พันธ์ หรือมีความเลื่อมใสศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของการสักยันต์สายพระครูวิสัยโสภณ จึงมีบรรดาศิษยานุศิษย์นับพันทั้งคนไทย จีน มาเลเซียและสิงคโปร์เดินทางมาเข้าร่วมพิธีไหว้ครูบริเวณลานหน้าที่ตั้งรูปเหมือนหลวงปู่ทวด และคืนวันศุกร์ที่ 11 เมษายน 2568 ขึ้น 14 ค่ำ เดือน 5 ก่อนวันไหว้ครู เครือข่ายสำนักสักยันต์รวมทั้งลูกศิษย์ที่ได้รับการครอบครูต้องนั่งสักยันต์ตั้งแต่เช้าวันศุกร์ถึงรุ่งเช้าของวันเสาร์ที่ 12 เมษายน 2568 พิธีบูชาครูที่สถูปหลวงปู่ทวดจะถือฤกษ์พิธีเวลา 08.30 น. พระคณาจารย์ของวัดช้างให้ นำโดยเจ้าอาวาสมาประจำประจำพิธีเจริญสมาธิภาวนาเพื่อรำลึกถึงคุณครูอาจารย์ เวลา 19.09 น. พิธีปลุกเสกคนแบบโบราณภายในอุโบสถวัดช้างให้ ลูกศิษย์นำพานดอกไม้มาบูชาครูที่บริเวณลานโล่งด้านหน้ารูปหล่อหลวงปู่ทวด และส่วนของวงสายสิญจน์จะเต็มไปด้วยผู้คนนั่งเบียดเสียดเต็มลานกว้างรอบสายสิญจน์ สิ่งที่เป็นปรากฏการณ์ในทุกปี ลูกศิษย์บางคนจะปรากฏอาการของขึ้นแสดงอาการแตกต่างกันไปตามลายสักยันต์ที่ได้รับในการสักของแต่ละบุคคล อาการของขึ้นจะเกิดกับคนที่เลื่อมใสศรัทธา มีจิตตั้งมั่นในครูอาจารย์ มีจิตใจอ่อนไหวง่าย เมื่อหลับตาจึงทำให้นึกถึงครูอาจารย์ จนทำให้มีผู้สื่อข่าวจากต่างถิ่นและต่างประเทศมาทำข่าวเพื่อนำเสนอ อาการของขึ้นของผู้ที่สักยันต์อักขระที่เป็นลายสักใดก็จะแสดงอาการของสิ่งนั้นออกมา อาการของขึ้นมักจะมาพร้อมกับความขลังของลายสัก ในขณะที่ประกอบพิธีกรรมการไหว้ครู ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมบางคนแสดงอาการตัวสั่น ชักกระตุก กรีดร้อง เหงื่อไหลมากกว่าปกติ ลูกขึ้นร้ายรำ ปรากฏการณ์ของขึ้นที่เกิดขึ้นแต่ละยันต์มีจิตวิญญาณ หากผู้ที่มีลายสักศรัทธาในยันต์มาก อาการของขึ้นจะยิ่งทรงพลังมากขึ้น จิตอ่อนจะยิ่งมีอาการของขึ้นง่าย หากจิตแข็งจะไม่มีอาการของขึ้น สำหรับพิธีแก้อาการของขึ้นทำโดยใช้มือตบบริเวณใบหูเบา ๆ หรือใช้มือลูบจมูก หรือยกขาให้สูงกว่าลำตัวพร้อมกับการพูดเตือนสติให้ผู้ที่มีอาการของขึ้นหายใจลึก ๆ ให้ลืมตาตลอดเวลา เพราะบางคนที่ของขึ้นพอลืมตามีสติ จะไม่รู้สึกรู้ว่าตัวเองได้แสดงอาการอะไรออกไป จากนั้นจะประพรมน้ำพระพุทธมนต์ โดยเจ้าอาวาสวัดช้างให้และพระเกจิอาจารย์สักยันต์สายหลวงปู่ทวดที่อยู่บนอุโบสถ เมื่อลูกศิษย์เริ่มโดนพรมน้ำพระพุทธมนต์ บางคนก็เริ่มของขึ้นอีกครั้ง บางคนส่งเสียงคำราม พิธีกรรมนี้ต้องใช้เวลากว่าชั่วโมง เมื่อเสร็จสิ้นพิธีบูชาครูบูรพาจารย์ ลูกศิษย์จะเข้ามาขอเครื่องเช่นสรวงบายศรี ผลไม้ อาหารคาวหวานมารับประทานเพื่อเป็นสิริมงคล ผู้ที่ไม่เคยสักยันต์หลายคนคิดว่าเป็นอุปทานหมู่ ความเชื่อว่าผู้ที่สักยันต์ด้วยน้ำหมึกสีดำจะดี ผู้ที่สักยันต์ด้วยน้ำหมึกสีแดงจะเกร การสักในบริบท

สังคมเศรษฐกิจในพหุวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในยุคปัจจุบันท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้คนจึงหาที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ การสักเพื่อผลเมตตามหานิยม อยู่อย่างคงกระพันจึงเป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน พิธีต้องห้าม ผู้มาสักยันต์ไม่ควรร้องขอว่าต้องการลายสักยันต์ลายใด ข้อปฏิบัตินี้เป็นธรรมเนียมปฏิบัติประการสำคัญที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยเชื่อว่าหากผู้รับการสักยันต์ต้องการระบุงลายยันต์ เสมือนศิษย์ผู้นั้นรู้เกินครูอาจารย์ จึงไม่นิยมขอกัน ต้องแล้วแต่ท่านจะเมตตาให้เอง อาจารย์จะเลือกวางตำแหน่งและรูปแบบยันต์ตามความเหมาะสม และห้ามลอดใต้บันได อาหารที่ต้องห้ามห้ามกินผัก บวบ มะละกอ

2.4 เอกลักษณะของสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒยอต ท่านจะสอบถามการประกอบอาชีพ ตำแหน่งหน้าที่การงาน จุดประสงค์ของการมาสักและจะพิจารณาลายสักให้ตามเห็นสมควรของแต่ละคนจากการตรวจดวงชะตาร่วมกับดุลยพินิจของท่านเมื่อเห็นผู้ที่มารับการสักตามตำราการสักยันต์ของพระอาจารย์ทิม ธรรมธโรมาประกอบ บวกกับการได้ศึกษาถ่ายทอดความรู้มาจากอาจารย์แยม การสักยันต์เริ่มแรกทุกครั้งจะขึ้นต้นด้วยการสักยันต์ครูก่อนจะสักลายอื่น ๆ ผู้รับการสักยันต์สามารถแจ้งเจตจำนงว่าต้องการสักแบบหมึกสีดำ สีแดงหรือแบบน้ำมัน

3. แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ กรณีศึกษาเครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒยอต อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีแนวทางสามารถนำเสนอเป็นประเด็น ดังนี้

3.1 แนวทางความร่วมมือจากคนในชุมชนที่ต้องปลูกฝังจิตสำนึกตระหนักถึงคุณค่าของเอกลักษณ์ท้องถิ่น

3.2 แนวทางได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ให้ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม หรือส่งเสริมความรู้โดยการฝึกอบรมบุคลากรที่รับผิดชอบด้านวัฒนธรรม เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เหมาะสมแก่ประชาชนหรือบุคคลที่สนใจได้ศึกษาหาความรู้

3.3 การพัฒนาต่อยอด ควรได้รับการสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษาในการสนับสนุนทุนวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และต่อยอดการจัดสร้างศูนย์ให้ความรู้แก่นักศึกษา บุคคลทั่วไปได้เรียนรู้วัฒนธรรมการสักยันต์อย่างมีแบบแผน มีแหล่งอ้างอิงตามหลักวิชาการ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผล เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาบริบทที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมการสักของคนโดยทั่วไปในประเทศไทย ลักษณะทางกายภาพของสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ไม่มีข้อกำหนดว่าควรจะต้องตั้งที่ใด ทำเลสภาพแวดล้อมอย่างไรจึงจะเหมาะสม อาจารย์พันธ์เป็นฆราวาสจะทำพิธีกรรมที่บ้านซึ่งติดกับวัดช้างไห้ เนื่องจากเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับคาถาเวทมนต์ของหลังต้องให้ผู้ได้รับการสักยันต์ถือปฏิบัติเคร่งครัดต่อครูอาจารย์สวดคล้องกับของ วรรณนิภา ขวนชม ที่สรุปว่า ผู้ประกอบพิธีกรรมจะเป็นสมณเพศ เป็นผู้รักษาศีลมากกว่าจะกระทำโดยฆราวาส แต่ในกรณีของอาจารย์พันธ์ซึ่งเป็นบุตรของอาจารย์แยมถือเป็นศิษย์เอกของพระอาจารย์ทิม อดีตเจ้าอาวาสวัดช้างไห้ และการทำพิธีนี้ส่งผลด้านจิตใจแก่ผู้รับการสัก (วรรณนิภา ขวนชม, 2568)

พิธีกรรมการสักยันต์สายหลวงปู่ทวดแห่งวัดช้างให้ พระอาจารย์ทิมเป็นผู้คิดค้นและบูรณาการเลขยันต์อันเป็นพื้นฐานมาจากพุทธศาสนา ประกอบพิธีกรรมได้ทุกวัน ผู้รับการสักยันต์ต้องมีอายุ 25 ปีขึ้นไป การไหว้ครูหรือการยกพานครูเป็นพิธีกรรมที่สำคัญซึ่งแสดงความศรัทธาเพื่อคุณด้านคงกระพันและเมตตามหานิยม จึงเกิดพิธีไหว้ครู หรือการครอบครู แรกเริ่มการครอบครูกระทำกันเฉพาะสายนาฏศิลป์เพื่อให้สวมบทบาทเป็นตัวละครนั้น ๆ ได้อย่างถึงจิตวิญญาณ ในทางไสยศาสตร์และคาถาอาคมจะมีเพียงการครอบตำราประสิทธิ์วิชา แต่ปัจจุบันมีการนำเอาการครอบเศียรทางนาฏศิลป์มาประยุกต์ใช้ในส่วนักยันต์ จึงทำให้การครอบเศียรครูกลายเป็นพิธีกรรมหลักในการไหว้ครูทางไสยศาสตร์ไปโดยปริยาย ผู้ที่สนใจจะร่ำเรียนด้านคาถาอาคมต้องมีแรงครูประสิทธิ์ประสาท จึงจะเข้าถึงพลังแห่งแรงครูได้ จึงเป็นที่มาของการครอบเศียรครูเพื่อให้แรงครูเข้าถึงพลังคาถาอาคมได้ดีขึ้น ผู้ที่ได้รับการลงอักขระเลขยันต์ถือกันว่าต้องไปทุกปี หรือห่างหายโดยห้ามเกิน 2 ปี มิฉะนั้นอักขระเลขยันต์ที่ได้ลงไว้จะเสื่อมไป การเข้าร่วมพิธีไหว้ครู คือ การขอขมาที่ได้ทำผิดข้อห้าม การกระทำใด ๆ ที่เป็นการผิดครู หรือไปจนถึงการต้องธรณีสารโดนอาถรรพณ์วิชาจะได้รับการขจัดปัดเป่าพ่อนหนักให้เป็นเบาด้วยอาณิสสส์ของการครอบครู และถือเป็นการรวมของศิษยานุศิษย์ให้มีความรักความสามัคคี (วรรณนิภา ขวนชม, 2568) จึงถือเป็นพิธีสำคัญสำหรับผู้ที่ใช้เครื่องรางของขลัง การปฏิบัติตนภายหลังการสักยันต์จะทำให้ผลของการสักมีพลังอำนาจความศักดิ์สิทธิ์ ผู้ทำการสักยันต์ต้องถือสัจจะ เป็นคนดี มีศีลธรรม เพราะทำให้การสักยันต์ไม่เกิดผลทางไสยศาสตร์ เนื่องจากผู้ที่สักยันต์ฝ่าฝืนข้อห้าม การยึดถือข้อวัตรปฏิบัติเชื่อว่าจะทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ การลงคาถาบนเรือนร่าง เพื่อผลของจิตใจเข้มแข็ง กล่าวหาญ ซึ่งวัตถุประสงค์การสักยันต์ต่างกันไปตามสมัยนิยม

ผู้สักยันต์ต้องถือปฏิบัติข้อห้ามอย่างเคร่งครัด หากไม่ถือปฏิบัติ อำนาจไสยศาสตร์จะเสื่อมลง โดยขั้นตอนในการสักยันต์ที่ถือปฏิบัติในปัจจุบันของสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์มีรายละเอียดสอดคล้อง กับของ กอบภัก พรหมเรขา ที่สรุปว่า ขั้นตอนในการสักยันต์ 1) ผู้สักยันต์ต้องจัดหาดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลูและค้ายกรู ใส่เงินค่าครูไม่ต่ำกว่า 599 บาท ไม่นับรวมค่าสักยันต์ 2) มอบพานพร้อมเงินค่าครูไปถวายให้กับผู้ทำการสักตามธรรมเนียมปฏิบัติเสมือนเป็นการฝากตัวเป็นศิษย์ ท่านจะสอบถามการประกอบอาชีพ ตำแหน่งหน้าที่การงาน จุดประสงค์ของการมาสักยันต์ และจะพิจารณาสักให้ตามเห็นสมควรของแต่ละคนจากการตรวจดวงชะตาร่วมกับดูลัคนาของท่านเมื่อเห็นผู้ที่มารับการสักตามตำราการสักยันต์ของพระอาจารย์ทิม ธัมมธโร มาประกอบกับการได้ร่ำเรียนและศึกษาถ่ายทอดความรู้มาจากอาจารย์แยมผู้เป็นบิดา ผู้มาสักยันต์ไม่ควรร้องขอว่าต้องการลายสักยันต์ลายใด ข้อปฏิบัตินี้เป็นธรรมเนียมปฏิบัติประการสำคัญที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยเชื่อว่าหากผู้มารับการสักยันต์ต้องการระบูลายยันต์ เสมือนศิษย์ผู้นั้นรู้รู้เกินครูอาจารย์ จึงไม่นิยมขอกัน ต้องแล้วแต่ท่านจะเมตตาให้เอง อาจารย์จะเป็นผู้เลือกวางตำแหน่งและรูปแบบยันต์ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ การสักยันต์เริ่มแรกทุกครั้งจะขึ้นต้นด้วยการสักยันต์ครูก่อนจะสักลายอื่น ๆ ผู้รับการสักยันต์สามารถแจ้งเจตจำนงว่าต้องการสักแบบหมึกสีดำ สีแดง หรือแบบน้ำมัน 3) เมื่อได้แบบแล้วจะทำการเปลี่ยนเข็มสักเล่มใหม่เพื่อให้ถูกสุขลักษณะ การสักยันต์ใช้วิธีเขียนสด เครื่องมือที่ใช้ในการสักยันต์เป็นด้ามสแตนเลส นำเชือกด้ายที่มีดตราสังของอาจารย์แยมผู้เป็นบิดาและตุ้มหูของมารดา พร้อมด้วยเชือกด้ายเอ็นกลองทับมามัดที่ด้ามเข็มสักยันต์ 4) การลงเข็มสักยันต์ ลูกศิษย์คอยกดผิวหนังให้ตึง อาจารย์ใช้เข็มสักแทงตามรูปแบบยันต์ที่ต้องการ พร้อมกับทำการบริกรรมคาถาอาคมไปด้วยตลอดเวลาที่ทำการสักเป็นการส่งกระแสจิตถ่ายทอดพระเวทย์ลงไปในรูปยันต์ ระยะเวลาในการสักขึ้นอยู่กับความยากง่ายและ

ความมากมายของแต่ละยันต์ การลากเส้นขณะสักยันต์จะลากครั้งเดียวให้ตลอด ไม่ใช่ลากเส้นสักยันต์แล้วหยุด ถือว่าเป็นยันต์ตาบอด 5) เมื่อเสร็จสิ้นการสัก ผู้รับการสักต้องไปกราบสักการะบูชาหลวงปู่ทวดวัดช้างให้ ถือเป็นการครอบคาถาให้อีกครั้ง พิธีกรรมการสักยันต์เป็นความเชื่อที่เน้นความศักดิ์สิทธิ์ ผู้รับการสักยันต์ต้องมีความศรัทธา ความเชื่อและมีจิตที่มุ่งมั่นต่อการปฏิบัติตนตามพิธีกรรมที่สำนักกำหนดไว้ พิธีกรรมการสักที่ต้องใช้ “แรงครู” เน้นการบูชาเทวดา ฤๅษี และครูอาจารย์ที่ร่ำเรียนสืบทอดต่อกันมา โดยเชื่อว่าอำนาจความศักดิ์สิทธิ์ของแรงครูจะสามารถทำให้ทุกอย่างสำเร็จ พิธีกรรมจะมีการอ่านโองการเชิญครู เชื่อกันว่าเมื่อสักยันต์เสร็จแล้วคือ บูชาครูอาจารย์ อ่านโองการส่งเวรเครื่องเช่นจะส่งผลให้การสักยันต์มีอานุภาพสมบูรณ์ ก่อนเริ่มพิธีกรรมจะต้องมีเครื่องสังเวย เช่น ฐูปเทียน ดอกไม้ หมากพลูและเงินค้ายกครู ผู้มีความเชื่อจะต้องฝึกจิตตามคำสอนของอาจารย์ โดยทั่วไป จะประกอบด้วย ขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ 1) พิธิยกครู เริ่มด้วยการนำดอกไม้ ฐูปเทียนและเงินค้ายกครูไปมอบอาจารย์สักเพื่อฝากตัวเป็นศิษย์ ส่วนจำนวนเงินค้ายกครูจะกำหนดตามความยากง่ายของลวดลายที่สัก หรือตามอัตราที่กำหนดโดยสำนักสักยันต์ บางเครือข่ายสำนักสักยันต์จะไม่กำหนดอัตราค่าครูจะให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้รับการสัก แต่ต้องมีพวงมาลัยมาใส่พานครู 2) การลงลายสัก พบว่า อาจารย์จะทำการเสกเข็มสักและน้ำมันผสมหมึกก่อน ผู้รับการสักต้องนั่งสมาธิ ทำจิตให้สงบจึงเริ่มลงเข็มสัก อาจารย์ก็จะภาวนาคาถาลงอักขระยันต์ไปจนเสร็จการสัก ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที (กอบภัก พรหมเรขา, 2562) บางครั้งอาจใช้เวลาทั้งวันหรือนานนับสัปดาห์ขึ้นอยู่กับลวดลายที่สัก การลงลายบนผิวหนังขณะสักยันต์อาจารย์จะคิดออกแบบลายก่อนจะสักลงบนผิวหนังของศิษย์แต่ละคนว่าต้องการลายสักที่มีขนาดใหญ่ไหน การออกแบบลายสักตามใจผู้สัคนั้นจะกระทำไม่ได้ เพราะอาจารย์จะเป็นผู้เลือกลายสักยันต์ให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพ อาชีพของลูกศิษย์แต่ละคน การลงลายสักยันต์ พบว่า การสักยันต์ลงบนผิวหนังของศิษย์ อาจารย์ไม่จำเป็นต้องวาดรูปภาพหรือลวดลายลงบนผิวหนัง แต่จะสักให้ตามจินตนาการของอาจารย์ผู้สักยันต์ สอดคล้องกับของ พระมงคล สมุญโกล ที่สรุปว่า 3) การลงเข็มสักและการปลุกเสก พบว่า การลงเข็มสักและการปลุกเสกจะแตกต่างกันไป เพราะลูกศิษย์แต่ละคนที่มาสักจะมีความประสงค์ไม่เหมือนกัน บางคนต้องการสักน้ำมันสีดำหรือสีแดง บางคนต้องการสักน้ำมันว่าน ซึ่งแต่ละจุดของผิวหนังก็มีความเจ็บปวดแตกต่างกันไป การปลุกเสก เมื่อสักเสร็จแล้วอาจารย์ก็จะทำพิธีปลุกเสก โดยการแทงเข็มลงไปหรือใช้มือถูผิวหนังบริเวณลายสักแล้วเพ่งเรียกสูตรเรียกนามภาวนาคาถา เป่าพ่นลงบริเวณรอยสัก รดน้ำมันต์หลังจากลงยันต์เสร็จแล้วจะต้องปลุกเสก เพ่งอารมณ์ไปที่รูปของยันต์ที่ประจำาคม กำหนดลมหายใจคาบคาถา คือท่องคาถาภายในระยะเวลาที่กลั่นหายใจครั้งหนึ่ง (พระมงคล สมุญโกล, 2560) ข้อห้ามหลังการสักยันต์ เมื่อสักยันต์เสร็จสิ้นลงอาจารย์จะทำพิธีลงว่านหรือน้ำมันมะกอกก็ต้องปลุกเสก อักขระอาคมที่ได้สักไป

ผู้รับบริการสักยันต์ต้องให้ความเคารพครูอาจารย์ และปฏิบัติตามข้อบังคับของสำนักอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับของ นราทร คงดนตรี และคณะ ที่สรุปว่า 1) ต้องประพฤติปฏิบัติตนรักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัด 2) หมั่นทำบุญทำทานรักษาศีล 3) ห้ามลอดราวตากผ้า 4) ห้ามถ่มน้ำลายลงชักโครก 5) ห้ามกินพืชผักประเภทผักชนิดต่าง ๆ 6) ห้ามมีเพศสัมพันธ์ในช่วงมีประจำเดือน 7) ห้ามลูบแก้มโศกหรือกล่าวพรสวาทต่อบิดามารดาผู้มีพระคุณของตนเองและของผู้อื่น 8) เป็นคนดีอยู่ในคุณธรรม 9) ไม่ลบหลู่ครูอาจารย์ 10) เมื่อมีโอกาสให้มากราบไหว้ครู 11) ละเว้นจากการประพฤติตนให้ตกต่ำทุกกรณี 12) ห้ามลอดไม้ค้ำกล้วย 13) ถือคำสัตย์ 14) ยึดศีลจารวัตร 15) คุมสติตนเอง 16) ไม่กินอาหารเหลือจากผู้อื่น 17) ห้ามลอดสะพานหัวเดียว 18) ห้ามนั่งทับครกไม้

และ 19) ห้ามผู้หญิงนั่งทับ (นราทร คงดนตรี และคณะ, 2564) ข้อห้ามข้างต้นหากเกิดเหตุสุดวิสัยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ให้ทองคำปิดกระหม่อม ณ ปิด สะ อะ อุบ อุบ ผู้สัณยัตต์ต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดไม่ให้ลายสัณยัตต์เสื่อมความขลัง สอดคล้องกับของ ญัฐพล มุค้ำหล้า ที่สรุปว่า การลงยันต์ที่เป็นอักขระขอม เป็นตัวย่อของพระคาถาแต่ละบท ส่วนตัวเลขยันต์ย่อมาจากอักขระพระคาถา หากลงอักขระทับเส้นยันต์ จะทำให้เป็นยันต์ตาบอดของ (ญัฐพล มุค้ำหล้า, 2563)

2. ผลการศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อพบว่า จุดประสงค์การสักยันต์เพื่อคุ้มครองป้องกันภัยอันตราย ให้โชคลาภ เสริมสิริมงคล ความแข็งแกร่งของจิตใจ และอยู่ยงคงกระพัน เมตตามหานิยม แต่การสักมักถูกมองไปในแง่ลบ ทำให้ศิลปะบนผิวหนังประเภทนี้เกือบจะสูญไปจากสังคมไทย

สำนักสัณยัตต์มีข้อปฏิบัติและข้อห้ามกินผัก บวบ มะละกอ ห้ามลอดใต้บันได สอดคล้องกับของ นิวัฒน์ ประจักษ์ ที่สรุปว่า 1) การสักเพื่อผลทางเมตตามหานิยม และ 2) การสักเพื่อผลทางอยู่ยงคงกระพัน แคล้วคลาดจากของมีคม อุบัติเหตุอันตราย การทำพิธีไหว้ครูเป็นพิธีกรรมยกย่องบูชาคุณของครูอาจารย์ เป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ที่บรรดาลูกศิษย์ในสำนักสัณยัตต์ต่างพร้อมใจมาชุมนุมกัน เป็นพิธีที่กระทำขึ้นในเขตวัดช้างให้ อำเภอดำรงวิทยะ จันทบุรี โดยกระทำต่อเนื่องปีละหนึ่งครั้ง เพื่อปลูกเสกคาถาอาคมให้คงความศักดิ์สิทธิ์

สิ่งที่ต้องเตรียมในการบูชาครู ประกอบด้วย หมากพลู ดอกดาวเรือง อาหารคาวหวาน แต่ไม่นิยมเนื้อวัว เริ่มต้นโดยพระอาจารย์ผู้ประกอบพิธีกรรมจะจุดธูปเทียนทองคำแล้วใช้เข็มสักแทงลงบนศีรษะของผู้ที่ได้รับการสัก หรือลงบนลายสัก แล้วทองคำเป่าลงบนกระหม่อมและบนลายสัก ผู้ที่ได้รับการสักจะรับสัจจะเพื่อปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด และให้ละเว้นจากข้อห้ามปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เช่น ห้ามด่าบิดามารดา ห้ามทานมะเฟือง น้ำเต้า มะละกอ ห้ามลอดสะพานหัวเดียว เป็นต้น หลังจากนั้นอาจารย์จะรดน้ำมนต์ทองคำภาวนาให้แก่ศิษย์เพื่อเป็นสิริมงคล ถือว่าเป็นการเสร็จสิ้นในขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรม: ซึ่งพิธีกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ผู้ที่เชื่อในแรงครูจะต้องทำทุกปี โดยเฉพาะในกลุ่มวิชาสัณยัตต์ การที่เน้นพิธีกรรมเช่นนี้ กล่าวคือ เป็นการทำให้สายวิชาไม่ขาดหายไป การจุดธูปบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หมายถึง ไหว้พระรัตนตรัย เมื่อทำการดับพานจากนั้นคุกเข่าแล้วพนมมือ พร้อมจุดธูปเทียนไหว้พระเพื่อจะขอเป็นลูกศิษย์ก่อนที่จะส่งพานครูให้แก่อาจารย์ (นิวัฒน์ ประจักษ์, 2561)

พิธีไหว้ครูของการสักยันต์เครือข่ายอาจารย์พันธ์เป็นพิธีกรรมอันเกิดจากความเชื่อความศรัทธา โดยวันบูชาครูเปรียบเสมือนวันที่เป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทิต์ เพื่อน้อมระลึกถึงบุญคุณของครูอาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาไสยศาสตร์ ไสยเวทย์ คาถาอาคม ตำราและคัมภีร์ งานไหว้ครูเป็นพิธีบูชาครูสายของพระครูวิสัยโสภณที่จัดขึ้นเป็นพิธีของพระเกจิอาจารย์ที่บูชาบูรพาจารย์ บวงสรวงพระพรหม เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ระหว่างที่บริการพระคาถา วิปัสสนากรรมฐานระลึกถึงครูอาจารย์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์องค์ต่าง ๆ จะประทับหมุนเวียนกันไป โดยในปี 2568 ทางวัดช้างให้จะกำหนดให้จัดขึ้นในวันที่ 12 เมษายน เหตุผลที่ทำพิธีไหว้ครูในวันเสาร์ ขึ้น 15 ค่ำเดือน 5 เพราะเป็นวันที่จะมีฤกษ์ยามภาพเข้มแข็งมาก การจัดงานพิธีไหว้ครูของวัดช้างให้ อำเภอดำรงวิทยะ จันทบุรี จัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 12 เมษายน 2568 การจัดงานได้จัดกันมาทุกปี เป็นงานใหญ่ของอำเภอดำรงวิทยะ จันทบุรี และ เป็นเสมือนการรวมแรงศรัทธาของผู้ที่เคยได้รับการสักยันต์จากเครือข่ายสำนักอาจารย์พันธ์ พุฒยอด หรือมีความเลื่อมใสศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของการสักยันต์จากสายพระครูวิสัยโสภณ หรือพระอาจารย์ทิม ธรรมโร แห่งวัด

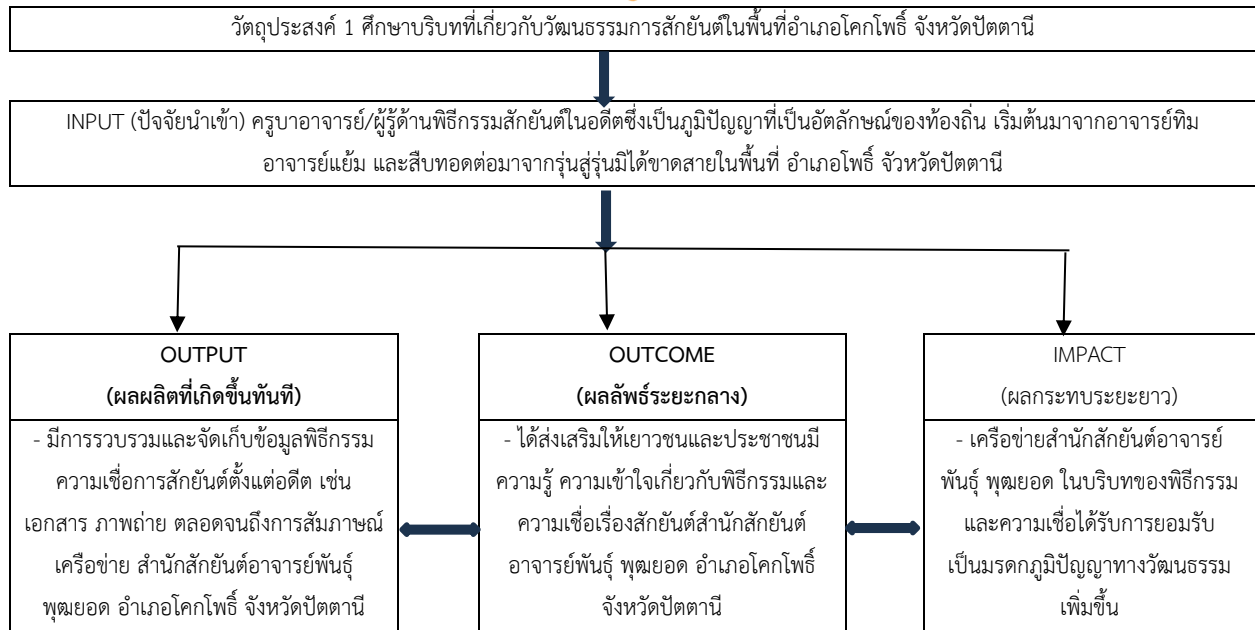
ข้างให้ อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จึงมีบรรดาศิษยานุศิษย์นับพันนอกเหนือจากคนไทยยังมีชาวต่างชาติ ทั้งเพศชาย เพศหญิงจากประเทศจีน มาเลเซียและสิงคโปร์ ต่างเดินทางหลังไหลมาเข้าร่วมพิธีไหว้ครูบูรพาจารย์ บริเวณลานหน้าที่ตั้งรูปเหมือนหลวงปู่ทวด และคืนวันศุกร์ที่ 11 เมษายน 2568 ขึ้น 14 ค่ำ เดือน 5 ก่อนวันไหว้ครู เครือข่ายอาจารย์ที่ทำหน้าที่สักยันต์ของสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒยอด รวมทั้งลูกศิษย์ของของอาจารย์พันธ์ ที่ได้รับการครอบครูสักยันต์ ต้องนั่งสักยันต์ตั้งแต่เช้าวันศุกร์ที่ 11 เมษายน 2568 บางคนต้องนั่งสักยันต์ไปถึง รุ่งเช้าของวันเสาร์ที่ 12 เมษายน 2568 ซึ่งเป็นวันไหว้ครู เมื่อถึงวันเสาร์ที่ 12 เมษายน 2568 วันไหว้ครู บูชาครู ที่สถูปหลวงปู่ทวด โดยจะถือฤกษ์ในการเริ่มพิธีประมาณเวลา 08.30 น. พระคณาจารย์ของวัดข้างให้ ซึ่งนำโดย เจ้าอาวาสวัดข้างให้ อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มาประจำ ณ ปะรำพิธี และจะเจริญสมาธิภาวนา เพื่อเป็นการ รำลึกถึงคุณครูบาอาจารย์ และเวลา 19.09 น. พิธีปลุกเสกคนแบบโบราณภายในอุโบสถวัดข้างให้ ลูกศิษย์พากัน นำพานดอกไม้มาบูชาครูที่บริเวณลานโล่งด้านหน้ารูปหล่อหลวงปู่ทวดแห่งวัดข้างให้ และมีอีกพื้นที่ในส่วนของวง สายสิญจน์จะเต็มไปด้วยผู้คนนั่งเบียดเสียดเต็มลานกว้างรอบสายสิญจน์ และสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์ในทุกปี ลูกศิษย์ บางคนก็จะปรากฏอาการของขึ้นที่จะแสดงอาการแตกต่างกันไปตามรอยลายสักยันต์ที่ได้รับในการสักยันต์ของ แต่ละบุคคล โดยมีความเชื่อว่าอาการของขึ้นส่วนใหญ่มักเกิดแก่คนที่มีความเลื่อมใสศรัทธา มีจิตใจตั้งมั่น ยึดมั่นในครูบาอาจารย์ และมีความอ่อนน้อมง่าย เมื่อหลับตาแล้วนึกถึงครูบาอาจารย์ จนทำให้มีผู้สนใจและมีผู้สื่อข่าวจากต่างถิ่นและต่างประเทศมาทำข่าวเพื่อนำเสนอ คือ อาการของขึ้นของผู้ที่สักอักขระที่เป็นรูปลักษณ์ ชนิดใดก็จะแสดงอาการของสัตว์ชนิดนั้น ๆ ออกมาตลอดช่วงพิธีไหว้ครู สอดคล้องกับ เสกสวัสด์ พิพัฒน์มงคล ที่สรุปว่าอาการของขึ้นมักจะมาพร้อมกับความขลังของลายสักในขณะที่ประกอบพิธีกรรมการไหว้ครูของสำนัก สัก โดยการสักยันต์แต่ละลายใช้เวลาไม่เท่ากัน (เสกสวัสด์ พิพัฒน์มงคล, 2567) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความละเอียดของ อักขระและขนาด เฉลี่ย 1 - 3 ชั่วโมงต่อลาย เมื่อสำเร็จ ผู้ที่เข้ารับการสักจะต้องไปเข้ารับการเป่าคาถาและพรม น้ำมนต์จากอาจารย์เจ้าสำนักด้วยการรับขันครู พร้อมสินน้ำใจมอบให้ตามความศรัทธา ในขณะทำพิธี ผู้เข้าร่วม พิธีกรรมบางคนแสดงอาการตัวสั่น ชักกระตุก กริตร้องครวญคราง เหงื่อไหลมากกว่าปกติ ลูกขึ้นร้ายรำ ปรากฏการณ์ ของขึ้นที่เกิดขึ้นแต่ละยันต์มีจิตวิญญาณ หากผู้ที่มีลายสักศรัทธาในยันต์มากเพียงใด อาการของขึ้นจะยิ่งทรงพลัง มากขึ้น จิตอ่อนจะยังมีอาการของขึ้นง่ายหากจิตแข็งจะไม่มีอาการของขึ้น ความศรัทธาและความมกมายต่างกัน เพียงแผ่นกระดาษกัน ศรัทธามักจะมาพร้อมเหตุและผล สามารถศึกษาหรือสืบค้นความเป็นมาได้ ส่วนความมกมาย คือ ความรู้สึกส่วนตัว หากรู้สึกว่าได้ ไม่จำเป็นต้องหาเหตุผลว่ามาจากที่ใด ส่วนอาการของขึ้นนั้น มีทั้งขึ้นจริงและ อาการของขึ้นตามเพื่อน บางรายที่มีอาการของขึ้นตามเพื่อน อาจเป็นเพราะคิดว่าถ้าไม่มีอาการของขึ้น ลายสักยันต์ ที่มีนั้นจะไม่ขลัง จึงแกล้งทำ วิธีสังเกตอย่างง่าย ๆ คือ ของขึ้นบ่อยครั้งมากเกินไป ในขณะที่บางคนไม่เคยเกิด อาการของขึ้น อาจเป็นเพราะยังภาวนาไม่ดี ปฏิบัติตนไม่สะอาดพอและยังสวดมนต์ถือศีล 5 ได้ไม่ครบ แต่ทุกครั้ง ที่ได้รับการสักยันต์ จะสามารถรับรู้ได้ถึงของดีที่เข้าสู่ร่างกาย ผู้รับการสักยันต์จะมีอาการขนลุกขนพอง รับรู้ถึงพลัง จากอักขระ ภาพยันต์ต่าง ๆ ในตัว จะสามารถควบคุมสมาธิและจิตใจได้ดี จึงไม่มีอาการของขึ้น ซึ่งการเดินทาง มาร่วมพิธีกรรมไหว้ครูแล้วของขึ้นนั้น คือ การรักษาของอยู่ แต่ถ้าอยากเก่งกว่านั้น ต้องคุมของตัวเองให้อยู่ กลุ่มที่ สักยันต์อักขระที่เป็นรูปต่าง ๆ สอดคล้องกับของ กอบภัก พรหมเรขา ที่สรุปว่า วิธีแก้อาการของขึ้น ทำโดยใช้มือ ตบที่หูเบา ๆ หรือใช้มือลูบหน้าบริเวณจมูก หรือยกขาให้สูงกว่าลำตัว ร่วมกับการพูดเตือนสติให้ผู้ที่มีอาการของขึ้น

หายใจลึก ๆ ให้ลืมตาตลอดเวลา อย่าหลับตา เพราะบางคนที่ขงขึ้นพอลืมตามีสติ จะไม่รู้สีกตัวว่าตัวเองได้แสดงอาการอะไรออกไปบ้าง หลังจากนั้นมีการประพรมน้ำพระพุทธมนต์ โดยเจ้าอาวาสวัดช้างให้และพระเกจิอาจารย์ สักยันต์สายหลวงปู่ทวดที่อยู่บนอุโบสถเป็นผู้ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ แต่เนื่องจากมีผู้คนจำนวนมากแออัดกัน เพื่อรอน้ำพระพุทธมนต์ จึงต้องใช้เวลานานพอสมควรจึงจะเดินประพรมน้ำมนต์อย่างทั่วถึงทุกคน เมื่อลูกศิษย์ เริ่มโดนพรมน้ำพระพุทธมนต์ บางคนก็เริ่มมีอาการของขึ้นอีก โดยต่างพากันส่งเสียงร้องรำราญ ซึ่งต้องใช้เวลากว่า ชั่วโมงในพิธีกรรมนี้ เมื่อเสร็จสิ้นพิธีบูชาครูบูรพาจารย์ (กอบภัก พรหมเรขา, 2562) ลูกศิษย์บางคนจะเข้ามา ของเครื่องบายศรี ผลไม้ต่าง ๆ อาหารคาว อาหารหวานมากินเพื่อเป็นสิริมงคล ผู้ที่ไม่เคยสักยันต์หลายคนคิดว่า เป็นอุปทานหมู่ แท้จริงแล้วเขาดูออกว่าผู้ใดของขึ้นจริงหรือไม่จริง โดยจะมีอาการมือไม้เกร็ง ตาขวางและแสดง ท่าทางของยันต์ที่แต่ละคนสักบนเรือนร่าง สอดคล้องกับของ นราทร คงดนตรี และคณะ ที่สรุปว่าผู้ที่สักยันต์ ด้วยน้ำหมึกสีดำจะดี ส่วนผู้ที่สักยันต์ด้วยน้ำหมึกสีแดงจะเกรงอกท่าทางเป็นหนุมาน พอแก่ฤๅษี บางคน เห็นเพื่อนของขึ้น จึงของขึ้นตาม ไม่ได้ของขึ้นจากของที่มีในตัว สามารถแยกออกได้อย่างชัดเจน ดังนั้น การสัก ในบริบทสังคม เศรษฐกิจในพหุวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในยุคปัจจุบันท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบ ที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้คนจึงต้องหาที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ การสักยันต์เพื่อผลด้านเมตตามหานิยม ด้านอยู่ยงคงกระพันชาตรี จึงเป็นที่นิยมเป็นอย่างมากในยุคปัจจุบัน (นราทร คงดนตรี และคณะ, 2564)

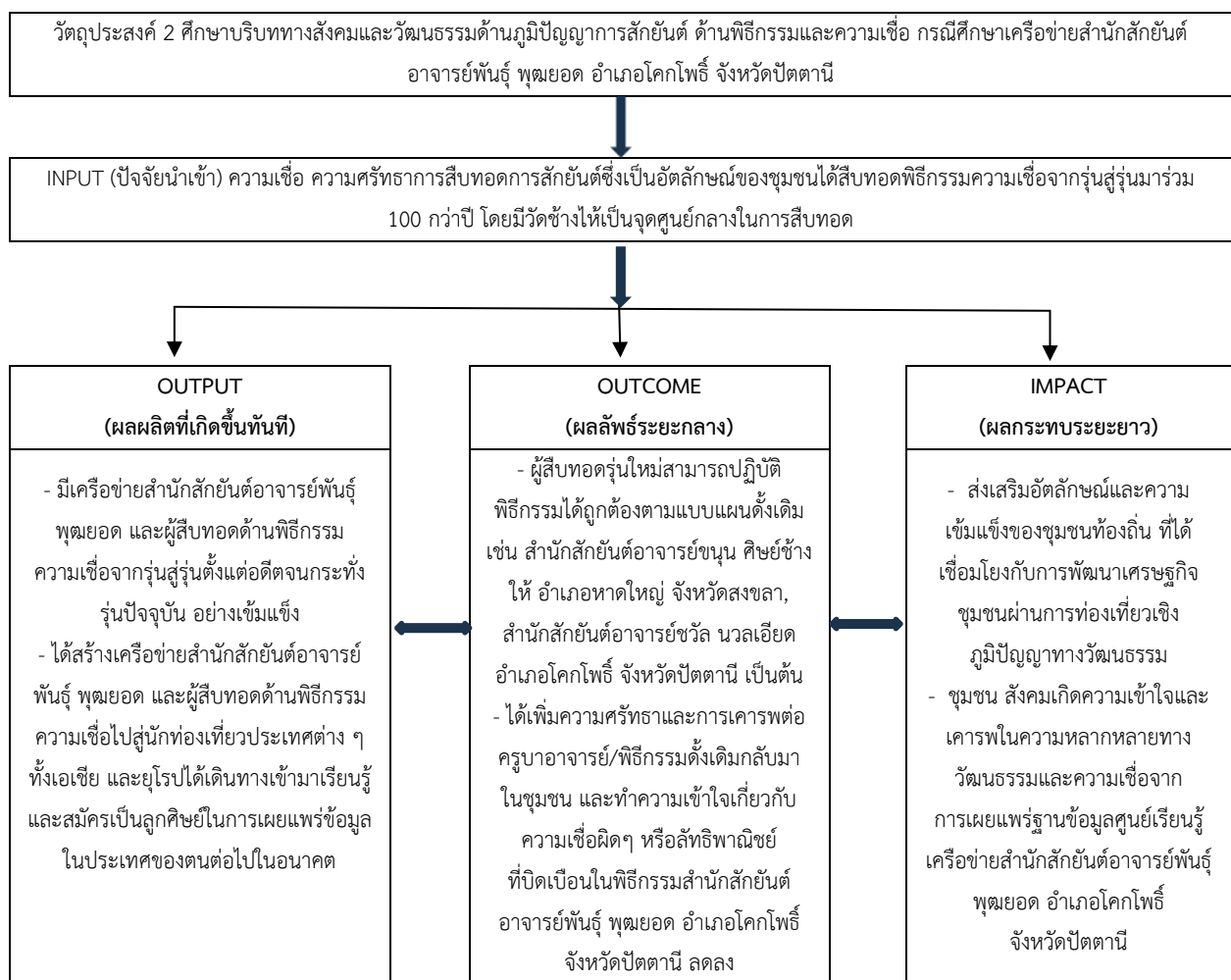
3. แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ มีดังนี้ ผลการเก็บข้อมูลแนวทางการจัดการอนุรักษ์วัฒนธรรมการสักยันต์ของสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ สอดคล้องกับของ จิตรดารมย์ รัตนวุฒิ ที่สรุปว่า 1) ควรได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนที่ต้องได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกตระหนักถึงคุณค่าของเอกลักษณ์ท้องถิ่น 2) ควรได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เข้ามาสนับสนุนการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือการส่งเสริมองค์ความรู้ในการจัดฝึกอบรมแก่ บุคลากรที่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบด้านวัฒนธรรม เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรท้องถิ่นให้เป็นผู้ถ่ายทอด องค์ความรู้ที่เหมาะสมของการสักยันต์แก่ประชาชนหรือบุคคลที่สนใจได้ศึกษาหาความรู้ และ 3) ควรได้รับการ สนับสนุนจากสถาบันการศึกษาในการสนับสนุนทุนวิจัยที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถ ต่อยอดไปถึงการจัดสร้างศูนย์ให้ความรู้แก่นักศึกษา/บุคคลทั่วไปได้เรียนรู้วัฒนธรรมการสักยันต์ได้อย่างมีระบบ แบบแผน และมีแหล่งอ้างอิงตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง (จิตรดารมย์ รัตนวุฒิ, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

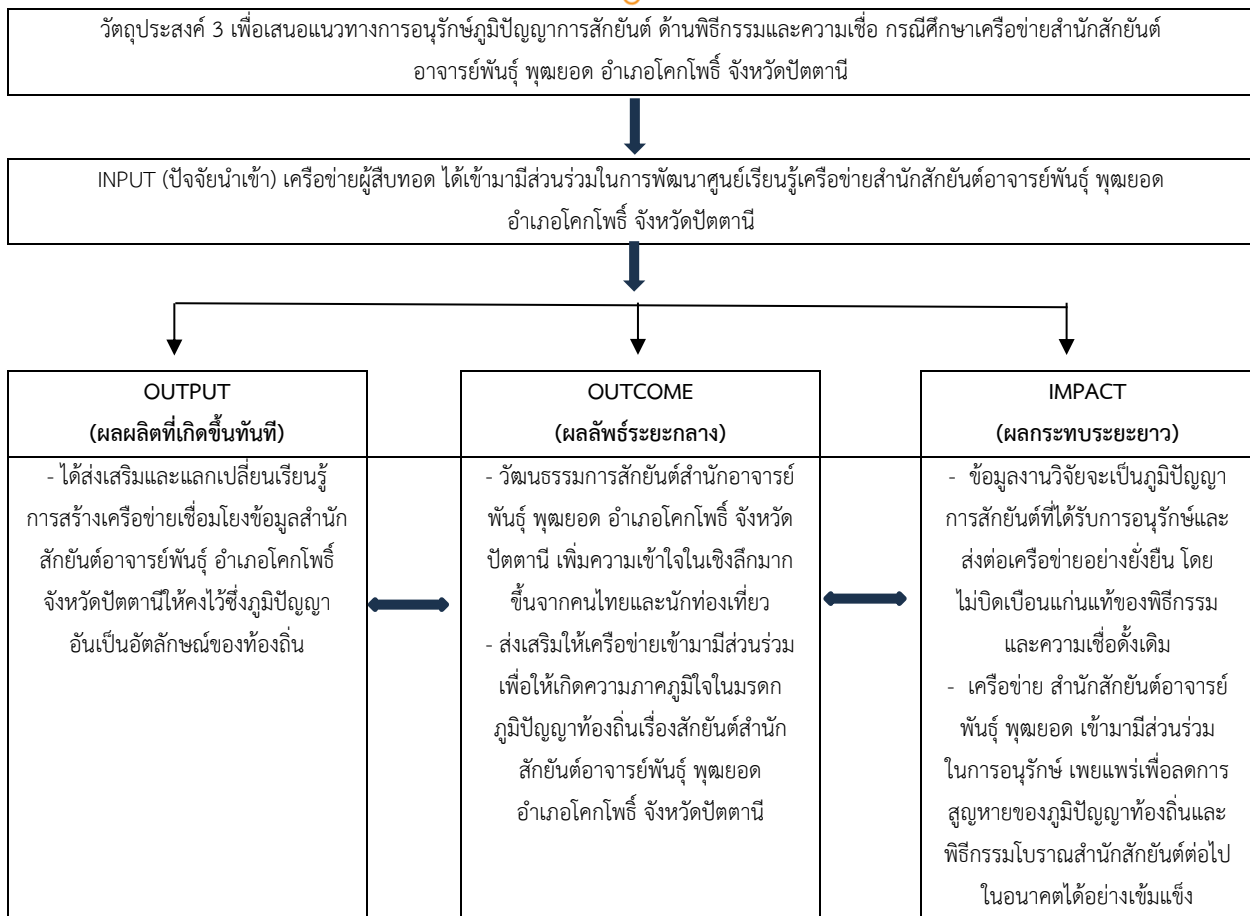
สรุปภาพประกอบองค์ความรู้ที่เป็นผลสัมฤทธิ์จากการวิจัยที่ได้สังเคราะห์ วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์เรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ กรณีศึกษาเครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒ ยอด อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่เป็นผลสัมฤทธิ์จากการวิจัยที่ได้สังเคราะห์ วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 1

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่เป็นผลสัมฤทธิ์จากการวิจัยที่ได้สังเคราะห์ วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 2

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ที่เป็นผลสัมฤทธิ์จากการวิจัยที่ได้สังเคราะห์ วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่ 3

สรุปจากภาพประกอบที่ 1 ได้ดังนี้

ด้านบริบททางสังคมและวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาการสักยันต์ พบว่า การสักยันต์เป็นภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น บทบาทบุคคลที่สำคัญในการถ่ายทอดเริ่มต้นจาก พระอาจารย์ทิม และ อาจารย์แย้ม ซึ่งเป็นผู้วางรากฐานและมีชื่อเสียงด้านการสักยันต์ในพื้นที่ ด้านพิธีกรรมและลายยันต์ต่าง ๆ ล้วนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และสะท้อนความเชื่อ ความศรัทธาในพุทธศาสนาและไสยศาสตร์ในพื้นที่ ได้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของอำเภอโคกโพธิ์

ด้านพิธีกรรมและความเชื่อภูมิปัญญาการสักยันต์ พบว่า การสืบทอดการสักยันต์ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนได้สืบทอดพิธีกรรมความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่นมารวม 100 กว่าปี โดยมีวัดช้างให้เป็นจุดศูนย์กลาง ปัจจุบันมีเครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒยอต ได้สืบทอดด้านพิธีกรรม ความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่นตั้งแต่อดีตจนกระทั่งรุ่นปัจจุบันอย่างเข้มแข็ง ทั้งในและต่างประเทศ มีผู้สืบทอดรุ่นใหม่สามารถปฏิบัติพิธีกรรมได้ถูกต้องตามแบบแผนดั้งเดิม มีกิจกรรมประจำปีเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ที่ได้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ ชุมชน สังคมเกิดความเข้าใจและเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อจากการเผยแพร่ฐานข้อมูลศูนย์เรียนรู้เครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒยอต

ด้านแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักยันต์ พบว่า มีเครือข่ายผู้สืบทอด ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒยอด เช่น การส่งเสริมและคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาอันเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ความเข้าใจภูมิปัญญาการสักยันต์เชิงลึกมากขึ้นทั้งคนไทยและนักท่องเที่ยว ข้อมูลงานวิจัยจะเป็นภูมิปัญญาการสักยันต์ที่ได้รับการอนุรักษ์และส่งต่อเครือข่ายอย่างยั่งยืน โดยไม่บิดเบือนแก่นแท้ของพิธีกรรมและความเชื่อดั้งเดิม ดังนั้น เครือข่ายสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ พุฒยอด ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ เผยแพร่เพื่อลดการสูญหายของภูมิปัญญาท้องถิ่นและพิธีกรรมโบราณสำนักสักยันต์ต่อไปในอนาคตได้อย่างเข้มแข็ง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการสักยันต์ ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ พบว่า การอนุรักษ์การสักยันต์เพื่อให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าในอนาคตของชุมชนต่อไป 1) การทำให้เห็นคุณค่าและร่วมกันรักษาถือเป็นความสำคัญยิ่ง หากไม่มีคุณค่าทางด้านลายสักยันต์และการรักษาสักยันต์ก็จะทำให้การสักยันต์มีค่าลดลง 2) การรักษาและแลกเปลี่ยนความรู้กลุ่มคนที่ความสนใจในเรื่องลายสักมารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยความสมัครใจ และ 3) การจัดตั้งศูนย์กลางเผยแพร่และสืบทอดวัฒนธรรมเกี่ยวกับการลายสักยันต์รุ่นสู่รุ่น เพื่อให้ลูกหลานได้รับรู้เกี่ยวกับการลายสักยันต์ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ควรส่งเสริมให้การสักยันต์ของสำนักสักยันต์อาจารย์พันธ์ให้เป็นที่ยูนิคกันอย่างแพร่หลายในคนรุ่นใหม่ ๆ 2) ควรให้มีการเรียนการสอนภูมิปัญญาการสักยันต์ พิธีกรรมความเชื่อที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สายศาสตร์คงอยู่และเป็นที่ค้นหาของคนรุ่นหลัง 3) ควรให้มีการศึกษาลวดลายสักยันต์ว่ามีความเป็นมาอย่างไร และแต่ละลายสักยันต์เพื่อวัตถุประสงค์อะไร สามารถนำไปบอกเล่าต่อได้อย่างไรกับลายสักนั้น 4) ควรส่งเสริมการไหว้ครู เพื่อให้ลูกศิษย์ของสำนักไม่ลืมครูบาอาจารย์และเป็นหลักในการศึกษาของผู้ที่สนใจในเรื่องเกี่ยวกับการสักยันต์ 5) ควรให้มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับตำราในการสักยันต์และจะอย่างไรให้การสักยันต์เป็นที่ยูนิคกันอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ 6) ควรให้มีการจดบันทึกเรื่องราวภูมิปัญญาการสักยันต์เป็นตำราและประวัติความเป็นมาของสำนักสักยันต์ และเครือข่ายเพื่อที่จะให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า และ 7) ควรส่งเสริมให้มีการเก็บรักษาตำราและลายสักยันต์ของสำนักที่เป็นลายสักที่บ่งบอกให้รู้ว่าลายสักนี้มาจากสำนักใด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รู้ถึงลายสักนั้น ๆ ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ 1) ควรส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและร่วมกันรักษา 2) ควรส่งเสริมแรงจูงใจให้สนับสนุนและเห็นความสำคัญ 3) ควรส่งเสริมและแลกเปลี่ยนความรู้ และ 4) ควรจัดตั้งศูนย์กลางเผยแพร่และสืบทอด ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาเรื่องราวในประวัติศาสตร์เพื่อนำมาเชื่อมโยงสู่สภาวะการณ์ในปัจจุบัน เพราะก่อนที่จะมาศึกษาบริบทในสังคมปัจจุบันที่ส่งผลต่อเรื่องที่เราน่าสนใจ เราควรมีความรู้ความเข้าใจมิติประวัติศาสตร์ร่วมด้วย 2) ควรให้ความสำคัญกับปัจจุบัน เพราะข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์และนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังสามารถประเมินสภาวะการณ์ในอนาคตได้อีกด้วย และ 3) ควรมีการจำแนกประเภทของการศึกษาอย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- กอบภัก พรหมเรขา. (2562). ศิษยานุศิษย์หลวงพ่อบุญรอดเป็นร่วมพิธีไหว้ครู ประจำปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 28 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/829808>
- จิตรดารมย์ รัตน์วุฒิ. (2560). มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการอนุรักษ์และการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาการแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน. วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น, 1(1), 135-169.
- ณัฐพล มุกคำหล้า. (2563). การอนุรักษ์การสักขาก้อมล้านนา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสตร์ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ธัญรติ พูนแก้ว. (2565). การสักลายในสังคมไทย: กรณีศึกษา ความหมายต่อเรื่องราวสักของกลุ่มคน Generation Z. ใน สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นราทร คงดนตรี และคณะ. (2564). วัฒนธรรมการสัก การให้ความหมาย ประสบการณ์และแรงจูงใจในการสัก ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี. ใน งานประชุมวิชาการ ระดับชาติด้าน บริหารธุรกิจ ครั้งที่ 8 (หน้า 1267 - 1280). มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- นิวัฒน์ ประจักษ์. (2561). สายยันต์: ภูมิปัญญาการสักยันต์ กรณีศึกษาเครือข่าย สำนักสักยันต์อาจารย์วัตร หมู่ที่ 12 ตำบลนาแว อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนาศูนย. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ปานขวัญ ชุมพลอย. (2563). การรับรู้ความหมายและการให้คุณค่าต่อรอยสักของบุคลากร generation Y และ generation Z ในหน่วยงานราชการ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสื่อสารองค์กร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมงคล สุ่มงคโล. (2560). ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตชนเผ่า ละว้าหมู่ที่ 11 ตำบลป่าแป๋ อำเภอมะเข่ เชียงใหม่. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 8(2), 57-68.
- วรรณนิภา ขวนชม. (2568). ทู่นและพื้นที่: ศึกษากรณีการก่อตัวของกลุ่มสักยันต์ห้าแฉก หนองดงในกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2568 จาก <https://1th.me/VKgDx>
- วิจิตรา จันทวงศ์. (2564). การสัก: ร่างกายและเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสกสวัสดิ์ พิพัฒน์มงคล. (2567). สำเร็จภาษา: “หลวง” กับ “เจ้า” ใน วิถีคนใต้. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2568 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/270420>

ปัจจัยการส่งออกทุเรียนไทยภายใต้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน:
การวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นด้วย OLS*
DETERMINANTS OF THAI DURIAN EXPORTS UNDER THE THAILAND-CHINA
ECONOMIC RELATIONSHIP: AN OLS ANALYSIS

ธิติমানันท์ ดำรงศักดิ์เมธี

Thitimanan Damrongsakmethee

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Faculty of Management Sciences Suratthani Rajabhat University, Suratthani, Thailand

Corresponding author E-mail: Thitimanan.dam@sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียนของไทยไปยังประเทศจีน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการส่งออกทุเรียนกับตัวแปรอิสระ ประเมินประสิทธิภาพของตัวแบบการถดถอยเชิงเส้น และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้อมูลมูลค่าการส่งออกทุเรียนสดของประเทศไทยไปยังประเทศจีน ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2557 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 จำนวนทั้งสิ้น 120 เดือน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรม R Studio และโปรแกรม EViews สำหรับการทดสอบ time series เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานมูลค่าการส่งออกทุเรียนสดของประเทศไทยจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร มูลค่าและปริมาณการส่งออกมังคุดและลำไยสดจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของจีนจากธนาคารโลก วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยแบบการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ และการประเมินประสิทธิภาพของตัวแบบ OLS ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียนของไทยไปยังประเทศจีน มูลค่าการส่งออกทุเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการส่งออกทุเรียนกับตัวแปรอิสระ มูลค่าการส่งออกมังคุดมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติสูงสุด การประเมินประสิทธิภาพของตัวแบบการถดถอยเชิงเส้น ได้ค้นพบปรากฏการณ์ใหม่ที่เรียกว่า “Seasonal Premium Effect” โดยเดือนเมษายน ($\beta = 0.2311, p < 0.05$) และพฤษภาคม ($\beta = 0.2226, p < 0.05$) มีผลกระทบเชิงบวกสูงสุดต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) ควรให้ความสำคัญกับการวางแผนการผลิตและการส่งออกในช่วงเดือนกรกฎาคมและสิงหาคม 2) ควรพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการส่งออกผลไม้ชนิดต่าง ๆ และ 3) ควรมีการติดตามสภาวะเศรษฐกิจของประเทศจีนอย่างใกล้ชิด

คำสำคัญ: ปัจจัยการส่งออกทุเรียนไทย, ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน, การวิเคราะห์ด้วยตัวแบบ OLS

Abstract

This research aims to examine the determinants of Thailand's durian export value to China, analyze the relationships between export performance and selected independent variables, evaluate the efficiency of the regression model, and provide relevant policy recommendations. A quantitative research design was employed, using monthly time-series data on Thailand's fresh durian exports to China from January 2014 to December 2023, totaling 120 observations. Secondary data were compiled from the Office of Agricultural Economics for durian, mangosteen, and longan exports, and from the World Bank for China's gross domestic product (GDP). The analysis was conducted with R Studio and EViews, applying multiple linear regression under the Ordinary Least Squares (OLS) estimation framework. Model diagnostics included tests for stationarity, linearity, multicollinearity, and the overall goodness-of-fit to ensure validity and reliability. The empirical results indicate that Thailand's durian export value to China has exhibited a consistent upward trend. Among the explanatory variables, the export value of mangosteen shows the strongest positive and statistically significant association, highlighting complementarities in seasonal demand for tropical fruits in the Chinese market. Importantly, the analysis identifies a novel phenomenon termed the "Seasonal Premium Effect," whereby April ($\beta = 0.2311, p < 0.05$) and May ($\beta = 0.2226, p < 0.05$) exert the largest positive marginal effects on durian export value, corresponding to peak production cycles and heightened Chinese market demand. Based on these findings, three major policy implications are emphasized: 1) Prioritizing production and export planning during July and August to stabilize supply, 2) Leveraging interdependencies across different fruit exports to strengthen market penetration, and 3) Closely monitoring China's macroeconomic conditions to anticipate potential risks. Overall, the study underscores the importance of integrating statistical evidence into trade policy and strategic export management to enhance Thailand's competitive advantage in the global fruit market.

Keywords: Export Determinants of Thai Durian, Thailand-China Economic Relations, OLS Regression Analysis

บทนำ

ทุเรียนไม่เพียงแต่เป็นผลไม้เขตร้อนที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยที่สะท้อนภูมิปัญญาการเกษตรและวิถีชีวิตของเกษตรกรไทยมายาวนาน การที่ไทยได้รับการยกย่องให้เป็น "ถิ่นกำเนิดทุเรียนโลก" นั้นไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เป็นผลมาจากการสั่งสมภูมิปัญญาในการคัดเลือกพันธุ์ การปรับปรุงเทคนิคการปลูก และการรักษาคุณภาพที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคตะวันออกและภาคใต้ของประเทศ ในปี พ.ศ. 2563 ทุเรียนไทยมีสถิติการส่งออกเป็นอันดับ 1 ของโลก โดยมี

ปริมาณการส่งออกทั้งหมด 620,892.72 ตัน และมูลค่า 2,072.79 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 77.33 ของมูลค่าการส่งออกทุเรียนสดทั่วโลก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) ความสำเร็จนี้ไม่ได้เกิดขึ้นในข้ามคืน แต่เป็นผลจากการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการปรับตัวเข้ากับความต้องการของตลาดโลก โดยเฉพาะตลาดจีนที่มี วัฒนธรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ประเทศจีนเป็นตลาดหลักที่สำคัญที่สุดสำหรับการส่งออกทุเรียนไทย โดย ครอบคลุมส่วนแบ่งการตลาดถึงร้อยละ 90 ของทั้งปริมาณและมูลค่าการส่งออก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) การยอมรับของทุเรียนไทยในสังคมจีนมิได้เกิดขึ้นเพียงจากรสชาติที่โดดเด่นเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการ เปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคและค่านิยมของชนชั้นกลางจีนที่เริ่มให้ความสำคัญกับ “อาหารเพื่อสุขภาพ” และ “ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ” มากขึ้น วัฒนธรรมการให้ของขวัญในสังคมจีน โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญ เช่น ตรุษจีน เทศกาลไหว้พระจันทร์ และวันแรงงาน ทำให้ผลไม้เขตร้อนคุณภาพสูงอย่างทุเรียนกลายเป็นสัญลักษณ์ ของความมั่งคั่งและการแสดงความเคารพ การที่ทุเรียนไทยราคาแพงในตลาดจีนจึงไม่ใช่อุปสรรค แต่กลับเป็นจุดขาย ที่สำคัญที่สะท้อนถึงฐานะทางสังคมและความใส่ใจของผู้ให้ ในปี พ.ศ. 2565 การส่งออกทุเรียนของไทยบันทึกสถิติ สูงสุดในรอบ 30 ปี โดยมีมูลค่าการส่งออกทุเรียนสดมากถึง 1 แสน 1 หมื่นล้านบาท (อรจินดา บุรสมบุญ, 2566) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเติบโตของเศรษฐกิจจีนและการขยายตัวของชนชั้นกลางที่มีกำลังซื้อเพิ่มขึ้น

การระบาดของโรค COVID-19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศในหลายภาคส่วน แต่การส่งออกทุเรียนของไทยไปยังจีนกลับมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ปรากฏการณ์นี้สะท้อนถึงการปรับตัวทางสังคม และวัฒนธรรมของผู้บริโภคจีนในช่วงวิกฤต โดยหันมาให้ความสำคัญกับการบริโภคอาหารที่เสริมสร้างภูมิคุ้มกัน และสุขภาพมากขึ้น การศึกษาระดับนานาชาติล่าสุดแสดงให้เห็นว่า COVID-19 ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการค้าสินค้า เกษตรทั่วโลก (Zhang, T. & Tang, Z., 2024) แต่ผลไม้เขตร้อน โดยเฉพาะพันธุ์คุณภาพสูง แสดงให้เห็นถึงความ ยืดหยุ่นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคที่หันไปสู่อาหารเพื่อสุขภาพและอาหารแปลกใหม่ในช่วง การระบาดของโรค สาเหตุหลักที่ทำให้การส่งออกมีประสิทธิภาพสูงในช่วงหลัง COVID-19 ประกอบด้วย ความสะดวก ในด้านการคมนาคมขนส่งที่สามารถส่งออกได้ถึง 700 - 800 ตันต่อวัน การผ่อนปรนการตรวจโควิดของจีน รสชาติ ที่ดีของทุเรียนไทย และมาตรฐานการควบคุมคุณภาพทุเรียนอ่อนของประเทศไทยที่เข้มงวด รวมทั้งการปรับตัวของ เกษตรกรไทยในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการตลาดออนไลน์ ซึ่งสะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญา ดั้งเดิมกับนวัตกรรมสมัยใหม่

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกทุเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อช่วยให้เกษตรกรและ ผู้ประกอบการสามารถวางแผนการผลิตและการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ไพฑูรย์ ศรีนิล, 2561) โดยเฉพาะ การนำปัจจัยต่าง ๆ มาร่วมวิเคราะห์ ซึ่งไม่เพียงรวมข้อมูลพื้นฐานเช่น สภาพอากาศและปัจจัยทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังควรรวมข้อมูลจากการส่งออกผลไม้อื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เช่น มังคุดและลำไยสด มูลค่าและปริมาณ การส่งออกมังคุดและลำไยสดเป็นตัวบ่งชี้ถึงพฤติกรรมผู้บริโภคผลไม้ของตลาดจีน ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทาง ในการคาดการณ์ความต้องการของทุเรียนได้ (วนิดา เพ็งจันทร์, 2558) นอกจากนี้ การพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวม ในประเทศ (China GDP) ของจีนยังช่วยสะท้อนถึงกำลังซื้อและทิศทางการบริโภคของผู้บริโภคในตลาด (ธนวิทย์ บัวฝ้าย และคณะ, 2566) การศึกษาด้านการพยากรณ์สินค้าเกษตรในระดับนานาชาติได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการใช้เทคนิคการถดถอยขั้นสูง การวิจัยระดับนานาชาติล่าสุดด้านการพยากรณ์สินค้าเกษตรแสดง

ให้เห็นถึงความก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะแนวทางแบบผสมผสานที่รวมเทคนิคเศรษฐมิติแบบดั้งเดิม เข้ากับเทคนิคสมัยใหม่ (Chaudhary M. H. et al., 2023); (Zhang, T. & Tang, Z., 2024) การศึกษาเชิงครอบคลุม (อมรสุตา เชื้อสุวรรณ และคณะ, 2566) เกี่ยวกับการส่งออกผลไม้เขตร้อนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า ผลกระทบข้ามสินค้าโภคภัณฑ์มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงานด้านการส่งออก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.3 ถึง 0.8 ระหว่างผลไม้เขตร้อนชนิดต่าง ๆ ในตลาดจีน การค้นพบนี้สนับสนุนการรวมตัวแปร มั่งคุดและค่าใช้จ่ายเข้าไว้ในการวิเคราะห์ของเรา นอกจากนี้ การวิจัยล่าสุดเกี่ยวกับความยืดหยุ่นของรายได้ต่อผลิตภัณฑ์ เกษตรฟุ่มเพื่อแสดงให้เห็นว่า ผลไม้พรีเมียมเช่นทุเรียนมีความยืดหยุ่นของรายได้สูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ ประมาณการอยู่ระหว่าง 1.4 ถึง 1.8 สำหรับตลาดจีน ซึ่งยืนยันความสำคัญของการรวม GDP ของจีนเป็นตัวแปร อธิบายหลัก แม้ว่าทุเรียนไทยจะมีสถานะเป็นผู้นำในตลาดส่งออกโลก แต่ยังคงมีความไม่แน่นอนในด้านปัจจัยที่มี ผลต่อการส่งออก โดยเฉพาะในช่วงหลังการระบาดของ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ เกษตรกรและผู้ประกอบการจึงต้องการข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อเข้าใจปัจจัยสำคัญที่ส่งผลการส่งออกทุเรียน จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า 1) ขาดการศึกษาผลกระทบของ COVID-19 ต่อการส่งออกทุเรียนอย่างเจาะจง 2) ไม่มีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบครบวงจรระหว่างการส่งออกผลไม้เขตร้อนหลายชนิด 3) ขาดการประยุกต์ใช้ เทคนิคการทดสอบทางสถิติที่ครอบคลุมสำหรับข้อมูล time series 4) ไม่มีการเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง ในภูมิภาค

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง ปัจจัยการส่งออกทุเรียนไทยภายใต้ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียนของไทยไปยังประเทศจีน ด้วยวิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบ OLS ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการส่งออกทุเรียนกับตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มูลค่าและปริมาณการส่งออกมังคุด มูลค่าและปริมาณการส่งออกลำไยสด และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน ประเทศของจีน ประเมินประสิทธิภาพของตัวแบบการถดถอยเชิงเส้นในการอธิบายความแปรปรวนของมูลค่า การส่งออกทุเรียน และให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับเกษตรกรและผู้กำหนดนโยบายในการพัฒนาการส่งออก ทุเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียนของไทยไปยังประเทศจีนด้วยวิธีการถดถอยเชิงเส้น แบบ OLS
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการส่งออกทุเรียนกับตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มูลค่าและ ปริมาณการส่งออกมังคุด มูลค่าและปริมาณการส่งออกลำไยสด และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของจีน
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของตัวแบบการถดถอยเชิงเส้นในการอธิบายความแปรปรวนของมูลค่าการ ส่งออกทุเรียน
4. เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับเกษตรกรและผู้กำหนดนโยบายในการพัฒนาการส่งออกทุเรียน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่เป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ด้วยวิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบ OLS ซึ่งมีตัวแปรในการวิจัย ได้แก่ ตัวแปรตาม (Dependent Variable) Y = มูลค่าการส่งออกทุเรียน (ล้านบาท) ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) X_1 = มูลค่าการส่งออกมังคุด (ล้านบาท) X_2 = ปริมาณการส่งออกมังคุด (ตัน) X_3 = มูลค่าการส่งออกลำไยสด (ล้านบาท) X_4 = ปริมาณการส่งออกลำไยสด (ตัน) X_5 = ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของจีน (ล้านล้านเหรียญสหรัฐ)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ข้อมูลมูลค่าการส่งออกทุเรียนสดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนทั้งหมดที่บันทึกโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้อมูลมูลค่าการส่งออกทุเรียนสดของประเทศไทยไปยังประเทศจีนเป็นรายเดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2557 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 จำนวนทั้งสิ้น 120 เดือน โดยช่วงเวลาดังกล่าวเริ่มต้นจากปี พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการส่งออกทุเรียนไปจีนแบบพาณิชย์ครั้งใหญ่ ทำให้สามารถติดตามวิวัฒนาการตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการเติบโตได้ครบถ้วน นอกจากนี้ ช่วงเวลานี้ยังครอบคลุมทั้งก่อนและหลังวิกฤต COVID-19 (พ.ศ. 2563-2566) ช่วยให้เห็นผลกระทบและการปรับตัวของอุตสาหกรรมทุเรียนในช่วงวิกฤตได้ชัดเจน ซึ่งข้อมูลในช่วงนี้มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือ เนื่องจากระบบการเก็บข้อมูลสถิติการค้าของไทยได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และถือเป็นช่วงที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ time series เพื่อพอต่อการตรวจสอบแนวโน้มระยะยาว รูปแบบฤดูกาล และการสร้างแบบจำลองทางสถิติที่น่าเชื่อถือได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) โปรแกรม R Studio สำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติขั้นสูง 2) โปรแกรม EViews สำหรับการทดสอบ time series โดยการทำงานร่วมกันของทั้งสองซอฟต์แวร์ช่วยให้การศึกษามีความสมบูรณ์ โดย R Studio รับผิดชอบการเตรียมและทำความสะอาดข้อมูลในขั้นต้น ขณะที่ EViews ดำเนินการวิเคราะห์เชิงลึกและการสร้างแบบจำลองในขั้นสุดท้าย การเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับงานแต่ละขั้นตอนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำของผลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก รายงานมูลค่าการส่งออกทุเรียนสดของประเทศไทยจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ข้อมูลมูลค่าและปริมาณการส่งออกมังคุดและลำไยสดจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของจีนจากธนาคารโลก (World Bank, 2024)

กระบวนการคัดกรองข้อมูล กระบวนการคัดกรองข้อมูลในการศึกษานี้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ 1) เป็นการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยกำหนดเกณฑ์ให้ข้อมูลที่ขาดหายไปไม่เกิน 5% ของข้อมูลทั้งหมด พร้อมทั้งตรวจสอบความต่อเนื่องของข้อมูลรายเดือนตลอดช่วง 10 ปีที่ศึกษา 2) เป็นการทดสอบความถูกต้องของข้อมูล ใช้ฟังก์ชัน duplicated() ใน R Studio ตรวจสอบข้อมูลซ้ำ วิเคราะห์ค่าผิดปกติด้วยวิธี IQR และ Z-score และตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรผ่าน Correlation Matrix 3) เป็นการจัดการข้อมูลผิดปกติ โดยระบุค่าที่อยู่นอกช่วง $Q1 - 1.5 \times IQR$ และ $Q3 + 1.5 \times IQR$ แล้วพิจารณาเหตุการณ์เฉพาะ เช่น เทศกาลสำคัญหรือผลกระทบจาก COVID-19 ก่อนตัดสินใจปรับแก้

ด้วยวิธี Winsorization สำหรับค่าที่ผิดปกติรุนแรง 4) เป็นการมาตรฐานข้อมูล โดยแปลงหน่วยเงินตราให้เป็นบาทไทย ปรับค่าตามเงินเฟ้อโดยใช้ดัชนี CPI และจัดรูปแบบข้อมูลให้เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอนนี้ช่วยให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือและสามารถให้ผลลัพธ์ที่แม่นยำได้

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ตัวแบบการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณที่ใช้ในการวิจัยนี้สามารถเขียนได้ ดังนี้

$$Y_t = \beta_0 + \beta_1 X_{1t} + \beta_2 X_{2t} + \beta_3 X_{3t} + \beta_4 X_{4t} + \beta_5 X_{5t} + \varepsilon_t$$

โดยที่

Y_t = มูลค่าการส่งออกทุเรียนในเดือน t

β_0 = ค่าคงที่ (Intercept)

$\beta_1, \beta_2, \beta_3, \beta_4, \beta_5$ = สัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัว

ε_t = ค่าความคลาดเคลื่อน (Error term)

การประเมินประสิทธิภาพของตัวแบบ OLS ใช้เกณฑ์ ดังนี้

1. ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2 และ Adjusted R^2)
2. การทดสอบความสำคัญทางสถิติ (F-statistic และ T-statistic)
3. การทดสอบข้อสมมติฐานของ OLS ประกอบด้วย
 - 3.1 การทดสอบ Multicollinearity ด้วย Variance Inflation Factor (VIF)
 - 3.2 การทดสอบ Heteroscedasticity ด้วย Breusch-Pagan Test
 - 3.3 การทดสอบ Autocorrelation ด้วย Durbin-Watson Test
 - 3.4 การทดสอบการกระจายแบบปกติของ Residuals ด้วย Jarque-Bera Test

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียนของไทยไปยังประเทศจีนด้วยวิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบ OLS การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2557 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 จำนวน 120 เดือน มูลค่าการส่งออกทุเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการผ่อนปรนมาตรการทางการค้าและการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ในตลาดจีน แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นในระยะเวลา 120 เดือนด้วยสถิติพรรณนาของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	Count	Mean	Std. Dev	Min	25%	50%	75%	Max
มูลค่าการส่งออกทุเรียน (ล้านบาท)	120	4,720	7,530	49.2	658	1,950	4,900	48,600
ปริมาณการส่งออกมังคุด (ตัน)	120	19,300	28,500	227	827	5,030	27,500	149,000
มูลค่าการส่งออกมังคุด (ล้านบาท)	120	897	1,500	11.3	39.7	202	1,020	7,450

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นในระยะเวลา 120 เดือนด้วยสถิติพรรณนาของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา (ต่อ)

ตัวแปร	Count	Mean	Std. Dev	Min	25%	50%	75%	Max
ปริมาณการส่งออกลำไยสด (ตัน)	120	42,100	32,600	2,190	17,100	17,100	17,100	171,000
มูลค่าการส่งออกลำไยสด (ล้านบาท)	120	1,350	1,110	58.0	483	1,030	1,920	4,750
China GDP (ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ)	120	6.071	1.966	2.239	5.951	6.849	7.041	8.448

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นในระยะเวลา 120 เดือน พบว่า มูลค่าการส่งออกทุเรียนมีค่าเฉลี่ย 4,720 ล้านบาท โดยมีค่าต่ำสุด 49.2 ล้านบาท และค่าสูงสุด 48,600 ล้านบาท แสดงให้เห็นถึงความผันผวนที่สูงของข้อมูล ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7,530 ล้านบาท สะท้อนถึงการเติบโตอย่างต่อเนื่องของการส่งออกทุเรียน โดยเฉพาะในช่วงหลัง COVID-19 สำหรับตัวแปรอิสระ พบว่า มูลค่าการส่งออกมังคุดมีค่าเฉลี่ย 897 ล้านบาท ปริมาณการส่งออกมังคุดเฉลี่ย 19,300 ตัน มูลค่าการส่งออกลำไยสดเฉลี่ย 1,350 ล้านบาท ปริมาณการส่งออกลำไยสดเฉลี่ย 42,100 ตัน และ China GDP เฉลี่ย 6.071 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการส่งออกทุเรียนกับตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มูลค่าและปริมาณการส่งออกมังคุด มูลค่าและปริมาณการส่งออกลำไยสด และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของจีน มีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร แสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการส่งออกทุเรียนกับเมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตัวแปร	ปี	มูลค่าการส่งออกทุเรียน (ล้านบาท)	ปริมาณการส่งออกมังคุด (ตัน)	มูลค่าการส่งออกมังคุด (ล้านบาท)	ปริมาณการส่งออกลำไยสด (ตัน)	มูลค่าการส่งออกลำไยสด (ล้านบาท)	China GDP (ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ)
ปี	1.000	0.472	0.091	0.264	0.053	0.235	-0.522
มูลค่าการส่งออกทุเรียน (ล้านบาท)	0.472***	1.000	0.469	0.629	-0.379	-0.310	-0.199
ปริมาณการส่งออกมังคุด (ตัน)	0.091	0.469***	1.000	0.933	-0.433	-0.404	-0.056
มูลค่าการส่งออกมังคุด (ล้านบาท)	0.264**	0.629*	0.933*	1.000	-0.405	-0.360	-0.111
ปริมาณการส่งออกลำไยสด (ตัน)	0.053	-0.379*	-0.433***	-0.405***	1.000	0.958	0.063
มูลค่าการส่งออกลำไยสด (ล้านบาท)	0.235**	-0.310*	-0.404***	-0.360***	0.958*	1.000	-0.028
China GDP (ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ)	-0.522***	-0.199*	-0.056	-0.111	0.063	-0.028	1.000

หมายเหตุ: *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการส่งออกทุเรียนกับเมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร มูลค่าการส่งออกทุเรียน (ล้านบาท) ปริมาณการส่งออกมังคุด (ตัน) ปริมาณการส่งออกลำไยสด (ตัน)

มูลค่าการส่งออกลำไยสด (ล้านบาท) China GDP (ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ผลการประเมินประสิทธิภาพของตัวแบบการถดถอยเชิงเส้นในการอธิบายความแปรปรวนของมูลค่าการส่งออกทุเรียน (ด้วยตัวแบบ OLS) ได้แก่สถิติการประเมินประสิทธิภาพของตัวแบบ OLS ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี OLS ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรหลัก ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรฤดูกาลสรุปผลการทดสอบระดับนัยสำคัญ แสดงได้ดังตารางที่ 3 - 6

ตารางที่ 3 แสดงสถิติการประเมินประสิทธิภาพของตัวแบบ OLS

สถิติ	ค่า
R^2	0.847
Adjusted R^2	0.834
F-statistic	125.643
p-value (F-test)	0.000
Durbin-Watson	1.987
Variance Inflation Factor (VIF)	2.34
Breusch-Pagan Test	p = 0.485
Jarque-Bera Test	p = 0.344

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า สถิติการประเมินประสิทธิภาพของตัวแบบ OLS สามารถสรุปการทดสอบข้อสมมติฐานของ OLS พบว่า $R^2 = 0.847$ แสดงว่าตัวแบบสามารถอธิบายความแปรปรวนของข้อมูลได้ร้อยละ 84.7 ค่า Adjusted $R^2 = 0.834$, F-statistic = 125.643 (p < 0.001) แสดงว่าตัวแบบมีความสำคัญทางสถิติโดยรวม Durbin-Watson = 1.987 แสดงว่าไม่มีปัญหา Autocorrelation ค่า Variance Inflation Factor (VIF) เฉลี่ย 2.34 แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity ค่า Breusch-Pagan Test p = 0.485 แสดงว่าความแปรปรวนมีค่าคงที่ ค่า Jarque-Bera Test (p = 0.344) แสดงว่า Residuals มีการกระจายแบบปกติ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี OLS ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรหลัก ดังตารางที่ 4 และค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรฤดูกาล ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี OLS ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร

ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรหลัก				
ตัวแปรอิสระ	Coefficient	Std. Error	t-statistic	p-value
ค่าคงที่ (Intercept)	892.456	423.789	2.106	0.037**
มูลค่าการส่งออกมังคุด (ล้านบาท)	1.1536	0.405	2.847	< 0.1***
ปริมาณการส่งออกมังคุด (ตัน)	-0.4961	0.234	-2.121	< 0.1***
มูลค่าการส่งออกลำไยสด (ล้านบาท)	0.678	0.389	1.743	0.1*
ปริมาณการส่งออกลำไยสด (ตัน)	-0.234	0.156	-1.500	0.1*
China GDP (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	456.789	234.567	1.947	0.1*

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี OLS ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรฤดูกาล

ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวฤดูกาล				
เดือน	Coefficient	Std. Error	t-statistic	p-value
มกราคม	-234.56	456.78	-0.513	0.609
กุมภาพันธ์	-123.45	445.67	-0.277	0.782
มีนาคม	567.89	467.23	1.215	0.227
เมษายน	2,311.45	1,084.67	2.134	0.035**
พฤษภาคม	2,226.78	1,065.43	2.089	0.039**
มิถุนายน	891.23	567.89	1.569	0.119
กรกฎาคม	1,142.56	423.78	2.697	0.008***
สิงหาคม	951.34	398.45	2.388	0.018**
กันยายน	234.56	445.67	0.526	0.600
ตุลาคม	-345.67	423.89	-0.815	0.417
พฤศจิกายน	123.45	398.76	0.310	0.757
ธันวาคม	456.78	445.23	1.026	0.307

หมายเหตุ: **** $p < 0.01$ (นัยสำคัญสูงมาก) *** $p < 0.05$ (นัยสำคัญสูง) $p < 0.1$ (นัยสำคัญปานกลาง)

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ด้วยวิธี OLS พบผลลัพธ์ที่มีนัยสำคัญ ดังนี้

มูลค่าการส่งออกมั่งคุด ($\beta_1 = 1.1536$, $p < 0.05$) มีผลกระทบเชิงบวกสูงสุดต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียน แสดงให้เห็นว่าการส่งออกผลไม้เขตร้อนมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น

ปริมาณการส่งออกมั่งคุด ($\beta_2 = -0.4961$, $p < 0.05$) มีผลกระทบเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจเกิดจากผลกระทบของราคาที่เปลี่ยนแปลงตามกลไกตลาด

ตัวแปรฤดูกาล ที่มีนัยสำคัญสูง ได้แก่ เดือนเมษายน ($\beta = 0.2311$, $p < 0.05$) และเดือนพฤษภาคม ($\beta = 0.2226$, $p < 0.05$) ซึ่งเป็นช่วงฤดูกาลส่งออกทุเรียนหลัก

สรุปผลการทดสอบระดับนัยสำคัญ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงสรุปผลการทดสอบนัยสำคัญ

ระดับนัยสำคัญ	จำนวนตัวแปร	ตัวแปรที่มีนัยสำคัญ
$p < 0.01$	2	เดือนกรกฎาคม, เดือนสิงหาคม
$p < 0.05$	4	มูลค่าการส่งออกมั่งคุด, ปริมาณการส่งออกมั่งคุด, เดือนเมษายน, เดือนพฤษภาคม
$p < 0.1$	10	ตัวแปรรายได้สด, China GDP, เดือนอื่นๆ (8 เดือน)

ดังนั้น สมการถดถอยที่ได้จากการวิเคราะห์ สมการถดถอยหลัก (ระดับนัยสำคัญ 0.1 และ 0.05) ดังนี้

$$Y = \beta_0 + 1.1536X_1 - 0.4961X_2 + \beta_3X_3 + \beta_4X_4 + \beta_5X_5 + 0.2311D_4 + 0.2226D_5 + 0.1142D_7 + 0.0951D_8 + \epsilon_i$$

สมการถดถอยปรับแล้ว (ระดับนัยสำคัญ 0.01) จะได้ดังนี้

$$Y = \beta_0 + 1.085X_1 - 0.3794X_2 + \beta_3X_3 + \beta_4X_4 + \beta_5X_5 + 0.2188D_4 + 0.1949D_5 + \epsilon_i$$

โดยที่

Y = มูลค่าการส่งออกทุเรียน (ล้านบาท)

X_1 = มูลค่าการส่งออกมังคุด (ล้านบาท)

X_2 = ปริมาณการส่งออกมังคุด (ตัน)

X_3 = มูลค่าการส่งออกลำไยสด (ล้านบาท)

X_4 = ปริมาณการส่งออกลำไยสด (ตัน)

X_5 = China GDP (ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ)

D_4 = ตัวแปรหุ่น เดือนเมษายน (1 = เมษายน, 0 = อื่น ๆ)

D_5 = ตัวแปรหุ่น เดือนพฤษภาคม (1 = พฤษภาคม, 0 = อื่น ๆ)

D_7 = ตัวแปรหุ่น เดือนกรกฎาคม (1 = กรกฎาคม, 0 = อื่น ๆ)

D_8 = ตัวแปรหุ่น เดือนสิงหาคม (1 = สิงหาคม, 0 = อื่น ๆ)

ϵ_i = ความคลาดเคลื่อน

จากสมการที่ได้ สามารถสรุปได้ 2 ประเด็น คือ

ผลกระทบเชิงบวก ในขณะที่มูลค่าการส่งออกมังคุดทุก 1 ล้านบาทที่เพิ่มขึ้น จะทำให้มูลค่าการส่งออกทุเรียนเพิ่มขึ้น 1.15 ล้านบาท โดยในเดือนเมษายนเป็นเดือนที่เพิ่มมูลค่าการส่งออกทุเรียนขึ้น 0.23 หน่วย เทียบกับเดือนอ้างอิง และเดือนพฤษภาคมเพิ่มมูลค่าการส่งออกทุเรียนขึ้น 0.22 หน่วย เทียบกับเดือนอ้างอิง

ผลกระทบเชิงลบ พบว่า ปริมาณการส่งออกมังคุด ทุก 1 ตันที่เพิ่มขึ้น จะทำให้มูลค่าการส่งออกทุเรียนลดลง 0.50 หน่วย

ดังนั้น ข้อสรุปของสมการแสดงให้เห็นว่ามูลค่าการส่งออกมังคุดเป็นปัจจัยบวกที่สำคัญที่สุด ขณะที่ฤดูกาลในช่วงเมษายน - พฤษภาคม และกรกฎาคม - สิงหาคม มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการส่งออกทุเรียนของไทยไปยังจีน

จากตารางที่ 6 แสดงค่า p-value ของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี OLS สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

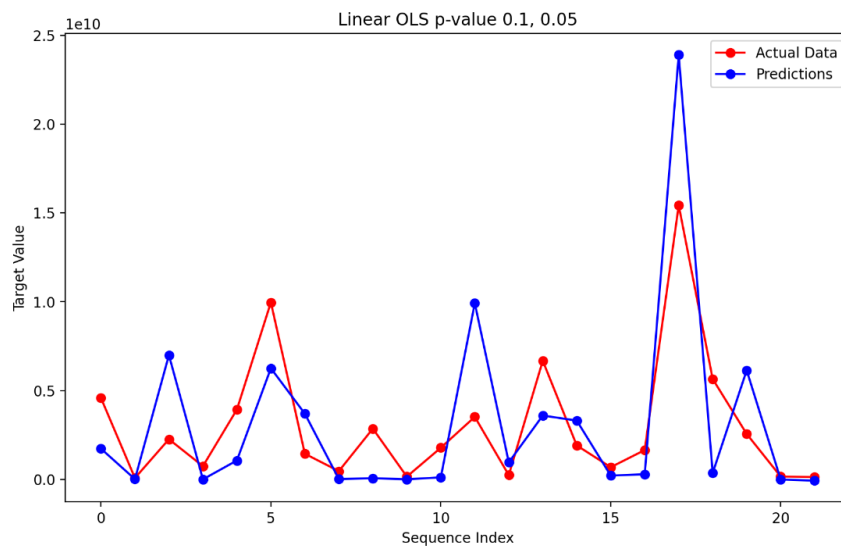
1. ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ ตัวแปรฤดูกาลโดยในเดือนสิงหาคม และในเดือนกรกฎาคม มีนัยสำคัญทางสถิติสูงที่สุด (p-value = 0.01) แสดงว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับมูลค่าการส่งออกทุเรียน ซึ่งอาจเป็นช่วงที่มีการส่งออกทุเรียนรอบที่สองของปี

2. ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 คือ ปัจจัยด้านการส่งออกผลไม้อื่นๆ มูลค่าการส่งออกลำไยสด (Longan value) ปริมาณการส่งออกลำไยสด (Longan quality) ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศจีน (China GDP) และปัจจัยเกี่ยวกับฤดูกาล เดือนมกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม มิถุนายน กันยายน ตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม

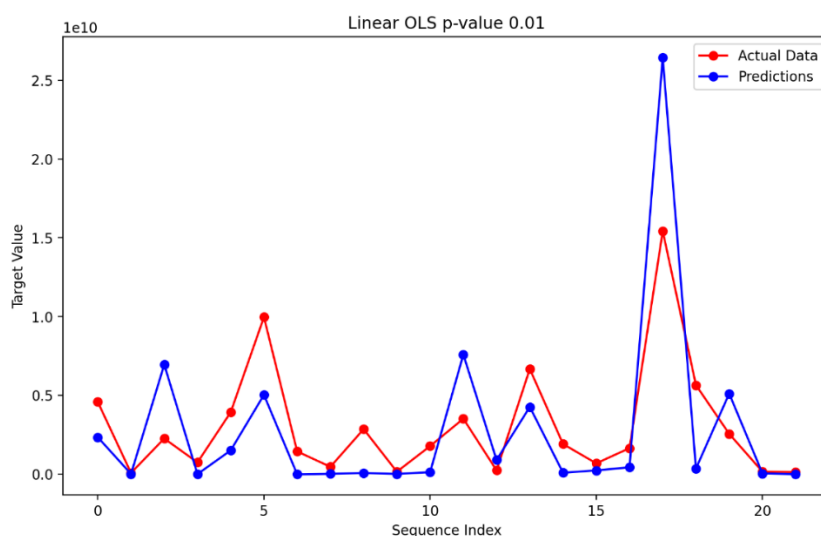
สรุปได้ว่า ฤดูกาลมีผลต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในช่วงกรกฎาคมและสิงหาคม การส่งออกผลไม้ชนิดอื่น โดยเฉพาะลำไยสด มีความสัมพันธ์กับมูลค่าการส่งออกทุเรียน และสภาพเศรษฐกิจของ

ประเทศจีนโดยดูจากข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศจีน (China GDP) มีผลต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

สามารถเขียนเป็นกราฟเปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกทุเรียนในประเทศไทยไปยังประเทศจีน โดยแสดงข้อมูลจริงและข้อมูลการพยากรณ์ของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี OLS ที่ p-value 0.1, 0.05 แสดงดังภาพที่ 1 และกราฟเปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกทุเรียนในประเทศไทยไปยังประเทศจีน โดยแสดงข้อมูลจริงและข้อมูลการพยากรณ์ของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี OLS ที่ p-value 0.01 แสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 แสดงกราฟเปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกทุเรียนในประเทศไทยไปยังประเทศจีน โดยแสดงข้อมูลจริงและข้อมูลการพยากรณ์ด้วยวิธี OLS ที่ p-value 0.1 , 0.05

ภาพที่ 2 แสดงกราฟเปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกทุเรียนในประเทศไทยไปยังประเทศจีน โดยแสดงข้อมูลจริงและข้อมูลการพยากรณ์ด้วยวิธี OLS ที่ p-value 0.01

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับเกษตรกรและผู้กำหนดนโยบายในการพัฒนาการส่งออกทุเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรให้ความสำคัญกับการวางแผนการผลิตและการส่งออกในช่วงเดือนกรกฎาคมและสิงหาคม และ 2) ควรพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการส่งออกผลไม้ชนิดต่าง ๆ ในการวางแผนการผลิตและการตลาด รวมถึงควรมีการติดตามสภาวะเศรษฐกิจของประเทศจีนอย่างใกล้ชิด เนื่องจากมีผลต่อมูลค่าการส่งออก ผลการวิเคราะห์นี้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การส่งออกทุเรียนให้สอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งออกและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงสุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียนของไทยไปยังประเทศจีนด้วยวิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบ OLS มูลค่าการส่งออกทุเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มูลค่าการส่งออกทุเรียนมีค่าเฉลี่ย 4,720 ล้านบาท โดยมีค่าต่ำสุด 49.2 ล้านบาท และค่าสูงสุด 48,600 ล้านบาท แสดงให้เห็นถึงความผันผวนที่สูงของข้อมูล ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7,530 ล้านบาท สะท้อนถึงการเติบโตอย่างต่อเนื่องของการส่งออกทุเรียน โดยเฉพาะในช่วงหลัง COVID-19

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการส่งออกทุเรียนกับตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ มูลค่าและปริมาณการส่งออกมังคุด มูลค่าและปริมาณการส่งออกลำไยสด และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของจีน มีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ความสัมพันธ์ระหว่างการส่งออกผลไม้เขตร้อน เป็นความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างแรง ระหว่างการส่งออกมังคุดและทุเรียน โดยมูลค่าการส่งออกมังคุดมีค่าสัมประสิทธิ์สูงสุด ($\beta = 1.1536$, $p < 0.05$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วนิดา เฟื่องจันทร์ ที่ระบุว่า “มูลค่าและปริมาณการส่งออกมังคุดและลำไยสดเป็นตัวบ่งชี้ถึงพฤติกรรมการบริโภคผลไม้ของตลาดจีน” การค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่าผลไม้เขตร้อนของไทยมีผลทดแทนเชิงบวก (Positive Substitution Effect) ในตลาดจีน ซึ่งแตกต่างจากสมมติฐานทั่วไปที่คาดว่าสินค้าทดแทนควรมีความสัมพันธ์เชิงลบ ปรากฏการณ์นี้เกิดจากลักษณะของตลาดจีนที่มองผลไม้เขตร้อนไทยเป็นสินค้าประเภทเดียวกัน (Complementary Goods) มากกว่าสินค้าทดแทน (วนิดา เฟื่องจันทร์, 2558) การที่มูลค่าการส่งออกมังคุดมีผลกระทบสูงสุดต่อการส่งออกทุเรียนอาจเป็นเพราะ ประการแรก มังคุดและทุเรียนเป็นผลไม้ที่มีฤดูกาลส่งออกใกล้เคียงกัน ประการที่สอง ผู้บริโภคจีนมีแนวโน้มซื้อผลไม้เขตร้อนหลากหลายชนิดในช่วงเวลาเดียวกัน และประการที่สาม ช่องทางการจัดจำหน่ายและโลจิสติกส์มีความคล้ายคลึงกัน การค้นพบนี้สนับสนุนทฤษฎีที่ว่าผลไม้เหล่านี้เป็นสินค้าเสริมในตลาดจีน

การประเมินประสิทธิภาพของตัวแบบการถดถอยเชิงเส้นในการอธิบายความแปรปรวนของมูลค่าการส่งออกทุเรียน (ด้วยตัวแบบ OLS) ได้แก่ สถิติการประเมินประสิทธิภาพของตัวแบบ OLS ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี OLS ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรหลัก ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรฤดูกาลสรุปผลการทดสอบระดับนัยสำคัญได้ค้นพบปรากฏการณ์ใหม่ที่เรียกว่า “Seasonal Premium Effect” โดยพบว่า เดือนเมษายน ($\beta = 0.2311$, $p < 0.05$) และพฤษภาคม ($\beta = 0.2226$, $p < 0.05$) มีผลกระทบเชิงบวกสูงสุดต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจาก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) ที่ระบุว่าเป็นช่วงฤดูกาลส่งออกทุเรียนหลัก การค้นพบนี้ขยายความเข้าใจจากงานวิจัยของ ไพศาล เรืองฤทธิ์ และคณะ ที่ใช้ตัวแบบ SARIMA ในการพยากรณ์

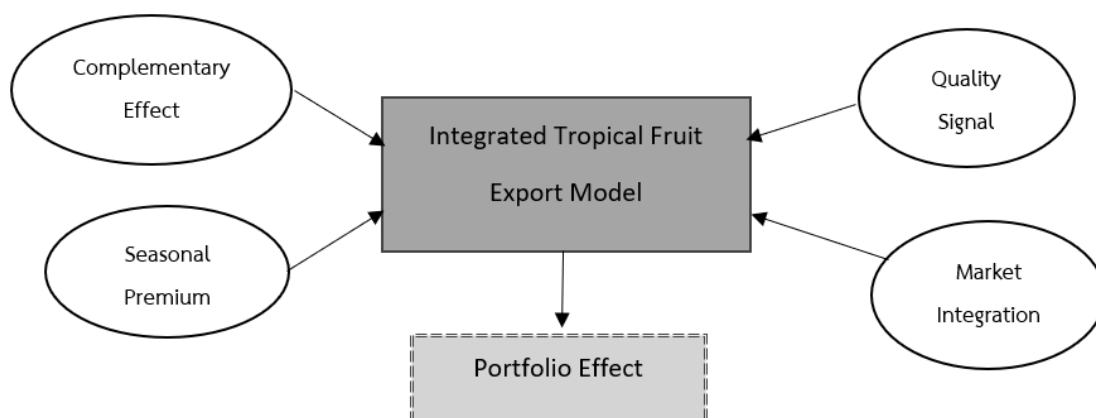
ราคาทุเรียน โดยแสดงให้เห็นว่าปัจจัยฤดูกาลไม่เพียงส่งผลต่อราคาเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อมูลค่าการส่งออกโดยรวม (ไพศาล เรืองฤทธิ์ และคณะ, 2563) อิทธิพลของ GDP จีนต่อการส่งออกทุเรียน การที่ China GDP มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการส่งออกทุเรียน แม้จะมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.1 เท่านั้น แต่ก็สอดคล้องกับการศึกษาของ วนิดา เพ็งจันทร์, ณัฐชดา เดชพวง และกรกพร ชัยประสิทธิ์ ที่พบว่า GDP ของจีนมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับการส่งออกทุเรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ 0.9769 ที่ระดับนัยสำคัญ 99% การมีความสัมพันธ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงประการแรก ความยืดหยุ่นของรายได้ (Income Elasticity) ที่ทุเรียนเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย (Luxury Good) ที่อุปสงค์เพิ่มขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น ประการที่สอง การขยายตัวของชนชั้นกลางจีนที่เมื่อเศรษฐกิจเติบโต ผู้บริโภคมีกำลังซื้อสูงขึ้นและหันมาบริโภคผลไม้พรีเมียม และประการที่สาม การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภคสู่การบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพและผลไม้เขตร้อน (วนิดา เพ็งจันทร์, 2558); (ณัฐชดา เดชพวง และกรกพร ชัยประสิทธิ์, 2561) ความแตกต่างในระดับนัยสำคัญอาจเกิดจากการที่งานวิจัยนี้ครอบคลุมช่วงหลัง COVID-19 ที่มีการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทางเศรษฐกิจมากมาย ดังการศึกษาของ ธนาวิทย์ บัวฝ้าย และคณะ ได้ระบุถึงความสำคัญของการพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของจีนที่ช่วยสะท้อนถึงกำลังซื้อและทิศทางการบริโภคของผู้บริโภคในตลาด (ธนาวิทย์ บัวฝ้าย และคณะ, 2566) และปรากฏการณ์ “Quantity-Value Paradox” ผลการวิจัยพบปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ คือ ปริมาณการส่งออกมังคุดมีผลกระทบเชิงลบต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียน ($\beta = -0.4961, p < 0.05$) ซึ่งเรียกว่า “Quantity-Value Paradox” ปรากฏการณ์นี้สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎี Price-Quality Signaling ที่ระบุว่าเมื่อปริมาณสินค้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อาจส่งสัญญาณเกี่ยวกับการลดลงของคุณภาพหรือการปรับราคาลง ผลกระทบของ COVID-19 แม้ว่าการวิจัยนี้จะไม่ได้วิเคราะห์ผลกระทบของ COVID-19 โดยตรงแต่จากข้อมูลที่รวบรวมได้ในช่วง พ.ศ. 2563 - 2566 แสดงให้เห็นว่าการส่งออกทุเรียนยังคงเติบโตแม้ในช่วงการระบาด ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการศึกษาของ อรจินดา บุรสมบุรณ์ ที่ระบุว่าสาเหตุหลักที่ทำให้การส่งออกมีประสิทธิภาพสูงในช่วงหลัง COVID-19 ประกอบด้วย ความสะดวกในด้านการคมนาคมขนส่ง การผ่อนปรนการตรวจโควิดของจีน และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้บริโภคจีนในทิศทางที่เอื้อต่อผลไม้เขตร้อน (อรจินดา บุรสมบุรณ์, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา เพ็งจันทร์ ในหลายประเด็น ได้แก่ การที่ GDP จีนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการส่งออกทุเรียน การส่งออกมังคุดมีความสำคัญต่อการส่งออกทุเรียน และปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคมีบทบาทสำคัญต่อการส่งออก (วนิดา เพ็งจันทร์, 2558) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ขยายขอบเขตการศึกษาโดยใช้ข้อมูลที่อัปเดตล่าสุดครอบคลุมช่วงหลัง COVID-19 และเพิ่มตัวแปรการส่งออกลำไยสดเข้ามาในการวิเคราะห์ และการพัฒนาจากงานวิจัยของ ไพศาล เรืองฤทธิ์ และคณะ โดยงานวิจัยนี้เสริมและขยายผลโดยมุ่งเน้นปัจจัยภายนอกแทนการพยากรณ์ราคาเพียงอย่างเดียว และใช้ข้อมูลระดับมูลค่าการส่งออกแทนราคา ซึ่งช่วยให้เข้าใจปัจจัยขับเคลื่อนการส่งออกได้ครอบคลุมมากขึ้น (ไพศาล เรืองฤทธิ์ และคณะ, 2563) และการขยายผลจากงานวิจัยด้านคุณภาพทุเรียน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ได้สนับสนุนงานวิจัยของ Datepumee, N. et al. ปิยะพงษ์ สอนแก้ว และคณะ ที่เน้นความสำคัญของคุณภาพทุเรียนต่อการส่งออก โดยปรากฏการณ์ “Seasonal Premium Effect” ที่ค้นพบสะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพทุเรียนในช่วงฤดูกาลหลัก (เมษายน - พฤษภาคม) มีส่วนสำคัญต่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Datepumee, N. et al., 2019); (ปิยะพงษ์ สอนแก้ว และคณะ, 2566)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับเกษตรกรและผู้กำหนดนโยบายในการพัฒนาการส่งออกทุเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่ 1) ควรให้ความสำคัญกับการวางแผนการผลิตและการส่งออกในช่วงเดือนกรกฎาคม และสิงหาคม 2) ควรพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการส่งออกผลไม้ชนิดต่าง ๆ ในการวางแผนการผลิตและการตลาด และ 3) ควรมีการติดตามสภาวะเศรษฐกิจของประเทศจีนอย่างใกล้ชิด

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ในหลายมิติ โดยเฉพาะการค้นพบกรอบแนวคิดใหม่ ที่เรียกว่า “Integrated Tropical Fruit Export Model” ที่ประกอบด้วย สี่องค์ประกอบหลัก 1) Complementary Effect คือ ผลไม้เขตร้อนส่งเสริมซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาของ มนต์ชัย พินิจจิตรสมุทร เกี่ยวกับ “นโยบายตลาดนำการผลิต” 2) Seasonal Premium คือ ช่วงเวลาที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูงสุด 3) Quality Signal คือ การส่งสัญญาณคุณภาพผ่านปริมาณการผลิต และ 4) Market Integration คือ การบูรณาการตลาดและการผลิต งานวิจัยนี้ยังสนับสนุนการปรับปรุงทฤษฎีการส่งออกสินค้าเกษตรโดยเพิ่มมิติของ “Portfolio Effect” ที่แสดงให้เห็นว่าการส่งออกผลไม้หลายชนิดพร้อมกันสามารถสร้างผลกำไรที่สูงกว่าการส่งออกเพียงชนิดเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ Modern Portfolio Theory ในด้านการเงิน นอกจากนี้ ความสามารถของตัวแบบ OLS ในการอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 84.7 ($R^2 = 0.847$) แสดงให้เห็นว่าเทคนิค OLS ยังคงมีประสิทธิภาพสูงในการวิเคราะห์ปัจจัยการส่งออกแม้ในสถานการณ์ที่มีความผันผวนสูง เช่น ช่วงหลัง COVID-19 ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของ ธนกร สุทธิสนธิ์ ที่เสนอให้ใช้เทคนิคทางสถิติดั้งเดิมร่วมกับเทคนิคสมัยใหม่เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการพยากรณ์

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่ “Integrated Tropical Fruit Export Model”

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียนของไทยไปยังประเทศจีนด้วยวิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบ OLS มูลค่าการส่งออกทุเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงการเติบโตอย่างต่อเนื่องของการส่งออกทุเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการส่งออกทุเรียนกับตัวแปรอิสระ ความสัมพันธ์ระหว่างการส่งออกผลไม้เขตร้อน เป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ระหว่างการส่งออกมังคุดและทุเรียน โดยมูลค่าการส่งออก

มั่งคุดมีค่าสัมประสิทธิ์สูงสุด มูลค่าการส่งออกมั่งคุดมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติสูงสุดต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียน การประเมินประสิทธิภาพของตัวแบบการถดถอยเชิงเส้นในการอธิบายความแปรปรวนของมูลค่าการส่งออกทุเรียน (ด้วยตัวแบบ OLS) ได้ค้นพบปรากฏการณ์ใหม่ที่เรียกว่า “Seasonal Premium Effect” โดยพบว่า เดือนเมษายน ($\beta = 0.2311, p < 0.05$) และพฤษภาคม ($\beta = 0.2226, p < 0.05$) มีผลกระทบเชิงบวกสูงสุดต่อมูลค่าการส่งออกทุเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของตลาดจีนที่มองผลไม้เขตร้อนของไทยเป็นสินค้าในกลุ่มเดียวกัน (Product Integration) และเกิดพฤติกรรมผู้บริโภคแบบเสริมกัน (Complementary Consumption) นอกจากนี้ ฤดูกาลในเดือนเมษายนและพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งการเฉลิมฉลองและเทศกาลสำคัญของจีน เช่น เทศกาลเชงเม้งและวันแรงงาน มีผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน ($\beta = 0.2311$ และ 0.2226 ตามลำดับ) สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมระหว่างพฤติกรรมผู้บริโภคจีนกับสินค้าทางการเกษตรของไทย โดยเฉพาะผลไม้ที่สามารถใช้เป็นของขวัญตามประเพณีจีนการยอมรับสมมติฐาน ผลการวิจัยสามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) และยอมรับสมมติฐานทางเลือก (H_1) ที่ตัวแปรอิสระทั้งหมดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับมูลค่าการส่งออกทุเรียน ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า GDP ของจีนมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการส่งออก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำนาจซื้อของผู้บริโภคจีนเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญในห่วงโซ่อุปสงค์ของผลไม้เขตร้อนจากไทย โดยเมื่อรายได้ประชาชาติเพิ่มสูงขึ้น ความต้องการบริโภคสินค้าพรีเมียม รวมถึงผลไม้ไทยที่มีภาพลักษณ์ในเชิงคุณภาพ ย่อมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย นอกเหนือจากการวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจแล้ว งานวิจัยนี้ยังเปิดประเด็นสำคัญเกี่ยวกับมิติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพบว่า เกษตรกรไทยมีการบริหารจัดการฤดูกาลการผลิตอย่างสอดคล้องกับความต้องการของตลาดจีน ซึ่งเป็นการผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิม เช่น การคัดเลือกพันธุ์ทุเรียนและมั่งคุดตามรอบปี ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการวางแผนการผลิตและการขนส่ง ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการตอบสนองตลาดต่างประเทศได้อย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับเกษตรกรและผู้กำหนดนโยบายในการพัฒนาการส่งออกทุเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่ 1) ควรให้ความสำคัญกับการวางแผนการผลิตและการส่งออกในช่วงเดือนกรกฎาคมและสิงหาคม 2) ควรพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการส่งออกผลไม้ชนิดต่าง ๆ ในการวางแผนการผลิตและการตลาด และ 3) ควรมีการติดตามสถานะเศรษฐกิจของประเทศจีนอย่างใกล้ชิด จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกรและผู้ประกอบการ 1) ควรปรับใช้ระบบการผลิตแบบบูรณาการที่เน้นความหลากหลายของผลไม้เขตร้อน โดยเฉพาะการปลูกมั่งคุด ลำไย และมะม่วงควบคู่กับทุเรียน เพื่อใช้ประโยชน์จากความเชื่อมโยงเชิงเสริม (Complementary Effects) ที่พบในพฤติกรรมผู้บริโภคจีน ซึ่งนิยมบริโภคผลไม้เขตร้อนในลักษณะหมวดสินค้าเดียวกัน การจัดตารางเก็บเกี่ยวควรสอดคล้องกับฤดูกาลและเทศกาลสำคัญของจีน เช่น เดือนเมษายนและพฤษภาคม ควรเพิ่มกลยุทธ์การวางแผนการเก็บเกี่ยวให้ตรงเทศกาลจีนเป็นหัวใจสำคัญในการใช้ประโยชน์จาก “Seasonal Premium Effect” ที่พบในการวิจัย โดยเกษตรกรควรวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับเทศกาลสำคัญของจีน โดยเฉพาะการเตรียมทุเรียนให้พร้อมส่งออก 2 - 3 สัปดาห์ ก่อนเทศกาลเชงเม้ง วันแรงงาน ตรุษจีน และเทศกาลไหว้พระจันทร์ เทคนิคการควบคุมการออกดอกติดผลมีบทบาทสำคัญ ได้แก่ การจัดการน้ำแบบหยุดให้น้ำ 2 - 3 เดือน ก่อนต้องการให้ออกดอก การใช้ฮอร์โมน Gibberellic Acid ความเข้มข้น 50-100 ppm และการแบ่งสวนเป็น 3 - 4 แปลงเพื่อให้มีการเก็บเกี่ยวตลอดทั้งปี โดยแต่ละแปลงจะออกผลต่างช่วงกัน 2 - 3 เดือน

ทำให้สามารถจับจังหวะตลาดได้อย่างต่อเนื่อง 2) ควรพัฒนาออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้สะท้อนอัตลักษณ์ไทยและเหมาะสมกับการให้ของขวัญ เพื่อเสริมคุณค่าเชิงวัฒนธรรมของสินค้า โดยการใช้กลยุทธ์การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ตอบโจทย์ผู้บริโภคจีน จำเป็นต้องคำนึงถึงความเชื่อและวัฒนธรรมจีนเป็นหลัก การใช้สีแดงและทองเป็นสีหลัก การเพิ่มลวดลายมังกรและนกฟีนิกซ์ รวมถึงการหลีกเลี่ยงตัวเลข 4 และใช้ตัวเลขมงคล 8, 9 จะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นมงคลให้กับผู้บริโภค การออกแบบกล่องของขวัญแบบชุดที่บรรจุทุเรียน มังคุด และลำไยในกล่องเดียว จะใช้ประโยชน์จากพฤติกรรมผู้บริโภคแบบเสริมกันที่พบในการวิจัย นอกจากนี้ การเพิ่มข้อความอวยพรภาษาจีน การใส่ QR Code เชื่อมโยงเรื่องราวของสวน และการแนบใบรับรองคุณภาพแปลเป็นภาษาจีน จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมให้กับผลผลิต ทำให้ทุเรียนไทยไม่ได้เป็นเพียงผลไม้ แต่กลายเป็นสื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างไทยและจีน และ 3) ควรติดตามตัวชี้วัดเศรษฐกิจจีน เช่น GDP เพื่อวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับอุปสงค์ ตลอดจนยกระดับมาตรฐานการผลิตและโลจิสติกส์ให้เทียบเท่าสากล เพื่อรักษาคุณภาพผลผลิตและความเชื่อมั่นในตลาดต่างประเทศ สำหรับหน่วยงานภาครัฐ 1) ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการส่งออกผลไม้เขตร้อนผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ เช่น คลังสินค้าเย็น ท่าอากาศยานเฉพาะทางสินค้าเกษตร และศูนย์กระจายสินค้าในประเทศจีน เพื่อย่นระยะเวลาในการจัดส่งและรักษาคุณภาพผลผลิต และ 2) ควรสนับสนุนกิจกรรมแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เช่น เทศกาลผลไม้ไทยในเมืองหลักของจีน การจัดนิทรรศการแสดงสินค้าเชิงวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์และความเข้าใจระหว่างสองประเทศอย่างยั่งยืน สำหรับสถาบันการศึกษาและนักวิจัย 1) ควรส่งเสริมการศึกษาวิจัยเชิงสหวิทยาการ ที่บูรณาการความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ มานุษยวิทยา วัฒนธรรม และเทคโนโลยี โดยเฉพาะการพัฒนาแบบจำลองการพยากรณ์แนวโน้มตลาดส่งออกผลไม้เขตร้อนด้วย AI และ Machine Learning รวมทั้งการศึกษาผลกระทบของ Climate Change ต่อรอบการผลิตและการส่งออก เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงระบบ การสร้างความยั่งยืนด้านวัฒนธรรม และ 2) ควรให้ความสำคัญต่อการรักษาอัตลักษณ์ของผลไม้ไทยควบคู่กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้นวัตกรรมในการผลิต เช่น การพัฒนาเนื้อเรื่องและเรื่องเล่าที่สื่อถึงต้นกำเนิดของผลผลิต (Storytelling-based branding) เพื่อเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมของสินค้าไทยในตลาดโลก กล่าวโดยสรุป การส่งออกผลไม้เขตร้อนไทยในยุคหลังโรคระบาด COVID-19 ไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ หากแต่เป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในเชิงบูรณาการระหว่างไทยกับจีน การเข้าใจพลวัตของตลาดอย่างลึกซึ้งในทั้งมิติเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการส่งออกอย่างยั่งยืนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐชดา เดชพ่วง และกรกพร ชัยประสิทธิ์. (2561). ความสัมพันธ์ของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศที่มีผลต่อการส่งออกทุเรียนไปสาธารณรัฐประชาชนจีน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 1(8), 333-340.
- ธนาวิทย์ บัวฝ้าย และคณะ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกทุเรียนสดของประเทศไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 18(2), 111-137.

- ปิยะพงษ์ สอนแก้ว และคณะ. (2566). การใช้ D/S ratio เพื่อกำหนดคุณภาพทุเรียนหมอนทองเกรดพรีเมียมเพื่อตลาดในประเทศและส่งออก. *แก่นเกษตร*, 51(4), 719-734.
- ไพฑูรย์ ศรีนิล. (2561). ระบบพยากรณ์ปริมาณผลผลิตทุเรียนพันธุ์หมอนทองบนพื้นฐานปัจจัยเด่นของข้อมูลทางสภาพภูมิอากาศ. ใน *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพศาล เรืองฤทธิ์ และคณะ. (2563). การพยากรณ์ราคาทุเรียนในประเทศและราคาทุเรียนส่งออกของประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 2(2), 19-31.
- วนิดา เพ็งจันทร์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกทุเรียนสดของไทยไปยังประเทศจีน. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). ข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2566 จาก <https://oae.go.th/uploads/files/2025/06/26/b44ac5fcdaf06747.pdf>
- อมรสุดา เชื้อสุวรรณ และคณะ. (2566). การเปรียบเทียบความได้เปรียบในการส่งออกทุเรียนไปประเทศจีน. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 25(3), 242-259.
- อรจินดา บุรสมบุญ. (2566). ทุเรียนไทยได้รับความนิยมต่อเนื่องในจีน. เรียกใช้เมื่อ 27 ธันวาคม 2566 จาก <https://region2.prd.go.th/th/content/category/detail/id/1169/iid/192118>
- Chaudhary M. H. et al. (2023). Autoimmune Hemolytic Anemia Secondary to COVID-19 Vaccine: A Case Report. *Cureus*, 15(10). <https://doi.org/10.7759/cureus.19046>
- Datepumee, N. et al. (2019). Factors affecting the production of export quality durians by farmers in Chanthaburi province, Thailand. *Journal of Sustainability Science and Management*, 14(4), 81-92.
- World Bank. (2024). World Development Indicators China. Retrieved January 10, 2025, from <https://data.worldbank.org/country/CN>
- Zhang, T. & Tang, Z. (2024). Agricultural commodity futures prices prediction based on a new hybrid forecasting model combining quadratic decomposition technology and LSTM model. *Front. Sustain. Food Syst*, 8(1334098). <https://doi.org/10.3389/fsufs.2024.1334098>.

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการดำเนินการสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ*

DEVELOPMENT OF A COMMUNITY ENTERPRISE FOR SAEW FABRIC PRODUCTS IN SISAKET PROVINCE TOWARD OPERATIONAL SUCCESS

อุฬารินทร์ ธนัฐกิตติกุล*, ทักษญา สง่าโยธิน

Ularin Thanankittikun*, Taksaya Sangayotin

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Western University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: smart7314.th@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ การดำเนินการสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินการการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดีเด่นที่ได้รับรางวัลระดับจังหวัด หน่วยงานที่ส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และนักวิชาการเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งหมด 22 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง นำข้อมูลมาวิเคราะห์ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป ATLAS.ti 25 ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาของวิสาหกิจชุมชน 1) ด้านการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบตามฤดูกาล ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และมาตรฐานการผลิตยังไม่สม่ำเสมอ 2) ด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ การกำหนดราคายังไม่มีมาตรฐาน ขาดช่องทางการจำหน่ายออนไลน์ 3) ด้านการเงินและบัญชี ขาดความรู้ด้านการจัดทำบัญชีและแผนธุรกิจ ทำให้เข้าถึงแหล่งทุนได้ยาก 4) ด้านการจัดการองค์กร สมาชิกขาดทักษะความรู้ในการทำบัญชี การผลิต และการบริหารจัดการองค์กร และ 5) ด้านการเครือข่าย ขาดการติดต่อสื่อสารประสานงานระหว่างเครือข่ายองค์กร ข้อค้นพบรูปแบบที่ค้นพบจากผลการวิจัยปัจจัยแห่งความสำเร็จรูปแบบการดำเนินการการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว ได้แก่ 1) การสร้างแบรนด์และเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ 2) การพัฒนาเครือข่ายการตลาดทั้งในและต่างประเทศ 3) การพัฒนาทักษะและการฝึกอบรมในชุมชน 4) การสร้างความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน และ 5) การพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสังคม

คำสำคัญ: การพัฒนา, วิสาหกิจชุมชน, ผลิตภัณฑ์ผ้าแล้วจังหวัดศรีสะเกษ, ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

Abstract

This study aimed to 1) Study the current problems in the development of the Saew fabric community enterprise in Sisaket Province and the implementation process leading to success, 2) Investigate the success factors in the development of the Saew fabric community enterprise in Sisaket Province, and 3) Develop a model for the operational development of the Saew fabric community enterprise in Sisaket Province. Data were collected through interviews with 22 key informants, including outstanding community enterprise leaders who had received provincial-level awards, representatives from agencies that promote and support community enterprises, and scholars specializing in community enterprise management. Data collection tools included in-depth interviews and focus group discussions using semi-structured interview forms. The collected data were analyzed using the ATLAS.ti 25 software. The research found that, 1) Production: issues with seasonal shortages of raw materials, labor shortages, and inconsistent production standards. 2) Marketing: insufficient product supply to meet demand, lack of standard pricing, and absence of online distribution channels. 3) Finance and Accounting: Members lacked of accounting and business planning which hindered access to funding sources. 4) Organizational Management: members lacked skills and knowledge in accounting, production, and management. and 5) Networking: lack of communication and coordination among organizational networks. The findings revealed a model derived from the research results, identifying the success factors and operational patterns in the development of the Saew fabric community enterprise as follows, 1) Creating a brand and product identity, 2) Developing marketing networks both domestically and internationally, 3) Enhancing skills and providing training within the community, 4) Establishing collaboration with public and private sectors, and 5) Pursuing sustainable development with consideration for environmental and social impacts.

Keywords: Development, Community Enterprise, Products with Saew Pattern Sisaket Province, Success Factors

บทนำ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการผลิตและหัตถกรรมพื้นบ้านซึ่งสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างงาน สร้างรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และส่งเสริมการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม รวมถึงเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายข้อที่ 1 การขจัดความยากจน ข้อที่ 8 การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ และ

ข้อที่ 11 เมืองและถิ่นฐานมนุษย์ที่ยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์พื้นถิ่นมีมูลค่าเพิ่ม สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เช่นเดียวกับผ้าทอพื้นเมืองที่ไม่เพียงเป็นเพียงสินค้าหัตถกรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดภูมิปัญญา วิถีชีวิต และความภาคภูมิใจของชุมชนผ่านลวดลาย สี สัน และเทคนิคการผลิตที่เป็นเอกลักษณ์ การยกระดับผ้าทอจึงต้องอาศัยการจัดการองค์ความรู้ทั้งในมิติการออกแบบ การผลิต การตลาด และการจัดการกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตไหมไทยและนับว่าเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณภาพและชื่อเสียงมาก แห่งหนึ่งของโลก ผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทยเป็นที่นิยมของผู้บริโภคในตลาดทั่วโลกและมีแนวโน้ม จะนิยมเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผ้าไหมของไทยมีการผลิตทั้งแบบงานฝีมือทอด้วยมือ และแบบที่ทอ ด้วยเครื่องจักร แบบผ้าไหมที่ทอ ด้วยมือจะเป็นผ้าค่อนข้างหนาแต่มีความละเอียดอ่อน สวยงาม ประณีต โดยเฉพาะผ้าไหมที่ใช้เส้นพุ่ง สาวด้วยมือ จะมีลักษณะเป็นปุ่มปม มีความแวววาวในตัวเอง มีลวดลายและสีสันทสวยงามเป็นพิเศษในด้านความงดงามของลวดลาย สี สัน และฝีมือการทอของคนไทยที่มีความประณีต เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งทำให้ผ้าไหมของไทยนั้นแตกต่างจากประเทศอื่น ประเทศไทยจึงสามารถครองตลาดต่างประเทศสำหรับผ้าประเภทนี้ได้ ซึ่งล้วนแต่เป็นการได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้ผ้าไหมไทยนั้นเป็นที่นิยมของลูกค้าทั่วโลก โดยเฉพาะในตลาดหลัก เช่น ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกาและตลาดรองลงมา เช่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ออสเตรเลีย ฮองกง จีน และไต้หวัน (บุษบา หินเฑาะว์ และคณะ, 2566)

จังหวัดศรีสะเกษเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความโดดเด่นด้านการผลิตผ้าทอมือ โดยเฉพาะ “ผ้าแส่ว” ซึ่งเป็นผ้าทอที่สืบทอดจากกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่น เช่น ลาว เขมร กูย และเยอ ลวดลายของผ้าแส่วสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ลายขมดแดง ลายตีนตะขาบ ลายคล่องโซ่ และลายประยุกต์อื่น ๆ ปัจจุบันมีการพัฒนาต่อยอดผ้าแส่วเพื่อเพิ่มมูลค่าและตอบสนองตลาดทั้งในเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยว และสินค้า OTOP โดยการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ, 2566) วิสาหกิจชุมชนทอผ้าแส่วในจังหวัดศรีสะเกษ มีทั้งหมด 210 กลุ่ม จากการสำรวจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแส่วศรีสะเกษ ได้คัดเลือกกลุ่มผู้ประกอบการหรือตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแส่ว ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวิสาหกิจชุมชนดีเด่นโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษมาร่วม และสังเกตการณ์การร่วมรับฟัง ปัญหา โอกาส อุปสรรค ของกลุ่ม ประกอบด้วย ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการตลาด ปัญหากำหนดการเงินบัญชี ปัญหาเทคโนโลยี และปัญหาบุคลากร ศักยภาพด้านการจัดการการเปลี่ยนแปลงวิสาหกิจชุมชน และสรุปผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่จะได้รับการผลักดันและเติมเต็มส่วนที่ขาดหายและเป็นความต้องการของกลุ่มฯ ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ ผ่านกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพผู้ผลิต ผู้ประกอบการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาดและความสามารถในการแข่งขัน และเพื่อนำข้อมูลไปพิจารณาปรับใช้ให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์จังหวัดในด้านการพัฒนาเรื่องผ้าทอมือจังหวัดศรีสะเกษให้มีมาตรฐานและประสิทธิภาพสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษได้มีการขับเคลื่อนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มาอย่างต่อเนื่องโดยมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์นำนวัตกรรมเสริมบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน ส่งเสริมให้มีการนำเอาอัตลักษณ์จังหวัดมาต่อยอดสร้างมูลค่า ต่อยอดอาชีพ จากการศึกษาสภาพการณ์ พบว่า วิสาหกิจ

ชุมชนผ้าแล้วศรีสะเกษ จำนวน 6 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มบ้านทุ่งไชย ตำบล ทุ่งไชย อำเภอกุทุมพรพิสัย 2) กลุ่มแล้วเสื่อ บ้านโนนเค็ง ตำบลหนองไฮ อำเภอกุทุมพรพิสัย 3) กลุ่มสตรีปักแซวเสื่อตำบลเมืองหลวง อำเภอห้วยทับทัน 4) กลุ่มปักแล้วผ้าบ้านตรอย ตำบลหนองฉลอง อำเภอขุขันธ์ 5) กลุ่มบ้านศรีสระจันทร์ ตำบลสะเดาใหญ่ อำเภอขุขันธ์ และ 6) กลุ่มแล้วเสื่อตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีปัจจัยแห่งความสำเร็จในด้านผู้นำ มีภาวะผู้นำ สร้างความสามัคคีในกลุ่มมีระบบการบริหารจัดการที่ดีและการบริหารเงินทุนรับการสนับสนุนจากภาครัฐจึงเป็นที่มาการศึกษา 6 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้ว ศรีสะเกษ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการดำเนินการสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้วในจังหวัดศรีสะเกษยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายด้าน อาทิ ขาดมาตรฐานในการผลิต การตัดเย็บไม่สม่ำเสมอ ขาดความต่อเนื่องในการผลิต ขาดทักษะด้านการบริหารจัดการ การตลาด และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการแข่งขันในตลาดปัจจุบัน แม้ว่าหลายกลุ่มจะได้รับรางวัลและมีความโดดเด่นด้านอัตลักษณ์ แต่ก็ยังขาดการยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ, 2566)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการดำเนินการสู่ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่ม และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับชุมชน ภูมิภาค และระดับสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินการเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ สู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ประกอบด้วย ขั้นตอนแรก ลงพื้นที่สำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจึงกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 6 ท่าน คัดเลือกจากกลุ่มที่ได้รับการยอมรับในชุมชน และมีบทบาทในการบริหารจัดการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง กลุ่มที่ 2 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ คัดเลือกจากหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด/อำเภอ จำนวน 13 ท่าน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน 3 ท่าน ซึ่งมีผลงานวิชาการหรืองานวิจัยเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนและวิสาหกิจชุมชนโดยตรง รวมทั้งหมด 22 คน โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการสังเคราะห์ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้ง 3 กลุ่ม แล้วจึง

นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ขั้นตอนที่สอง การจัดประชุมกลุ่มเพื่อยืนยันผลโดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากคุณสมบัติและความเชี่ยวชาญของผู้ให้ข้อมูลที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งและหลากหลาย ครอบคลุมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติจริง หน่วยสนับสนุน และนักวิชาการ

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ใช้วิธีการเข้าถึงความรู้ความจริงด้วยระเบียบวิธีวิจัยปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดีเด่นที่ได้รับรางวัลระดับจังหวัดและหน่วยงานที่ให้การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มตัวอย่างเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในข้อ 1

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการจัดการสนทนากลุ่มโดยการนำผลการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อยืนยันผลการวิจัยที่ได้และได้ข้อสรุปในการนำเสนอแนวทางการการสนทนากลุ่ม

3. เครื่องมือในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกชุดเดียวกัน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 สัมภาษณ์ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้วจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 6 กลุ่ม เพื่อสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มที่ 2 สัมภาษณ์ข้าราชการ นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อเป็นการแสดงความคิดเห็นจากคนนอกสู่คนในพื้นที่ (Outside-In)

กลุ่มที่ 3 นักวิชาการเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 สนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม จำนวน 12 ท่าน จำแนกผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวแทนวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ 2 คน ตัวแทนวัฒนธรรมอำเภอ 3 คน ตัวแทนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด 3 คน ตัวแทนศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมจังหวัดศรีสะเกษ 2 คน ตัวแทนจากธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย 1 คน และ นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน 1 คน

4. ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อช่วยลดความคลาดเคลื่อนของผลการวิจัยที่จะเกิดขึ้นในวิจัย ดังนี้

4.1 ความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ในการพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาเกี่ยวกับ ความสอดคล้องกับประเด็นคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีความชัดเจนไม่กำกวมหรือซ้ำซ้อนแต่ละคำถามจะต้องมีค่า IOC ไม่ต่ำกว่า 0.5 (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1997) ค่าที่ได้อยู่ที่ 0.872

4.2 ผู้วิจัยนำคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์เสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เพื่อพิจารณาว่าคำถามที่ใช้ไม่ขัดต่อหลักจริยธรรมของการวิจัยหรือถ้ามีคำถามใด ไม่เหมาะสมผู้วิจัยจะทำการแก้ไขตามที่คณะกรรมการจริยธรรมฯ แนะนำก่อนการนำคำถามไปใช้ในการเก็บข้อมูล โดยผ่านการรับรอง เอกสารรับรองเลขที่ WTU 2567 - 0124

4.3 ผู้วิจัยมีการยืนยันผลการวิจัย (Conformability) โดยผู้วิจัยจะเก็บเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยไว้เพื่อทำการตรวจสอบ ได้แก่ เทปบันทึกเสียงและผลการถอดเทป ซึ่งหลังจากการสัมภาษณ์ทุกครั้ง ผู้วิจัยจะมาฟังกันบันทึกเสียงซ้ำเพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลถ้ามีข้อมูลส่วนใดขาดตกบกพร่องหรือยังไม่มีความชัดเจนผู้วิจัยจะติดต่อสอบถามเพิ่มเติม

4.4 ทำการสรุปข้อมูลและทำรายงานสรุปผลวิจัยที่ได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 6 ท่าน กลุ่มที่ 2 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 13 ท่าน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน 3 ท่าน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ลักษณะ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

5.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 6 ท่าน กลุ่มที่ 2 หน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำนวน 13 ท่าน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 3 ท่าน การสัมภาษณ์มุ่งเน้นเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค แนวทางการพัฒนา และปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว

5.2 การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์และจัดสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 ท่าน ซึ่งเป็นตัวแทนจากทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าว เพื่อใช้เป็นกระบวนการยืนยันผลการวิจัย และร่วมกันสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้วิเคราะห์ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป ATLAS.ti 25 และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

6.1 การถอดความจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการถอดเสียงการสัมภาษณ์และตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล

6.2 การจัดหมวดหมู่ข้อมูล จัดกลุ่มเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามการวิจัย เช่น ปัญหาการดำเนินงาน ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และแนวทางการพัฒนา

6.3 การตีความข้อมูล วิเคราะห์ความหมายของข้อมูลโดยอ้างอิงตามแนวคิดการวิจัยเพื่อให้เข้าใจถึงประสบการณ์ ความเชื่อ และความหมายที่ผู้ให้ข้อมูลมีต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

6.4 การยืนยันผลการวิเคราะห์ นำผลการวิเคราะห์ที่ได้เข้าสู่กระบวนการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันตรวจสอบ ยืนยัน หรือเสนอแนะเพิ่มเติม

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ สรุปภาพรวมจากการสัมภาษณ์สภาพปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนำไปใช้ในการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 22 คน โดย แบ่งตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ประกอบการหรือตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้วที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวิสาหกิจชุมชนดีเด่นโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 6 ท่าน กลุ่มที่ 2 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 13 ท่าน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 3 ท่าน ซึ่งผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการผลิต พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบในบางฤดูกาล นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการขาดแคลนแรงงานในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว และมาตรฐานการผลิตยังไม่คงที่ ส่งผลให้คุณภาพสินค้าไม่สม่ำเสมอ 2) ด้านการตลาด พบว่า ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด การกำหนดราคายังไม่มีมาตรฐาน ขาดช่องทางการจำหน่ายออนไลน์เนื่องจากขาดความรู้ด้านการตลาดดิจิทัล อีกทั้งยังไม่ได้รับการส่งเสริมการขายจากภาครัฐอย่างเพียงพอ 3) ด้านการเงินและบัญชี พบว่า กลุ่มไม่สามารถเข้าแหล่งเงินทุนได้ เนื่องจากขาดความรู้และความพร้อมทางด้านการจัดทำบัญชีและแผนธุรกิจ 4) ด้านการจัดการองค์กร พบว่า สมาชิกขาดทักษะความรู้ในการทำบัญชี การผลิต และการบริหารจัดการองค์กร รวมถึงขาดทักษะด้านการบริหารความเสี่ยง และ 5) ด้านการเครือข่าย พบว่า ขาดการติดต่อสื่อสารประสานงานระหว่างเครือข่ายองค์กร ดังข้อมูลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ประกอบการหรือตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้ว

ปัญหาของวิสาหกิจชุมชน	กลุ่มผู้ประกอบการหรือตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้ว						รวม
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6	
ปัญหาด้านการผลิต							
วัตถุดิบหายาก				✓	✓		2
ขาดแคลนแรงงาน	✓		✓			✓	3
ขาดมาตรฐานและคุณภาพ		✓					1
ปัญหาด้านการตลาด							
ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอ	✓			✓		✓	3
ราคาไม่ได้มาตรฐาน		✓					1
ขาดช่องทางการจำหน่ายออนไลน์			✓				1
ขาดการได้รับการสนับสนุน					✓		1
ปัญหาด้านการเงินและบัญชี							
ขาดความรู้ทางการเงินและจัดทำบัญชี	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6

ตารางที่ 1 ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ประกอบการหรือตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้ว (ต่อ)

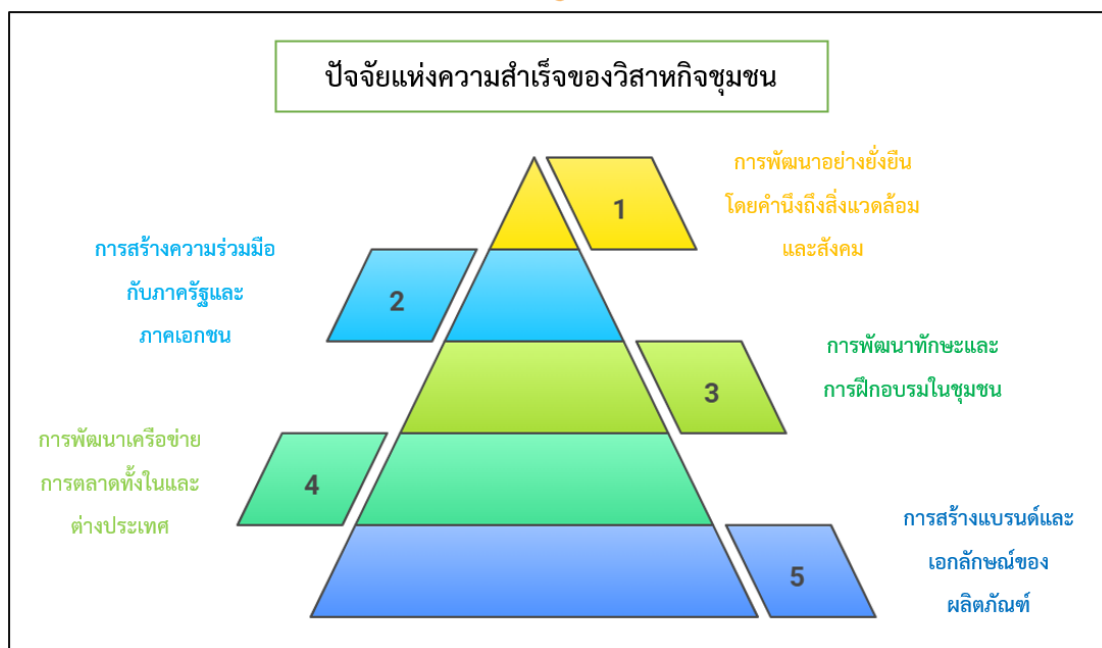
ปัญหาของวิสาหกิจชุมชน	กลุ่มผู้ประกอบการหรือตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้ว						รวม
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4	กลุ่มที่ 5	กลุ่มที่ 6	
ปัญหาด้านการจัดการองค์กร							
ขาดทักษะความรู้ในการทำบัญชี		✓			✓		2
ขาดทักษะการผลิต	✓			✓			2
ขาดทักษะการบริหารจัดการองค์กร			✓				1
ขาดทักษะการบริหารความเสี่ยง						✓	1
ปัญหาด้านการเครือข่าย							
ขาดการติดต่อสื่อสารประสานงานระหว่างเครือข่ายองค์กร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6

จากการวิเคราะห์ในตารางสามารถสรุปได้ว่า 1) ด้านการผลิต พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบในบางฤดูกาล นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการขาดแคลนแรงงานในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว และมาตรฐานการผลิตยังไม่คงที่ ส่งผลให้คุณภาพสินค้าไม่สม่ำเสมอ 2) ด้านการตลาด พบว่า ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด การกำหนดราคายังไม่มีมาตรฐาน ขาดช่องทางการจำหน่ายออนไลน์เนื่องจากขาดความรู้ด้านการตลาดดิจิทัล อีกทั้งยังไม่ได้รับการส่งเสริมการขายจากภาครัฐอย่างเพียงพอ 3) ด้านการเงินและบัญชี พบว่า กลุ่มไม่สามารถเข้าแหล่งเงินทุนได้ เนื่องจากขาดความรู้และความพร้อมทางด้านการจัดทำบัญชีและแผนธุรกิจ 4) ด้านการจัดการองค์กร พบว่า สมาชิกขาดทักษะความรู้ในการทำบัญชี การผลิต และการบริหารจัดการองค์กร รวมถึงขาดทักษะด้านการบริหารความเสี่ยง และ 5) ด้านการเครือข่าย พบว่า ขาดการติดต่อสื่อสารประสานงานระหว่างเครือข่ายองค์กร

2. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนำไปใช้ในการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า 1) ด้านผลิตภัณฑ์ ต้องมีคุณภาพสวยงามตรงตามความต้องการของผู้บริโภค พบว่า สามารถนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว ผ้าทอเบญจศรี ผลิตภัณฑ์แปรรูป เช่น เย็บกระเป๋า และเสื้อชุดสำเร็จรูป 2) ด้านทักษะความสามารถในการผลิตรวมถึงนวัตกรรมการผลิตและการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า พัฒนาทักษะกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ โดยอบรมให้มีความรู้ ทักษะ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงินและบัญชี และด้านการจัดการองค์กร อีกทั้งพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการแปรรูปหรือพัฒนาด้านเส้นใยให้มีประสิทธิภาพ 3) ด้านความพร้อมของอุปกรณ์และเครื่องมือ พบว่า จัดทำโครงการสนับสนุนของงบประมาณ เพื่อจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือให้กลุ่มวิสาหกิจรุ่นต่อไป สามารถนำมาต่อยอดได้ 4) ด้านผู้นำ ของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีความคิดสร้างสรรค์ให้ความร่วมมือทั้งองค์กรภายในและภายนอก 5) ด้านความสามัคคีในกลุ่มและการมีส่วนร่วมและความผูกพัน พบว่า มีการฝึกอบรม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ร่วมกัน และมีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน 6) ด้านเงินทุน พบว่า ระดมเงินทุกจากสมาชิก และขอรับการสนับสนุนของงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน 7) ด้านภาครัฐ ให้การสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า ตามนโยบายของรัฐบาล และแผนการพัฒนาจังหวัด 8) ด้านภาวะผู้นำด้านความรู้ ความสามารถ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนำหลักวิชาการมาใช้ในการบริหารจัดการกำหนดแผนงานและ

วางแผนทางดำเนินงานร่วมกัน โดยมีการประชุมกลุ่มสมาชิกเป็นประจำทุกเดือนเพื่อรับฟังปัญหาและหาแนวทางแก้ไข ช่วยให้กลุ่มสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์และขยายตลาดได้อย่างเป็นระบบ 9) ด้านระบบการบริหารจัดการที่ดี พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มเป็นไปอย่างเป็นระบบโดยมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิกแต่ละคนตามความสามารถและความถนัด 10) ด้านการตลาด มีตลาดที่แน่นอนรองรับผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจ พบว่า กลุ่มมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ที่ค่อนข้างแน่นอน โดยประสานงานกับตลาดกลาง เช่น ตลาดชุมชน ตลาดเกษตรกร และมีการส่งสินค้าให้กับร้านค้าปลีกและผู้ค้าส่ง นอกจากนี้ เรายังใช้ช่องทางออนไลน์ ในการเพิ่มโอกาสทางการตลาด ซึ่งช่วยขยายฐานลูกค้าและเพิ่มยอดขายให้กับกลุ่ม 11) ด้านบัญชี การทำบัญชี รายรับ - รายจ่ายด้วยความโปร่งใสของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า กลุ่มมีการบริหารจัดการด้านบัญชีอย่างโปร่งใส โดยมีการอบรมให้ความรู้กับสมาชิกเกี่ยวกับการทำบัญชี มีระบบบันทึกข้อมูลทางการเงินที่เป็นมาตรฐาน มีคณะกรรมการตรวจสอบบัญชีอย่างสม่ำเสมอ และมีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่สมาชิก 12) ด้านระบบสื่อสารของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า กลุ่มใช้การสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบเพื่อให้สมาชิกได้รับข้อมูลอย่างทั่วถึง ใช้สำหรับการแจ้งข่าวสาร พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการประชุมกลุ่ม มีการจัดประชุมเป็นระยะ ๆ 13) ด้านการสนับสนุนจากภายนอก มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (การสร้างเครือข่าย) ของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากภายนอก โดยเฉพาะจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนเข้ามาให้ความช่วยเหลือในด้านการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และการทำตลาดออนไลน์ 14) ด้านการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า กลุ่มมีการบริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรภายในให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมาชิกในกลุ่มมีการร่วมกันวางแผนและกำหนดแนวทางการใช้เงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ และ 15) ด้านการปฏิบัติและข้อบังคับสิ่งแวดล้อมของกลุ่มวิสาหกิจ พบว่า กลุ่มให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อมในทุกกระบวนการผลิต โดยมีมาตรการเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การลดของเสียจากกระบวนการผลิต โดยนำวัสดุที่เหลือใช้กลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุด การใช้วัตถุดิบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การจัดการของเสียอย่างถูกต้อง และการรณรงค์ให้สมาชิกตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านการจัดอบรมและส่งเสริมให้ใช้พลังงานสะอาด

3. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินการการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแสบ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการดำเนินการสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ จากการศึกษาปัญหาและศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแสบ จังหวัดศรีสะเกษ ทางผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เป็นรูปแบบการดำเนินการการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแสบจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการดำเนินการสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ดังข้อมูลในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยแห่งความสำเร็จรูปแบบการดำเนินการการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ

จากแผนภาพสรุปได้ว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ มี 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเน้นการใช้วัตถุดิบที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและลดของเสียจากการผลิต พร้อมส่งเสริมการอนุรักษ์ผ่านการอบรมและใช้พลังงานสะอาด 2) การสร้างความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนเงินทุน การบริหารจัดการ และการตลาด แม้ยังต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติมในด้านเครือข่ายการค้า 3) การพัฒนาทักษะสมาชิกผ่านการอบรมในด้านต่าง ๆ เช่น การผลิต การตลาด และการจัดการ พร้อมใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมและโปร่งใส 4) การพัฒนาเครือข่ายตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ ด้วยการขายผ่านตลาดชุมชนและแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อขยายลูกค้า และ 5) การสร้างแบรนด์และเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอท้องถิ่นที่มีคุณภาพและสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งหมดนี้ขับเคลื่อนด้วยภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ความสามัคคี และระบบบริหารจัดการที่เข้มแข็ง

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ การดำเนินการสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ พบว่า 1) ปัญหาสำคัญด้านการผลิต ได้แก่ การขาดแคลนวัตถุดิบในบางฤดูกาล แรงงานไม่เพียงพอโดยเฉพาะในฤดูเก็บเกี่ยว รวมถึงการขาดมาตรฐานการผลิตที่สม่ำเสมอ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพสินค้าอย่างมีนัยสำคัญ กระบวนการผลิตผ้าแล้วมีขั้นตอนที่ซับซ้อนตั้งแต่การทอ ย้อม ตาก และการปักเสื่อ ซึ่งต้องใช้แรงงานที่มีทักษะสูงและใช้เวลานาน หากขาดการวางแผนจัดการที่มีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูงและลดความสามารถในการแข่งขัน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ, 2567ก); (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566) 2) ด้านการตลาด พบว่า ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อความ

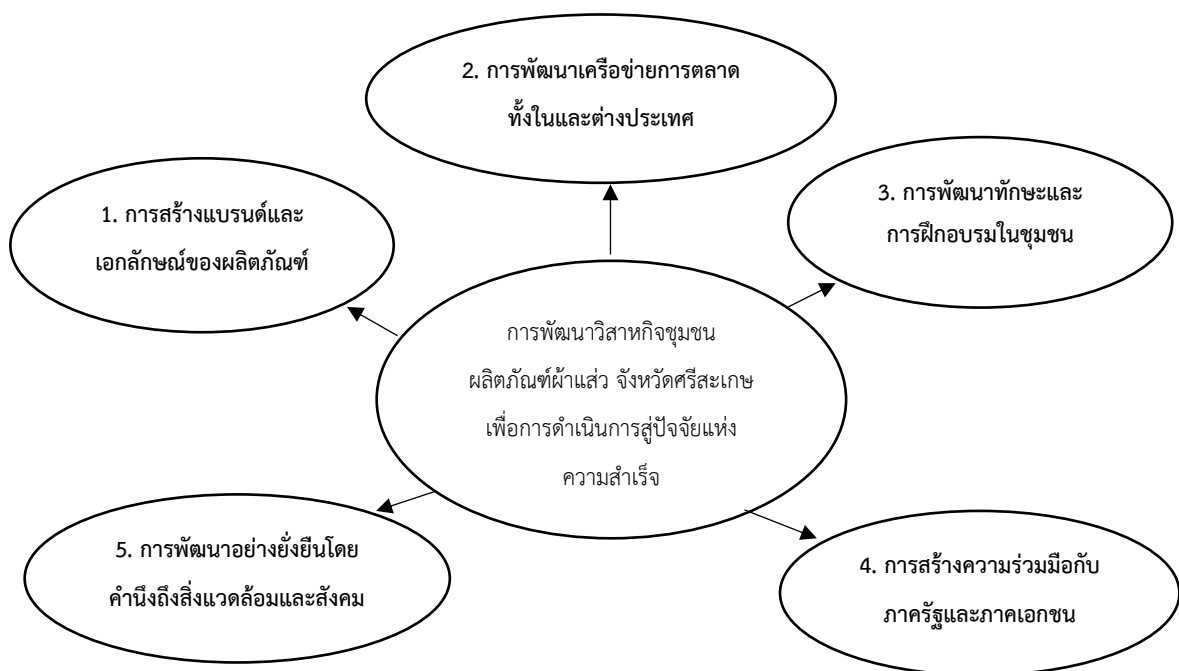
ต้องการของตลาด การตั้งราคายังไม่มีมาตรฐาน และยังขาดช่องทางการจำหน่ายออนไลน์เนื่องจากสมาชิกกลุ่มขาดความรู้ด้านการตลาดดิจิทัล อีกทั้งยังไม่ได้รับการส่งเสริมด้านการขายจากภาครัฐอย่างเพียงพอ ผลลัพธ์ของวิสาหกิจชุมชนขาดอัตลักษณ์ที่ชัดเจน ไม่สามารถสื่อสารคุณค่าของสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าและช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลายกว่า (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566) ใน 3) ด้านการเงินและบัญชี กลุ่มไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ เนื่องจากขาดทักษะด้านการจัดทำบัญชีและการวางแผนธุรกิจอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการต้นทุน กำไร และกระแสเงินสดได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังพลาดโอกาสในการเข้าร่วมโครงการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน อีกทั้ง ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งส่งผลต่อการผลิตสินค้าให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566) 4) ด้านการจัดการองค์กร พบว่า สมาชิกขาดทักษะด้านการบริหารจัดการองค์กรรวม ขาดความรู้เกี่ยวกับการผลิต การทำบัญชี และการบริหารความเสี่ยง อีกทั้งยังขาดการสื่อสารและเป้าหมายร่วมกันภายในกลุ่ม ทำให้ไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งและลดศักยภาพในการเติบโตขององค์กรในระยะยาว (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566) และ 5) ด้านการสร้างเครือข่าย พบว่า วิสาหกิจชุมชนยังขาดการประสานงานและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และวิสาหกิจชุมชนอื่น ส่งผลให้ขาดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ขาดข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น และขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากโครงการของรัฐ ซึ่งมักมีระยะเวลาดำเนินงานที่จำกัด ไม่สามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะของแต่ละชุมชนได้อย่างแท้จริง (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าเสว จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า มีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีคุณภาพ สวยงาม และตรงตามความต้องการของผู้บริโภค เช่น ผ้าเสว ผ้าทอเบญจศรี เสื้อผ้าสำเร็จรูปและกระเป๋า โดยมีการใช้ลวดลายดั้งเดิมร่วมกับลวดลายประยุกต์ ซึ่งสะท้อนถึงอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ, 2567ข); (ปุนทริกา สุคนธสิงห์, 2557) ด้านทักษะความสามารถในการผลิต กลุ่มมีการอบรมเพิ่มพูนทักษะในด้านต่าง ๆ ทั้งการผลิต การตลาด การเงินและการบริหารจัดการองค์กร รวมถึงการพัฒนานวัตกรรมและบรรจุภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ (ทักษญา สง่าโยธิน, 2560) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อริญญา อุดมธีระ และคณะ พบว่า มีตลาดที่แน่นอนสามารถประกันราคาผลผลิตได้ เกิดจากกลุ่มทำการตลาดโดยการประชาสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับองค์กรต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (อริญญา อุดมธีระ และพรรณา ไวกุล, 2558) ด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ กลุ่มได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์การผลิตที่ทันสมัย ส่งผลให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้มากขึ้น (เกียรติพงษ์ อุดมธีระ, 2561); (ปุนทริกา สุคนธสิงห์, 2557) ด้านผู้นำ กลุ่มมีผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ รับผิดชอบ เสียสละ และมีวิสัยทัศน์สามารถประสานงานกับภายในและภายนอกได้เป็นอย่างดี ส่งผลต่อความมั่นใจของสมาชิกและความเชื่อถือน้ององค์กร (สุเทพ พันประสิทธิ์, 2559) ความสามัคคีในกลุ่มและการมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ โดยมีการฝึกอบรมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ ความผูกพัน และการทำงานอย่างเป็นระบบ (เกียรติพงษ์ อุดมธีระ, 2561); (อริญญา อุดมธีระ และพรรณา ไวกุล, 2558); (บพิตร ปริบุญณากร, 2558) ด้านเงินทุน

กลุ่มมีการระดมทุนจากสมาชิกและขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ทำให้การดำเนินกิจการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง (เกียรติพงษ์ อุดมธีระ, 2561); (ปุนทริกา สุนทรสิงห์, 2557) นอกจากนี้ ภาครัฐยังให้การสนับสนุนตามแผนพัฒนาจังหวัดในด้านการตลาด การจัดอบรม และการจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ กลุ่มมีภาวะผู้นำที่นำหลักวิชาการมาใช้ในการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีระบบ สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสามารถขยายตลาดได้อย่างเป็นรูปธรรม (อริญญา อุดุลย์เดช และพรณา ไวกกุล, 2558) ส่วนระบบการบริหารจัดการของกลุ่มมีความชัดเจนในโครงสร้าง มีการแบ่งหน้าที่ตามความสามารถ และติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (เกียรติพงษ์ อุดมธีระ, 2561); (สุเทพ พันประสิทธิ์, 2559); (บพิตร ปริบุญณากร, 2558) ในด้านการตลาด กลุ่มมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ที่แน่นอน ทั้งในรูปแบบออฟไลน์และออนไลน์ โดยใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อขยายฐานลูกค้าและเพิ่มยอดขาย กลุ่มยังมีการบริหารจัดการด้านบัญชีอย่างโปร่งใส โดยมีระบบบันทึกบัญชีมาตรฐาน และเปิดเผยข้อมูลทางการเงินแก่สมาชิก (อริญญา อุดุลย์เดช และพรณา ไวกกุล, 2558) ด้านการสื่อสาร กลุ่มใช้ช่องทางหลากหลายในการแจ้งข่าวสาร และมีการประชุมสม่ำเสมอเพื่อรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก (สุเทพ พันประสิทธิ์, 2559); (บพิตร ปริบุญณากร, 2558) แม้จะได้รับการสนับสนุนจากภายนอก เช่น การฝึกอบรมและการให้ความรู้ แต่กลุ่มยังต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมในด้านเครือข่ายการค้าและตลาดดิจิทัล กลุ่มยังมีการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า เพื่อลดต้นทุนและส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น และกลุ่มให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการบริหารจัดการของเสีย และใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงรณรงค์ให้สมาชิกตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อดำเนินการสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

จากแผนภาพเกิดองค์ความรู้ใหม่จากการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จของชุมชน โดยประกอบด้วย แนวทางสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างแบรนด์และเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นการยกระดับสินค้าให้มีความโดดเด่นและน่าจดจำ เพิ่มมูลค่าและสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น 2) การพัฒนาเครือข่ายการตลาดทั้งในและต่างประเทศ เพื่อขยายช่องทางการจัดจำหน่าย เพิ่มโอกาสในการแข่งขันในตลาดที่กว้างขึ้น และสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง 3) การพัฒนาทักษะและการฝึกอบรมในชุมชน เป็นการเสริมสร้างศักยภาพให้แก่สมาชิกในชุมชน ทั้งด้านการผลิต การจัดการ และการตลาด เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) การสร้างความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน ช่วยให้ชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งทุน เทคโนโลยี และความรู้ใหม่ ๆ อีกทั้งยังเพิ่มโอกาสในการพัฒนาอย่างมีระบบ และ 5) การพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสังคม เน้นการดำเนินกิจกรรมที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่เหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในการยกระดับวิสาหกิจชุมชนให้เติบโตอย่างมั่นคง และยั่งยืนในบริบทของโลกยุคใหม่

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบปัญหาหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านการผลิต ขาดแคลนวัตถุดิบตามฤดูกาล แรงงานไม่เพียงพอ ในบางช่วง และมาตรฐานการผลิตไม่สม่ำเสมอ 2) ด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการตลาด ไม่มีมาตรฐานราคาชัดเจน ขาดความรู้ด้านการตลาดดิจิทัล 3) ด้านการเงินและบัญชี ขาดความรู้ด้านการทำบัญชีและแผนธุรกิจ ส่งผลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุน 4) ด้านการจัดการองค์กร สมาชิกขาดทักษะในการบริหารจัดการองค์กร และความรู้ด้านต่าง ๆ และ 5) ด้านเครือข่าย ขาดการประสานงานและการสื่อสารกับเครือข่ายภายนอก ในส่วน ปัจจัยความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจ ประกอบด้วย 1) การมีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค 2) การพัฒนาทักษะด้านการผลิต การตลาด การจัดการ และนวัตกรรม 3) ความพร้อมด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ จากงบประมาณสนับสนุน 4) ผู้นำที่มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ และรับผิดชอบ 5) ความสามัคคี การมีส่วนร่วม และความผูกพันของสมาชิก 6) การระดมทุนจากสมาชิกและการสนับสนุนจากภาครัฐ 7) การได้รับการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐและแผนพัฒนาจังหวัด 8) ภาวะผู้นำที่ใช้หลักวิชาการ วางแผนและระดมความคิดเห็นในกลุ่ม 9) ระบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบและแบ่งหน้าที่ชัดเจน 10) ตลาดรองรับที่แน่นอน ทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ 11) การทำบัญชีที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีระบบมาตรฐาน 12) ระบบการสื่อสารที่ทั่วถึงและหลากหลาย 13) การสนับสนุนภายนอก เช่น หน่วยงานรัฐและเอกชน แม้ยังไม่เพียงพอในด้านเครือข่ายการค้า 14) การใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า และ 15) การดำเนินงานที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีระบบจัดการของเสีย และส่งเสริมพลังงานสะอาด สรุปโดยรวม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาและเติบโตได้ หากมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านงบประมาณ ทักษะ เทคโนโลยี การตลาด และการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง ในส่วนข้อเสนอแนะสำหรับ วิสาหกิจชุมชน 1) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนควรเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าแล้วให้มีความหลากหลาย และสามารถตอบโจทย์ความต้องการของตลาดได้มากขึ้น เช่น การออกแบบลวดลายที่ทันสมัย การเลือกใช้วัสดุที่มี

คุณภาพสูง หรือการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เสริม เช่น กระเป๋าผ้า เสื้อผ้า หรือของตกแต่งบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังควรสร้างแบรนด์ของผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อสร้างความจดจำและดึงดูดลูกค้า และ 2) ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าแล้วควรคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้วัสดุที่ยั่งยืนหรือกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เช่น การสร้างงาน การส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับผู้ผลิตและประชาชนในพื้นที่ สำหรับภาครัฐ 1) หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน ควรมีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการผลิต รวมทั้งการถ่ายทอดเทคนิคใหม่ ๆ และการใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการผลิต เช่น การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทอผ้า หรือการใช้โปรแกรมการออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น และ 2) หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน ควรมีการสร้างช่องทางการตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญในการขยายตลาดให้กว้างขวางขึ้น เช่น การเปิดร้านค้าออนไลน์ การขายผ่านแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ การร่วมกิจกรรมแสดงสินค้า หรือการเข้าร่วมงานตลาดนัดหรือการแสดงสินค้าท้องถิ่น เพื่อสร้างการรับรู้ในวงกว้าง และสำหรับภาคเอกชน ผู้วิจัยเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน ควรมีการสนับสนุนและเสริมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรการตลาดท้องถิ่น หรือองค์กรที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชน เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ การฝึกอบรม หรือการเข้าถึงตลาดที่มีศักยภาพสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติพงษ์ อุดมธีระ. (2561). การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เศรษฐกิจเพื่อการพัฒนา.
- ทักษญา สง่าโยธิน. (2560). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน. วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์, 12(2), 11-25.
- บพิตร บริบูรณ์กรม. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดศรีสะเกษ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาท้องถิ่น.
- บุษบา หินเฑาะว์ และคณะ. (2566). การศึกษาแนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพทอผ้า กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอไทยร่วมใจบ้านกว้างท่าวัว ตำบลบ้านกว้าง อำเภอมะนัง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 5(1), 61-77.
- ปุนทริกา สุคนธสิงห์. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ: กรณีศึกษากลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์จากผ้าในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์. (2566). การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก. กองนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2567 จาก <https://tpso.go.th/document/2404-0000000003>

- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ. (2566). รายงานสรุปผลการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผ้าแล้วจังหวัด ศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2566. ศรีสะเกษ: กระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2567ก). รายงานผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2567 (ภาคต้น). ศรีสะเกษ: กระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2567ข). รายงานผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ผ้าแล้ว จังหวัดศรีสะเกษ ปี 2567 (ภาคปลาย). ศรีสะเกษ: กระทรวงมหาดไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580). เรียกใช้เมื่อ 19 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.nesdc.go.th>
- สุเทพ พันประสิทธิ์. (2559). การขยายผลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน: บทเรียนสู่ความสำเร็จของชุมชนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองหัวช้าง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อริญญา อุดลย์เดช และพรรณา ไวกกุล. (2558). ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดบ้านช่องโค้งเรื่องตำบล รังกาใหญ่ อำเภอนิคม จังหวัดนครราชสีมา. ใน การประชุมวิชาการแห่งชาติ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 9. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1997). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Journal of Educational Measurement*, 14(1), 15-22.

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลา
โดยชุมชน ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE DEVELOPMENT OF TOURISM ACTIVITIES BASED ON THE CONCEPT OF
CONTINUOUS MOBILITY TOURISM PHROM LOK SUBDISTRICT,
PHROM KHIRI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พรฟ้า สุทธิคุณ*, ลัญจกร นิลกาญจน์, ปัญญา เลิศไกร

Pornfar Sutthikhun*, Lunjakon Nillakan, Panya Lertkrai

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Pornfarsutthikhun@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหากิจกรรมการท่องเที่ยว พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และประเมินผลการใช้กิจกรรมการท่องเที่ยว ตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน เป็นการวิจัยกระบวนการวิจัยและการพัฒนา วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจากบุคคลและกลุ่มคนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มชมรมการท่องเที่ยวพรหมโลก จำนวน 10 คน และกลุ่มการท่องเที่ยวบ้านในหมง จำนวน 8 คน และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 100 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาหลักของการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ ด้านสภาพภูมิอากาศ และเส้นทางการเข้าถึง เส้นทางคมนาคมบางพื้นที่ไม่สะดวก และสภาพภูมิอากาศอาจเป็นอุปสรรคในการเดินทาง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย ขาดการจัดการที่เพียงพอ ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกไม่มั่นใจ และด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด การเผยแพร่ข้อมูลยังไม่ทั่วถึง ทำให้กิจกรรมยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง จากนั้นได้พัฒนาแนวทางการจัดการกิจกรรมโดยใช้ Promkiri MODEL ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมความพร้อมของทีมงานและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว โดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ และ OKRs (Objectives and Key Results) เพื่อกำหนดเป้าหมายและวัดผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งยกระดับมาตรฐานการให้บริการและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อหลากหลายช่องทาง การประเมินผลพบว่า การนำ Promkiri MODEL ผสานกับการใช้ OKRs ทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวมีโครงสร้างการดำเนินงานที่ชัดเจน สามารถติดตามตรวจสอบ และประเมินผลได้จริง การกำหนดเป้าหมายสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยว และลดข้อผิดพลาดในการทำงาน เพิ่มประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของกิจกรรม

คำสำคัญ: กิจกรรมการท่องเที่ยว, การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน

Abstract

This research aimed to study the problems related to tourism activities, develop tourism activities, and evaluate the implementation of such activities based on the concept of Continuous Mobility Tourism. It employed a research and development (R&D) methodology, which included synthesizing concepts, theories, documents, and related studies, along with conducting in-depth interviews with experts, individuals, and groups involved in tourism activity development. The sample groups consisted of The Phrom Lok Tourism Club, consisting of 10 members, and the Ban Nai Mong Tourism Group, consisting of 8 members, together with 100 tourists in Phrom Lok Subdistrict, Phrom Khiri District, Nakhon Si Thammarat Province. The research findings revealed that Climate and accessibility certain transportation routes were inconvenient, and weather conditions could be an obstacle to travel. Facilities and safety - insufficient management led to a lack of confidence among tourists. Public relations and marketing - information dissemination was limited, resulting in the activities being relatively unknown. To address these issues, the research developed a management approach called the Promkiri MODEL, aimed at preparing the working team and stakeholders for tourism management. The model applied SWOT Analysis to analyze the situation and OKRs (Objectives and Key Results) to set goals and measure performance, while also enhancing service standards and promoting tourism through diverse communication channels. The evaluation results indicated that applying the Promkiri MODEL in combination with OKRs provided a clear operational structure, enabling effective monitoring, verification, and evaluation. The set objectives aligned with the needs of both the community and tourists, reduced errors in implementation, and enhanced the efficiency and credibility of tourism activities.

Keywords: Tourism Activities, Tourism Activity Development, Continuous Mobility Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวของประเทศไทย เป็นอุตสาหกรรมมีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นหนึ่งในแหล่งรายได้ที่สำคัญที่นำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ กระแสเงินตราไหลเวียนในประเทศ การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ อีกทั้งยังมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนากระบวนโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมและขนส่ง รวมถึงการค้าและการลงทุน ที่ช่วยเพิ่มการขยายตัวและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของประเทศไทย อ้างอิงจากบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว (Tourism Satellite Account: TSA) ในปี พ.ศ. 2562 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีผลิตภัณฑ์

มวลรวมภายในประเทศด้านการท่องเที่ยว (Tourism Gross Domestic Product: TGDP) มากถึง 3,005,552 ล้านบาท หรือเท่ากับสัดส่วนร้อยละ 17.79 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ดังนั้น เพื่อให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการพัฒนาและกระจายผลประโยชน์ไปยังภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศได้อย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยว, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มีเป้าหมายหนึ่ง คือ การกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำของประเทศผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายดังกล่าวหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างร่วมมือผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านโครงการต่าง ๆ นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีผลสำคัญในการผลักดันการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีหลายประการ โดยแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) กำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ ประเด็นการท่องเที่ยว มี 6 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) ส่งเสริมการประชุม สัมมนา นิทรรศการ และงานแสดงสินค้า (MICE) เพื่อเพิ่มรายได้จากนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย (Health, Wellness and Thai Traditional Medicine Tourism) พัฒนาไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพของภูมิภาค ส่งเสริมการบริการสุขภาพและความงาม รวมถึงการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร การท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ (Cruise and Marine Tourism) พัฒนาท่าเทียบเรือ ท่าเรือสำราญ และเส้นทางท่องเที่ยวทางทะเลเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางด้วยเรือสำราญ การท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค (Regional Connectivity Tourism) เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างจังหวัด ระหว่างภูมิภาค และกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อกระจายรายได้ การพัฒนาระบบนิเวศการท่องเที่ยว (Tourism Ecosystem Development) สร้างระบบสนับสนุนด้านเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน การบริหารจัดการ และความยั่งยืนของการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม (Creative and Cultural Tourism) ส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่น นวัตกรรมทางวัฒนธรรม และการสร้างสรรค์กิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างมีเอกลักษณ์ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์นี้มีเป้าหมายร่วมกัน คือ การผลักดันให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวระดับโลกที่มีคุณภาพ ยั่งยืน และกระจายรายได้อย่างทั่วถึง (สถาบันนโยบายสาธารณะ, 2566)

การท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลา (Continuous Mobility Tourism) เป็นการแบ่งประเภทของการท่องเที่ยวโดยอาศัยหลักของการดำเนินกิจกรรมในเส้นทางการท่องเที่ยว (Activity-based) 1) การท่องเที่ยวที่ไม่ได้เคลื่อนที่ตลอดเวลา (Non Motion-based Tourism) เป็นการท่องเที่ยวจากจุดเริ่มต้นของการเดินทางไปยังสถานที่ปลายทาง โดยไม่มีกิจกรรมใดประกอบ เช่น การเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังเชียงใหม่ นอนพักที่โรงแรม 2 คืน แล้วจึงเดินทางกลับ 2) การท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลา (Motion-based Tourism) เป็นการท่องเที่ยวจากจุดเริ่มต้นของการเดินทางไปยังสถานที่ปลายทาง โดยมีกิจกรรมที่ถูกบรรจุไว้ในการเดินทาง เช่น การเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังจังหวัดนครนายก โดยระหว่างทางมีกิจกรรมล่องแก่ง ขับรถ ATV แล้วจึงนอนพักที่โรงแรม จากนั้นเดินทางไปปั่นน้ำตกที่เขื่อนขุนด่านปราการชล แล้วจึงเดินทางกลับ หรือการเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยังจังหวัดภูเก็ต เพื่อเข้าร่วมงานแข่งไตรกีฬาประจำปี เป็นต้น โอกาสทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลา ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการขนส่งมวลชนระดับท้องถิ่น (Local Mass Transit Service) Key Player: Content Creator (Influencer and Youtuber) ธุรกิจบริการประกันภัย ผู้จัดการและออกแบบกิจกรรม จากสถิติดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าประชากรไทยมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียเพิ่มมากขึ้น โดยใช้งานแอปพลิเคชันที่มีผู้เล่นหลัก

เป็นผู้สร้างเนื้อหา (Content Creator) เช่น Influencer และ Youtuber โดยผู้สร้างเนื้อหา เหล่านั้น มีผลต่ออุปสงค์ในการบริโภคสินค้าและบริการ ไม่มากนักน้อย ดังนั้น ผู้สร้างเนื้อหา จึงมีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ สนับสนุนการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญ รวมไปถึงการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เป็นแนวคิดสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างยั่งยืน และเกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนักท่องเที่ยวเอง กระบวนการนี้ประกอบด้วย หลายขั้นตอนที่ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้น ได้แก่ การวางแผนการดำเนินงาน การตัดสินใจให้เป็นไปตามความต้องการ ตลอดจนการติดตาม ประเมินผล การแบ่งปันผลประโยชน์ โดยประโยชน์ที่เกิดขึ้นจะกลับคืนสู่ชุมชนโดยตรง ซึ่งเป็นความต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งการวางแผนเป้าหมาย การตัดสินใจการดำเนินกิจกรรมการรับ ผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันและการประเมินผล โดยประชาชนจะต้องมีอิสระ เต็มใจในการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเป็นผู้พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลง โดยรับรู้ทุกขั้นตอนและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนา อีกทั้งเป็นการฝึกฝนและพัฒนาคน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของสังคมให้สามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเองในที่สุด (Choibamroong, T., 2009) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวนั้น โดยสรุปการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การพัฒนาความสามารถหรือศักยภาพของประชาชนต่อการดูแลและการจัดการกับทรัพยากรที่มีให้ชุมชน ตลอดจนถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงในพื้นที่ของตนด้วยได้แสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวที่พึงประสงค์ของชุมชน ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและประโยชน์จะกลับไปสู่ชุมชนโดยตรง (กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา, 2555)

ปัญหาสำคัญในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน (กมลนก เกียรติศักดิ์ชัย, 2562) มีหลายประเด็นที่ควรได้รับการพิจารณาเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ปัญหาแรก คือ การขาดความพร้อมและความเข้าใจของชุมชน ชุมชนหลายแห่งยังไม่เข้าใจแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาอย่างแท้จริง รวมถึงไม่รู้วิธีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้ขาดการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และไม่สามารถสร้างประสบการณ์ที่น่าสนใจและน่าจดจำให้นักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ ความไม่พร้อมในด้านการบริหารจัดการทำให้การจัดการกิจกรรมขาดประสิทธิภาพ อีกปัญหาสำคัญ คือ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เพียงพอ การท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลา จำเป็นต้องมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดี เช่น เส้นทางคมนาคม ที่พัก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวก หากชุมชนขาดสิ่งเหล่านี้จะทำให้การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวไม่ราบรื่นและไม่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาว ความยั่งยืนและการรักษาสีงแวดล้อม ก็เป็นอีกประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ การท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลา มักเกี่ยวข้องกับการเดินทางผ่านพื้นที่หลายแห่ง การควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวและการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่ท้าทาย หากไม่มีการวางแผนการจัดการที่ดี ในด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ชุมชนหลายแห่งยังขาดกลยุทธ์การตลาดที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้การดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นเรื่องยาก ชุมชนควรพัฒนาการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดีขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ในการสร้างความน่าสนใจและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมท่องเที่ยว อีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนา คือ การสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ

ในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นนโยบายที่ส่งเสริม งบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน หรือการฝึกอบรมบุคลากร สุดท้าย คือ ความพร้อมของทรัพยากรมนุษย์ การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้และทักษะ เฉพาะทาง เช่น การบริการ การนำเที่ยว และการบริหารจัดการ หากชุมชนขาดบุคลากรที่มีทักษะเหล่านี้ อาจทำให้ การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวมีข้อจำกัดและไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีคุณภาพ

จากสภาพปัจจุบัน ปัญหาดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ รักษาความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ดั้งเดิม โดยการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชนนั้นจะ มุ่งเน้นในเรื่องของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนมีการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับกิจกรรม การท่องเที่ยวของชุมชนและส่งเสริมผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน อีกทั้งยังเป็นการท่องเที่ยว ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างประสบการณ์ทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ของแต่ละท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ร่วมกับชุมชน รวมไปถึงชุมชนไม่ต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของ ตนเองเพื่อให้เข้ากับนักท่องเที่ยว โดยผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาสร้างประสบการณ์ ผ่านการมีส่วนร่วมกับชุมชน ในขณะเดียวกันชุมชนก็เกิดการสืบสานทางด้านวัฒนธรรม และชุมชนได้มีกิจกรรม การท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามา ท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อเกิดการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญาของชุมชนที่ก่อให้เกิดรายได้ อีกทั้งยังเป็นแนวทาง ในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน ให้กับชุมชนอื่น ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากิจกรรมการท่องเที่ยว ตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดย ชุมชน ตำบลพรหมโลก อำเภอพรมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน ตำบล พรหมโลก อำเภอพรมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อประเมินผลการใช้กิจกรรมการท่องเที่ยว ตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดย ชุมชน ตำบลพรหมโลก อำเภอพรมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชนเป็นการวิจัย และพัฒนา (Research and Development R & D)

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหากิจกรรมการท่องเที่ยว ดำเนินการศึกษา โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มชมรมการท่องเที่ยวพรหมโลก จำนวน 10 คน และกลุ่มการท่องเที่ยวบ้านในหมง จำนวน 8 คน และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลพรหมโลก อำเภอพรมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 100 คน ซึ่งคัดเลือก จากผู้ที่มีดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในชุมชนมากกว่า 10 ปี เครื่องมือที่ใช้ แบบสัมภาษณ์, แบบสังเกต,

แนวทางการสนทนา กระบวนการสำรวจพื้นที่, ศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ, วิเคราะห์การเรียนรู้ของชุมชน, สัมภาษณ์เชิงลึก แบบการสำรวจและการสังเกต โดยศึกษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ และชุมชน วิเคราะห์วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ และกิจกรรมตามฤดูกาลที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงนิเวศกับการท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เดี่ยวและกลุ่ม โดยใช้แนวทาง Ex-post facto approach ใช้ภาพถ่ายเหตุการณ์ในอดีต และข้อมูลออนไลน์เป็นสื่อประกอบ การสัมภาษณ์เชิงลึก (Deep Interview) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเปิดโอกาสให้อธิบาย วิเคราะห์ และเชื่อมโยงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งในอดีตและปัจจุบัน การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สนทนาพร้อมกันครั้งละ 5 - 7 คน เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยน อธิบาย และเสริมข้อมูลในบรรยากาศไม่กดดัน อิงแนวคิดเชิงโครงสร้าง - หน้าที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน จนเกิด ภาวะอิ่มตัวเชิงทฤษฎี (Theoretical Saturation) ตามแนวคิดของ Hammersley, M. & Atkinson, P. การศึกษาเชิงนิเวศวัฒนธรรม สำรวจระบบความเชื่อ ค่านิยม พิธีกรรม และวิถีชีวิตของชุมชน วิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับการสร้างและจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูล ตีความข้อมูลเชิงคุณภาพ จำแนกข้อมูลตามลำดับเหตุการณ์ วิเคราะห์ SWOT (Hammersley, M. & Atkinson, P., 2007)

ระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ใช้ข้อมูลจาก SWOT Analysis มาร่างกิจกรรมโดยผ่านกระบวนการ Focus Group Discussion กับกลุ่มชมรมการท่องเที่ยวพรหมโลก จำนวน 10 คน และกลุ่มการท่องเที่ยวบ้านในหมง จำนวน 8 คน และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 100 คน วิเคราะห์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ผู้ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในชุมชน รวมทั้งผู้ประกอบการท่องเที่ยวในชุมชน ทดลองใช้กิจกรรม กับกลุ่มทดลองขนาดเล็กซึ่งเป็นผู้ที่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอพรหมคีรี วัดผลด้วย OKRs (Objectives and Key Results) การวิเคราะห์ข้อมูล Analytic Induction, Typological Analysis, Constant Comparison

ระยะที่ 3 เผยแพร่และประเมินประสิทธิผลของกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน เครื่องมือเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีประสบการณ์ตรง คือ กลุ่มชมรมการท่องเที่ยวพรหมโลก จำนวน 10 คน และกลุ่มการท่องเที่ยวบ้านในหมง จำนวน 8 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผลการใช้การจัดการในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน ในกระบวนการนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ตรงในด้านการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการตั้งคำถามที่มีความลึกซึ้งและเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิด ความรู้สึก และมุมมองที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลา

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 สภาพปัญหาของกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลา โดยชุมชน การท่องเที่ยวในพรหมโลก อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน โดยการวิเคราะห์ SWOT ของชุมชน พบว่า มีจุดแข็งหลายประการที่สามารถใช้ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามและวัฒนธรรมที่หลากหลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถส่งเสริมให้การท่องเที่ยวในพื้นที่เจริญเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ชุมชนก็เผชิญกับจุดอ่อนบางประการที่อาจเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การขาดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานอย่างถนนหนทางที่เข้าถึงยาก หรือที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว รวมถึงการขาดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้ชุมชนไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีได้เต็มที่

สภาพปัญหาของกิจกรรมการท่องเที่ยวบ้านในหมง ปัญหาหลักที่พบ ได้แก่ 1) ปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การทิ้งขยะจากนักท่องเที่ยวและชุมชน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่มีขอบเขต 2) ข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เส้นทางเดินป่ายังไม่มีมาตรฐานด้านความปลอดภัยเพียงพอขาดข้อมูลนำเที่ยวและป้ายบอกทาง จุดพักและห้องน้ำไม่เพียงพอ 3) ปัญหาด้านบุคลากรและไกด์นำเที่ยว ขาดการอบรมด้านความปลอดภัย 4) การประชาสัมพันธ์และการตลาดที่ไม่มีประสิทธิภาพ การโปรโมตแหล่งท่องเที่ยวไม่เป็นระบบ ขาดกลยุทธ์ทางการตลาดออนไลน์ และ 5) ปัญหาการควบคุมนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดความแออัดในบางช่วงเวลา ขาดแนวทางควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

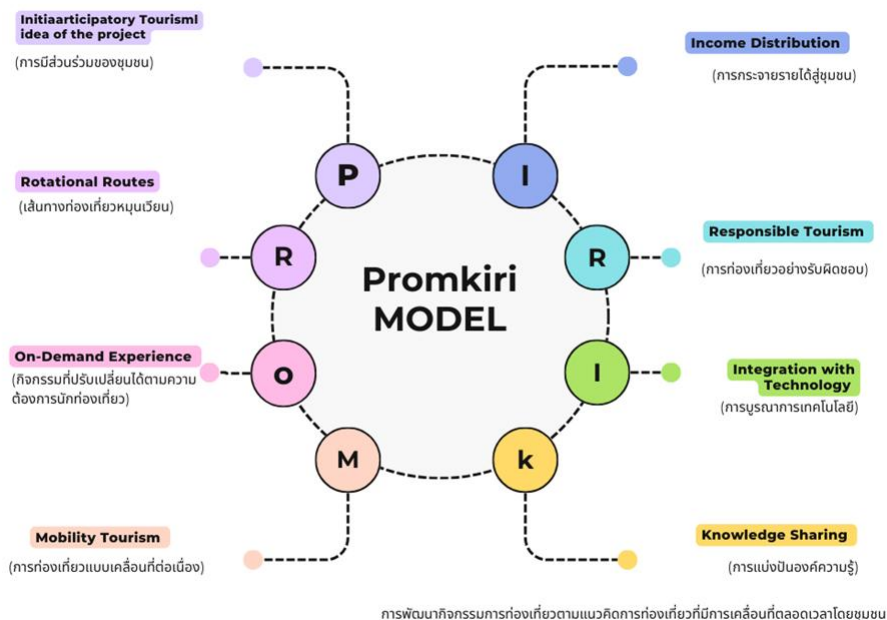
สภาพปัญหาการจัดกิจกรรมทางน้ำตกบาตรรุ่งอรุณสายบุญแห่งศรัทธา สายธาราท่าเวตดา อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัญหาหลักที่พบ ได้แก่ 1) ด้านสภาพภูมิอากาศและเส้นทางการเข้าถึง ซึ่งไม่มีระบบแจ้งเตือนสภาพอากาศที่ชัดเจน ทำให้การวางแผนการเดินทางมีข้อจำกัด เส้นทางเข้าถึงเป็นถนนดินธรรมดาที่มีลักษณะลื่นและมีระดับน้ำขึ้นลงตามฤดูกาล ทำให้การเดินทางลำบาก ขาดระบบบริหารจัดการข้อมูลด้านความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ 2) ปัญหาด้านกิจกรรมและความน่าสนใจ พบว่า รูปแบบกิจกรรมขาดความต่อเนื่องและความหลากหลาย โดยมีการจัดกิจกรรมเพียงเดือนละสองครั้ง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตามความสะดวก 3) ด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด พบว่า กิจกรรมยังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะทางช่องทางออนไลน์ ทำให้กิจกรรมยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง 3) ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย พบว่า โครงสร้างพื้นฐาน เช่น จุดพักนักท่องเที่ยว ห้องน้ำ และจุดบริการข้อมูลยังไม่เพียงพอ

สภาพปัญหาการจัดกิจกรรมนาข้าวที่นาเรียงเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวิถีพรหมคีรี อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัญหาหลักที่พบ ได้แก่ 1) ปัญหาด้านพื้นที่และสภาพภูมิอากาศ สภาพอากาศที่แปรปรวนส่งผลให้บางช่วงไม่มีน้ำเพียงพอสำหรับการปลูกข้าว ซึ่งกระทบต่อกิจกรรมที่ต้องอาศัยความต่อเนื่อง เช่น การดำนาและการเก็บเกี่ยว 2) ปัญหาด้านกิจกรรมและความต่อเนื่อง เนื่องจากกิจกรรมท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับฤดูกาล เช่น การดำนาและการเก็บเกี่ยว ทำให้ไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ขาดห้องน้ำและจุดพักผ่อนที่เหมาะสม ไม่มีป้ายบอกเส้นทางหรือข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่ชัดเจน 4) ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด ยังขาดกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ ส่งผลให้การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมีข้อจำกัด

ระยะที่ 2 กิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและนำมาพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน ซึ่งได้พัฒนาเป็น “Promkiri MODEL” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทีมงานและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวทุกจุด มีความพร้อมและสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ Promkiri MODEL เน้นการ

เตรียมความพร้อมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ การจัดการที่เป็นระบบ รวมถึงการสร้างความเข้าใจในบริบทของชุมชนและพื้นที่ท้องถิ่น เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความสอดคล้องและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพ

ภาพที่ 1 Promkiri MODEL

“Promkiri Continuous Mobility Tourism Model” เป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนพหุมิติที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การท่องเที่ยวแบบหมุนเวียน การปรับเปลี่ยนกิจกรรมตามความต้องการ การบูรณาการเทคโนโลยี และการกระจายรายได้อย่างยั่งยืน ซึ่งช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวของตนเองได้อย่างต่อเนื่องและสร้างประสบการณ์ที่ไม่ซ้ำซากสำหรับนักท่องเที่ยว

เมื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชนได้รับการพัฒนาแล้ว จะมีการประเมินผลการดำเนินงานด้วยการใช้ระบบ OKRs (Objectives and Key Results) กับนวัตกรรมกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน ผู้วิจัยได้เผยแพร่แนวคิดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาแก่ กลุ่มการท่องเที่ยวบ้านในหมง และกลุ่มชมรมการท่องเที่ยวพหุมิติ จังหวัดนครศรีธรรมราช พร้อมดำเนินการ สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อประเมินผลการใช้นวัตกรรม พบข้อมูลสำคัญ ดังนี้ การรับรู้และการยอมรับ กลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจแนวคิดการท่องเที่ยวแบบเคลื่อนที่ตลอดเวลาในระดับสูง สนใจนำแนวคิดไปปรับใช้ในบริบทของชุมชนตนเอง ชุมชนเริ่มทดลองจัดกิจกรรมท่องเที่ยวตามแนวคิดนี้และได้รับผลตอบรับเชิงบวกจากนักท่องเที่ยว ผลกระทบต่อชุมชน สามารถพัฒนาแพ็คเกจท่องเที่ยวตามแนวคิดนี้ มีแนวโน้มเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีข้อดี คือ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและกระตุ้นบทบาทชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ข้อจำกัด คือ ความท้าทายในการบริหารจัดการ และการปรับกิจกรรมให้เหมาะกับกลุ่มนักท่องเที่ยวหลากหลาย ประสิทธิภาพการทำงานและการใช้ OKRs ช่วยให้

การดำเนินงานมีระบบ ชัดเจน และตรวจสอบได้ง่าย เพิ่มประสิทธิภาพของกิจกรรมในแต่ละด้าน การใช้ OKRs กับนวัตกรรมกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของชุมชน นวัตกรรมสามารถเผยแพร่ให้ชุมชนอื่นนำไปใช้ต่อยอดได้ในอนาคต

ระยะที่ 3 ประเมินประสิทธิผลของกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลา โดยชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน “Promkiri MODEL” เผยแพร่ขยายผลการใช้งานกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ โดยเผยแพร่ให้ผู้บริการท่องเที่ยว ดังนี้

1. บ้านในหมง พรหมคีรี การนำกิจกรรมไปใช้ ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน โดยปรับปรุงกิจกรรมเสริม ที่เป็นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม รวมถึงการพัฒนาการบริการ (กลยุทธ์การสร้าง ความสัมพันธ์กับลูกค้า) ให้เป็นไปในมาตรฐานเดียวกันเพื่อสร้างมาตรฐานและความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว และมีการประเมินผลด้วย OKRS มีผล ดังนี้ จากการดำเนินการ ผ่านเกณฑ์การประเมินวัตถุประสงค์ที่ 1 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน 1 ข้อ การพัฒนากิจกรรมใหม่ วัตถุประสงค์ที่ 2 การบริการที่เป็นมาตรฐานชุมชนสอดคล้องกับการบริการเป็นมิตร 2 ข้อ ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานบริการการต้อนรับ จัดอบรมการบริการและการให้ข้อมูล วัตถุประสงค์ที่ 3 การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ผ่านทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ ภาพถ่ายกิจกรรมของนักท่องเที่ยว 3 กิจกรรม ทำคอนเทนต์สื่อออนไลน์ Facebook 3 คอนเทนต์ โพสต์คลิป tiktok 3 คลิป

2. พรหมโลกและพรหมคีรีโดดเด่นด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และการให้บริการที่เป็นมิตร และต่อเนื่อง การนำแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน (Continuous Mobility Tourism) มาปรับใช้ ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวและออกแบบกิจกรรมที่ตอบโจทย์เฉพาะกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ แนวทางดังกล่าวยังช่วยเพิ่มระดับความท้าทายในกิจกรรมท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มองหาประสบการณ์การผจญภัยและความแปลกใหม่ ซึ่งจะช่วยยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนให้สามารถแข่งขันในตลาดได้ดียิ่งขึ้น ในระยะเวลา 1 ไตรมาสที่ผ่านมา ได้มีการนำแนวคิด OKRs (Objectives and Key Results) มาใช้เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์หลัก 3 ข้อ จากการดำเนินการ ผ่านเกณฑ์การประเมินวัตถุประสงค์ที่ 1 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน 1 ข้อ การพัฒนากิจกรรมใหม่ วัตถุประสงค์ที่ 2 การบริการที่เป็นมาตรฐานชุมชนสอดคล้องกับการบริการเป็นมิตร 2 ข้อ ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานบริการการต้อนรับ จัดอบรมการบริการและการให้ข้อมูล วัตถุประสงค์ที่ 3 การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ผ่านทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ ภาพถ่ายกิจกรรมของนักท่องเที่ยว 3 กิจกรรม ทำคอนเทนต์สื่อออนไลน์ Facebook 2 คอนเทนต์ โพสต์คลิป tiktok 2 คลิป

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาของกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน พบว่า ปัญหาที่พบจะเป็นด้านสภาพภูมิอากาศและเส้นทางการเข้าถึง ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย ด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด พบว่า กิจกรรมยังไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยรัตน์ จุสปาโล การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังกล่าวยังมีปัญหา ได้แก่ ปัญหาด้านการเข้าถึง

ชุมชน ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมีความสะดวก มีการขุดและถูกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดปัญหาด้านฝุ่นละออง เป็นต้น (ชัยรัตน์ จุสปาโล, 2561) สอดคล้องกับ วรวุฒิ ภัคดีบุรุษ พบว่า ในการดำเนินงานเพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทนั้น ก่อนการดำเนินการมีการวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้อง พบว่า ได้แก่ ปัญหาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชน ปัญหาด้านการเข้าถึงชุมชน ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และปัญหาด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งเป็นผลกระทบทางลบที่จะมีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก (วรวุฒิ ภัคดีบุรุษ, 2563) สอดคล้องกับการวิจัยของ ดาววาร์ด และลัมสตัน โดยศึกษาเส้นทางการขี่จักรยานเพื่อการท่องเที่ยวที่ชื่อว่า 'Cycle and See' ในเขต Straffordshire Moorlands ประเทศอังกฤษ ผลวิจัยพบว่า โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกข้างทางสำหรับผู้ขี่จักรยาน เช่น สัญญาณป้าย จุดบอกทางบนถนน ร้านสะดวกซื้อบริเวณใกล้เคียง ฝักร้านอาหารเพื่อแวะพักผ่อน เป็นต้น (Paul D. & Les L., 2001) และ สอดคล้องกับการศึกษาของเวสต์ตัน และโมตา ปัญหาที่พบ คือ เรื่องของเส้นทางและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ยังไม่เพียงพอและยังไม่ได้ออกแบบมาเพื่อการท่องเที่ยวโดยจักรยาน การเดินและการปั่นเขาอย่างเหมาะสม (Richard W. & Jose C. M., 2012)

2. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน โดยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน ได้พัฒนาเป็น “Promkiri MODEL” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทีมงานและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวทุกจุด มีความพร้อมและสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ Promkiri MODEL เน้นการเตรียมความพร้อมในทุกด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน ผู้วิจัยใช้หลักการ SWOT ในการวิเคราะห์โดยเน้นประเด็นต่าง ๆ การใช้ระบบ OKRs (Objectives and Key Results) เพื่อกำหนดเป้าหมายของกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชิงผสมผสาน การใช้ OKRs เป็นเครื่องมือในการวางแผนการทำงานที่ช่วยให้กลุ่มมีความชัดเจนในการกำหนดเป้าหมายและสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้บริการการท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานและสอดคล้องกับจุดยืนการบริการที่เป็นมิตร และการทำการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง การใช้เครื่องมือและช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ และการประชาสัมพันธ์ในชุมชน (นภดล รมโพธิ์, 2561) สอดคล้องกับการวิจัยของ ชัยวงศ์ ศิลาวัฒน์ ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถก่อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีมีการจัดกิจกรรมบ่อยครั้งในแต่ละปี และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถสะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะตนทางวัฒนธรรม (ชัยวงศ์ ศิลาวัฒน์, 2563) สอดคล้องกับ ศิริรัฐ สมสาร การพัฒนาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม คือ การจัดทำสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นถึงจุดเด่นของชุมชนเนื่องจากชุมชนเป็นพื้นที่ราบสูง ช่วงอากาศหนาวจะเกิดหมอกเนืงขึ้น มีหมอกหนา สัมผัสได้ถึงบรรยากาศที่หนาวเย็น อุณหภูมิติดลบ (ศิริรัฐ สมสาร, 2560) สอดคล้องกับ พรหมภัสสร ชุณหบุญญทิพย์ การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงวัฒนธรรมและเชิงนิเวศของกลุ่มจังหวัดหัตถ์สนุก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) สามารถจัดรายการนำเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงวัฒนธรรมและเชิงนิเวศได้หลากหลายตามความเหมาะสมและเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว คือ รายการทัวร์วันเดียวแบบเข้าไป - เย็นกลับ (พรหมภัสสร ชุณหบุญญทิพย์,

2562) และสอดคล้องกับ Nancy, M. H. et al. ลักษณะเฉพาะของธุรกิจการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติในดาโกตาเหนือ Characteristics of Nature-based Tourism Enterprises in North Dakota ได้เสนอแนวคิดว่าการท่องเที่ยว นันทนาการกลางแจ้ง เป็นรูปแบบใหม่ที่เพิ่มขึ้นของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยว นันทนาการกลางแจ้ง ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติของดาโกตาเหนือ ลักษณะเฉพาะของธุรกิจการท่องเที่ยวในแหล่ง ธรรมชาติมีปัจจัยที่สนับสนุนการขยายตัวของกิจกรรมท่องเที่ยว นันทนาการกลางแจ้งที่สนองความต้องการของ นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ (Nancy, M. H. et al., 2004)

3. ประเมินประสิทธิผลของกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดย ชุมชน การใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน “Promkiri MODEL” การนำ แนวคิด “Promkiri MODEL” ผสานกับการใช้ OKRs (Objectives and Key Results) ทำให้การดำเนินกิจกรรม ท่องเที่ยวมีโครงสร้างที่ชัดเจนและสามารถติดตามผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถกำหนดเป้าหมายที่สอดคล้อง กับความต้องการของชุมชนและกลุ่มนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม การดำเนินงานเป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้ ลดข้อผิดพลาดและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน สอดคล้องกับ ปัญจพร ธนาวชิรานันท์ การพัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยวชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐมเป็นฐาน จากการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวใน ชุมชนสนามจันทร์กับสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน สามารถผูกเส้นทางท่องเที่ยวกับสถานที่ต่าง ๆ ได้ดังนี้ 1) Rong Way รีสอร์ท 2) สวนเจ็ญ 3) ร่วมทำกิจกรรมในชุมชน 4) ร้านค้าร้านอาหารในชุมชน ซึ่งชุมชนสนามจันทร์มี จุดเด่นที่หลากหลาย มีความน่าสนใจและมีโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาเยี่ยมชมในชุมชนด้วยหลายวัตถุประสงค์ ได้แก่ การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้ ศึกษาดูงาน เป็นต้น (ปัญจพร ธนาวชิรานันท์, 2563) สอดคล้องกับชัยวงศ์ ศิลาวัฒน์ การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน ในการกำหนด นโยบาย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการสร้างโอกาสให้ชุมชนหารายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยว รูปแบบเส้นทาง การท่องเที่ยวศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดล้านนา จากการสำรวจและรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่นา ทร์พยากรในพื้นที่มาสร้างสรรค์เป็นแหล่งท่องเที่ยวศิลปะ (ชัยวงศ์ ศิลาวัฒน์, 2563) และสอดคล้อง Nancy, M. H. et al. ได้เสนอแนวคิดว่าการท่องเที่ยว นันทนาการกลางแจ้ง เป็นรูปแบบใหม่ที่เพิ่มขึ้นของอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวของดาโกตาเหนือ ในอดีตผู้ประกอบการท่องเที่ยวมีรายได้เพียงส่วนน้อยจากกิจกรรมท่องเที่ยว นันทนาการ กลางแจ้ง ปัจจุบันมีผู้ประกอบการท่องเที่ยวรายใหม่ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และมองเห็นโอกาสทางธุรกิจของการ ให้บริการท่องเที่ยวกิจกรรมท่องเที่ยว นันทนาการกลางแจ้งที่เป็นที่นิยมมากขึ้น (Nancy, M. H. et al., 2004)

สรุปผลการวิจัย ปัญหาหลักที่ส่งผลการดำเนินกิจกรรม ได้แก่ สภาพภูมิอากาศและเส้นทางคมนาคม ยากต่อการเข้าถึง ขาดระบบแจ้งเตือนสภาพอากาศและสิ่งอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์ไม่ครอบคลุม โดยเฉพาะช่องทางออนไลน์ ความต่อเนื่องของกิจกรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาเน้นการเสริมสร้าง ความพร้อมของผู้จัดกิจกรรม การออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น และใช้การ วิเคราะห์ SWOT เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของกิจกรรม ตลอดจนการนำระบบ OKRs (Objectives and Key Results) มาใช้ในการกำหนดเป้าหมายและติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความชัดเจน ในการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและตลาดที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผลการประเมิน พบว่า การประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาผสานกับระบบ OKRs ช่วยให้การบริหาร

จัดการกิจกรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดความซับซ้อนในการดำเนินงาน มีระบบการวางแผนและติดตามผลที่ชัดเจน ตลอดจนเพิ่มศักยภาพในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ยังเน้นการสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อขยายการรับรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน ต้องได้รับสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน รัฐบาลควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกแบบและพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสามารถสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน มีการจัดสรรงบประมาณ ควรมีการจัดสรรงบประมาณหรือแหล่งทุนสำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ท่องเที่ยว รวมถึงการฝึกอบรมทักษะให้กับชุมชนเพื่อเตรียมพร้อมในการจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การพัฒนากฎหมายและข้อบังคับที่สนับสนุน การกำหนดนโยบายที่สนับสนุนการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยเน้นการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชน ควรมีกรอบกฎหมายที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา แต่ยังสามารถรักษาสมดุทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนได้ ข้อเสนอแนะเชิงบริหาร มีการวางแผนและการจัดการกิจกรรมที่มีระบบ ควรมีการจัดทำแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งรวมถึงการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจนเพื่อประเมินผลความสำเร็จของกิจกรรม ควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาผู้นำท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการใช้เทคโนโลยีในการติดตามผลและปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน การสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ และชุมชน จะช่วยให้การดำเนินการจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถรับมือกับปัญหาหรือข้อจำกัดได้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ควรมีการศึกษาและวิจัยในเชิงลึก ควรมีการศึกษาและวิจัยอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถปรับปรุงกลยุทธ์การพัฒนาให้เหมาะสมและยั่งยืน การใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์ข้อมูล ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการท่องเที่ยวชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนสามารถสร้างทักษะและความเข้าใจให้กับบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป ควรการศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบของการท่องเที่ยว การวิจัยเปรียบเทียบผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาของชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ จะช่วยให้เห็นถึงความแตกต่างในแง่ของผลลัพธ์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ควรการวิจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว การวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดที่มีการเคลื่อนที่ตลอดเวลาโดยชุมชนจะช่วยให้ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสม และควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืนควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสามารถรักษา

เอกสารอ้างอิง

- กมลนก กิยรติศักดิ์ชัย. (2562). การสังเคราะห์การท่องเที่ยวโดยชุมชน: โอกาสหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาแบบยั่งยืน. วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 19(2), 119-190.
- กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยว. (2565). รายงานผลการดำเนินงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ชัยรัตน์ จุสปาโล. (2561). การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พื้นที่ชุมชนเกาะหมาก ตำบลเกาะหมาก อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- ชัยวงศ์ ศิลาววัฒน์. (2563). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศิลปะของกลุ่มจังหวัดลำนานา. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร. วิทยาเขตแพร่, 7(1), 75-89.
- นภดล รมโพธิ์. (2561). พัฒนาการและชีวิตด้วยแนวคิด OKRs. นนทบุรี: เอ็นพี อินเทลลิเจนซ์.
- ปัญจพร ธนาวิชานันท์. (2563). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐมเป็นฐาน. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 26(2), 97-112.
- พรหมภัสสร ชุณบุญญทิพย์. (2562). การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงวัฒนธรรมและเชิงนิเวศ ของกลุ่มจังหวัดหัตถ์สนุก สกลนคร นครพนม มุกดาหาร. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 13: ตามรอยพระยุคลบาท เกษตรศาสตร์กำแพงแสน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- วรวิมล รักดีบุรุษ. (2563). ปัญหาและศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท. วารสารพัฒนศาสตร์, 3(1), 40-42.
- ศิริรัฐ สมสาร. (2560). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมบ้านหินสอ หมู่ที่ 6 ตำบลปลาปาก อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2566 จาก https://www2.huso.tsu.ac.th/ncom/csd/csdfuf_pdf/c141.pdf
- สถาบันนโยบายสาธารณะ. (2566). แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580). เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2566 จาก https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- Choibamroong, T. (2009). The role of local government organizations and sustainable tourism development based on the concept of sufficiency economy. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.
- Hammersley, M. & Atkinson, P. (2007). Ethnography: Principles in Practice. Philadelphia: Taylor & Francis.
- Nancy, M. H. et al. (2004). Characteristics of Nature-based Tourism Enterprises in North Dakota. Fargo: Agribusiness & Applied Economics Report.

- Paul D. & Les L. (2001). The development of recreational cycle routes: an evaluation of user needs. *Managing Leisure*, 6(1), 50-60.
- Richard W. & Jose C. M. (2012). Low Carbon Tourism Travel: Cycling, Walking and Trails. *Tourism Planning & Development*, 9(1), 1-3.

ทักษะความเป็นครูมืออาชีพที่จำเป็นของนักศึกษาครูปฐมวัย*

THE ESSENTIAL PROFESSIONAL TEACHING SKILLS
OF PRESCHOOL TEACHER STUDENTS

วิราณี สุขทรัพย์*, ดุจเดือน ไชยพิชิต

Wiranee Suksaph*, Dudduan Chaipichit

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอนแก่น ประเทศไทย

Faculty of Education, Northeastern University, Khon Kaen, Thailand

*Corresponding author E-mail: wiranee142745@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพสำหรับนักศึกษาครูปฐมวัย และ 2) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพสำหรับนักศึกษาครูปฐมวัย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สอนสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยในสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูปฐมวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan จำนวน 52 คน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามปัญหาและความต้องการครูปฐมวัย มีลักษณะข้อคำถามเกี่ยวกับด้านความรู้ ด้านทักษะวิชาชีพ ด้านคุณลักษณะที่ดี และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาครูในการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความรู้ รองลงมา คือ ด้านคุณลักษณะที่ดี ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านทักษะวิชาชีพ 2) ความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพสำหรับนักศึกษาครูปฐมวัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านคุณลักษณะที่ดี ด้านทักษะวิชาชีพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความรู้ และ 3) แนวทางในการพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพที่จำเป็น มี 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทักษะวิชาชีพ และคุณลักษณะที่ดี

คำสำคัญ: ครูมืออาชีพ, ทักษะความเป็นครูมืออาชีพ, นักศึกษาครูปฐมวัย

Abstract

This survey research aimed to 1) Study the problems and needs in organizing learning to develop professional teaching skills for pre-service teachers, and 2) Explore approaches to developing professional teaching skills for pre-service teachers. The sample consisted of early childhood education instructors in higher education institutions producing early childhood teachers in the Northeastern region. The sample size was determined using a multi-stage random sampling technique. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table. The research instrument was a questionnaire on the problems and needs of early childhood teachers, which contained questions about knowledge, professional skills, and positive characteristics, and an in-depth interview regarding approaches to developing professional teaching skills. Data were analyzed using percentages, means, and standard deviations, and descriptive analysis. The research results revealed that: 1) Overall, teachers' problems in organizing learning were at a high level. When considering each aspect, the aspect with the highest average value was knowledge, followed by good characteristics, the learning management process, and the aspect with the lowest average value was professional skills. 2) The need for organizing learning to develop professional teaching skills for preschool teacher students was at the highest level overall. When considering each aspect, the aspect with the highest average value was learning management process, followed by good characteristics, professional skills, and the aspect with the lowest average value was knowledge. and 3) The guidelines for developing necessary professional teaching skills consisted of three aspects: knowledge, professional skills, and good characteristics.

Keywords: Professional Teachers, Professional Teaching Skills, Early Childhood Teaching Students

บทนำ

การพัฒนามนุษย์ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนที่สุดเริ่มต้นในช่วงปฐมวัย ซึ่งถือเป็นรากฐานของการเรียนรู้และคุณภาพชีวิต เด็กวัยนี้มีพัฒนาการด้านสมองและการเรียนรู้ที่รวดเร็วและไวต่อการส่งเสริม หากพลาดโอกาสก็ยากที่จะย้อนกลับมาแก้ไขได้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2562) จึงกำหนดให้การศึกษาขั้นพื้นฐานครอบคลุมตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2562) ขณะเดียวกัน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้เน้นว่า เด็กอายุ 0 - 6 ปี เป็นช่วงวัยทองที่ให้ผลตอบแทนสูงที่สุดต่อการสร้างทุนมนุษย์ของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันยังมีความท้าทายหลายด้าน เช่น การเร่งรัดพัฒนาการเด็กเกินวัย การยึดเยียดการเรียนหลายภาษา การเลี้ยงดูที่ตามใจมากเกินไป และการติดเทคโนโลยี นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาครัฐการกลุ่มกระทรวง คณะที่ 2 ได้รายงานไว้ว่า แม้การ

เข้าถึงการศึกษาของเด็กอายุ 3 - 4 ปี สูงถึงร้อยละ 85 และเด็กอายุ 5 ปี ร้อยละ 99 แต่ยังพบว่า เด็กประมาณร้อยละ 25 - 30 มีพัฒนาการล่าช้า เด็กเกือบร้อยละ 40 มีระดับสติปัญญาต่ำกว่ามาตรฐาน และร้อยละ 23 มีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนา

ในส่วนของนักศึกษาครูปฐมวัย ซึ่งเป็นกลุ่มสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติ พบว่า ผลการนิเทศและการประชุมร่วมกับอาจารย์นิเทศและครูพี่เลี้ยงชี้ว่านักศึกษายังขาดความสามารถในการแปลงหลักสูตรไปสู่การเรียนรู้จริง กิจกรรมที่ออกแบบไม่สอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก และขาดการใช้สื่อที่เหมาะสม เช่น เพลง นิทาน หรือของเล่นเพื่อเสริมพัฒนาการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2564) งานวิจัยด้านสมรรถนะครูระบุว่าครูที่มีคุณภาพต้องมีทั้งความรู้เนื้อหาวิชาและทักษะการจัดการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ (Graham, S. et al., 1994) รวมถึงควรมีความสามารถในการวัดและประเมินผล ตลอดจนมีทักษะการปรับตัวและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน, 2557)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาทักษะความเป็นครูมืออาชีพที่จำเป็นของนักศึกษาครูปฐมวัย โดยอาศัยแนวคิดเรื่องสมรรถนะ (McClelland, D. C., 1973); (Spencer, L. M. & Spencer, S. M., 1993) และทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญ อาทิ ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Knowles, M. et al., 2005) ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Bandura, A., 1977) และทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Kolb, D. A., 1984) เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะช่วยยกระดับคุณภาพนักศึกษาครูให้มียึดความรู้ ทักษะวิชาชีพ และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับมาตรฐานวิชาชีพครู อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยและการสร้างพลเมืองคุณภาพในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพสำหรับนักศึกษาครูปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพสำหรับนักศึกษาครูปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยในสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยในสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูปฐมวัย ทั้งหมด 17 สถาบัน จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้สอนสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยในสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูปฐมวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan จำนวน 52 คน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

- 2.1 แบบสอบถามปัญหาและความต้องการของการพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพ สำหรับ

อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ปฐมวัย ซึ่งเป็นแบบลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ สำหรับสอบถามปัญหาและความต้องการของการพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพ ในประเด็นด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะวิชาชีพ (Skills) ด้านคุณลักษณะที่ดี (Attribute) และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ (Learning Management Process) เมื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถามสอดคล้องตรงกับเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด (IOC) ของแบบสอบถาม พบว่ามีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.89 และกำหนดเกณฑ์การประเมิน คือ ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 แสดงว่าปัญหาและความต้องการมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 แสดงว่าปัญหาและความต้องการมาก ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 แสดงว่าปัญหาและความต้องการปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 แสดงว่าปัญหาและความต้องการน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 แสดงว่า เหมาะสมน้อยที่สุด

2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพ สำหรับนักศึกษาครูปฐมวัย กลุ่มเป้าหมายการสัมภาษณ์ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ปฐมวัย ในสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 10 คน ใช้เกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางการศึกษาศาสตร์ปฐมวัย ตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ และประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สัมภาษณ์ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) 2) ด้านทักษะวิชาชีพ (Skills) และ 3) คุณลักษณะที่ดี (Attribute)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้

3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ จัดโครงสร้างข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ใช้คำถามที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และไม่กำกวม

3.2 สร้างแบบสอบถามใน Google Form ด้วยตนเอง แล้วกรอกคำถามตามที่ออกแบบไว้ และแชร์แบบสอบถามกับผู้สอนสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ปฐมวัยในสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูปฐมวัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 52 คน

3.3 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลคำตอบจากแบบสอบถาม จาก Google Form นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาทำการวิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยโปรแกรม เช่น SPSS

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาพิเศษ และ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนเด็กปฐมวัย นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบเพื่อค้นหา ข้อความสำคัญ (Significant Statements) จากนั้นนำมาจัดกลุ่มเพื่อนำมาสรุป เป็นประเด็นข้อค้นพบ (Themes) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาทักษะความเป็นครูมืออาชีพที่จำเป็นของนักศึกษาครูปฐมวัย ชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

ตัวแปรต้น

ศึกษาทักษะความเป็นครูมืออาชีพที่
จำเป็นของนักศึกษาครูปฐมวัย

ตัวแปรตาม

ทักษะความเป็นครูมืออาชีพที่จำเป็น
ของนักศึกษาครูปฐมวัย ประกอบด้วย
3 ด้าน ได้แก่ 1) คือ ด้านความรู้
2) ด้านทักษะวิชาชีพ
3) ด้านคุณลักษณะที่ดี (Attribute)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาทักษะความเป็นครูมืออาชีพที่จำเป็นของนักศึกษาครูปฐมวัย จากแบบสอบถาม แสดงในตาราง 1

ตารางที่ 1 ความเป็นครูมืออาชีพสำหรับนักศึกษาครูปฐมวัย

ประเด็นสอบถาม	สภาพปัญหา			ความต้องการ		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านความรู้ (Knowledge)	4.42	0.08	มาก	4.44	0.22	มาก
2. ด้านทักษะวิชาชีพ (Skills)	4.06	0.17	มาก	4.51	0.09	มากที่สุด
3. คุณลักษณะที่ดี (Attribute)	4.37	0.22	มาก	4.53	0.30	มากที่สุด
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Learning Management Process)	4.32	0.64	มาก	4.57	0.13	มากที่สุด
รวม	4.24	0.20	มาก	4.51	0.51	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงว่า สภาพปัญหาครูในการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ย คือ ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.08) รองลงมา คือ ด้านคุณลักษณะที่ดี ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.22) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.64) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านทักษะวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.17) และความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพสำหรับนักศึกษาครูปฐมวัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.13) รองลงมา คือ ด้านคุณลักษณะที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.30) ด้านทักษะวิชาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.09) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.22)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ ได้แนวทางในการพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพที่จำเป็น ทักษะความเป็นครูมืออาชีพสำหรับนักศึกษาครูปฐมวัย มีลักษณะครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะวิชาชีพ (Skills) และคุณลักษณะที่ดี (Attribute) สรุปได้ ดังนี้ การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้รายละเอียด สามารถสรุปได้ ดังนี้ มีความรู้ความเข้าใจด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน (ร่างกาย, อารมณ์-จิตใจ, สังคม, สติปัญญา) มีการจัดการเรียนการสอนควรเน้นการปฏิบัติจริงควรเน้นปฏิบัติจริงมากกว่าการสอนทฤษฎีเน้นการเรียนรู้ที่สนุก ออกแบบกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการเล่น มีความสามารถในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การวางแผนการทำงานเป็นทีม มีกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ควรส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ควบคู่กันไป มีจิตวิญญาณความเป็นครู รักและศรัทธาในอาชีพครู มีความเมตตา ทำงานร่วมกับเพื่อนครู ผู้ปกครอง และชุมชนได้ดี และสามารถในการใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ หรือแฟ้มสะสมผลงาน

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาครูในการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านองค์ประกอบพื้นฐานของครูมืออาชีพ ได้แก่ ความรู้ ทักษะความสามารถ และคุณลักษณะที่ดี การขาดความสมดุลในองค์ประกอบเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อภาพรวมของการปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพครู งานวิจัยของ อนันต์ ปิยพงศ์ธัญต์ และประกฤติยา ทักษิโณ พบว่า ครูต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลักทั้งสามด้าน หากขาดด้านใดด้านหนึ่ง จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ครูขาดความสมบูรณ์ (อนันต์ ปิยพงศ์ธัญต์ และประกฤติยา ทักษิโณ, 2563) นอกจากนี้ยังมีการชี้ให้เห็นว่าครูที่มีปัญหาด้านเจตคติหรือขาดทักษะวิชาชีพที่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้การพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพชะงักงันและมีข้อจำกัดในระดับสูง (อนันต์ ปิยพงศ์ธัญต์ และประกฤติยา ทักษิโณ, 2563)

2. ความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพสำหรับนักศึกษาครูปฐมวัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อันเป็นผลจากการตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมในวิชาชีพครูที่ต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกยุคดิจิทัล Pimdee, P. et al. ศึกษาการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักศึกษาครูชาวไทย พบว่า มีความต้องการในการพัฒนาทักษะดังกล่าวสูงมาก ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเป็นครูมืออาชีพที่ครบถ้วน (Pimdee, P. et al., 2024) อีกทั้งยังมีการระบุว่าสมรรถนะครูยุคใหม่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในด้านความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะ (อนันต์ ปิยพงศ์ธัญต์ และประกฤติยา ทักษิโณ, 2563)

3. แนวทางในการพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพที่จำเป็น สามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะวิชาชีพ (Skills) และคุณลักษณะที่ดี (Attribute) ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความเป็นครูมืออาชีพ (อนันต์ ปิยพงศ์ธัญต์ และประกฤติยา ทักษิโณ, 2563) ขณะเดียวกัน Bamrungsin, P. เสนอให้ใช้วิธีการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยเน้นการปฏิบัติจริงผ่านรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้แบบบูรณาการกับการทำงาน (Work-integrated Learning: WIL) ซึ่งช่วยให้นักศึกษาครูพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะได้อย่างครบถ้วนและยั่งยืน (Bamrungsin, P., 2022)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปการวิจัย เรื่อง ทักษะความเป็นครูมืออาชีพที่จำเป็นของนักศึกษาครูปฐมวัย ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) นักศึกษาครูปฐมวัยมีปัญหาเกี่ยวกับทักษะความเป็นครูมืออาชีพ อยู่ในระดับมาก 2) ความต้องการในการพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพที่จำเป็น อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) แนวทางในการพัฒนาทักษะความเป็นครูมืออาชีพที่จำเป็น โดยมีการพัฒนา 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะวิชาชีพ (Skills) และคุณลักษณะที่ดี (Attribute) ข้อเสนอแนะ 1) ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้ 1.1) ควรขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง ให้ครอบคลุมทั้งนักศึกษา และครูพี่เลี้ยง รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัย เพื่อสะท้อนมุมมองจากภาคสนามที่แท้จริงเพิ่มเติม 1.2) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือประสิทธิภาพในการฝึกสอนของนักศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถใช้ในการพัฒนาหลักสูตรหรือแนวทางการสอนได้ตรงจุดมากขึ้น และ 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรเพิ่มเครื่องมือวัดในรูปแบบอื่น เช่น การสังเกต (Observation Checklist) และการสะท้อนคิด (Reflective Journals) ของนักศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและรอบด้านมากขึ้น และ 2.2) ควรออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู เช่น การเรียนรู้ผ่านจิตอาสา การจัดกิจกรรมบริการสังคม และการสะท้อนตนในเชิงจริยธรรมวิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2562). ที่แก้ไขและเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49-53 (1 พฤษภาคม 2562).
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน. (2557). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). คู่มือการดำเนินการตาม หลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานผลการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ของคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการประจำกระทรวง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อนันต์ ปิยพงศ์ธน์ และประกฤติยา ทักษิโณ. (2563). สมรรถนะครูมืออาชีพในยุค 4.0 สำหรับนักศึกษาครู. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 22 มหาวิทยาลัยขอนแก่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Bamrungsin, P. (2022). Online active learning in a professional experience course using work-integrated learning for Thai pre-service teachers. Sustainability, 14(7), 4362. <https://doi.org/10.3390/su14074362>.
- Bandura, A. (1977). Social learning theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Graham, S. et al. (1994). The teacher as literacy mentor: Providing access to literature for all students. The Reading Teacher, 48(1), 22-29.

- Knowles, M. et al. (2005). *The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development*. (6th ed.). Burlington, MA: Elsevier.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. New Jersey: Prentice Hall.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for intelligence. *American Psychologist*, 28(1), 1-14.
- Pimdee, P. et al. (2024). Developing Thai pre-service teachers' problem-solving skills through a learning model. *Heliyon*, 10(5), e71841. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e71841>.
- Spencer, L. M. & Spencer, S. M. (1993). *Competence at work: Models for superior performance*. New York: Wiley.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียด

ของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุล ของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาค้นสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณเป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอนัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีร์รักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al., 2005)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่ (ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโธ (เจ้าอาวาส) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม.// (เล่มที่อ้าง, เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทธาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ระดับวิทยานิพนธ์/สาขา.// ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา.

ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//ชื่อผู้สัมภาษณ์

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).//ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานา.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีพ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่าจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์ และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบ ด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึง ความหลากหลาย และความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลั้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
 Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

.....(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

.....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

.....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt).....

2..... (16 pt).....

3..... (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

.....(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับ
ผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....
.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

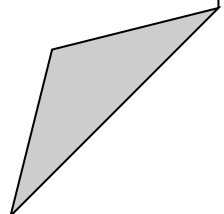
คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt)

(16 pt)

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

